

**LA CATEGORIA VERB EN LA LENGUA
DE SIGNES CATALANA (LSC)**

EULÀLIA RIBERA I LLONC

Tesi Doctoral

Dins del programa de doctorat de

Ciència Cognitiva i Llenguatge

Departament de Filologia Catalana

Universitat Autònoma de Barcelona 2015

Co-directors:

Dra. M. Teresa Espinal i Farré

Universitat Autònoma de Barcelona

Dr. Josep F. Quer Villanueva

ICREA-Universitat Pompeu Fabra

*'Pensa, Lali, que no pot ser tan complicat, si els
nens ho aprenen de seguida.'*

*M. Teresa Espinal i Farré
Tutories 2007-2015*

*Per a vosaltres,
M. Teresa i Josep
amb tot l'agraïment del món*

AGRAÏMENTS

Aquest projecte va començar l'any 2003, quan vaig decidir iniciar els cursos de doctorat. Al llarg d'aquest temps els fills han crescut molt, he après la LSC, he conegut moltes persones, he refrescat l'anglès i m'he posat al dia en lingüística teòrica. També és cert que en ocasions he estat a punt de llençar la tovallola. M'he desesperat en veure la lentitud del procés, les limitacions de temps, les dificultats per recordar o relacionar els tantíssims articles, autors o conceptes que he anat llegint i resumint. Tot sembla més difícil quan s'ha de compaginar el doctorat amb la família, la feina, l'aprenentatge i també els amics, el lleure i el descans.

Però he arribat fins aquí i l'agraïment que sento pels meus dos directors de tesi, la M. Teresa Espinal i el Josep F. Quer, és immens, sobretot per la seva actitud pacient, docent i respectuosa amb el meu projecte. Fa onze anys vaig fer el curs de doctorat sobre 'L'estructura de la llengua natural dels signes', que impartia el Josep. El curs em va fascinar tant que en acabar-lo tenia clar l'àmbit en el que volia fer el treball de recerca i, més endavant, en el que volia centrar la meua tesi. Llavors no sabia ni un sol signe. Infinites gràcies Josep, per acceptar la meua proposta de fer la recerca en aquest àmbit quan només podia oferir el meu compromís d'aprendre la LSC, per respectar la meua decisió durant tot el procés, i ajudar-me, guiar-me i animar-me contínuament fins a assolir el meu objectiu.

Així mateix, infinites gràcies M. Teresa, pel teu seguiment rigorós al llarg de tota la recerca i elaboració de la tesi, per marcar el ritme de lliurament d'apartats i capítols; per les sessions de tutoria maratonianes; per haver-me posat al dia sobre teoria lingüística; per les preguntes que em feien replantejar tots els fonaments; per ensenyar-me a encaixar i a valorar la crítica; per ajudar-me, alhora, a llegir i a escoltar amb pensament crític; per acceptar, respectar i donar suport (algunes vegades no sense discussió) a la meua elecció respecte a l'enfocament teòric. En definitiva, per haver-me ensenyat molt, i molt més enllà de la pròpia tesi.

En aquesta elecció també hi va influir una circumstància que em va portar a conèixer com algunes famílies entren a formar part de la comunitat Sorda. Vull esmentar la Júlia, una nena preciosa, que aleshores tenia pocs anys i que va captivar-me amb els seus ulls enormes infinitament expressius. A través de la Júlia, els seus pares, la Raquel i l'Albert, i la seva germana, la Natàlia, he conegut de prop les dificultats amb

què s'enfronta una família oïdora quan de sobte els comuniquen que la seva filla és sorda. Amb la seva experiència he entès de debò la necessitat de contribuir a la investigació de la LSC per a la seva normalització i per a la creació de recursos educatius, els quals, entre moltes altres coses, puguin garantir l'accés de les persones sordes a drets tan bàsics com l'educació.

Però la realització del projecte hauria estat més difícil si no hagués estat per la Josefina Fuxet, qui al llarg de tots aquests anys ha compartit amb mi la seva gran saviesa i m'ha ajudat tant en el coneixement de la LSC, la comunitat i la cultura Sordes. Així mateix, m'agradaria fer arribar el meu més profund agraïment a tots els membres del Centre de Persones Sordes del Maresme a Mataró (CPSMM) i de la resta de la comunitat Sorda que he tingut la gran sort de conèixer des que vaig iniciar la investigació: el Manolo Barrera, la Teresa Milanés, el Miquel, la Montse, el Daniel Buñuelo, el Josep Aliaga, la Delfina Aliaga, el Santi Frígola, la Marta, la Cristina, la Pepita Cedillo, el Fran, l'Olga, l'Hermelinda, la Imma, la Gabriela, el Xavi, els dos Marcs, la Latifa, la Yaritza, la Imane, el David, el Ferran, la Lucía i tot el grup de reforç escolar del CPSMM. I com no, a la Marta Vinardell, qui, al principi, em va ajudar a trobar informants que volguessin ser gravats per una persona oïdora desconeguda.

Sort n'he tingut també, de la resta de doctorands, la majoria dels quals ja són doctors des de ja fa uns anys: la Gemma Barberà, la Marta Mosella, el Guillem Massó, la Cèlia Alba. Sobretot la Gemma, amb qui durant un temps vaig compartir de molt a prop angoixes, nervis, dubtes, alegries i esforç.

Durant tots aquests anys també he rebut el suport de molts amics i amigues. El Xavier Villalba, quan, al començament de tot, en copsar el meu interès per començar un doctorat, em va informar de l'existència del doctorat que finalment vaig escollir. El Xavier Riudor, amb qui he tingut llargues converses i reflexions sobre la necessitat de tant d'esforç a aquestes alçades de la vida. El Sebastià Pujol, qui sempre ha mostrat moltíssima confiança en mi. La Mercè Canyelles, amb qui m'hauria agradat poder passar molt més temps. L'Ester i el Joan Carles, amb qui he compartit magnífiques i inspiradores caminades que m'han ensenyat que de tant en tant cal sortir a respirar aire fresc, de platja o de muntanya, per escampar la boira i mantenir el cap clar. L'Àngels Petit, qui m'ha ajudat a millorar espectacularment la meva qualitat de vida. Incloc també els companys i companyes de l'Ajuntament de Premià de Dalt, amb qui convisc tantes hores des de fa 19 anys.

Així mateix, agraeixo de tot cor al Jordi Camps i a la Montserrat Sòria el seu suport, sempre acompanyat de la gran saviesa, serenor i alegria que els caracteritza. El meu agraïment també per a la resta de la família, amb els quals he tingut la sort de compartir grans moments i grans somriures.

El suport incondicional de la meva família també ha estat un pilar important de l'èxit del projecte: la meva germana Gemma ha estat el far que m'ha guiat durant tot el camí; el Rafa, el millor en assessorament informàtic; el Roger, que m'ha ofert el seu temps i la seva impressora làser; el meu pare, per tota l'energia que sé que m'envia diàriament; la meva mare, els meus germans Meritxell, Oriol, Jordi i Mariona, i la resta de la família, que m'han aconsellat, consolat i animat quan ho he necessitat. El meu avi, de qui rebo companyia, tendresa, vivències, fortalesa i amor cada cop que el vaig a veure. En especial, t'agraeixo a tu, Enric, que estiguis aquí, al meu costat, en els moments bons i no tan bons, mostrant-me la teva paciència, comprensió i amor.

Finalment, gràcies Martí i Pau, per haver compartit pacientment el vostre creixement, la vostra educació i la vostra mare amb aquest tercer 'germà' en discòrdia: la tesi.

RESUM

Aquesta tesi se centra en la identificació i descripció de la categoria verb (V) en la llengua de signes catalana (LSC). Hem emmarcat la nostra recerca en el marc teòric de Borer (bàsicament 2005a i 2005b), el qual ens ha permès analitzar la LSC des d'una perspectiva diferent a d'altres treballs descriptius.

Al llarg d'aquest treball descrivim els functors lèxics (F_L) i els functors funcionals (F_F) que hem pogut identificar per a la categoria V en el corpus objecte del nostre estudi en LSC. Seguint diverses investigacions referides a altres llengües de signes, iniciem el nostre treball amb un estudi d'un conjunt de parells nom-verb de la LSC i n'identifiquem les diferències morfofonològiques. En aquest nivell de descripció morfofonològica distingim dos F_L que fan que l'arrel lèxica inserida en el nucli del SV esdevingui i s'identifiqui com a equivalent a V, cosa que permet que se li assigni una estructura eventiva. Posteriorment, analitzem els F_F (<trets de nucli> i f-morfs independents) que provoquen una alteració morfofonològica de l'arrel verbalitzada i que també permeten identificar la categoria verb. En aquest sentit, centrem el nostre estudi en les projeccions funcionals Concordança, Aspecte, Manera i Quantitat.

Pel que fa a la Concordança, hem analitzat la Concordança de Persona, d'Espai i de Nombre en LSC des d'una perspectiva sintàctica. En contra de gran part dels estudis sobre la concordança en les llengües de signes, destaquem el paper de la localització com a part del <tret de nucli> de la projecció funcional Concordança de persona, fins i tot en les arrels considerades 'invariables'. Defensem que la concordança amb els arguments segueix un ordre jeràrquic i que depèn del tipus d'estructura sintàctica.

Pel que fa a l'Aspecte, postulem que la 'telicitat' i la 'atelicitat' es defineixen en els termes de quantitat d'acord amb Borer (2005a,b), i que l'aspectualitat es construeix a la sintaxi. Dels dos F_L identificats al capítol 4, demostrem que un (F_{L1}) assigna a l'arrel verbalitzada un valor semàntic no quantitatiu, mentre que l'altre ($F_{L2\#}$) li assigna un valor semàntic quantitatiu. Argumentem que aquesta estructura quantitativa o no quantitativa no és determinant per a la sintaxi, atès que, en primer lloc, és modificable i, en segon lloc, les arrels verbalitzades poden aparèixer en diferents contextos sintàctics independentment que la seva forma morfofonològica reflecteixi una estructura o l'altra.

Així mateix, en aquest estudi demostrarem l'existència d'una projecció funcional Manera i d'una projecció funcional Quantitat (diferent del F_L esmentat) responsables de nombroses variacions en la morfofonologia verbal, entre les quals hi ha les interpretacions d'intensitat i pluriaccionalitat. De cada una d'aquestes projeccions funcionals en descrivim els <trets de nucli> que hem identificat en el corpus disponible, n'analitzem els diferents tipus de realitzacions morfofonològiques i les possibles restriccions que els afecten.

ABSTRACT

This thesis focuses on the identification and description of the category verb (V) in Catalan Sign Language (LSC). The research has been developed within the Borer's theoretical framework (basically 2005a and 2005b), which has provided an approach to LSC different from the one typically found in previous descriptive studies.

We describe the Lexical Functors (F_L) and Functional Functors (F_F) that we have identified for the category V in LSC in the corpus of our study. Following other investigations in sign languages, the present study starts with an analysis of a set of name-verb pairs in LSC, and we identify their morphophonological differences. At this level of morphophonological differences we distinguish two F_L that assign an eventive structure to the root and identify it as V-equivalent. We also analyse the set of F_F (<head features> and independent f-morph) that may cause morphophonological changes in the verbalized root and contribute to identifying the category V. In this sense, the Functional Projections that are described in this thesis on the category V in LSC are: Agreement, Aspect, Manner and Quantity.

Concerning Agreement, we analyse Person Agreement, Spatial Agreement and Number Agreement in LSC from a syntactic perspective. In contrast to most studies on Agreement in signed languages, we highlight the role of location as a part of the <head feature> of the Person Agreement Functional Projection, even in roots classified as 'plain roots'. We show that there is a hierarchical order that reflects Agreement with arguments and that depends on different syntactic structures.

With respect to Aspect, we argue that 'telicity' and 'atelicity' are defined as Quantity, according to Borer (2005a,b), and that Aspect is built in syntax. Concerning the two F_L

identified for verbal roots, we show that one of them (F_{L1}) assigns non-quantity eventive information to the verbalized root and the other ($F_{L2\#}$) a quantity one. We argue that this lexical eventive information is not crucial in syntax, first, because it can be modified, and, second, because verbalized roots can appear in different syntactic contexts, no matter which is its initial morphophonological information.

Finally, in this study we show the need of a Manner Functional Projection and a Quantity Functional Projection (different from F_L) to identify the category V in LSC. They both force a number of morphophonological changes in the V-equivalent roots and, consequently, they help to identify the category V. For each of them, we describe the relevant <head features> found in the corpus we have analysed, their different morphophonological realizations and the restrictions they may have.

ÍNDEX

1.	INTRODUCCIÓ	1
1.1.	Les classes de paraules des d'una perspectiva històrica	4
1.2.	Aproximacions diverses per a la identificació de les classes de paraules	11
1.2.1.	Aproximació des d'una perspectiva cognitiva	13
1.2.2.	Aproximació des d'una perspectiva funcionalista	13
1.2.3.	Aproximació des d'una perspectiva morfofonològica.....	14
1.2.4.	Aproximació des d'una perspectiva sintàctica	15
1.2.5.	Aproximació des de perspectives combinades.....	16
1.2.6.	Aproximació des d'una perspectiva neurolingüística	16
1.2.7.	L'aproximació d'aquest treball d'investigació.....	17
2.	LA LLENGUA DE SIGNES CATALANA (LSC)	19
2.1.	Característiques generals de la LSC	19
2.2.	Característiques gramaticals de la LSC	20
2.2.1.	El component fonològic	20
2.2.1.1.	Els paràmetres fonològics de les llengües de signes	21
2.2.1.1.1.	Configuració de la mà:	22
2.2.1.1.2.	Localització:	24
2.2.1.1.3.	El moviment:	25
2.2.1.1.4.	Els marcadors no manuals (MNM).....	28
2.2.1.2.	La síl·laba	30
2.2.2.	El component morfològic.....	33
2.2.2.1.	Morfologia flexiva	34
2.2.2.2.	Morfologia derivativa	35
2.2.3.	El component sintàctic	38
2.3.	La selecció dels informants.....	40
2.4.	Metodologia emprada	43

2.4.1.	Disseny de l'activitat.....	44
2.4.2.	Legitimació de dades	47
2.4.3.	Anàlisi de les dades	48
2.4.3.1.	Metodologia emprada per a la distinció nom-verb en LSC	52
2.4.3.2.	Metodologia emprada per a l'anàlisi morfosintàctica del verb	55
2.4.4.	Resum.....	56
3.	MARC TEÒRIC.....	57
3.1.	El concepte de listema / arrel.....	58
3.1.1.	Absència de descomposició eventiva.....	63
3.1.2.	Absència de descomposició sintàctica	65
3.1.3.	Absència de relacions temàtiques en els listemes/arrels	65
3.2.	La distribució dels listemes/arrels	66
3.3.	La categorització dels listemes/arrels	67
3.4.	Anàlisi de les alternances argumentals.....	70
3.5.	Anàlisi de l'aspecte	76
3.6.	La perspectiva d'aquest treball	78
3.7.	Resum	82
4.	ESTUDI DELS PARELLS NOM-VERB EN LSC	85
4.1.	Estudis precedents sobre els parells nom-verb	85
4.1.1.	Distinció segons la naturalesa conceptual del parell	88
4.1.2.	Distinció segons la durada i el tipus de moviment.....	90
4.1.3.	Distinció segons els marcadors no manuals (MNM).....	93
4.1.4.	Resum.....	96
4.2.	L'abordatge inicial de l'estudi de les classes de paraules	97
4.3.	Resultats de l'anàlisi dels parells nom-verb en LSC	99
4.3.1.	Classificació dels parells segons el tipus de moviment	104
4.3.1.1.	Grup 1	105

4.3.1.2.	Grup 2.....	107
4.3.1.3.	Grup 3.....	108
4.3.1.4.	Grup 4.....	109
4.3.1.5.	Grup 5.....	109
4.3.2.	Parells amb variants fonològiques.....	110
4.3.3.	Conclusions pel que fa a les distincions per moviment	111
4.3.3.1.	Diferències de durada segons el tipus de moviment	113
4.3.3.2.	Diferències de durada segons el grup semàntic de parell	114
4.3.3.3.	Distinció segons els marcadors no manuals	115
4.3.3.3.1.	Anàlisi dels MNM en el nom dels parells analitzats	115
4.3.3.3.2.	Anàlisi dels MNM en els verb analitzats.....	119
4.3.3.3.3.	Comparació de l'anàlisi dels MNM en els parells nom-verb.....	122
4.4.	Resum sobre l'estudi dels parells nom-verb en LSC.....	126
5.	PROPIETATS SINTÀCTIQUES QUE IDENTIFIQUEN EL VERB EN LSC	129
5.1.	Antecedents.....	129
5.2.	Concepte de projecció funcional	131
5.2.1.	Legitimació de les projeccions funcionals des de la semàntica.....	135
5.2.2.	Legitimació de les projeccions funcionals des de la morfosintaxi	136
5.3.	La projecció funcional Temps (ST)	139
5.4.	La projecció funcional Concordança (SConc).....	145
5.5.	La projecció funcional Negació (NegP).....	153
5.6.	La projecció funcional Mode	157
5.6.1.	Els verbs modals en LSC	158
5.6.2.	La modalitat deòntica en LSC	159
5.7.	La projecció funcional Aspecte (SAsp)	160
5.8.	La projecció funcional Manera (SMan)	167
5.9.	La projecció funcional Quantitat (SQuantitat o S#)	170

5.10.	La projecció funcional Divisió (SDiv).....	173
5.11.	La projecció funcional Classificador (SClass)	175
5.11.1.	Els classificadors en les llengües de signes.....	175
5.11.2.	Anàlisi dels classificadors des d'una perspectiva lèxica	183
5.11.3.	Anàlisi dels classificadors des d'una perspectiva sintàctica	184
5.12.	Resum del capítol	188
6.	LA PROJECCIÓ FUNCIONAL CONCORDANÇA (SConc).....	191
6.1.	Els tipus morfològics de verbs descrits a les llengües de signes	193
6.1.1.	L'ús de l'espai dins la concordança.....	193
6.1.2.	Els verbs de concordança	196
6.1.3.	Els verbs espacials	201
6.1.4.	Els verbs invariables	201
6.2.	La polèmica sobre la concordança verbal en les llengües de signes	203
6.2.1.	Respecte la concordança sintàctica.....	204
6.2.2.	Respecte la concordança de Persona.....	206
6.2.3.	Respecte la concordança de Nombre.....	209
6.3.	La polèmica sobre la classificació dels tipus de verbs	213
6.3.1.	La classificació dels verbs basada en criteris semàntics.....	214
6.3.2.	La classificació dels verbs basada en criteris sintàctics i semàntics	217
6.3.3.	La classificació dels verbs basada en criteris sintàctics	218
6.4.	Els <trets de nucli> de concordança en les arrels verbalitzades de la LSC	222
6.4.1.	Concordança de Persona.....	225
6.4.1.1.	La localització i la concordança de persona en LSC	227
6.4.1.2.	La localització i la jerarquia dels arguments	235
6.4.1.3.	La compatibilitat entre diferents usos de la localització	237
6.4.2.	La concordança Espacial	240
6.4.3.	Concordança de Nombre	250

6.4.3.1.	Moviment de trajectòria en forma d'arc	251
6.4.3.2.	Doble articulador	254
6.4.3.3.	Incorporació del numeral.....	256
6.4.3.4.	Ús dels classificadors.....	257
6.4.3.5.	La frontera amb la pluralitat de l'esdeveniment/pluriaccionalitat.....	258
6.4.4.	Resum del capítol	261
7.	LA PROJECCIÓ FUNCIONAL ASPECTE (SAsp).....	265
7.1.	L'estudi de l'aspecte en les llengües de signes (LS).....	266
7.1.1.	Fischer (1973) i Fischer i Gough (1978).....	267
7.1.2.	Supalla i Newport (1978).....	268
7.1.3.	Warren (1978).....	269
7.1.4.	Klima i Bellugi (1979)	271
7.1.5.	Anderson (1982)	272
7.1.6.	Wilbur (2000, 2003, 2005, 2008).....	273
7.1.7.	Resum de l'apartat.....	279
7.2.	L'aspecte en LSC	280
7.2.1.	L'aspecte lèxic.....	281
7.2.1.1.	L'aspecte en l'arrel no categoritzada.....	282
7.2.1.2.	L'aspecte a nivell d'arrel verbalitzada.....	285
7.2.2.	L'aspecte gramatical	291
7.2.2.1.	<Trets de nucli> d'imperfectiviat.....	292
7.2.2.1.1.	Continuatiu /duratiu.....	293
7.2.2.1.2.	Habitual	298
7.2.2.1.3.	Iteratiu.....	304
7.2.2.2.	<trets de nucli> de perfectivitat	308
7.2.2.2.1.	Compleció de l'esdeveniment.....	308
7.2.2.2.2.	Interrupció de l'esdeveniment	312

7.2.2.3.	F-morf independent de perfet.....	316
7.3.	Resum del capítol	320
8.	LA PROJECCIÓ FUNCIONAL DE MANERA (SMan)	325
8.1.	Estudis sobre la manera en altres llengües de signes	327
8.2.	<Trets de nucli> de Manera en LSC	332
8.2.1.	El <tret de nucli> ‘brusc’	335
8.2.2.	El <tret de nucli> ‘instantani’	336
8.2.3.	El <tret de nucli> ‘amb sorpresa’	338
8.2.4.	El <tret de nucli> ‘amb concentració’	339
8.2.5.	El <tret de nucli> ‘fàcil’	340
8.2.6.	El <tret de nucli> ‘ràpid’	341
8.2.7.	El <tret de nucli> ‘feixugament’	342
8.2.8.	El <tret de nucli> ‘amb esforç’	343
8.2.9.	El <tret de nucli> ‘amb dificultat’	344
8.2.10.	El <tret de nucli> ‘lent’	345
8.2.11.	El <tret de nucli> ‘amb tranquil·litat’	346
8.2.12.	El <tret de nucli> ‘amb menyspreu’	347
8.2.13.	El <tret de nucli> ‘amb plaer’	348
8.2.14.	El <tret de nucli> ‘amb delicadesa/amb cura’	349
8.2.15.	El <tret de nucli> ‘gradual’	351
8.2.16.	El <tret de nucli> ‘continu’	353
8.2.17.	El <tret de nucli> ‘forma del moviment’	354
8.2.18.	Altres variacions.....	354
8.3.	Resum del capítol	357
9.	LA PROJECCIÓ FUNCIONAL DE QUANTITAT (SQ)	361
9.1.	Estudis sobre la quantitat en altres LS.....	362
9.2.	<Trets de nucli> de Quantitat en LSC.....	368

9.2.1.	El <tret de nucli> 'grau d'intenstat'.....	368
9.2.2.	El <tret de nucli> 'grau de freqüència' (pluralitat de l'esdeveniment).....	374
9.2.3.	El <tret de nucli> 'pluriaccionalitat'	377
9.2.4.	El <Tret de nucli> 'plural distributiu'.....	390
9.2.5.	El <tret de nucli> 'plural recíproc'	394
9.3.	Els modificadors de quantitat.....	397
9.4.	L'expressió facial de quantitat.....	401
9.5.	Resum del capítol	405
10.	CONCLUSIONS	409
11.	APÈNDIX.....	423
12.	REFERÈNCIES CITADES.....	423
13.	WEBGRAFIA	443
14.	GLOSSARI	445

ÍNDEX DE TAULES

Taula 1: El moviment en parells N/V fonològicament distints.	91
Taula 2: Distincions dels parells nom-verb pel que fa al moviment i la durada.	102
Taula 3: Relació d'al·lomorfs identificats per al F _L del nom i F _L del verb classificats en 5 grups segons la correlació que s'estableix entre uns i altres.....	105
Taula 4: Mitjana de coeficient segons el tipus de moviment.	113
Taula 5: Durada segons el tipus semàntic de parell.	115
Taula 6: Percentatge de vocalitzacions i gestos bucals en el nom.	116
Taula 7: Mitjana del percentatge de vocalitzacions i gestos bucals en el nom segons el grup de moviment al qual pertanyen.	117
Taula 8: Nombre de noms de cada grup que superen el 80% de vocalitzacions.....	118
Taula 9: Mitjana del percentatge de vocalitzacions i gestos bucals en el nom segons el tipus semàntic.	118
Taula 10: Percentatges de vocalitzacions i gestos bucals en els verbs dels parells analitzats.....	119
Taula 11: Mitjana del percentatge de vocalitzacions i gestos bucals en el verb, segons el tipus de moviment.	120
Taula 12: Nombre de verbs de cada grup que superen el 80% de gestos bucals.	121
Taula 13: Mitjana del percentatge de vocalitzacions i gestos bucals en el verb segons el tipus semàntic de parell.	122
Taula 14: Modulacions verbals aspectuals descrites, en ASL, per Klima i Bellugi (1979).	272
Taula 15: Estratègies morfofonològiques reduplicatives en llengües orals descrites per Jackson et al. (1977) i reproduïdes per Anderson (1982:92 Taula 1).....	273
Taula 16: Morfemes aspectuals proposats per Wilbur (2008:220 taula 1).....	276
Taula 17: Realitzacions fonològiques que proposa Wilbur per al morfema d' 'Estat final' (Wilbur 2008:232 figura 3).....	277
Taula 18: Vinculació entre els tipus de moviment i tipus d'estructura.	283
Taula 19: Vinculació entre els tipus d'estructura i interpretació semàntica.	283
Taula 20: Vinculació entre el tipus de moviment i la interpretació semàntica.	284
Taula 21: Vinculació entre el tipus de moviment i el tipus d'estructura (± quantitativa).	286
Taula 22: Vinculació entre el tipus d'esdeveniment i el tipus d'estructura (± quantitativa).	287
Taula 23: Vinculació entre l'estructura fonològica de l'arrel verbalitzada i el tipus d'esdeveniment.....	287

Taula 24: <Tret de nucli> de durativitat de les arrels verbalitzades amb una estructura fonològica quantitativa que denoten un canvi d'estat.	294
Taula 25: Al·lomorfs identificats per al <tret de nucli> duratiu a la resta d'arrels verbalitzades.	295
Taula 26: <Tret de nucli> identificat per a l'aspecte habitual.	300
Taula 27: <Tret de nucli> identificat per al morfema iteratiu.	305
Taula 28: Al·lomorfs corresponents al <tret de nucli> de compleció de l'esdeveniment seleccionats en funció de la forma fonològica de l'arrel verbalitzada.	309
Taula 29: <Trets de nucli> d'interrupció de l'esdeveniment en LSC.	313
Taula 30: Llistat de <trets de nucli> modificadors de Manera identificats en LSC, classificats segons els paràmetres fonològics amb què es realitzen.	335
Taula 31: Al·lomorfs propis dels <trets de nucli> que indiquen grau d'intensitat en LSC.	369
Taula 32: Al·lomorfs propis dels <tret de nucli> que indiquen 'pluralitat de l'esdeveniment en LSC'.	375
Taula 33: al·lomorfs propis de la pluriaccionalitat en LSC.	378
Taula 34: Al·lomorfs propis de la pluriaccionalitat en LSC.	390
Taula 35: al·lomorfs propis del plural recíproc.	395
Taula 36: Distribució del context de més freqüència d'aparició de les arrels verbalitzades i dels modificadors adjunts segons el grau d'intensitat i grau de freqüència. ...	398

ÍNDIX DE FIGURES

Figura 1: Gràfica amb els percentatges de vocalitzacions i gestos bucal en el nom.	117
Figura 2: Gràfica amb els percentatges de vocalitzacions i gestos bucal en els verbs.	120

CONVENCIONS D'ANOTACIÓ

GLOSSA- Una glossa és una paraula en català que s'utilitza per a expressar un signe. Les glosses s'escriuen en majúscula.

SIGNE-SIGNE- Si es requereix més d'una glossa per a expressar un sol signe, aleshores s'utilitza la fórmula del guionet entre glosses.

S-I-G-N-E- S'utilitza un guió entre les lletres quan es lletreja un mot de la llengua oral.

 _{Boca oberta}- Les articulacions no manuals s'indiquen mitjançant una línia situada damunt del signe/es amb els quals es realitzen simultàniament. A l'extrem dret de la línia s'hi descriu el tipus d'articulació.

SIGNE_{Asp}- Quan un signe està marcat per la flexió, el nom de la flexió es posa en format de subíndex a la dreta del signe.

1-SIGNE-2- El nombre que s'escriu davant del SIGNE indica la persona gramatical (1a, 2a o 3a) del primer argument amb què concorden en els verbs (típicament el subjecte), mentre que el nombre que s'escriu darrere del SIGNE indica la persona del segon argument amb què concorden (normalment l'objecte indirecte o directe).

1_{sg}-SIGNE-2_{pl}- Al costat de l'especificació de persona s'hi indica el nombre plural (pl) o singular (sg), quan escau.

SIGNE_i – El subíndex adjacent al signe s'hi afegeix per representar-ne la vinculació referencial amb altres signes que apareixen a l'oració.

IX1_{sg} – Pronom personal de primera persona singular. N'hi ha com a mínim sis: IX1_{sg}, IX1_{pl}, IX2_{sg}, IX2_{pl}, IX3_{sg}, IX3_{pl}.

IX_{dem}- Índex demostratiu.

IX_{loc}- Adverbi locatiu.

Class- Classificador

LLISTAT D'ABREVIATURES

ASL- Llengua de signes americana

AUSLAN- Llengua de signes australiana

BSL- Llengua de signes britànica

DGS- Llengua de signes alemanya

KK- Llengua de signes Kata Kolog (Bali, Indonèsia)

ILS- Llengua de signes israeliana

IPSL- Llengua de signes indo-paquistanesa

LIS- Llengua de signes italiana

LSA- Llengua de signes argentina

LSB- Llengua de signes brasilera

LSC- Llengua de signes catalana

LSF- Llengua de signes francesa

LSQ- Llengua de signes quebequesa

NGT- Llengua de signes holandesa

NZSL- Llengua de signes neozelandesa

ÖGS- Llengua de signes austríaca

RSL- Llengua de signes russa

SSL- Llengua de signes sueca

Capítol 1

1. Introducció

L'objectiu principal d'aquest treball d'investigació és la identificació i la descripció de la categoria verb en llengua de signes catalana (LSC), la llengua de signes que s'empra a Catalunya. En un principi ens havíem plantejat identificar i descriure les categories nom, verb i adjectiu, per trobar-ne les diferències i similituds. Però aviat vam adonar-nos que aquest objectiu sobrepassava amb escreix el temps i l'extensió que podíem dedicar a aquest projecte, per la qual cosa finalment vàrem decidir restringir la investigació a la categoria verb. Centrats en el verb, el nostre objectiu, doncs, és descriure aquesta categoria des d'un punt de vista morfofonològic i sintàctic, dins del marc de la gramàtica generativa.

Tot i que en els darrers anys s'han dut a terme molts treballs d'investigació sobre la LSC, el nivell de descripció lingüística d'aquesta llengua encara dista molt del que trobem en la llengua catalana, una de les llengües orals més properes amb què comparteix part del territori d'ús. La pregunta bàsica que ens fem és: davant d'un signe, com sabem quina és la seva categoria? La informació categorial està determinada a la matriu de l'ítem lèxic, com defensen alguns investigadors, o bé es determina a la sintaxi, com defensen altres investigadors? I en concret, com podem identificar un verb en LSC?

En LSC hi ha arrels lèxiques que semblen poder funcionar en alguns casos com a noms i en altres com a verbs (ESCOMBRA-ESCOMBRAR, JOC-JUGAR, DESIG-DESITJAR, etc.). Davant d'aquest fenomen, ens preguntem si hi ha propietats morfofonològiques que distingeixin una categoria de l'altra, com passa en català, en què les arrels nominals participen d'uns processos morfofonològics diferents dels del verb. També ens preguntem si tots els verbs poden participar de tots aquests processos morfofonològics, o bé si només ho pot fer algun tipus semàntic de verb. Així mateix, ens preguntem si la distinció entre noms i verbs només és visible a nivell sintàctic, per la posició que ocupa l'arrel lèxica dins l'estructura.

En català, per exemple, sabem que les arrels verbals s'insereixen en el nucli de projeccions funcionals com el Temps, la Concordança, l'Aspecte, etc., però quines són les extensions pròpies del sintagma verbal en LSC? I un cop definides aquestes

extensions, quines conseqüències té, a nivell morfofonològic, la inserció de l'arrel dins d'aquestes projeccions, si és que n'hi ha, i quines restriccions té, en cas que n'hi hagi?

Per altra banda, voldríem investigar la interacció que es produeix entre l'*estructura eventiva*¹ del verb i la seva *estructura argumental*². Hi ha investigadors, com Rappaport-Hovav i Levin (1988, 1996), Levin i Rappaport-Hovav (1995, 2005) o Hale i Keyser (1993, 2002) que defensen que l'estructura argumental es determina a la matriu lèxica. Vinculen l'estructura argumental amb l'estructura eventiva del verb i defensen que l'estructura eventiva restringeix les seves possibles estructures argumentals. En canvi, altres investigadors, com Borer (1994, 1998, 1999, 2003a, 2003b, 2005) defensen que el significat és composicional i es construeix directament a la sintaxi combinant el significat propi del verb amb el significat codificat a l'estructura. D'aquesta combinació, en sorgeix una interpretació eventiva. En el nostre treball intentarem aportar dades a aquesta investigació de la lingüística general sobre les propietats de les arrels lèxiques i el pes d'aquestes propietats en la seva distribució sintàctica.

Pel que fa a la LSC, hem fet una anàlisi contrastiva de les categories nom-verb. En primer lloc, ens hem centrat en les diferències fonològiques del que es denomina la forma de citació. A les investigacions sobre llengües de signes s'entén com a forma de citació aquella realització de l'arrel de forma aïllada. És la forma que es descriu habitualment en els diccionaris de llengua de signes. També és la forma de representació obtinguda quan a un signant se li pregunta: 'Quin és el signe per a 'x'?' (Warren 1978). Després ens hem centrat en la categoria verb; hem definit diferents tipus eventius de verbs en LSC i hem mostrat com interactua aquesta estructura eventiva amb l'estructura sintàctica. Quan els verbs s'insereixen en una estructura sintàctica poden modificar la seva forma fonològica. Quan aquestes modificacions en la manera com s'articulen les arrels estan vinculades a modificacions en la interpretació semàntica del verb es diu que la forma verbal està modulada. Les formes modulades dels signes es distingeixen de les possibles variacions en la realització fonètica del verb per causes del context fonètic pròpies del discurs (assimilacions, etc.), perquè aquestes darreres no comporten una variació en la interpretació semàntica del verb. En aquest treball, resseguint aquestes modulacions en els verbs ens proposem descriure les projeccions funcionals que les produeixen, amb

¹ Utilitzem el terme *estructura eventiva* en el sentit de Levin i Rappaport-Hovav (2005:19). Els verbs lexicalitzen les propietats que succeeixen en el món. El terme *estructura eventiva* s'utilitza fent referència a aquestes propietats espaciotemporals lexicalitzades en el verb. Altres investigadors, com Pustejovsky (1995, 1998) defineixen l'*estructura eventiva* com el tipus d'esdeveniment denotat pel predicat.

² Utilitzem el terme *estructura argumental* per a referir-nos al sistema de relacions estructurals que es produeix entre nuclis i els seus arguments dins de les estructures sintàctiques projectades pels ítems nuclears. Per tant, l'estructura argumental depèn de la configuració sintàctica projectada per un ítem lèxic, com per exemple un verb. (Hale i Keyser 2002)

l'objectiu de definir la categoria verb, i així mateix, ens proposem esbrinar si hi ha comportaments sintàctics diferents segons els tipus semàntics de verbs.

Tot i així, i encara que de bones a primeres la identificació i descripció de la categoria verb en LSC ens pugui semblar una tasca senzilla, l'objectiu no està exempt de dificultats. Els parlants nadius d'una llengua tenen intuïcions sobre l'ús de les paraules i saben com combinar-les. Però en el moment en què intentem classificar els tipus de paraules que trobem en una llengua concreta, o bé en el moment en què intentem descriure el mecanisme que regeix aquesta intuïció del parlant natiu, la cosa es complica. Quan, a més, la llengua que pretenem descriure s'allunya dels cànons propis de les llengües indoeuropees, àmpliament estudiades i amb registre escrit, ens adonem que la tasca es complica encara més. Com en les altres llengües de signes i a diferència de les llengües orals, l'articulació dels fonemes en LSC es fa bàsicament amb les mans, en lloc dels òrgans articuladoris bucal. Els paràmetres fonològics es perceben amb la vista, en lloc de percebre's amb l'oïda i consisteixen en canvis en la configuració, orientació, localització i moviment de les mans, en lloc de canvis en la posició de la llengua, cavitat per on surt l'aire i el grau d'obstrucció durant la sortida de l'aire. Aquestes diferències articulatòries fan que la simultaneïtat sigui un fenomen habitual en les llengües de signes, en lloc de la seqüencialitat que habitualment solem trobar en l'articulació dels fonemes en les llengües orals. Això afegeix encara més dificultat a la tasca d'anàlisi i segmentació dels diferents constituents.

Per a dur a terme aquest treball d'investigació sobre la categoria verb en LSC, hem hagut de combinar dos aspectes de gran pes dins la lingüística. Per una banda, l'estat de la qüestió sobre la caracterització de les categories gramaticals (o parts del discurs). És a dir, prèviament al nostre treball d'investigació, hem hagut de resseguir com s'ha concebut la categoria verb al llarg de la història i com es concep actualment en el marc de la teoria lingüística que hem escollit. Fer-ho és important per tenir tan clar com sigui possible els trets mínims dels quals partim i que pretenem identificar en l'anàlisi dels verbs de la LSC. Per altra banda, hem hagut de valorar les diferents metodologies a l'hora d'abordar l'estudi de les categories lèxiques en les llengües naturals, sobretot, en les llengües que s'allunyen del grup de famílies lingüístiques estudiades tradicionalment. En paraules més planeres diríem que abans d'endinsar-nos en la tasca d'identificar i descriure els verbs en LSC hem hagut de fixar uns criteris sobre què busquem i com ho busquem i això és el que farem en els següents apartats d'aquest capítol introductori. Sens dubte, sense aquest treball previ hauria estat molt difícil enfrontar-se a aquesta tasca.

1.1. Les classes de paraules des d'una perspectiva històrica

L'interès per definir i descriure les classes de paraules en les llengües naturals té una llarga tradició. Ja a l'època de l'antiga Grècia, alguns filòsofs i filòlegs d'Alexandria, com Aristòfanes (257-180 aC) havien dut a terme treballs de descripció gramatical amb l'objectiu de preservar la puresa de la llengua, tant en la forma escrita com en la forma parlada. Aristòfanes va adonar-se que les paraules seguien uns patrons; tenien declinacions i unes regles de formació. Dionisi de Tràcia (170-90 aC) va sintetitzar i sistematitzar aquests treballs en una obra denominada *Tékhnē grammatikē*, amb l'objectiu de fer-los accessibles a les noves generacions. Els seus treballs ja incloïen una caracterització de les classes de paraules i definicions de les paraules que sortien en els textos. Aquest gramàtic va distingir vuit classes de paraules diferents basant-se en la morfologia i la semàntica: noms, verbs, participis, articles, pronoms, preposicions, adverbis i conjuncions. Pel que fa a la morfologia, va separar les classes de paraules declinables de les que no ho eren i va distingir-ne les propietats flexives (com el cas, el nombre, el temps, el mode, etc.). A més, va estudiar-ne les propietats de derivació i composició. La gramàtica de Dionisi de Tràcia va ser una obra de gran influència en l'estudi de les llengües europees. La seva metodologia, que es basava en l'anàlisi de textos escrits, es va emprar en la configuració de les gramàtiques durant segles, fins a finals del segle XIX i fins i tot a principis del segle XX. En aquest context el verb es concep com aquell conjunt de paraules flexionables que indiquen el temps, la persona i el nombre i que mostren activitat o passivitat.

Però, a banda del desenvolupament de la gramàtica i de l'estudi de les classes de paraules basada en la morfologia, a l'antiga Grècia també hi havia una llarga tradició filosòfica que considerava el llenguatge com una expressió del pensament. En conseqüència, el seu objectiu era l'anàlisi de les oracions i la descripció de les paraules com a expressió de parts d'aquest pensament. Des d'aquesta perspectiva, les classes de paraules s'analitzaven en funció del seu significat, més que no des de la morfologia, atès que consideraven que la morfologia només era rellevant si contribuïa al significat de la paraula (morfologia derivativa). Aquesta tradició va iniciar-se amb els sofistes (500 aC), va continuar amb Plató (429-347 aC) i va desenvolupar-se en la seva plenitud amb Aristòtil (384-322 aC). En aquest context les paraules es classifiquen com a categories semàntiques i d'aquí neix la definició dels noms com aquella classe de paraules que fa referència a un objecte, els verbs a una acció i els adjectius a una propietat.

A finals del segle XIX i principis del segle XX, Ferdinand de Saussure (1857-1913) va combinar ambdues perspectives clàssiques en una nova manera d'entendre l'estudi de les llengües naturals. El seu objectiu era conèixer els mecanismes i l'organització interna de les llengües, les quals concep com un sistema de signes que tenen com a objectiu la comunicació dins d'una societat. Saussure posa en el mateix nivell d'importància tant la forma de les paraules com el seu significat. Per aquest motiu, divideix la paraula o signe lingüístic (segons la terminologia que utilitza) en dues parts: en una hi ha la seva realització formal, la part física, que denomina significat. A l'altra, hi ha el concepte semàntic que s'hi associa, el qual denomina significat. Saussure postula que la relació que hi ha entre el significat i el significat de les paraules és arbitrari.

A partir de Saussure van sorgir dos corrents diferents d'entendre l'estudi de les llengües; un a Europa i l'altre a Amèrica del Nord. El corrent europeu es coneix amb el nom d'estructuralisme europeu i té el seu origen en la denominada Escola de Praga. Compta amb reconeguts investigadors com Roman Jakobson (1896-1992) o bé Nicolai Trubetzkoy (1890-1938). Les seves investigacions van ser molt importants sobretot en l'estudi de la fonologia. Amb la segona Guerra Mundial els lingüistes de l'escola de Praga van dispersar-se. Jakobson va emigrar als Estats Units on va continuar amb les seves investigacions. Va centrar l'atenció en les funcions del llenguatge, cosa que contribuï al desenvolupament de la perspectiva denominada funcionalista. Des d'aquesta perspectiva, les categories lèxiques es defineixen per la funció que tenen a nivell comunicatiu i a nivell sintàctic. És a dir, defineixen unes funcions comunicatives i discursives i descriuen el tipus de funcions que pot tenir cada categoria lèxica dins l'estructura sintàctica. En aquest context, dit d'una manera molt esquemàtica, el verb es concep com aquella classe de paraula que té bàsicament una funció predicativa.

Per altra banda, la branca nord-americana neix de la fusió de l'antropologia i la lingüística. Com que podem establir certes similituds entre l'estudi de les llengües indígenes americanes i les llengües de signes, l'explicarem amb una mica més de detall, en els paràgrafs que segueixen.

L'antropòleg Frank Boas (1858-1942) va trobar que la metodologia tan útil emprada a Europa per a descriure les llengües indoeuropees resultava inadequada per a aproximar-se a llengües d'altres famílies lingüístiques, com per exemple les llengües dels natius americans. En el capítol introductori de l'obra *Handbook of American Indian Languages* (1911) Boas postula que cada llengua té la seva pròpia estructura interna i que és feina dels lingüistes descobrir quina és aquesta estructura interna. El principal problema de Boas respecte de la metodologia europea tradicional era que aquesta es basava en la

llengua escrita i les llengües indígenes que pretenia investigar no tenien cap mena de registre escrit. És a dir, no tenia cap text que pogués utilitzar per a poder analitzar les oracions, les classes de paraules i les relacions o tipus de combinacions entre elles. De fet, quan es trobava davant d'una llengua indígena, només podia percebre un contínuum de sons insegmentables, sensació molt similar a la que pot experimentar un lingüista davant d'una llengua de signes.

En conseqüència va haver d'introduir canvis en l'aproximació a aquestes llengües. La seva metodologia consistia a transcriure i observar detalladament el llenguatge humà mitjançant el treball de camp. Tant ell com els seus deixebles, recollien exemples de llengua oral pronunciats per parlants nadius, els transcrivien i creaven corpus. Després, n'investigaven les formes fonètiques mitjançant processos de segmentació i classificació, d'acord amb les unitats fonètiques de la llengua estudiada. L'anàlisi de les combinacions fonètiques els portava a conèixer el sistema fonològic d'aquella llengua. A partir d'aquí, en un segon nivell d'anàlisi, estudiaven l'estatus de les combinacions fonològiques, identificant-ne els morfemes i descrivint-ne les regularitats. Finalment, en un tercer nivell d'anàlisi, el de la sintaxi, estudiaven les seqüències de morfemes i les combinacions i regularitats d'aquestes combinacions.

Així va néixer el corrent que es coneix amb el nom d'estructuralisme nord-americà, que va comptar amb investigadors com Edward Sapir (1884-1939), Leonard Bloomfield (1887-1949), Charles Carpenter Fries (1887-1967) i Zellig Sabbetai Harris (1902-1992) entre altres. Eren lingüistes que centraven l'atenció en el discurs oral i no en els textos escrits. Utilitzaven un mètode descriptiu, basat en l'estudi de la distribució de les unitats lingüístiques (de la fonologia a la sintaxi passant per la morfologia), la unitat d'anàlisi més gran de les quals era l'oració. Va ser dins d'aquesta perspectiva on va néixer el concepte de categoria sintàctica, entesa com un conjunt de paraules que compartien unes combinacions morfològiques i, sobretot, una distribució sintàctica dins l'oració. També va ser dins d'aquest marc on van sorgir els primers estudis lingüístics sobre les llengües de signes. L'any 1960 William Stokoe (1919-2000) va publicar *Sign Language Structure*, on per primera vegada es fa referència a la llengua de signes americana com a llengua i no com a mer sistema de gestos transparents (mímica). Seguint la metodologia dels estructuralistes, és a dir, mitjançant la identificació dels elements contrastius (trobant parells mínims) Stokoe va demostrar que les llengües de signes seguien la dualitat del patró que s'havia identificat en les llengües orals, amb segments sense significat, com els fonemes i les síl·labes, i segments amb significat, com els morfemes. El canvi d'un segment sense significat per un altre pot provocar el canvi de significat en un morfema.

Stokoe va identificar els paràmetres fonològics de la ASL i va elaborar el primer inventari de fonemes en aquesta llengua. La seva aportació va ser de gran valor per a la incorporació de les llengües de signes dins l'activitat d'investigació lingüística que es desenvoluparia durant les dècades següents.

A mitjans del segle XX, Noam Chomsky (nascut el 1928), tot i ser deixeble de Harris, va allunyar-se de la concepció lingüística estructuralista nord-americana. De ben petit Chomsky va tenir contacte amb llengües i gramàtiques estrangeres. Tenia coneixement de la gramàtica de l'hebreu medieval que havia elaborat el seu pare William Chomsky (1896-1977), un filòleg hebreu, nascut a Ucraïna i emigrat als Estats Units. Combinant els mètodes estructuralistes de Harris i els seus coneixements sobre els mètodes tradicionals europeus (que havia après del seu pare), Noam Chomsky va intentar fer una descripció de l'hebreu modern. El mètode estructuralista li va resultar aplicable a la descripció fonològica i morfològica de la llengua, però quan va intentar descriure la sintaxi va trobar-se que amb el mètode de segmentació i classificació de corpus finits utilitzat per a l'estudi de la fonologia i la morfologia no podia descriure el conjunt infinit d'oracions que conté una llengua. És a dir, va veure que la sintaxi és un sistema infinit que no podia descriure's ni amb el sistema inductiu ni amb la manera de processar les dades que utilitzaven els estructuralistes.

Noam Chomsky va elaborar la seva pròpia teoria del llenguatge, amb un ampli ventall d'obres publicades que defensen la teoria a la qual inicialment fa referència com a Teoria lingüística innatista (1965:25). Aquesta teoria postula que els infants neixen amb una facultat per al llenguatge de base genètica. És a dir, tots els infants tenen una capacitat innata per aprendre el llenguatge. Aquesta capacitat s'activa quan rep l'input lingüístic i restringeix el nombre de gramàtiques possibles a una llengua determinada. De tot l'input que rep, l'infant selecciona aquelles dades que encaixen amb la base lingüística amb la qual neix. Amb el sistema que adquireix, l'infant és capaç de generar un nombre infinit d'oracions. Noam Chomsky, en definitiva, va ser el pare del corrent de la lingüística que es coneix amb el nom de Gramàtica Generativa.

La Gramàtica Generativa més primerenca postula un sistema de regles que combina unes categories sintàctiques per construir estructures ben formades. També formula hipòtesis sobre la seva representació fonològica i morfològica. Aquesta teoria defensa l'existència de diversos components que interaccionen entre ells: el sintàctic, l'interpretatiu i el fonològic. El component sintàctic, que és un component de generació d'estructures consta de dos subcomponents: un component bàsic i unes regles transformacionals. El component bàsic consta d'un lèxic i d'unes regles d'estructura

oracional. El lexicó, a la vegada, conté entrades lèxiques amb una matriu de trets que especifiquen, per a cada entrada, quina és la seva representació fonològica, les propietats categorials i subcategorials (que restringeixen les combinacions sintàctiques possibles) i les propietats semàntiques. Aquest model teòric també fa una distinció entre aquelles categories lèxiques, també denominades categories majors, que representen ítems lèxics com el nom, el verb o l'adjectiu, d'aquelles altres que es consideren no lèxiques o categories funcionals, com els determinants, els auxiliars o els modals.

La teoria generativa també defensa l'existència d'una Gramàtica Universal. L'adquisició d'una llengua per part de l'infant, tot i tenir un input incomplet o agramatical, és possible perquè el nen ja neix amb un coneixement lingüístic innat. Aquest coneixement, juntament amb l'input que rep, l'ajuden a fixar una gramàtica, és a dir, a desenvolupar la competència lingüística en una llengua concreta. Entre aquest coneixement universal hi ha regles d'estructura oracional, regles que analitzen els constituents i unes categories sintàctiques. La diferència bàsica entre la concepció de l'estructuralisme i la de la gramàtica generativa és que la primera assumeix que cada llengua té la seva pròpia estructura interna, mentre que la segona postula que cada llengua s'estructura sobre una base comuna en totes les llengües naturals.

Un dels models teòrics, dins del marc de la gramàtica generativa que es fonamenta en la concepció de la Gramàtica Universal és la denominada Teoria de Principis i Paràmetres, desenvolupada per Chomsky durant els anys 80 i principis dels 90 (Chomsky 1981a,b; 1986a,b; Chomsky i Lasnik 1993). Segons aquest model teòric la gramàtica pròpia de cada individu consisteix en uns principis universals, que són els elements constitutius de la Gramàtica Universal, i que són invariables d'una llengua a l'altra, i uns paràmetres fixats per a cada llengua en particular, que l'individu adquireix després de tenir accés a estímuls lingüístics. La Gramàtica Universal ofereix una llista d'opcions per a aquestes propietats i el que fa l'infant és fixar aquests paràmetres d'acord amb l'input que rep del seu entorn.

En el nostre treball d'investigació partim d'aquest marc teòric. Assumim que hi ha un coneixement lingüístic universal i unes propietats específiques de cada llengua. També assumim que la categoria verb forma part d'aquest coneixement universal, per la qual cosa partim de la concepció que en LSC hi ha d'haver verbs. Ara bé, com altres investigadors, ens preguntem quines propietats universals conté la categoria verb que ens puguin ajudar a identificar-la entre els signes d'una llengua com la LSC. I a la vegada ens preguntem quines altres propietats té la categoria verb específiques de la LSC, si és que en té alguna.

Per altra banda, el model de la Gramàtica Generativa actual conté diverses ramificacions de la teoria iniciada per Chomsky. Aquestes ramificacions tenen diferents punts de vista sobre el pes del lèxic i de la sintaxi, és a dir, sobre el tipus d'informació que porten associada les unitats lèxiques d'una llengua i sobre el pes que tenen les projeccions funcionals versus les projeccions lèxiques. La controvèrsia de fons és si la capacitat lingüística humana es fonamenta en la capacitat d'adquirir un lèxic amb un complex sistema conceptual on, de forma idiosincràtica, l'infant aprèn a utilitzar cada ítem, o bé si es fonamenta en la capacitat d'adquirir un sistema computacional, amb poca informació idiosincràtica.

Des de la primera perspectiva, la categoria verb es defineix des de la matriu lèxica, restringint les seves possibilitats d'inserció en estructures sintàctiques. Des de la segona perspectiva, la categoria verb es defineix dins la sintaxi, amb la qual cosa, les restriccions pel que fa a la inserció de les arrels lèxiques en una estructura sintàctica són molt més febles.

Dins la perspectiva més lèxica (també denominada projeccionista), com la que defensen investigadores com Levin i Rappaport-Hovav (1995, 2005), la categoria verb es divideix en subgrups que classifiquen des d'un punt de vista semàntico-sintàctic. Estableixen com a models teòrics de referència la classificació dels verbs de Vendler (1957)³ i les aproximacions que plantegen Dowty (1979; 1991)⁴ a l'hora d'establir diagnòstics sintàctics per classificar els diferents tipus de verbs i Pustejovsky (1992)⁵ en la concepció que els predicats verbals es descomponen en subesdeveniments simples o complexos.

Una posició més sintactista, interessant també per al nostre treball a l'hora d'identificar la categoria verb és la de Baker (1988, 2003). Baker considera que les entrades lèxiques que formen part del lèxic estan categoritzades. És a dir que a la matriu de trets hi ha informació sobre la categoria lèxica de l'ítem. També defensa que aquesta informació determina els contextos on poden aparèixer les unitats lèxiques. Per exemple, les entrades lèxiques especificades com a verbs són les úniques que legitimen (o projecten) un especificador (és a dir, un subjecte); els noms, per exemple, són els únics que tenen

³ Vendler (1957) classifica els verbs segons els trets [\pm dinàmic] [\pm tèlic]. El tret dinàmic es vincula a la presència o absència d'una acció, mentre que el tret tèlic està vinculat a la presència o absència de *telos*, és a dir, una culminació. Aquests trets determinen els contextos sintàctics on pot aparèixer cada tipus de verb. Estableix quatre classes aspectuals de verbs: activitats [-tèlic, +dinàmic], assoliments [+tèlic, - dinàmic], realitzacions [+tèlic, +dinàmic] i estats [-tèlic, -dinàmic].

⁴ Dowty (1979, 1991), seguint la línia d'investigació de Vendler, va establir diferents tests sintàctics per a identificar cada classe lexicoaspectual de verb.

⁵ Pustejovsky (1991, 1992, 1995, 2000) impulsa una teoria important dins la investigació de la semàntica lèxica generativa. Defensa que el significat es construeix composicionalment. Els predicats verbals es descomponen en subesdeveniments, que poden ser de dos tipus: estàtics (S) o processos dinàmics (P). Un esdeveniment tèlic, per exemple, és concebut com un esdeveniment complex perquè implica la transició cap a un nou estat.

referència i vinculacions anafòriques. Els adjectius no poden fer ni una cosa ni l'altra. Baker (2003) defensa que la categoria verb és universal (com la categoria nom i adjectiu) i es planteja com a objectiu principal bastir una teoria, dins del marc de la gramàtica generativa, que descriu les característiques bàsiques i les distincions entre les diferents categories lèxiques (o classes de paraules) des d'una perspectiva tipològica.

Finalment, a l'extrem més sintactista hi ha Borer (2005). Borer defensa que el pes del lèxic és mínim, en el sentit que les arrels o listemes que formen part del 'vocabulari' d'una llengua només porten associada informació enciclopèdica (és a dir, sobre el seu significat). Ara bé, també assumeix l'existència d'un lèxic funcional⁶, que al capítol 3 explicarem amb més detall. Segons Borer, el lèxic funcional convergeix amb els listemes projectant una estructura funcional⁷. Aquesta estructura funcional, a la vegada, té associada una categoria lèxica. Això significa que són els afixos funcionals els que porten, a la seva matriu de trets, una especificació sobre la categoria lèxica i no els ítems lèxics. El significat es construeix a la sintaxi, mitjançant la combinació dels listemes amb el vocabulari funcional dins les projeccions funcionals. És a dir, des d'aquesta perspectiva, les arrels lèxiques són vistes com a simples modificadors de l'estructura on s'insereixen, de manera que el significat final es construeix a partir dels diferents constituents de l'oració. Desenvoluparem amb més detall aquestes perspectives al capítol 3, on definirem el marc teòric.

Fins aquí, doncs, hem vist que la teoria general del llenguatge ha anat evolucionant amb el temps i és concebuda en termes diferents segons l'època, el context lingüístic i el marc teòric. En un principi estava molt fixada en unes llengües concretes, amb unes característiques concretes, però a mesura que s'han incorporat estudis de noves llengües particulars s'han replantejat o qüestionat assumpcions que en etapes anteriors es consideraven inqüestionables. La definició de la categoria verb també ha anat canviant amb el temps. Si bé durant l'època de l'antiga Grècia es considerava, des d'un punt de vista semàntic, que els verbs eren aquella classe de paraules que feien referència a un esdeveniment i, des d'un punt de vista morfosintàctic, tenien unes característiques concretes (flexió de temps, mode i persona, etc.), actualment aquestes definicions tan genèriques s'han matisat o bé s'han substituït. Amb tot, diríem que formarien part de la categoria verb aquelles paraules d'una llengua que s'insereixen en el nucli d'unes

⁶ En terminologia de Borer (2005) el *lèxic funcional* és un conjunt de morfemes gramaticals de classe tancada que combinats amb les arrels els modifiquen el significat. Hi inclou tant els morfemes flexius com els derivatius. Així, els quantificadors, els cardinals, les marques de passat o aspectuals i altres formen part d'aquest lèxic funcional.

⁷ El terme *estructura funcional* té el mateix sentit que el de *projecció funcional*, entès com cada un dels nivells estructurals en què es desenvolupa una categoria d'acord amb la teoria de la X-barra de la gramàtica generativa.

projeccions funcionals concretes; que poden tenir un especificador; una morfologia comuna i que semànticament reflecteixen una estructura interna eventiva. D'alguna manera, aquest seria de forma força genèrica la resposta a la pregunta que buscàvem a l'inici: què és la categoria verb. Al capítol 3 sobre el marc teòric aprofundirem en aquest punt, definint més àmpliament els conceptes rellevants. A continuació explicarem com s'han aproximat els diferents investigadors a la tasca d'identificar les classes de paraules amb categoria verb en llengües que poden tenir certes similituds amb la LSC, ja sigui perquè no tenen codi escrit, ja sigui perquè es troben en procés de descripció.

1.2. Aproximacions diverses per a la identificació de les classes de paraules

Més enllà de l'interès que té en si mateix l'estudi sobre una llengua concreta, aquest tipus d'estudi no només ens aporta informació sobre la seva estructura interna sinó també, dades per a la comparació entre llengües, és a dir, per a potencials estudis tipològics. Els estudis tipològics, a la vegada, contribueixen a identificar la informació que forma part de la Gramàtica Universal i, en conseqüència, a distingir el coneixement que forma part de la facultat del llenguatge d'aquell coneixement específic de la llengua concreta. Aportar dades als estudis tipològics és un altre dels nostres objectius, ja que l'evidència empírica de les llengües concretes pot enfortir o bé fer palesos els punts que s'han de millorar en l'adequació explicativa de la facultat del llenguatge. També pensem que el fet que el nostre objecte d'estudi sigui una llengua de signes, amb les diferències de modalitat articulatòria, pot obrir noves vies d'observació i afegir informació molt valuosa sobre com s'organitza la facultat del llenguatge.

Però dur a terme la tasca d'identificar aquesta informació comuna a totes les llengües no és gens fàcil. Per exemple, a l'apartat anterior hem esmentat que un dels trets característics de la categoria verb és que reflecteixen una estructura interna eventiva. De fet, tradicionalment s'identifiquen els noms amb entitats; els verbs amb esdeveniments i els adjectius amb propietats. Però aquesta concepció s'ha de matisar, ja que trontolla davant de parells com 'constituir-constitució', per exemple, en català, on ambdós ítems lèxics fan referència a un esdeveniment, encara que el primer se'l considera un verb i el segon un nom. També, dins d'una llengua concreta, podem trobar paraules amb significats similars, que poden pertànyer a categories diferents. En català, per exemple, *rodona* la podem trobar com a nom i com a adjectiu, però en canvi, 'circumferència' només la trobem com a nom. També podem trobar paraules de categories diferents que tenen en comú una mateixa funció sintàctica o que participen en un mateix procés

morfològic, dins d'una mateixa llengua. Per exemple, a l'oració 'construir un mur implica...'. el mot 'construir' té la mateixa funció que el nom 'construcció' a la següent oració: 'la construcció d'un mur implica...'

En ocasions una mateixa paraula pot pertànyer a més d'una categoria segons el context on apareix. Com hem dit abans, en català el terme 'rodona' pot ser tant nom com adjectiu. I si dins d'una llengua ja trobem varietat, el fenomen es complica encara més quan comparem llengües diferents, ja que sovint, una arrel que en una llengua té una categoria, en pot tenir una altra en una altra llengua. Per exemple, Baker (2003:4-5) explica que, en Mohawk, un mot com 'negre' o 'blanc', que en anglès (i també en català) generalment apareixen com a adjectius, es comporten com a verbs intransitius.

El que sí és cert és que les classes de paraules d'una llengua concreta solen agrupar-se segons els diferents aspectes morfològics, sintàctics i semàntics que comparteixen. Si considerem que, en català, 'negre' és un adjectiu o 'la' un determinant és perquè participen d'uns processos morfològics concrets i també perquè solen participar en un conjunt de combinacions sintagmàtiques i sintàctiques. Podem dir 'la pedra negra', però no '*les pedra negra' o '*pedra la negra'. Per tant, per a la descripció d'un llengua cal fixar-se en tots aquests aspectes.

Per començar, distingim dos grans grups de classes de paraules. El grup de paraules denominades de classe oberta i el grup de paraules de classe tancada. Tradicionalment formen part del grup de paraules de classe oberta totes aquelles paraules que admeten nous membres en el grup, ja sigui mitjançant la derivació, la composició o la flexió. Els noms, els verbs, els adjectius i segons la llengua, els adverbis, s'han considerat tradicionalment com de classe oberta. Per altra banda, tradicionalment formen part de la classe tancada de paraules aquells conjunts de paraules dins d'una llengua que consisteixen en ventalls finits de paraules, que poden ser rigorosament llistats i que no admeten nous membres. Els auxiliars, les preposicions, conjuncions, determinants i pronoms són considerats tradicionalment com de classe tancada. Les denominades categories lèxiques pertanyen al grup de paraules de classe oberta, mentre que les denominades categories funcionals pertanyen al grup de paraules de classe tancada.

Un altre tema és defensar que les classes de paraules identificades tradicionalment són universals o bé que hi ha una metodologia infal·lible per a identificar-les en una llengua concreta. Amb una breu repassada, en els apartats següents veurem com els diferents models teòrics s'han aproximat a la identificació de les classes de paraules des de diferents punts de partida.

1.2.1. Aproximació des d'una perspectiva cognitiva

Un grup d'investigadors s'hi ha aproximat des d'una perspectiva cognitiva. Estableixen etiquetes semàntiques que vinculen l'ítem lèxic a una categoria lèxica (seguint el model cognitivista de Langacker 1987). Elaboren categoritzacions prototípiques, de manera que un ítem pertany a una categoria determinada en funció de la similitud amb els trets que s'estableixen per a aquella categoria, sense haver de compartir-los tots. Cada categoria conté una regió dins d'un domini, i els diferents ítems se situen en algun punt dins d'aquesta regió. Aquest punt pot ser més central o més perifèric, identificant-se més o menys amb aquella categoria.

Contra l'argument que els retreu que un nom i un verb poden denotar el mateix concepte semàntic, com podria ser 'explotar' i 'explosió', defensen que una i altra es diferencien semànticament per com es perfila i construeix el seu significat. 'Explotar' és un element relacional i, en canvi, 'explosió' és nominal, més enllà de les seves propietats gramaticals, les quals consideren com un mer símptoma o reflex de la categoria a la qual pertanyen i no com un criteri de definició (Langacker 1987:55). Nominal implica que la predicació pressuposa les interconnexions entre un ventall d'entitats i dels perfils de la regió, dins del domini, que les caracteritzen. En canvi, una predicació relacional, si bé pressuposa un ventall d'entitats, està focalitzada en el perfil de les interconnexions que s'estableixen entre aquestes entitats (Langacker 1987:68).

És a dir, que també vinculen el tipus semàntic de paraula amb una funció dins l'oració. A partir d'aquí descriuen com es codifica gramaticalment una categoria en una llengua concreta. Vogel (2000), Rijkhoff (2000) i Wierzbicka (2000), entre altres, segueixen aquest punt de partida.

1.2.2. Aproximació des d'una perspectiva funcionalista

Altres investigadors prenen com a punt de partida la funció comunicativa de l'ítem lèxic, seguint la Teoria Gramatical Funcional (Hopper i Thompson 1984, Croft 2000, Hengeveld 1992, 2005c, Dik 1997a,b, Bresnan 2001, Hengeveld i McKenzie 2006, 2008, Anward 2000, 2001, entre altres). Assumeixen un nivell representacional on les unitats lèxiques estan descrites en termes de la seva categoria semàntica. En aquesta relació semàntica-funcionalitat, estableixen que les classes de paraules d'entrada es poden dividir entre aquelles que només poden tenir una funció, (com els verbs, que són els únics que només poden tenir una funció predicativa) i les altres classes de paraules que poden tenir més

d'una funció (nucli d'una oració predicativa, referencial, modificador d'una oració predicativa o referencial).

Les llengües varien en la flexibilitat en què les classes de paraules poden estar vinculades a una funció o a una altra (Hengeveld i Van Lier 2008). Com més flexible és una llengua en les funcions que pot tenir una classe de paraules, més requereix que hi hagi una realització morfosintàctica que permeti la identificació de la funció sense ambigüitats. Aquesta identificació morfosintàctica es pot fer o bé a través de l'ordre fix de les paraules o bé a través d'elements específics que n'indiquen la funció (com la morfologia).

La perspectiva funcionalista identifica diversos papers temàtics (origen, destí, pacient, agent, tema, etc.), diferents funcions sintàctiques (subjecte, objecte, predicat) i diferents parts del discurs (tòpic, focus). Bresnan (2001), per exemple, argumenta que en les llengües no-configuracionals⁸ com el warlpiri,⁹ no serveix l'enfocament sintàctic que postula una estructura sintàctica profunda i unes regles de transformació. Argumenta que les llengües poden ser diferents pel que fa a l'estructura sintàctica superficial, però que tenen en comú l'estructura funcional, és a dir, les funcions gramaticals que s'assignen a les entrades lèxiques. Així, per exemple, en anglès, que és una llengua configuracional, l'estructura funcional està associada amb categories definides estructuralment (és SUBJECTE el nom que està immediatament dominat per O i en canvi és OBJECTE el nom immediatament dominat per SV), mentre que en warlpiri l'estructura funcional està associada a categories específiques per a casos particulars (és SUBJECTE el nom especificat amb cas ERGATIU i OBJECTE el que té assignat el cas ABSOLUTIU). Consideren que les funcions són universals i que cal veure en cada llengua com es realitzen. Dins l'estudi de les llengües de signes, defensen aquest tipus d'aproximació investigadors com Meir (1998a, 2002), Aronoff, Meir i Sandler (2000).

1.2.3. Aproximació des d'una perspectiva morfofonològica

Altres investigadors, sobretot en l'estudi de les llengües de signes han optat per aproximar-se a l'estudi de les categories lèxiques mitjançant la fonologia i la morfologia, seguint la metodologia dels estructuralistes, que consisteix en la identificació dels elements contrastius de la llengua que s'estudia. Fischer i Gough (1978), Supalla i Newport (1979), Klima i Bellugi (1979), Padden (1983 [1988]), Sutton-Spence i Woll (1999), Johnston (2001), Schembri et al. (2002), Hunger (2006), etc. descriuen els

⁸ El terme configuracional es fa servir per referir-se a les llengües que mantenen un ordre sintàctic. Les anomenades llengües no-configuracionals, en canvi, tenen un ordre lliure.

⁹ Llengua australiana.

diferents processos en què participen els ítems lèxics i els agrupen en categories lèxiques d'acord amb aquests processos. Els estudis descriptius que contrasten el nom i el verb en les llengües de signes, dels quals en parlarem amb més detall en el capítol 4, sobre l'anàlisi contrastiva del nom i el verb en LSC, segueixen aquesta línia. Com més flexió tingui una llengua, més senzill resulta distingir-ne les categories lèxiques mitjançant aquest tipus d'aproximació, però això no passa amb aquelles llengües que tenen poca flexió.

1.2.4. Aproximació des d'una perspectiva sintàctica

També hi ha aquells investigadors que opten per una aproximació bàsicament sintàctica. Així, per exemple, Schachter (1985), Hale i Platero (1985), Emonds (1987), Marantz (1997), Baker (2003) o Borer (2005), o bé, en llengües de signes Lillo-Martin (1991), Lillo-Martin i Klima (1990), entre altres, consideren que les categories lèxiques poden definir-se a partir del lloc que ocupen dins l'estructura sintàctica. Assumeixen que existeixen uns patrons distribucionals que identifiquen les categories lèxiques. També postulen l'existència d'unes projeccions funcionals, pròpies de cada categoria lèxica i a partir d'aquí entenen, salvant les distàncies teòriques entre uns investigadors i altres, que l'ítem lèxic que s'insereix en el seu nucli té una categoria lèxica o bé una altra. Emonds (1987), per exemple, argumenta que la projecció funcional sintagma nominal, en la seva extensió màxima, consisteix en un Determinant-Adjectiu (opcional)–Nom. A la vegada aquests sintagmes nominals poden aparèixer com a subjectes o bé com a complements de verbs transitius. Baker (2003), per altra banda, defensa que una arrel lèxica d'una categoria concreta només pot inserir-se en una posició que no pertany a la seva categoria si té un recolzament d'algun tipus. Per exemple, la projecció funcional sintagma predicatiu selecciona sintagmes nominals o sintagmes adjectivals i els ajuda a inserir-se en una projecció funcional pròpiament verbal. Sense aquesta estructura de recolzament no podrien inserir-s'hi. Aquests investigadors assumeixen que l'ítem lèxic té definida, dins la seva matriu de trets, una categoria lèxica.

Altres investigadors, com Borer, consideren que les arrels no compten amb aquesta informació i que la categoria es defineix a la sintaxi. Parlarem més extensament d'aquesta perspectiva al capítol 3, sobre el marc teòric, atès que és el marc teòric que hem escollit per a fer la nostra investigació.

1.2.5. Aproximació des de perspectives combinades

Tot i que tots els investigadors parteixen d'un model teòric concret, la majoria d'aproximacions a l'estudi de noves llengües són combinades. Així per exemple, trobem aproximacions que tenen en compte tant la sintaxi com la semàntica: Hopper i Thompson (1984), Givón (1984), Dixon (2004), o bé la sintaxi i la morfologia: Hagège (2005), o bé totes tres: sintaxi-morfologia-semàntica: Schwager i Zeshan (2008), entre altres.

De fet, la varietat entres les llengües és gran i segons les seves característiques pot ser més fàcil aproximar-s'hi d'una manera o bé d'una altra. Hi ha un ventall ampli de possibilitats que va des d'aquelles llengües denominades configuracionals, com l'anglès (on les funcions gramaticals van associades de manera directa a una posició sintàctica) fins aquelles no configuracionals, com el warlpiri. O bé des d'aquelles que es consideren aglutinants (en què una paraula pot contenir més d'un morfema encadenat, com el turc), fins a les considerades aïllants (en què cada paraula conté com a màxim un morfema, com el xinès). Des d'aquelles que són sintètiques o fusionals (en les quals un morfema pot tenir més d'un significat, com el llatí o el català) fins aquelles que són analítiques (en les quals hi ha una relació d'un significat per a cada morfema, com l'hebreu).

En tot aquest ventall de possibilitats, hi ha diferents graus. Per exemple, l'anglès és una llengua més analítica que el català, que té un sistema flectiu més complex. Alhora el català té un ordre sintàctic més rígid (i, per tant, té un grau més elevat de configuracionalitat) que el llatí, que era una llengua menys configuracional. Tot plegat fa que sigui complicat establir una única manera, universal, d'aproximar-se a una llengua no descrita mai abans. També resulta complicat l'estudi de les classes de paraules, atès que depenent de les característiques pròpies de cada llengua pot resultar més fàcil agrupar-les segons els processos morfològics en els quals participen, o bé agrupar-les segons els patrons de distribució, etc.

1.2.6. Aproximació des d'una perspectiva neurolingüística

Davant d'aquesta complexitat, alguns estudis han abordat la investigació sobre les categories lèxiques des de la biologia. Estudis neurolingüístics revelen que s'activen àrees del cervell diferents per als noms i per als verbs, independentment de les característiques específiques de la llengua. Zacks et al. (2001), Evans i Levinson (2009); Malaia et al. (2009) Malaia i Wilbur (2010), Kemmerer i Eggleston (2010) s'aproximen a l'estudi de les categories lèxiques des d'aquesta perspectiva. Consideren que, més enllà dels diferents processos gramaticals o distribucionals en què poden participar segons les

diverses llengües, les paraules es podrien agrupar per la zona del cervell que s'activa quan s'utilitzen. En tot cas, aquesta podria ser una eina complementària a les aproximacions lingüístiques, encara que no sempre és senzill accedir a la tecnologia necessària per a dur-la a terme i interpretar les dades neurolingüístiques de manera unívoca.

1.2.7. L'aproximació d'aquest treball d'investigació

Pel que fa al nostre treball, ens hem situat dins del marc teòric de Borer (2005a,b) i, per tant, hem adoptat una aproximació bàsicament sintàctica per a la descripció de la categoria lèxica verb en LSC. Tot i així, malgrat mantenir-nos dins la perspectiva sintàctica, hem tingut en compte altres perspectives, com l'aproximació morfofonològica pròpia de l'estructuralisme nord-americà, ja que ens hem aturat a descriure aquelles projeccions funcionals que es realitzen mitjançant la morfologia verbal. Ho hem fet així per les característiques específiques de la LSC que comentarem al capítol 2, on també explicarem la metodologia emprada, i també per la necessitat de descriure la llengua.

Amb aquesta aproximació bàsicament sintàctica, però combinada amb la morfologia i la fonologia definirem la categoria verb en LSC. El nostre objectiu no només consisteix a identificar aquesta categoria en LSC sinó també a descriure els processos morfofonològics en els quals participen els signes categoritzats com a verb, en LSC. D'acord amb els nostres objectius, aquest treball s'estructura de la següent manera: al capítol 2 descriurem les característiques principals de la LSC i la metodologia emprada; al capítol 3, definirem el marc teòric; el capítol 4 el dediquem a una anàlisi contrastiva de les propietats dels parells nom-verb en LSC; al capítol 5 tractarem les projeccions funcionals vinculades pròpiament amb la categoria verb a les llengües naturals, en general, i en LSC, en particular; al capítol 6 ens centrarem en la projecció funcional Concordança; al capítol 7 en la projecció funcional Aspecte; al capítol 8 en la projecció funcional Manera i al capítol 9 en la projecció funcional Quantitat. Finalment, al capítol 10 presentem les conclusions del nostre estudi.

Capítol 2

2. La llengua de signes catalana (LSC)

L'objectiu d'aquest capítol és descriure breument les característiques principals pròpies de la llengua objecte d'aquest estudi, la LSC, i més detalladament la metodologia que hem emprat per a dur a terme la investigació.

A l'apartat 2.1 descriurem breument les característiques generals de la LSC (territori, nombre de signants i el parentiu amb altres llengües de signes). A l'apartat 2.2, parlarem de les característiques gramaticals de la LSC, fent una breu introducció dels paràmetres fonològics i de la morfologia característica de les llengües de signes i esmentant els trets sintàctics generals més rellevants de la LSC. A l'apartat 2.3 centrarem l'atenció en els criteris que hem tingut en compte a l'hora de seleccionar els informants. Finalment, a l'apartat 2.4, especificarem la metodologia utilitzada per a dur a terme el treball, la qual, com veurem, es divideix en dues parts molt diferenciades: una, centrada en l'estudi dels parells nom-verb en LSC i, l'altra, focalitzada en l'estudi de les arrels categoritzades com a verb.

2.1. Característiques generals de la LSC

La llengua de signes catalana (LSC) és la llengua pròpia de la comunitat de signants de Catalunya i, d'acord amb Quer (2011b), actualment compta amb uns 25.000 usuaris, dels quals 12.000 són persones Sordes, segons les estimacions aproximades calculades per la FESOCA.^{10,11} La LSC està emparentada amb la LSE (llengua de signes espanyola), la LSF (llengua de signes francesa) i la ASL (llengua de signes americana). Aquest parentiu prové de l'intercanvi pedagògic i docent que es va dur a terme entre els centres que agrupaven persones sordes. Aquests centres eren punts molt importants de transmissió de la llengua de signes, d'uns alumnes a altres. La primera escola que va crear-se a Catalunya, de la qual se'n té informació va ser la de Barcelona. Aquesta escola, que durant molt de temps va ser l'única de Catalunya, va ser creada per Joan Albert i Martí. Sembla ser que Joan Albert i Martí va adoptar el mètode francès de Charles-Michel de

¹⁰ D'acord amb Quer (2004), utilitzarem el terme 'Sord', amb majúscula, per a referir-nos a les persones signants i que culturalment formen part d'una Comunitat Sorda. El terme 'sord' en minúscula, l'utilitzarem en sentit mèdic, de manca d'audició.

¹¹ FESOCA és la Federació de Persones Sordes de Catalunya, una entitat creada el 1979 que representa la comunitat Sorda catalana i que agrupa les associacions de persones Sordes afiliades.

l'Épée (1712-1789), amb la qual cosa, la LSC va rebre la influència de la LSF. A la vegada, el mètode pedagògic de Charles-Michel de l'Épée té els orígens en un mètode nascut a l'Estat Espanyol (Pedro Ponce de León i Juan Pablo de Bonet (1573-1633))¹². Aquest mètode innovador consistia a ensenyar mitjançant un sistema bimodal. Tot i que no s'utilitzava la llengua de signes a les classes, el mètode va suposar un èxit en l'educació dels alumnes sords. Així mateix, el parentiu amb la ASL prové de la implantació del mètode de Charles-Michel de l'Épée als Estats Units, a través de dos professors que havien estat alumnes de l'escola francesa: Laurent Clerc (1785-1869) i Thomas Gallaudet (1822-1902). Aquestes, doncs, semblen ser les causes del parentiu entre aquest grup de llengües de signes.

Per altra banda, el fet que només hi hagués una única escola a Catalunya, pública, mixta i gratuïta va provocar, amb el temps, el desplaçament d'alumnes sords del territori de Catalunya a aquesta escola, i, a la vegada, va ajudar a difondre la LSC influïda per la LSF entre les persones sordes del territori.

2.2. Característiques gramaticals de la LSC

Les llengües de signes, com les llengües orals, es poden analitzar lingüísticament a nivell fonològic, morfològic, sintàctic, semàntic i discursiu. Els seus articuladors són diferents dels que s'utilitzen en les llengües orals, atès que les llengües de signes utilitzen les mans i la vista com a canals d'emissió i de recepció i, en canvi, les llengües orals utilitzen l'aparell bucofonador i l'audició com a canals d'emissió i de recepció. Però a banda d'aquesta diferència que afecta bàsicament la fonologia, els principis generals que regeixen cada un d'aquests nivells lingüístics són els mateixos per a totes les llengües naturals. Dins del marc d'aquests principis generals, existeixen uns paràmetres que cada llengua particular escull i, en conseqüència, es distingeixen les unes de les altres per l'elecció d'aquests paràmetres. En aquest apartat explicarem quins són els paràmetres que caracteritzen la LSC, tot i que ens aturarem una mica més a l'apartat de la fonologia del signe, per aquells lectors que no estan avesats a la descripció de les llengües de signes.

2.2.1. El component fonològic

Chomsky i Halle (1968) consideren, en el marc de l'arquitectura de la teoria de la gramàtica generativa, que el component fonològic és aquell que aporta una interpretació

¹² No se sap quan va néixer el frare Pedro Ponce de León. Se sap que va morir l'any 1584.

fonètica a la cadena d'elements que componen la Forma Lògica. És a dir, és el que assigna una pronúncia a les paraules, o, d'acord amb Sandler i Lillo-Martin (2006) - que adequen la definició també a les llengües de signes -, és el nivell de l'estructura lingüística que organitza el mitjà a través del qual es transmet el llenguatge.

Formen part del component fonològic els trets fonològics, els fonemes i les síl·labes. Els fonemes es defineixen d'acord amb uns trets fonològics i consisteixen en patrons de so. Les combinacions entre fonemes, seguint unes regles i restriccions marcades pels paràmetres que segueix una llengua, formen la síl·laba. Tant els trets fonològics com els fonemes són unitats sense significat. Però que no tinguin significat no vol dir que no siguin lingüísticament rellevants. Pel que fa als fonemes, el canvi d'un fonema per un altre pot produir un canvi de significat del morfema. Això fa que formin part del llistat de fonemes d'una llengua només aquells fonemes que són contrastius, és a dir, que produeixen un canvi de significat quan són substituïts per un altre fonema. No totes les llengües tenen el mateix inventari de fonemes, atès que fonemes que per a una llengua són contrastius, per una altra poden no ser-ho.

Pel que fa a la síl·laba, no totes les combinacions són possibles, ni tots els fonemes poden ocupar totes les posicions, dins la combinació. El sistema fonològic d'una llengua és un conjunt de subsistemes o paradigmes, en el qual un fonema que formi part d'una síl·laba només pot ser substituït per un altre fonema del mateix paradigma, és a dir, que també compleixi uns trets comuns exigits per la ubicació dins la combinació. En les llengües orals la combinació seqüencial dels segments forma els morfemes – unitats mínimes amb significat - que a la vegada, combinats seqüencialment, formen les paraules o unitats lèxiques.

A les llengües de signes, com veurem a continuació, l'organització dels paràmetres fonològics no és tan seqüencial com a les llengües orals, sinó que té un grau molt elevat de simultaneïtat, però les regles subjacents en el sistema són iguals, en el sentit que hi ha paradigmes de segments i restriccions en les combinacions.

2.2.1.1. Els paràmetres fonològics de les llengües de signes

Stokoe (1960) va ser el primer a demostrar que les llengües de signes també tenen una dualitat de patró; per una banda un nivell d'estructura amb significat, i per l'altra, un llistat d'elements sense significat, encara que lingüísticament significatius. Stokoe va demostrar mitjançant la selecció de parells mínims, que hi ha un inventari d'elements contrastius en

ASL (llengua de signes americana), i va dividir aquests elements en tres categories que posteriorment s'han denominat de la següent manera (Sandler i Lillo-Martin 2006):

- a) Configuració de la mà
- b) Localització
- c) Moviment

A aquestes categories també hi hem d'afegir els marcadors no manuals. A mesura que ha anat avançant la recerca dins l'àmbit de les llengües de signes s'ha anat veient la seva importància com a elements significatius des d'un punt de vista gramatical.

2.2.1.1.1. Configuració de la mà:

La configuració és la forma que adopta la mà mentre s'executa el signe. Hi ha signes que s'articulen amb una sola mà, mentre que altres s'articulen amb les dues mans. En aquest segon cas, es diu que el signe s'articula amb *dobles articuladors* o que és *bimanual*.

Dins del model de Hand Tier Theory (Sandler i Lillo-Martin 2006) es fa distinció de dos aspectes de la configuració de la mà:

1. La forma que adopta la mà, la qual a la vegada es descompon en:
 - 1.1. Selecció dels dits.
 - 1.2. Posició dels dits: oberts, tancats, estirats i flexionats.
2. L'orientació de la mà, la qual pot ser mirant amunt, avall, cap a la dreta o esquerra, cap al signant i cap endavant.¹³

Alguns signes mantenen la mateixa configuració durant tota l'execució, mentre que altres la canvien. Hi ha signes que tenen la configuració com l'únic paràmetre que els distingeix, com als següents exemples:

- (1) Quer et al. (2005)
 - a. **SABATES** (configuració A)¹⁴ ≠ **EXPLICAR** (configuració 5)¹⁵ – però en canvi ambdues comparteixen la localització (espai neutre davant el tronc), el moviment (repetit) i l'orientació (mirant-se l'una a l'altra)

¹³ Hi ha autors, com Battison (1978) que inclouen l'orientació de la mà com a una quarta categoria, juntament amb la configuració, la localització i el moviment (Sandler i Lillo-Martin 2006).

¹⁴ Descripció basada en l'alfabet dactilològic, en la qual cada configuració s'identifica amb un caràcter de l'alfabet en la mesura que la configuració rellevant coincideix amb alguna lletra d'aquest alfabet. La configuració A consisteix en el puny tancat.

¹⁵ La configuració 5 consisteix en el palmell de la mà obert, amb els dits estesos i separats, com quan ens referim al número 5.

EXPLICAR (SABATES s'articula igual però amb els dits tancats)

- b. **SEMPRE** (configuració B) ≠ **TREBALLAR** (configuració A)¹⁶ – en aquest cas també comparteixen la localització (espai neutre davant el tronc), el moviment (amunt i avall, picant una contra l'altra) i l'orientació (cap al signant)

SEMPRE

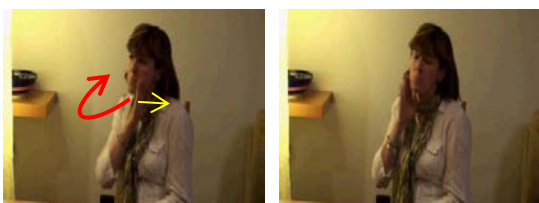

TREBALLAR

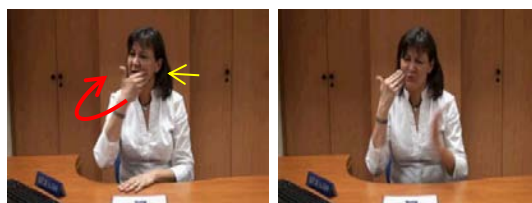
També hi ha alguns signes que contrasten per l'orientació, com el següent parell mínim:

- (2) Quer et al. (2005)

- a. **MARE** (amb el palmell de la mà mirant cap al costat no dominant)¹⁷ ≠ **TARDA** (amb el palmell de la mà mirant al costat dominant)- tots dos signes però, compareixen la configuració, que consisteix en la configuració B, tenen una trajectòria curvilínia, i s'articulen d'una banda a l'altra de la boca.

MARE

TARDA

¹⁶ La configuració B consisteix en els dits estirats, però junts.

¹⁷ Fem servir el terme mà dominant vs. mà no dominant, sense especificar si es tracta de la mà dreta o la mà esquerra, perquè la mà dominant pot ser una o altra en funció de la lateralitat de la mà dominant. La mà dominant és aquella amb la qual se signen els signes amb d'un sol articulador, mentre que la mà no dominant s'utilitza en els signes articulats amb doble articulador o bé per realitzar signes que es troben estructuralment subordinats al signe que s'està articulant amb la mà dominant.

2.2.1.1.2. Localització:

La localització fa referència a l'espai concret on s'articula el signe, el qual pot ser la part superior del cos o l'espai davant del tronc, entre la cintura i el cap. Aquest espai rep el nom d'*espai sígnic*. Hi ha autors, com Liddell i Johnson (1989) que distingeixen fins a 18 punts d'articulació possibles dins l'espai sígnic. El model, més recent, de Hand Tier Theory, de Sandler i Lillo-Martin (2006), basat en el de Brentari (1998) divideix la descripció de la localització en dos aspectes:

- El lloc d'articulació, que comprèn una de les següents àrees majors del cos: el cap, el tronc, la mà no dominant i el braç.
- Arranjament (*setting*) que descriu la posició respecte l'àrea major del cos i que poden ser: alt, baix, ipsilateral, contralateral, proximal, distal i amb contacte.

Aquesta divisió permet una descripció de la localització dels signes més detallada i alhora amb un llistat més simplificat de trets, per la qual cosa és el que hem utilitzat en aquest treball. Com en el cas de la configuració, també trobem signes amb diferent significat que es distingeixen únicament per la localització. És el cas dels següents exemples:

(3) Quer et al. (2005)

- a. **BRUT** (s'articula a la galta) ≠ **LLADRE** (s'articula a la temple)- En canvi, ambdós es fan amb configuració B, i l'orientació del palmell és cap endavant).

BRUT (LLADRE s'articula igual però més amunt)

- b. **RECORDAR** (s'articula al front) ≠ **DIFÍCIL** (s'articula als llavis)- però tots dos es fan amb el dit índex de la mà dominant, el qual està en una primera posició estirat i després es doblega mentre se separa del cos.

RECORDAR

DIFÍCIL

2.2.1.1.3. El moviment:

El moviment és l'acció que realitza la mà o les mans durant l'execució del signe. Hi ha dos tipus de moviments; aquell que implica una trajectòria i aquell que no n'implica. El moviment de trajectòria pot tenir formes variades (curvilínia, circular, recta, ziga-zaga), pot tenir diverses direccions (amunt, avall, a l'esquerra, a la dreta, del cos cap enfora, cap al cos), pot implicar contacte o no amb el cos (en algun moment de l'execució del signe, a l'inici, al final, o durant tota l'execució), i pot caracteritzar-se per la repetició.

Segons l'acabament d'aquesta trajectòria, el moviment es classifica, en l'estudi de les llengües de signes, en tres tipus:

- Moviment restringit
- Moviment detingut
- Moviment continu

El moviment restringit és aquell moviment de trajectòria que acaba amb un petit retrocés final. El moviment detingut, en canvi, té un acabament abrupte, sobtat. Finalment, el moviment continu és aquell que acaba suaument.

Per altra banda, els moviments que no inclouen trajectòria, denominats moviments interns o secundaris, poden implicar la vibració dels dits (*wiggling*), moviments circulars dels dits (*circling*); doblegar els dits (*bending*); en forma de ganxo (*hooking*); mantenir-los estirats (*flattening*); moviment d'afirmació (*nodding*); etc. Van der Hulst (1993) classifica els moviments secundaris en tres grups:

a) Grup A: (Els que anomena oscil·ladors i que inclouen un canvi d'obertura)

- i. En forma de ganxo (*hooking*)
- ii. Estirats (*flattening*)

- iii. Relaxant (*releasing*)
- iv. Premuts (*squeezing*)
- v. Oscil·lants (*wiggling*)
- vi. Fregant (*rubbing*)
- vii. Tisora (*scissoring*)

b) Grup B:

- ii. Girant (*twisting*)
- iii. Afirmant (*nodding*)
- iv. Pivotant (*pivoting*)

c) Grup C : (Moviments derivats de moviments amb trajectòria)

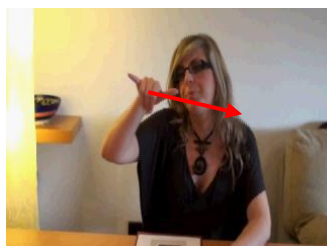
- i. Circular (*circling*)
- ii. Anant i tornant (*swinging*)

En algunes ocasions es pot produir la confusió entre alguns moviments secundaris i de trajectòria. Per exemple, en el cas del grup C (moviments derivats de moviments de trajectòria), quan el traç és molt ampli es fa difícil no considerar-lo un moviment de trajectòria. No obstant això, el criteri que fem servir per distingir l'un de l'altre és que en el cas dels moviments secundaris no hi ha variació en l'àrea major del cos entre el punt inicial i final del moviment i en canvi en els moviments de trajectòria sí. Quan es realitza un moviment circular el punt d'inici i el punt final es troben a la mateixa àrea de localització i en el mateix arranjament, tant pel que fa als dits com al canell. Per això es considera un moviment secundari. En canvi, en els moviments de trajectòria, el punt inicial es troba en una àrea major del cos o bé en una localització d'arranjament diferent del punt final:

(4) a. FLOR (moviment secundari d'obertura dels dits)

b. VOLAR-EN-AVIÓ (moviment de trajectòria)

En el cas del moviment secundari de FLOR, hi ha una obertura dels dits, però l'arranjament o l'àrea major del punt d'inici-final del moviment i del canell és el mateix. En canvi, en el cas de VOLAR-EN-AVIÓ, la localització inicial del canell és diferent del punt final (hi ha una extensió del colze, de manera que la localització inicial és pròxim al cos i la localització final llunyana).

Altres signes combinen el moviment amb trajectòria i el moviment dels dits o del canell, com *NEVAR* (que s'executa davant del tronc baixant les dues mans alhora mentre els dits es mouen suaument). Tal com veurem a l'apartat següent, el de la síl·laba, la distribució dels moviments secundaris també té restriccions (Perlmutter 1992 va observar que en ASL aquest tipus de moviment només és possible en el nucli de la síl·laba). A més, els signes que s'executen amb les dues mans, poden fer-se movent les dues mans a la vegada o movent-les de manera alterna. Quan es mouen a la vegada, el moviment pot ser simètric o asimètric, i també pot passar que la mà no dominant estigui quieta i només es bellugui la mà dominant, com quan la mà no dominant actua com a lloc d'articulació de la mà dominant. Altres aspectes que poden afectar el significat del signe és la velocitat, el ritme o la longitud del moviment. Tal com veurem en la descripció dels <trets de nucli>, sovint la diferència entre uns i altres es troba en aquests paràmetres.

Com en els casos anteriors, també trobem signes amb diferent significat que es distingeixen únicament pel moviment. És el cas del següent exemple, on la diferència es troba en la trajectòria del moviment de trajectòria:

(5) (Quer et al. 2005):

- a. **SEGUR** (el moviment és vertical; de dalt a baix) ≠ **PERFECTE** (el moviment és horitzontal) però tots dos compareixen la configuració i el lloc d'articulació.

SEGUR

PERFECTE

2.2.1.1.4. Els marcadors no manuals (MNM)

A més de la configuració (i orientació), localització i moviment, també cal tenir en compte els marcadors no manuals (MNM). Els marcadors no manuals són aquells marcadors que s'articulen mitjançant el moviment del tronc, la posició i/o el moviment del cap, l'expressió facial i la boca o algun component parlat, i que es distingeixen dels gestos emocionals perquè actuen com a marcadors gramaticals. Liddell (1978) va ser el primer que va presentar una anàlisi detallada d'aquest tipus de marques en ASL. Va observar que hi havia estructures de la llengua com les oracions de sí/no, topicalitzacions, constituents de negació, clàusules relatives, interrogatives, etc. que estaven vinculades a certes expressions facials i posicions del cap. Va demostrar que eren marques gramaticals quan va observar que aquestes marques eren coextensives amb el constituent que acompanyaven. Des de llavors s'han fet nombrosos estudis (Baker i Padden 1978, Baker-Shenk 1983, Liddell 1980, Wilbur 1994b, Wilbur i Patschke 1999, Neidle et al. 2000, Sandler i Lillo-Martin 2006:257 etc.), que han descrit els tipus de marcadors no manuals i les seves funcions. S'ha vist que alguns d'aquests marcadors formen part del signe, mentre que altres actuen com a modificadors, és a dir, que aporten informació sobre el signe que acompanyen o bé marquen dominis sintàctics i prosòdics i apareixen en funció de la informació que es vulgui manifestar.

En els següents exemples veiem dos signes articulats amb un element no manual. En el primer cas, del verb HAVER, el moviment que es fa amb la llengua forma part del signe. Sense aquest moviment de la llengua, el signe està mal articulat. En el segon exemple, del verb ESTUDIAR, l'expressió facial actua com a modificador, afegint intensitat a l'acció verbal:

(6) a. HAVER

b. ESTUDIAR_{intensitat}

Entre aquests marcadors no manuals s'hi troben les vocalitzacions i els gestos bucals. Schermer (1990) és una lingüista holandesa que va començar a fer la distinció entre el que anomenava “components parlats” i “components orals”. Considerava els components parlats com aquells que deriven de les llengües orals, mentre que els components orals o bucals, no. En els components orals o gestos bucals, de vegades el signant duu a terme una acció que imita l'acció real, tot i que sovint d'una manera estilitzada: RIURE, VOMITAR, etc., però el gest bucal pot ser també del tot arbitrari, com a (6a). Hi ha signes lèxics que van acompanyats de gestos bucals en els quals aquest no és una peça extra d'informació sinó part integrant del signe. Bo i així, segons les dades trobades en BSL, per a Sutton-Spence i Woll (1999), aquest grup de signes és petit.

És important diferenciar aquests marcadors no manuals de l'expressió facial emocional, sense contingut gramatical. Baker-Shenk (1983) i Wilbur (2000) estableixen que la diferència entre l'expressió facial gramatical i l'emocional és que l'inici i final de les expressions facials rellevants gramaticalment és més abrupte que en les expressions emocionals, on la transició és més gradual. També observen que les primeres (gramaticals) són més constants, mentre que les segones (afectives) són més canviant.¹⁸ Finalment, també destaquen que l'àmbit on apareixen és definit i ben delimitat en el cas de les expressions facials gramaticals, mentre que no ho és en el cas de les expressions facials emocionals. És a dir, perquè l'expressió facial tingui un efecte gramatical i no emocional, cal que s'articuli en el moment adequat del context sintàctic, mentre que l'expressió facial emocional no té una delimitació concreta.

¹⁸ En el sentit que en el cas de les expressions facials gramaticals, hi ha una constància relativa al context sintàctic on apareixen, mentre que en les expressions facials emocionals depèn de l'estat d'ànim.

Entre els marcadors no manuals amb contingut gramatical, no obstant això, també cal distingir entre els que s'articulen a la part alta de la cara (celles i ulls, posició del cap, mirada, etc.), dels que s'articulen a la part baixa de la cara (nas, galtes, llavis, llengua). Diversos investigadors, com Liddlell (1978, 1980), Wilbur (2000, 2011), Neidle et al. (2000), entre altres, per a diverses llengües de signes, i també Pfau i Quer (2005, 2010), i Quer (2007), Alba (2010); Barberà (2012); Mosella (2012) i Massó (2012), entre altres, per a la LSC, posen de manifest que l'extensió dels elements no manuals més enllà de l'arrel verbalitzada marca aspectes relacionats amb l'estructura sintàctica i el domini de la projecció funcional, com les oracions interrogatives, negatives, de relatiu, tòpic etc. Generalment, aquests marcadors s'estenen al llarg del seu domini sintàctic. En canvi, els marcadors no manuals de la part baixa de la cara solen anar vinculats, o bé, a l'arrel lèxica, o bé a expressions modificadores. Aquests darrers marcadors, en conseqüència, no solen estendre's més enllà del domini immediat de l'arrel modificada i el modificador.

2.2.1.2. La síl·laba

Els paràmetres fonològics es combinen per formar síl·labes. Tot i que la simultaneïtat és una de les principals característiques de la modalitat visual, s'ha vist que també hi ha una seqüencialitat. L'execució dels signes es pot descompondre en segments estàtics i segments en moviment, els quals es disposen linealment. La combinació de segments estàtics i en moviment forma la síl·laba. Hi ha tres models teòrics que representen aquest tipus d'estructura lineal:

- a) Model de Move-Hold (Liddell i Johnson 1989)
- b) Model Moraic (Perlmutter 1992)
- c) Model Hand Tier Theory (Sandler 1989; revisat a Sandler i Lillo-Martin 2006)

Tots tres tenen en comú que prediuen patrons de distribució per als moviments, per als canvis de configuració, per als moviments secundaris i per als canvis d'orientació. Perlmutter, a més, els prediu d'acord amb una jerarquia de sonicitat. Tots tres parlen de síl·laba, i no de segment o de morfema, ja que les unitats que formen és prosòdica; és a dir, tenen unes restriccions que no poden explicar-se en termes d'una estructura morfològica; o bé que només poden explicar-se en termes de sonicitat visual, és a dir, com a fenomen suprasegmental (Brentari 1993:285).

El model Moraic de Perlmutter (1992) centra l'atenció en l'estructura de la síl·laba de la ASL. Explica que en ASL, la gran majoria de lexemes són monosil·làbics, i només una

petita part dels signes, i els mots compostos tenen dues síl·labes. Perlmutter descompon la síl·laba del signe en el que anomena Posició (P) i Moviment (M)¹⁹.

Segons la teoria de Perlmutter, els tipus de síl·laba que poden formar les combinacions d'aquests segments són els següents:

- P
- M
- PM
- PMP
- MP

Segons aquest investigador, aquest tipus de combinacions corresponen en les llengües orals a les següents possibilitats: C / V / CV / CVC / VC, essent la P equivalent a les consonants i el M a les vocals²⁰. Per altra banda, Perlmutter també ha vist que hi ha combinacions que no són permeses en ASL, com per exemple *PP, ja que entre una posició i una altra cal que hi hagi obligatòriament un moviment. En el terreny de la prosòdia, hi trobem la inserció d'aquest moviment quan s'ajunten un signe acabat en P i un signe que comença en P, però es tracta d'un moviment d'enllaç entre signes que no formen un compost i que, per tant, no pot contemplar-se com a part integrant del lema. Per altra banda, Perlmutter observa que els moviments secundaris només es produeixen en el nucli de síl·laba, que sempre és M quan apareix a l'estructura sil·làbica, o bé és P si no es troba adjacent a cap M.

Segons Sandler (1993), les combinacions entre Posicions i Moviments que configuren els morfemes de la ASL es redueixen en realitat a tres:²¹

a) signes monosil·làbics:

- P
- PMP

b) signes plurisil·làbics:

- PMPMP

¹⁹ Liddell anomena aquestes porcions de moviment vs no-moviment com a *Movements and Holds*, i Sandler els anomena *Movements and Locations*.

²⁰ Hi ha autors com Van der Hulst (1993) que no estan d'acord ni amb aquesta equiparació de les vocals i consonants amb les posicions i moviments ni amb la denominació de segments de les P i els M i per això opta per donar-los el tractament d'unitats estructurals.

²¹ Sandler fa servir la grafia LM (Localització i Moviment). Nosaltres seguim utilitzant la representació de Perlmutter, de PM (Posició i Moviment).

La reducció de cinc combinacions possibles a dues en els signes monosil·làbics l'argumenta dient que tot moviment ha de començar en alguna posició i, per tant, aquesta s'ha de tenir en compte.

Les diferents investigacions han arribat a la conclusió que la síl·laba canònica en ASL és la que té l'estructura PMP. Molts signes de la ASL consisteixen en una sola síl·laba amb aquesta estructura. Aquesta forta tendència fa que fins i tot hi hagi compostos lexicalitzats que han passat de tenir una estructura bimorfèmica-bisil·làbica a una estructura bimorfèmica-monosil·làbica.

En LSC, Bosch (2005) també hi observa el mateix fenomen. Segons aquesta investigadora, la gran majoria de signes en LSC tenen l'estructura sil·làbica PMP,²² encara que també en trobem d'estructura monosil·làbica P i d'estructura plurisil·làbica PMPMP. Aquesta tendència tan forta del mot prosòdic de la LSC a tenir una estructura monosil·làbica fa que fins i tot els mots compostos amb estructures com les següents: PMP+PMP o P+PMPMP o bé P+PMP acabin esdevenint formes plurisil·làbiques d'estructura PMPMP o PMP, en lloc de la suma dels dos o tres elements que puguin formar el compost. Aquesta adaptació es produeix mitjançant l'omissió de segments d'un i altre membres del signe o bé mitjançant l'epèntesi d'un segment M quan es troben juntes dues P.

Tot i que en aquest treball d'investigació no ens hem centrat en la fonologia del signe, en si mateixa, com a objectiu del treball, sí que veurem que gran part de les modificacions morfofonològiques dels signes no impliquen la combinació de morfemes per crear un lexema mitjançant la unió de radicals i afixos en seqüències lineals, tal com sol ser més freqüent en les llengües orals, sinó que afegeixen material fonològic a una de les parts de la síl·laba. La simultaneïtat en la llengua de signes fa possible que estructures monosil·làbiques siguin a la vegada bimorfèmiques, i aquesta característica afecta tant la morfologia flexiva com la derivativa.

En els estudis sobre la ASL, s'ha vist que és una llengua que tendeix a la reducció dels signes compostos i derivats a estructures monosil·làbiques, i això fa que s'hi compactin més d'un morfema, distingint-se la forma derivada de la forma d'origen pel tipus de moviment, el qual, pel fet d'executar-lo més de pressa o molt més a poc a poc, pot produir derivats amb significats diferents Sandler (1993). En aquest treball d'investigació veurem que gran part dels <trets de nucli> de les diferents projeccions funcionals es diferencien els uns dels altres per aspectes com la velocitat d'articulació, la distància entre el punt

²² Bosch utilitza la denominació de Sandler (1989) LML.

inicial i el punt final, la freqüència o el ritme, l'orientació, el tipus de moviment, etc. encara que també en trobem que consisteixen en la reduplicació del signe sencer o bé d'una part de la síl·laba.

2.2.2. El component morfològic

La morfologia és aquella part de la lingüística que té com a objectiu la descripció de l'estructura interna dels mots, i dels processos de creació de noves paraules en una llengua. Un morfema es defineix com una unitat lingüística significativa que aplega un conjunt de propietats gramaticals idiosincràtiques de diversa mena, com poden ser semàntiques o sintàctiques (Mascaró 2002).

Igual com en les llengües orals, els signes poden estar formats per un sol morfema o bé per la unió de diversos morfemes, però a diferència de les llengües orals, on la combinació de morfemes per crear un lexema es realitza majoritàriament mitjançant la unió de radicals i afixos en seqüències lineals, a les llengües de signes hi ha dues maneres de combinar els morfemes (Sandler i Lillo-Martin 2006):

1. Mitjançant l'adjunció d'afixos.
2. Afegint material fonològic a les seves parts.

En estudis que s'han fet en diverses llengües de signes, s'ha observat que és molt més productiva la segona opció que no pas la primera, la qual és més pròpia de les llengües orals. La simultaneïtat en la llengua de signes fa possible que estructures monosil·làbiques siguin a la vegada bimorfèmiques, i aquesta característica afecta tant la morfologia flexiva com la derivativa.

Quant a la morfologia derivativa, per exemple, segons Sandler (1993), la ASL és una llengua que tendeix a la reducció dels signes compostos i derivats a estructures monosil·làbiques, i això fa que s'hi compactin més d'un morfema, distingint-se la forma derivada de la forma d'origen pel tipus de moviment, el qual, pel fet d'executar-lo més de pressa o molt més a poc a poc, pot produir derivats amb significats diferents. Però aquesta simultaneïtat també la trobem dins l'àmbit de la morfologia flexiva, on també es produeixen aquest tipus de combinacions morfèmiques. Vegem-ho amb una mica més de detall.

2.2.2.1. Morfologia flexiva

La morfologia flexiva és aquella branca que tracta de la forma dels mots (per exemple, els verbs) d'acord amb els paràmetres formals, sense que aquest canvi formal impliqui un canvi en el significat lèxic. A les llengües orals com el català, per exemple, els verbs pertanyen a una conjugació i concorden amb el subjecte, de manera que la forma verbal adopta uns morfemes flexius o uns altres segons el context gramatical on apareix i segons la conjugació a la qual pertany. A les llengües de signes hi ha un grup de verbs que concorden amb el subjecte i/o l'objecte, n'hi ha un altre que concorden amb els arguments locatius, i un tercer grup que no presenten concordança. Padden (1988 [1983]) va establir la següent classificació per als verbs de la ASL que també pot ser aplicable a les arrels verbals de la LSC:

- **Verbs simples o invariables** (*plain verbs*): aquells que no presenten concordança i que, per tant, no modifiquen la forma en funció dels arguments del subjecte i l'objecte.
- **Verbs direccionals o de concordança gramatical** (*inflection o agreement verbs*): aquells que concorden amb el subjecte i l'objecte modificant paràmetres fonològics.
- **Verbs espacials o de concordança locativa** (*spatial verbs*): aquells que modifiquen la forma en funció dels arguments locatius del predicat, o de la localització dels seus arguments animats.

D'acord amb la classificació de Padden, dins la morfologia verbal de la LSC contenen elements flexius aquells verbs direccionals que marquen una concordança gramatical, com DONAR, ENGANYAR o OBLIGAR. Aquests verbs canvien la trajectòria del moviment i de vegades l'orientació del palmell o dels dits segons quin argument és el subjecte o l'objecte. També tenen elements flexius els verbs anomenats espacials, o de concordança locativa, perquè modifiquen la seva forma en funció de la localització dels arguments locatius del predicat, o de la localització dels seus arguments animats. Formen part d'aquest grup verbs com POSAR, TRANSPORTAR, etc.

Però tal com veurem amb molta més profunditat en els capítols 7, 8 i 9, a més de la concordança gramatical, les arrels verbals també utilitzen la morfologia flexiva per a expressar l'aspecte, la manera i la quantitat, és a dir, per a donar informació sobre la temporalitat de l'esdeveniment, la manera com es desenvolupa l'acció o bé sobre la seva quantitat o grau d'intensitat. Per exemple, la continuïtat, habitualitat, o iterativitat es marquen reduplicant el mateix signe diverses vegades, i l'aspecte perfectiu, és a dir, aquell que emfasitza l'acabament d'una acció, s'expressa executant el signe més ràpid

del normal. Així mateix, la lentitud de l'acció s'expressa alentint l'articulació del signe, i el grau d'intensitat, generalment s'expressa augmentant el recorregut de la trajectòria.

2.2.2.2. Morfologia derivativa

La morfologia derivativa forma part dels procediments que utilitzen les llengües naturals per crear noves paraules. Padden i Perlmutter (1987) descriuen alguns fenòmens de la morfologia de la ASL molt interessants per veure com es produeix la derivació morfològica en les llengües de signes. D'acord amb el marc teòric que assumeixen aquests autors, argumenten que les regles de la morfologia derivativa es troben al lèxicó, i que tenen en compte no només les matrius fonològiques sinó també les representacions semàntiques, sintàctiques i fonològiques. Defensen que algunes regles fonològiques s'apliquen cíclicament en el lèxicó, de manera que trobem que les regles derivatives alimenten les regles fonològiques, i les regles fonològiques s'alimenten les unes a les altres. Diversos exemples d'aquest tipus de processos derivatius que afecten signes de la ASL que s'executen amb les dues mans, citats per Padden i Perlmutter (1987) i descrits per Klima i Bellugi (1979), són els següents:

- a) Formació de substantius d'activitat partint de verbs:** aquest tipus de morfologia derivativa crea parells de verbs-noms de l'estil ACT/ACTING (actuar /actuació); WRITE/WRITING (escriure/escriptura). La configuració de la mà, l'orientació i la localització de la forma verbal i la forma substantiva són idèntiques, però difereixen en el tipus de moviment. Els signes que representen l'activitat s'executen mitjançant moviments repetitius petits i ràpids amb la musculatura tensa. Aquest moviment que es repeteix diverses vegades s'anomena vibrat (*trilled*). Es tracta d'un fenomen que es pot descriure mitjançant la següent regla fonològica (Padden i Perlmutter 1987:344):

(7) *Regla de formació de noms d'activitat en ASL:*

Input (o característiques d'entrada): Verb que s'executi amb Moviment,
o bé No-Estàtic

Canvis fonològics a l'output: Moviment repetitiu o vibrat

Un exemple d'aquest tipus de regla de formació és el següent (Padden i Perlmutter 1987:339, 343):

(8)

ACT

ACTING

b) Formació d'adjectius partint d'adjectius amb la connotació “de caràcter ...”:
partint d'adjectius que indiquen un estat temporal o accidental com boig, quiet, erroni, etc. el resultat final formaria nous adjectius que indiquen “de caràcter boig”, “de caràcter tranquil”, “típicament erroni” (Padden i Perlmutter 1987:344)²³

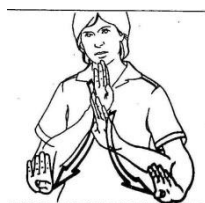
(9) *Regla de formació d'adjectius*

Input: adjectius que indiquen un estadi temporal o accidental (no inherent), com per exemple: PARANOIC, SOSPITÓS, QUIET, etc.

Canvi fonològic a l'output Reduplicació circular del moviment.

Un exemple d'aquesta regla de formació d'adjectius és el següent (Padden i Perlmutter 1987:345,346):

(10)

TRANQUIL

DE CARÀCTER TRANQUIL

c) Formació d'adjectius amb la semàntica dels acabats en ISH en anglès (“més o menys ADJ”), partint d'adjectius com en els següents exemples:

(11) *Regla de formació d'adjectius acabats en ISH*

Input: Adjectiu

Canvi fonològic de l'output: moviment repetitiu (o vibrat)

²³ L'article original glossa aquests signes com a “CHARACTERISTICALLY-FOOLISH/ CHARACTERISTICALLY-QUIET / CHARACTERISTICALLY-WRONG”.

Exemples de Padden i Perlmutter (1987:345-348):

(12)

a.

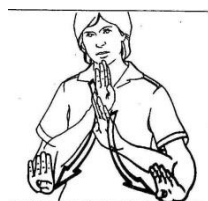

OLD

OLDISH

b.

QUIET

QUIETISH

Pel que fa a la LSC, igual com en altres llengües de signes, també trobem parells de nom-verb que es distingeixen pel moviment. El capítol 4 el dedicarem a l'anàlisi d'aquests parells nom-verb relacionats morfològicament, fonològicament i semànticament. La perspectiva que hem adoptat a l'hora d'analitzar-los està d'acord amb el marc teòric de Borer (2005). Postulem que hi ha un morfema (el qual denominem functor lèxic (F_L), d'acord amb el marc teòric de Borer 2005) que es combina amb l'arrel (no categoritzada prèviament) i que la fa ser equivalent a V, és a dir, un predicat d'esdeveniments. Els parells nom-verb que hem analitzat corresponen bàsicament a la següent tipologia semàntica:

(13) a. Nom concret- verb

- ALIMENT - MENJAR
- DUTXA - DUTXAR-SE
- Etc.

b. Instrument-verb d'activitat amb l'instrument

- TISORA - TALLAR
- ESCOMBRA - ESCOMBRAR
- Etc.

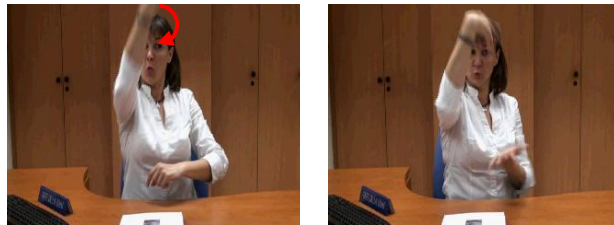
c. Nom abstracte- verb

- MORT - MORIR

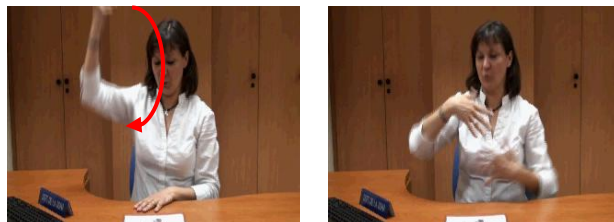
- DEBAT - DEBATRE
- Etc.

Com veurem, un F_L pot estar associat a diversos al·lomorfs. Pot realitzar-se mitjançant una reduplicació de l'arrel i, en conseqüència, canviar l'estructura sil·làbica del signe, però també pot realitzar-se afegint material fonològic als paràmetres que constitueixen l'arrel. Per exemple, una arrel com DUTXA, caracteritzada perquè té una estructura sil·làbica PMP en la qual el moviment (M) és molt curt, el F_L que el fa ser equivalent a V es realitza afegint trajectòria a aquest moviment, de manera que l'arrel verbal s'articula amb més trajectòria, però sense canviar l'estructura sil·làbica:

(14) a. DUTXA

b. DUTXAR

Molts dels functors que hem descrit en aquest treball, siguin flexius (F_F) o bé derivatius (F_L), consisteixen en canvis en algun dels paràmetres que constitueixen el signe sense que hi hagi un canvi a l'estructura sil·làbica.

2.2.3. El component sintàctic

La LSC té un ordre sintàctic bàsic, com totes les llengües naturals, que pot ser alterat per múltiples factors. Aquest ordre bàsic és el de subjecte-objecte-verb. D'acord amb Quer et al. (2005), la informació de caràcter temporal i espacial acostuma a situar-se al principi de

l'oració (llevat que sigui la informació nova o el focus informatiu), atès que especifica el marc d'on i quan es desenvolupa l'acció:²⁴

- (15) AHIR IX-3sg MASCULÍ NEN CARRO EMPÈNYER.
'Ahir el nen va empènyer el carro.'

El tema, quan és informació coneguda, també se situa al principi de l'oració, acompanyada de marcadors no manuals com les celles aixecades i una pausa a continuació. En canvi, la informació nova, se situa al final de l'oració. Per aquest motiu, encara que el temps s'acostumi a posar al principi, quan consisteix en la informació nova o focus informatiu, se situa al final:

- (16) Quer et al (2005)
AUTOBÚS VAGA PASSAT DUES SETMANES.
'La vaga d'autobusos va ser fa dues setmanes.'

Aquesta característica de posar la informació més nova com més al final millor, condiona l'ordre dels complements del nom. Així per exemple, contràriament amb el que passa en català a les estructures de complement del nom, on situem el nucli de la informació nova al començament, com en l'exemple '*La casa del germà del meu cunyat...*', en LSC el nucli de la informació nova se situa al final, de manera que es diu 'MEU CUNYAT, SEU GERMÀ, SEVA CASA ...' Per això, a l'exemple (16), el nucli del sintagma nominal '*vaga*' se situa al final 'AUTOBÚS VAGA'.

Així mateix, els adjectius, també solen seguir el nom a qui acompanyen:

- (17) VESTIT BONIC, PUNTS, PER A ANAR UN CASAMENT FESTA.
'Un vestit bonic, de punts, per anar a una festa de casament.'

A l'enunciat anterior podem observar que l'argument locatiu també se situa darrera del verb. Aquesta característica la trobem principalment en verbs els locatius del tipus ANAR, PORTAR, VIURE o QUEDAR-SE però també l'observem en verbs que no es consideren pròpiament locatius, com en el següent exemple:

²⁴ Kiss (1998) investiga la distinció entre el focus identificatiu i el focus informatiu. Defensa que el focus identificatiu té unes restriccions sintàctiques més estrictes que el focus informatiu, atès que ocupa la posició d'especificador dins la projecció funcional Focus. Aquesta posició pot provocar canvis en l'ordre dels constituents. En canvi, segons postula Kiss, el focus informatiu no ocupa una posició específica dins l'oració.

(18) IX-1sg TREBALLAR MADRID IX_{-loc.}
‘Jo treballo a Madrid.’

Per altra banda, els signes interrogatius i la negació també se situen al final de l'enunciat:

(19) a. FINAL GUANYAR QUI?
 ‘Al final qui guanya?’
 b. IX CARTES JUGAR IX-1sg VOLER NO.
 ‘Jo no vull jugar a les cartes.’

Altres elements oracionals que poden anar a la dreta del nucli són els signes que ocupen la posició d'especificador del SC (sintagma complementador), d'acord amb Alba (2010) i Mosella (2011, 2012), tot i que la resta d'especificadors, en LSC, solen situar-se a l'esquerra del nucli.

Així mateix, l'expressió facial és molt important en les llengües de signes. Els denominats marcadors no manuals (MNM) poden indicar nombrosos aspectes, com la concordança, l'aspectualitat del verb, la manera o la quantitat, tal com veurem en els capítols 6, 7, 8 i 9 d'aquest treball, però també marquen les alteracions en l'ordre bàsic o en l'ordre habitual dels components de l'enunciat, el sintagma tòpic, les interrogatives, les oracions de relatiu, etc. Aquesta propietat, observada en totes les llengües de signes estudiades fins ara, fa que l'ordre dels elements tingui una variabilitat més gran que la que trobem, en general, a les llengües orals, tot i que també hi ha llengües orals, com el japonès, l'alemany o el llatí, on també s'hi pot observar un cert 'desordre' aparent. Mentre que en aquestes llengües orals citades on l'ordre dels components no és estricte, són els afixos adherits a l'arrel lèxica els que indiquen les relacions i funcions sintàctiques dels constituents de l'oració, a les llengües de signes moltes vegades són els components MNM els que indiquen aquesta vinculació, juntament amb la localització dins l'espai sígnic i altres aspectes morfològics que anirem analitzant al llarg d'aquest treball.

2.3. La selecció dels informants

Un altre aspecte que cal tenir molt en compte quan s'estudia una llengua de signes és la selecció dels informants, perquè en funció d'aquesta selecció els resultats poden ser diferents. Les llengües de signes d'arreu del món tenen unes característiques pròpies que les fan peculiars davant d'altres grups de llengües minoritàries. Les polítiques de benestar social i educació de cada país fan que cada comunitat Sorda tingui les seves pròpies

característiques i que aquestes puguin variar segons l'època. En una mateixa llengua de signes s'hi poden trobar nombroses variants (depenent de quan va entrar en contacte la persona signant amb la llengua de signes, de si la persona és sorda o oïdora, etc.) i aquesta variació provoca que les persones Sordes siguin molt flexibles en els seus judicis de gramaticalitat.

L'elecció dels signants per a l'elaboració del corpus d'on s'extreuen les dades lingüístiques, en conseqüència, és un tema força delicat, ja que l'anàlisi tindrà un resultat o altre depenent d'aquesta elecció. Així mateix, el nombre d'informants que poden seleccionar-se per a dur a terme l'anàlisi és molt restringit, en comparació amb els informants que poden seleccionar-se en el cas de la investigació en llengües orals.

En primer lloc, molts informants procedeixen de famílies oïdores, amb la qual cosa, sovint tenen una exposició tardana a la llengua de signes. La majoria de les comunitats Sordes es caracteritzen perquè la gran majoria dels seus signants han entrat en contacte amb la llengua de signes amb de l'escolarització, ja que també la gran majoria de signants procedeixen de famílies oïdores. Segons els estudis estadístics de Gras (2006) a nivell de tot l'Estat Espanyol, el 73 % dels informants que van servir per elaborar les estadístiques van entrar en contacte amb la LSC durant l'etapa infantil, mentre que només el 9,6 % ho van fer a casa i, per tant, eren nadius de la llengua de signes. Tenint presents els estudis de Lenneberg (1967) que demostraven que l'aprenentatge d'una llengua de forma nativa té data de caducitat – al voltant de la pubertat-, veiem que la gran majoria de persones Sordes s'incorporen al coneixement de la llengua pròpia molt tard. Això pot afectar la seva competència lingüística i indirectament el material que pugui recollir-se per a l'anàlisi, per la qual cosa, és un factor que s'ha de tenir en compte a l'hora de seleccionar els informants per a l'elaboració del corpus.

En segon lloc, hi ha un descens de les persones sordes com a conseqüència de l'avanç en el coneixement mèdic, tecnològic i preventiu, la qual cosa va reduint el nombre de nous signants sords entre el sector de la població més jove.

En tercer lloc, el nombre de persones sordes competents en LSC també ha disminuït a causa de la política educativa que s'ha aplicat a Catalunya en els darrers anys. La implantació de la LOGSE (Llei Orgànica 1/1990 d'Ordenació General del Sistema Educatiu), per la qual es regula el sistema educatiu preuniversitari, i en què s'ha optat per la integració a les aules normals dels Alumnes amb Necessitats Educatives Especials (ANEE) amb l'objectiu que avancin en l'escolarització progressivament en un entorn escolar ordinari, ha disminuït el contacte dels infants sords amb la LSC. Des que s'aplica

aquesta Llei l'infant sord, o bé és matriculat en una de les escoles més properes a casa seva (amb la qual cosa, molt sovint, a més de ser l'únic amb deficiència auditiva dins l'aula, no té accés a la LSC), o bé és matriculat en una escola d'agrupament d'infants sords (si és que existeix prop de casa seva). En aquest darrer cas, com que la gran majoria d'escoles d'agrupament segueixen una política educativa oralista, els nens sords agrupats en aquestes escoles tampoc tenen accés a la LSC.

Aquest tipus d'integració provoca que desaparegui el contacte amb la LSC que els infants dels anys 60 tenien per primera vegada durant l'escolarització, quan els integraven tots en un centre i, a la vegada, també contribueix al descens del nombre de signants. No obstant això, en els darrers 20 anys s'ha iniciat una nova línia pedagògica combinada en alguns centres d'agrupament de l'àrea de Barcelona. Es tracta d'un model bilingüe que promou el treball cooperatiu i que potencia la transmissió i l'ús de la LSC, no només com a matèria, sinó també com a llengua vehicular d'ensenyament-aprenentatge. Aquesta nova tendència podria significar una revitalització de la LSC, molt minvada en les darreres generacions de persones sordes.

En el moment de seleccionar els informants és important estudiar les possibles desviacions en la competència lingüística. Per a fer aquest treball hem buscat signants amb una competència nativa o aprenents precoços, és a dir, que tenen com a primera llengua la LSC i que hi han estat exposats dins del període crític, i, per tant, abans de la pubertat.

En total, hem analitzat les gravacions realitzades amb 4 signants nadius i 1 aprenent precoç. A més, per als capítols 6, 7, 8 i 9 també hem analitzat 15 gravacions que apareixen a la pàgina web 'Webvisual.TV' i a 'Youtube' i 2 gravacions de blocs personals d'internet que pertanyen a dos dels informants nadius a qui ja havíem gravat.²⁵ La pàgina web 'Webvisual.TV' és la pàgina web més important de difusió de la LSC i de la cultura de la comunitat Sorda de Catalunya. D'aquestes gravacions, accessibles a internet, n'hem utilitzat nombrosos exemples i, a més, ens han servit per a legitimar dades.

Així mateix, les gravacions que hem dut a terme específicament per a aquest treball no han estat les mateixes per a tots els informants. En una primera instància es van gravar 4 signants (3 nadius i 1 aprenent precoç), amb els quals es basa l'estudi comparatiu entre els noms i els verbs i part del material a partir del qual s'han configurat els capítols 6, 7, 8 i 9, que tracten sobre la concordança, l'aspecte, la manera i la quantitat a les arrels verbalitzades. Totes elles són dones, amb una edat compresa entre els 35 anys i els 50

²⁵ <http://www.webvisual.tv/>

en el moment de la primera gravació. L'altre informant, 1 home amb competència nativa i amb una edat compresa entre els 45 i els 50 anys, s'ha gravat només per a legitimar dades.

Així mateix, també és important destacar que l'estudi s'ha dut a terme a l'àrea de la província de Barcelona i que tots els informants seleccionats es relacionen amb la comunitat de signants de la varietat barcelonina. No obstant això, dins la província de Barcelona, 1 de les 4 informants de les gravacions inicials és de la comarca del Maresme (Premià de Dalt), i una altra és de Sabadell.

2.4. Metodologia emprada

Aquest treball té dues parts diferenciades. Una primera part, que exposarem al capítol 4, té com a objectiu l'anàlisi dels parells nom-verb de la LSC. Una segona part, desenvolupada al llarg dels capítols 6, 7, 8 i 9, té com a objectiu presentar una proposta d'anàlisi morfosintàctica de les arrels categoritzades com a verb en LSC.

Una i altra parts han requerit l'elaboració d'un corpus d'on s'han tret les dades. Inicialment l'elaboració del corpus es va centrar en l'objectiu d'analitzar els parells nom-verb per tal d'identificar ambdues categories en LSC. Per a fer aquesta tasca, necessitàvem dades que continguessin les arrels nominals o verbals en la forma de citació i també en un context discursiu. Amb aquest objectiu vam dissenyar una activitat específica que vàrem gravar amb 4 informants: 3 nadius i 1 aprenent precoç. Així mateix, vam utilitzar les dades que proporciona el *Diccionari Bàsic de la Llengua de Signes Catalana (Dilscat)* (Segimon et al. 2004).

Per a la segona part del treball, vàrem haver d'afegir dades al corpus, atès que les que havíem recollit en una primera instància no eren suficients. Amb aquesta intenció, vam analitzar les dades que proporcionen els exemples de la *Gramàtica Bàsica de la LSC* (Quer et al. 2005), vàrem legitimar dades i dubtes amb un cinquè informant i vàrem analitzar 17 gravacions descarregades d'internet (WebvisualTV i blocs personals). En total hem analitzat 145 gravacions a través de les quals hem fet un total de 19.665 anotacions. El programa informàtic utilitzat per a fer l'anàlisi de les gravacions és l'ELAN en diferents versions.²⁶ La darrera versió utilitzada ha estat la 4.0.0). El programa utilitzat per a descarregar les gravacions d'internet ha estat l'"aTube_Catcher_SFT_7980" i el

²⁶ L'ELAN és un programa d'anotació desenvolupat al Max-Planck-Institute for Psycholinguistics, Nijmegen, The Netherlands. És gratuït i es pot descarregar a la pàgina web: <http://tla.mpi.nl/tools/tla-tools/elan/> (darrera visita 19-12-2013).

programa d'edició de vídeo (per a retallar els exemples, etc.) ha estat l'AVS_Video_Editor.²⁷

2.4.1. Disseny de l'activitat

Tal com hem comentat, el treball consta de dues parts, per la primera de les quals varem dissenyar una activitat. El disseny de l'activitat tenia diversos objectius:

1- *Aconseguir exemples dels ítems seleccionats en un context de verb i de nom* que fos el màxim de clar possible. La idea era que si en aquests contextos tan clars hi trobàvem diferències morfològiques, aquestes podien assignar-se com a pròpia de la categoria que apareixia en aquell context.

2- *Aconseguir els ítems en un context el més natural possible i propi de la LSC.* Quan es fan servir glosses o oracions escrites en els tests lingüístics pot passar que els informants tradueixin de forma literal les oracions que veuen escrites a la llengua signada. Aquesta metodologia té alguns avantatges, com pot ser aconseguir el signe que es vol estudiar, però també té desavantatges, com per exemple que la sintaxi de la llengua oral en què es presenten els estímuls influeixi en les respostes dels signants, de manera que els contextos que s'obtenen poden ser poc naturals des de la perspectiva de la llengua de signes que s'estudia.

Per això vam decidir utilitzar imatges. Es mostraven als informants i se'ls preguntava quin objecte hi veien, la diferència entre una o altra imatge, o bé que descrivissin el que passava a la vinyeta. Com que l'objectiu de l'activitat era analitzar les classes de paraules que podem trobar en LSC vam preparar quatre exercicis amb la intenció de trobar parells nom-verb. També vam posar alguns exemples de nom-adjectiu-verb.

3.- *Obtenir els ítems en la seva forma de citació aïllada i en context*, per tal de poder definir les característiques de l'arrel mitjançant la forma aïllada i les modificacions que es produeixen posteriorment quan s'insereix en una estructura funcional. La pregunta: "què és això?" conduïa generalment a la forma aïllada del nom. Més difícil va ser aconseguir que la pregunta "què fa?" conduís a la forma aïllada del verb, de manera que per aconseguir la forma de citació aïllada del verb de vegades va caldre preguntar-ho directament: *com se signa el verb X?* Tot i així, de vegades va resultar complicat aconseguir-ho. Per obtenir exemples, tant del nom com del verb, en context calia recórrer

²⁷ El Programa 'aTube' és gratuït i accessible a través d'internet <http://atube-catcher.uptodown.com/> (darrer accés 22/02/2015). El programa AVS_Video_Editor és de pagament, també accessible a través d'internet. Pertany a AVS4YOU, que és una marca registrada d'Online Media Technologies, Ltd.

a altres demandes com “*Describeu el que veus a la imatge*”. El tipus d’imatge que vàrem utilitzar van ser com les següents:

(20)

ESCOMBRA

ESCOMBRES

ESCOMBRAR

Vam procurar que el llistat de parells escollits, pel que fa als noms, contingués noms concrets, noms concrets d’instrument i també noms abstractes.²⁸ Ho vam fer així perquè, tal com veurem amb més detall al capítol 4, sobre els parells nom-verb en LSC, en els estudis precedents sobre les diferències entre noms i verbs en altres llengües de signes (Supalla i Newport 1978, Moody 1983, Collins-Ahlgren 1990, Pizzuto i Corazza 1996, Johnston 2001, Bouchard i al. 2005, Voghel 2005, entre altres) s’ha vist que on hi ha més diferència és en els noms concrets o que denoten un instrument i els verbs que descriuen les accions dutes a terme amb aquells noms concrets o instruments. Nosaltres volíem saber si, en el cas que hi hagués diferència en LSC, també n’hi havia entre aquests dos tipus conceptuals de parells (distingint-ne un de l’altre), o bé entre altres tipus de parells, com els abstractes. Dins del grup de noms_instrument-verb hem inclòs aquells parells en què la configuració de la mà en LSC reflecteix la forma com s’agafa o com es manipula l’instrument per a dur a terme l’acció. En canvi, en el grup de nom_concret-verb hi ha la resta de parells, en què el tipus conceptual del nom és concret i prou (la forma fonològica del verb pot ser diversa, però, en tot cas, no reflecteix la forma com s’agafa l’instrument). Dins del grup nom_abstract-verb hi hem inclòs aquells tipus conceptual de parells on el nom és abstracte. Els ítems seleccionats per a l’activitat són els que figuren a la següent relació:

²⁸ Per a més claredat expositiva i per a distingir-los dels denominats noms concrets, al llarg del treball denominarem els noms concrets instrument com a noms instrument.

- (21) a. **Nom concret- verb:**
- 1.- ALIMENT-MENJAR
 - 2.- AVI/ÀVIA-ENVELLIR²⁹
 - 3.- AVIÓ-VOLAR-EN-AVIÓ
 - 4.- CADIRA-SEURE
 - 5.- CUINA-CUINER-CUINAR
 - 6.- DUTXA-DUTXAR
 - 7.- ESTUDIANT-ESTUDI-ESTUDIAR
 - 8.- FERIDA-FERIR-SE
 - 9.- GAT-ESGARRAPAR
 - 10.- JOC- JUGAR
 - 11.- ROBA/VESTIT-VESTIR-SE
 - 12.- VAIXELL-ANAR-EN-VAIXELL
- b. **Nom instrument- verb**
- 13.- ABRIC-ABRIGAR
 - 14.- COTXE-CONDUIR
 - 15.- DIBUIX-DIBUIXAR
 - 16.- ESCOMBRA-ESCOMBRAR
 - 17.- NUS- LLIGAR
 - 18.- PLANXA-PLANXAR
 - 19.- PINTA-PENT INAR
 - 20.- TISORES-TALLAR
- c. **Nom abstracte- verb**
- 21.- DEBAT-DEBATRE
 - 22.- DESIG-DESITJAR
 - 23.- DESPESA-GASTAR
 - 24.- MAREIG-MAREJAR
 - 25.- MORT-MORIR
 - 26.- SORPRESA-SORPRENDRE
 - 27.- TRIOMF-TRIOMFAR

El fet de dur a terme una activitat amb aquestes característiques, és a dir, partint d'imatges, va comportar certs avantatges, però també certs inconvenients. Com a avantatges tenim els aspectes següents:

²⁹ En aquest parell nom-verb utilitzem la glosa AVI sense especificar-ne el gènere (femení o masculí).

- Partíem d'un estímul visual, la qual cosa és molt més propera als signants que una glossa en llengua catalana.
- Vam evitar la influència de la sintaxi catalana en la construcció de les oracions dels signants en LSC. Tal com he dit anteriorment, la presentació d'oracions escrites en una llengua oral propera a la llengua de signes estudiada com a estímul pot comportar que el signant en el moment de traduir, reproduïxi construccions pròpies de la llengua oral i no de la llengua de signes. La presentació d'imatges com a estímul evita aquesta possible influència.
- Vam aconseguir un context lingüístic més natural que si fèiem repetir oracions o bé es demanàvem que es completessin oracions.

Com a desavantatges vam trobar principalment els aspectes següents:

- Els informants no sempre feien servir el signe que buscàvem, de manera que ens vam trobar que en alguns parells falten dades. En alguns casos, unes informats fan servir un signe i unes altres, un altre.
- Algunes vinyetes eren interpretades de forma diferent de com havíem pensat, i per tant, no conduïen a la resposta esperada. Sobretot en el cas de les accions, o bé dels parells abstractes com DEBAT-DEBATRE / MORT-MORIR, etc. Va costar molt trobar vinyetes que els representessin de forma clara i en alguns casos no ho vam aconseguir.

2.4.2. Legitimació de dades

L'activitat dissenyada i l'anàlisi de les dades va aportar 12.440 anotacions de les 19.665 anotacions totals, per la qual cosa, el gruix del treball es basa, en bona part, en els resultats de l'anàlisi de l'activitat. No obstant això, en aquells casos on el disseny de d'activitat no va resultat suficient i, sobretot, a l'hora d'analitzar les característiques de la morfologia verbal (<trets de nucli> o f-morfs independents corresponents a les diverses projeccions funcionals descrites), va caldre fer noves gravacions o bé utilitzar gravacions i exemples d'altres treballs d'investigació realitzats en LSC. Va ser en aquest punt on es van fer servir les entrades del DILSCAT (Segimon et al. 2004) i els exemples de la gramàtica bàsica de la LSC (Quer et al. 2005). Però també, a mesura que ens anàvem trobant amb dubtes, anàvem anotant possibles enunciats que els aclarissin. Per a legitimar aquestes dades, vàrem preguntar a un informant natiu.

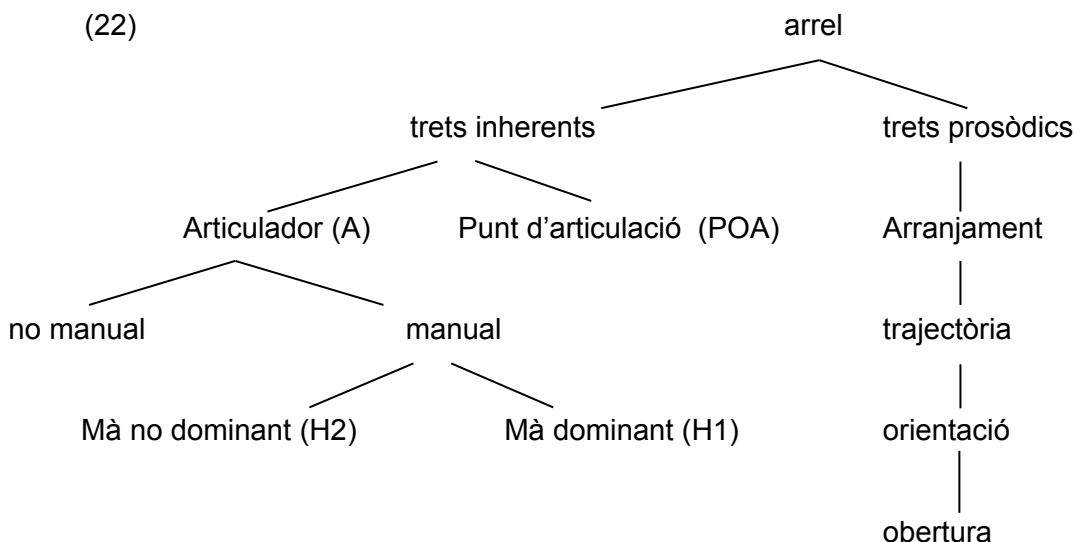
En aquesta segona part, les oracions es van classificar per temes. Se li presentava l'enunciat escrit en llengua oral i se li demanava que expressés en LSC el contingut semàntic de l'enunciat.

2.4.3. Anàlisi de les dades

Per a dur a terme l'anàlisi fonològica dels signes hem seguit bàsicament el model de Brentari (1998), amb algunes modificacions extretes del model de Hand Tier Theory de Sandler i Lillo-Martin (2006). Però com veureu a continuació també hi ha alguns aspectes que hem tractat de manera diferent de com ho fan aquests dos models, ja que els criteris que proposen creaven molta confusió en alguns signes.

El model prosòdic de Brentari (1998) defensa que hi ha uns trets fonològics inherents; és a dir, que formen part de l'arrel, i uns altres trets fonològics que són prosòdics; és a dir, que els determina el context. Per a Brentari són trets inherents en els signes els articuladors i la localització. La branca de l'articulació recull els trets propis de l'arrel vinculats a la mà/braç i els contextos no manuals que estan involucrats en la realització de l'arrel del signe. Entre aquests articuladors, la configuració és la més complexa.

Per altra banda, el model prosòdic de Brentari (1998) s'expressa mitjançant una estructura arbòria en la qual cada un dels trets té una branca pròpia que a la vegada se subdivideix, seguint el següent esquema (Brentari 1998:94 (1)):

La branca de l'articulació (A) a la vegada es subdivideix en més branques binàries que tenen en compte si l'articulació és amb tot el braç o amb la mà i, en el cas que sigui amb

la mà, els dits seleccionats (tots vs. no-tots). En el cas que siguin tots, si aquests estan junts, separats, flexionats, etc. Quan no selecciona tots els dits, distingeix si selecciona el dit gros o els altres dits i si són els altres dits, la quantitat i el punt de referència.

Pel que fa al punt d'articulació (POA), pot tenir un estatus morfològic (de coreferència amb el locus d'un argument, etc.), però també sol ser estable. La branca POA dels trets inherents fa referència a aquesta posició estable. Brentari també subdivideix la branca del punt d'articulació en diverses subbranques i té en compte si el punt d'articulació és amb contacte o no, si la localització és al cap o al cos i en cas que sigui al cos, si és al braç o a la mà no dominant. Brentari, distingeix les quatre grans àrees majors del cos (que hem explicat a l'apartat 2.2.1.1.2 sobre els paràmetres fonològics) de les llengües de signes, i cada zona té, a la vegada, vuit punts d'articulació diferents.

Per altra banda, considera el moviment com un tret prosòdic, és a dir com un tret que pot modificar-se en funció del context. Brentari postula que tots els signes monomorfèmics ben formats tenen algun tipus de moviment i descriu els següents moviments possibles (1998:129):

- *Moviments de trajectòria*: s'articulen des del colze o l'espatlla i tenen com a conseqüència un canvi discret en el lloc d'articulació a l'espai sígnic del cos o davant del signant.
- *Trets de trajectòria*: estan dominats pel node de trajectòria de la branca prosòdica i especifiquen la forma o trajectòria del moviment.
- *Moviments locals*: estan articulats pel canell o per les articulacions dels dits, i tenen com a conseqüència un canvi en la configuració o orientació de les mans, o bé en un moviment vibrant.
- *Moviment simple*: inclou un sol moviment local o de trajectòria.
- *Moviment complex*: format per dos o més moviments locals o de trajectòria que es realitzen alhora.
- *Moviments lèxics*: són aquelles especificacions en la representació subjacent³⁰ per a un lexema o afix.
- *Moviments transitoris*: es troben a nivell de frase i són epentètics.

Sandler i Lillo-Martin (2006) fan una classificació similar però distingeixen entre el que són moviments interns, que tenen com a conseqüència un canvi d'orientació o bé de configuració del signe, i el que són moviments secundaris, que consisteixen en una

³⁰ Actualment en diríem l'arrel del signe.

repetició molt ràpida del signe o bé en un moviment vibrant (l'equivalent als moviments locals del model de Brentari).

Per a l'anàlisi dels signes hem seguit bàsicament aquests dos models. Hem respectat la classificació que fa Brentari i hem distingit entre els moviments de trajectòria i els moviments secundaris (dins dels quals hi hem englobat tant els que Sandler i Lillo-Martin consideren interns com els que consideren pròpiament secundaris). Però ens allunyem dels dos models pel que fa als tipus de moviments que són de trajectòria i els que són secundaris, perquè la frontera sovint és confusa. Fins i tot, dins de les diferents variants que pot presentar un signe, ens hem trobat amb realitzacions amb un moviment tan curt que podria identificar-se només com un canvi d'orientació més que no un moviment de trajectòria, i també amb altres realitzacions amb el mateix canvi d'orientació i una trajectòria molt més llarga i marcada on queda clara una diferència entre la localització del punt inicial i la del final. Per aquest motiu, hem acabat adoptant el criteri de classificar com a moviment de trajectòria aquell que, produït per un moviment de l'articulació del colze o l'espatlla, té com a conseqüència un canvi en l'arranjament, és a dir, que passa d'un punt proximal a un punt distal; de dalt a baix o d'ipsilateral-contralateral o bé a la inversa.

D'aquesta manera, la variant curta d'un signe l'hem classificat com a signe sense trajectòria i moviment secundari (amb canvi d'orientació) i la variant llarga com a signe amb trajectòria i moviment secundari (amb canvi d'orientació). La trajectòria queda encara més clara si entre l'inici i el final del signe hi ha un canvi en l'àrea major on s'articula.

Això té altres conseqüències. Per exemple, contràriament als dos models esmentats, considerem el moviment circular com un moviment secundari. És evident que hi ha una trajectòria, però no té com a conseqüència un canvi en l'arranjament del moviment. En aquest punt la nostra classificació dels moviments secundaris està més d'acord amb la de Van der Hulst (1993) que hem explicat a l'apartat 2.2.1.1.3 sobre la fonologia del signe.

Per altra banda, hem utilitzat la terminologia de Supalla i Newport (1978) per a les distincions dels moviments que tenen trajectòria:

- En funció de la direccionalitat del moviment:
 - Unidireccional
 - Bidireccional
- Segons la manera del moviment:
 - Continuat: vol dir sense una parada brusca al final

- Detingut (*hold*): significa amb parada brusca al final
- Restringit (*restrained*): amb retorn
- Depenent de la freqüència del moviment:
 - Simple
 - Repetit

En el moment d'analitzar les dades ens interessava recollir fonamentalment els següents aspectes:

- Si hi havia trajectòria o no i, en cas que n'hi hagués, la direccionalitat, la manera i la freqüència.
- Si hi havia algun tipus de moviment secundari o intern (sense distingir-ne el grup però sí si era simple o repetit).
- Si hi havia algun element no manual com vocalitzacions, gestos bucal, moviment del tronc, del cap o de les espatlles que acompanyés el signe.
- La durada del signe.
- Possibles canvis de la configuració entre els diferents exemples d'un ítem.
- Possibles canvis de la localització entre els diferents exemples d'un ítem.
- Possibles canvis en l'orientació entre els diferents exemples d'un ítem.

Com hem comentat anteriorment, el programa informàtic utilitzat per a dur a terme l'anàlisi de les dades ha estat l'ELAN. El programa permet segmentar els signes i anotar, en diferents nivells fixats prèviament, informació lingüística diversa, tal com es pot veure a la imatge següent:

(23)

The screenshot shows the ELAN software interface. On the left, a video window displays a person signing. On the right, a table lists linguistic segments with their start and end times. Below the table, a timeline shows the segmentation of the video into segments labeled with linguistic categories like 'FUT', 'FLORIR', 'PÉTALS', 'IMACOS-S', 'TALLAR', and 'REGALAR-FL'. The bottom of the interface shows the Windows taskbar with the date 23/12/2013 and time 05:43.

Nr	Glossa	Anotació	Temps inicial	Temps final	Duració
1	PROU-ACABAR		00:00:09.680	00:00:09.820	00:00:00.140
2	DESPRÉS		00:00:09.840	00:00:10.090	00:00:00.250
3	TREBALLAR		00:00:10.280	00:00:10.480	00:00:00.200
4	IX-callà		00:00:10.500	00:00:10.670	00:00:00.170
5	PROU		00:00:10.710	00:00:11.010	00:00:00.300
6	PERSONA		00:00:15.140	00:00:15.400	00:00:00.260
7	ACTRIU		00:00:15.590	00:00:15.950	00:00:00.360
8	ACTRIU-FAMOSA		00:00:15.970	00:00:16.670	00:00:00.700
9	ACTRIU-IX-3sg		00:00:16.670	00:00:17.200	00:00:00.530
10	FEMENI		00:00:17.260	00:00:17.550	00:00:00.290
11	MARIT		00:00:17.870	00:00:18.370	00:00:00.500
12	MASCULI		00:00:18.480	00:00:18.670	00:00:00.190
13	ALTRE		00:00:18.710	00:00:19.220	00:00:00.510
14	TO-M-CR-UI-S-E		00:00:19.280	00:00:20.940	00:00:01.660
15	IX-3sg		00:00:20.890	00:00:21.260	00:00:00.370
16	BE		00:00:21.300	00:00:21.630	00:00:00.330
17	MARIT		00:00:21.660	00:00:22.220	00:00:00.560
18	MASCULI		00:00:22.390	00:00:22.820	00:00:00.430
19	ALTRE		00:00:22.890	00:00:23.550	00:00:00.660
20	JOVE		00:00:24.030	00:00:24.320	00:00:00.290
21	BARA		00:00:24.400	00:00:24.660	00:00:00.260

Les línies d'anàlisi que vàrem determinar per a cada arxiu van ser la glossa, la categoria lèxica, el tipus de moviment, possibles vocalitzacions, la localització, morfologia i l'expressió facial, les quals anàvem emplenant progressivament, a mesura que avançava el treball i necessitàvem les dades. Per aquest motiu, no les hem emplenat totes ni de totes les gravacions.

La metodologia emprada per a l'anàlisi de les dades va ser molt diferent durant la primera etapa del treball, centrada en la diferència entre els noms i els verbs, i la segona etapa del treball, focalitzada només en la caracterització morfosintàctica de les arrels que acaben identificant-se com a verbs. Com veurem a continuació, per a la primera etapa es van analitzar les gravacions amb molt de detall, posant molta cura en la segmentació dels signes i utilitzant moltes eines informàtiques per als càlculs i l'anàlisi de dades. En canvi, per a la segona etapa del treball la precisió en la segmentació dels signes no era tan important com el tipus de moviment o el context on apareixia el signe, per la qual cosa, només es va fer servir el programa ELAN.

2.4.3.1. Metodologia emprada per a la distinció nom-verb en LSC

La segmentació dels signes fa possible obtenir la durada de cada signe. Vàrem anotar aquesta durada en un full de càlcul creat amb el programa de Microsoft Excel. De cada signe n'anotàvem la següent informació: la glossa, el nom de l'arxiu de vídeo, la categoria postulada, el context sintàctic, la durada del signe, el tipus de moviment, l'expressió facial, vocalitzacions (en cas que n'hi hagi, quina), gestos buccals (en cas que n'hi hagi, quin) i observacions diverses (informació morfològica o altra). A continuació podem veure alguns exemples d'aquest full de càlcul:

(24)

PARELL	GRAVACIÓ	CONTEXT SINTÀCTIC	CATEGORIA LÈXICA POSTULADA	DURADA	MOVIMENT	VOCA-LITZA-CIÓ	GEST FACIAL	MORFO-LOGIA
DEBAT-DEBATRE	Exercici 3 M	DEBAT SEMBLA SUAU, EXEMPLE DEBAT	NOM	560	No trajectòria (Mov. 2 repetit)	DEBATE		
DEBAT-DEBATRE	Exercici 1 M	DISCUTIR NO, DEBATRE, DEBAT	NOM	610	No trajectòria (Mov. 2 repetit)	DEBATE		
DEBAT-DEBATRE	Exercici 1 M	DEBAT (forma de citació)	NOM	560	No trajectòria (Mov. 2 repetit)		llavis serrats	
DEBAT-DEBATRE	Exercici 3 D	DEBATRE BÉ	VERB	940	No trajectòria (Mov. 2)	DEBATEN		Plural subjecte: 3pl - Mc Arc
DEBAT-	Exercici 1 C	IX-DOS	VERB	1530	No trajectòria		BBBB	

DEBATRE		POLÍTIC MASCULÍ DOS DEBATRE SEVA OPINIÓ			(Mov. 2 repetit)			
DEBAT- DEBATRE	Exercici 3 M	IX-AQUÍ DISCUTIR NO, DEBATRE	VERB	1130	No trajectòria (Mov. 2 repetit)		Bbb llavis serrats	

D'aquesta manera vàrem poder obtenir la mitjana de durada de cada categoria (noms i verbs). Tal com explicarem al capítol 4, sobre la distinció entre els noms i els verbs en les llengües de signes, des que va iniciar-se l'estudi dels parells nom-verb per part de Supalla i Newport (1978), s'ha focalitzat l'atenció en les diferències de moviment, ja que sembla ser aquest el factor diferenciador determinant entre ambdues categories. Un dels efectes d'aquestes diferències de moviment és que sembla que els verbs tenen una durada superior als noms. Tenint present que en els estudis fets fins ara els verbs es descriuen com a signes amb moviments més llargs i menys tensos, mentre que els noms amb moviments més curts, tensos i repetits, sembla una conseqüència lògica que això sigui així. Per calcular la durada dels parells nom-verb vàrem fer servir la següent fórmula (Hunger 2006:81):

- (25) Definition: *Let N be the noun in a Noun/Verb Pair for a target pair, and V be the verb of target pair. Then: $Q(N/V \text{ Pair}) = \text{duration in frames of } V / \text{duration in frames } N.$* "

Segons Hunger, la variable calculada d'acord amb aquesta fórmula s'anomena *Coefficient del parell Nom/Verb* i consisteix en una proporció relativa dels seus valors temporals. Si és superior a 1, el verb és més llarg, mentre que si és inferior a 1, ho és el nom. Com que cada informant té una velocitat de parla diferent, Hunger va analitzar cada un dels informants per separat. La ràtio que li va sortir va ser de 2.2:1 a favor del verb. Segons la investigadora, aquesta diferència de durada és la mateixa tant si els signes es produeixen de forma aïllada com en context i ho atribueix a les diferents estratègies que fan servir els signants amb les arrels verbalitzades. Aquestes estratègies consisteixen en la reduplicació, l'alentiment o l'extensió del moviment.

Per altra banda, aquest full de càlcul fet en el programa Excel també ens va permetre, mitjançant els filtres, veure quines eren les diferents variants de cada signe, quina era la variant més comuna per al nom i per al verb, així com també si hi havia diferències en les variants utilitzades per cada informant. És a dir, fer una estadística del nombre d'exemples trobats de cada ítem, el nombre de variants, les informants que havien

utilitzat cada variant, la durada de l'exemple més curt i del més llarg tant del conjunt de variants d'un ítem com de cada una de les variants, i per últim, en cas que n'hi hagués, quin significat morfològic tenia aquella variant.

Anotar el nombre de variants i les informants que havien produït una variant en concret ens va servir per descartar les variants individuals. Així mateix, comptar el nombre d'exemples que hi havia de cada variant ens va ser d'utilitat per veure'n les més comunes en el grup d'informants. Això ens va fer veure que hi ha ítems amb diferents possibilitats de realització, com pot ser una variant curta, sense trajectòria i una variant llarga, amb trajectòria o bé una variant amb moviment simple i trajectòria i una variant amb moviment repetit i sense trajectòria.

El fet d'identificar les variants i la proporció de cada variant respecte del nombre total d'exemples ens va servir per a diverses finalitats:

- Per trobar els components més estables a l'arrel, o com diria Brentari, els trets inherents en l'arrel del signe, així com també per identificar els components més variables o, seguint la terminologia de Brentari, els trets prosòdics. En aquest sentit, hem pogut comprovar que certament la configuració, la localització i l'orientació (llevat dels casos de concordança) dels signes són més estables que el moviment o el component no manual, que solen ser els causants de les variants.
- Per trobar patrons generals de comportament de cada categoria observant els tipus de variants de cada una d'elles. Per exemple, podem veure si els noms presenten un percentatge més elevat que els verbs de variants sense trajectòria o amb el moviment detingut.
- Per descartar aquelles variants amb un percentatge més reduït d'aparicions. Hi ha ocasions en què un percentatge molt reduït d'exemples (respecte del total analitzat d'aquell ítem) presenta una variant pròpia d'una altra categoria. En principi, veure que el percentatge d'aparició és molt reduït o bé d'un sol informant fa pensar que pot ser una variant individual o bé un error d'anàlisi.
- Per fer el càlcul de la durada de cada categoria lèxica (noms i verbs). Si tenim present que hi ha ítems que tenen diferents patrons de realització, com podria ser una variant curta i una variant llarga, vàrem considerar que en el moment de comparar la durada d'una o altra categoria d'un mateix ítem s'havia de tenir present el tipus de variant. Per fer el càlcul vàrem utilitzar la fórmula que explica Hunger (2006) per a la ÖGS citada anteriorment. En el cas d'haver-hi variants,

podíem comparar la durada de cada variant. Sumant la durada de tots els exemples de nom amb el mateix tipus de moviment i dividint la xifra final pel nombre d'exemples d'aquella variant, obtindrem un valor mitjà. Aquest valor mitjà es compara amb el resultat de la mateixa operació feta amb els exemples de verb que mostren el mateix patró. El resultat de la comparació ens diu si hi ha alguna diferència entre la durada del nom i la del verb.

Amb l'arxiu Excel també podíem calcular la mitjana de la durada dels noms-verbs de cada ítem segons cada informant. No tots els signants tenen la mateixa velocitat a l'hora de signar, per la qual cosa cal mesurar la durada dels exemples de cada informant per separat. D'aquesta manera vàrem poder saber si la diferència de durada entre les categories lèxiques es trobava proporcionalment en totes les informants. Sumant tots els exemples dels diferents parells de cada ítem vàrem analitzar, en aquesta primera fase del treball, 1441 signes.

2.4.3.2. Metodologia emprada per a l'anàlisi morfosintàctica del verb

L'objectiu de la segona part del treball era descriure les característiques morfològiques i sintàctiques de les arrels categoritzades com a verbs en LSC. Seguint el marc teòric de Borer (2005a,b), la categorització es produeix a la sintaxi. Segons aquest marc teòric, hi ha unes projeccions funcionals que seleccionen el sintagma verbal, per la qual cosa, les arrels que ocupen la posició de nucli d'aquest sintagma verbal seleccionat són equivalents a V. En ocasions aquesta posició comporta canvis morfològics visibles i fàcilment identificables. En conseqüència, partint, per una banda, d'aquestes arrels que pateixen canvis morfològics més visibles i, per altra banda, de les projeccions funcionals que s'han identificat com a pròpies dels verbs al llarg de la tradició lingüística, vàrem començar a descriure les característiques de la categoria verb en LSC.

Per a dur a terme aquesta tasca, en una primera instància vàrem analitzar les seqüències que havíem recollit amb les gravacions inicials, estudiant les diferències fonològiques en els parells nom-verb. Un cop fet això, vàrem estudiar quines categories funcionals determinen que una arrel sigui verbalitzada en LSC, fixant-nos en les investigacions dutes a terme en les llengües naturals. Finalment, vàrem descriure més detingudament aquelles projeccions funcionals en les quals vàrem observar variants morfofonològiques en les arrels que s'insereixen al seu nucli.

Quan vàrem voler investigar les projeccions funcionals i les variants morfofonològiques de les arrels verbalitzades, vàrem adonar-nos que les dades que teníem de les gravacions inicials no eren suficients. Per aquest motiu vàrem anar a buscar altres corpus, com el de

la gramàtica bàsica de la LSC (Quer et al. 2005), la legitimació de dades mitjançant un nou informant i la descàrrega de gravacions de Webvisual_TV i blocs personals d'alguns dels informants que ja havíem gravat.

Les noves gravacions s'analitzaven amb el programa ELAN, però per una qüestió de temps només s'annotava aquella informació d'interès puntual per a l'apartat que estàvem treballant. L'anàlisi, en conseqüència, va ser molt més senzilla que la que havíem dut a terme durant la primera etapa del treball.

2.4.4. RESUM

En aquest capítol hem tractat diferents aspectes de la LSC relacionats amb el treball d'investigació que hem dut a terme. Al començament hem explicat les característiques generals de la LSC i la seva relació amb les llengües de signes de l'entorn. Hem presentat algunes característiques gramaticals de la LSC i de les llengües de signes en general per aquells lectors que no estan habituats a l'estudi de les llengües de signes. Així mateix, hem definit els criteris en els quals ens hem basat a l'hora d'escollir els informants. Finalment hem descrit la metodologia emprada al llarg del treball de recerca, que com hem vist, té dues parts molt diferenciades: una primera part focalitzada en les diferències morfofonològiques entre els noms i els verbs en LSC i una segona part centrada en les característiques morfosintàctiques de les arrels que es categoritzen a la sintaxi com a verbs.

Capítol 3

3. Marc teòric

A la introducció hem dit que emmarcàvem la nostra investigació dins la gramàtica generativa. Però dins d'aquest marc teòric hi ha divergències entre corrents sobre diferents aspectes, per la qual cosa en aquest capítol definirem quina és la perspectiva que hem seguit per a donar compte dels aspectes que considerem rellevants per a la nostra investigació.

Un d'aquests aspectes és el pes del lèxic en el sistema computacional. La la controvèrsia es troba entre aquells que postulen que la matriu lèxica de les arrels conté tota la informació referent a les combinacions possibles amb altres arrels, restriccions morfològiques i sintàctiques, i significats possibles, etc., i els que defensen que la matriu lèxica conté només una informació mínima sobre l'ítem lèxic i que les restriccions de cada paraula estan limitades pel sistema de principis computacionals que operen a la sintaxi.

Des de la primera perspectiva, cada mot pot inserir-se només en un tipus concret d'estructures que figuren llistades a la matriu lèxica de l'arrel, de manera que cada entrada lèxica té unes característiques idiosincràtiques que el parlant d'una llengua aprèn, d'una en una. En canvi, des de la segona perspectiva, les restriccions es determinen a la sintaxi, a través del sistema de principis computacionals que hi operen. Les restriccions en l'ús d'una arrel provenen del judici de gramaticalitat o acceptació que fa el mateix parlant de la interpretació semàntica que retorna de la combinació sintàctica amb els altres constituents de l'oració.

Borer (2005a:15) denomina els models que defensen la projecció de les propietats sintàctiques des del lèxic endo-skeletal,³¹ mentre que denomina exo-skeletal els models que defensen que les propietats de l'estructura són les que determinen la forma i el significat formal de tot allò que inclou aquesta estructura. En els models exo-skeletal les propietats sintàctiques no emergeixen de les propietats del lèxic, sinó de les estructures. Tradicionalment s'ha associat aquesta concepció amb el model de construccions (Construction Grammar) (Goldberg 1995, 1997a, 1998; Jackendoff (1997); Fillmore i Kay

³¹ Es troben dins d'aquesta concepció denominada endo-skeletal investigadors com Williams (1981f), Kaplan i Bresnan (1982), Pesetsky (1982), Di Sciullo i Williams (1987), Wunderlich (1987f), Grimshaw (1990), Van Valin (1993), Levin i Rappaport-Hovav (1995), Rappaport-Hovav i Levin (1998), Reinhart (2000, 2002), entre altres.

1997; Kay 2000, 2002; Croft 2001, entre altres), encara que el model de Borer i el de construccions difereixen, entre altres coses, perquè aquest darrer és un model teòric que defensa que les propietats gramaticals es construeixen a partir de primitius lèxics.

El marc teòric exo-skeletal de Borer (2005a,b, 2013), que hem adoptat per a la nostra investigació, forma part del conjunt de models denominats neo-construccionistes. Tots ells comparteixen, en diferents graus, la idea que les configuracions sintàctiques deriven del sistema computacional i que la gramàtica es recolza en diversos aspectes determinats per la Gramàtica Universal (UG) (Borer 2005a). Entre aquests models hi ha investigadors com Van Hout (1992, 1996), Borer (1994, 1998a, 2003a, 2003b, 2005a, 2005b, 2013), Kratzer (1994, 1996), Harley (1995), Marantz (1996, 1997), Ritter and Rosen (1998); Arad (1998), Erteschick-Shir i Rapoport (1996, 2004), Hoekstra (1992), entre altres.

Entre una perspectiva i altra, però, hi ha un ampli ventall d'investigadors que tot i que s'aproximen més a un extrem que a l'altre, defensen tesis intermèdies. Per exemple, Hale i Keyser (1993, 2002) defensen que les configuracions de l'estructura argumental es projecten des de l'arrel lèxica, però també defensen que el ventall d'estructures argumentals és restringit i que aquestes projeccions estan regides per principis sintàctics.

En aquest treball defensem que només hi ha un component computacional: la sintaxi. El pes del lèxic és mínim, fins al punt que defensarem que la categoria lèxica d'un ítem lèxic es determina a la sintaxi, segons la seva posició dins l'estructura sintàctica. A continuació ens centrarem en les característiques més rellevants d'aquest model en relació amb el nostre objecte d'estudi.

Atès que el nostre objectiu és la descripció de la categoria verb en LSC, els punts que hem considerat rellevants per al nostre treball han estat el concepte de listema o arrel; la controvèrsia sobre la distribució de les arrels; el tractament dels casos d'alternança argumental; el concepte de categoria lèxica i l'aspectualitat. Tot plegat té com a objectiu conèixer com podem identificar que un signe de la LSC és un verb i quines són les principals característiques que l'identifiquen com a tal, distingint-lo de les altres categories lèxiques.

3.1. El concepte de listema / arrel

El primer concepte que cal definir és el d'arrel lèxica, ja que és un concepte bàsic a partir del qual es construeix tot el sistema teòric. En el marc teòric de Borer (2005a,b i 2013)

una arrel lèxica es concep com un element atòmic, que no pot descompondre's. Borer (2005a,b) denomina aquest constituent atòmic *listema*. Més endavant, Borer (2009 i 2013) utilitza el terme *arrel* per referir-se als listemes. El resultat és que, en el marc teòric de Borer, el terme listema i arrel són sinònims. Les arrels poden combinar-se amb vocabulari funcional i esdevenir constituents complexos.³²

Les arrels formen part d'un sistema conceptual organitzat i concebut amb un sistema propi, però el seu significat no està vinculat directament amb el sistema computacional. Tenen un valor conceptual que Borer denomina significat enciclopèdic.

A la matriu lèxica no hi ha informació sobre la categoria lèxica, però com que no poden aparèixer en una estructura sintàctica sense ser categoritzades, les arrels es categoritzen quan emergeixen amb un nucli funcional que en defineix la categoria i que Borer (2013) denomina *parella de nucli (head-pair)*. És a dir, que les arrels no tenen categoria en si mateixes, però adquireixen una equivalència categorial quan emergeixen en un context estructural. Segons Borer, tan bon punt emergeixen amb un functor les arrels esdevenen equivalents a una categoria C (a partir d'ara C-equivalents).³³

Pel que fa a la interpretació semàntica, en el moment en què s'insereix en una estructura gramatical, el valor conceptual de l'arrel modifica l'estructura on està inserida i en retorna una interpretació semàntica composicional. En conseqüència, Borer distingeix, per exemple, *form* (forma) de l'anglès, que seria un listema/arrel, de *the form*, *formation* o *formed*, els quals no són listemes/arrels sinó estructures gramaticals subjectes a principis computacionals estrictes. Els listemes no només no tenen marcada, a la seva matriu lèxica, la categoria, sinó que tampoc tenen marcatges gramaticals manifestos (*overt grammatical marking*) de cap mena; ni sintàctics, ni morfològics, ni flexius (Borer 2005a:13).

Els marcatges gramaticals formen part del vocabulari funcional. Dins del vocabulari funcional hi ha, d'acord amb Borer (2013), dos tipus d'elements gramaticals.

³²El vocabulari funcional (o functors) és el conjunt de morfemes gramaticals de classe tancada que, combinats amb les arrels, en determinen les propietats morfosintàctiques i el significat determinat sintàcticament. Inclou tant els morfemes flexius com els derivatius. Els definirem uns paràgrafs més avall.

³³ D'acord amb Borer (2013:32) el terme 'categoria' fa referència a una etiqueta específica que identifica un constituent. Especifica que tradicionalment es fa referència al nom (N), verb (V), adjectiu (A), adverbi (Adv) i preposició (P) com a categories 'lèxiques', mentre que s'assumeixen com a categories funcionals el Determinant (D), Temps (T), Aspecte (Asp), etc.

- a) *Els Functors Funcionals* (F_F) o *S-functors*:³⁴ projecten o legitimen un nucli funcional i assignen un valor (o rang (*range*)) a l'arrel que emergeix en una posició sintàctica oberta (en el nucli d'una projecció funcional). Per si mateixos i amb independència del context on emergeixen, els functors funcionals (F_F) no tenen propietats sintàctiques. Són functors funcionals, per exemple, *el_D*, *tres_#*, *<passat>*, etc.³⁵ Els functors gramaticals poden realitzar-se mitjançant un f-morf independent (*the_D*, *tres_#*, etc.) o bé mitjançant un <tret de nucli> (*<passat>T*, *<futur>T*, *<plural>Div*, etc.).³⁶ Les llengües varien en els tipus de functors que utilitzen. Per exemple, en català el futur s'expressa mitjançant un <tret de nucli> que es combina amb l'arrel lèxica: *cantaré*, mentre que l'anglès utilitza un f-morf independent: *I will sing* (cantaré).
- b) *Els Functors Lèxics* (F_L) o *C-Functors*: projecten una categoria particular (V, N, A, P i Adv) i defineixen el que Borer (2013) denomina *l'Espai de Complementació Categorical* (*Categorical Complement Space* (CCS)), del qual parlarem a continuació. Els functors lèxics (F_L) codifiquen una relació entre unes etiquetes que projecten una categoria 'lèxica', com nom, verb, adjectiu i possiblement preposició i adverbi, i el seu espai de complementació. En si mateixos, no necessiten i no tenen funcions semàntiques. Els functors lèxics projecten un nucli lèxic, de manera que l'arrel que emergeix amb el functor lèxic, és C-equivalent. En anglès, si l'arrel emergeix amb functors que apareixen com a $/_{\pi}$ al/ o $/_{\pi}$ -er/, aleshores és equivalent a N, mentre que si emergeix amb functors com $/_{\pi}$ ize/ o $/_{\pi}$ -ify/, aleshores és equivalent a V. En català, per exemple, són functors lèxics $-ció_N$ (*generació*), en_{-V} , (*entaular*), $-al_A$ (*formal*), $-er_N$ (*fuster*), etc.

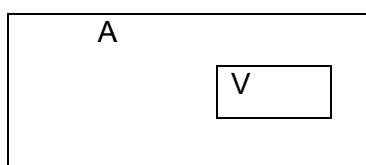
Segons Borer (2013) l'Espai de Complementació Categorical (CCS) o subcategorització, és aquell en el qual, dins del nivell de formació de les paraules, s'estableix una jerarquia entre les categories de tal manera que una categoria en selecciona una altra. Per exemple, la forma complexa LLEGIBLE pot dividir-se en $[[LLEGI]_V BLE]_A$ de tal manera que l'espai de V es troba dins l'espai d'A. És a dir, Borer (2013) assumeix que els functors lèxics divideixen l'espai categorial i estableixen una relació jeràrquica entre les categories. En el cas de LLEGIBLE, el functor lèxic A selecciona un functor lèxic V i quan emergeixen, la categoria de la paraula és Adjectiu. Borer (2013:31) ho representa de la següent manera:

³⁴ Borer (2005a,b) els denomina Functors Funcionals (F_F), mentre que Borer (2013) utilitza el terme S-Functors o functors sintàctics.

³⁵ En el sistema representatiu que utilitza Borer 'D' significa Determinant i '#' quantitat.

³⁶ Dins del marc teòric de Borer, els <trets de nucli> (*head features*) són assignadors d'un valor (o rang (*range*)), abstractes que s'expressen fonològicament conjuntament amb un 'amfitrió' (*host*).

(1)

A l'exemple de LLEGIBLE, l'arrel [LLEGI] no és un verb, però equival a un verb pel fet d'ocupar l'espai sintàctic V (*V-space*). Borer defensa que el C-functors intervenen en la formació de paraules.

Així mateix, les etiquetes categorials són propietats dels nuclis terminals i els marcadors de frase (*phrase markers*) no són sinó projeccions d'aquests nuclis terminals, juntament amb les seves propietats categorials i, en conseqüència, segons Borer (2013) ja no hi ha un N^0 , N' o N'' sinó que hi ha un N^{\min} ... i un N^{\max} , sense estar limitat a tres membres.

En ocasions el conjunt de trets associats amb un functor funcional o un functor lèxic poden tenir un únic afix, però en altres ocasions, tal com constatarem sovint en aquest treball, un functor gramatical pot constar d'un conjunt d'al·lomorfs, és a dir, de diferents realitzacions fonològiques. Per posar un exemple, en el capítol 7, sobre l'Aspecte, veurem que el functor funcional que significa continuïtat/durativitat consta de diversos al·lomorfs que es combinen amb diferents tipus d'arrels: les arrels que tenen un moviment reduplicat a l'arrel lèxica, augmenten el nombre de reduplicacions, mentre que les que tenen un moviment de trajectòria contínua, amplien el moviment de trajectòria. Així mateix, també pot passar que l'arrel s'insereixi directament en el nucli, sense més complexitat estructural.

Els listemes no necessàriament es corresponen amb paraules fonològicament ben formades. En català, per exemple el listema de la paraula que coneixem com a *servir* seria /serv/. Segons el functor lèxic amb què es combina aquest listema obtenim *servitud*, *servei*, *servil*, *servicial*, etc., o bé, segons el functor funcional obtenim *serveixo*, *serveix*, *serviria*, *serveis* etc., però el listema /serv/ per si sol, no coincideix amb cap paraula ben formada de la llengua.

Els listemes tampoc imposen cap condició estructural respecte de la seva distribució (més enllà de les limitacions extragramaticals que procedeixen de la compatibilitat entre el seu valor conceptual i la interpretació que retorna de la computació gramatical específica). És a dir, seguint amb l'exemple anterior, podem trobar el listema /serv/ com a

verb *servir*, com a nom *servei* o com a adjectiu *servil*, de manera que segons on s'insereix, l'arrel és equivalent a V, equivalent a N o equivalent a A.

Per altra banda, també hem comentat que les arrels poden inserir-se en els nuclis funcionals directament. En català, per exemple, tenim l'exemple de */blanc/*, que quan és equivalent a A, o equivalent a N, no es fusiona amb un functor amb representació fonològica. En aquests casos, el que l'identifica com a equivalent a A és la projecció funcional on apareix {Ex [A]}. En canvi, el mateix listema */blanc/* quan és equivalent a V, sí que es fusiona amb un functor gramatical (F_L) que sí que té representació fonològica adoptant la forma fonològica *emblanquinar*.

En aquest punt el marc teòric de Borer es distingeix d'altres teories neo-construccionistes similars, com la denominada Morfologia Distribuïda (Halle i Marantz 1993), perquè aquesta darrera postula l'existència d'un morfema \emptyset per aquelles arrels que no tenen una modificació fonològica quan són categoritzades. També es distancia del model de Morfologia Distribuïda en el fet que el model de Borer considera que les representacions fonològiques interaccionen amb el sistema computacional de manera fonamental. És a dir, que a diferència del model de Morfologia Distribuïda que presenten Halle i Marantz (1993), el sistema computacional no actua completament de forma independent. Això significa que encara que el contingut conceptual dels listemes no interaccioni amb la gramàtica, sí que és possible que hi hagi propietats formals que, mitjançant el component morfofonològic, tinguin ramificacions gramaticals. Borer posa el següent exemple (Borer 2005a:13): l'anglès escull dues formes fonològiques per a expressar diferents manifestacions del concepte *veure*: *show* (mostrar) i *see* (veure). En canvi, l'hebreu opta per donar una única forma fonològica que engloba ambdós conceptes i que té la representació fonològica de 'r'... Partint d'aquesta única forma fonològica 'r', l'hebreu utilitza la forma *her'a* per a expressar el predicat que en anglès es denomina *show*, però mentre que *show* en anglès és una forma monomorfèmica (no derivada), en el cas de *her'a*, en hebreu, és una forma derivada, complexa.

Relacionat amb el punt anterior, i fent una referència especial a les llengües de signes, durant molt de temps es va dir, com a argument en contra de considerar la ASL com una llengua natural, que el volum del seu vocabulari era molt inferior al de l'anglès. S'argumentava que com a conseqüència d'això, el nombre de conceptes que es podien expressar en ASL també era molt inferior. No obstant això, les investigacions posteriors han demostrat que conceptes diferents que en anglès s'expressen mitjançant listemes diferents, com *run* (córrer) o *footing* (fúting), en ASL (i altres llengües de signes) s'expressen mitjançant una única forma derivada CÓRRER+<MANERA>. Wilbur (2008)

mostra com les llengües de signes utilitzen les característiques físiques pròpies de la seva fonologia per a expressar alguns continguts conceptuals (l'aspectualitat, per exemple). D'aquesta manera, moltes de les formes que en les llengües orals s'expressen mitjançant listemes diferents, en les llengües de signes s'expressen mitjançant un sol listema combinat amb diversos functors gramaticals, és a dir, mitjançant formes complexes derivades, del tipus de l'exemple que hem posat entre l'hebreu i l'anglès, tal com veurem al llarg dels capítols 7, 8 i 9.

Per altra banda, l'assumpció de no descomposició dels listemes que defensa Borer en el seu marc teòric, contrasta amb la descomposició de les arrels que assumeixen altres investigadors com Levin i Rappaport-Hovav (1995), que ho fan des d'una perspectiva conceptual, o bé Hale i Keyser (1993), o Baker (1988), que ho fan des d'una perspectiva sintàctica. La diferència entre la perspectiva de Borer, d'absència de qualsevol tipus de descomposició i la d'altres investigadors, que assumeixen diferents tipus de descomposició, és rellevant sobretot per la discrepància que existeix sobre la informació que conté la matriu de les entrades lèxiques i per les conseqüències que té aquesta no-descomposició pel que fa a la distribució de les arrels (aspecte que tractarem a l'apartat següent 3.2). És per aquest motiu que ens hi aturarem breument en els següents subapartats.

3.1.1. Absència de descomposició eventiva

El model teòric de Borer s'allunya dels models teòrics que defensen la descomposició eventiva (Vendler 1957; Foley i Van Valin 1984; Van Valin 1991, 1993; Dowty 1991; Pustejovsky 1991, 1995, Levin i Rappaport-Hovav 1995, 2005; i Rappaport-Hovav i Levin 1996, entre molts altres). Borer defensa que els subesdeveniments que es descriuen com a descomposició eventiva poden existir com a diferents constituents sintàctics que, combinats entre ells, donen com a resultat una interpretació eventiva concreta. Posa un exemple de interpretació resultativa discutit per Higginbotham (2000):

- (2) Borer (2005b:222)
a.	The boat	floated	under	the bridge	for hours.
	la barca	flotà	sota	el pont	durant hores.
b.	The boat	floated	under	the bridge	in two hours.
	la barca	flotà	sota	el pont	en dues hores. ³⁷

³⁷ En català aquesta construcció és agramatical.

El primer exemple, segons Borer no té una direcció específica cap al pont, perquè la barca ja s'hi troba i denota un esdeveniment atèlic.³⁸ En català ho podríem expressar dient: 'La barca va estar flotant sota el pont durant hores'. En canvi, el segon exemple, d'acord també amb Higginbotham indica una transició i una telicitat expressada mitjançant la preposició locativa. És a dir, que a diferència del primer exemple, en el segon la barca, al cap de dues hores, es trobava sota el pont. Tanmateix en català ho podríem expressar dient que 'La barca trigà dues hores a acabar sota el pont, flotant'.

Des d'un punt de vista eventiu, Borer defensa que el primer exemple és homogeni, mentre que el segon no ho és. Segons Borer, quan els listemes s'insereixen en una estructura eventiva, funcionen com a predicats de l'esdeveniment, en lloc de ser assignadors de rang o determinants del tipus d'esdeveniment. Els listemes en si mateixos no tenen arguments com a tals. A més, el rang que s'assigna al listema depèn de la posició que ocupa a l'estructura. Finalment, l'adequació o no de la interpretació resultant depèn de les possibles dificultats conceptuals que retornin de la interpretació semàntica de l'esdeveniment (Borer 2005b:228).

Així per exemple, quan el listema de la LSC /PLANX/ es combina amb un F_L propi de les arrels equivalents a V, tal com veurem al capítol 4, sobre l'anàlisi contrastiva entre els noms i els verbs, i explicarem al capítol 7, sobre l'Aspecte, el valor semàntic del F_L se suma al significat conceptual del listema. Aquest significat eventiu no el trobem quan el listema /PLANX/ es combina amb un F_L que l'identifica com a equivalent a N, amb la representació fonològica de PLANXA i conceptualment associat a un instrument.

De la combinació del listema /PLANX/ més el F_L que l'identifica com a equivalent a V en podrien sortir dues interpretacions eventives, si ens fixem en el llistat de tipus de descomposició eventiva que postulen Rappaport-Hovav i Levin (1996), per exemple. Una d'aquestes interpretacions denota una estructura eventiva del tipus [x ACT<INSTRUMENT> (y)], i, l'altra, del tipus [[x ACT<MANNER>] CAUSE [BECOME [y <STATE>]]].

Des de la perspectiva d'aquest treball, la interpretació d'una o altra estructura eventiva depèn de la combinació amb la resta de constituents de l'estructura sintàctica on estigui inserida l'arrel equivalent a V, perquè tant podem dir 'Finalment vaig planxar' amb una estructura eventiva [x ACT<INSTRUMENT> (y)] segons la classificació de Rappaport-Hovav i Levin (1996), o típica de les arrels considerades en els marcs teòrics que

³⁸ Borer (2005) defineix la telicitat com una estructura quantitativa (és a dir, no homogènia ni divisiva), mentre que defensa que la 'atelicitat' correspon a l'absència d'una estructura quantitativa. En parlarem a l'apartat 3.5. sobre la construcció de la telicitat a la sintaxi.

assumeixen la descomposició eventiva com a 'activitats' (atèlica i dinàmica), com podem dir 'Finalment vaig planxar les camises', amb una estructura eventiva [[x ACT<MANNER>] CAUSE [BECOME [y <STATE>]]] o típica de les arrels considerades 'realitzacions' (tèlica i dinàmica).

3.1.2. Absència de descomposició sintàctica

Borer també s'allunya dels models teòrics que assumeixen una descomposició sintàctica interna de les arrels, com la que defensen Hale i Keyser (1993, 2002). Hale i Keyser (1993, 2002) exploren i desenvolupen la teoria sobre la sintaxi lèxica. Defensen que cada nucli lèxic determina una projecció no-ambigua de la seva categoria a un nivell de representació sintàctica i, a més, una combinació sense ambigüitats dels seus arguments, com a especificador i complement. Investiguen l'estructura sintàctica interna per als verbs inergatius i inacusatius de l'anglès. Assumeixen que els principis que operen a la sintaxi ho fan també a la formació de paraules i que aquestes propietats lèxiques condicionen la distribució sintàctica oracional de les arrels.

Borer defensa que els verbs no són inergatius o inacusatius, sinó que les arrels lèxiques s'insereixen en una estructura inergativa o inacusativa. Per això hi ha verbs que alternen entre una estructura i una altra. Argumenta que si els verbs fossin inergatius o inacusatius, una arrel com *córrer* en hebreu tindria dos tipus d'estructures (inergativa i inacusativa), atès que pot aparèixer tant en contextos propis de l'estructura inacusativa com de l'estructura inergativa (Borer 2005b:32). Tornarem sobre aquesta qüestió a l'apartat 3.2, en el qual tractarem la distribució de les arrels.

3.1.3. Absència de relacions temàtiques en els listemes/arrels

Per altra banda, la teoria sintàctica de Borer també s'ha de distingir d'aquelles teories sintàctiques que incorporen informació semàntica com són les relacions temàtiques, i que defensen investigadors com R. Jackendoff (1972, 1976, 1983) o, posteriorment, Baker (1988). Jackendoff postula la perspectiva que les oracions es poden descompondre en diversos elements semàntics i que les combinacions entre aquests elements temàtics són restringides. Divideix les possibles dependències semàntiques en classes lingüísticament significatives (els rols temàtics) i caracteritza com es representa cada rol temàtic dins l'estructura lingüística. És a dir, postula que els rols temàtics tenen una posició dins l'estructura conceptual.

Partint d'aquesta perspectiva, Baker (1988) defensa que les relacions semàntico-temàtiques es troben representades a la gramàtica. Els rols temàtics poden ser assignats

per un nucli lèxic a un complement d'aquest nucli, dins dels marges definits per la teoria de la X-Barra, o bé poden ser assignats de forma composicional pel nucli i els seus complements a la posició de subjecte més propera.

En el model teòric de Borer, la projecció dels arguments és completament independent de la seva informació lèxica. La informació que consta a la matriu lèxica no inclou cap informació sintàctica, ni tampoc informació sobre cap estructura argumental, ni tampoc està associada amb cap ventall de rols fixos.

3.2. La distribució dels listemes/arrels

En el marc teòric de Borer, les restriccions en l'ús d'un listema deriven de la compatibilitat entre el seu valor conceptual i la interpretació que retorna de la computació gramatical específica on s'ha inserit el listema. És a dir, segons Borer, l'ús d'un listema particular retorna una interpretació basada en els principis computacionals combinatoris de l'assignació d'interpretació, juntament amb les propietats estructurals del vocabulari funcional i l'estructura sintàctica. A un nivell cognitiu, que no és ni la gramàtica ni el sistema conceptual, es comparen els dos outputs i es veu si encaixen o no. Quan es produeix una discrepància, aleshores sempre preval, segons Borer, el component gramatical (Borer 2005a:11). En conseqüència, el model teòric de Borer assumeix que no hi ha restriccions imposades per l'estructura eventiva de les arrels, ni per l'estructura sintàctica interna de les arrels, ni pels rols temàtics, perquè assumeix que aquesta informació és absent a la matriu lèxica.

Així, Borer (2005b:55 (36)), argumenta que si la distribució sintàctica es determinés a la matriu lèxica, ja fos mitjançant restriccions imposades per l'estructura eventiva, sintàctica interna o rols temàtics, un ítem lèxic com *drop* (*caure*), que en anglès, apareix en diversos contextos sintàctics, com *drop.TRANSITIU*; *drop.INACUSATIU*; *drop.INERGATIU*; [*A dropped*] (*caigut*); [*A droppable*] (*llançable*); [*N drop*] (*caiguda*) hauria de tenir una única configuració sintàctica i temàtica a la qual tots els usos haurien d'estar associats, o bé, s'hauria d'assumir que *drop* és un mot polisèmic (tal com defensen Levin & Rappaport-Hovav 2005), de manera que cada un dels contextos sintàctics on apareix l'ítem lèxic 'drop' s'hauria de correspondre amb una entrada lèxica diferent. En lloc d'això, Borer defensa que *drop* és un listema que podria ser inserit en qualsevol de les estructures següents, on és la sintaxi de l'estructura funcional associada amb els arguments el que determina la seva interpretació, i no la informació associada amb *drop*:

(3) Borer (2005b:57 (37) i (38))³⁹

- a. [FP₁ [Subject-of-change] <e>_{F1} [VP[V drop]]]-INACUSATIU
- b. [FP₂ [Subject-of-process] <e>_{F2} [VP[V drop]]]-INERGATIU
- c. [FP₂ [Subject-of-process] <e>_{F2} [FP₁ [Subject-of-change] <e>_{F1} [VP[V drop]]]]-TRANSITIU
- d. [DP <e>_d [NP [N drop]]]]- NOM
- e. [FP₃ [Subject-of-state] <e>_{F3} [AP [A drop(-aff)]]]- ADJECTIU

Per tant, Borer defensa que les arrels poden inserir-se en diversos contextos sintàctics i que la interpretació eventiva de l'enunciat prové de l'estructura, és a dir, de la combinació dels components que la formen. Això no vol dir que no hi hagi restriccions en la combinació de les arrels. En català, per exemple, no podem dir '*La Lola va trencar', però sí que tenim una arrel molt similar semànticament i amb una mateixa estructura eventiva (si més no, com a mínim en el context transitiu), *petar*, que tant podem trobar en un context transitiu: 'El hacker va petar la barrera antivirus', com intransitiu: 'La Lola va petar'. Però segons Borer, les restriccions respecte d'aquesta flexibilitat en la inserció provenen, com ja hem comentat, del fet que la combinació entre els requeriments del significat nuclear del verb i el significat de la construcció sintàctica siguin compatibles. D'acord amb això, Borer defensa que el significat es construeix a la sintaxi (és composicional), per la qual cosa, algunes facetes del significat del verb no es troben en el seu nucli semàntic.⁴⁰

En aquest treball defensem la perspectiva de Borer, segons la qual, depenent de l'estructura on s'insereixi el listema, aquest adquirirà una categoria lèxica o una altra i també unes possibilitats o altres de posteriors combinacions sintàctiques.

3.3. La categorització dels listemes/arrels

Tenint en compte totes les consideracions anteriors, en aquest treball assumim, com Borer, que la categoria lèxica es determina a la sintaxi. El listema es categoritza quan s'insereix en una estructura gramatical i es combina amb un functor gramatical (amb representació fonològica o no). La categorització dels listemes es produeix, en conseqüència, en el nucli de la projecció funcional. Estem d'acord amb Borer, quan argumenta que és una duplicat innecessària el fet que la categoria lèxica estigui

³⁹ En el sistema de representació de Borer (2005b), FP significa estructura funcional; F significa nucli funcional; VP sintagma verbal, DP sintagma determinant i NP sintagma nominal.

⁴⁰ Per Borer les arrels només tenen un significat bàsic, que denomina enciclopèdic. Aquest significat afegeix matisos i interpretacions segons l'estructura sintàctica on s'insereix l'arrel. Per exemple, defensa que la diferència entre els denominats noms comptables o noms de massa és sintàctica.

especificada tant a la matriu de trets com a les estructures sintàctiques, si el nucli d'aquestes estructures ja està associat a una categoria lèxica. Segons Borer, un sistema conceptual extragramatical juntament amb la gramàtica de les projeccions funcionals és suficient per a caracteritzar la distribució dels verbs i dels noms (Borer 2005b:6-7). En aquesta investigació també adoptem aquesta perspectiva.

Ara bé, si donem per fet que les arrels lèxiques no porten informació sobre la categoria lèxica dins la matriu, aleshores ens hem de preguntar, quines són les projeccions funcionals o les estructures que ens permeten identificar un verb com a tal; és a dir, quines projeccions funcionals són exclusives del verb, de tal manera que ens permetin assegurar que l'arrel lèxica que ocupa el seu nucli és equivalent a V i no equivalent a N o equivalent a A.

Baker (2003), tot i trobar-se lluny de la posició que defensa Borer, ha investigat la caracterització de les categories lèxiques. Baker postula que els verbs són els únics que poden legitimar un especificador al qual assigna un rol (Baker 2003:23). Segons Baker, ni els noms ni els adjectius poden fer-ho de forma directa, sinó que requereixen una projecció funcional que denomina sintagma Predicat per a aparèixer en contextos verbals. Per exemple, suposem que l'arrel /malalt/ figura com a Adjectiu en el lèxic (en terminologia de Baker). Aleshores, per aparèixer com a verb necessita l'estructura Sintagma Predicat que pugui legitimar un argument extern.

Des de la perspectiva de Borer, el procés és més senzill: el que fa que l'arrel esdevingui equivalent a V és la inserció de l'arrel en el nucli d'una projecció funcional vinculada a la categoria Verb (mitjançant la combinació amb un F_F), més, en el cas de l'arrel /malalt/, la combinació amb un F_L (o C-Functor), la qual cosa dóna com a resultat la realització morfofonològica: *emmalaltir*.

El punt de connexió entre ambdues perspectives és el fet que postulen unes estructures sintàctiques pròpies de cada categoria, i en aquest treball sobre la LSC ens proposem identificar aquestes estructures i, sobretot, centrar-nos en aquelles projeccions funcionals que provoquen canvis morfofonològics en les arrels que s'insereixen en el seu nucli. Tal com veurem en el capítol 5, on tractarem amb més detall aquest tema, en el seu origen el concepte de projecció funcional es va concebre com a extensió de la categoria lèxica (Chomsky (1970). Però a l'actualitat, dins del marc neoconstruccionista de Borer que hem adoptat es defineix en termes d'estructura.

Per altra banda, d'acord amb la perspectiva de Borer, en el nucli de les projeccions funcionals vinculades a la categoria lèxica verb hi ha una arrel complexa que esdevé

equivalent a V. Borer (2005a,b), assumeix tres maneres principals possibles d'assignar rang al nucli d'una projecció funcional:⁴¹

(4) Borer (2005a:36 (11))⁴²

- a. [_{#P} <q³>.<e³>.#.N [_{NP} N]] Tret de nucli; L-moviment de nucli obligatori.
- b. [_{#P} f-morph³_Q.<e³># [_{NP} N]] f-morf lliure
- c. adverb³_Q [_{#P}<e³># [_{NP} N]] Adverbi de quantificació; L-no força el moviment del nucli

La primera via (4a) es realitza mitjançant un <tret de nucli> (que pot no tenir representació fonològica) i que produeix un moviment de l'ítem lèxic obligatori cap al nucli de la projecció funcional. És com en el cas de l'expressió del temps passat <pst> en anglès, dins la projecció funcional Temps. Quan la projecció funcional s'expressa d'aquesta manera i el <tret de nucli> té representació morfofonològica, aleshores l'arrel que s'insereix al seu nucli realitza obertament una derivació morfofonològica (per exemple *walked* 'caminà' en anglès).

La segona via (4b) consisteix en un f-morf independent, com en el cas del temps futur *will* en anglès, dins, també, de la projecció funcional Temps. En aquest tipus d'expressió, l'arrel no es desplaça fins al nucli de la projecció funcional i per tant no posa de manifest una derivació morfofonològica específica per a aquella projecció funcional.

La tercera via (4c) és aquella que es realitza mitjançant un modificador (a l'exemple que posa Borer, de quantificació) o bé un operador discursiu. En aquest darrer cas, l'arrel tampoc presenta una derivació morfofonològica específica per a aquella projecció funcional. Per exemple, en LSC, tal com veurem al capítol 5, la projecció funcional Temps, vinculada a la categoria verb, s'expressa mitjançant un modificador de temps, que sol situar-se a l'inici de l'oració, i no mitjançant un <tret de nucli> amb representació fonològica com en altres llengües (el català, per exemple), ni tampoc com un f-morf independent, com per exemple el temps futur de l'anglès.

A banda d'aquestes tres maneres principals d'assignar rang al nucli d'una projecció funcional, el model teòric de Borer (2005a,b) preveu l'assignació de rang mitjançant la concordança nucli-especificador. Aquesta via, que Borer considera indirecta, fa possible la interpretació quantitativa d'oracions que contenen un argument quantificat i que Borer

⁴¹ A l'exemple que hem posat, Borer se centra en exemples sobre la quantificació del nom i per aquest motiu atribueix al valor obert <e># la categoria lèxica Nom (N) i el marca com a valor quantificat (#). No obstant això, Borer assumeix que es produeix la mateixa situació en el cas dels verbs.

⁴² Borer utilitza el superíndex 3 per indicar algun tipus de relació amb algun valor fix. Literalment, comenta el següent: "superscripting notates range-assignment relations with some fixed value, e.g.3" (Borer 2005a:36).

situa a l'especificador de la projecció funcional Asp_Q (Aspecte Quantificat) (Borer 2005b:75-76). Aquest tipus d'assignació de rang tampoc produeix canvis en la morfofonologia de l'arrel verbalitzada.

Des de la nostra perspectiva, tal com defensa Borer, la categorització de les arrels es produeix a la sintaxi. Per aquest motiu, a partir del capítol 5 ens centrarem en la identificació de les projeccions funcionals vinculades a la categoria lèxica verb i a la posterior descripció d'algunes d'elles. En concret, en els capítols, 6, 7, 8 i 9 ens centrarem en la descripció de les projeccions funcionals Concordança, Aspecte, Manera i Quantitat, perquè assignen rang al nucli mitjançant <trets de nucli> i, en produir una derivació morfofonològica de l'arrel equivalent a V, ens ajuden a identificar la categoria verb en LSC.

3.4. Anàlisi de les alternances argumentals

La perspectiva de Borer (2005a,b, 2013) i la de Levin i Rappaport-Hovav (1995, 2005), Hale i Keyser (1993, 2002, 2005) i Baker (2003) són molt distants en el tractament d'alguns punts relacionats amb la informació gramatical que s'especifica a la matriu lèxica. Entre aquests punts, relacionat amb l'apartat anterior, hi ha la consideració dels casos d'alternança argumental. Per exemple, des de la visió projeccionista (endo-skeletal) de Levin i Rappaport-Hovav (2005) l'estructura argumental està especificada a la matriu lèxica de l'arrel. En conseqüència, aquesta perspectiva tracta l'alternança argumental com si fossin casos de polisèmia, de manera que si una arrel apareix en més d'un context sintàctic, vol dir que en realitat no tenim una sola arrel, sinó dues (o més de dues) arrels lèxiques diferents relacionades semànticament.

Segons Borer, aquesta assumpció representa una complicació innecessària, si es considera que les restriccions es produeixen en el moment en què retorna la interpretació que es construeix entre l'estructura gramatical i el significat dels seus elements. Igual com passa en el cas de la selecció semàntica, on el coneixement del món és crucial per valorar si dues arrels lèxiques encaixen o no. Per exemple, no podríem dir 'Em menjo un autobús' si no és en un sentit figurat o bé en un context possible, com en el cas que l'autobús sigui la forma d'una lllaminadura, etc. Quan retorna la interpretació de l'estructura gramatical amb les arrels que s'hi han inserit, es veu clarament si tots aquells elements encaixen o no. En conseqüència, segons Borer, és redundant i innecessàriament complex que l'individu hagi d'adquirir un per un tots els usos de les

paraules i duplicar-ne la matriu de trets quan el terme en qüestió aparegui en més d'una estructura argumental.

Per argumentar-ho, posa el següent exemple: els verbs *drink* (*beure*) i *eat* (*menjar*) en anglès tenen la mateixa estructura argumental i assignen els mateixos rols semàntics en els models projeccionistes. Ara bé, en anglès el primer exemple que posem a continuació té una ambigüitat que no té el segon:

(5) (Borer 2005b:6)

a. Kim drank.

Kim bevia.

b. Pat ate.

Pat menjava.

Tots dos exemples tenen la interpretació en la qual l'objecte del verb és quelcom ingerible, però el primer exemple, a més, pot tenir la interpretació, en anglès i també en català, que Kim era alcohòlica. Un tipus d'interpretació semblant no es pot deduir del segon exemple. L'ambigüitat de la primera arrel versus la no ambigüitat de la segona la detectem pel valor conceptual de la paraula i el nostre coneixement del món, no per la gramàtica. Per altra banda, tal com defensa Borer (2005b), el fet que la interpretació d'una combinació com 'Kim va beure un filet' sigui estranya també respon al nostre coneixement del món i no a la gramàtica, ja que el verb *beure* s'associa més a una consumició líquida i *filet* és un aliment sòlid. A més, tal com argumenta Borer, de fet, l'enunciat no sonaria estrany en un context on el filet s'hagués liquat o bé en un sentit metafòric. Totes aquestes possibilitats es podrien llistar dins la matriu lèxica de les entrades lèxiques de *beure* i de *menjar*, però no són rellevants per a la gramàtica, perquè corresponen al sistema conceptual vinculat al coneixement del món.

On es veuen molt les possibles alternances de contextos on poden inserir-se les arrels és en l'aspectualitat. Així per exemple, el següent enunciat amb el verb *menjar* té una lectura atèlica: 'Vaig menjar canelons'. Però tal com exemplifica Borer (2005b:143) això no significa que no pugui aparèixer en contextos tèlics, com seria en el cas dels següents enunciats: 'Vaig menjar l'entrepà en cinc minuts'.^{43,44} En aquests contextos la combinació dels components assignen una interpretació tèlica a l'enunciat, independentment de

⁴³ Borer utilitza un exemple amb el verb *córrer*. En català pensem que el concepte queda més clar amb el verb *menjar*.

⁴⁴ A l'apartat 3.5 d'aquest mateix capítol, tractarem més a fons els conceptes tèlic i atèlic.

l'estructura eventiva interna del verb. D'aquest tema en parlarem més extensament al capítol 7, sobre l'Aspecte.

Així mateix, Borer (2005b) també fa referència als estudis que mostren l'alternança inergativa-inacusativa en algunes llengües, com l'holandès o l'italià. En aquestes dues llengües els verbs considerats inergatius, com *springen* (*saltar*) en holandès i *correre* (*córrer*) en italià, generalment es combinen amb l'auxiliar *haver* (*hebben* en holandès i *avere* en italià): 'Jan heeft gesprongen' ('En Jan ha saltat') (Borer 2005b:32). En italià, a més, els verbs considerats inergatius no permeten la combinació amb el pronom *ne*, ja que aquesta combinació només és possible amb verbs inacusatius: '*Ne hanno corso/i due' ('N'han corregut dos') (Borer 2005b:32). Però, en canvi, Borer argumenta que ambdós verbs, *springen* en holandès i *correre* en italià poden inserir-se en una estructura inacusativa quan aquesta estructura apareix combinada amb un sintagma preposicional que especifica un punt final de l'esdeveniment (Borer 2005b:32):

(6) Jan is in de sloot gesprongen.

'Jan is in the ditch jumped'.

'Jan és a la rasa saltat'.

'Jan ha saltat a la rasa.'

(7) Ne sono corsi due a casa.

(Hoekstra and Mulder 1990)

'of-them are run.AGR two to home'.

'en són correguts dos cap a casa'.

'N'han corregut dos cap a casa.'

En aquests exemples hi podem observar els verbs *springen* i *correre* inserits en estructures inacusatives, que es combinen amb el verb *essere* i amb el clític *ne* (en italià). Borer exemplifica aquesta alternança en altres verbs, no necessàriament recolzades per un sintagma preposicional. Un verb com *vallen* (*caure*) en holandès, típicament inacusatiu, també pot aparèixer en estructures inergatives (Borer 2005b:32-33 (6)).⁴⁵

En conseqüència, Borer defensa que els verbs no són inergatius o inacusatius, sinó que les arrels lèxiques s'insereixen en una estructura inergativa o inacusativa. Per això hi ha verbs que alternen entre una estructura i una altra. La diferència entre les estructures inergativa/ inacusativa, es troba, segons Borer, en el fet que en el cas de l'estructura inergativa el subjecte, extern, es genera a l'especificador de la projecció funcional Temps

⁴⁵ Vegeu Mateu (2009) per a una anàlisi sintactista en un model proper al lèxico-sintàctic de Hale i Keyser (1993, 2002), del fenomen de selecció de l'auxiliar haver/ser en català i castellà antic.

(TP) i es legitima a l'especificador de la projecció funcional Eventiva (EP), mentre que en el cas de l'estructura inacusativa es genera dins del sintagma verbal (VP) i es legitima a l'especificador de l'estructura funcional Temps.

Dins l'àmbit de les llengües de signes trobem investigacions, com les de Benedicto i Brentari (2004) o Benedicto, Cvejanov i Quer (2007) que també tracten les alternances argumentals i mostren una concepció que reforça la teoria de Borer. La seva investigació se centra en l'associació d'un tipus de classificador amb una estructura argumental concreta i investiguen les alternances trobades a les arrels verbalitzades. Per una banda Benedicto i Brentari (2004) defensen que l'estructura argumental no és conseqüència d'operacions lèxiques dels ítems lèxics, en el cas d'alternances, sinó de la configuració sintàctica que es crea mitjançant els constituents morfològics. Consideren la seva perspectiva lèxica, perquè tot i que assumeixen que la configuració sintàctica és el que determina l'estructura argumental, l'element morfològic que es troba en el seu nucli és realment el responsable de la valència del predicat. També assumeixen que aquest element morfològic forma part del lèxic (Benedicto i Brentari 2004:744, nota 1). Amb aquesta concepció, pròxima a Borer, Benedicto i Brentari estudien els classificadors verbals en ASL.⁴⁶ Defensen que hi ha classificadors que estan associats amb els arguments interns (l'objecte directe dels predicats transitius i el subjecte dels predicats intransitius inacusatius) i en canvi uns altres classificadors estan associats amb els arguments externs (el subjecte dels predicats transitius i dels predicats inergatius).

Els classificadors de la ASL estudiats per Benedicto i Brentari són morfemes que apareixen en formes verbals complexes, que consten de l'arrel verbal (representada pel moviment del signe) i el classificador (la configuració que adopta la mà).⁴⁷ Els verbs que solen aparèixer en aquestes estructures són espacials i inclouen un moviment direccional (del tipus PUJAR, BAIXAR, CAURE, OBRIR, TANCAR, etc.).⁴⁸ Tal com veurem a l'apartat 5.11 del capítol 5, aquestes investigadores defensen que els classificadors són nuclis (funcionals) que es projecten a la sintaxi i que es caracteritzen per una concordança entre

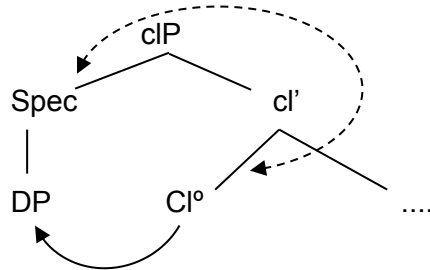
⁴⁶ Parteixen de la definició dels classificadors que va elaborar Allan (1977) i Denny (1976). Allan (1977) els considera entitats discretes morfològiques relacionades amb alguna propietat rellevant d'un argument. Denny (1976) els considera com aquells elements morfològics que classifiquen els noms semànticament. Els classificadors morfològics es poden dividir en diversos grups, segons el domini configuracional en el qual apareixen (numerals, genitiu, verbals, etc.). Els de la ASL que estudien Benedicto i Brentari són classificadors verbals que categoritzen un nom com a argument del verb, d'acord amb la definició d'Aikhenvald (2000:3). S'han trobat classificadors verbals en totes les llengües de signes estudiades. En aquest treball en parlarem a l'apartat 5.11., del capítol 5.

⁴⁷ Dins de Benedicto i Brentari (2004) hi ha una descripció exhaustiva dels tipus de classificadors identificats en les llengües de signes. Per una qüestió d'extensió, nosaltres no tractarem a fons aquest aspecte de la morfologia verbal que també trobem en LSC.

⁴⁸ Espacials segons la classificació de Padden (1988).

l'argument que es troba a l'especificador de l'estructura i el classificador que hi ha al nucli de la projecció funcional, d'acord amb el següent esquema:

(8) Benedicto i Brentari (2004:752 (13)).⁴⁹

El tipus d'alternances que troben són entre l'estructura inergativa i la inacusativa, i entre l'estructura transitiva i la inacusativa. En el primer tipus d'alternança, l'estructura inergativa es construeix amb classificadors de membres o parts del cos (*limb/BP*), mentre que l'estructura inacusativa ho fa amb classificadors de l'entitat sencera (*whole entity*). Posen el següent exemple:

(9) Benedicto i Brentari (2004: 763 (29) i (30):

a. ROSIE S+BOW.

Rosie head_{limb/BPCL} + bow

'Rosie bowed'.

'La Rosie va inclinar (el cap).'

b. ROSIE WILLING S+BOW. [limb/BPCL]

Rosie willingly head_{limb/BPCL} + Bow

'Rosie bowed willingly' (in a theater, for instance).

'La Rosie es va inclinar voluntàriament (en un teatre, per exemple).'

c. ROSIE 1+BOW.

Rosie upright_being_{w/e} + bow

'Rosie bowed'.

La Rosie es va inclinar (tota ella).

d. *ROSIE WILLING 1+BOW. *[whole entity]

Rosie willingly upright_being_{w/e} + bow

Rosie bowed willingly.

'# La Rosie va inclinar-se voluntàriament (tota ella).'

⁴⁹ Benedicto i Brentari tracten els classificadors com a elements de concordança, seguint la línia de Janis (1992) i Glück i Pfau (1998) i no com a elements incorporats (Meir 2001). En parlarem més extensament al capítol 5, sobre les projeccions funcionals.

En canvi, a la segona alternança contrasten els classificadors de manipulació, que descriuen la manera com s'agafa l'objecte (*handling*), associats a l'estructura transitiva, amb els classificadors d'entitat sencera, associats a l'estructura inacusativa. Assumeixen que els classificadors de manipulació (*handling*) són morfemes complexos vinculats tant l'argument extern com l'intern, mentre que els d'entitat sencera de les estructures inacusatives estan associats a l'argument intern (Benedicto i Brentari 2004:769). Amb aquests exemples conclouen, en contra de la perspectiva lexicalista, que les alternances argumentals no es projecten des del lèxic, sinó que es construeixen a la sintaxi.

Altres estudis en llengües de signes, que inclouen la LSC, com per exemple, Benedicto, Cvejanov i Quer (2007) segueixen la mateixa línia, mostrant com la tria d'un tipus de classificador determina la valència del predicat. Quan una arrel verbal es combina amb un classificador que indica la manera com s'agafa l'objecte (*handling classifier*) es troba en una estructura transitiva, mentre que les arrels que es combinen amb un classificador d'entitat (*whole entity classifier*) és perquè es troben inserides en una estructura inacusativa. Posen el següent exemple de la LSA (llengua de signes argentina):

- (10) Benedicto, Cvejanov i Quer (2007: exemples (12) i (13))
- a. LAURA LIBRO C+PONER_DE_PIE [distr].
Laura book book_hndl_{hndl}+put_upright[distr]
'Laura put each book upright (on the self).'
'La Laura va posar cada llibre dret (a la prestatgeria).'
- b. LIBRO B+ESTAR_PARADO B+CAER_DE_COSTADO [distr].
Book book_{w/e}+be_loc_vertical book_{w/e}+turn_on_its_side[distr]
'Each book was standing there and fell on its side.'
'Cada llibre estava dret i va caure de costat.'

L'exemple de (10a) mostra una estructura transitiva que s'expressa mitjançant el morfema classificador denominat *handling* o de manipulació, que indica la manera com s'agafa l'objecte. En canvi, l'exemple de (10b) mostra una estructura intransitiva inacusativa. Hi ha arrels verbals que poden combinar-se amb tots dos tipus de classificadors, adquirint una valència transitiva quan ho fan amb el classificador '*handling*' i una valència inacusativa quan ho fan amb el classificador d'entitat (*w/e*).

Per a Borer, és innecessari assumir dues entrades en el lèxic per al verb *springen* en holandès segons si és inacusatiu o inergatiu, o bé per verbs com OBRIR, etc. en ASL segons si és transitiu o inacusatiu, sinó que l'estructura sintàctica on s'insereixen les

arrels és el que determina l'estatus inergatiu o inacusatiu. En aquest treball seguim aquesta perspectiva de Borer.

3.5. Anàlisi de l'aspecte

El model teòric que defensa Borer (2005a,b, 2013), és dels que postula que l'aspectualitat es construeix a la sintaxi. Segons Borer, la projecció funcional Quantitat inserida dins la projecció funcional Aspecte és el que provoca una interpretació tèlica. El que Borer defensa, s'allunya d'altres teories, com per exemple la de Levin i Rappaport-Hovav (2005) entre altres, les quals defensen que la telicitat està especificada lèxicament i que determina els contextos sintàctics on pot aparèixer l'arrel.

Segons Borer la perspectiva de Levin i Rappaport Hovav sobre la telicitat requereix un processament per part de l'individu excessivament complex. Des de la seva perspectiva, l'aspectualitat es construeix a la sintaxi. La projecció funcional on s'insereix l'arrel determina la interpretació aspectual.

En el marc teòric de Borer, la interpretació aspectual de telicitat pot construir-se per diferents vies. Tot i que en els capítols 5 i 7, quan tractem l'Aspecte, explicarem amb més detall aquesta concepció de Borer, en aquest apartat esmentarem breument quines són aquestes vies. Borer parteix de la idea de Krifka (1992) que tots els verbs són inherentment atèlics, en el sentit que per si sols no especifiquen un punt culminant, sinó només una transició. Perquè emergeixi la telicitat és necessari que s'assigni un valor quantitatiu al nucli de la projecció funcional Aspecte <e>#. Aquest valor quantitatiu pot ser assignat per un tema quantificat. Per exemple, l'oració 'Menjaré tres pomes' s'interpreta com a tèlic, perquè l'argument està quantificat. En aquest cas, l'assignació de rang es produeix a través de la concordança nucli-especificador, que Borer situa a l'especificador de la projecció funcional Aspecte (Borer 2005b:85). Borer argumenta que també pot assignar rang un adjunt quantificat. A l'oració 'La Jana correrà fins a la porta' és la preposició *fins* la partícula que assigna rang quantitatiu a <e># i fa sorgir la interpretació tèlica.

A diferència de Krifka (1992, 1998) Borer considera que la telicitat no significa necessàriament que l'esdeveniment arribi a un punt culminant (un punt final), sinó que relaciona la telicitat amb la quantificació. Per Borer, la quantitat, quan s'associa a la projecció funcional Asp_Q, té un rol equivalent al que s'atribueix al sintagma quantitatiu #P

dins del domini del nom.⁵⁰ És a dir, que selecciona un esdeveniment particular, una retícula quantitativa específica, i la divideix en parts quantificades. La definició de quantitat que defensa Borer és la següent (2005b:147):

- (11) a. Quantitat: P és quantificada si P no és homogènia.
 b. P és homogènia si P és cumulativa i divisiva.
 c. P és cumulativa si $\forall x[P(x) \wedge P(y) \rightarrow P(x \cup y)]$.⁵¹
 d. P és divisiva si $\forall x [P(x) \rightarrow \exists y (P(y) \wedge y < x)] \wedge \forall x, y [P(x) \wedge P(y) \wedge y < x \rightarrow P(x - y)]$ ⁵²

Així doncs, d'acord amb Borer, per tal que emergeixi la quantificació el predicat resultant ha de ser divers (*diverse*), és a dir, cal que la referència cumulativa o divisiva falli. Borer (2005a:125) defineix el tema diversitat de la següent manera:

- (12) P és diversa si $\forall x \forall y [P(x) \wedge P(y) \wedge x \neq y \rightarrow \neg x \subset y \wedge \neg C x]$ ⁵³

Sintàcticament, la interpretació quantitativa emergeix de la projecció d'un valor que es realitza manifestament (open value) [_{AspQ} <e>#] a qui se li ha d'assignar rang. La forma d'assignar rang a aquest valor pot ser a través d'un <ret de nucli>, un f-morf independent, un modificador, o bé, un altre constituent, mitjançant la concordança nucli-especificador. En aquest darrer cas és necessària l'existència d'un DP quantificat o bé a través d'un sintagma adjunt (Borer 2005b:122).

Així, Borer mostra que l'estructura esdevé quantitativa quan, per exemple, l'argument que conté s'interpreta com a subjecte de quantitat. Si aquest subjecte és no quantificat, l'estructura s'interpreta com a no quantitativa o atèlica. Això es veu en llengües com el finès, on l'estructura atèlica es construeix amb l'objecte en cas partitiu i, en canvi, l'estructura quantitativa o tèlica amb l'objecte en cas acusatiu:

- (13) Borer (2005b:48 (25))
 a. Anne rakensi taloa.
 Anne built house-PRT

⁵⁰ Borer utilitza el símbol Asp_Q per a indicar la projecció funcional Aspecte quantitativa.

⁵¹ D'acord amb Borer (2005:125) P és cumulativa si i només si per a tot x amb la propietat P i per a tot y amb la propietat P, la unió de x i y té la propietat P. Un exemple seria: si tens aigua i li afegeixes aigua, segueixes tenint aigua.

⁵² D'acord amb Borer (2005:125) P és divisiva si per a tot x amb la propietat P hi ha un y, subconjunt propi de x, amb la propietat P, de tal manera que la sostracció de y de x condueix a un conjunt amb la propietat P. Un exemple seria: si tens aigua i li treus una part d'aigua, la part que treus, és aigua.

⁵³ P és diversa si i només sí per a tota 'x' amb la propietat 'P' i tota 'y' amb la propietat 'P', i 'x' és diferent de 'y', 'x' no és pròpiament una porció del ventall de 'y', ni 'y' és pròpiament una porció del ventall de 'x'. Per exemple, el sintagma 'com a mínim 3 pomes', és cumulatiu (hi pots afegir 3 pomes), però no divisiu (perquè no hi ha un subventall de 'mínim 3 pomes' que sigui un 'mínim 3 pomes' (Borer 2005a:125).

‘Anne was building a /the house.’

‘L’Anna estava construint una/la casa.’

- b. Anne rakensi talon.
Anne built house-ACC
‘Anne built a/the house.’
‘L’Anna construí una/la casa.’

Argumenta que igual com en el cas dels noms la interpretació del nom com a nom de massa o bé com a plural, indefinit, etc. depèn de l'estructura on s'insereixi l'arrel,⁵⁴ en el cas del verb la telicitat o atelicitat del predicat depèn de si les arrels s'insereixen en una estructura que assigna rang a la projecció funcional Asp_Q o no, és a dir, depèn de si el predicat és quantitatiu o no. En el cas de ser un predicat quantitatiu, aleshores l'enunciat s'interpreta com a tèlic. En el cas de no ser-ho, l'enunciat s'interpreta com a atèlic.

Borer assumeix l'existència d'una projecció funcional que denomina projecció funcional eventiva (EP). Segons Borer, hi ha diverses estructures que assignen un rang quantitatiu a EP. De les diverses maneres estructurals existents per assignar rang a Asp_Q que assumeix Borer, una d'elles pot ser el fet que l'objecte que acompanya el verb sigui quantitatiu, tal com defensa Verkuyl (1972, 1987a, 1989, 1993).⁵⁵ Però a diferència de Verkuyl, per Borer aquesta no és l'única via. Ara bé, d'entre totes les maneres possibles que hi ha d'assignar rang quantitatiu a una estructura, la que Borer descarta del tot, en contra de la visió més projeccionista (i també en contra de la perspectiva de Verkuyl), és l'especificació lèxica.

3.6. La perspectiva d'aquest treball

El marc teòric de Borer (2005a,b, 2013) que hem exposat en els apartats anteriors, ha estat l'instrument d'anàlisi que ens ha permès dur a terme la identificació i la descripció de la categoria verb en LSC. Postulem que les llengües naturals escullen els valors

⁵⁴ Borer (2005b:74) determina diferents estructures sintàctiques per a les interpretacions de sal [$DP <e>_d [NP salt]$], una sal [$DP <e>_d [_{\#P} Q <e>_{\#} [NP salt]]$], la sal [$DP the <e>_d [_{\#P} the <e>_{\#} [NP salt]]$]. En aquest sistema de representació DP designa un sintagma 'determinant' i NP un sintagma nominal.

⁵⁵ Verkuyl considera que, perquè el predicat s'interpreti com a quantitatiu, l'arrel verbal ha de tenir el tret [+ADD TO] i el complement [+SQA]. Contenir el tret [+ADD TO] significa que l'arrel verbal té una dinamicitat o progrés en el temps que s'oposa a l'estativitat. En canvi, dins l'àmbit nominal, el tret [+SQA] significa que A (Argument) té un valor especificat com a quantitatiu. El que dóna valor positiu o negatiu a l'Argument és la informació cardinal que aporta un determinant. Per exemple, els noms indefinits plurals escarits (*bare plurals* del tipus 'sandwitxos') estan especificats com a [-SQA], mentre que els noms definits o especificats amb una quantitat com seria l'exemple de 'tres sandwitxos' ho estan com a [+SQA]. Segons Verkuyl, a diferència del tret [+SQA], que es construeix a la sintaxi, el tret [+ADD TO] és inherent a l'arrel verbal.

conceptuals que gramaticalitzen i les estructures mitjançant les quals els gramaticalitzen. Pel que fa a la LSC, al capítol 5 especificarem les projeccions funcionals que assumim com a vinculades a la categoria verb. Entre els valors que postulem que la llengua ha gramaticalitzat hi ha el de la concordança, l'aspecte, la manera i la quantitat, els quals descriurem als capítols 6, 7, 8 i 9. Utilitzant el marc teòric de Borer, de cada una d'aquestes projeccions funcionals descriurem els <trets de nucli>, f-morfs independents i modificadors que hem identificat com assignadors de rang al nucli de la projecció funcional on s'insereix l'arrel verbalitzada.

Per altra banda, al capítol 7, en el qual ens centrarem en l'aspecte, descriurem un F_L que assigna un valor quantitatiu o no quantitatiu a l'arrel verbalitzada, de tal manera que les arrels que s'insereixen en el nucli del SV, reben una interpretació eventiva quantitativa, o bé no quantitativa. Defensem que aquest valor conceptual quantitatiu no determina la distribució sintàctica de l'arrel verbalitzada. Així, en LSC, una arrel com EMPÈNYER consta, a la forma de citació, d'un moviment detingut, que tal com veurem al capítol 7, és un dels al-lomorfs associats al F_L quantitatiu. Aquesta forma i aquest valor és el que té per defecte, mentre no es modifiqui a causa de la combinació amb altres constituents de l'estructura sintàctica, però no impedeix que l'arrel verbalitzada EMPÈNYER aparegui en estructures no quantitatives, com a l'oració 'Em guanyo la vida empenyent carretades de pedres'.

No obstant això, el que sí que hem observat al llarg d'aquest treball és que aquest valor eventiu (quantitatiu o no) assignat a l'arrel verbalitzada pot condicionar la via mitjançant la qual se li assigna rang quan s'insereix en una projecció funcional, o bé condicionar la interpretació final que retorna de l'estructura sintàctica. Com veurem al llarg dels capítols 7, 8 i 9, en LSC algunes arrels verbalitzades expressen un valor semàntic determinat mitjançant la combinació amb un modificador i no a través d'un <tret de nucli>. Per exemple una arrel verbalitzada com SEURE quan s'insereix en el nucli de la projecció funcional Aspecte Habitual no rep l'assignació de rang mitjançant el <tret de nucli> que consisteix en la reduplicació de l'arrel verbalitzada, sinó que la rep a través d'un modificador (per exemple, el signe FIX), situat a l'especificador de la projecció funcional.

De la mateixa manera, ens hem trobat ocasions en què la interpretació que resulta de la combinació d'un <tret de nucli> amb un tipus concret d'arrel verbalitzada és diferent de la interpretació que resulta de la combinació del mateix <tret de nucli> amb altres tipus d'arrels verbalitzades. Per exemple, en aquelles arrels que impliquen un esdeveniment puntual tèlic del tipus SEURE, el <tret de nucli> 'duració' s'aplica només a una de les dues subparts de l'esdeveniment. Com veurem al capítol 7, sobre l'aspecte, aplicat a la

primera part de l'esdeveniment significa un allargament del procés de *seure*, mentre que aplicat a la segona part de l'esdeveniment significa un allargament de l'estat resultant ('Estar assegut molta estona', per exemple).

Per tot el que hem exposat, compartim la perspectiva de Borer que la inserció d'una arrel en una estructura sintàctica és el que en determina la categoria lèxica, li assigna un valor semàntic que modifica el significat propi de l'arrel i en restringeix els moviments sintàctics posteriors.

Això no vol dir, tal com també manifesta Borer (2005a), que el sistema computacional actuï de forma completament independent del significat de les arrels. D'acord amb Borer, mitjançant el component morfofonològic les propietats de les arrels poden tenir ramificacions gramaticals. Borer (2005a:13) posa l'exemple de *her* i *her'a*, en hebreu, equivalents a les arrels *see* i *show*, en anglès, i argumenta que essent dos conceptes diferents, en hebreu un i altre comparteixen una mateixa arrel però consten de diferents formes derivades complexes, mentre que en anglès cada concepte consta d'un índex fonològic (o arrel) diferent. De la mateixa manera, en català l'arrel *córrer* implica una manera de desenvolupar l'esdeveniment, diferent de l'arrel *caminar*. Aquest tipus de trets semàntics de l'arrel (que també poden ser aspectuals, o bé quantitius), poden contribuir a la construcció de la interpretació semàntica de l'estructura sintàctica. La qual cosa significa que, tal com defensa Borer, arrels i estructura es modifiquen mútuament de tal manera que la interpretació semàntica que retorna de l'estructura sintàctica consisteix en el conjunt de la semàntica codificada a l'estructura i la de les arrels que s'hi han inserit.

Per altra banda, tal com hem comentat a l'inici de l'apartat, en aquest treball hem utilitzat el marc teòric de Borer (2005a,b) per descriure les projeccions funcionals que postulem que estan vinculades a la categoria verb en LSC i que tractarem breument al capítol 5. Assumim que totes les projeccions funcionals descrites assignen rang al nucli mitjançant alguna de les vies que hem descrit en els apartats anteriors. No obstant això, hem deixat fora del nostre objecte d'estudi dues projeccions funcionals que Borer (2005b) tracta en el marc teòric que seguim, i que denomina 'projecció funcional Esdeveniment' i 'projecció funcional *Shell*'.

Pel que fa a la projecció funcional Esdeveniment, Borer no és la primera investigadora que en proposa l'existència. Segons Borer (2005b), Travis (1994, 1997 i 2000) ja proposava un node que delimitava els arguments eventius. Borer assumeix que aquesta projecció funcional es projecta per damunt de la projecció funcional Temps. Les diferents configuracions que poden tenir les projeccions funcionals subordinades a aquesta

projecció funcional Esdeveniment condueixen a diferents interpretacions. Segons Borer, aquesta projecció funcional és la responsable de la distinció entre una interpretació eventiva vs. una interpretació estativa, o bé, dins de la interpretació eventiva, la distinció entre una estructura tèlica vs. atèlica (la primera en combinació amb la projecció funcional Asp_Q). Així, Borer defensa que de la combinació de les diferents estructures funcionals n'ergeix una interpretació semàntica, de manera que segons la combinació de projeccions funcionals obtenim una interpretació estativa, eventiva atèlica o eventiva tèlica, tal com reproduïm a continuació:

(14) Borer (2005b:265 (25)):

a.	Estativa:	[_{EP} <e> _E [_{TP} [_{SP*} [_{VP/AP}]]]]	⁵⁶
b.	Eventiva, atèlica (activitat)	[_{EP} <e> _E [_{TP} [_{VP}]]]	
c.	Eventiva, tèlica	[_{EP} <e> _E [_{TP} [_{AspQ} [_{VP}]]]]	

En aquest treball estem d'acord amb el plantejament que defensa Borer pel que fa al fet que de la combinació de les diferents estructures funcionals n'ergeixi una interpretació semàntica, però justament per aquest motiu creiem innecessària una projecció funcional específica que distingeixi entre la interpretació eventiva atèlica o eventiva tèlica. Pel que hem observat en LSC, l'estructura quantitativa o no quantitativa sorgeix de la combinació, o no, de la projecció funcional Quantitat amb les altres projeccions funcionals (Aspecte, Manera o fins i tot Concordança). En funció de la combinació entre les diferents projeccions funcionals, la interpretació semàntica que en deriva és quantitativa o no quantitativa sense que, des de la nostra perspectiva, faci falta la projecció funcional Esdeveniment, situada, segons Borer, per damunt de Temps.

Pel que fa a l'estructura estativa que postula Borer (2005b) i que denomina estructura funcional (SP) (*stative event structure*), sense especificar-ne les característiques, en aquest treball tampoc ens hem aturat a estudiar-la, per una qüestió d'extensió i de temps. Per tant, igual com Borer, considerem que caldria investigar més a fons aquesta hipòtesi. No obstant això, considerem que, en tot cas, l'existència d'aquesta estructura pròpia per a la interpretació estativa, tampoc fa necessària l'existència de la projecció funcional Esdeveniment, atès que, com en el cas de la distinció entre els esdeveniments quantificats i els no quantificats, la interpretació estativa es produiria com a conseqüència

⁵⁶ En aquesta representació Borer (2005b:265) explica que SP representa una estructura estativa funcional, sense especificar quina.

de la combinació d'aquesta hipotètica projecció funcional 'SP' amb Temps i amb SV, tal com mostra Borer a la representació que hem reproduït a (14).

3.7. Resum

Al llarg d'aquest capítol hem definit les línies que hem seguit en aquest treball d'investigació, que estan d'acord, sobretot, amb el marc teòric que defensa Borer i que contrasta amb altres perspectives. Principalment hem centrat l'atenció en el concepte d'arrel, en la distribució sintàctica i la seva categorització. Des del punt de vista d'aquest treball, a la matriu de les arrels lèxiques no hi consta la categoria lèxica, ni tampoc les restriccions sintàctiques o informació sobre la seva estructura argumental. Assumim que l'arrel esdevé C-equivalent quan s'insereix en una posició dins d'una estructura sintàctica i que és quan es produeix aquesta inserció en el sistema computacional que queden restringits els seus moviments posteriors, depenent de l'estructura on s'hagi inserit. D'acord amb aquesta concepció del sistema computacional, hem vist que en el marc teòric de Borer les arrels poden aparèixer en diferents posicions i tenir diferents equivalències categorials segons la posició que ocupen dins l'estructura sintàctica.

Com Borer, postulem que el sistema lingüístic compta amb un vocabulari funcional que emergeix conjuntament amb l'arrel lèxica dins l'estructura sintàctica, creant el que Borer (2013) denomina una 'parella de nucli' (head-pair). Hi ha dos tipus de vocabulari funcional: els Functors Funcionals (F_F) (o S-Functors), que projecten o legitimen un nucli funcional i els Functors Lèxics (F_L) (o C-Functors), que projecten una categoria lèxica particular i defineixen l'Espai de Complementació Categòria (CCS), és a dir, la jerarquia que s'estableix entre les categories lèxiques quan una en selecciona una altra.

Pel que fa als Functors Funcionals (F_F), Borer assumeix que hi ha tres vies principals per les quals es legitima el nucli d'una projecció funcional: una és mitjançant un <tret de nucli> o afix que provoca el moviment de l'arrel lèxica cap al nucli de la projecció funcional i s'hi combina. Una segona manera és mitjançant un f-morf independent, que se situa en el mateix nucli de la projecció funcional i impedeix el desplaçament de l'arrel lèxica. La tercera via és mitjançant un modificador, que pot ser adjunt, o bé, estar situat a l'especificador de la projecció funcional. Borer també assumeix que el rang també es pot assignar per part d'un altre constituent de l'oració, a través de la relació nucli-especificador.

Pel que fa a la interpretació semàntica, igual com Borer, en aquest treball defensem que el significat conceptual de les arrels modifica el significat de l'estructura sintàctica, alhora

que el significat codificat a l'estructura modifica el significat conceptual de l'arrel. Les restriccions sintàctiques, per tant, no van més enllà del significat que s'obté de la combinació del significat de l'arrel amb el significat codificat a l'estructura.

Finalment, hem exposat la perspectiva d'aquest treball, destacant els aspectes del marc teòric que ens han servit per a descriure la categoria verb en LSC, però també argumentant la no inclusió en el nostre objecte d'estudi de la projecció funcional Esdeveniment i la projecció funcional Shell, malgrat que Borer postula que es troben dins del domini verbal.

Capítol 4

4. Estudi dels parells nom-verb en LSC

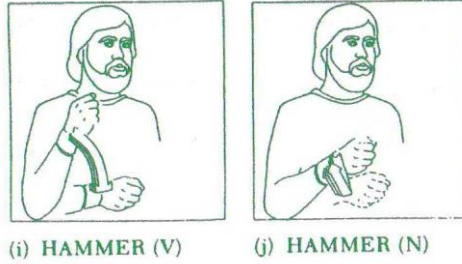
Aquest capítol està centrat en l'estudi dels parells nom-verb en LSC. Mostrarem que en LSC hi ha una diferència entre la realització fonològica dels noms i dels verbs de la majoria dels parells escollits per a l'estudi i que, igual com en altres llengües de signes que també mostren una diferència entre noms i verbs, aquests darrers tenen, generalment, una durada superior als corresponents parells noms. Seguint el marc teòric de Borer, atribuirem aquesta diferència a l'existència de functors lèxics (F_L), que es combinen amb les arrels i que les identifiquen com a equivalents a N o equivalents a V. Però com també veurem, no tots els parells nom-verbs mostren aquesta distinció inicial, per la qual cosa, a més de les possibles diferències morfofonològiques que hi pugui haver en un parell nom-verb, considerem que el que acaba de definir una categoria lèxica és el context sintàctic on s'insereix l'arrel. Per aquest motiu, a partir del capítol 5 descriurem les extensions que hem identificat com a pròpies del sintagma verbal en LSC i, sobretot, ens aturarem en la descripció d'aquelles projeccions funcionals que generen canvis morfofonològics a l'arrel equivalent a V, mitjançant la combinació amb functors funcionals (F_F) que, a la vegada, contribueixen a la identificació de la categoria.

En aquest capítol 4, però, ens centrarem en aquestes diferències morfofonològiques inicials entre els parells. Començarem explicant les investigacions precedents en aquest àmbit i després passarem a l'anàlisi realitzada als parells nom-verb de la LSC.

4.1. Estudis precedents sobre els parells nom-verb

Els primers investigadors que van estudiar les diferències entre les categories lèxiques de les llengües de signes van ser Supalla i Newport (1978). Ho van fer establint una relació entre la forma del moviment del signe i la seva categoria lèxica. Ells van adonar-se que hi havia una diferència en el moviment entre els noms que denotaven instruments i els verbs que descrivien les accions dutes a terme amb aquells instruments. Per exemple el parell MARTELL-MARTELLEJAR es realitzen amb la mateixa configuració, el mateix lloc d'articulació i un moviment similar, tal com podem veure en el següent exemple, de Supalla i Newport (1978:108):

(1)

Pel que veiem a la imatge, sembla que el verb MARTELLEJAR, en ASL, té un moviment més ampli o més recorregut de trajectòria que el corresponent nom, que, a la vegada, presenta menys recorregut però una repetició del moviment. Supalla i Newport també van veure que alguns parells es distingien per la trajectòria del moviment o la freqüència d'aquest moviment. Van observar que en ASL, els noms es produeixen amb un moviment tens i restringit, mentre que els respectius verbs relacionats, no. A l'hora d'interpretar aquestes dades hi havia diverses possibilitats. Una d'elles era pensar que en el lèxic hi havia llistat el nom i que d'aquesta arrel nominal, mitjançant unes regles morfofonològiques en derivava el respectiu verb. Una altra possibilitat era considerar l'opció inversa, és a dir, que del verb en derivés el nom. Una tercera via, defensada per Supalla i Newport (1978), és aquella que postula que tots dos deriven d'una mateixa arrel subjacent i que a partir d'aquesta arrel comuna deriven totes dues categories lèxiques. En aquest treball defensem aquesta darrera perspectiva. Supalla i Newport argumenten que aquest podria ser el motiu pel qual comparteixen els trets inherents a l'arrel, com la configuració, la localització, l'orientació i la forma del moviment. Segons la seva perspectiva hi ha unes regles morfofonològiques que fan derivar l'arrel en noms o en verbs i ho expressen de la següent manera:

(2) Supalla i Newport (1978:110)⁵⁷

[+N] —————> [Restringit]

[+N] —————> [+Repetit]

⁵⁷ Supalla i Newport (1978:109 nota 14) expliquen que els trets semàntics els escriuen en minúscules; els trets formacionals els escriuen amb la primera lletra en majúscula. Les regles operen per substituir els trets semàntics de l'esquerra, amb els trets formacionals a la dreta. α és un tret infrespecificat que pot ser positiu (+) o negatiu (-). Quan té el valor positiu a l'esquerra de la fletxa, ha de ser positiu a la dreta de la fletxa i així mateix a la inversa.

$\left(\begin{array}{l} +V \\ + \text{ espacial punt final} \end{array} \right) \longrightarrow \text{Moviment Detingut}$

$\left(\begin{array}{l} +V \\ - \text{ espacial punt final} \end{array} \right) \longrightarrow [\text{Moviment Continu}]$

$\left(\begin{array}{l} +V \\ \alpha \text{ duratiu} \end{array} \right) \longrightarrow [\alpha \text{ Repetit}]$

La perspectiva que defensen té punts de similitud amb la de Borer, la qual denomina functors lèxics (F_L) els morfemes que es combinen amb les arrels i que les identifiquen com a equivalents a V o bé equivalents a N.

Aquesta part del treball de Supalla i Newport va generar una sèrie d'investigacions en diverses llengües de signes (LS) dirigides a trobar les diferències morfofonològiques entre les categories lèxiques verb-nom. L'objectiu d'aquestes investigacions era comprovar si aquestes diferències formals en els parells nom-verbs eren comunes a totes les llengües de signes, però també va ser una manera de començar a analitzar la distinció entre les categories lèxiques dins l'àmbit de les llengües de signes. Així, tenim investigacions com les de Moody (1983) que va investigar la llengua de signes francesa (LSF); Collins-Ahlgren (1990) la llengua de signes neozelandesa (NZSL); Pizzuto i Corazza (1996) la llengua de signes italiana (LIS); Sutton-Spence i Woll (1999) la llengua de signes britànica (BSL); Johnston (2001) la llengua de signes australiana (AUSLAN); Bouchard et al. (2005) la llengua de signes quebequesa (LSQ); Hunger (2006) la llengua de signes austríaca (ÖGS); Schreurs (2006) la llengua de signes holandesa (NGT); Schwager i Zeshan (2008) les llengües de signes alemanya (DGS), la russa (RSL) i la Kata Kolok (KK)⁵⁸; Kimmelman (2009) la RSL, etc.

Tots aquests estudis giren a l'entorn de les següents preguntes relacionades amb la distinció entre les dues categories lèxiques:

- a) Si les podem distingir per la durada de l'articulació del signe.
- b) Si les podem distingir pel tipus de moviment.
- c) Si les podem distingir pels marcadors no manuals.

⁵⁸ KK- Kata Kolok (una llengua de signes d'una illa de Bali, Indonèsia)

- d) Si sempre hi ha distinció, o bé només la trobem en un subgrup semàntic (nom concret-verb; nom instrument-verb d'activitat, nom abstracte-verb de canvi d'estat, etc.).

I a aquestes preguntes, nosaltres n'afegim una altra que tractarem a la segona part del treball:

- e) I si no hi ha distinció, com sabem quan un signe és nom o és un verb?

Tal com veurem a continuació, els diferents estudis tenen respostes diferents, segons la llengua, encara que la majoria coincideixen en les següents conclusions, a les quals incloem la nostra investigació:

- a) A la majoria de llengües de signes, quan es produeix la distinció entre noms i verbs (atès que aquesta distinció no es produeix en totes les llengües), els verbs mostren una durada superior d'articulació que els noms.
- b) La causa d'aquesta durada superior dels verbs té a veure amb el tipus de moviment, encara que per cada llengua el tipus de moviment pot ser diferent.
- c) Pel que fa als marcadors no manuals, la majoria d'estudis que en parlen observen que les vocalitzacions solen acompanyar amb més freqüència els noms que els verbs, els quals solen anar acompanyats més freqüentment de gestos bucal.⁵⁹
- d) Però, pel que sembla, la distinció no es produeix en tots els parells nom-verbs, sinó que els parells que inclouen noms concrets o instruments i verbs d'activitat semblen mostrar més distinció que els noms abstractes.

Vegem-ho amb una mica més de detall.

4.1.1. Distinció segons la naturalesa conceptual del parell

En general, tots els estudis realitzats sobre les diferències entre els parells nom-verb en llengües de signes assenyalen que, en el cas que hi hagi diferència, els parells que més mostren aquesta diferència és la dels noms concrets o instrument i els verbs que realitzen alguna acció amb els corresponents noms. Alguns estudis, com el de Supalla i Newport (1978) només analitzen els parells de nom-verb que fan referència a noms concrets

⁵⁹ La classificació dels marcadors no manuals és diversa, perquè inclouen moviments amb el tronc, amb el cap i totes les expressions facials. En la distinció entre la categoria lèxica verb i nom utilitzem el terme vocalitzacions (*mouthings*) per a referir-nos a l'articulació silenciosa de part de la corresponent paraula en llengua oral simultàniament amb l'articulació del signe (Boyes Braem i Sutton-Spence 2001) i el terme gestos bucal (*mouth gestures*) per a referir-nos als moviments bucal que tenen l'origen en la mateixa llengua de signes (Massó 2012). Així, una vocalització es produeix quan el signant vocalitza la glossa (encara que no sigui precisa) mentre executa el signe (COTXE_cotxe, etc), mentre que un gest bucal no té res a veure amb la corresponent glossa oral sinó amb el mateix signe (CONDUIR_brrrrr)

instruments, perquè són el grup de parells que sembla tenir una evidència més clara de la divergència en la realització. Fins i tot puntualitzen que aquesta diferència no es troba en els parells de nom abstracte-verb.

L'estudi de Johnston (2001), sobre la AUSLAN afirma que a la AUSLAN també s'hi percep una diferència entre els parells nom concrets o instruments i els corresponents verbs, però no és tan regular com en el cas de la ASL i afecta sobretot un subgrup de parells, que tenen un moviment altament icònic, és a dir, els signes que tenen un moviment reversible (del tipus OBRIR-TANCAR-PORTA). En aquestes *tríades* cada verb s'articula en una direcció (inversa) i quan es realitzen els dos moviments, aleshores s'interpreta com a nom. Per aquest motiu escull els parells nom-verb de la AUSLAN que denoten activitats i que tenen unes característiques fonològiques concretes per a dur a terme l'estudi.

Hunger (2006) també observa que en ÖGS no tots els parells nom-verb mostren el mateix grau de distinció, tot i que la diferència no es troba en els signes que mostren una iconicitat més elevada pel que fa al moviment sinó que es troba entre els noms concrets i els abstractes. Observa que els noms concrets mostren una diferència més clara que els noms abstractes.

En altres estudis, com el de Kimmelman (2009) per a l'estudi dels parells nom-verb en RSL la recerca només se centra en parells de noms concrets-verbs. En aquest cas, troba diferències en un 60% dels usos dels parells, per la qual cosa conclou que la diferència en RSL fins i tot en els parells nom concret o instrument-verb no és regular.

Altres investigacions, com la de Schreurs (2006) sobre la NGT també inclouen parells de nom-verb abstractes, però justament en aquest cas, no va trobar diferències significatives entre la realització morfofonològica- pel que fa al moviment dels noms i dels verbs en els parells estudiats en NGT, fossin concrets o fossin abstractes, més enllà de diferències en els patrons de vocalització, els quals seran tractats a l'apartat dels marcadors no manuals (MNM).

Tal com hem exposat a l'apartat 2.4.1, sobre el disseny de l'activitat que vàrem preparar per a l'estudi de la LSC, a la nostra investigació també hem inclòs noms abstractes. En els resultats de l'anàlisi, comprovarem que les majors diferències morfofonològiques es produeixen en els parells nom concret-verb, però que també les trobem en els parells de noms abstractes-verb, (per exemple, en el cas dels parells DEBAT-DEBATRE, DESIG-DESITJAR o DESPESA-GASTAR). Hi ha parells abstractes com MORT-MORIR o bé SORPRESA-SORPRENDRE en què no hi hem trobat diferències, però això també ens ha

passat en parells de nom concret-verb com en el cas del parell FERIDA-FERIR, FERIT-FERIR o JOC-JUGAR.

4.1.2. Distinció segons la durada i el tipus de moviment

Tots els estudis esmentats centren l'atenció en les diferències de realització morfofonològica entre els parells nom-verbs de les diferents llengües de signes i busquen les regularitats en els patrons morfofonològics dels noms i dels verbs. Ja hem vist que Supalla i Newport (1978) van observar uns patrons morfofonològics que consistien en un moviment repetit o restringit per als noms i un moviment continu o detingut per als verbs dels parells que van estudiar.

Johnston (2001) va escollir directament els parells nom-verb de la AUSLAN que denotaven activitats i la forma verbal tenia un moviment simple unidireccional continu o detingut. El seu objectiu era distingir-los al màxim dels respectius noms. Si aquests signes eren membres d'un parell nom-verb, el respectiu nom havia de tenir sempre un moviment repetit i restringit, d'acord amb la investigació duta a terme per Supalla i Newport (1978). El que va confirmar va ser que efectivament els noms tenien un moviment repetit i restringit, però en canvi, va observar que els verbs tenien un moviment més variable, perquè podia ser simple o repetit, a la vegada unidireccional o bidireccional, i continu o detingut.

L'estudi de la AUSLAN va revelar que hi ha una distinció similar a la de la ASL pel que fa als parells nom-verb. Però, tot i que es va veure que el patró de la ASL, de moviment restringit-repetit en els noms, coincidia amb el de la AUSLAN no estava clar que regularment aquest tipus de noms formés una parella derivativa amb els verbs relacionats que tenien un moviment detingut o continu. A més, les gravacions van indicar que el marcatge dels noms i dels verbs en aquest sentit no era sistemàtic en el context discursiu. Per la qual cosa Johnston va concloure que la distinció entre noms i verbs en AUSLAN no era tan sistemàtica com en ASL. Johnston menciona que llevat dels parells de nom-verb amb moviment reversible, en AUSLAN la resta de parells són bàsicament fonèticament idèntics i que la distinció entre uns i altres és bàsicament pragmàtica i/o sintàctica.

Voghel (2005) va arribar a una conclusió similar pel que fa a la LSQ. Voghel observà que en LSQ molts parells nom-verb perdien la distinció quan se signaven en context, per la qual cosa va qüestionar aquesta distinció entre les dues categories en LSQ fora del

laboratori.⁶⁰ Voghel va elaborar una taula comparativa sobre diferents estudis realitzats en aquest àmbit per a les llengües de signes. En aquesta taula, que reproduïm a continuació, comparava el tipus de moviment i la durada d'aquest moviment entre diverses llengües de signes:

Voghel (2005:69)

Llengua	Tipus de moviment		Durada ⁶¹		
	Simple	Repetit	Llarg	Curt	
ASL	V	N V	V	N	Supalla i Newport (1978)
LSF			V	N	Moody (1983)
AUSLAN	V	N		N	Johnston (2001)
NZSL	V	N			Collins-Ahlgren (1990)
LIS		N	V	N	Pizzuto i Corazza (1996)
LSQ	V	N	V	N	Bouchard i al. (2003)

Taula 1: El moviment en parells N/V fonològicament distintes.

El que s'observa en aquests estudis és que els verbs solen tenir el moviment simple mentre que els noms el tenen repetit, i que a més hi ha una tendència general a la durada superior dels verbs. Però els resultats d'investigacions posteriors no sempre han donat el mateix resultat, sobretot pel que fa al tipus de moviment propi de cada categoria. Per exemple, en ÖGS, segons els estudis de Hunger (2006) els verbs tenen el moviment més llarg i menys tens, mentre que els noms el tenen més tens, curt i repetit, i per tant, confirma que sí que hi ha processos morfofonològics diferents entre els noms i els verbs,

⁶⁰ Des de la nostra perspectiva és important distingir el que és la realització fonètica dels signes en context espontani de la seva realització fonològica. En el context de parla espontània s'apliquen una sèrie processos fonològics que depenen de molts factors i que modifiquen la realització física dels signes. Aquests són fenòmens corrents i àmpliament demostrats en les llengües orals que també es produeixen en les llengües de signes. En conseqüència, podria ser que la falta de distinció entre els parells nom-verbs estudiats en LSQ fora del laboratori, és a dir, en context de parla espontània, poguessin estar causats per neutralitzacions fonològiques o altres fenòmens fonològics i fonètics típics de la parla espontània, la qual cosa no vol dir que no existeixi la diferència morfofonològica observada en situació de laboratori, on l'informant està molt més pendent de la forma en què realitza el signe. El que hem observat en el nostre estudi és que efectivament els noms signats de forma aïllada duren molt més que els signats en context.

⁶¹ Voghel fa servir els termes *frequència* (en lloc de tipus de moviment) i *longitud* (en lloc de durada).

cosa que permet distingir-los. També destaca que entre aquests processos hi tenen un paper rellevant els elements suprasedgmentals com la mirada, les vocalitzacions en contraposició als gestos bucal, així com el context sintàctic.

Tampoc coincideix del tot amb els resultats de la taula 1 l'estudi dut a terme per Sutton-Spence i Woll (1999). La seva publicació està basada en les investigacions fetes en la BSL i recull diversos aspectes de la BSL en general, encara que en un dels apartats del seu treball especifiquen que en BSL s'ha observat que els noms es produeixen amb una tensió més gran; un moviment més petit i amb una parada brusca al final del signe (moviment detingut), mentre que els verbs finalitzen amb algun canvi en algun dels paràmetres de l'articulació del signe, com la configuració de la mà, el lloc d'articulació, l'orientació i/o el moviment. La descripció que fan de les diferències entre els parells nom-verb divergeixen en part de les descrites a la taula 1, perquè no parlen de moviment simple del verb enfront del moviment repetit en el nom, però l'observació que recullen, sobre el fet que els noms tenen un moviment més curt i tens i que, en canvi, els verbs mostren més varietat de moviments, encaixa amb el que observen Supalla i Newport (1978) a la segona part del seu estudi, en la qual tracten la derivació morfològica de les arrels més enllà de la primera derivació que les categoritza com a noms o com a verbs.⁶²

El treball de Kimmelman (2009) descriu detalladament les diferències fonològiques entre els parells nom-verb de la RSL. Algunes d'elles coincideixen amb les hem trobat en el nostre estudi sobre la LSC. Aquest investigador troba 8 diferències morfofonològiques entre els noms i els verbs de la mostra estudiada en RSL. Aquestes són el moviment repetit enfront del moviment simple, la no-trajectòria per contraposició a la trajectòria, la diferència d'amplitud, el contacte en oposició al no-contacte, el nombre d'articulacions que flexionen, diferències en la configuració, diferències en l'orientació, diferències en la localització i les vocalitzacions. També observa que sovint els parells utilitzen més d'una diferència morfofonològica per a distingir-se. Les combinacions més freqüents són les de moviment repetit en oposició al simple juntament amb una major amplitud de trajectòria pel que fa al verb o bé aquelles en les quals, a més de les citades, s'hi afegeix un canvi en la localització.

No obstant això, en altres llengües de signes, com la NGT no hi ha cap mena de distinció, d'acord amb la investigació de Schreurs (2006) que hem esmentat abans, per la qual cosa, podem concloure que la realització morfofonològica dels parells nom-verb no és

⁶² Parlarem d'aquesta segona part de l'estudi de Supalla i Newport (1978) al capítol 7, que tracta sobre la projecció funcional Aspecte.

igual per a totes les llengües de signes, de la mateixa manera com tampoc no ho és en totes les llengües orals.

On sí que sembla haver-hi més unanimitat és en l'observació que, quan hi ha diferència, el verb sembla ser que necessita més temps per a realitzar-se. Hunger (2006) centra una part important de l'atenció del seu estudi en les diferències de durada entre noms i verbs. Descobreix que els verbs necessiten més temps per a articular-se, en una ràtio de 2,2:1. Això passa perquè mostren processos fonològics que requereixen més temps per a realitzar-se, com la reduplicació, el moviment més lent o l'extensió del moviment (allargament de la trajectòria). També observa que en ÖGS quan l'arrel del nom té com a tret inherent la reduplicació, el que fa el verb és augmentar el nombre de repeticions. Com veurem en els resultats de l'estudi fet en els parells nom-verb de la LSC aquests fenòmens fonològics també caracteritzen un grup dels verbs estudiats.

4.1.3. Distinció segons els marcadors no manuals (MNM)

A banda del tipus de moviment i de la seva durada, els diferents estudis sobre les diferències morfofonològiques entre els parells nom-verb han tingut en compte els marcadors no manuals que solen acompanyar cada categoria lèxica. Tal com hem exposat a l'apartat 2.2.1.1.4, del capítol 2, els marcadors no manuals (MNM) consisteixen en vocalitzacions, gestos bucal, l'expressió facial (mirada, moviment de les celles, etc.) i els moviments del cos, com poden ser moviments de tronc o de les espatlles. En aquest apartat focalitzarem l'atenció en els MNM que afecten la distinció entre les categories lèxiques nom i verb, en els parells estudiats, centrant-nos principalment en les vocalitzacions i els gestos bucal.

Pel que s'ha observat en diverses llengües de signes, les vocalitzacions acompanyen els noms en un percentatge més elevat del que ho fan els verbs. Igualment, sembla que els verbs van acompanyats més sovint d'un gest bucal o bé dels llavis serrats que els respectius noms. Hi ha llengües, com l'holandesa, on sembla que aquesta sigui l'única diferència entre els parells nom-verbs i això, com veurem, ha fet plantejar quin és el rol d'aquests elements en la categorització de les arrels.

En especial parlen d'aquest tema Sutton-Spence i Woll (1999), Johnston (2001), Voghel (2005), Schreurs (2006), Hunger (2006), Crasborn et al. (2008) i Kimmelman (2009).

Sutton-Spence i Woll (1999:81) distingeixen per a la BSL entre els marcadors no manuals que denominen components parlats (vocalitzacions) i els components orals (gestos bucal). Dels components parlats o vocalitzacions observen que representen un patró

labial del mot de la llengua oral corresponent en combinació amb signes. També observen que una de les funcions principals de les vocalitzacions és la identificació o l'establiment d'un signe. És a dir, que s'utilitzen bàsicament per a la distinció entre els homònims manuals, encara que també observen que acompanyen altres signes. Per exemple, s'adonen que s'utilitzen especialment en els noms, i en concret en aquells que pertanyen al subgrup de noms propis com ciutats, gent o països. Veuen que en BSL les vocalitzacions acompanyen molt menys els verbs, els quals solen realitzar-se simultàniament amb patrons bucals específics o gestos bucals. També troben excepcions, com el grup de verbs del tipus SABER, VOLER, PENSAR que apareixen regularment acompanyats d'una vocalització.

Una altra característica que descobreixen pel que fa a la realització de les vocalitzacions és que quan aquestes acompanyen els verbs ho fan en la seva forma bàsica, sense flexió ni morfologia. Moltes vegades aquesta vocalització no és completa, és a dir, no representen la totalitat de la paraula de la llengua oral. Per altra banda, Sutton-Spence i Woll (1999) també expliquen que hi ha molts signes en BSL la configuració manual dels quals deriva de primeres lletres o paraules del mot anglès corresponent lletrejades en l'alfabet dactilològic. Aquests signes sovint van acompanyats d'elements parlats que n'aclareixen el significat.

Johnston (2001) també va observar que en AUSLAN les vocalitzacions acompanyen molt més freqüentment la realització dels noms que la dels verbs. De fet, va observar que un 69,9% dels noms anava acompanyat d'una vocalització, mentre que només un 13,1% dels verbs tenia aquesta característica. La paraula era sempre la de la glossa, llevat d'algunes excepcions. En canvi els verbs anaven acompanyats de vocalitzacions en una minoria de casos. D'aquesta manera arriba a la conclusió que les vocalitzacions estan fortament associades a la nominalització.

Per Voghel (2005), la distinció entre els parells nom-verbs de la LSQ són bàsicament les vocalitzacions que acompanyen els noms, perquè ni formalment ni sintàcticament poden distingir-se uns dels altres.

Schreurs (2006) a l'estudi sobre la llengua de signes holandesa va observar que tant els noms com els verbs tenen vocalitzacions. Però troba que les vocalitzacions dels noms sempre és sencera i en canvi les dels verbs és una reducció de la paraula, la qual cosa podria indicar que les vocalitzacions s'utilitzen per evitar l'ambigüïtat d'un parell nom-verb. Per altra banda, en la NGT els gestos bucals o l'absència de gest bucal/vocalització són més freqüents en els verbs que en els noms, però no hi ha una gran diferència. Tampoc

troba que influeixi en el percentatge d'aparició dels gestos bucals el fet que el significat del parell nom-verb sigui concret o abstracte.

Hunger (2006) no només troba diferències en la durada entre la realització dels noms i dels verbs en ÖGS sinó que també observa que els noms van acompanyats de vocalitzacions amb més freqüència que els verbs (92% dels noms van acompanyats de vocalitzacions, mentre que només un 50% dels verbs hi van).

Crasborn et al. (2008) remarquen que encara que tinguin el seu origen en les llengües orals i que, en conseqüència, siguin originàriament manlleus, les vocalitzacions tenen un estatus lingüístic dins les llengües de signes, igual com també el tenen els gestos bucals, que tenen l'origen dins la mateixa llengua de signes. Crasborn et al. (2008) distingeixen 5 tipus de moviments bucals i comparen tres llengües de signes; la BSL, la NGT i la SSL. Els tipus d'accions bucals que distingeixen són els següents:

- a) Les vocalitzacions pròpiament dites, enteses com a manlleus de les llengües orals.
- b) Els gestos bucals que aporten informació semàntica al signe sobre la manera i el grau.
- c) Els gestos bucals semànticament buits, els quals formen part del signe, com el moviment lateral repetit de la llengua en el signe HAVER de la LSC.
- d) Els gestos bucals que representen la mateixa acció com moure la boca mastegant mentre se signa el signe MASTEGAR, etc.
- e) Les vocalitzacions que formen part d'una expressió facial més àmplia amb un significat generalment afectiu, com seria l'expressió de disgust o alegria.

Segons el seu estudi, les accions bucals més freqüents en les tres llengües de signes comparades són les vocalitzacions amb origen en les llengües orals (manlleus), seguides dels gestos bucals que aporten informació semàntica sobre la manera i el grau. Així mateix, Crasborn et al. (2008), destaquen, com a rellevants de les vocalitzacions els següents aspectes:

- a) Tendeixen a acompanyar més freqüentment els noms que els verbs.
- b) Acompanyen més la classe oberta de paraules que la classe tancada.
- c) Ocorren més freqüentment en aquells signes que són més simples morfològicament.

Finalment, Kimmelman (2009) en el seu estudi, realitzat sobre les diferències entre els noms i els verbs en RSL, també troba que els noms van acompanyats de vocalitzacions

amb més freqüència que els verbs. Vincula el percentatge superior de vocalitzacions en el nom amb la menor iconicitat dels noms respecte de la que tenen els verbs. En el seu estudi, Kimmelman defensa que els verbs mostren un moviment molt més icònic i per aquest motiu el percentatge de vocalitzacions baixa, ja que són per ells mateixos interpretables.

Com veurem a l'apartat 4.3.3.3. sobre l'anàlisi dels MNM en LSC, coincidint amb les investigacions que hem esmentat, els noms tenen un percentatge més elevat de vocalitzacions que els corresponents verbs (en el cas dels parells escollits). De forma similar a Johnston (2001) pensem que les vocalitzacions estan vinculades a la nominalització, i que, d'acord amb Sutton-Spence i Woll (1999) o Kimmelman (2009), el motiu podria trobar-se en el fet que verbs utilitzen altres MNM, com gestos bucals que representen l'acció que s'està duent a terme. Tractarem aquest aspecte amb més detall a l'apartat 4.3.3.3.3, on compararem els resultats dels MNM dels verbs i dels noms en LSC.

4.1.4. Resum

En definitiva els diversos investigadors observen que els parells nom-verb d'algunes llengües de signes mostren diferències fonològiques entre els noms i els verbs, però això no passa en totes les llengües de signes.

Així mateix, en general, sembla que en algunes llengües de signes, els verbs participen en processos morfològics més variats que els noms (més enllà de la primera derivació que els fa ser equivalents a N o equivalents a V). Aquest fet accentua la diferència entre noms i verbs.

No obstant això, no totes les llengües que mostren una diferència entre els parells nom-verbs realitzen fonològicament la diferència de la mateixa manera. En algunes llengües de signes els verbs es realitzen amb un moviment repetit, mentre que en altres llengües es realitzen amb un moviment simple, etc. En tot cas, en general, quan hi ha diferències entre noms i verbs, la durada de l'articulació dels verbs és més llarga que la dels respectius noms.

Finalment, els diferents estudis mostren que les vocalitzacions acompanyen més freqüentment els noms que els verbs en la majoria de llengües de signes estudiades.

4.2. L'abordatge inicial de l'estudi de les classes de paraules

Els estudis precedents descriuen els parells nom-verb d'algunes llengües de signes i sembla que tenen prou clar quina és la categoria lèxica del signe que estan descrivint. No obstant això, determinar la categoria del signe no sempre és senzill (tampoc no ho és entre els parells nom-verb). Molt sovint a l'estudi de les llengües de signes s'assigna una categoria o una altra al signe en funció de la categoria que s'assigna a la glossa que el tradueix, però aquest criteri pot arribar a ser molt poc precís.

Schwager i Zeshan (2008) busquen criteris de distinció entre les categories lèxiques de les llengües de signes que vagin més enllà de les diferències morfofonològiques i que puguin utilitzar-se tipològicament. Consideren que només es poden distingir les categories lèxiques mitjançant la morfologia en aquelles llengües que mostren processos adequats de flexió i aglutinació. Per aquest motiu distingeixen tres nivells d'anàlisi que creuen que s'han d'abordar per separat: el semàntic, el morfològic i el sintàctic. Segons argumenten, si no es fa d'aquesta manera s'acaben barrejant conceptes. Creuen que cal establir uns criteris per a l'anàlisi de cada un d'aquests nivells i que aquests criteris han de ser binaris i establerts jeràrquicament. La idea bàsica és que les unitats lèxiques d'una llengua tenen un nombre de trets que les caracteritza. És a dir, paraules amb els mateixos, similars o equivalents trets característics s'agrupen en una mateixa categoria lèxica. Per la qual cosa, per a determinar les categories lèxiques d'una llengua concreta, cal determinar els trets que caracteritzen les seves paraules.

Per a fer-ho possible comencen pel criteri semàntic. Fan una distinció entre la categoria entitat, la categoria esdeveniment i la categoria propietat i després organitzen jeràrquicament els diferents trets que les caracteritzen. Amb aquesta metodologia en una primera instància comparen la KK i la DGS i s'adonen que allà on la llengua KK té un sol signe, la DGS en té molts de diferents categories. S'adonen que la gramàtica de la llengua KK té una indexació molt més complexa que la DGS, per la qual cosa utilitza menys derivació. Després analitzen el context sintàctic on apareixen les unitats analitzades semànticament i estableixen la següent vinculació entre les següents combinacions:

1. La categoria entitat en la funció d'argument es lexicalitza com a nom.
2. La categoria esdeveniment en la funció d'esdeveniment es lexicalitza com a verb.
3. La categoria propietat en la funció de modificador es lexicalitza com a adjectiu si modifica un argument i com a adverbi si modifica un predicat.

Finalment observen els processos morfològics que troben en cada una d'aquestes combinacions. Estableixen com a processos morfològics bàsics per a les llengües de signes l'alteració de trets, que classifiquen com un procés morfològic intrasegmental, la suprafixació, el qual consideren un procés morfològic suprasegmental, i l'afixació i la reduplicació que inclouen dins dels processos morfològics segmentals.

En una segona instància incorporen a l'estudi la comparació amb la RSL i, seguint aquesta metodologia, arriben a la conclusió que la llengua de signes KK distingeix menys categories gramaticals que la DGS i la RSL perquè és una llengua més aïllant. Amb les altres dues és factible observar els processos morfològics per distingir les categories, però no en el cas de la primera, atès que són més escassos. També destaquen la importància de seleccionar un ventall comprensiu de processos morfològics en lloc d'escollir arbitràriament un ventall petit de criteris morfològics.

La metodologia de Schwager i Zeshan pot ser d'utilitat quan es comença a descriure una llengua que no té escriptura, com és el cas de la LSC. En el ventall de les llengües de signes estudiades s'ha vist que en algunes d'elles (ASL, AUSLAN, LSF, NZSL, LIS, etc.) el nom i el verb mostren processos morfofonològics diferents pel que fa a la categorització inicial dels parells nom-verbs però, en canvi, en altres llengües no (NGT). Hi ha, per tant, la mateixa heterogeneïtat que trobem en les llengües orals. Johnston (2001) afirma que en AUSLAN les diferències no són tan clares com en el cas de la ASL, i com veurem en aquest mateix capítol, els resultats de l'estudi dels parells en LSC mostren que hi ha processos morfofonològics diferents entre els noms i els verbs, però aquests a la vegada són diferents dels mostrats en altres llengües de signes. Davant d'aquesta heterogeneïtat, la metodologia descrita per Schwager i Zeshan (2008), pot utilitzar-se com a punt de partida.

No obstant això, pel que fa a la semàntica, hem de dir que el ventall de parells nom-verbs escollits per a l'estudi de la LSC, respon a una part molt petita de l'àmplia classificació que fan Schwager i Zeshan (2008:522-523) tant pel que fa a les 'entitats' com pel que fa als 'esdeveniments'. De fet, per a la categoria 'entitat' només ens hem pogut basar en els trets [±concret] per distingir els noms concrets dels abstractes. No hem fet servir la resta de criteris [± homogeni], [± individual] i [± animat] per diferenciar entre els noms concrets normals i els instruments, atès que tots estan dins del mateix grup.

Pel que fa als verbs, els trets [+dinàmic] [+agentiu] de la classificació de Schwager i Zeshan agrupen una part important dels verbs seleccionats per a la nostra investigació inicial, atès que hem partit, principalment, de les investigacions de Supalla i Newport

(1978) i de la majoria d'estudis posteriors fets sobre els parells nom-verb, i aquests centren l'atenció en els parells nom concret/instrument-verb, que en gran part són agentius i dinàmics.

Pel que fa al nivell sintàctic, vam procurar dissenyar un test on les respostes fossin clares respecte la funció sintàctica del signe. Tot i així hi va haver casos dubtosos. Alguns d'aquests casos els vam incorporar posteriorment, però d'altres els vam haver de deixar fora de l'estudi, ja que no quedava gens clara la combinació categoria semàntica-funció i, en conseqüència, podien distorsionar els resultats. Això vol dir que tot i que en un inici sembla fàcil combinar una categoria semàntica amb una funció sintàctica, a la pràctica no sempre resulta tan senzill.

A partir d'aquí vam analitzar les diferències morfofonològiques entre els signes identificats presumptament com a equivalents a N i els corresponents signes identificats presumptament com a equivalents a V. Hi vam trobar unes regularitats morfofonològiques que distingien una categoria de l'altra. En aquesta fase inicial de la investigació, aquestes regularitats morfofonològiques ens van ajudar a incorporar a l'estudi bona part d'aquells casos que en un principi eren dubtosos tal com hem esmentat al paràgraf anterior. Tot i així, vam haver de deixar fora d'aquest estudi inicial casos de produccions en què el signe no mostrava cap de les regularitats morfofonològiques identificades per a una o altra categoria i en què la categoria semàntica-funció sintàctica tampoc estava clara.

Finalment hem intentat que l'anàlisi de la LSC abrasi els diferents processos fonològics i morfològics que esmenten Schwager i Zeshan (2008). Però també és cert que hem deixat alguns aspectes fora de l'estudi, com alguns dels trets suprasegmentals, perquè en un context de laboratori són molt vulnerables. És el cas, per exemple, de la mirada, que és un aspecte suprasegmental que en un context d'entrevista o gravació s'altera fàcilment per la presència de l'entrevistador i pel mateix context del test lingüístic. Tot i així altres elements suprasegmentals com les vocalitzacions i gestos bucals o moviments d'espatlles, colzes i tronc sí que els hem tingut en compte, com veurem en un dels subapartats d'aquest capítol.

4.3. Resultats de l'anàlisi dels parells nom-verb en LSC

Tal com hem explicat a l'apartat 2.4 del capítol 2, per tal de poder fer l'anàlisi de les categories lèxiques en LSC, vàrem seleccionar tres grups de parells nom-verb en LSC (nom concret-verb, nom instrument-verb i nom abstracte-verb) i vàrem dissenyar un test lingüístic que vàrem passar a diferents signants de LSC. Els exercicis van ser enregistrats

amb una càmera de vídeo i posteriorment analitzats. El primer que vam analitzar van ser les possibles diferències del tipus de moviment. Hem sintetitzat els resultats a la taula següent:

PARELL		DIFERÈNCIES MORFOFONOLÒGIQUES (relatives al tipus de moviment)		MITJANA DURADA (en ms)	COEFICIENT NOM/VERB Q(V/N parell)
a.	NOM CONCRET- VERB:				
1.-	ALIMENT- MENJAR	NOM 40 ítems	No trajectòria (Mov. 2) - 22 ítems	200,9	1,83
			No trajectòria (Mov. 2 repetit) -18 ítems	256,66	1,44
		VERB 26 ítems	No trajectòria (Mov. 2 repetit)	369,61	
2.-	AVI/ÀVIA- ENVELLIR	NOM 17 ítems	No trajectòria	311,87	2,94
		VERB 12 ítems	No trajectòria- Moviment del tronc endavant	918,33	
3.-	AVIÓ- VOLAR-EN- AVIÓ	NOM 23 ítems	Moviment Detingut	298,69	2,04
		VERB 17 ítems	Moviment de trajectòria (Moviment Continu o Detingut)	610	
4.-	CADIRA-SEURE	NOM 11 ítems	Mov. Detingut (Mov. 2) ⁶³	414,54	0,88
		VERB 13 ítems	Mov. Detingut (Mov. 2)	365,38	
5.-	CUINA-CUINER- CUINAR	NOM (CUINA) 16 ítems	No trajectòria (Mov. 2) – 9 ítems	282,22	2,19
			No trajectòria (Mov. 2 repetit)- 7 ítems	1174,28	0,52
		NOM (CUINER) 14 ítems	No trajectòria (Mov. 2) – 9 ítems	373,3	1,66
			No trajectòria (Mov. 2 repetit)- 5 ítems	914	0,67
VERB- 20 ítems	No trajectòria (Mov. 2 repetit)	620			
6.-	DUTXA-DUTXAR	NOM 14 ítems	No trajectòria (Mov. 2)	318,57	1,56
		VERB 13 ítems	Mov. Detingut (Mov. 2)	497,69	
7.-	ESTUDIANT- ESTUDIAR	NOM 10 ítems	No trajectòria (Mov. 2 repetit)	367	1,97
		VERB 12 ítems	No trajectòria- Moviment del tronc endavant	918,33	
8.-	FERIDA- FERIT	NOM- FERIDA	Mov. Restringit (Mov. 2)	372,5	1,05

⁶³ Per a més comoditat en la representació utilitzarem el terme Mov. 2 com a abreviatura de moviment secundari.

	FERIR	4 ítems			
		NOM FERIT 3 ítems	Mov. Restringit (Mov. 2)	390	1,00
		VERB 34 ítems	Mov. Restringit (Mov. 2)	392,05	
9.-	GAT- ESGARRAPAR	NOM 31 ítems	Mov. Continu	329,67	1,14
		VERB 18 ítems	Mov. Restringit o No trajectòria (Mov. 2) ⁶⁴	376,66	
10.-	JOC- JUGAR	NOM 28 ítems	No trajectòria (Mov. 2)	250	1,16
		VERB 19 ítems	No trajectòria (Mov. 2)	291	
11.-	ROBA/VESTIT- VESTIR-SE	NOM 35 ítems	No trajectòria (Mov. 2)-19 ítems	269,47	2,04
			No trajectòria (Mov. 2 repetit)-16 ítems	441,25	1,26
		VERB 41 ítems	No trajectòria (Mov. 2 repetit)-	557,31	
12.-	VAIXELL-ANAR- EN-VAIXELL	NOM 35 ítems	No trajectòria (Mov. 2) - 24 ítems	402,08	2,04
			Trajectòria curta- 11 ítems	299,09	2,74
		VERB 13 ítems	Mov. Continu (Mov. 2)	822,30	
b.	NOM INSTRUMENT- VERB				
13.-	ABRIC-ABRIGAR	NOM 25 ítems	Moviment de trajectòria	447,2	1,35
		VERB 18 ítems	Moviment de trajectòria / Moviment Espatlles	605,55	
14.-	COTXE- CONDUIR	NOM 47 ítems	No trajectòria (Mov. 2) ⁶⁵	290,63	1,58
		VERB 8 ítems	No trajectòria (Mov. 2 repetit)	461,25	
15.-	DIBUIX- DIBUIXAR	NOM 17 ítems	No trajectòria (Mov. 2) o bé Moviment continu	508,12	1,76
		VERB 9 ítems	No trajectòria (Mov. 2 repetit)	895,83	
16.-	ESCOMBRA- ESCOMBRAR	NOM 13 ítems	No trajectòria (Mov. 2 repetit)	430	1,72
		VERB 9 ítems	Mov. Continu (Mov. 2 repetit)	742,22	
17.-	NUS- LLIGAR	NOM 5 ítems	Mov. Detingut (Mov. 2)	518	1,60

⁶⁴ ESGARRAPAR s'articula en molts ítems sense trajectòria però amb un moviment secundari semicircular. La diferència entre aquest moviment secundari i el moviment restringit és mínima, per la qual cosa, en ocasions costa definir si el signe té trajectòria o bé un moviment secundari amb trajectòria.

⁶⁵ Dels 47 ítems, 9 es realitzen amb repetició que no es completa del tot.

		VERB 23 ítems	Mov. Detingut (Mov. 2)	833,47	
18.-	PLANXA- PLANXAR	NOM 13 ítems	Mov. Continu- 8 ítems	739,23	1,96
			Mov. Continu repetit- 5 ítems	1298	0,59
		VERB 13 ítems	Mov. Continu repetit	766,92	
19.-	PINTA- PENTINAR	NOM 18 ítems	No trajectòria (Mov. 2)-11 ítems	373,33	3,17
			No trajectòria (Mov. 2 repetit)- 7 ítems	530	1,63
		VERB 18 ítems	No trajectòria (Mov., 2 repetit) ⁶⁶	868,33	
20.-	TISORES- TALLAR	NOM 11 ítems	No trajectòria (Mov. 2 repetit)	460,90	1,55
		VERB 14 ítems	Mov. Continu (Mov. 2 repetit)	715	
c.	NOM ABSTRACTE- VERB				
21.-	DEBAT- DEBATRE	NOM 6 ítems	No trajectòria (Mov. 2 repetit)	616,66	1,51
		VERB 18 ítems	No trajectòria (Mov. 2 repetit)	935,09	
22.-	DESIG- DESITJAR	NOM 21 ítems	Mov. Continu	353,33	1,53
		VERB 26 ítems	Mov. Continu	543,06	
23.-	DESPESA- GASTAR	NOM 8 ítems	No trajectòria (Mov. 2)	335	1,86
		VERB 15 ítems	No trajectòria (Mov. 2 repetit)	624	
24.-	MAREIG- MAREJAR	NOM 6 ítems	No trajectòria (Mov. 2)	291,66	2,38
		VERB 13 ítems	No trajectòria (Mov. 2)	695,38	
25.-	MORT-MORIR	NOM 8 ítems	Mov. Detingut (Mov., 2)	403,8	1,09
		VERB 19 ítems	Mov. Detingut (Mov. 2)	440,52	
26.-	SORPRESA- SORPRENDRE	NOM 24 ítems	Mov. Detingut / Restringit	377,08	0,94
		VERB 24 ítems	Mov. Detingut / Restringit	355,83	
27.-	TRIOMF- TRIOMFAR	NOM 3 ítems	No trajectòria (Mov. 2)	430	1,31
		VERB 14 ítems	No trajectòria (Mov. 2)	567,14	

Taula 2: Distincions dels parells nom-verb pel que fa al moviment i la durada.

⁶⁶ El Moviment secundari de PINTA és circular, per la qual cosa té una trajectòria, encara que es consideri com de no-trajectòria d'acord amb la classificació que hem especificat a l'apartat 2.2.1.1.3.

A la taula anterior hi trobem els ítems que hem aconseguit de cada parell, el tipus de moviment més comú entre els ítems analitzats, la mitjana de durada del conjunt dels ítems i finalment la diferència de coeficient entre el nom i el verb.

Del resultat de l'anàlisi se'n desprèn que hi ha diferències entre la realització del moviment dels noms i la dels verbs a la majoria dels parells escollits de la LSC. Es tracta de canvis fonològics a l'arrel que tenen una implicació morfològica, per la qual cosa al llarg del treball ens hi referirem amb el terme de distincions morfofonològiques.

Seguint la terminologia del marc teòric de Borer, en què aquestes distincions morfofonològiques reben el nom de functors lèxics (F_L), hem distingit 1 tipus de F_L per a les arrels equivalents a V (que al capítol 7 veurem que se subdivideix en 2 F_L) i 1 tipus de F_L per a les arrels equivalents a N. Les arrels emergeixen amb un F_L o altre quan esdevenen equivalents a V o bé equivalents a N, la qual cosa podem expressar de la següent manera:

(3) [Arrel/ + F_L]-----> []_{V/N}

Hi ha casos on sembla que l'arrel s'insereixi directament, sense necessitat de cap F_L . Es tracta d'aquells casos on no hi ha diferències entre els parells.

A la vegada, per cada un d'aquests F_L hem identificat 4 tipus de realitzacions diferents, és a dir, 4 al·lomorfs diferents per al F_L de les arrels equivalents a V i 4 tipus d'al·lomorfs diferents per al F_L de les arrels equivalents a N. La selecció d'un al·lomorf o altre depèn, segons interpretem en aquest treball, de les característiques fonològiques de l'arrel, encara que també hi ha una certa arbitrariedad que podem comprovar en els casos on hi ha variants, les quals tractarem breument a l'apartat 4.3.2. Així mateix, ens sembla molt important destacar el fet que en aquest estudi hem classificat els parells seleccionats en cinc grups morfofonològics de parells nom-verb, segons el tipus de moviment, però això no vol dir de cap manera que només existeixin aquests cinc grups de parells en LSC, o bé, que només existeixin aquests al·lomorfs per a les arrels equivalents a N i les arrels equivalents a V. De fet, quan ampliem l'estudi a altres tipus d'arrels, a la segona part del treball, veurem que hem identificat dos tipus de F_L per a les arrels equivalents a V i que a la vegada cada un d'aquests F_L consta de diversos al·lomorfs. En conseqüència, en aquest capítol simplement hem classificat la mostra de parells que hem escollit per a l'estudi.

Per altra banda, tal com hem comentat anteriorment, un dels aspectes on han centrat l'atenció alguns dels estudis duts a terme sobre els parells nom-verb en llengües de signes ha estat la durada de cada categoria. En moltes de les llengües estudiades el verb mostra una durada superior al corresponent nom. En algunes investigacions, com la de Hunger (2006) o bé Johnston (2001) la major diferència entre parells es correspon amb un tipus semàntic de parells (com les tríades estudiades per Johnston, o els concrets enfront dels abstractes, de Hunger).

El que veurem en aquest estudi és que en general els verbs tenen una major durada que els noms en LSC. També veurem que atribuïm aquesta diferència principalment a les característiques morfofonològiques de l'arrel equivalent a V, en contrast amb les característiques morfofonològiques de l'arrel equivalent a N, encara que també ens hem trobat en casos on la diferència de durada és molt petita, i altres en què és inexistent.

Per a una major claredat en l'exposició hem organitzat aquest apartat de la següent manera: primer descriurem amb detall els tipus morfofonològics en què hem classificat els parells nom-verb analitzats i després compararem els resultats segons el tipus de moviment i segons el tipus semàntic dels parells. Finalment, parlarem dels marcadors no manuals i de les diferències que hem observat en l'ús dels marcadors no manuals en cada categoria.

4.3.1. Classificació dels parells segons el tipus de moviment

La primera cosa que vàrem observar en els parells escollits per a fer l'estudi va ser que hi havia diferents tipus de correspondència morfofonològica entre el nom i el verb dins d'un mateix parell. D'acord amb aquesta correspondència, els hem classificat en cinc grups. Per a dur a terme la classificació, hem tingut en compte només aquells exemples en què noms i verbs es realitzaven sense una flexió que pogués afectar el moviment o la durada de la realització del signe, és a dir, que no es trobaven inserits en cap de les projeccions funcionals que impliquen canvis en el moviment o bé una major durada en l'articulació de l'arrel, com podria ser l'aspecte iteratiu, la manera lenta, o ràpida, o la intensitat, o pluriaccionalitat, quan s'expressa mitjançant la reduplicació de l'arrel. Aquests exemples els hem descartat, perquè això hauria distorsionat els resultats.

Per exemple, l'arrel COTXE/CONDUIR de forma aïllada no té trajectòria. La diferència entre l'arrel equivalent a N i l'equivalent a V és que la darrera se signa amb un moviment secundari repetit. No obstant això, l'arrel equivalent a V, CONDUIR, se signa amb trajectòria quan es troba inserida dins la projecció funcional concordança amb un

argument locatiu. La trajectòria va des del punt de localització origen al punt de destí. Però aquests ítems han estat descartats en aquest apartat, perquè la trajectòria és conseqüència de la combinació de l'arrel equivalent a V amb un functor funcional (F_F) propi de la projecció funcional Concordança. Aquesta combinació provoca la derivació de l'arrel equivalent a V, perquè afegeix trajectòria a una arrel equivalent a V que de forma aïllada no en té, tal com veurem al llarg dels capítols 6, 7, 8 i 9.

En canvi sí que hi hem inclòs aquelles modificacions que no afectaven el moviment o bé la durada de la realització del signe, com podrien ser aquells casos de marcadors no manuals que no afecten el paràmetre del moviment o bé la concordança, quan només afecta la localització on s'articula el signe i no el tipus de moviment del signe. Seguint aquests criteris, hem classificat els parells nom-verb en els següents cinc grups morfofonològics:

GRUP DE PARELL	AL·LÓMORFS PER AL F_L NOM	AL·LÓMORFS PER AL F_L VERB	EXEMPLE DE PARELL
1.-	No trajectòria i Mov. 2	Mov. Trajectòria	DUTXA-DUTXAR
2.-	Mov. 2 simple	Mov. Repetit	COTXE-CONDUIR
3.-	Mov. Repetit	Augment de repeticions	DEBAT-DEBATRE
4.-	Mov. Trajectòria	Modificació de la trajectòria	ABRIC-ABRIGAR
5.-	---	---	MORT-MORIR

Taula 3: Relació d'al·lomorfs identificats per al F_L del nom i F_L del verb classificats en 5 grups segons la correlació que s'estableix entre uns i altres.

Com es pot observar a la taula anterior, el cinquè grup de parells correspon als parells on no hi havia distinció entre el nom i el verb. A continuació especifiquem les característiques de cada grup.

4.3.1.1. Grup 1

Formen part d'aquest grup aquelles arrels sense trajectòria i amb un moviment secundari, que pot ser simple o repetit, com és el cas d'ESCOMBRA, DUTXA, TISORES i VAIXELLA⁶⁷. El nom es realitza sense trajectòria i amb un moviment secundari simple o, de vegades, repetit, mentre que el verb es realitza afegint trajectòria a l'arrel.

⁶⁷ Com veurem, hi ha diversos signes amb variants, que hem identificat amb els subíndexos 'a' o 'b' d'acord amb l'ordre d'aparició. La majoria de variants identificades pertanyen als grups 2 i 3, encara que també n'hi ha que pertanyen a altres grups, com VAIXELL, que té dues variants: una, VAIXELLA sense trajectòria el nom i amb trajectòria el verb i una altra, VAIXELLb, amb trajectòria molt curta en el nom i més llarga en el verb. Per això el signe VAIXELL el podem adscriure al grup 1 VAIXELLA i al grup 4 VAIXELLb.

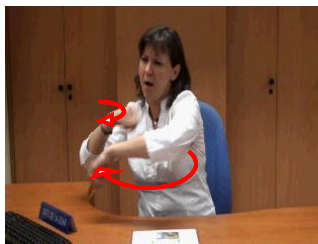
(4) a. Nom

/ESCOMBRA/n: Moviment secundari i sense trajectòria

b. Verb

/ESCOMBRA/v: Moviment secundari i trajectòria

En aquest grup les diferències formals entre el nom i el verb es veuen clarament, ja que el contrast consisteix en no-trajectòria per als noms enfront de trajectòria per als verbs. Aquesta diferència es nota també en el contrast de durada: els verbs tenen una durada molt més gran que els noms, en un ventall que va del 1,55:1 en el cas de TALLAR-TISORES al 2,04:1 en el cas de NAVEGAR-VAIXELLA.

Dins d'aquest grup també hi hem inclòs el parell ENVELLIR-AVI/ÀVIA. El cas d'aquest parell és especial, perquè és un signe que no té trajectòria i que es caracteritza per ser ancorat al cos. No obstant això, hi ha una enorme diferència entre el nom i el corresponent verb (2,94:1), ja que el verb es realitza amb una inclinació del cos endavant, similar a una trajectòria, la qual cosa augmenta molt la durada del signe. Per això l'hem inclòs dins d'aquest grup:

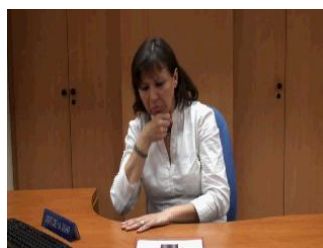
(5) a. Nom

/AVI/n: sense trajectòria

b. Verb

/AVI/v: Inclinació del cos endavant

4.3.1.2. Grup 2

Hi ha un segon grup que mostra unes característiques fonològiques molt similars a les del grup anterior. Com en el cas del grup anterior, es tracta de signes on el nom consta d'un moviment simple que el verb reduplica. En aquest grup destaquem el fet que el nom té un moviment secundari simple independentment de si té moviment de trajectòria o no. És el cas d'ALIMENTa, COTXE, DESPESA, ROBAa, DIBUIX, CUINAa, CUINERa, PINTAa i PLANXAa:

(6) a. Nom

/PINTA/n: Moviment secundari simple

b. Verb

/PENTINAR/v: Moviment secundari repetit

X 2

En aquest grup també hi observem una diferència força perceptible entre la durada d'alguns dels parells en què el verb necessita més temps per realitzar-se. Per exemple, en el cas de PENTINAR-PINTAa la diferència és de 3,17:1 i la de CUINAR-CUINAa de

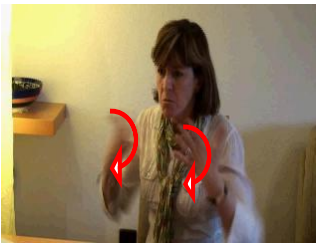
2,19:1. El parell que menys diferència mostra entre el verb i el corresponent nom en aquest grup és CONDUIR-COTXE, que té una diferència de 1,58:1.

4.3.1.3. Grup 3

En aquest tercer grup tant el nom com el verb redupliquen el moviment secundari però el verb augmenta el nombre de repeticions. Aquests parells es diferencien del grup anterior en el fet que són signes que solen estar ancorats al cos (encara que no tots), és a dir, tenen la localització en un punt de proximitat amb el cos (en algun moment de la realització) com a tret inherent a l'arrel. És un grup en què la mitjana de durada entre el nom i el verb és baixa, és a dir, en què la distinció entre la durada del nom i del verb és poc distingible. Els valors oscil·len entre el de CUINAR-CUINAb (0,52:1), en què el nom sembla durar més que el respectiu verb, i el de ESTUDIAR-ESTUDIANT (1,97:1). Interpretem que això és així perquè l'augment de repeticions no sempre és suficientment distintiu, sobretot quan es realitza en context, ja que el nombre de repeticions pot variar fàcilment. Formen part d'aquest grup els signes: CUINAb, CUINERb, DEBAT, ESTUDIANT, ALIMENTb, PLANXAb, PINTAb i ROBAb:

(7) a. Nom

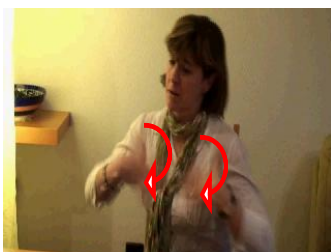
/ROBA/n: moviment secundari repetit

X 2 repeticions

b. Verb

/VESTIR/v: moviment secundari repetit

X 3 repeticions

4.3.1.4. Grup 4

En aquest grup tant el nom com el verb tenen trajectòria (o moviment secundari amb trajectòria), i per tant, la diferència entre ells es troba en les característiques d'aquesta trajectòria, és a dir, en la velocitat d'execució del signe o en l'allargament de la trajectòria. En un context verbal, les arrels se signen amb més lentitud, o afegint més trajectòria. És el cas d'ABRIC, AVIÓ, DESIG, GAT, MAREIG, NUS, TRIOMF i VAIXELLb. ⁶⁸

(8) a. Nom

/AVIÓ/n: moviment de trajectòria curt

b. Verb

/VOLAR-EN-AVIÓ/v: moviment de trajectòria pronunciat

En aquest grup les característiques del moviment fan que la diferència entre la durada de la realització del nom i del verb tampoc no sigui molt gran, encara que la mitjana és superior als del grup 3. Els valors estan compresos entre 1,14:1 de GAT-ESGARRAPAR i 2.74:1 de NAVEGAR-VAIXELLb.

4.3.1.5. Grup 5

Entre els parells estudiats ens hem trobat amb casos on no hi semblava haver cap distinció morfofonològica entre el nom i el verb pel que fa al moviment o bé aquesta és tan petita que costa de distingir a simple vista. Es tracta de parells nom-verb que, fonològicament parlant, generalment estan ancorats al cos, com FERIR-FERIDA, FERIR-

⁶⁸ MAREIG no té moviment de trajectòria, sinó un moviment secundari circular, que realitza amb més trajectòria en el verb que en el nom.

FERIT, JUGAR-JOC, MORIR-MORT, SORPRENDRE-SORPRESA, encara que no tots, com CADIRA-SEURE. Tots ells, els hem agrupat en un cinquè grup:

(9) /JUGAR-JOC/

El coeficient distintiu del nom-verb en els parells que formen part d'aquest grup és molt baix, ja que està comprès entre el valor mínim de 0,88:1 del parell SEURE-CADIRA i el valor màxim de 1,16:1 de JUGAR-JOC. Com veurem a l'apartat 4.3.3.3 en aquest grup el percentatge de vocalitzacions que acompanyen el nom i, en alguns casos, també el verb és molt elevat.

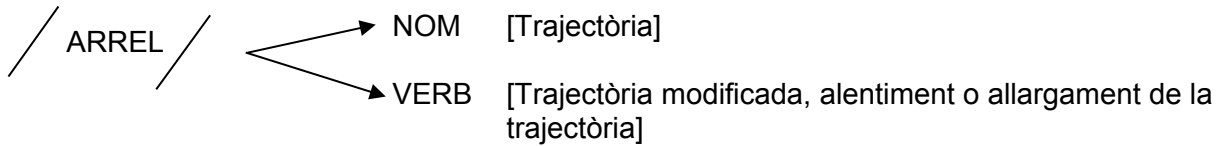
4.3.2. Parells amb variants fonològiques

Com podem observar, hi ha força parells que poden estar en dos grups, perquè tenen dues variants de realització fonològica. Podem resumir les variants que hem observat en els dos següents tipus:

- 1) *Variants relatives a la repetició del moviment secundari*: hi ha parells que tenen una variant amb un moviment secundari simple i una altra variant amb un moviment secundari repetit. La primera variant realitza el nom amb un moviment secundari simple i el verb amb un moviment secundari repetit (grup 2), mentre que a la segona variant tant el nom com el verb tenen un moviment secundari repetit, però el verb incrementa el nombre de repeticions (grup 3). És el cas de ALIMENT-MENJAR, CUINA-CUINAR, CUINER-CUINAR, PINTA-PENTINAR, PLANXA-PLANXAR i ROBA-VESTIR-SE.
- 2) *Variants relatives al recorregut del moviment secundari*: Altres parells tenen, depenent del signant, una variant amb menys recorregut i una variant amb més recorregut. Els signes amb aquest tipus de variant solen tenir trajectòria o bé un moviment secundari que uns signants realitzen amb molt més recorregut que altres. Sovint la línia entre el moviment secundari i el moviment de trajectòria és confusa, perquè moviments com el circular o bé el d'anar i tornar (*swinging*), d'acord amb la classificació de Van der Hulst (1993), fàcilment es poden interpretar com que tenen

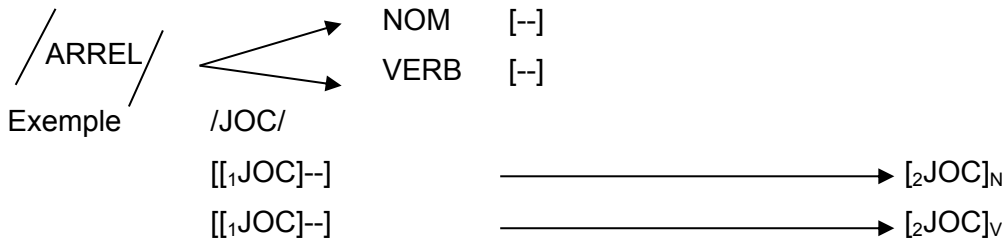
Exemple: /ROBA/
 [[₁ROBA] Mov.2n repetit] → [₂ROBA]_N
 [[₁ROBA] Increment de repeticions Mov. 2n] → [₂VESTIR]_V

d. **Grup 4** ABRIC, AVIÓ, DESIG, GAT, MAREIG, NUS, TRIOMF i VAIXELLb

Exemple: /AVIÓ/
 [[₁ AVIÓ] Trajectòria detinguda] → [₂AVIÓ]_N
 [[₁AVIÓ] alentiment, modificació o allargament de la trajectòria] → [₂VOLAR-EN-AVIÓ]_V

e. **Grup 5** CADIRA, FERIDA , FERIT, JOC, MORT i SORPRESA

En termes de Borer podem interpretar els resultats en el sentit que per una banda, tenim quatre al·lomorfs d'un F_L (moviment amb trajectòria, repetició del moviment secundari, increment de repeticions i modificacions en la trajectòria) que identifica les arrels com a equivalents a V, i quatre al·lomorfs d'un F_L (no-trajectòria, moviment secundari simple, moviment secundari repetit i trajectòria detinguda) que identifica les arrels com a equivalents a N. És a dir, aquests functors projecten un node lèxic (F_L) quan l'arrel s'insereix en alguna de les estructures projectades per un node funcional (functor gramatical o F_F). D'acord amb Borer, perquè una arrel pugui inserir-se en un node funcional ha de ser C-equivalent. Els F_L són els que fan que l'arrel ho sigui. També, com

hem vist, un F_L pot tenir diverses realitzacions fonològiques, entre les quals hi pot haver la de no tenir, aparentment, realització fonològica.⁶⁹

Un cop classificats els parells nom-verb segons els tipus de moviment, els hem analitzat des de diferents perspectives. Seguint la línia dels estudis precedents, hem centrat l'atenció sobretot en les diferències de durada entre els parells segons el tipus semàntic i també segons el tipus morfofonològic de moviment. Finalment, també hem analitzat els marcadors no manuals.

4.3.3.1. Diferències de durada segons el tipus de moviment

Del grup de parells estudiats, un 83% dels parells mostren alguna diferència en el moviment (30/36 ítems),⁷⁰ i un 17 % (6/36 ítems) sembla que necessiten el context sintàctic perquè aparentment no sembla haver-hi cap distinció morfofonològica pel que fa al moviment.

Del 83% de parells que acabem de mencionar, en un 90% dels parells (27/30 parells), el verb té més durada que el corresponent nom, mentre que en un 10% (3/30 parells), el nom dura més que el corresponent verb (PLANXAb, CUINAb, CUINERb).

Per grups de moviment, hem observat que els grups 1, 2 i 4 són els que mostren més diferència entre el nom i el verb, mentre que els grups 3 i 5 la diferència de durada entre el nom i el verb o bé és inexistent, o bé és molt petita, tal com podem veure a la següent taula:

	TIPUS DE MOVIMENT		MITJANÇA COEFICIENT VERB:NOM
	NOM	VERB	
GRUP 1	No trajectòria	Trajectòria	1,96:1
GRUP 2	Mov. 2 simple	Mov. 2n repetit	2,00:1
GRUP 3	Mov. 2 repetit	Agument Mov. 2n repetit	1,19:1
GRUP 4	Trajectòria	Modif. trajectòria	1,76:1
GRUP 5	-----	-----	1,02:1

Taula 4: Mitjana de coeficient segons el tipus de moviment.

D'acord amb els resultats que es mostren a la taula, els verbs que afegeixen trajectòria o bé passen d'un moviment simple a un moviment repetit tenen una durada destacadament superior respecte del corresponent nom (1,96:1 i 2,00:1 respectivament). També mostra una diferència destacable, encara que no tant com els grups anteriors, el grup 4, on la

⁶⁹ Encara que en aquest estadi de la investigació no identifiquem cap diferència morfofonològica ente l'arrel equivalent a N i V-equivalent, entre els ítems del grup 5, en el capítol 7 veurem que això no vol dir que l'arrel no es combini amb un F_L amb representació fonològica que la fa ser V-equivalent.

⁷⁰ Atès que centrem l'atenció en el tipus de moviment, hem tractat cada variant com un parell diferent. Per tant hem comptat, per exemple, el parell PINTA-PENTINAR com a dos parells diferents.

diferència es troba en la modificació de la trajectòria (1,76:1). En canvi el grup de verbs en què l'arrel ja té repeticions i la diferència entre el nom i el verb és l'augment de les repeticions en el verb, la diferència de durada molt inferior (1,19:1) i en el darrer grup la diferència és pràcticament inexistent (1,02:1). En conseqüència, interpretem que hi ha una vinculació molt estreta entre la major diferència de durada dels parells i el tipus de moviment.

4.3.3.2. Diferències de durada segons el grup semàntic de parell

Respecte a les diferències en la durada segons si el parell és nom instrument-verb, nom concret-verb o nom abstracte-verb, a continuació mostrem una taula amb els resultats:

PARELL	COEFICIENT VERB:NOM
INSTRUMENTS	
ABRIGAR- ABRIC	1,35:1
DIBUIXAR-DIBUIX	1,76:1
CONDUIR-COTXE	1,58:1
ESCOMBRAR-ESCOMBRA	1,72:1
LLIGAR-NUS	1,6:1
PENTINAR-PINTAa	3,17:1
PENTINAR-PINTAb	1,63:1
PLANXAR-PLANXAa	1,96:1
PLANXAR-PLANXAb	0,59:1
TALLAR-TISORES	1,55:1
MITJANA COEFICIENT INSTRUMENTS VERB:NOM	1,55:1
CONCRETS	
CUINAR-CUINAa	2,19:1
CUINAR-CUINAb	0,52:1
CUINAR-CUINERa	1,66:1
CUINAR-CUINERb	0,67:1
DUTXAR-DUTXA	1,56:1
ENVENLLIR-AVI/ÀVIA	2,94:1
ESGARRAPAR-GAT	1,14:1
ESTUDIAR-ESTUDIANT	1,97:1
FERIR-FERIDA	1,05:1
FERIR-FERIT	1:1
JUGAR-JOC	1,16:1
MENJAR-ALIMENTa	1,83:1
MENJAR-ALIMENTb	1,44:1
NAVEGAR-VAIXELLA	2,04:1
NAVEGAR-VAIXELLb	2,74:1
SEURE-CADIRA	0,88:1
VESTIR-SE-ROBAa	2,04:1
VESTIR-SE-ROBAb	1,26:1
VOLAR-EN-AVIÓ-AVIÓ	2,04:1
MITJANA COEFICIENT CONCRETS VERB:NOM	1,58:1

ABSTRACTES	
DEBATRE-DEBAT	1,51:1
DESITJAR-DESIG	1,53:1
GASTAR-DESPESA	1,86:1
MAREJAR-MAREIG	2,38:1
MORIR-MORT	1,09:1
SORPRENDRE-SORPRES-	0,94:1
TRIOMFAR-TRIOMF	1,31:1
MITJANA COEFICIENT ABSTRACTES VERB:NOM	1,51:1

Taula 5: Durada segons el tipus semàntic de parell

D'acord amb els resultats que es mostren a la taula 5, pràcticament no hi ha diferència entre els diferents grups segons si el nom és instrument, concret i abstracte. Amb aquests resultats, interpretem que en LSC la distinció es produeix principalment pel tipus de moviment del nom i del verb i no segons el tipus semàntic de parell.

4.3.3.3. Distinció segons els marcadors no manuals

A l'apartat anterior hem vist que el moviment és suficient per a distingir entre la categoria nom i verb en molts dels parells nom-verb que hem estudiat. No obstant això, el moviment no és l'única estratègia que utilitza la llengua per a distingir-los, sinó que, en bona part dels parells estudiats, el nom i el verb també es distingeixen pel marcador no manual (MNM), el qual consisteix majoritàriament en una vocalització per als noms i en un gest bucal per als verbs (encara que, com veurem, en un percentatge inferior de casos). Per a una major claredat expositiva, hem dividit aquest apartat en tres subapartats. En el primer, ens centrarem en el nom, en el segon, en el verb i en el tercer, farem la comparativa de tots dos.

4.3.3.3.1. Anàlisi dels MNM en el nom dels parells analitzats

A continuació mostrarem en una taula els resultats que hem obtingut per als noms. Per a cada ítem hem comptabilitzat el percentatge de vocalitzacions i el percentatge de gestos bucals. Al costat del percentatge, entre parèntesis, hem especificat el nombre d'exemples amb vocalització o gest bucal respecte del nombre total d'exemples que hem identificat per a cada ítem.

El que hem observat a l'anàlisi dels parells és que els noms van més sovint acompanyats d'una vocalització que d'un gest bucal. A la taula i la figura següents trobem els valors i la gràfica de les dades observades en LSC.

PERCENTATGE DE VOCALITZACIONS I GESTOS BUCALS EN EL NOM		
	VOCALITZACIONS	GESTOS BUCALS
ABRIC	64 % (16/25)	20 % (5/25)
ALIMENTa	95 % (20/22)	0 % (0/22)
ALIMENTb	72 % (13/18)	6 % (1/18)
AVI/ÀVIA	100 % (16/16)	0 % (0/16)
AVIÓ	74 % (17/23)	4 % (1/23)
CADIRA	83 % (10/12)	0 % (0/12)
COTXE	77 % (36/47)	4 % (2/47)
CUINAa	56 % (5/9)	11 % (1/9)
CUINAb	71 % (5/7)	29 % (2/7)
CUINERa	78 % (7/9)	22 % (2/9)
CUINERb	100 % (5/5)	0 % (0/5)
DEBAT	33 % (2/6)	67 % (4/6)
DESIG	67 % (14/21)	14 % (3/21)
DESPEsa	62 % (5/8)	37 % (3/8)
DIBUIX	82 % (14/17)	6 % (1/17)
DUTXA	93 % (13/14)	7 % (1/14)
ESCOMBRA	62 % (8/13)	0 % (0/13)
ESTUDIANT	80 % (8/10)	10 % (1/10)
FERIDA	50 % (2/4)	50 % (2/4)
FERIT	100 % (3/3)	0 % (0/3)
GAT	87 % (27/31)	3 % (1/31)
JOC	86 % (24/28)	0 % (0/28)
MAREIG	0 % (0/6)	16 % (1/6)
MORT	100 % (8/8)	0 % (0/8)
NUS	100 % (5/5)	0 % (0/5)
PINTAa	91 % (10/11)	0 % (0/11)
PINTAb	86 % (6/7)	0 % (0/7)
PLANXAa	62 % (5/8)	12 % (1/8)
PLANXAb	80 % (4/5)	0 % (0/5)
ROBAa	58 % (11/19)	11 % (2/19)
ROBAb	81 % (13/16)	19 % (3/16)
SORPRESA	87 % (21/24)	12 % (3/24)
TISORES	36 % (4/11)	18 % (2/11)
TRIOMF	67 % (2/3)	33 % (1/3)
VAIXELLa	79 % (19/24)	0 % (0/24)
VAIXELLb	100 % (11/11)	0 % (0/11)

Taula 6: Percentatge de vocalitzacions i gestos bucals en el nom.

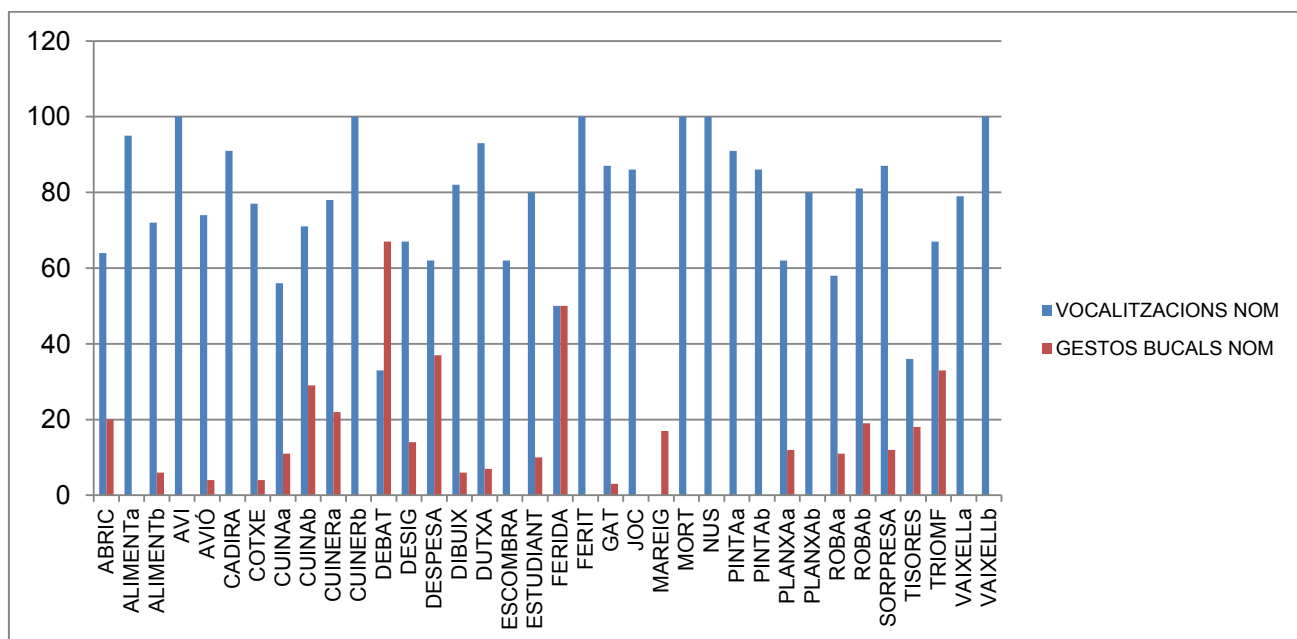

Figura 1: Gràfica amb els percentatges de vocalitzacions i gestos bucals en el nom.

Tant a la taula com a la gràfica es pot veure que les vocalitzacions (de color blau a la gràfica) acompanyen la majoria de noms en més d'un 50% dels casos, mentre que els gestos bucals apareixen en un percentatge molt inferior. També hi podem observar que només hi ha tres noms, DEBAT, FERIDA i DESPESA, que apareixen amb un percentatge significatiu de gestos bucals (un 67%, 50% i 37% respectivament) i un nom, MAREIG, que no apareix en cap exemple acompanyat de vocalització, sinó només d'un gest bucal, encara que el percentatge també és baix (16%). Si agrupem els parells segons el tipus de moviment, obtenim el següent resultat:

	MITJANA EN EL PERCENTATGE DE VOCALITZACIONS EN EL NOM	MITJANA EN EL PERCENTATGE DE GESTOS BUCALS EN EL NOM
GRUP 1	74 %	5 %
GRUP 2	73,44 %	11,44 %
GRUP 3	75,37 %	16,37 %
GRUP 4	69,87 %	11,37 %
GRUP 5	85,66 %	10,33 %

Taula 7: Mitjana del percentatge de vocalitzacions i gestos bucals en el nom segons el grup de moviment al qual pertanyen.

És a dir, que el percentatge de vocalitzacions en el nom és molt elevat en tots els grups, encara que destaca el grup 5, on el percentatge es troba per damunt del 80%. Tot i així, si calculem el nombre de parells de cada grup on el percentatge de vocalitzacions en el nom és superior al 80%, trobem el següent resultat:

	NOMBRE NOMS QUE SUPEREN EL 80% DE VOCALITZACIONS	NOMBRE NOMS TOTAL DEL GRUP	PERCENTATGE DE NOMS RESPECTE EL TOTAL DEL GRUP	NOMS (% VOCALITZACIONS)
GRUP 1	2	5	40 %	DUTXA (93%), AVI (100%)
GRUP 2	3	9	33,33 %	ALIMENTa (95%), DIBUIX (82%), PINTAa (91%)
GRUP 3	5	8	62,5 %	ROBAb (81%), PLANXAb (80%), CUINERb (100%), PINTAb (86%), ESTUDIANT (80%)
GRUP 4	3	8	37,5 %	NUS (100%), GAT (87%), VAIXELLb (100%)
GRUP 5	5	6	83,33 %	CADIRA (83%), FERIT (100%), JOC (86%), MORT (100%), SORPRESA (87%)

Taula 8: Nombre de noms de cada grup que superen el 80% de vocalitzacions.

Com podem observar a la taula anterior, el grup 5 és el que més destaca, amb un total de 5 dels 6 parells amb un percentatge de vocalitzacions en el nom superior al 80%.

Per altra banda, i en relació amb les vocalitzacions, en contrast amb els gestos bucals, sembla que hi ha una lleugera diferència pel que fa al tipus semàntic de nom (concret, instrument o abstracte), tal com podem observar a la següent taula:

TIPUS SEMÀNTIC DE NOMS	MITJANA DEL PERCENTATGE DE VOCALITZACIONS	MITJANA DE PERCENTATGE DE GESTOS BUCALS
NOMS CONCRETS	81,63 %	9,05 %
NOMS INSTRUMENTS	74,00 %	6 %
NOMS ABSTRACTES	59,42 %	25,71 %

Taula 9: Mitjana del percentatge de vocalitzacions i gestos bucals en el nom segons el tipus semàntic.

D'acord amb la taula anterior, tots tres tipus semàntics es troben per sobre del 50% pel que fa a les vocalitzacions, però destaca la diferència entre el percentatge més alt, corresponent als noms concrets (81,63%) respecte del més baix que el trobem en els noms abstractes (59,42%). Pel que fa als gestos bucals, els noms concrets i noms d'instrument tenen un baix percentatge de gestos bucals, però, en canvi, destaca el percentatge més elevat del grup de noms abstractes. Entenem que aquests resultats es corresponen amb el fet que formen part del grup dels noms abstractes els casos de DEBAT i DESPESA (amb un percentatge de gestos bucals de 67% i 37% respectivament), els quals, tal com argumentarem a l'apartat 4.3.3.3.3, considerem casos especials.

4.3.3.3.2. Anàlisi dels MNM en els verb analitzats

Igual com hem fet amb els noms, a continuació mostrarem en una taula els resultats que hem obtingut per als verbs. Com a l'apartat anterior, per a cada ítem hem comptabilitzat el percentatge de vocalitzacions i el percentatge de gestos bucals. Al costat del percentatge, entre parèntesis, hem especificat el nombre d'exemples amb vocalització o gest bucal respecte del nombre total d'exemples que hem identificat per a cada ítem.

El que hem observat en fer l'anàlisi dels verbs és que la gràfica s'inverteix, és a dir, que un percentatge inferior de verbs va acompanyat de vocalitzacions, mentre que un percentatge més elevat de verbs va acompanyat de gestos bucals:

PERCENTATGE DE VOCALITZACIONS I GESTOS BUCALS EN EL VERB		
	VOCALITZACIONS	GESTOS BUCALS
ABRIGAR	11 % (2/18)	67 % (12/18)
CONDUIR	12 % (1/8)	87 % (7/8)
CUINAR	18 % (4/20)	70 % (14/20)
DEBATRE	17 % (3/18)	83 % (15/18)
DESITJAR	27 % (7/26)	50 % (13/26)
DIBUIXAR	44 % (4/9)	56 % (5/9)
DUTXAR	23 % (3/13)	77 % (10/13)
ENVELLIR	0 % (0/12)	67 % (8/12)
ESCOMBRAR	22 % (2/9)	78 % (7/9)
ESGARRAPAR	6 % (1/18)	50 % (9/18)
ESTUDIAR	16 % (3/19)	63 % (12/19)
FERIR	15 % (5/34)	82 % (28/34)
GASTAR	7 % (1/15)	80 % (12/15)
JOC-JUGAR	89 % (17/19)	0% (0/19)
LLIGAR	39 % (9/23)	48 % (11/23)
MAREJAR	0 % (0/13)	46 % (6/13)
MENJAR	54 % (14/26)	38 % (10/26)
MORIR	79 % (15/19)	37 % (7/19)
NAVEGAR	8 % (1/13)	92 % (12/13)
PENTINAR	28 % (5/18)	39 % (7/18)
PLANXAR	62 % (8/13)	31 % (4/13)
SEURE	8 % (1/13)	77 % (10/13)
SORPRENDRE	83 % (20/24)	25 % (6/24)
TALLAR	43 % (6/14)	43 % (6/14)
TRIOMFAR	50 % (7/14)	43 % (6/14)
VESTIR-SE	7 % (3/41)	76 % (31/41)
VOLAR-EN-AVIÓ	12 % (2/17)	82 % (14/17)

Taula 10: Percentatges de vocalitzacions i gestos bucals en els verbs dels parells analitzats.

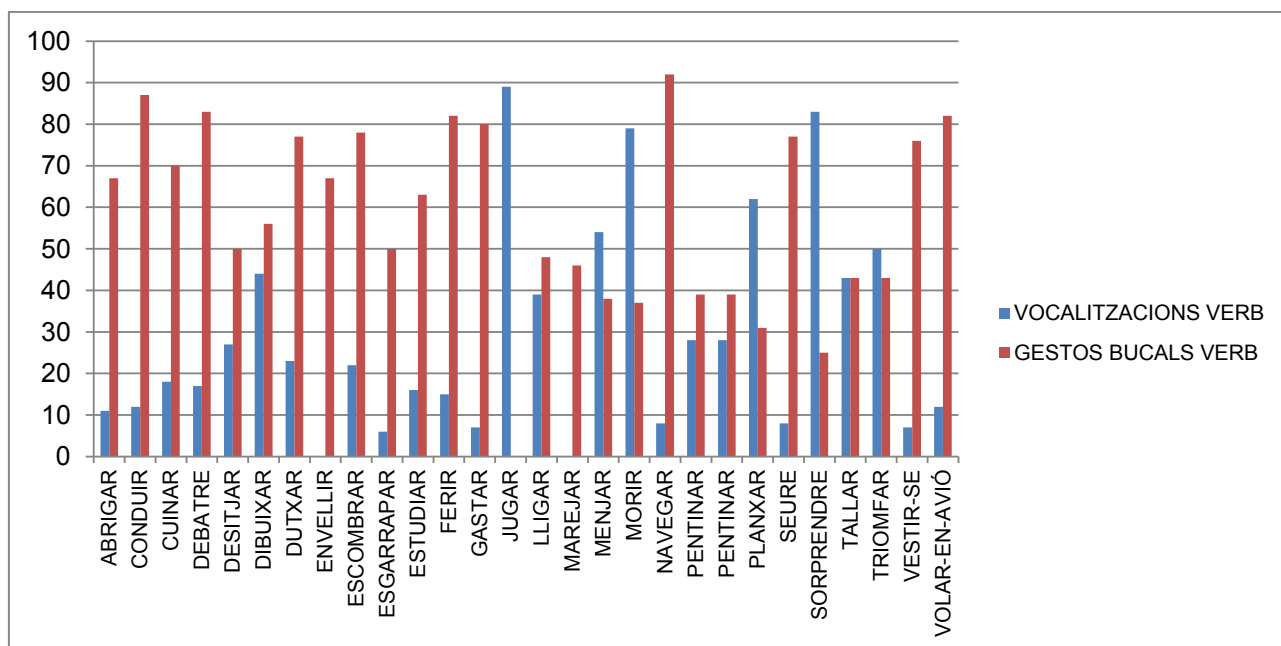

Figura 2: Gràfica amb els percentatges de vocalitzacions i gestos bucals en els verbs.

Pel que podem observar, el percentatge de gestos bucals que acompanyen els verbs és molt elevat (en color vermell), comparat amb el dels noms. No obstant això, també hi ha un grup de verbs que va acompanyat d'un percentatge elevat de vocalitzacions. Els verbs JUGAR (89%), que no apareix en cap cas amb un gest bucal, SORPRENDRE (83%) i MORIR (79%) són els que tenen percentatges més elevats de vocalitzacions. Si agrupem els verbs segons el tipus de moviment, observem que el grup que té un percentatge més elevat de vocalitzacions en els verbs és el grup 5 (al qual pertanyen JUGAR, SORPRENDRE i MORIR), caracteritzat per la poca distinció entre el moviment dels noms i dels verbs:

	MITJANA DEL PERCENTATGE DE VOCALITZACIONS	MITJANA DEL PERCENTATGE DE GESTOS BUCALS
GRUP 1	19,2	71,4
GRUP 2	27,77	60,77
GRUP 3	27,5	58,75
GRUP 4	19,12	59,12
GRUP 5	54,8	44,2

Taula 11: Mitjana del percentatge de vocalitzacions i gestos bucals en el verb, segons el tipus de moviment.

Les vocalitzacions són lleugerament diferents per al nom i per al verb. En general, vocalitzen la paraula de forma incompleta tant en el nom com en el verb, però en el cas del nom la vocalització es correspon amb la forma nominal de la llengua oral (JOC, per

exemple, el vocalitzen com a JUE, JU, JO, JUEGO), mentre que en el cas del verb solen vocalitzar la forma verbal corresponent (JUA o JUEGAN). No obstant això, considerem que caldria un estudi més específic per acabar de definir aquestes diferències, i confirmar si coincideixen amb les observacions de Schreurs (2006), respecte la llengua de signes holandesa, quan comenta que les vocalitzacions dels noms sempre és sencera i en canvi les dels verbs és una reducció de la paraula.

Pel que fa als gestos bucals en els verbs, el percentatge supera el 50%, en tots els grups llevat del grup 5, on el percentatge està per sota del 50% (és de 44,2%). Però no hi ha cap grup, a diferència de les vocalitzacions en els noms, on el percentatge global del grup arribi a superar el 80% de gestos bucals. Sí que hi ha alguns verbs, de diferents grups, que individualment superen el 80% de gestos bucals, tal com podem veure a la taula següent:

VERBS ON EL PERCENTATGE DE GESTOS BUCALS ÉS SUPERIOR AL 80%				
	NOMBRE VERBS >80%	NOMBRE VERBS TOTAL DEL GRUP	PERCENTATGE DE VERBS RESPECTE EL TOTAL DEL GRUP	VERBS (% DE GESTOS BUCALS)
GRUP 1	1	5	20 %	NAVEGAR (92%)
GRUP 2	2	9	22,22 %	CONDUIR (87%), GASTAR (80%)
GRUP 3	1	8	12,5 %	DEBATRE (83%)
GRUP 4	2	8	25 %	NAVEGAR (92%), VOLAR-EN-AVIÓ (82%)
GRUP 5	2	6	33,33 %	FERIR (a i b) (82%)

Taula 12: Nombre de verbs de cada grup que superen el 80% de gestos bucals.

Entre els verbs que tenen un alt percentatge de gestos bucals hi trobem NAVEGAR (92%), CONDUIR (87%), VOLAR-EN-AVIÓ (82%), que es corresponen amb accions fetes amb un vehicle, o bé DEBATRE (83%), GASTAR (80%) i FERIR (82%), en què el corresponent nom també es caracteritza per un alt percentatge de gest bucal i en què el gest bucal sembla tenir una certa iconicitat respecte al que representa el signe.⁷¹ Això vol dir que formarien part del grup de gestos bucals que Crasborn et al. (2008) classifiquen com els que representen la mateixa acció. No obstant això, tant uns com els altres (llevat de FERIR) es distingeixen del corresponent parell nom pel tipus de moviment, ja que el verb té una durada superior al 1,5:1 en tots els casos.

⁷¹ En el cas de DEBAT-DEBATRE i DESPESA-GASTAR trobem un alt percentatge de gest bucal tant en el nom com en el verb. El gest bucal consisteix en els llavis serrats (tensos) o bé en una obertura de la boca. En el cas de FERIR, el gest bucal consisteix en una mena d'explosió labial.

Per altra banda, a diferència dels respectius noms, en els verbs que formen part d'un parell semàntic amb un nom concret, el percentatge de vocalitzacions és inferior al dels altres dos tipus semàntics de parells. A la vegada, aquest percentatge inferior de vocalitzacions coincideix amb el percentatge més elevat de gestos bucals, tal com podem veure a la taula següent en la qual hem calculat la mitjana dels percentatges, agrupats segons el tipus semàntic de parell:

GRUP SEMÀNTIC	MITJANA DEL PERCENTATGE DE VOCALITZACIONS EN EL VERB	MITJANA DE PERCENTATGE DE GESTOS BUCALS EN EL VERB
VERB PARELL AMB UN NOM CONCRET	21,05	66,11
VERB PARELL AMB UN NOM INSTRUMENT	35,1	51,9
VERB PARELL AMB UN NOM ABSTRACTE	37,57	52

Taula 13: Mitjana del percentatge de vocalitzacions i gestos bucals en el verb segons el tipus semàntic de parell.

Entenem que aquests resultats es corresponen amb el fet que els gestos bucals es produeixen en un percentatge més elevat en aquelles arrels equivalents a V que denoten una certa iconicitat i que, en aquest estudi, coincideixen amb el fet que estan agrupats principalment dins del grup de parells verb-nom concret, com VOLAR-EN-AVIÓ o NAVEGAR.

4.3.3.3. Comparació de l'anàlisi dels MNM en els parells nom-verb

El que podem concloure de la comparació d'ambdues anàlisis és que en LSC el percentatge de vocalitzacions és més elevat en el nom que en el verb, mentre que el percentatge de gestos bucals és superior en el verb que en el nom. D'aquesta manera confirmem per a la LSC el que s'ha observat en altres llengües de signes i el que postulen Sutton-Spence i Woll (1999), Johnston (2001), Voghel (2005), Hunger (2006) o Kimmelman (2009), els quals, tal com hem dit anteriorment, observen que, en general, les vocalitzacions són MNM més vinculats a la categoria nominal que a la verbal.

Sutton-Spence i Woll (1999) també assumeixen que les vocalitzacions acompanyen més els noms, perquè els verbs solen anar acompanyats d'altres patrons bucals, com els gestos bucals, que tenen l'origen en la llengua de signes, i que en moltes ocasions representen directament l'acció que s'està duent a terme (menjar, riure, mossegar, un motor en marxa, etc.). En LSC hem observat que els gestos bucals es caracteritzen perquè apareixen en un percentatge elevat en pràcticament tots els verbs i, en canvi, en

un percentatge pràcticament inexistent a la majoria de noms. Generalment, no apareixen com a únic element distintiu entre el nom i el verb, sinó que la majoria de parells amb un percentatge molt elevat d'aparició del gest bucal es distingeixen clarament pel moviment, per la qual cosa, no són una estratègia dirigida a evitar l'ambigüitat entre noms i verbs.

Per altra banda, els gestos bucals dels verbs que hem analitzat en LSC mostren una certa iconicitat vinculada a la semàntica del verb. Per aquest motiu, els verbs que tenen un percentatge més elevat de gestos bucals són aquells que expressen una acció durativa que es duu a terme mitjançant un instrument, sobretot, un vehicle de motor (CONDUIR, NAVEGAR, VOLAR-EN-AVIÓ), encara que no necessàriament (CUINAR (70%), DUTXAR (77%), ESCOMBRAR(78%)). És a dir, que segons la classificació de Crasborn et al (2008) formarien part del grup de gestos bucals que representen l'acció que denota el verb.

En el marc teòric de Borer podríem interpretar, doncs, que les vocalitzacions formen part del F_L de les arrels equivalents a N i els gestos bucals al F_L de les arrels equivalents a V, encara que caldria estudiar més a fons l'opcionalitat o obligatorietat d'aquests elements quan s'articula el signe, i també observar si aquesta opcionalitat/obligatorietat és similar tant en el cas de les vocalitzacions com en el cas dels gestos bucals.

Ara bé, a les dades analitzades en LSC, hem observat un grup restringit de parells en què tots dos, nom i verb, s'articulen simultàniament, en un percentatge molt elevat de les aparicions, o bé amb una vocalització, o bé amb un gest bucal. Aquests casos els hem tractat com a especials.

Pel que fa als parells en què nom i verb van acompanyats de vocalitzacions, hem observat que tots ells estan inclosos en el grup 5, on la distinció pel moviment és mínima (JOC-JUGAR, MORT-MORIR, SORPRESA-SORPRENDRE). De fet, és dins d'aquest grup on hi ha els parells amb un percentatge de vocalitzacions més elevat, tant en el nom com en el verb.

En canvi, aquells parells en què tant el nom com el verb van acompanyats en un percentatge elevat de gestos bucals, pertanyen a diferents grups de tipus de moviment i els coeficients de distinció pel moviment són elevats en dos dels tres parells (DEBATRE-DEBAT (1,51:1) i GASTAR-DESPESA (1,86:1)). El tercer parell FERIR- FERIDA/FERIT, que pertany al grup 5, la distinció per moviment és inexistent (1:1 i 1,05:1 respectivament).

Tant Sutton-Spence i Woll (1999) com Crasborn et al. (2008) fan referència a un grup restringit de signes (els primers es refereixen a la BSL, mentre que els darrers fan un estudi comparatiu de diverses llengües de signes) en què les vocalitzacions serveixen per a evitar l'ambigüïtat, ja que es tracta de casos de signes que manualment s'articulen igual. En concret, Crasborn et al. (2008), consideren que en parells homònims les vocalitzacions, tot i ser manlleus de les llengües orals, tenen un estatus lingüístic dins les llengües de signes, igual com també el tenen els gestos bucals, que tenen l'origen dins la mateixa llengua de signes. Postulen que en aquests casos les vocalitzacions formen part del signe i que en moltes ocasions tenen la funció d'evitar l'ambigüïtat entre signes que tenen la mateixa articulació manual però que signifiquen coses diferents. Posen exemples com els de GERMÀ i GERMANA, o MARIT i MULLER en NGT. En casos com aquests, la vocalització del mot en neerlandès evita l'ambigüïtat entre un signe i l'altre (Crasborn et al. 2008:48). Altres investigadors, com Schermer (1990) defensa que en NGT les vocalitzacions només són obligatòries en els casos que eviten l'ambigüïtat entre signes que tenen la mateixa articulació manual.

Pensem que aquesta hipòtesi podria explicar el nombre tan elevat de vocalitzacions en els parells nom-verb del grup 5 i, a la vegada, ens fa pensar en la possibilitat que la vocalització formi part de l'arrel lèxica en els parells JOC-JUGAR, MORT-MORIR, SORPRESA-SORPRENDRE, que tenen molt poca distinció pel que fa al moviment (1,16:1, 1,09:1 i 0,94:1 respectivament). Si fos així, entendríem que la vocalització es realitza de forma manifesta com a vocalització nominal o verbal en funció del F_L amb el qual es combina l'arrel, ja que també hem observat que en aquests casos les vocalitzacions del nom i del verb són lleugerament diferents.

Així mateix, en els casos en què els gestos bucals acompanyen tant el nom com el verb del parell en un percentatge elevat d'aparicions, considerem que també es podrien interpretar com que el gest bucal forma part de l'arrel. És el cas dels nom abstractes DEBAT (67%) o DESPESA (37%), o del concret FERIDA (50%), en què el corresponent parell verb també té un percentatge elevat de gestos bucals (DEBATRE (83%), GASTAR (80%) i FERIR (82%)).

En el marc teòric de Borer interpretaríem aquests resultats en el sentit que tant en els casos de vocalitzacions com de gestos bucals que apareixen en aquest grup restringit de parells, les vocalitzacions o gestos bucals formen part de l'arrel i no del F_L , tenint el mateix estatus lingüístic que el gest bucal de les arrels del tipus HAVER, que hem descrit al capítol 2, apartat 2.2.1.1.4, per exemple.

No obstant això, essent coneixedors que les vocalitzacions estan fortament subjectes a altres variables, com al fet que l'interlocutor sigui oïdor o no i al seu coneixement de la llengua de signes (quan l'interlocutor és oïdor, i com més baix sigui el seu nivell de LSC, més vocalitzen els signants), pensem que les dades que hem obtingut no són prou concloents i que caldria investigar amb més profunditat alguns aspectes, com per exemple, si els signes s'interpreten com a mal formats quan s'articulen sense la vocalització o el gest bucal. Per tot això, considerem que aquest seria un punt molt interessant de seguir investigant en una recerca futura.

Per altra banda, les vocalitzacions, en contraposició als gestos bucals, no són els únics contrastos suprasegmentals que hem trobat en els parells nom-verb estudiats. Hi ha tres parells en què el verb es distingeix, a més, perquè va acompanyat d'un moviment d'espatlles, de colzes o del tronc. Són els parells CADIRA-SEURE, ABRIC-ABRIGAR-SE i AVI/ÀVIA-ENVELLIR. En el cas de SEURE les espatlles es tiren endarrere i en el cas d'ABRIGAR-SE, els colzes s'alcen. Un altre dels parells, AVI/ÀVIA-ENVELLIR el verb va acompanyat d'una inclinació del cos endavant. El coeficient de diferència entre la durada del verb i el nom en aquests parells és variable. En el cas de SEURE-CADIRA i ABRIGAR-SE-ABRIC és pràcticament inexistent o no gaire elevat (0,88:1 i 1,35:1 respectivament), però en canvi el d'ENVELLIR-AVI és molt destacable (2,94:1). En els dos primers casos, aquests moviments no manuals són determinants per a la distinció de la categoria, encara que no impliquin més durada en el verb.

El fet que un element suprasegmental actuï com a únic element diferenciador no és exclusiu de les llengües de signes, sinó que també el trobem en algunes llengües orals. En bamba⁷², per exemple el to distingeix entre la interpretació del futur referida a "demà" (to baix) i "demà passat" (to alt), tal com veiem en l'exemple proposat per Hopper i Thompson (1984):

(11) Hopper i Thompson (1984:734)

- a. n-kà-boomba.
1sg.FUT1-treballar
Jo treballaré demà.

- b. n-ká-boomba.
1sg-FUT2-treballar
Jo treballaré demà passat.

⁷² Llengua africana, Níger-congoriana, de la zona de Zàmbia i del Congo.

Per altra banda, tampoc és necessari que hi hagi una regularitat d'aparició d'aquests elements distintius suprasegmentals en tota la categoria lèxica. Tal com comenta Schreurs (2006) en el seu estudi sobre els parells nom-verb de la NGT, en anglès, l'accent també pot ser distintiu entre dues categories diferents, però aquesta distinció no és regular per a tots els parells nom-verb de l'anglès. Per tant, des de la nostra perspectiva, aquests elements formen part del F_L de les arrels equivalents a V d'aquests parells en concret, tenint el mateix estatus que els gestos bucals de la majoria d'arrels equivalents a V que hem analitzat en aquest capítol.

4.4. Resum sobre l'estudi dels parells nom-verb en LSC

En aquest capítol hem comprovat que en LSC hi ha diferències morfofonològiques entre els noms i els verbs. Hem interpretat aquestes diferències morfofonològiques en el marc teòric de Borer, postulant que hi ha un F_L que es combina amb les arrels que esdevenen equivalents a N i un altre que ho fa amb les que esdevenen equivalents a V. Cada un d'aquests F_L consta de diferents al·lomorfes que s'afegeixen a l'arrel, ajudant a identificar la categoria.

A la taula 3, que reproduïm a continuació, hem agrupat els parells analitzats en 5 grups segons les diferències en el tipus de moviment. Els primers 4 grups responen a un al·lomorf diferent d'un mateix F_L (un per a les arrels equivalents a N i un per a les arrels equivalents a V). En el darrer grup, les arrels equivalents a N i equivalents a V no mostren una diferència morfofonològica basada en el tipus de moviment, per la qual cosa, sembla que les arrels s'insereixen directament en el nucli de la projecció funcional, aparentment (en aquesta fase de la investigació), sense cap al·lomorf amb representació fonològica:

GRUP DE PARELL	AL·LOMORFS PER AL F_L NOM	AL·LOMORFS PER AL F_L VERB	EXEMPLE DE PARELL
1.-	No trajectòria i Mov. 2	Mov. Trajectòria	DUTXA-DUTXAR
2.-	Mov. 2 simple	Mov. Repetit	COTXE-CONDUIR
3.-	Mov. Repetit	Augment de repeticions	DEBAT-DEBATRE
4.-	Mov. Trajectòria	Modificació de la trajectòria	ABRIC-ABRIGAR
5.-	-----	-----	MORT-MORIR

Taula 3: Relació d'al·lomorfes identificats per al F_L del nom i F_L del verb classificats en 5 grups segons la correlació que s'estableix entre uns i altres.

Els grups 1 i 2 de parells mostren una diferència clara entre el moviment dels noms i dels verbs, mentre que en els grups 3 i 4 la diferència no és tan evident i, en un dels grups, el 5, pràcticament no hi hem trobat diferències.

A banda del tipus de moviment, també hem observat l'ús de marcadors no manuals (MNM) en la distinció entre els parells analitzats. Principalment hem analitzat les vocalitzacions i els gestos bucals. D'acord amb els resultats de l'anàlisi, en LSC, les vocalitzacions s'articulen principalment amb els noms, mentre que els gestos bucals ho fan amb els verbs. Els verbs que presenten un percentatge més elevat de gestos bucals són aquells que impliquen una activitat durativa amb un instrument, com NAVEGAR, CONDUIR, VOLAR-EN-AVIÓ, CUINAR, etc. Hem interpretat aquests resultats com que les vocalitzacions formen part del F_L nominalitzador i els gestos bucals del F_L verbalitzador, encara que hem puntualitzat que caldria investigar més a fons si l'articulació d'aquests MNM, és obligatòria o opcional.

Així mateix, també hem identificat un nombre restringit de casos en què tant el nom com el verb s'articulen simultàniament amb, o bé una vocalització, o bé un gest bucal. En el cas dels parells en què tant el nom com el verb s'articulen amb vocalitzacions, hem destacat el fet que tots ells formen part del grup 5, que és el grup que mostra menys distinció pel moviment. Això no passa en els parells en què tant el nom com el verb apareixen amb un gest bucal, perquè formen part de diferents grups morfofonològics. Hem interpretat aquestes dades en la línia de Crasborn et al. (2008), considerant que els gestos bucals i les vocalitzacions formen part de l'arrel lèxica (en aquest grup restringit de parells). En el cas de les vocalitzacions, i atès que semblen ser lleugerament diferents per als noms i per als verbs, interpretem que la vocalització es realitza manifestament d'una manera o d'una altra segons si l'arrel es combina amb el F_L nominalitzador o verbalitzador, la qual cosa, alhora, ajuda a evitar l'ambigüitat entre els parells. No obstant això, també hem considerat que els resultats no són concloents i hem posat de manifest la necessitat d'una recerca futura en aquest aspecte.

A partir d'aquí, les arrels equivalents a V o equivalents a N s'insereixen en estructures sintàctiques diferents. La inserció en aquestes estructures implica més modificacions morfofonològiques de les arrels C-equivalents. Aquestes modificacions morfofonològiques presentaran restriccions (o diferents al·lomorfs) en funció de les propietats morfofonològiques de l'arrel. A partir d'ara descriurem les estructures on s'insereixen les arrels verbalitzades i descriurem amb més detall aquelles projeccions funcionals que provoquen més canvis morfofonològics a l'arrel verbal. L'objectiu final és el de mostrar els

diferents tipus de processos morfosintàctics que afecten la categoria verb i que ajuden a identificar-la.

En el proper capítol definirem el terme projecció funcional i descriurem les estructures funcionals que tradicionalment s'han vinculat a la categoria verb, explicant breument com es realitzen en LSC.

En els capítols posteriors focalitzarem la investigació en aquelles estructures funcionals que provoquen modificacions morfofonològiques a l'arrel equivalent a V. En el capítol 6 ens centrarem en la Concordança; en el capítol 7 en l'Aspecte; en el capítol 8 en la Manera i en el 9, en la Quantitat.

Capítol 5

5. Propietats sintàctiques que identifiquen el verb en LSC

En el capítol anterior hem observat que hi ha diferències morfofonològiques en els parells nom-verb de la majoria dels ítems que hem escollit per a l'estudi. Tot i així, hi ha dos grups, el 3 i el 5, en què la diferència és molt poca o inexistente. Aquest fenomen ens porta a preguntar-nos si podem saber, aleshores, quina és la categoria del signe. En aquest capítol i en els següents ens proposem respondre aquesta pregunta centrant-nos, per una banda, en quines són les propietats sintàctiques que ens permeten identificar la categoria verb com a tal i, per altra banda, com afecten la morfofonologia de l'arrel aquestes propietats sintàctiques.

Com hem dit en diverses ocasions anteriorment, aquest treball defensa la perspectiva del marc teòric de Borer, per la qual cosa, entenem que les propietats sintàctiques estan vinculades a les estructures sintàctiques on s'insereixen les arrels C-equivalents. En aquest capítol, explicarem les estructures sintàctiques o projeccions funcionals que es vinculen a la categoria verb dins l'àmbit de la recerca lingüística sintactista. El nucli d'aquestes estructures sintàctiques selecciona arrels equivalents a V, per la qual cosa, ajuden a identificar la categoria.

En els capítols posteriors, en canvi, només centrarem l'atenció en aquelles projeccions funcionals que provoquen modificacions morfofonològiques en les arrels amb l'objectiu de fer una descripció més exhaustiva, no només de les propietats sintàctiques de la categoria verb en LSC, sinó també de les seves propietats morfofonològiques. Tot i així, som conscients que tot i el nostre esforç, encara falta molta feina a fer en aquest camp i que caldrà aprofundir més en la investigació de molts dels aspectes que apareixen en aquest treball.

5.1. Antecedents

L'inici de la identificació de les projeccions funcionals va aparèixer amb els orígens de la teoria de la X-barra (Chomsky 1970). Aquesta teoria assumia l'existència de les categories lèxiques nom, verb i adjectiu, i l'expansió d'aquestes categories mitjançant la

combinació amb un complement i amb un especificador. L'esquema resultant era el següent:

- (1) Chomsky (1970:210)
- a. $X' \rightarrow X \dots$
 - b. $X'' \rightarrow [\text{Spec. } X'] X'$

En un principi, tot i que amb aquest tipus de representació Chomsky ja interpreta les categories lèxiques en termes sintàctics, l'esquema es va formular per a definir pròpiament les categories lèxiques, de manera que en el nucli d'aquestes expansions hi havia sempre una categoria lèxica definida mitjançant trets morfosintàctics:

- Per al nom: N [+N, -V]
- Per al verb: V [-N, +V]
- Per a l'adjectiu: A [+N, +V]
- Per a la preposició: P [-N, -V]

Posteriorment es va veure que hi podia haver una categoria funcional, com la flexió del verb en el nucli de IP (Sintagma Flexió) (Stowell 1981; Chomsky 1986, Pollock 1989). Aquesta representació va conduir a la decisió de distingir entre el que és la categoria lèxica del que és la categoria funcional.

A diferència de les categories lèxiques, que formen part de la classe oberta de paraules, les categories funcionals formen part de la classe tancada de paraules. Abney (1986) defineix la naturalesa dels elements funcionals, contrastant-los amb els elements temàtics. En primer lloc, destaca que els elements funcionals, a banda de pertànyer a la classe tancada de paraules; generalment són àtons, sovint clítics, o bé afijos o bé nuls fonològicament parlant. En segon lloc, permeten només un complement que no pot ser un argument. Posa l'exemple del sintagma Flexió, que selecciona el sintagma Verbal (SV) o bé del sintagma Complementador, que selecciona el sintagma Flexió. En tercer lloc, destaca que els elements funcionals no tenen un contingut descriptiu, és a dir, vinculat amb el coneixement del món, de la mateixa manera que el té una paraula com *ball* (pilota). La contribució semàntica dels elements funcionals és secundària, en el sentit que regula o contribueix a la interpretació del seu complement. El rol del complement consisteix a marcar trets que tenen a veure amb la manera com s'ha d'interpretar l'enunciat. En el verb, per exemple, l'element funcional Flexió fixa la interpretació del temps de l'acció designada pel verb. A l'exemple d'"En Màrius xutava la pilota", l'element funcional *passat* fixa l'acció en el temps passat. Però com que l'element funcional no té contingut semàntic descriptiu, el que fa és extreure'l del complement ('xutar'), de manera

que si bé l'element funcional és el nucli estructural de la construcció, el complement n'és el nucli semàntic. A l'exemple anterior, el sintagma Flexió (SFlex) seria el nucli estructural i el sintagma verbal el nucli semàntic.

Des de la perspectiva dels models neoconstruccionistes com els de Borer, que hem explicat al capítol 3, s'assumeix que les categories gramaticals (o funcionals) s'haurien de definir en termes d'estructura i, a més, s'assumeix que aquestes estructures es troben en essència disponibles a la Gramàtica Universal. D'aquesta manera, les estructures sintàctiques proporcionen fórmules que la semàntica interpreta. Així mateix, les configuracions gramaticals específiques de cada llengua es construeixen a partir d'aquestes estructures universals, seguint les següents restriccions (Borer 2005a):

- (2) Borer (2005a:27)
 - a. Totes les projeccions funcionals tenen un X^{\max} i un X^{\min} (però d'acord amb Chomsky 1995b, hi ha nocions derivades, en lloc de primitives, i el mateix nucli pot ser a la vegada X^{\max} i X^{\min}).
 - b. Cada projecció sintagmàtica (*phrasal projection*) té com a màxim un especificador i com a màxim un complement, fet que se segueix directament de la ramificació binària (introduïda per Kayne 1984).

Tal com hem explicat al capítol 3, Borer assumeix, per una banda, l'existència d'una estructura funcional on s'insereixen els ítems lèxics i, per altra banda, l'existència d'un vocabulari funcional (F_F) que forma part de la classe tancada de paraules, que es troba en el nucli de les estructures funcionals i que assigna un valor semàntic als ítems lèxics inserits a l'estructura, legitimant-los. Els F_F poden ser de dues classes: f-morfs (o bé morfemes independents), que estan vinculats a un índex fonològic, o bé <trets de nucli> abstractes, que produeixen el moviment del nucli (sigui lèxic o sigui funcional). Així mateix, l'assignació d'un valor semàntic també es pot produir mitjançant un modificador, un operador discursiu, o bé un altre constituent, a través de la concordança nucli-especificador (Borer 2005a:42).

5.2. Concepte de projecció funcional

Les observacions de Stowell (1981), Chomsky (1986) i Abney (1986) respecte la relació entre les propietats flexives dels nuclis lèxics i les categories funcionals en les extensions de les projeccions van preparar el terreny per a una explicació de la legitimació de les categories funcionals a partir de la morfosintaxi. Al mateix temps, es va començar a

identificar les categories lèxiques amb unes categories funcionals concretes. Per exemple, pel que fa a la categoria verb, en un principi, s'identificava aquesta categoria amb l'anomenat Sintagma Flexió (SFlex), que agrupava totes les modificacions morfològiques observades en els verbs. Pollock (1989) va proposar distingir, dins del Sintagma Flexió, entre les projeccions de Concordança i Temps, alhora que en va estudiar la seva distribució, mitjançant la comparació entre el francès i l'anglès.

Cada una de les projeccions funcionals està representada per uns trets que solen realitzar-se o bé mitjançant afixos o bé mitjançant morfemes lliures, encara que també pot passar que no tinguin representació fonològica, tal com veurem que passa en el cas de la projecció funcional Temps en LSC. Aquests trets legitimen especificadors en les seves projeccions i a la vegada tenen trets semàntics que defineixen la projecció funcional. Per exemple, els trets [\pm passat], [\pm futur], etc. formen part i defineixen la projecció funcional Temps, mentre que els trets [\pm iteratiu], [\pm tèlic], etc. formen part i defineixen la projecció funcional Aspecte.

El motiu pel qual les projeccions funcionals tenen una relació molt estreta amb les categories lèxiques, és perquè en el nucli de cada projecció funcional hi ha un ítem lèxic categoritzat. És per això que investigadors com Van Riemsdijk (1990) o Grimshaw (1991) van proposar que en la representació d'una projecció funcional s'hi afegís la representació de la categoria lèxica amb la qual s'associava.

En aquest context, les projeccions funcionals considerades tradicionalment com a extensions vinculades la categoria verb dins la gramàtica generativa són:

- Projecció funcional Temps (ST)
- Projecció funcional Negació (SNeg)
- Projecció funcional Mode (SMode)
- Projecció funcional Concordança (SConc)⁷³
- Projecció funcional Aspecte (SAsp)

Per altra banda, el marc teòric de Borer també contempla unes projeccions funcionals que l'autora denomina intermèdies. Aquestes projeccions funcionals poden ser neutrals

⁷³ La concordança no és una projecció funcional vinculada exclusivament al verb, perquè també hi ha concordança entre el nom i l'adjectiu, tot i que en anglès aquest tipus de concordança s'anomena *concord* per a distingir-la d'*agreement*. No obstant això, els verbs mostren concordança en moltes llengües naturals, per la qual cosa tradicionalment també s'ha considerat una projecció funcional identificativa de la categoria.

quant a la categoria lèxica en el sentit que poden aparèixer en diversos contextos, de manera que no poden associar-se a només una categoria lèxica. Quan ho fan, conserven l'especificació categorial de la projecció funcional dins la qual es troben (Borer 2005a:21). A més, aquestes projeccions funcionals poden aparèixer en diferents posicions dins l'estructura sintàctica, combinant-se amb altres projeccions funcionals. Entre aquestes projeccions funcionals intermèdies, en el nostre treball considerarem:

- Projecció funcional Manera (SMan).
- Projecció funcional Quantitat (SQ)
- Projecció funcional Divisió (SDiv)
- Projecció funcional Classificador (SClass)

La projecció funcional Manera és una projecció funcional intermèdia, perquè pot aparèixer en diferents contextos. La manera modifica propietats, per la qual cosa en el seu nucli s'hi poden inserir arrels de diferents categories o bé altres projeccions funcionals. En LSC, tal com veurem en el capítol 8, on tractarem el sintagma Manera, veurem que les arrels verbals poden inserir-se en el nucli de la projecció funcional Manera i que, en algunes ocasions, quan ho fan, es modifica la realització morfofonològica per a expressar aquesta canvi de les propietats. Per exemple, l'arrel verbal CAMINAR s'articula més lentament si el que s'expressa és caminar lentament, o contràriament s'articula més de pressa si el que s'expressa és caminar de pressa.

Per altra banda, l'abast de la modificació també depèn d'on se situa la projecció funcional Manera. Per exemple, la modificació de la manera a l'oració 'En Joan imprudentment va treure l'arma' té un abast diferent de la modificació de la manera a l'oració 'En Joan va treure l'arma imprudentment'. En el primer exemple, la modificació afecta tota la proposició, mentre que en el segon exemple, la modificació afecta directament l'acció de treure l'arma. En aquest treball només examinarem aquesta darrera circumstància, en què l'adverbi de manera modifica l'acció verbal,⁷⁴ perquè són els que poden modificar morfofonològicament l'arrel verbalitzada. Com veurem al capítol 8, no tots els adverbis modifiquen l'arrel verbalitzada, ni tots els verbs opten per la derivació morfofonològica, sinó que només ho fan aquells que tenen unes propietats fonològiques i semàntiques concretes.

⁷⁴ Utilitzem el terme adverbi per a referir-nos a la classe de paraules que actua com a modificador. En aquest treball només ens centrarem en aquells casos en què la modificació afecta el verb.

Per la seva banda, la projecció funcional Quantitat es troba en una situació similar a la de Manera, en el sentit que la podem trobar en diferents contextos. Per exemple, pot combinar-se amb projeccions funcionals pròpies del sintagma nominal, com a ‘tres noies’, però també amb projeccions funcionals vinculades als adjectius (expressant grau d’intensitat, com en el sintagma ‘molt fosc’) o bé al verb, expressant també intensitat, o bé, combinada amb la projecció funcional Divisió, pluralitat d’esdeveniment (‘discutien molt’). Borer (2005a,b), per exemple, la identifica dins la projecció funcional Aspecte (AspQ), ja que, com veurem més endavant, segons Borer el tret [+Quantitat] és el causant de la interpretació tèlica de la projecció funcional Aspecte. Com en el cas anterior, en aquest treball ens centrarem només en aquelles circumstàncies en què la projecció funcional Quantitat afecta el verb.

Pel que fa a la projecció funcional Divisió, Borer (2005a,b) no la tracta com una projecció funcional en si mateixa, sinó com un <ret de nucli> (<e>_{DIV}) de la projecció funcional Classificador. Borer parla d’aquest <ret de nucli> principalment dins del domini nominal, i el considera responsable de la interpretació de la pluralitat en els noms, així com també de la diferència entre noms comptables i noms de massa. Segons Borer, el tret <e>_{DIV}, produeix una interpretació semàntica divisiva de l’arrel que s’insereix al seu nucli. Si es combina amb la projecció funcional Quantitat, aleshores s’obté una interpretació quantitativa com en el sintagma ‘Tres gats’, en què és necessari que l’arrel nominalitzada ‘gat’ esdevingui divisible per poder seleccionar-ne tres. Però Borer també esmenta la possibilitat que aquest tret de nucli <e>_{DIV} es trobi en el domini del verb, quan la presència d’un adverbi de quantificació que assigna rang a un esdeveniment, selecciona un nombre determinat o una retícula específica d’un esdeveniment dividit en porcions (Borer 2005b:208). Atès que dins l’àmbit de les llengües de signes la projecció funcional Classificador fa referència a un tipus de construccions molt diferents, de les quals en parlarem a continuació i a l’apartat 5.11, hem decidit tractar aquest <e>_{DIV} del marc teòric de Borer en una projecció funcional diferent que denominem projecció funcional Divisió.

Finalment, hem considerat la projecció funcional Classificador. En totes les llengües de signes estudiades fins ara s’ha identificat uns elements gramaticals que reben el nom de classificadors. Es tracta d’un ventall d’elements molt heterogeni, que tant podem trobar vinculats a la categoria verb, categoritzant el referent dels seus arguments en termes de forma, consistència, mida, estructura, posició i animació, com a la categoria nom, quantificant-lo o bé definint-ne les propietats físiques (tal com veurem a l’apartat 5.11 d’aquest mateix capítol). Dins l’àmbit de la recerca en llengües de signes es defensen diferents perspectives sobre la naturalesa d’aquests elements. En aquest treball postulem

que els classificadors són <trets de nucli> del que denominem projecció funcional Classificador. Així mateix, els considerem un fenomen de concordança, per la qual cosa entenem que ambdues projeccions funcionals es combinen de la mateixa manera com també es combinen altres projeccions funcionals, com l'Aspecte, la Quantitat i la Divisió.

Dins la tradició de la lingüística, l'associació d'una projecció funcional amb una o més d'una categoria lèxica s'ha fet partint d'arguments semàntics o bé partint d'arguments morfosintàctics. Higginbotham (1985), per exemple, basa la seva argumentació en la semàntica. En canvi Pollock (1989) parteix d'una perspectiva morfosintàctica. Vegem ambdues visions amb una mica més de detall.

5.2.1. Legitimació de les projeccions funcionals des de la semàntica

Higginbotham (1985) relacionava la legitimació de les projeccions funcionals amb la delimitació de l'esdeveniment referencial, de manera que postula que, en el cas del verb, el sintagma Flexió (Temps) delimita l'esdeveniment. Pel que fa al nom, Higginbotham defensa que el sintagma Determinant delimita l'argument. D'aquesta manera, atribueix propietats d'operador a les categories funcionals del sintagma Flexió i Determinant, les quals delimiten unes variables possibles dins les estructures argumentals dels verbs i dels noms. Abney (1986) especifica encara més aquest concepte de delimitació de Higginbotham, argumentant que el sintagma verbal proveeix un predicat, és a dir, una classe d'esdeveniment, que el sintagma Temps localitza en un temps determinat. Abney parteix del *Principi d'interpretació plena* de Chomsky (1986), que postula que cada node ha de tenir un rol dins l'oració; és a dir, que ha de ser legitimat. Però va una mica més enllà quan defensa que no només cada nucli ha de tenir un rol dins l'oració, sinó que per a cada nucli hi ha d'haver una única relació legitimada. És a dir, que de totes les condicions possibles que pot tenir un nucli, n'hi ha d'haver una única de prioritària. Seguint aquest criteri i l'assumpció que tot complement és seleccionat per un nucli, Abney estableix una relació entre el nucli funcional, que pot ser el sintagma Flexió (Temps) i el sintagma Verbal. Així, a l'exemple 'John (PAST) hit the ball' (Abney 1986 (4)), el tret <passat> selecciona el verb. Es refereix a aquesta relació amb el terme de *selecció funcional* i la defineix com la legitimació per part del nucli del seu complement, de la mateixa manera que l'assignació de rol (*θ -assignment*) legitima els complements amb papers temàtics.

Més endavant, investigadors com Van Riemsdijk (1990), Corver (1990), Grimshaw (1991) i Zwarts (1992), entre altres, mostren aquesta legitimació en les projeccions

pròpies dels Adjectius i de les Preposicions, com, per exemple, la projecció funcional Grau que delimita el grau de l'argument dins l'estructura de l'adjectiu (Zwarts 1992).

5.2.2. Legitimació de les projeccions funcionals des de la morfosintaxi

En el seu estudi, Pollock (1989) compara l'anglès i el francès. Mostra que en unes ocasions el verb es mou fins al nucli de la projecció funcional Flexió, on s'incorpora, i en altres no. El moviment es produeix quan hi ha un afix, mentre que quan hi ha un auxiliar, el verb es manté a la posició inicial. També observa que ambdues llengües es comporten de manera diferent pel que fa a la combinació de les formes verbals finites i els adverbis; sobretot davant la negació: mentre que tant en anglès com en francès els auxiliars finits es localitzen a l'esquerra de la partícula negativa (*not* o *pas*), en el cas dels verbs lèxics finits només ho fan en francès, ja que en anglès es localitzen a la dreta de la partícula (Pollock 1989):

- (3) Pollock 1989:367 (2)-(4):
- (2) a. *John likes not Mary.
'John agrada no Mary'
 - b. Jean (n')aime pas Marie.
'Jean no estima pas Marie.'
 - (3) a. *Likes he Mary?
'agrada ell Mary?'
 - b. Aime-t-il Marie?
estima-la-ell Marie?
'estima la Marie?'
 - (4) a. *John kisses often Mary.
John besa sovint Marie.
 - b. Jean embrasse souvent Marie
'Jean besa sovint Marie.'
 - c. John often kisses Mary
'John sovint besa Marie.'
 - d. *John souvent embrasse Marie
'en John sovint besa la Marie.'

Segons Pollock (1989:367), l'exemple (2a) s'exclou perquè en anglès el verb no pot aparèixer en posició prenegativa. No hi pot aparèixer perquè s'hauria de desplaçar fins al nucli de SFlexió i això no pot ser perquè aquest desplaçament en anglès està restringit a *haber* i *ser*. En canvi, l'exemple de (2b) és gramatical, perquè en francès els verbs duen a

terme aquest desplaçament. A (3a) hi trobem un fenomen similar: d'acord amb Chomsky (1986a), per tal que el verb *kiss* aparegués en una posició de presubjecte, caldria que primer es desplaqués al sintagma Flexió, la qual cosa no pot fer. En canvi, com que en francès el verb sí que pot desplaçar-se fins a SFlex, l'oració (3b) és bona. Per altra banda, ni el francès ni l'anglès permeten el moviment de l'adverbi cap a la dreta. L'única manera que tindria l'adverbi d'aparèixer en aquesta posició és que el verb es desplaqués al nucli del SFlex, la qual cosa no pot fer. Per això l'exemple (4a) de l'anglès no és acceptable i en canvi sí que ho és la del francès (4b), i per això, l'exemple de (4c) és acceptable en anglès, ja que el verb no es desplaça fins a SFlex i, en canvi, inacceptable en francès (exemple 4d), ja que el moviment del verb fins a SFlex és obligatori, d'acord amb Emonds (1978).

Per resoldre aquesta diferència entre ambdues llengües, Pollock proposa la divisió del sintagma Flexió en dues projeccions funcionals diferents; el sintagma Temps (ST) i el sintagma Concordança (SConc). Així mateix, proposa la projecció funcional Negació (SNeg). Segons Pollock, l'ordre jeràrquic d'aquestes projeccions funcionals per ambdues llengües és [ST [SNeg] SConc [SV]]].

Partint d'aquestes projeccions funcionals i aquest ordre jeràrquic, Pollock postula que l'anglès i el francès es diferencien per la fortalesa dels trets de cada una d'aquestes projeccions funcionals. En anglès els trets del sintagma Concordança són dèbils, de manera que no impliquen un moviment del verb primer fins al sintagma Concordança i després fins al sintagma Temps. En canvi, en francès, la fortalesa dels trets de Concordança provoca el moviment del verb primer al nucli del sintagma Concordança i després al de sintagma Temps, passant pel de sintagma Negació. Per aquest motiu els verbs finits apareixen a la dreta de la negació en anglès ('John does not like Mary') i en canvi a l'esquerra de la negació en francès ('Jean n'aime pas Marie').

L'anàlisi de Pollock va desencadenar discussions sobre la jerarquia de les projeccions funcionals en diferents llengües, ja que hi ha altres llengües romàniques, com per exemple l'italià, que no quadren amb l'anàlisi de Pollock. Belletti (1990), per exemple, proposa un ordre invers de les projeccions funcionals per a l'italià, de manera que la projecció funcional Concordança es troba per sobre de la projecció funcional Temps. Com a solució a la problemàtica, Chomsky (1991) suggereix que potser hi ha dues projeccions funcionals Concordança; una de concordança amb el subjecte, situada damunt de la projecció funcional Temps i l'altra de concordança amb l'objecte, situada per sota de la projecció funcional Temps. Aquestes anàlisis es basen en la legitimació de les

projeccions funcionals mitjançant l'ordre dels constituents en les oracions i l'ordre dels afixos en la derivació morfològica verbal.

En aquest context, Baker (1988) formula el Principi del Mirall (*Mirror principle*) el qual estableix que la derivació morfològica és un reflex de la jerarquia de les projeccions funcionals, de manera que com més pròxim a l'arrel verbal es troba l'afix, més pròxima es troba la projecció funcional del sintagma verbal. Però aviat es veu que aquest principi presenta problemes en moltes llengües.

Tot i així, Cinque (1999), seguint la perspectiva de determinar l'ordre de les projeccions funcionals a través de l'ordre dels constituents, i d'acord amb el Principi del Mirall de Baker, focalitza l'atenció en els adverbis. La seva investigació, basada en la comparació de moltes llengües, el porta a defensar la hipòtesi que l'ordre dels adverbis determina l'ordre de les projeccions funcionals que dominen el sintagma verbal. Per una banda, Cinque assumeix que els adverbis se situen a la posició de l'especificador de la projecció funcional i per l'altra, també assumeix que cada adverbi està relacionat amb el nucli de la projecció funcional on està situat, de manera que junts comparteixen un tret semàntic/pragmàtic específic. Això el duu a defensar l'existència de fins a 19 categories funcionals diferents, identificant combinacions d'afixos verbals, partícules aïllades i adverbis de moltes i variades llengües.

Entre aquestes projeccions funcionals hi trobem la projecció funcional Manera i la projecció funcional Aspecte, les quals hem identificat en LSC basant-nos en la relació que s'estableix entre la projecció funcional i la morfologia verbal. Segons Cinque, totes les projeccions funcionals que postula són possibles en totes les llengües, perquè estan disponibles a la Gramàtica Universal. Però no totes les projeccions funcionals es realitzen mitjançant afixos verbals, sinó que en algunes llengües aquestes projeccions funcionals es realitzen mitjançant la concordança nucli-especificador. Per això l'ordre dels adverbis és determinant, segons Cinque, per a establir l'ordre de les projeccions funcionals.

A la nostra investigació hem utilitzat bàsicament la perspectiva morfosintàctica per a identificar les projeccions funcionals que vinculen un signe amb la categoria verb. Però també hem tingut en compte la perspectiva semàntica per a identificar projeccions funcionals que no es realitzen mitjançant afixos. Ho hem fet així perquè no totes les projeccions funcionals que es postulen com a projeccions de la categoria verbal es realitzen, en LSC, mitjançant un afix. Per exemple, la projecció funcional Temps o la projecció funcional Mode es realitzen a través d'adverbis situats a l'especificador de la projecció funcional o bé a través de perífrasis verbals. En els capítols 6, 7, 8 i 9 ens

centrarem només en les projeccions funcionals del verb SConc, SAsp, SMan i SQ, perquè provoquen la derivació morfològica i hem considerat important descriure-les, però abans d'entrar-hi descriurem breument, en aquest capítol, totes les projeccions funcionals que relacionem amb la categoria verbal en LSC, encara que no provoquin la modificació morfofonològica de l'arrel verbalitzada, o bé, encara que, tot i provocar la modificació de l'arrel verbalitzada, no les haguem descrit pels motius que exposarem en el corresponent subapartat.

5.3. La projecció funcional Temps (ST)

Des d'un punt de vista semàntic, la projecció funcional Temps situa l'acció denotada pel verb dins l'espai temporal del present, passat o futur, per la qual cosa es considera una categoria gramatical que codifica i delimita la referència temporal. Des d'un punt de vista morfosintàctic, en moltes llengües produeix la flexió morfològica de l'arrel verbalitzada, com per exemple en català, que diem *menjava* per a referir-nos al passat i *menjaré* per a referir-nos al futur. Però en altres llengües naturals, com per exemple el xinès, la referència temporal no es marca mitjançant la flexió verbal, sinó que s'interpreta a partir de modificadors temporals, marques aspectuals i modals (Lin 2012).

En LSC, fins ara tampoc s'han identificat marques temporals en la derivació flexiva de l'arrel verbalitzada. En aquest sentit la LSC es diferencia d'altres llengües de signes, com la LIS, en la qual s'han identificat marques flexives no manuals que s'articulen simultàniament amb l'arrel verbalitzada. Aquestes marques de temps consisteixen en un moviment de l'espatlla endavant o endarrera per marcar el futur i el passat respectivament. Si no hi ha moviment de l'espatlla, el temps que s'interpreta és el present (Zucchi 2009). En altres llengües de signes, com la ASL, també s'han identificat marques flexives en algunes arrels verbalitzades, del tipus VENIR o ANAR, que consisteixen en una extensió del braç endavant per indicar el futur o una flexió del braç per indicar el passat (Jacobowitz i Stokoe 1988), o bé marques de futur o de passat que podrien ser equivalents a les que en el marc teòric de Borer es denominen f-morfs independents, ja que les diferencien dels respectius modificadors (Neidle et. al 2000:77).

Per altra banda, que en LSC no s'hagi identificat una concordança temporal no vol dir que no hi hagi referència temporal. En LSC, el temps es marca mitjançant un adverbi o un sintagma adverbial temporal, el qual se sol situar al principi de l'enunciat, tal com veiem a l'exemple que posem a continuació, tot i que també pot anar al final de l'enunciat per raons d'estructura informativa:

(4) Quer et al. (2005)⁷⁵

AHIR ALUMNE IX-3_{pl} GRUP ANAR CATEDRAL VISITAR.

‘Ahir vaig visitar la catedral amb els alumnes.’

ACABAR, DESPRÉS CATEDRAL DAVANT PESSEBRE PARADA_{pl} VISITAR.

‘Després vam visitar les parades de pessebres que hi havia davant’

ACABAR, ANAR MUSEU SABATA.

‘I a continuació vam anar al museu de la sabata.’

En aquest exemple la referència temporal és AHIR. Mentre no hi hagi un altre adverbí que situï l'enunciat en una altre marc temporal referencial, s'entén que el discurs se situa en el marc determinat per l'adverbí de temps inicial, a l'exemple que hem posat, de temps passat. Les arrels verbals no mostren cap modificació morfofonològica específica d'aquesta projecció funcional, encara que la referència temporal s'interpreta sense problemes. Si a l'enunciat no hi apareix un adverbí de temps, s'interpreta com que el marc temporal és el present.

Cinque (1999) utilitza els adverbis, els quals situa a l'especificador de la projecció funcional per a determinar l'ordre jeràrquic de les projeccions funcionals. En aquest ordre, que postula que és molt rígid, aparentment invariable a través de les llengües i determinat per la Gramàtica Universal (Cinque 1999:140)⁷⁶, divideix cada una de les projeccions funcionals en diferents categories, les quals situa en diferents posicions dins la jerarquia. En LSC, el modificador de temps se situa a l'inici de l'enunciat i, si seguim Cinque (1999), sintàcticament aquest modificador inicial se situa a la posició d'especificador de la projecció temporal (ST). En aquest treball d'investigació no tractarem la projecció funcional temps més enllà d'aquesta breu referència en aquest capítol, perquè no hem observat que hi hagi una flexió morfològica específica temporal a les arrels verbalitzades. No obstant això, assumim que en LSC existeix aquesta projecció funcional i que a la vegada està vinculada a la categoria verb, perquè el sintagma verbal sempre està delimitat per un marc temporal. Així mateix, tal com hem exposat al capítol 3, apartat 3.3, dins del marc teòric de Borer s'assumeixen tres maneres principals possibles d'assignar un valor al nucli d'una projecció funcional i una d'elles és utilitzant modificadors. En

⁷⁵ Quer et al (2005) està en format DVD. Aquest exemple es troba a l'apartat en què s'explica l'expressió del ST.

⁷⁶ Amb l'excepció de la projecció funcional Concordança i la projecció funcional Negació, les quals, tal com també comenta Cinque (1999:136) semblen mostrar una certa variació en la posició, no només entre diferents llengües, sinó també dins d'una mateixa llengua.

conseqüència, assumim que, en LSC, la referència temporal es marca principalment mitjançant aquesta via.⁷⁷

Una altra qüestió que també ens plantejem és si la projecció funcional Temps està únicament vinculada a la categoria verb, és a dir, si pot seleccionar directament només un sintagma verbal. Si és així, la projecció funcional Temps esdevé crucial per a identificar la categoria verb en LSC.

En LSC trobem enunciats com els següents:

- (5) a. IX-1_{sg} MENJAR
‘Jo menjo’
- b. IX-1_{sg} PROFESSOR
‘Jo sóc professor.’
- c. IX-1_{sg} MALALT
‘Jo estic malalta.’
- d. IX-1_{sg} GUAPO
‘Jo sóc guapo.’

En català glossem el signe MENJAR del primer exemple com un verb, el signe PROFESSOR del segon exemple com un nom i els signes MALALT i GUAPO del tercer i quart exemples, com un adjectiu. En català ho fem així perquè en el primer exemple el verb MENJAR és seleccionat directament pel nucli de Temps, mentre que en els exemples de b), c) i d) el nucli de temps selecciona un verb copulatiu. En LSC, en canvi, aparentment no sembla haver-hi cap diferència sintàctica superficial entre els quatre exemples, perquè no té el verb copulatiu SER/ESTAR.

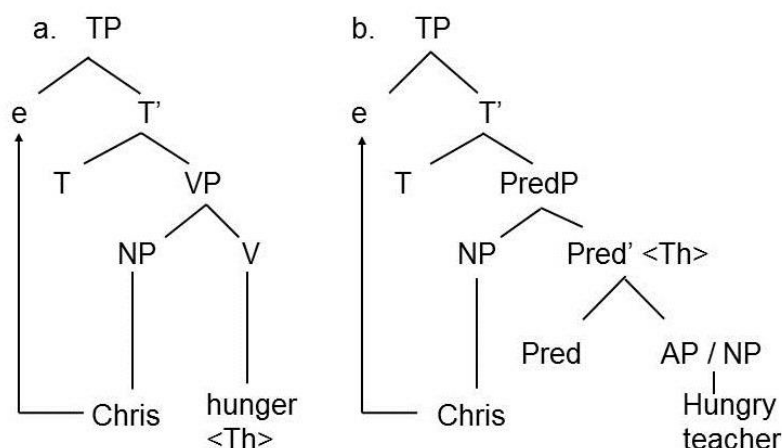
Per a distingir entre la primera estructura de l'exemple de (5a) de les altres tres, seguirem la distinció sintàctica que proposa Baker (2003). Baker (2003) defensa l'existència d'una projecció funcional que denomina Sintagma Predicat (SPred) que a la vegada selecciona arrels lèxiques nominals o adjectivals.⁷⁸ Segons Baker, la diferència entre les estructures de l'exemple de (5a) i les altres tres és la següent:⁷⁹

⁷⁷ Borer (2005a,b) assumeix que els <trets de nucli> poden no tenir representació morfofonològica. El cas del Temps present en LSC també es podria interpretar d'aquesta manera, atès que el present és el temps verbal que s'interpreta per defecte, quan no hi cap modificador que marqui un altre temps.

⁷⁸ En el marc teòric que defensa Borer no parlariem de categoria lèxica nom o adjectiu, sinó de categories nominalitzades o adjectivitzades.

⁷⁹ Baker utilitza els exemples de 'Chris hungers'; 'Chris (is) hungry' i 'Chris (is) teacher' (Baker 2003:34 (27)). No hem utilitzat aquests exemples en LSC perquè les arrels lèxiques dels signes MENJAR i TENIR-GANA són molt diferents i, per tant, no serien un bon exemple.

(6) Baker (2003:35 (31)):⁸⁰

És a dir, que el nucli de STemps selecciona o bé directament un SV o bé es combina amb una altra projecció funcional (SPred) que a la vegada selecciona un SN o bé un SAdj. Ara bé, sembla, segons la teoria de Baker, que STemps mai selecciona directament un SN o bé un SAdj. D'aquesta estructura Baker en dedueix que els verbs són l'única categoria que pot seleccionar un subjecte de forma directa, mentre que els adjectius i els noms no. Això ho podem veure en la representació que hem reproduït a (6a), on el subjecte 'Chris' emergeix directament dins de VP, però en canvi ho fa dins de SPred en el cas del sintagma adjectival i sintagma nominal (6b). Segons Baker, aquesta és una característica universal d'aquestes categories.

D'acord amb Baker, doncs, hi ha una distinció sintàctica entre les arrels verbalitzades, que poden inserir-se directament en el nucli de STemps, i les arrels nominalitzades o adjectivitzades, que no poden inserir-se directament en el nucli de STemps. Aquesta diferència és el que fa que les arrels que no tenen la categoria lèxica verb no puguin emergir amb un afix de Temps, ni directament en el nucli de cap de les projeccions funcionals associades amb Temps, com són la projecció funcional Mode o la projecció funcional Aspecte. Això significa que només les arrels verbalitzades poden derivar morfològicament en aquestes tres projeccions funcionals. Les altres categories lèxiques només poden inserir-s'hi a través de la projecció funcional Predicat i, per tant, acompanyades d'una partícula auxiliar (sense desplaçament al nucli).

Segons Baker, les llengües posen de manifest aquesta estructura sintàctica de diferents maneres. Algunes llengües utilitzen el verb copulatiu *ser/estar* per a expressar aquestes estructures. Aquest és el cas del català, on distingim entre l'estructura 'Estic sorprès' i

⁸⁰ Hem respectat les etiquetes que utilitza Baker. TP equival a sintagma Temps; NP a sintagma nominal, VP a sintagma verbal, AP a sintagma adjectival, PredP a sintagma predicatiu i <Th> equival a tema.

‘Em sorprenç’, perquè en el primer exemple hi ha el verb copulatiu ESTAR i, en canvi, en el segon exemple hi ha l’arrel verbalitzada SORPRENDRE. D’acord amb el que hem exposat, el verb copulatiu, situat en el nucli del sintagma Predicat, es desplaça fins al STemps i mostra la morfologia flexiva (‘Estic sorprès’, ‘Estava sorprès’, etc.), en canvi, l’arrel verbalitzada SORPRENDRE s’insereix directament dins el nucli de STemps i es flexiona d’acord amb la morfologia verbal (‘Em sorprenç.’, ‘Em sorprenia’, ‘Em sorprendré’, etc.).

Per altra banda, hi ha llengües que tenen una partícula que posa de manifest explícitament aquesta estructura de SPred. Baker posa l’exemple de la llengua chichewa (Bantu), on sembla ser que hi ha una partícula ‘*ndi*’ que apareix davant dels adjectius i dels noms en exemples com els que hem posat a (5b) i (5c).⁸¹ Aquesta partícula és diferent de la que la llengua utilitza com a auxiliar i, segons Baker, per tant, correspondria al que dins del marc teòric de Borer entendríem com a f-morf independent propi del sintagma predicatiu.

Finalment, Baker argumenta que hi ha llengües on el SPred no té representació fonològica, encara que això no vol dir que no existeixi, perquè, segons Baker, l’existència de SPred és universal. Aquest seria el cas de la LSC, on no hi ha un signe propi per al verb copulatiu, com existeix en català, ni com a nucli del sintagma Predicatiu, ni com a f-morf independent auxiliar.

Tot i així, si recollim el que defensa Baker, que només les arrels verbalitzades poden inserir-se directament en STemps i en el nucli de les projeccions funcionals associades amb STemps, com són la projecció funcional Aspecte i la projecció funcional Mode, aleshores ens adonem que tenim dues eines que ens poden ajudar a identificar la categoria verb en un signe. Per una banda, si l’arrel mostra alteració de la morfofonologia com a conseqüència de la combinació amb els <trets de nucli> propis de la projecció funcional Aspecte, i la interpretació que en retorna és bona, aleshores podem dir que la categoria del signe és verb. Per altra banda, els possibles F_L de la categoria verb ens poden ajudar a identificar el signe en aquells casos on no hi ha <trets de nucli> característics de la projecció funcional. Ara bé, també hi ha la possibilitat que el F_L sigui poc identificable o gens (com en el cas del parells inclosos dins del grup 5 que hem tractat en el capítol anterior) i que la projecció funcional no tingui <trets de nucli> que

⁸¹ El chichewa forma part de la família de llengües nigercongoleeses que es parlen a Moçambic, Malawi i Zàmbia, a l’Àfrica, del grup de llengües bantú (<https://www.ethnologue.com/language/nya> consultada en data 11/07/2014).

modifiquin la morfofonologia del signe, com la projecció funcional Temps o Mode. Aleshores és possible que la interpretació sigui ambigua i recaigui sobre el context.

Seguint aquests criteris, i pel que fa a la determinació de la categoria dels exemples de (5), el signe MENJAR (5a) és fàcil d'identificar com a arrel verbalitzada per diversos motius: en primer lloc, per la seva pròpia morfofonologia. MENJAR és un signe que forma part dels parells estudiats en aquest treball i entre l'arrel equivalent a V i l'arrel equivalent a N hi ha una diferència perceptible (la variable (a) 1,83:1 i la variable (b) 1,44:1 de durada). Però a banda, d'aquesta circumstància, que d'entrada ja diferencia les dues interpretacions ('Sóc aliment' o 'El meu aliment' de 'Menjo'), veiem que, en LSC, podem trobar l'arrel MENJAR inserida de forma natural dins la projecció funcional Aspecte o Mode, en exemples del tipus 'CADA_DIA IX-1sg BLEDES MENJAR_{Asp-habitual}' ('Cada dia menjo bledes'); 'DUES_HORES_PASSAT IX-1sg BLEDES MENJAR_{Asp-duratiu}' ('Fa dues hores que menjo bledes'), o bé 'IX-1sg BLEDES MENJAR PODER-NO' ('Jo no puc menjar bledes').

Pel que fa al segon exemple (5b), el signe PROFESSOR en LSC sol aparèixer en contextos propis del nom (SDeterminant, per exemple). El possible parell verbal, com podria ser ENSENYAR, té una altra arrel lèxica. Però a més, el signe PROFESSOR no sol aparèixer en contextos aspectuals, '*IX-1sg PROFESSOR_{Asp-duratiu}' (*'He professorat tot el dia'), ni en contextos amb un verb modal i amb la interpretació d'arrel verbalitzada '*AVUI, IX-1sg CLASSE PROFESSOR PODER' (*'Avui he pogut professorar la classe'), contextos en què la interpretació que s'obté no és bona, per la qual cosa, interpretem que a l'exemple de (5b), el signe PROFESSOR no és una arrel verbalitzada.

Pel que fa a l'exemple de (5d), el signe GUAPO en LSC sol aparèixer en contextos propis de la categoria adjectiu (com a adjectiu atributiu o predicatiu, per exemple). A més, igual com en el cas anterior, no solem trobar aquest signe en contextos aspectuals o modals del tipus '*SOVINT IX-1sg GUAPEJAR_{Asp-habitual}' (*'Jo guapejo sovint'), o bé '*IX-1sg GUAPEJAR PODER' (*'Jo puc guapejar'), en què la interpretació que s'obté no és bona. En canvi, sí que ho és amb el suport de l'estructura de SPred, perquè aleshores s'interpreta com 'Jo puc ser guapo'. Per la qual cosa, entenem que, com que actualment en LSC no s'utilitza GUAPO com a arrel verbalitzada, la interpretació que retorna de (5d) només és bona si s'interpreta el signe GUAPO com a adjectiu.

Però, en canvi, el cas de l'exemple de (5c) és més dubtós, perquè tant podria ser un adjectiu com un verb ('Estic malalta' / 'Emmalalteixo'). De casos com els de (5c), n'hi ha

més, en LSC, on la frontera entre l'arrel verbalitzada i l'arrel adjectivitzada no és clara. Ho podem observar en els exemples que exposem a continuació:

- (7) a. IX-1_{sg} SORPRÈS /SORPRENDRE
'Estic sorprès' / 'Em sorprend.'
b. IX-1_{sg} MORT / MORIR
'Estic mort' / 'Em moro.'

En tots els casos de (7), igual com el de (5c), tant podem trobar les arrels en contextos verbals (amb flexió aspectual o en una construcció amb un verb modal), com en contextos adjectivals (amb funció qualificativa o atributiva). Per tant, és un tipus d'estructura on hi ha una intersecció entre la categoria lèxica verb i adjectiu. A banda del context pragmàtic, que pensem que és molt important en la selecció d'una o altra interpretació en aquests casos, també pensem que la morfologia del signe hi podria ajudar. En aquest treball no hem estudiat les diferències morfofonològiques entre els parells verb-adjectiu, perquè no entrava com a objectiu dins del treball. No obstant això, sí que ens ha semblat observar que les arrels adjectivades semblen articular-se d'una forma més tensa i ràpida que el respectiu parell verbal. Caldria aprofundir en aquesta hipòtesi, perquè l'hem formulada només des d'una percepció subjectiva, però si es pogués confirmar l'existència d'aquest F_L propi dels adjectius i diferent dels F_L dels verbs, tal com hem fet amb els parells nom-verb, aleshores aquest tipus d'estructures deixarien de ser ambigües.

En tot cas, concloem que en LSC, les arrels verbalitzades, com en la resta de llengües naturals, poden inserir-se directament dins de STemps i de les projeccions funcionals associades (Aspecte i Mode). En LSC no hi ha flexió de Temps, ni tampoc una partícula o verb copulatiu que ajudi a distingir quan una arrel es troba directament inserida dins de STemps o bé ho està dins de SPred. Però podem saber que una arrel forma part de la categoria verb en LSC i es troba inserida directament dins de STemps quan mostra de forma manifesta el functor lèxic (F_L) propi dels verbs, tal com hem descrit al capítol 4 i com mostra el cas de MENJAR, quan pot aparèixer amb la flexió pròpia de l'Aspecte, o bé quan, inserida dins la projecció funcional Modal, la interpretació que s'obté és bona.

5.4. La projecció funcional Concordança (SConc)

La concordança es pot descriure com aquell procés a través del qual un element gramatical X coincideix amb un element gramatical Y en una propietat Z dins d'alguna configuració gramatical (Barlow i Ferguson 1988). Dit d'una altra manera, la concordança

reflecteix propietats morfosintàctiques, introduint material morfofonològic en una arrel lèxica en resposta a les propietats morfosintàctiques presents a la posició que ocupa dins l'estructura (Anderson 1992:82). En conseqüència, la concordança forma part del que es considera morfologia flexiva. Contràriament a la morfologia derivativa, la morfologia flexiva i, per tant, la concordança, no és formativa, perquè no forma nous ítems lèxics.

La concordança no és exclusiva de la categoria lèxica verb, perquè en les llengües naturals també podem trobar concordança en el domini del nom. El català, per exemple, manifesta explícitament la concordança de nombre i de gènere entre el nom i l'adjectiu ('Noia rossa' / 'Noies rosses' / 'Noi ros' / 'Nois rossos'), o bé entre el nom i el Determinant ('La noia' / 'Les noies' / 'El noi' / 'Els nois'). Dins la tradició lingüística, no obstant això, no s'ha tractat dins l'àmbit nominal com una projecció funcional independent, tal com es considera la projecció funcional Determinant, per exemple, sinó que els seus valors s'han inclòs en altres projeccions funcionals.

Dins del domini de la categoria verbal, tal com hem comentat a l'apartat 5.2, abans de Pollock (1989) la flexió verbal estava tota agrupada en una sola projecció funcional denominada Flexió, però Pollock va proposar dividir-la en dues, establint, per una banda, la flexió vinculada al Temps i, per una altra banda, la flexió vinculada a la Concordança amb els arguments. La flexió relativa a la concordança amb els arguments és la que en aquest treball incloem dins el que hem denominat projecció funcional Concordança.

Des d'una perspectiva morfofonològica, la concordança verbal consisteix en el reflex o extensió d'algunes de les propietats de l'argument amb el qual concorda, en la forma morfofonològica de l'arrel verbalitzada. Aquestes propietats, denominades trets- ϕ , poden correspondre, segons la llengua, al gènere, al nombre i a la persona. En LSC, com en moltes altres llengües naturals que manifesten explícitament la concordança, en l'àmbit verbal només s'hi reflecteixen el nombre i la persona, no el gènere. Els arguments amb els quals concorden els verbs és variable en funció de la llengua. En LSC ho fa amb l'argument subjecte i l'objecte directe o indirecte pel que fa a la persona i al nombre.

Des de la perspectiva sintàctica, la projecció funcional Concordança, dins l'àmbit verbal, posa de manifest la relació bàsica entre el nucli verbal i els seus arguments. Aquesta relació pot ser de dos tipus; una, entre el nucli verbal i l'especificador i, l'altra, entre el nucli verbal i el complement. Per això Chomsky (1991) va suggerir la divisió entre la Concordança Subjecte, que expressa la relació entre el nucli verbal i l'especificador, i la Concordança Objecte, relativa a la vinculació entre el nucli verbal i el complement. No obstant això, més endavant (Chomsky 2000 [1998]) modifica aquesta percepció inicial i

defensa que més que una relació especificador-nucli, la relació que s'estableix en la concordança té a veure amb el comandament del verb respecte dels seus arguments i amb la comprovació dels trets, mitjançant un procés que denomina *probe-goal checking*.

Aquest procés consisteix en què les categories funcionals busquen més avall, dins l'estructura sintàctica, el complement que haurà de donar valor als seus trets. Chomsky, doncs, defensa que no hi ha un moviment de l'argument vers l'especificador per raons de cas o de concordança, sinó que els trets busquen, com una sonda, comprovar el seu valor entre els constituents de l'arbre sintàctic. Segons aquesta nova concepció de Chomsky, els <trets de nucli> corresponents a la concordança amb el subjecte se situarien dins la projecció funcional Temps, mentre que els <trets de nucli> corresponents a la concordança objecte se situarien dins de vP, mitjançant la qual s'expressa l'estructura transitiva. Argumenta a favor d'aquesta nova concepció dient que no hi ha cap partícula auxiliar de concordança que confirmi l'existència d'aquesta projecció funcional Concordança (o projeccions si es divideix entre Projecció funcional Concordança Subjecte i Objecte).

Actualment aquest tema encara s'està discutint. Borer (2005b:72nota), seguint Chomsky (1995a, 2000) especifica que no assumeix una projecció funcional específica i exclusivament dedicada a Concordança, sinó que els trets de concordança formen part d'altres projeccions funcionals.

En aquest treball, a diferència de Borer, assumim l'existència d'una projecció funcional Concordança, en LSC. L'assumim, perquè tal com descriurem més avall, en aquest apartat, i sobretot al capítol 6, sobre la Concordança, en LSC, hem identificat <trets de nucli> i un f-morf que considerem que formen part d'aquesta projecció funcional. Així mateix, seguint treballs com els de Quadros (2003) per a la LSB, considerem que la presència de la projecció funcional Concordança pot tenir efectes en la derivació sintàctica, tal com explicarem amb més detall a l'apartat 6.3.3.

Els <trets de nucli> de Concordança que hem identificat en LSC, modifiquen morfològicament l'arrel verbalitzada i, per aquest motiu, com hem dit diverses vegades al llarg del treball, ajuden a identificar la categoria verb.

Dins l'àmbit de la categoria lèxica verb, en LSC, hem distingit els següents tipus de Concordança:

- La concordança de Persona.

- La concordança Espacial.⁸²
- La concordança de Nombre.

Quan l'arrel verbalitzada marca la concordança a través de la morfofonologia, ho fa utilitzant diferents paràmetres fonològics:

- o La localització
- o La trajectòria del moviment
- o L'orientació de la mà
- o La configuració de la mà (doble articulador)
- o La incorporació del numeral
- o Ús de classificadors

La concordança de Persona (primera, segona i tercera) i la concordança Espacial (origen, destí) es realitza bàsicament utilitzant canvis en la localització de l'articulació, en la trajectòria del moviment i l'orientació de la mà.⁸³ En canvi, la concordança de Nombre (plural), mitjançant canvis en la forma del moviment i canvis en la configuració de la mà (doble articulador, incorporació del numeral o classificadors).

Així mateix, hi ha una jerarquia entre els arguments a l'hora de marcar la concordança. La concordança es marca amb l'argument situat a la posició de complement abans que el situat a la posició d'especificador. Però, a la vegada, també hi ha diferències entre estructures sintàctiques, pel que fa al marcatge dels arguments. A l'estructura sintàctica intransitiva on SV no consta d'un complement, sinó només d'un especificador, la concordança es marca amb l'argument situat a la posició d'especificador. Per altra banda, a l'estructura sintàctica en què SV té com a complement un sintagma relacional (SRel),⁸⁴ com a l'estructura ditransitiva o espacial, quan SRel consta d'un nucli referencial, l'arrel

⁸² A la majoria d'investigacions sobre la concordança en les llengües de signes, la concordança de persona és la pròpia dels verbs denominats de concordança, mentre que la concordança locativa la trobem en els verbs denominats espacials. Ambdós tipus de concordança comparteixen els trets de derivació morfofonològica de l'arrel verbalitzada (localització inicial i final entre altres aspectes) i a més comparteixen el concepte que hi ha un argument origen i un argument destí (sigui una persona o bé sigui un lloc). De fet, investigadors com Quadros i Quer (2008 [2006]) que consideren que només s'hauria de classificar els verbs entre verbs de concordança i verbs invariables. No obstant això, en aquest treball hem optat per distingir ambdós tipus de concordança, tal com explicarem dins del capítol 6, dedicat a la concordança.

⁸³ També es pot fer a través de classificadors, si s'adopta la perspectiva que aquest tipus de construccions són un fenomen de concordança, tal com explicarem a l'apartat 5.11.

⁸⁴ Utilitzem el terme 'sintagma relacional' per a referir-nos a una estructura sintàctica similar al que en les llengües orals es denomina sintagma preposicional. A les llengües de signes aquest F_F situat en el nucli del sintagma relacional no es realitza explícitament davant del complement, com solen fer les preposicions de llengües orals com el català, sinó que sol contenir un <tret de nucli> que afecta el paràmetre fonològic de la localització i se signa simultàniament amb el complement. Per aquest motiu no l'hem denominat sintagma preposicional (SPrep), sinó sintagma relacional (SRel).

verbalitzada prioritza el marcatge de la concordança amb el subjecte (localització inicial) i l'objecte indirecte (localització final), mentre que quan SRel consta d'un nucli descriptiu (espacial),⁸⁵ aleshores l'arrel verbalitzada prioritza el marcatge la concordança amb l'objecte directe (situat a l'especificador del SRel) i l'argument locatiu. Tal com explicarem més extensament al capítol 6, postulem que aquesta jerarquia està condicionada per la posició de les projeccions funcionals concordança de Persona i Espacial. Defensem que, quan coincideixen, la concordança Espacial se situa més a prop del SV que la concordança de Persona.

Per altra banda, la derivació morfofonològica de l'arrel verbalitzada no és l'única manera que utilitza la llengua per a marcar la concordança, ja que no tots els verbs poden realitzar-la de forma manifesta. Padden (1983 [1988]) va distingir tres tipus de verbs en ASL. Els verbs invariables, que no marquen la concordança mitjançant la derivació morfològica, els verbs espacials, que la marquen amb els seus arguments locatius i els denominats verbs de concordança, que ho fan amb el nombre i la persona. Com veurem al capítol 6, altres investigadors, com Quadros i Quer, 2006 [2008], mostren que la classificació de Padden no és en absolut estricta, i que la concordança de persona i la locativa no s'han d'interpretar com a mútuament excloents. De fet, en el capítol 6 també veurem que verbs classificats com a invariables poden mostrar concordança sintàctica mitjançant la localització, en LSC.

En tot cas, en aquest apartat, el que considerem rellevant és que hi ha tres maneres de marcar la concordança en LSC:

- Mitjançant un <tret de nucli>
- Mitjançant un signe auxiliar (f-morf independent)
- Mitjançant pronoms

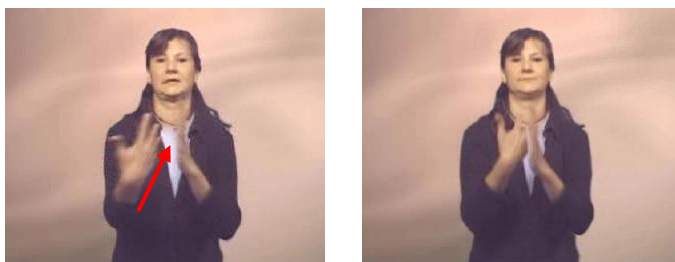
Atès que assumim que els pronoms s'insereixen a la posició de l'especificador, dins l'estructura sintàctica, podem postular que ens trobem davant de les diferents vies que Borer assumeix com a possibles per a assignar rang al nucli d'una projecció funcional, tal com hem exposat a l'apartat 3.3 (4) del capítol 3, sobre el marc teòric.

En els verbs denominats de concordança, l'arrel verbalitzada es desplaça cap al nucli de la projecció funcional Concordança de Persona i emergeix amb un <tret de nucli> que indica la funció sintàctica de l'argument, mitjançant la derivació morfofonològica. Així, per exemple, en els següents exemples el verb modifica l'orientació de la mà i la trajectòria del moviment segons l'argument amb la funció de subjecte i d'objecte indirecte:

⁸⁵ Al capítol 6 definirem amb més detall aquests termes.

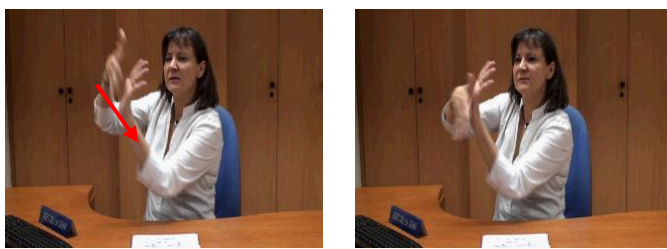
(8)

- a. TU LLEGIR, 3_{sg}-ENTENDRE-3_{sg} JA 2_{sg}-EXPLICAR-1_{sg}.⁸⁶
'Tu [ho] llegeixes i, [quan] ho hags entès, m'[ho] expliques.'

2_{sg}-EXPLICAR-1_{sg}

- b. IX-3_{sg} PERSONA 3_{sg}-EXPLICAR-3_{sg} IX-3_{sg} FILL...
'Una persona explica al seu fill...'

3_{sg}-EXPLICAR-3_{sg}

En els exemples de (a) i (b), a més de l'orientació de la mà, la direcció del movient s'inicia a la localització del subjecte i finalitza a la localització de l'objecte indirecte.

Així mateix, en LSC, la concordança es pot expressar mitjançant un f-morf independent (un signe auxiliar) situat en el nucli de la projecció funcional Concordança. D'acord amb Quer et al. (2005), en LSC el signe denominat *auxiliar de concordança* marca la relació que s'estableix entre el subjecte i l'objecte del predicat. És un signe que, en LSC, apareix obligatòriament quan el verb necessita expressar aquesta relació i no pot expressar-la mitjançant la derivació morfofonològica de l'arrel verbalitzada. Marquen d'aquesta manera la concordança sobretot els verbs ancorats al cos, però també els verbs denominats invariables. Ho il·lustrem amb el següent exemple:

- (9) Quer et al. (2005)
IX-2_{sg} 2-IX-1 OBLIDAR.
tu tu-a-mi oblidar
'M'has oblidat.'

⁸⁶ Exemple de Quer et al. (2005).

2-IX-1

El verb OBLIDAR és invariable, per la qual cosa la relació entre el subjecte i l'objecte ('tu a mi') es marca mitjançant el signe auxiliar de concordança (glossat com a 2-IX-1), que hem il·lustrat amb dues imatges de la seqüència de realització.

En aquest treball postulem que, en aquests casos, en el nucli de la projecció funcional Concordança no hi ha un <tret de nucli> que provoqui la modificació morfofonològica de l'arrel verbalitzada, sinó un f-morf independent. No obstant això, som conscients que caldria aprofundir més en l'estudi d'aquesta partícula per tal d'acabar de determinar-ne la naturalesa, el context i la posició sintàctica on apareix.

Finalment, la concordança en LSC també es pot marcar mitjançant un pronom situat a l'especificador de la projecció funcional Concordança. Equival a la via que Borer postula que es produeix a través de la concordança de nucli-especificador i que en aquest cas s'estableix entre el pronom i l'arrel verbalitzada:

- (10) IX-1_{sg} PENSAR IX-dem ALTRE FÀCIL XUPAT.
'Jo penso [que] aquest, respecte l'altre, [és] fàcil, xupat.'

IX-1_{sg}

PENSAR

Gran part de les restriccions pel que fa al marcatge de la concordança tenen a veure amb la fonologia, encara que no sempre. Així, els verbs ancorats al cos (és a dir, que s'articulen amb contacte amb alguna part del cos, dins l'espai sígnic), com MENJAR, PENSAR, ESTIMAR, ENAMORAR, etc. difícilment poden marcar la concordança mitjançant un canvi en la localització, la trajectòria o l'orientació, per la qual cosa la llengua disposa d'altres estratègies per a marcar-la.

No obstant això, la concordança en LSC, igual com en altres llengües de signes, és molt complexa, perquè molt sovint, el marcatge de diversos aspectes gramaticals es realitza

de forma simultània, amb la qual cosa, en ocasions ens trobem que, per una banda, hi ha aspectes gramaticals que poden marcar-se de diferents maneres i, per altra banda, un mateix paràmetre fonològic pot marcar diversos aspectes gramaticals de diferents projeccions funcionals. Per exemple, en el cas del marcatge del plural, que es realitza a través del tret fonològic del moviment, és possible que l'arrel no només marqui el plural de l'argument, sinó que també estigui marcant una pluriaccionalitat, la qual tractarem en aquest mateix capítol, a l'apartat 5.9 i al capítol 9, sobre la projecció funcional Quantitat.

Finalment, afegim que en aquesta tesi hem dedicat el capítol 6 a la concordança. Hem analitzat els tipus de concordança i les restriccions que la delimiten. Igual com en altres treballs d'investigació, defensem que hi ha una jerarquia entre els arguments a l'hora de marcar la concordança i que aquesta jerarquia ve determinada pel tipus d'estructura sintàctica. Igualment, defensem que en LSC es realitza el marcatge de la concordança pel que fa a la persona, a la localització espacial i al nombre dels arguments. També argumentem que aquesta concordança es realitza morfofonològicament a través dels paràmetres fonològics de la localització, la trajectòria del moviment i l'orientació de la mà en el cas de la concordança de Persona i Espacial, i a través del moviment i la configuració (doble articulador, classificadors o incorporació del numeral) en el cas de la concordança de Nombre. Així mateix, coincidim amb altres investigacions quan defensem que en LSC els verbs prioritzen el marcatge de la concordança amb l'objecte indirecte per davant de l'objecte directe en aquelles construccions sintàctiques denominades ditransitives. O bé quan defensem que en les oracions transitives el marcatge de la concordança prioritza l'objecte directe per davant de la concordança amb el subjecte.

Ara bé, ens distanciem de les altres investigacions realitzades en aquest àmbit quan defensem que, en LSC, també hem observat el marcatge de la concordança de persona en els verbs denominats invariables. D'acord amb la nostra hipòtesi, sempre que no hi hagi restriccions fonològiques que ho impedeixin, com l'ancorament al cos, l'arrel verbalitzada marca la concordança amb l'argument corresponent a través de la localització i seguint una jerarquia segons el tipus d'estructura. Entenem que en aquells casos en què no hi ha una localització inicial i una localització final a l'arrel verbalitzada, sinó només una única localització, aquesta se situa en el locus referencial establert prèviament per a l'argument amb el que concorda.

Aquesta hipòtesi qüestiona la classificació dels verbs que va fer Padden (1988 [1983]), sobretot pel que fa als verbs invariables, ja que defensa que aquests verbs també poden realitzar de forma manifesta trets de concordança, sempre que no hi hagi, tal com hem dit, una restricció fonològica que ho impedeixi. La hipòtesi se situa dins la perspectiva que

també defensen altres investigadors, com Neidle et al. (2000), la qual postula que les localitzacions espacials associades a entitats referencials constitueixen realitzacions explícites dels trets de concordança (en concret, dels trets de persona), a més de tenir altres funcions lingüístiques. En parlarem al capítol 6.

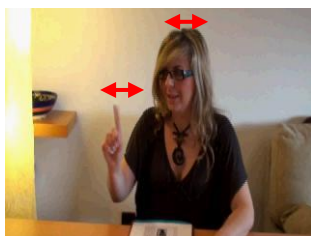
5.5. La projecció funcional Negació (NegP)

Des d'un punt de vista semàntic, la projecció funcional Negació marca una proposició com a negativa. Per a expressar-la, les llengües fan servir un nombre limitat d'elements que es denominen marcadors negatius. Aquests marcadors negatius també poden ocupar un nombre molt limitat de posicions dins de l'estructura sintàctica. Això va portar Pollock (1989) a analitzar aquestes partícules com a elements funcionals que es trobaven en el nucli d'una projecció funcional que va denominar Negative Phrase (SNeg), seguint una idea que primer va proposar Kitagawa (1986) i que després també va ser seguida per Kayne (1989).

En LSC la projecció funcional Negació ha estat investigada bàsicament per Quer (2002b, 2012) i Pfau i Quer (2005, 2007). Per una qüestió d'extensió no tractarem a fons aquesta projecció funcional en aquesta investigació. No obstant això, en aquest apartat la descriurem breument, atès que considerem que la projecció funcional Negació està vinculada al verb. Ho farem resumint les idees bàsiques que defensen aquests investigadors en la recerca que han dut a terme.

En LSC la negació s'expressa mitjançant un signe manual (NO; NO-RES, etc.) o bé mitjançant moviments no manuals, el més comú dels quals consisteix en un moviment lateral del cap, conegut amb la denominació de *headshake* (hs):⁸⁷

(11)

—hs

NO

⁸⁷ D'acord amb Quer ([2002b] 2007), encara que el moviment no manual conegut amb el nom de *headshake* és el més comú, alguns investigadors han identificat altres elements no manuals (expressions facials) que també indiquen la negació, com les celles arrufades, els llavis orientats avall, etc. (Liddell 1980; Veinberg i Wilbur 1990).

El signe manual de negació no és obligatori i quan apareix, se situa a la dreta del verb. En canvi, el signe no manual de negació sí que és obligatori i pot estar coarticulat només amb el signe manual negatiu, quan apareix, o bé amb el verb, quan el signe negatiu no apareix:

(12) Quer (2007):(13a) i (14))

13a) _____hs
 SANTI CARN MENJAR NO.
 Santi carn menja no
 ‘El Santi no menja carn.’

14) _____hs
 SANTI CARN MENJAR.
 Santi carn menjar_no
 ‘El Santi no menja carn.’

De forma opcional, el signe no manual es pot estendre fins a abraçar l'objecte del verb, quan el signe manual no hi és present, tal com il·lustren Pfau i Quer (2005:75):

(13) Pfau i Quer (2005:75 exemple 5b):

5b) ----- _____hs
 SANTI CARN MENJAR.
 Santi carn_no menjar_no
 ‘El Santi no menja carn.’

D'acord amb Quer (2007), quan l'extensió de l'element no manual abraça tota l'oració, aleshores el que es nega és la validesa de tota la proposició acceptada com a vertadera en el context del discurs:

(14) Quer 2007:(16):

16) _____hs
 SANTI ESTIU ESTATS-UNITS ANAR.
 ‘No és veritat / No és el cas que el Santi vagi als Estats Units aquest estiu.’

Neidle et al (2000), Zeshan (2000), Quer (2002b, 2007, 2012) i Pfau i Quer (2005, 2007) donen un estatus a aquest element no manual com el que en la terminologia de Borer seria un <tret de nucli>, perquè el situen en el nucli de la projecció funcional negació.

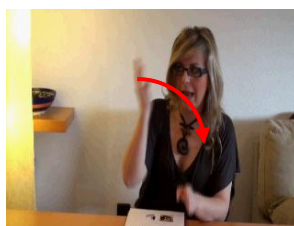
Totes les llengües investigades en els seus treballs (GSL, ASL, LSC i IP)⁸⁸ són considerades per aquests investigadors com a llengües *non-manual dominant* (Pfau 2013), perquè l'element no manual és obligatori, mentre que la seva contrapartida manual és opcional.

A banda d'aquest signe no manual obligatori, a les llengües de signes també trobem un grup de verbs que presenten una forma específica supletiva per a la negació. D'acord amb Zeshan (2004) són verbs que semànticament pertanyen a grups que expressen cognició (saber, entendre, etc.), emoció o voluntat (agradar, voler, etc.), o verbs modals (poder, haver de, etc.) o possessió o existència (haver-hi, tenir, etc.). D'acord amb Quer (2002b, 2012), un grup petit de verbs en LSC tenen aquesta forma no derivada supletiva de l'equivalent afirmatiu que posa de manifest la incorporació lèxica del marcador negatiu. Són els verbs HAVER/HAVER-NO; SABER/SABER-NO, PODER/PODER-NO i FALTAR/FALTAR-NO:

(15)

HAVER

HAVER-NO

A l'exemple anterior veiem una imatge del signe HAVER afirmatiu i negatiu. El signe HAVER afirmatiu que consisteix en un moviment del dit índex amunt i avall. El moviment manual va acompanyat d'un element no manual que consisteix en un moviment lateral repetit de la llengua. En canvi, el signe HAVER-NO, negatiu, consisteix en un canvi d'orientació del palmell de la mà, amb tots els dits estirats. El signe va acompanyat de la vocalització /ap/. Ambdós signes representen la versió afirmativa/negativa d'una mateixa arrel.

Per altra banda, Quer (2012) també defensa que el signe manual NO en LSC, a diferència d'altres llengües de signes com la DGS, se situa en el nucli de la projecció funcional Negació (Neg^o). Ho argumenta dient que en LSC el marcador no manual pot aparèixer només damunt del signe negatiu NO i no estendre's per damunt del verb, mentre que en DGS això no passa, perquè el marcador no manual ha d'estendre's per damunt de la partícula negativa i del verb, tal com mostra en els següents exemples:

⁸⁸ Neidle et al (2000) estudien la ASL (American Sign Language); Zeshan (2000) investiga la Indopakistaní SL (llengua de signes indo-paquistanesa), Quer (2002b, 2007 i 2012) investiga principalment la LSC i Pfau i Quer (2005, 2007) investiguen la GSL (German Sign Language) i la LSC (llengua de signes catalana).

(16) Quer (2012:15, exemples (31) i (32))

(31) SANTI MEAT EAT hs NOT. [LSC]

‘Santi does not eat meat.’

‘En Santi no menja carn.’

(32) a. MOTHER FLOWER BUY neg NOT. [DGS]

‘Mother is not buying a flower.’

‘La mare no està comprant una flor.’

b. *MOTHER FLOWER BUY neg NOT.

D’acord amb Quer (2012), el que permet aquesta circumstància és que en LSC pugui afegir-se un adverbi, situat a la posició de l’especificador, sense que això provoqui una inversió en la interpretació negativa de l’enunciat, tal com il·lustra amb el següent enunciat:

(17) Quer (2012:18, exemple (37))

(37) IX1 hs SMOKE hs NEG2 hs NEVER. [LSC]

‘I never ever smoke.’

‘Jo no fumo mai.’

En conseqüència, i enmarcant aquesta informació dins del marc teòric de Borer, postulem que en LSC la projecció funcional Negació es manifesta explícitament de dues maneres:

- 1) A través d’un <tret de nucli> que consisteix en un marcador no manual (que com hem esmentat, pot consistir en diferents expressions facials, a més de la denominada *headshake*) o bé en una forma supletiva de l’arrel verbal. Aquesta via provoca el desplaçament del verb fins al nucli de la projecció funcional Negació, on emergeix juntament amb el <tret de nucli>.
- 2) A través d’un f-morf independent (la partícula negativa NO) que se situa en el nucli de la projecció funcional Negació i que impedeix el desplaçament del verb fins al nucli de la projecció funcional Negació.

5.6. La projecció funcional Mode

La projecció funcional Mode es divideix en nombroses categories gramaticals, les quals, a més, solen tenir diferents posicions dins l'estructura sintàctica. Així mateix, existeix una varietat terminològica (Modal, Mood, Modality) que els diferents investigadors utilitzen amb diferents definicions i matisos. Per exemple, Bybee (1985) distingeix, dins del Mode, diferents categories gramaticals: l'acte de parla (*speech act*), dins del qual hi ha l'imperatiu, l'interrogatiu, l'optatiu, etc., els evidencials, la modalitat d'arrel i epistèmica (necessitat o possibilitat) i el mode gramatical (subjuntiu/indicatiu). En canvi, Foley i Van Valin (1984) distribueixen aquests elements en tres categories gramaticals: *Força il·locutiva (Illocutionary Force)*, que es correspondria amb l'acte de parla de Bybee (1985), *Estatus (Status)*, la qual expressa bàsicament les distincions realis/irrealis⁸⁹ (o subjuntiu en contraposició a indicatiu) i la *Modalitat*, que correspondria a la capacitat mental i física (*mental and physical ability*), permís, etc. (Cinque 1999:55).

La LSC expressa la Modalitat principalment a través dels verbs modals i no mitjançant la derivació morfològica. D'acord amb Pfau i Quer (2007), generalment els verbs modals s'analitzen com a predicats auxiliars que seleccionen arrels lèxiques equivalents a V, en infinitiu, com a complement (per exemple, 'Puc estudiar tot el temari.', on l'arrel 'poder' actua com a modal i l'arrel 'estudiar' com a verb lèxic). Des d'aquesta perspectiva, són considerats com a elements funcionals, en el sentit que exposa de Wurmbrand (2004). Aquests elements funcionals expressen, semànticament, l'opinió del parlant o bé la seva actitud vers el que s'està dient.

En aquest treball hem focalitzat l'atenció en aquelles projeccions funcionals que produeixen una derivació morfofonològica en l'arrel verbal, és a dir, que es realitzen mitjançant <trets de nucli>. En el cas de la projecció funcional Mode, només hem observat derivació morfofonològica de les arrels lèxiques equivalents a V en la forma de l'imperatiu i és per aquest motiu que només hi dedicarem aquest apartat, on resumirem la investigació duta a terme per Pfau i Quer (2007), ja que aquests investigadors han dut a terme una recerca exhaustiva sobre el comportament sintàctic dels verbs modals (sobretot pel que fa a la interacció entre la projecció funcional Modal i la projecció funcional Negació) i sobre l'imperatiu.

⁸⁹ Mithun (1999:173) defineix la distinció que es fa dins la projecció funcional Mode entre el que es denomina Mode *realis* i el Mode *irrealis*. D'acord amb Mithun (1999:173) el mode *realis* correspon a situacions actualitzades; és a dir, que han ocorregut o que estan ocorrent i que es poden conèixer mitjançant la percepció directa. En canvi, el mode *irrealis* és aquell que designa situacions que es troben en el pensament, a les quals s'hi pot accedir a través de la imaginació.

5.6.1. Els verbs modals en LSC

Pfau i Quer (2005,2007) estudien el comportament sintàctic dels verbs modals PODER, HAVER-DE, etc en LSC. Segons la seva investigació els verbs modals es generen dins de de la projecció funcional INFL (SFlexió):

(18) Pfau i Quer (2007:(23c)):

INDEX ₂	₂ AJUDAR ₁	90 hn	HAVER-DE.
Tu	ConcSubj-AJUDAR-ConcOI		haver-de

‘M’has d’ajudar.’

A l'exemple anterior tenim el verb AJUDAR que mostra concordança amb el subjecte i amb l'objecte indirecte seguit d'un verb modal (un f-morf independent que funciona com un auxiliar).

Així mateix, dos verbs modals no poden coocórrer en un sol enunciat:

(19) Pfau i Quer (2007:(24a)):

a. *INDEX ₂	₂ AJUDAR ₁	PODER	hn	HAVER-DE.
Tu	ConcSubj-AJUDAR-ConcOI	poder		haver-de

‘You must be able to help me.’

‘Has de poder ajudar-me.’

Quan aquests verbs es combinen amb la Negació, es desplacen fins al nucli de la projecció funcional Negació per tal d'emergir amb el <tret de nucli> de Negació. La forma que en resulta és una forma derivada del verb modal més un afix (AGRADAR-NO, VOLER-NO, NECESSITAR-NO, etc.), que Pfau i Quer (2007) denominen forma cliticitzada, o bé una forma supletiva (PODER-NO, etc.). Així mateix, a diferència dels verbs lèxics, quan els modals es desplacen fins al nucli de la projecció funcional Negació, no poden aparèixer només amb el marcador no manual de Negació, sinó que han d'aparèixer o bé amb l'afix NO cliticitzat o bé amb la forma supletiva. Tampoc poden combinar-se amb cap signe manual de Negació.

Pfau i Quer (2007) justifiquen aquesta impossibilitat de combinació dels modals amb els signes manuals de Negació argumentant que, en cas de ser-hi, aquest signe bloquejaria el desplaçament del verb modal vers una projecció funcional superior, és a dir, que es troba per damunt de la projecció funcional Negació. Aquesta projecció funcional podria

⁹⁰ ‘hn’- consisteix en un moviment de cap (head nod) (Pfau i Quer 2007:25)

estar relacionada amb el Focus. Segons la perspectiva que s'adopti podria ser la projecció funcional Focus (Rizzi 1997) o bé la projecció funcional Complementador amb un <tret de nucli> [+focus] (Petronio i Lillo-Martin 1997). En tot cas, el desplaçament vers una posició de focus explica, segons els investigadors, la cliticització dels verbs NECESSITAR-NO, AGRADAR-NO o VOLER-NO i la impossibilitat d'aparició d'aquests verbs cliticitzats en combinació amb un altre signe negatiu.

5.6.2. La modalitat deòntica en LSC

En LSC la modalitat deòntica pot expressar-se o bé mitjançant signes que expressen obligació, o bé a través de la categoria gramatical imperatiu, classificada dins del grup de *força il·locutiva* segons Foley i Van Valin (1984) o bé *Acte de parla* segons Bybee (1985). La forma en què s'expressa l'obligatorietat en LSC varia segons el grau. Això significa que en nombroses ocasions apareix combinada amb la projecció funcional Quantitat, de la qual en parlarem a l'apartat 5.9 d'aquest capítol i sobretot al capítol 9.

Quan l'obligatorietat s'expressa mitjançant els signes independents, el significat del signe ja aporta informació sobre el grau d'obligatorietat de l'enunciat: segons si s'utilitza HAVER-DE, SENS-FALTA, IMPRESCINDIBLE, etc. tal com il·lustren Quer et al. (2005) a través dels següents exemples:

- (20) Quer et al. (2005):
- a. IX1_{sg} BANC ANAR HAVER-DE DINERS TREURE.
'He d'anar al banc a treure diners.'
 - b. VOLER EXCURSIÓ ANAR, MARE-PARE SIGNATURA IMPRESCINDIBLE.
'Si vols anar d'excursió, és imprescindible que la signatura dels pares.'

Si ens fixem només en els signes, és a dir, obviant l'expressió facial i altres marcadors no manuals, observem que en el segon exemple, el signant expressa un grau d'obligatorietat major que en el primer exemple, ja que el signe IMPRESCINDIBLE significa que 'X' és condició sense la qual no es pot dur a terme 'Y'. No obstant això, el que realment marca el grau d'obligatorietat en aquest tipus d'enunciats és la combinació amb la projecció funcional Quantitat, és a dir, mitjançant <trets de nucli> consistents en marcadors no manuals que en determinen el grau d'obligatorietat.

Però a banda de l'expressió de l'obligatorietat mitjançant signes independents, en LSC també hi ha la categoria gramatical imperatiu, que és el mode que s'utilitza per a donar ordres. D'acord amb la recerca duta terme fins a l'actualitat (Quer et al. 2005; Benedicto, Cvejanov i Quer 2007), l'imperatiu, s'expressa, mitjançant la derivació morfofonològica

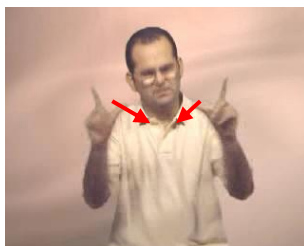
de l'arrel verbalitzada. És a dir que, emmarcant aquesta informació dins del marc teòric de Borer, en LSC l'imperatiu s'expressa mitjançant un <tret de nucli> [+IMPERATIU].

D'acord amb la descripció que fan Quer et al. (2005), el <tret de nucli> [+IMPERATIU], es realitza principalment mitjançant el paràmetre del moviment, però també consta de marcadors no manuals. L'arrel verbalitzada s'articula amb un moviment més ràpid i tens que en la forma de citació, i això escurça el temps d'execució. El marcador no manual característic consisteix en una mirada directa vers la persona a la qual es dona l'ordre. A més, aquest tipus de construccions es caracteritza perquè no s'especifica el pronom de segona persona, tal com Quer et al. (2005) il·lustren en el següent exemple:

- (21) Quer et al. (2005):
a. TELEVISOR APAGAR.
'Apaga el televisor (ara mateix).'

TELEVISOR

APAGAR

5.7. La projecció funcional Aspecte (SAsp)

La projecció funcional Aspecte està semànticament relacionada amb el Temps. Però l'Aspecte, a diferència del Temps, no és una categoria dítica, perquè no situa l'esdeveniment en una línia temporal o en un espai, sinó que expressa una relació entre esdeveniments i moments temporals. En LSC, a diferència de la projecció funcional Temps, l'Aspecte s'expressa principalment mitjançant la derivació morfofonològica de l'arrel verbalitzada. Per aquest motiu és una projecció funcional vinculada estretament amb la categoria verb.

D'acord amb Borer (2005a,b), en aquest treball considerem que, tot i que les arrels lèxiques tenen un significat que, de forma aïllada, pot reflectir una estructura aspectual específica, quan aquesta arrel s'insereix en una estructura sintàctica, actua com a modificadora de l'estructura, però, a la vegada, els diferents elements de l'estructura poden modificar l'aspectualitat pròpia de l'arrel. Això significa que al final, la suma de les modificacions que aporten les diferents arrels combinades amb les partícules funcionals

acaben per configurar la interpretació de l'oració. És cert que no totes les combinacions són possibles, però igual com defensa Borer, considerem que aquestes incompatibilitats tenen a veure més amb la semàntica de l'arrel que amb la sintaxi. Així doncs, igual com Borer, defensem que aquests trets aspectuals inherents no són determinants a la sintaxi, tal com podem observar, per exemple, amb l'arrel MORIR, la qual, tot i tenir, quan apareix de forma aïllada, una aspectualitat concreta (esdeveniment puntual de canvi d'estat), pot aparèixer en diversos contextos sintàctics:

- (22) a. Els rius moren en el mar. Estructura intransitiva amb SRel
b. Han mort, els pares de la Marta. Estructura intransitiva
c. El Xavi ha mort vuitanta contrincants. Estructura transitiva

En cada un dels contextos anteriors, l'arrel MORIR adquireix connotacions semàntiques diferents (l'exemple de (22a) és atèlic, mentre que els de (22b) i (22c) són tèlics), que sorgeixen de la combinació dels diferents components de l'estructura sintàctica.

És molt interessant observar aquest punt dins l'àmbit de les llengües de signes, perquè d'acord amb els estudis de Wilbur (2008), les formes de citació de les arrels també poden expressar trets aspectuals que es veuen reflectits en la seva forma fonològica. Així, per exemple, una arrel com 'MORIR', en LSC, tant en la seva forma nominal com verbal conté, des del punt de vista articulatori, un canvi d'orientació de la mà. Com veurem al capítol 7, apartat 7.1.6, Wilbur (2008) descriu el canvi d'orientació de la mà com un dels morfemes que reflecteixen l'estructura eventiva de l'arrel. En concret, el canvi d'orientació de la mà marca, com veurem, una transició, i sol estar present a les arrels que expressen un esdeveniment puntual tèlic (MORIR, PRESENTAR, AUTORITZAR, SEURE, FRACASSAR, TRIOMFAR, etc.). És a dir que MORIR, com PRESENTAR, etc. són arrels lèxiques que ja de forma inherent tenen una estructura fonològica quantitativa⁹¹ que es manté tant si després és equivalent a N o equivalent a V, en el cas dels parells nom-verb.

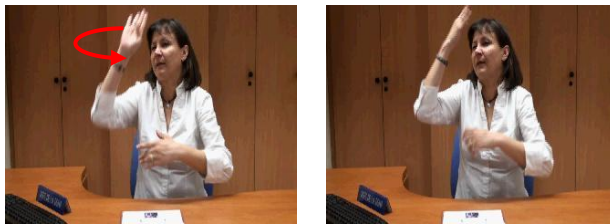
Aquesta estructura fonològica quantitativa pot coincidir amb una interpretació semàntica quantitativa en el moment en què l'arrel es verbalitza o nominalitza, encara que la interpretació quantitativa és diferent quan l'arrel és equivalent a V i quan l'arrel és equivalent a N. Per exemple, en el cas del parell SEURE-CADIRA de la LSC, l'arrel verbalitzada SEURE, quan apareix de forma aïllada, té una estructura fonològica

⁹¹ Tal com veurem al capítol 7, d'acord amb Wilbur (2008), les característiques articulatòries de la modalitat signada fan que l'estructura fonològica de l'arrel pugui estar vinculada amb l'estructura eventiva de l'arrel. Una estructura fonològica quantitativa equival a una arrel que consta fonològicament de dues unitats temporals *slots* diferents.

quantitativa que coincideix amb una estructura eventiva quantitativa (no homogènia), que indica un procés de canvi d'estat. En canvi, quan l'arrel es nominalitza i esdevé CADIRA, de forma aïllada, aquesta estructura fonològica quantitativa coincideix amb una estructura semàntica quantitativa que s'interpreta com a nom comptable.

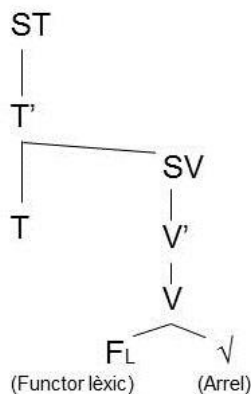
Per altra banda, això no passa amb tots els signes que tenen un canvi d'orientació. Per exemple, els signes TEMPS_METEREOLÒGIC o LLEST, entre altres, consten d'un canvi d'orientació que no està associat, aparentment, a una estructura semàntica quantitativa:

(23) TEMPS_METEREOLÒGIC

En tot cas, en aquest treball defensem que encara que una arrel tingui una estructura fonològica (quantitativa o no quantitativa), perquè tingui una interpretació semàntica eventiva cal que l'arrel sigui equivalent a V, és a dir que es trobi inserida en un SV i, a la vegada, perquè pugui rebre una referència temporal, aquest SV ha d'estar inserit, o bé directament a Temps, o bé en una projecció funcional dominada per Temps, tal com representem a continuació:

(24)

Tal com explicarem al capítol 7, les arrels lèxiques es combinen amb un F_L que les identifica com a equivalents a V. En el moment en què s'insereixen en el nucli del SV, per tant, se'ls assigna un valor eventiu. Les arrels verbalitzades que tenen una estructura semàntica quantitativa, és a dir, una estructura eventiva que consta de dos subesdeveniments diferents (no homogènia), solen encaixar de forma natural en el nucli

de projeccions funcionals que s'interpreten com a quantitatives, com és la projecció funcional Aspecte Quantitatiu ($[_{\text{AspQ}} \langle e \rangle_{\#}]$ en el marc teòric de Borer). Això pot voler dir que les hi trobem més freqüentment i amb un mínim de suport addicional (elles soles ja tenen una connotació quantitativa). En canvi, és possible que les arrels que no tenen aquesta interpretació eventual inicial s'hi trobin amb menys freqüència i que quan s'hi insereixin necessitin el suport de més elements funcionals, és a dir, que requereixin l'assignació de rang mitjançant altres elements de l'estructura. Però això no vol dir que no hi puguin aparèixer. Per exemple, el verb 'saber' de forma aïllada té una aspectualitat estativa, però també pot aparèixer en un context aspectual quantitatiu (tèlic) com seria el següent:

- (25) a. Ho he sabut tan bon punt li he vist la cara.
b. Ho he sabut ara mateix.

En català, el fet que l'arrel 'saber' en aquests exemples estigui inserida dins la projecció funcional AspQ (construïda amb la forma verbal de perfet), més el complement modificador que l'acompanya fan que la interpretació dels exemples sigui tèlica (quantitativa), modificant la interpretació aspectual que l'arrel verbalitzada té de forma aïllada. Per tant, les diferents interpretacions aspectuals es construeixen a la sintaxi. Poden iniciar-se amb la combinació amb un F_L (quantitatiu o no), com passa en LSC, però s'acaben fixant a través de la combinació de les diferents projeccions funcionals i diferents estructures sintàctiques (per exemple, mitjançant estructures modificadores adjuntes, o bé, sintagmes preposicionals).⁹²

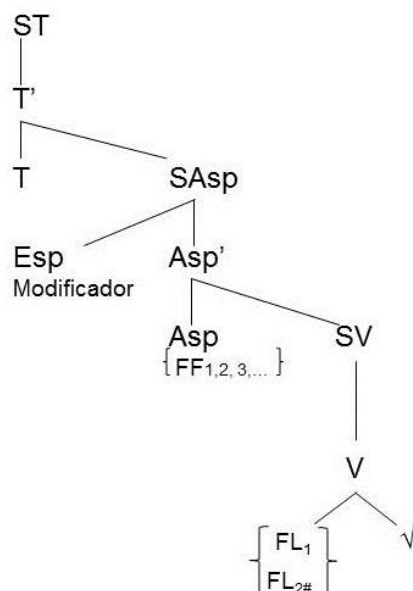
Ara bé, no totes les llengües naturals gramaticalitzen els mateixos conceptes aspectuals (Cinque 1999 identifica més de vint conceptes aspectuals) i, en cas que ho facin, poden no utilitzar les mateixes vies per a expressar-los. Per altra banda, algunes llengües naturals, com el català, combinen l'Aspecte i el Temps en la morfologia verbal, o bé expressen diferents interpretacions aspectuals mitjançant un mateix morfema, per la qual cosa, no sempre hi ha una correspondència equivalent en l'expressió de l'aspectualitat entre les llengües.

La LSC és una llengua que no ha gramaticalitzat la referència temporal. En canvi, com altres llengües de signes, sí que ha gramaticalitzat l'aspecte, i l'expressa a través dels

⁹² Sobre aquest tema, és molt interessant la investigació duta a terme per Rathmann (2005) sobre les regles 'coercitives' en ASL que modifiquen l'aspectualitat inherent de les arrels verbals. Rathmann, que es basa en la classificació lexico-aspectual de Vendler (1957), investiga aquests canvis en la constel·lació aspectual inherent en el verb tan bon punt l'arrel forma part d'una estructura sintàctica. Segons Rathmann, aquestes regles coercitives poden ser diferents per a cada llengua i centra la seva investigació en aquelles regles coercitives pròpies de la ASL.

funcioners funcionals F_F (<trets de nucli>, que es combinen amb l'arrel verbalitzada, i f-morfs independents que se situen en el nucli la projecció funcional Aspecte), o bé a través de modificadors (situats a l'especificador de la projecció funcional Aspecte), d'acord amb la representació següent:

(26)

Al capítol 7 veurem que les categories aspectuals que hem identificat per a la LSC són les següents:

- Imperfectiu
 - Duratiu / continuatiu (progressiu)
 - Habitual
 - Iteratiu
- Perfectiu
 - Compleció de l'esdeveniment
 - Interrupció de l'esdeveniment
- Perfet
 - Resultat

Tradicionalment, el terme imperfectiu fa referència a l'estructura interna d'una situació, mentre que el terme perfectiu fa referència a la situació vista com a un tot, des d'una perspectiva externa. És a dir, els termes *imperfectiu* / *perfectiu* contrasten perquè el segon mostra una perspectiva de l'esdeveniment sencer, en la seva totalitat, mentre que el primer no. Així mateix, mentre que l'aspecte perfectiu es relaciona amb el terme semàntic de *telicitat*, l'imperfectiu es correlaciona en algunes ocasions amb el terme

semàntic d'*atelicitat* i en altres amb el terme semàntic denominat *progressiu*. El següent exemple il·lustra aquesta distinció:

- (27) a. En Joan construïa una casa.
b. En Joan va construir una casa.

En el primer exemple es descriu una situació que es troba en curs, mentre que en el segon cas, l'esdeveniment s'ha completat. Segons Borer (2005), la perfectivitat es correspon a la telicitat, si aquesta darrera es defineix en els termes que hem descrit al capítol 3, apartat 3.5, (exemple 11) és a dir, com a estructura quantitativa (no homogènia). Per a Borer, les formes perfectives constitueixen una estructura quantitativa i, per tant, tèlica, en la qual s'assigna rang a $[_{\text{AspQ}} \langle e \rangle_{\#}]$ mitjançant trets de nucli específics. Per altra banda, distingeix dos tipus de formes imperfectives; la imperfectivitat primària i la secundària. La imperfectivitat primària es correspon amb l'atelicitat, de manera que la defineix com l'absència d'una estructura quantitativa. En canvi la imperfectivitat secundària, es correspon amb el progressiu de l'anglès i forma part del que Borer denomina aspecte gramatical.⁹³

En el aquest treball assumim que, en LSC, les formes que es consideren primàries (relacionades amb la telicitat o atelicitat de les arrels verbalitzades) es comencen a construir des de la combinació de les arrels equivalents a V amb un Functor Lèxic (F_L). Aquest F_L pot ser quantificat o no. Quan és quantificat, l'arrel verbalitzada de forma aïllada s'interpreta com a quantitativa (o tèlica), mentre que quan és no-quantificat, s'interpreta com a no quantitativa (o atèlica). Així mateix, igual com Borer, postulem que les formes que es consideren secundàries (relacionades amb la imperfectivitat, perfectivitat i perfet) es construeixen mitjançant la inserció de l'arrel verbalitzada (quantificada o no) dins la projecció funcional Aspecte, és a dir, mitjançant la combinació amb un Functor Funcional (F_F), o bé mitjançant modificadors, que a la vegada poden tenir un valor quantificat (tèlic).

Per a una major claredat expositiva, al capítol 7, denominarem 'aspecte lèxic' la part de l'aspectualitat que té a veure amb la combinació de l'arrel verbalitzada amb un F_L , i 'aspecte gramatical' la part relacionada amb la inserció de l'arrel verbalitzada dins de la

⁹³ Borer 2005b:193 diu: '*Perfectivity corresponds to telicity/quantity, while secondary imperfectivity corresponds to grammatical aspect, possibly akin to the progressive. Perfectivity, as a realization of quantity, is not contrasted with secondary imperfectivity, but with primary imperfectivity, which, I suggested, is the true correlate of atelicity in Slavic.*' A nivell d'aquest imperfectiu primari (sense derivació), la prefixació quantitativa és totalment inexistente. Atès que la perfectivitat es correspon amb la quantitat, però en canvi les formes derivades de l'imperfectiu es troben a un altre nivell (gramatical), Borer no considera que es trobin en distribució complementària, tal com argumenten alguns investigadors com Filip (1993, 2000).

projecció funcional Aspecte i, en conseqüència, amb la combinació amb un <tret de nucli>, f-morf independent o modificador.

En relació, doncs, amb aquests F_F relacionats amb la projecció funcional Aspecte, en el treball que ens ocupa, ens centrarem en tres de les subcategories imperfectives denominades 'duratiu/continuatiu', 'habitual' i 'iteratiu', ja que són les que tenen una realització morfofonològica en LSC.

La primera de les subcategories imperfectives, el F_F duratiu/continuatiu, expressa durativitat o extensió de l'esdeveniment en el temps. Les altres dues subcategories de l'imperfectiu rellevants per a la LSC, l'habitual i l'iteratiu, estan molt vinculades a la pluralitat de l'esdeveniment que tractarem dins l'apartat 5.10, sobre la projecció funcional Divisió. Es caracteritzen perquè gramaticalitzen la freqüència o reiteració amb què es produeix l'esdeveniment. Un esdeveniment pot ser puntual o bé reiterat, i en cas que sigui reiterat, pot ser que sigui puntualment reiterat (iteratiu) o bé un esdeveniment habitual, tal com exemplifiquem a continuació:

- (28)
- a. Vaig perdre les claus.
 - b. Aquesta setmana he perdut les claus diverses vegades.
 - c. Sempre acabo perdent les claus.

L'exemple de (28a) expressa un esdeveniment puntual, mentre que els de (28b) i el de (28c) impliquen una reiteració. A la vegada, també hi ha una distinció aspectual entre l'exemple de (28b), que indica que l'esdeveniment ocorre amb una freqüència reiterada durant un període de temps determinat i el de (28c) que s'interpreta com un esdeveniment habitual. En LSC aquestes diferències d'interpretació es marquen morfològicament, mitjançant uns morfemes específics que descriurem al capítol 7.

Per altra banda, les formes perfectives mostren l'esdeveniment en la seva totalitat. Aquesta característica les diferencia de les formes imperfectives. No obstant això, el fet que un esdeveniment es mostri en la seva totalitat no significa que s'hagi completat. En LSC hi ha dos <trets de nucli> diferents per a expressar cada una d'aquestes circumstàncies, els quals descriurem al capítol 7.

La darrera categoria que hem inclòs com a F_F de la projecció funcional Aspecte és el Perfet. Borer (2005b:34 nota) defineix la categoria gramatical Perfet com aquella que fa referència a la realització morfològica de l'aspecte gramatical delimitat, és a dir, que denota l'esdeveniment es troba en estat de 'finalitzat' i que aquesta és la informació rellevant de l'enunciat. En LSC les formes perfectives i el perfet es diferencien perquè

tenen diferents realitzacions morfològiques. Les formes perfectives (com les imperfectives) es realitzen mitjançant <trets de nucli> que es combinen amb l'arrel verbalitzada i que afecten principalment el paràmetre fonològic del moviment. En canvi, en el cas del perfet hi trobem un f-morf independent, que glossarem com a 'JA' (en ASL el morfema propi de les formes del perfet es glossa com a 'FINISH').

Aquesta partícula ha estat motiu de molts estudis en diverses llengües de signes, perquè pot tenir diferents nivells de gramaticalització. En LSC, en ocasions apareix com a modificador (adverbi), mentre que en altres ho fa com a partícula auxiliar de l'aspecte Perfet. En parlarem en el capítol 7.

5.8. La projecció funcional Manera (SMan)

Al principi del capítol hem definit la projecció funcional Manera com aquella que modifica el nucli lèxic que acompanya, descrivint la forma de procedir o bé, en els termes que Cinque utilitza per a descriure els adverbis de manera (1999:224 nota 10), indicant que *x* es comporta o es desenvolupa '*in x way*', és a dir, d'una forma determinada.

Tal com hem dit a l'apartat 5.2, Borer (2005a,b) assumeix que hi ha unes projeccions funcionals que poden ser neutrals quant a la categoria lèxica, perquè poden aparèixer en diversos contextos. És a dir, que no poden associar-se només a una única categoria lèxica. Borer utilitza el terme de *projeccions funcionals intermèdies* per a referir-s'hi. Des de la nostra perspectiva, la projecció funcional Manera, és una d'aquestes projeccions.

Que sigui una projecció funcional intermèdia implica que el seu àmbit és molt ampli i amb nombroses possibilitats sintàctiques i semàntiques. Per la qual cosa, és important delimitar, amb tanta precisió com sigui possible, quin és el nostre camp d'estudi, en aquest treball.

En aquest treball ens limitarem a la descripció de la projecció funcional Manera quan es troba sota l'abast del domini verbal. A les llengües naturals del nostre entorn (llengües romàniques i germàniques), la projecció funcional Manera sol expressar-se mitjançant modificadors. Per tant, formaran part d'aquest estudi els modificadors de Manera que es troben sota l'abast del domini verbal i interns al SV, d'acord amb la delimitació que en fan investigacions com les de Jackendoff (1972), Travis (1988), Espinal (1989a,b) i Espinal i Quer (2014), entre altres.

No obstant això, el conjunt de modificadors que es troben sota l'abast del domini verbal i interns al SV també és molt ampli. D'acord amb Espinal i Quer (2014) en castellà els

modificadors que es troben sota el domini del SV poden tenir la forma d'un adverbí acabat en *-mente*, de sintagmes preposicionals de diversos tipus o d'oracions subordinades introduïdes per diverses conjuncions. Espinal i Quer (2014) posen el següent exemple:

- (29) Espinal i Quer (2014:265, exemple (25)):
- a. Recitas sobre el escenario.
 - b. Recitas pausadamente.

En el primer exemple, (29a), la modificació del predicat és conseqüència d'un Sintagma Preposicional (SPrep), mentre que en el segon exemple, (29b), és un modificador adverbial el que modifica el predicat. En aquest treball ens centrarem principalment en els modificadors del tipus de l'exemple de (29b), els quals Espinal i Quer (2014) classifiquen com a predicats de l'esdeveniment, d'acord amb Davidson (1967) i Parsons (1990). Aquest tipus de modificadors es caracteritzen perquè modifiquen directament l'acció que denota el verb.

No obstant això, dins del conjunt de modificadors que prediquen sobre l'esdeveniment, exclouem de la nostra investigació aquells modificadors que actuen com a complement obligatori del verb, com és el primer cas (30a) de l'exemple següent:

- (30)
- a. Ahir em trobava *malament*. (Espinal 1989a:364 (9a))
 - b. La soprano vocalitzava *elegantment*. (Espinal 1989a:360(6))

En el primer exemple (30a), el modificador és obligatori, perquè l'oració és agramatical si s'omet el complement. En canvi, en el segon exemple (30b) l'adverbí és opcional, perquè l'oració segueix essent gramatical encara que s'ometi l'adverbí. En tots dos exemples, el modificador es troba sota el domini del SV, però en aquest treball ens centrarem en casos com els de l'exemple (30b), on el modificador no és un complement exigít pel verb i, per tant, integrant de l'estructura del SV, sinó un modificador de manera i, per tant, integrant de la projecció funcional Manera.

Finalment, a banda dels modificadors que prediquen directament sobre l'esdeveniment del tipus 'pausadament', 'ràpidament', etc., en aquest treball també tractarem un subconjunt de modificadors de l'arrel verbalitzada que a la vegada prediquen sobre l'argument que té el rol d'agent. D'acord amb Mateu (2014), aquest tipus de modificadors es denominen predicats secundaris descriptius orientats al subjecte. Són modificadors que es troben sota l'abast de l'arrel verbalitzada, però que a la vegada aporten informació sobre l'actitud o el punt de vista de l'argument que té el rol d'agent en el moment de dur a

terme l'acció. És important remarcar que la propietat que expressen aquests modificadors és transitòria i només afecta la manera com l'agent desenvolupa l'acció que denota l'arrel verbalitzada mentre dura l'acció verbal, d'acord amb la distinció entre propietats transitòries i permanents que fan Carlson (1977), Kratzer (1995) o Mateu (2014), entre altres. Formen part d'aquest conjunt modificadors del tipus 'amb menyspreu', 'amb concentració', 'amb esforç', 'amb plaer', etc.

Els modificadors descrits al paràgraf anterior són diferents dels també modificadors denominats predicats estatus orientats al subjecte, als quals només dedicarem un petit apartat al capítol 8. Els predicats estatus orientats al subjecte poden expressar l'estat de l'argument que té el rol d'agent quan du a terme l'acció verbal (per exemple, en català, modificadors del tipus 'tristament', 'alegrement', 'atemorit/da', etc.), però es distingeixen del conjunt de predicats secundaris descriptius orientats al subjecte que hem descrit en el paràgraf anterior en el fet que en LSC s'expressen de forma lleugerament diferent. Per aquest motiu, tot i que hi farem una breu referència al capítol 8, no formaran part del nostre principal objecte d'estudi.

En relació amb la forma com s'expressa la projecció funcional Manera a les llengües naturals, al començament d'aquest apartat hem comentat que la modificació de l'arrel verbalitzada es pot fer mitjançant diferents tipus de construccions, com un SPrep, un modificador adverbial o bé oracions subordinades. En algunes llengües naturals, a més, la Manera també pot expressar-se mitjançant morfemes combinats amb l'arrel verbalitzada, com en el següent exemple de la llengua oral evenki (família de les llengües altaiques) que Cinque (1999:145) cita seguint a Nedyalkov (1997: 252):⁹⁴

(31) Cinque (1999:154)

... tuksa-s-malcha-ra-n. (Nedyalkov 1997:252)

... run-SEMEL⁹⁵-QUICKLY-PAST-3sg

'... and set out running quickly.'

'... i comença a córrer ràpidament.'

A l'exemple anterior la forma verbal aglutina diferents morfemes amb significats diferents, un dels quals '*malcha*' indica una modificació adverbial de la manera com es duu a terme l'acció. Tal com hem dit en diverses ocasions al llarg del treball, en el marc teòric de Borer, aquests morfemes que es combinen amb l'arrel verbalitzada són considerats <trets de nucli>, i estan situats en el nucli d'una projecció funcional.

⁹⁴ L'evenki és una llengua de la família de llengües altaiques, que es parla a la part central i est de Rússia i una part de la Xina.

⁹⁵ Cinque (1999) utilitza la forma 'SEMEL'-com a abreviació de 'semelfactive' (semelfactiu).

La LSC és una llengua que, com l'evenki, també pot expressar la Manera mitjançant <trets de nucli>. Quan els <trets de nucli> es combinen amb les arrels verbalitzades, provoquen alteracions en la seva morfofonologia. Són alteracions que, des d'un punt de vista fonològic, tenen a veure amb el paràmetre del moviment (tensió, velocitat, amplitud del moviment, ritme i tipus de moviment) i també, de forma molt rellevant, amb l'expressió facial. En alguns casos fins i tot, l'expressió facial és distintiva entre una interpretació semàntica i una altra. Com que aquests canvis morfofonològics contribueixen a la identificació i delimitació de la categoria lèxica verb en LSC, hem centrat tot el nostre interès i, per tant, el capítol 8, a la descripció d'alguns d'aquests <trets de nucli >.⁹⁶

5.9. La projecció funcional Quantitat (SQ o S#)

Al capítol 3 (apartat 3.5) hem exposat la interpretació de Quantitat dins del marc teòric de Borer. Segons Borer, la quantitat, quan s'associa als esdeveniments, té un rol equivalent al que se li atribueix el sintagma quantitatiu #P dins del domini del nom. És a dir, que selecciona un esdeveniment particular, una retícula quantitativa específica, i la divideix en parts quantificades. La definició de quantitat que defensa Borer, tal com hem exposat al capítol 3, és que P és quantificat si P no és homogeni (és a dir, no és divisiu i cumulatiu) i, en conseqüència, és divers.

Sintàcticament, la interpretació quantitativa emergeix de la projecció d'un valor que es realitza explícitament (*open value*) al qual se li ha d'assignar rang. La forma d'assignar rang a aquest valor pot ser directa o indirecta. Borer considera directa la via mitjançant la qual s'assigna rang al nucli a través d'un <tret de nucli>, un f-morf independent, però també se li pot assignar rang indirectament mitjançant un modificador o un altre constituent, a través de la concordança nucli-especificador (un argument quantificat, per exemple), o bé a través d'un sintagma adjunt (Borer 2005b).

Així mateix, en aquest treball considerem la projecció funcional Quantitat intermèdia, perquè pot aparèixer en diverses posicions dins l'estructura sintàctica i perquè selecciona arrels amb diferents categories lèxiques. En funció d'aquesta selecció, doncs, la 'quantificació' pot aplicar-se a una expressió que fa referència a entitats ('tres noies'), una propietat ('molt gran'), un modificador ('molt lentament') o un esdeveniment ('insistia molt'). Semànticament, la quantitat està vinculada a la mesura, de manera que afegix

⁹⁶ De modificacions adverbials que poden expressar-se mitjançant la combinació del moviment i de l'expressió facial n'hi ha moltíssimes. En aquest treball ens hem limitat a les modificacions que hem pogut localitzar en el corpus que hem gravat (o descarregat d'internet) i descrit.

informació sobre la porció (major o menor) de l'arrel lèxica quantificada, ja sigui respecte del seu pes, la seva longitud, la seva durada, la seva intensitat, el seu nombre, etc.

Borer (2005a,b) descriu detalladament la projecció funcional Quantitat, que representa amb el símbol #, en relació amb la categoria nom (Borer defensa que la projecció funcional Quantitat intervé en la distinció entre noms comptables i noms de massa) i, dins l'àmbit verbal, en relació amb la construcció de la telicitat. Així doncs, d'acord amb Borer, la projecció funcional Quantitat pot actuar com a modificadora d'una altra projecció funcional. Per exemple, Borer defensa, com altres investigadors (Verkuyl, 1972, 1993; Kiparsky 1996, 1998; Krifka 1989, 1992 1998, Borik 2002, entre altres), que un argument quantificat pot ser la causa de la interpretació aspectual tèlica d'una oració. Una oració com 'menjava pomes' s'interpreta com a atèlica, des d'un punt de vista aspectual, però en canvi una oració com 'vaig menjar tres pomes', s'interpreta com a tèlica. D'acord amb Borer (2005b) l'oració s'interpreta d'una manera o d'una altra segons la projecció funcional aspectual que emergeix. En el cas de l'oració tèlica, hi emergeix la projecció funcional que denomina Aspecte Quantificat (AspQ), amb un nucli quantificat, que condueix a una interpretació tèlica. En canvi, a la segona oració, segons Borer, no hi emergeix aquesta projecció funcional aspectual quantificada, per la qual cosa, s'interpreta com a atèlica.

Com que l'objectiu del nostre treball és descriure la categoria verb en LSC, entre tot el ventall de possibilitats que ofereix la projecció funcional Quantitat, ens centrarem en aquelles situacions en què selecciona una arrel equivalent a V (inserir en un SV). Quan això passa, hem observat que es poden produir canvis morfofonològics a l'arrel verbalitzada i que també es produeixen canvis a l'expressió facial. Per aquest motiu li dedicarem un capítol, en el qual descriurem els diferents <trets de nucli> identificats. Sovint aquests <trets de nucli> també van acompanyats de modificadors de quantitat, per la qual cosa, tal com veurem al capítol 9, la llengua també utilitza la via adverbial per a expressar la Quantitat.

D'acord amb les dades del corpus que hem analitzat, hem distingit els cinc <trets de nucli> que relacionem a continuació com a propis de la projecció funcional Quantitat. Cada un d'aquests <trets de nucli> afegeix una interpretació semàntica diferent a l'arrel verbalitzada:

- El grau d'intensitat de l'esdeveniment
- El grau de freqüència de la pluralitat de l'esdeveniment
- La pluriaccionalitat

- El plural distributiu
- El plural recíproc

El grau d'intensitat fa referència al grau de magnitud amb què es produeix l'esdeveniment, mentre que el grau de freqüència de la pluralitat de l'esdeveniment i la pluriaccionalitat, el plural distributiu i el plural recíproc fan referència a la pluralitat de l'esdeveniment.

El grau d'intensitat està relacionat amb el que Borer (2005b) denomina *grau-de-canvi* (*degree-of-change*). D'acord amb Borer, el *grau-de-canvi* és quantitatiu perquè no és homogeni. No és homogeni perquè no és divisiu ni cumulatiu (en el grau de canvi cada porció del grau afegeix un canvi a l'esdeveniment, per la qual cosa cada porció en si mateixa no és equivalent al conjunt (la sostracció d'una porció de grau amb la propietat P no condueix a un conjunt amb la propietat P). El grau d'intensitat no és equivalent al concepte de grau_de_canvi al qual fa referència Borer, però des de la nostra perspectiva és una forma de canvi, ja que cada porció del grau afegeix intensitat a l'esdeveniment. En conseqüència, considerem que el grau d'intensitat està inclòs dins del concepte, molt més ampli, de grau_de_canvi i, per tant, és un valor que es troba dins la projecció funcional Quantitat.

El grau de freqüència de l'esdeveniment, la pluriaccionalitat, el plural distributiu i el plural recíproc estan vinculats, igual com l'Aspecte iteratiu o l'Aspecte habitual, a la pluralitat de l'esdeveniment, el qual tractarem a l'apartat següent. La diferència entre els <tret de nucli> 'grau de freqüència de la pluralitat de l'esdeveniment' i 'pluriaccionalitat' és que el primer consta d'un esdeveniment que es repeteix amb les mateixes característiques, com a l'exemple 'Ja han discutit moltes vegades', on s'entén que els participants a l'esdeveniment són els mateixos, per la qual cosa, l'única diferència entre un esdeveniment i la seva repetició és la distribució en l'eix temporal.

En canvi, el <tret de nucli> 'pluriaccionalitat' consta d'un esdeveniment que es repeteix però on cada repetició conté característiques diferents, com a l'exemple 'Quan van arribar tots els convidats', on el fet que arribessin tots els convidats implica una reiteració d'un esdeveniment però amb diferents subjectes, o bé, a l'exemple de 'Li va mossegar tot el cos', el qual implica una reiteració de l'esdeveniment en diferents parts del cos.

Per altra banda, els <tret de nucli> 'plural distributiu' i 'plural recíproc' estan tots dos relacionats amb la pluriaccionalitat. No obstant això, hi ha diferències de matís semàntic. El <tret de nucli> 'pluriaccionalitat' es caracteritza perquè, com hem dit al paràgraf anterior, l'esdeveniment es repeteix, però cada esdeveniment té uns participants

diferents. En canvi, el <tret de nucli> denominat 'plural distributiu' es caracteritza perquè cada repetició de l'acció que denota el verb es distribueix entre un dels diferents participants. Finalment, el <tret de nucli> que hem denominat 'plural recíproc' és aquell en què l'acció que denota el verb va d'un participant a l'altre, en una de les repeticions, i a la inversa, en una altra de les repeticions.

5.10. La projecció funcional Divisió (SDiv)

Borer (2005a,b) defensa l'existència d'una projecció funcional Classificador dins de la qual inclou el <tret de nucli> 'Divisió' (<e>_{DIV}), causant de la interpretació múltiple, tant dins el domini nominal com verbal. Així mateix, tal com també hem dit anteriorment, a diferència de Borer (2005) en aquest treball, hem diferenciat el que denominem projecció funcional Divisió de la projecció funcional Classificador, perquè dins l'àmbit de l'estudi de les llengües de signes les construccions amb classificadors fan referència a un altre tipus de construccions, de les quals parlarem a l'apartat següent.

En el marc teòric que estableix Borer, el <tret de nucli> divisiu converteix una matriu en divisiva, de manera que se li aplica un valor que representa com a <e>_{DIV}, i que divideix conceptualment el significat de l'arrel en porcions.⁹⁷ Borer (2005a) argumenta àmpliament l'existència d'aquest <tret de nucli> en el domini nominal, però també en parla quan tracta el domini verbal (2005b).

Quan el valor <e>_{DIV} s'aplica a l'esdeveniment, aquest pot ser dividit en porcions infinites, de manera que esdevé un esdeveniment plural (pluralitat de l'esdeveniment). Si, a més, tal com hem comentat anteriorment, es combina amb la projecció funcional Aspecte, aleshores conceptualment se'n destaca la selecció de porcions des de la perspectiva temporal interna de l'esdeveniment, ja sigui per a un període de temps il·limitat (Aspecte habitual) o bé, delimitat (Aspecte iteratiu).

Quan el valor <e>_{DIV} es combina amb la projecció funcional Aspecte i Quantitat, aleshores el que destaca és, en el cas del <tret de nucli> 'grau de freqüència', és a dir, la freqüència, alta o baixa, amb què es reproduïxen aquestes porcions de l'esdeveniment.

Si, en canvi, el valor <e>_{DIV} només es combina amb la projecció funcional Quantitat, aleshores la interpretació que en resulta és la de 'pluriaccionalitat', plural distributiu' o 'plural recíproc' que consten de diversos participants. En aquestes circumstàncies

⁹⁷ Segons Borer (2005a:129) aquestes porcions poden ser de diferent tamany o bé no correspondre amb les divisions canòniques, tal com les observem en el món o bé com les concebem en el nostre sistema conceptual.

considerem que l'estructura és quantitativa perquè no és homogènia, sinó diversa, però inclou el concepte divisiu.

Per altra banda, és important desvincular el concepte de pluralitat de l'esdeveniment del concepte de plural gramatical, que s'inclou dins la projecció funcional Concordança.

El plural gramatical és una categoria nominal, en el sentit que correspon a una característica pròpia del nom que s'estén al verb per concordança. En català, per exemple, aquesta propietat del nom només es reflecteix en el verb quan el nom ocupa la posició de subjecte. En canvi, en altres llengües, com en LSC, el verb també pot concordar amb el plural gramatical de l'objecte. D'acord amb Laca (2006) la pluralitat gramatical inclou el plural morfològic i la coordinació d'entitats individuals. Ambdós estan constituïts per la suma d'elements atòmics i manifesten una concordança en l'arrel verbalitzada:

- (32) a. Els nens dormen.
b. El Joan i la Maria tenen un cotxe fantàstic.

En els exemples anteriors veiem que hi ha una pluralitat gramatical en els subjectes. En el cas de l'exemple (32a) es tracta d'un plural morfològic, mentre que en el cas de l'exemple (32b) es tracta d'una coordinació d'entitats individuals. El plural gramatical no sempre es correspon amb una pluralitat semàntica de l'esdeveniment (o pluriaccionalitat). En el cas de (32b), per exemple hi ha una ambigüïtat sobre si cada un d'ells té un cotxe fantàstic o bé si entre tots dos només en tenen un. Si escollim aquesta darrera interpretació, veiem que el plural gramatical es correspon amb un únic esdeveniment.

D'acord amb Laca (2006) un únic esdeveniment es defineix com aquell que conté una idèntica localització espacio-temporal i participants idèntics. Per aquest motiu l'exemple de (32a) s'interpreta com a un plural gramatical amb un esdeveniment únic: tots els nens es troben en l'estat de dormir en un mateix moment.

En canvi, els esdeveniments múltiples contenen o bé participants diferents, o bé localitzacions espacials diferents o bé localitzacions temporals diferents. En català i castellà, per exemple la pluralitat de l'esdeveniment s'expressa mitjançant expressions adverbials i preposicionals de repetició i freqüència, amb la reduplicació del verb o bé amb processos derivatius:

- (33) a. S'opera una vegada i una altra.
b. Va treballar i treballar.

c. Es petonegen tot el dia.

En LSC, aquesta pluralitat en l'esdeveniment es manifesta de manera explícita principalment a través de la derivació morfofonològica de l'arrel verbalitzada. El moviment es reduplica i el punt de localització inicial o final de l'articulació del verb varia en funció de si els participants o la localització espacial són, o no, diferents. Com que aquest <tret de nucli> (<e>_{DIV}) l'hem identificat sempre combinat amb una altra projecció funcional (Quantitat o Aspecte), no li dedicarem un capítol a part, sinó que la seva descripció queda inclosa en la descripció d'alguns dels <trets de nucli> que hem identificat dins les altres dues projeccions funcionals.

5.11. La projecció funcional Classificador (SClass)

Dins l'àmbit de les llengües de signes els classificadors consten d'estructures complexes que han generat molta bibliografia i molta controvèrsia. Per raons de temps i d'extensió no l'hem inclòs dins d'aquest treball. No obstant això, i justament pel fet que no li dedicarem un capítol sencer, hem considerat necessari explicar breument en aquest apartat en què consisteixen, així com també les dues principals perspectives en l'anàlisi d'aquestes construccions. En aquest treball coincidim amb la perspectiva de Benedicto i Brentari (2004) o Benedicto, Cvejanov i Quer (2007) que analitzen els classificadors que trobem a les llengües de signes des d'una perspectiva sintàctica i com un fenomen de Concordança. Tal com veurem en aquest mateix apartat, adoptem la perspectiva que uns classificadors es combinen amb la projecció funcional Concordança Subjecte i uns altres amb la projecció funcional Concordança Objecte. Abans però, farem una breu descripció dels tipus de classificadors en les llengües de signes.

5.11.1. Els classificadors en les llengües de signes

Totes les llengües de signes estudiades tenen construccions amb classificadors. D'acord amb Sandler i Lillo-Martin (2006:76), els classificadors formen part d'un sistema morfològic complex que utilitzen les llengües de signes per caracteritzar la forma i les dimensions dels objectes, expressar les relacions espacials entre els arguments, i, amb tot plegat, per representar l'esdeveniment. Benedicto, Cvejanov i Quer (2007) les defineixen com a formes verbals morfològicament complexes que tenen com a mínim dos morfemes: el moviment del signe, que indica l'eventualitat de l'esdeveniment i la configuració del signe, vinculada a un argument del predicat, que és el que pròpiament es considera classificador.

A les construccions amb classificadors s'utilitzen un ventall de configuracions de les mans que representen diferents classes d'arguments. Els classificadors es mouen a través de l'espai sígnic d'acord amb el que es vol expressar. El grau elevat d'iconicitat va fer que alguns investigadors qüestionessin, sobretot a l'inici de la recerca en les llengües de signes, el seu estatus lingüístic. Supalla (1982, 1986) va ser el primer a considerar els classificadors com a part del sistema gramatical. Els va classificar en dos tipus; els descriptius, que en anglès es denominen SASS⁹⁸ i els semàntics, que posteriorment serien denominats classificadors d'Entitat (Engberg-Pedersen 1994, Schembri 2003). McDonald (1982) i Schick (1990 [1987]) van descriure un tercer tipus de classificadors, que actualment s'han subdividit entre classificadors instrumentals i classificadors de manipulació (*handling classifiers*).

Els classificadors *descriptius* (SASS) descriuen de manera estàtica les característiques de les qualitats físiques dels objectes o persones a qui es refereixen. El moviment que de vegades realitzen les mans no descriuen el moviment del referent, sinó que recorre el perímetre o la superfície de l'objecte que descriu:

(34) Quer et al. (2005):

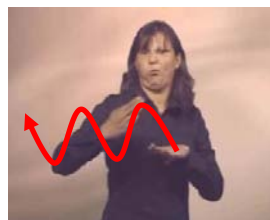
a.

b.

c.

'Superfície fina i plana'

'Superfície esfèrica'

'Relleu ondulat'

Els classificadors semàntics o d'entitat substitueixen un element introduït prèviament per un signe lèxic. S'utilitzen en construccions que expressen el moviment o la ubicació d'entitats a l'espai. Hi ha un classificador (independent del signe lèxic) per als signes com PERSONA, PERSONA DRETA, ANIMAL, COTXE, BICICLETA, VAIXELL, etc. (Quer et al. 2005) :

⁹⁸ De l'anglès *Size and Shape Specifiers* (SASS) (Sandler i Lillo-Martin 2006:77).

(35)

a.

COTXE (signe lèxic)

b. Quer et al. (2005):

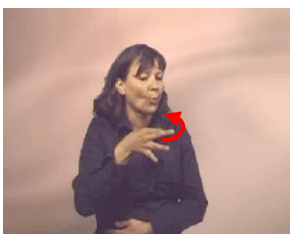
COTXE_{classificador}

Dins dels classificadors semàntics hi ha un subgrup que representa les parts del cos. Així trobem classificadors que representen les cames, els peus, el cap, la llengua, etc.

Els classificadors de manipulació indiquen la manera com es manipula un objecte o un instrument. Així, l'enunciat 'BEURE_AMB_TASSA' s'articula amb una configuració diferent de 'BEURE_AMB_PORRÓ', 'BEURE_AMB_GOT', etc., perquè la forma d'agafar l'objecte és diferent (Quer et al. 2005):

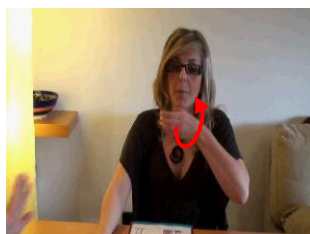
(36)

a. Quer et al. (2005):

'Beure amb tassa'

b.

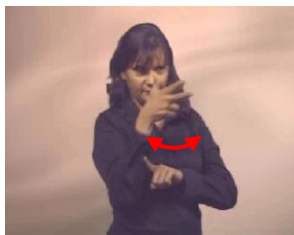

'Beure amb got'

Els classificadors instrumentals, en canvi, incorporen les característiques d'aquest objecte en la configuració que adopta la mà: 'CÀMERA_ DE_ VÍDEO_ FILMANT', 'CLAU_ ANGLESA_ CARGOLANT', etc.

(37) Quer et al. (2005):

a.

'Filmar amb càmera de vídeo'

b.

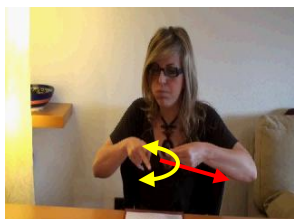
'Cargolar amb clau anglesa'

Tal com hem comentat al començament d'aquest apartat, les construccions amb classificadors presenten una complexitat tan gran que excedeixen amb escreix els objectius d'aquest treball, per la qual cosa, no les tractarem en detall. No obstant això, dins la nostra investigació hem tingut en compte el comportament d'alguns verbs que contenen classificadors, com PLANXAR (classificador de manipulació), ESCOMBRAR (classificador de manipulació), NAVEGAR (classificador d'entitat), VOLAR-EN-AVIÓ (classificador d'entitat), etc., la qual cosa ens ha fet defensar l'existència d'una projecció funcional Classificador.

Aquestes arrels verbals formades amb classificadors a la vegada les trobem inserides dins d'altres projeccions funcionals, de manera que manifesten una derivació morfofonològica pel que fa a l'Aspecte, la Manera o la Quantitat, tal com podem veure en el següent exemple:

(38)

a.

TALLAR (forma de citació)

b.

TALLAR_{quantitatiu(pluriaccionalitat)}

El verb TALLAR, en la forma de citació, té un moviment de trajectòria recta marcat a l'exemple anterior (38a) amb una fletxa vermella, a la vegada que fa un moviment secundari d'obertura i tancament dels dits índex i mig, tal com fa la tisora quan talla alguna cosa. A l'exemple (38b) el verb TALLAR es troba inserit dins la projecció funcional

Quantitat, indicant pluriaccionalitat. En aquest exemple, la pluriaccionalitat es realitza morfològicament reduplicant l'arrel verbal en diferents localitzacions de l'espai sígnic (a l'exemple marcades amb punts de color vermell).⁹⁹

Les construccions amb classificadors es distingeixen de les arrels lèxiques en el fet que, a les primeres, els tipus de moviments, les trajectòries i la configuració de cada una de les mans i les localitzacions poden combinar-se de moltes maneres, per representar l'esdeveniment. Cada mà pot representar un argument diferent del verb, utilitzant un classificador diferent, la qual cosa contradiu la condició de simetria de Battison (1978) d'aquells signes lèxics que s'articulen amb les dues mans. La condició de simetria de Battison estableix que per evitar una excessiva complexitat, quan un signe s'articula amb totes dues mans, les dues mans han de tenir una mateixa configuració, o bé la mà no dominant ha de tenir una configuració no marcada.¹⁰⁰ També estableix que el moviment ha de ser el mateix (tot i que pot ser o bé simultani o bé altern), així com també l'orientació. Quan la mà no dominant no comparteix la mateixa configuració que la mà dominant, aleshores aquesta s'ha de mantenir passiva:

(39)

a. ASSECAR

b. Segimon i al. (2004)

TENIR CURA

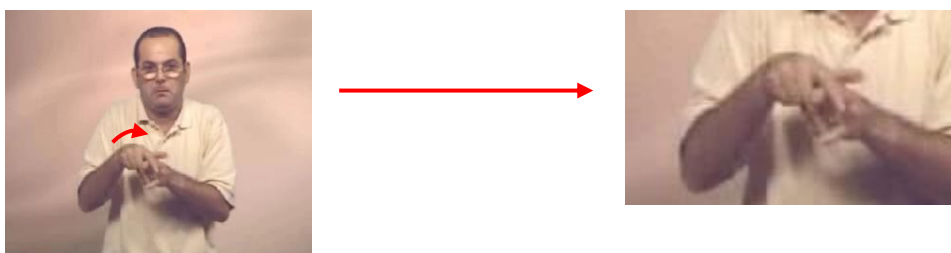
⁹⁹ Com també podem observar, simultàniament, l'objecte directe (el que es talla) es representa amb la mà no dominant utilitzant també un classificador de manipulació (indicant la manera com s'agafa o com es manipula) o d'entitat/semàntic (quan representa l'objecte tallat).

¹⁰⁰ Battison (1978) va establir com a configuracions no marcades les següents: A, S, B, G, C, O, Sandler (1995b, 1996a) les va reduir a A, 5, G, O (Sandler i Lillo-Martin 2006:184). La configuració d'aquestes lletres correspon a l'alfabet dactilològic de les llengües de signes.

En el primer exemple les dues mans tenen la mateixa configuració i realitzen el mateix moviment simultàniament. En canvi, en el segon exemple, les mans tenen una configuració diferent, perquè la mà dominant té una configuració Q, mentre que la mà no dominant es manté passiva, només com a punt d'articulació.

Les construccions amb classificadors són, però, molt més complexes. Tal com veiem en el següent exemple, cada mà pot tenir una configuració diferent:

(40) Quer et al. (2005)

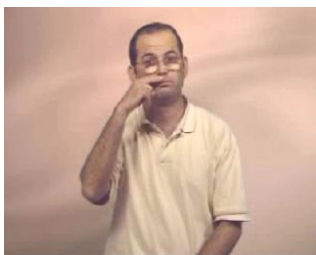
‘Home pujant damunt d’una bicicleta.’

A l'exemple anterior, la mà dominant adopta la configuració del classificador '*persona caminant/dempeus*', mentre que la mà no dominant adopta la configuració de '*bicicleta*'. A partir d'aquí el tipus de moviment que realitzen les mans pot ser molt variat, perquè pot adoptar qualsevol forma de moviment que indiqui la manera com es desenvolupa l'esdeveniment. La interpretació d'aquest moviment sol ser molt literal, en el sentit que expressa tal qual la manera de moure's. Així, si el moviment és molt ràpid, expressa ràpidament, si és lent, el contrari, si és tortuós o boterut, etc. vol dir que la conducció de la bicicleta és tortuosa o desequilibrada, boteruda, etc.

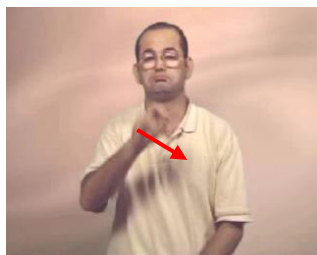
Per altra banda, en el cas dels classificadors d'entitat, on cada classificador es correspon amb, com a mínim, un signe lèxic, prèviament a la construcció amb classificadors, el signant especifica el signe lèxic que representa cada classificador. És a dir, en una oració com la següent, abans d'utilitzar el classificador d'entitat, el signant deixa clar quin és el referent:

(41) Quer et al. (2005)

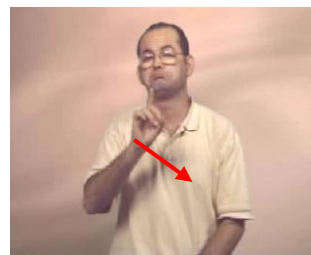
- a. UN HOME CAMINAR CAMINAR_{class-entitat/ Asp duratiu}.
‘Un home estava caminant.’

HOME (signe lèxic)

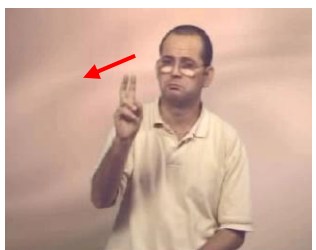

CAMINAR (signe lèxic)

HOME-CAMINANT_{class}

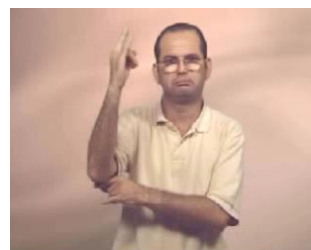
- b. VEURE **ARBRE** ARBRE_{class-entitat}.
'Veu un arbre.'

VEURE (signe lèxic)

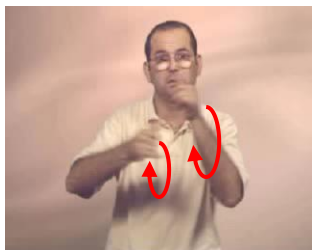

ARBRE (signe lèxic)

ARBRE_{class}

- b. **BICICLETA** BICICLETA_RECOLZADA_A_ARBRE_{class-entitat}.
'Una bicicleta (recolzada a l'arbre).'

BICICLETA (signe lèxic)

BICICLETA_{class-entitat}_RECOLZADA_A_ARBRE_{class-entitat}

Als exemples anteriors el signant, abans de fer servir el classificador d'entitat, signa el signe lèxic (marcat en negreta). A través dels classificadors es poden expressar simultàniament un gran nombre de matisos semàntics i gramaticals, per la qual cosa, poden arribar a ser molt complexes d'analitzar i representar sintàcticament.

Per altra banda, hi ha signes que tenen l'origen en construccions amb classificador, però que amb el temps s'han lexicalitzat. En el moment en què es lexicalitzen, se li apliquen les restriccions fonològiques i morfològiques que afecten els altres signes de la llengua i, a més, entren en els processos gramaticals propis de les arrels lèxiques. Això vol dir que tant des d'un punt de vista fonològic com morfològic, quan la construcció amb classificadors s'articula amb les dues mans com a signe lèxic, el moviment de les dues

mans s'uniformitza. Pel que fa a la fonologia, el signe passa a complir el principi de simetria de Battison (1978). I des d'un punt de vista morfològic desapareix la possibilitat que cada mà representi un morfema diferent, de manera que morfològicament el nou signe forma una unitat.

A la nostra investigació hem inclòs signes que poden ser considerats construccions amb classificador, com a mínim en el seu origen. Els verbs del tipus TALLAR, PLANXAR, ESCOMBRAR, VOLAR-EN-AVIÓ, NAVEGAR, etc. estan formats per un classificador instrumental, de manipulació o d'entitat (tisora, planxa, escombra, avió, vaixell, etc.), que tal com veurem en el capítol 7, quan s'insereix en un SV i es combina amb un F_L esdevé una arrel verbalitzada. Són construccions amb classificador diferents dels predicats, més complexos, que hem representat a l'exemple de (41). Per exemple, no és obligatori que el signe lèxic del classificador aparegui a l'enunciat:

- (42) a. PERSONA FEMENÍ MINYONA PLANXAR.
'La minyona planxa.'
- b. UN MASCULÍ PERSONA DIA TOT ESCOMBRAR_{ASP} ZONA GRAN#.
'Un home escombra tot el dia una zona molt gran.'

Per altra banda, el classificador que s'utilitza en aquest tipus d'arrels verbalitzades coincideix amb el signe lèxic; és a dir, formen un parell nom-verb. Això els distingeix d'altres construccions amb classificador que impliquen configuracions del classificador diferents del signe lèxic, com podria ser el classificador VEHICLE, que pot tenir com a referent un cotxe, un camió o un altre vehicle, o bé el classificador que comparteixen el signe lèxic de MOTOCICLETA i BICICLETA.

Hi ha diverses teories que expliquen l'origen d'aquestes construccions i la seva representació sintàctica. De fet, dins la recerca de les llengües de signes, s'ha escrit molt sobre aquest tema i sovint s'han buscat i trobat fenòmens similars o equivalents en les llengües orals. Entre totes elles, en destaquem dues, que són, per una banda, aquella que considera que les construccions amb classificadors en les llengües de signes són el resultat d'un procés lèxic (de composició o d'incorporació del nom dins d'un nucli verbal), i, per altra banda, aquella que l'interpreta com un procés sintàctic (fenomen de concordança).

5.11.2. Anàlisi dels classificadors des d'una perspectiva lèxica

Entre els investigadors que consideren les construccions amb classificador com un procés lèxic d'incorporació del nom hi ha Meir (2001), que defensa la perspectiva sobre la incorporació del nom que Mithun (1984, 1986a) o Rosen (1989) descriuen per a les llengües orals. Segons Meir, a la llengua de signes israeliana (ISL) hi ha dos tipus de construccions amb classificadors: les que es construeixen mitjançant la incorporació del nom i les que ho fan mitjançant la composició (considerat també un fenomen d'incorporació del nom, segons Rosen (1989)). Els classificadors d'entitat i alguns dels classificadors instrumentals i de forma i mida (SASS), segons Meir, tenen el rol temàtic de tema, i s'incorporen a l'arrel verbal (seria el cas d'arrels verbalitzades com VOLAR-EN-AVIÓ o NAVEGAR, en LSC). En canvi, els classificadors que representen instruments (bàsicament de forma i mida i instrumentals), segons postula Meir, es construeixen per la via de la composició (arrels verbalitzades del tipus TALLAR, PLANXAR, ESCOMBRAR, etc., en LSC).

La construcció mitjançant la incorporació o bé la composició té conseqüències sintàctiques posteriors, segons Meir. Així, la composició satura l'estructura argumental del verb, mentre que la incorporació no. Això explica perquè, quan es produeix la incorporació de l'instrument a través de la composició, l'instrument no pot aparèixer a l'oració i, en canvi, quan es produeix la incorporació del tema a través de la incorporació del nom, el nom pot aparèixer a l'oració, tal com veiem en els següents exemples de Meir:

(43) Meir (2001:304 (6), (10), (11))

(6) BOOK INDEX_b HE_a _aGIVE-CL:flatC₁
 Book that he wide-flat-object-he-give-me
 'He gave me this book.'
 'Em va donar aquest llibre.'

(10) I BABY INDEX_a _iSPOON-FEED_a
 I baby that I-spoon-feed-him
 'I fed the baby with a spoon.'
 'Vaig alimentar el nadó amb una cullera.'

- (11) *I SPOON BABY INDEX_a I SPOON-FEED_a
 I spoon Baby index_a I-spoon-feed-him
 ‘I fed the baby with a spoon.’ (= I spoon-fed the baby with a spoon’)
 ‘Vaig alimentar el nadó amb una cullera.’ (= vaig cullera-alimentar el nadó amb una cullera)

En aquest treball considerem que la hipòtesi de Meir (2001) podria explicar l’origen d’arrels verbalitzades que incorporen l’instrument o el tema, com són en LSC arrels del tipus ESCOMBRAR, PLANXAR, NAVEGAR, etc., però no totes les construccions amb classificadors que podem trobar en LSC. Per exemple, seria difícil explicar mitjançant la incorporació del nom o la composició les construccions amb classificadors d’entitat, quan aquests fan referència a l’argument extern, com en els exemples de (40) o (41a) que hem posat de classificadors en LSC.

5.11.3. Anàlisi dels classificadors des d’una perspectiva sintàctica

Per altra banda, altres investigadors com Janis (1992), Glück i Pfau (1998, 1999), Benedicto i Brentari (2004) o Benedicto, Cvejanov i Quer (2007), entre altres, expliquen el fenomen dels classificadors a les llengües de signes com un procés sintàctic de concordança i no d’incorporació. No tots els verbs en les llengües de signes poden aparèixer en una construcció amb classificadors. Segons Benedicto i Brentari (2004) només apareixen en aquest tipus de construccions els verbs denominats espacials, d’acord amb la classificació de Padden (1988). Glück i Pfau (1998) analitzen les construccions amb classificador de la llengua de signes alemanya (DGS) i observen que els verbs inergatius apareixen en construccions amb classificador on el que es classifica és l’argument extern; en els verbs inacusatius el classificador representa l’argument intern (subjecte no agentiu) i en els transitius també l’argument intern (objecte).

- (44) Glück i Pfau (1998:2)
a.	CAT	WALK-CL ₄ _{-legs.}	PERSON	WALK-CL ₂ _{-legs.}
	‘A cat walks.’		‘A person walks.’	
	‘Un gat camina.’		‘Una persona camina.’	
b.	BALL	ROLL-CL _{big.}	PENCIL	ROLL-CL _{small.}
	‘A ball rolls.’		‘A pencil rolls.’	
	‘Un pilota roda.’		‘Un llapis roda.’	

També identifiquen l'existència d'unes construccions de classificadors vinculades a les estructures ditransitives, que tenen tres arguments (un argument extern i dos arguments interns). No obstant això, aquest tipus d'estructura s'acaba assimilant a la del tipus c) (estructura transitiva), on el classificador està vinculat a l'argument extern i intern.

Benedicto i Brentari basen la seva investigació en els següents tipus de classificadors:

- 1) Classificadors d'entitat (*whole entity classifiers*).
- 2) Classificadors de manipulació (*handling classifiers*).
- 3) Classificadors descriptius (SASS) (*extension_and_surface*).
- 4) Classificadors de part del cos (*limb / body part*)¹⁰¹

Defensen que els classificadors de part del cos són valors de la projecció funcional F1 (propis de les estructures intransitives inergatives), mentre que els classificadors d'entitat i els descriptius són valors de la projecció funcional F2 i resulten en predicats intransitius amb subjecte derivat (és a dir, propis d'estructures intransitives inacusatives). Finalment, postulen que els classificadors de manipulació combinen ambdues projeccions funcionals, perquè incorporen dues subparts morfològiques: una vinculada a l'argument extern i l'altra vinculada a l'argument intern. En conseqüència, formen predicats transitius. Les associacions que estableixen les podem resumir de la següent manera:

- (45)
- a. Projecció funcional F1
 - Estructures intransitives inergatives:
 - ✓ Classificadors part del cos (*limb/ body part*)
 - b. Projecció funcional F2
 - Estructures intransitives inacusatives:
 - ✓ Classificadors d'entitat (*whole entity*)
 - ✓ Classificadors descriptius (*extension_and_surface*)
 - c. Combinació de les projeccions funcionals F1 i F2
 - Estructures transitives
 - ✓ Classificadors de manipulació (*handling*)

D'acord amb Benedicto i Brentari, els verbs que mostren alternança argumental (transitiva-intransitiva o bé inergativa-inacusativa, també mostren una alternança en el tipus de classificadors que seleccionen, per la qual cosa suggereixen que la selecció dels

¹⁰¹ En aquest treball els hem considerat un subgrup dels classificadors d'entitat.

classificadors no respon a una causa lèxica, sinó sintàctica. És a dir, postulen que la selecció es produeix segons l'estructura sintàctica on s'insereixen les arrels lèxiques, en els termes que exposa Borer (1994, 1998).

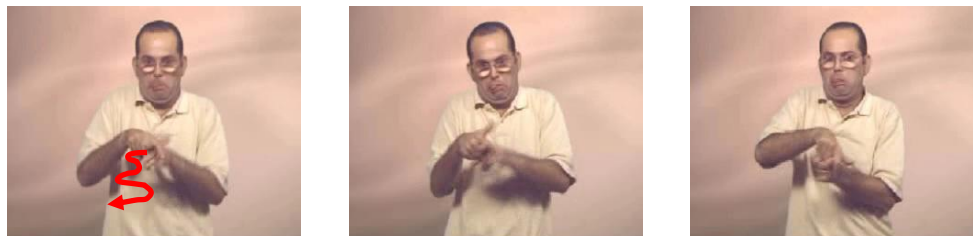
Les associacions entre l'estructura sintàctica i el tipus de classificador identificades per Benedicto i Brentari (2004) van ser analitzades per Benedicto, Cvejanov i Quer (2007) des d'una perspectiva sintàctica i plurilingüística, ja que comparen aquestes estructures en tres llengües de signes (ASL, LSA i LSC). Dels resultats de la comparació entre les tres llengües, mitjançant la cerca de tests sintàctics que puguin confirmar-ne l'associació, comproven que tant en LSA com en LSC hi ha la mateixa correlació entre el tipus d'estructura inacusativa i transitiva i els tipus de classificadors. És a dir, que els classificadors de manipulació s'associen a estructures transitives i que els classificadors d'entitat i descriptius s'associen a estructures intransitives inacusatives.

Però en canvi, manifesten que no han pogut comprovar que, ni en LSA ni en LSC, els classificadors de part del cos estiguin associats amb l'estructura intransitiva inergativa, ja que no han trobat cap test sintàctic que pugui confirmar aquest tipus d'associació. Per la qual cosa confirmen els dos primers tipus d'associació, però manifesten que els resultats pel que fa al tercer tipus d'associació no són conclouents.

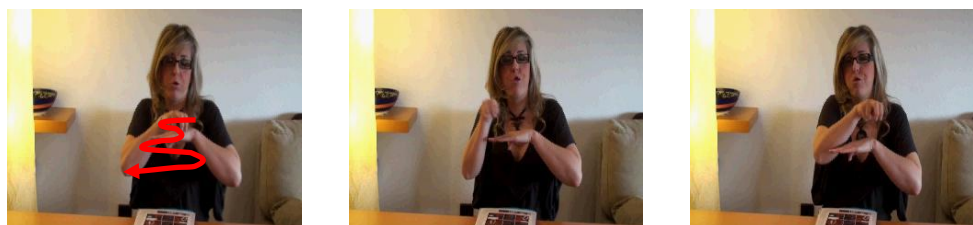
En tot cas, la perspectiva sintàctica de Benedicto i Brentari (2004) i de Benedicto, Cvejanov i Quer (2007) ens sembla molt interessant perquè s'adapta al marc teòric que defensem en aquest treball. No hem investigat si hi ha una projecció funcional classificador per a l'argument extern i una per a l'argument intern, tal com defensem Benedicto i Brentari (2004), però sí que entenem que podria ser-hi. De fet, utilitzant el marc teòric de Borer, diríem que hi podria haver una projecció funcional Classificador (F1) que constaria d'uns <trets de nucli> que concordarien amb l'argument extern o subjecte i una segona projecció funcional Classificador (F2), amb uns <trets de nucli> que concordarien amb l'argument intern o objecte. També pensem que el fet que en LSC s'hagi pogut confirmar l'associació entre alguns tipus de classificador i uns tipus d'estructura sintàctica recolza aquesta argumentació.

Finalment, esmentem que molt sovint trobem la projecció funcional Classificador combinada amb la projecció funcional Manera, sobretot en el tipus de construccions que impliquen un tipus de moviment (ziga-zaga, recte, tort, etc.), ja que generalment es construeix amb classificadors, tal com podem veure en els següents exemples:

- (46) a. Quer et al. (2005)
MUNTAR_EN_BICICLETA_TORTUOSAMENT_{Class.}

- b. CAMINAR_FENT_ESSES_{Class.}

5.12. Resum del capítol

En aquest capítol hem definit el concepte projecció funcional com una estructura sintàctica que consta d'un vocabulari funcional (F_F) que forma part de la classe tancada de paraules, que assigna un valor semàntic als ítems lèxics inserits a l'estructura, legitimant-los. Partint d'aquesta definició, hem descrit les estructures sintàctiques o projeccions funcionals que defensen que assignen rang a una arrel verbalitzada (i, per tant, equivalent a V).

D'acord amb el marc teòric de Borer (2005a,b) que seguim en aquest treball, en una projecció funcional hi ha tres maneres principals d'assignar rang al nucli. De forma directa la projecció funcional pot assignar rang a l'arrel verbalitzada mitjançant un <tret de nucli> que provoca el desplaçament de l'arrel verbalitzada al nucli de la projecció funcional, o bé a través d'un f-morf independent, que no provoca el desplaçament de l'arrel verbalitzada al nucli de la projecció funcional. De forma indirecta, també es pot assignar rang a l'arrel verbalitzada mitjançant un modificador o un altre constituent, sigui per la via de l'adjunció, o bé a través de la concordança nucli-especificador.

Com a projeccions funcionals vinculades exclusivament a la categoria verb i que, en conseqüència, identifiquen la categoria, hem descrit la projecció funcional Temps, la projecció funcional Mode i la projecció funcional Aspecte.

Pel que fa a la projecció funcional Temps, malgrat que en LSC no hem identificat cap <tret de nucli> que produeixi modificacions morfofonològiques a les arrels verbalitzades, considerem que és la projecció funcional que acaba definint la categoria verb. La projecció funcional Temps assigna a l'arrel verbalitzada una referència temporal. Aquesta referència temporal generalment s'especifica mitjançant modificadors situats a l'especificador de STemps. No obstant això, en ocasions no hi ha cap modificador i aleshores l'oració s'intepreta amb el temps present. Per tant, assumim que en el domini verbal la projecció funcional Temps sempre hi és present, sigui sola o bé combinada amb una altra projecció funcional, perquè un predicat verbal sempre apareix en un marc temporal. Per aquest motiu, encara que STemps no tingui <trets de nucli> amb representació morfofonològica, en LSC, assumim que STemps existeix com a projecció funcional i que si hi ha una arrel lèxica inserida en el seu nucli, aquesta només pot ser una arrel verbalitzada. Així mateix, defensem que sabem que una arrel verbalitzada s'hi troba inserida quan, o bé, conté el F_L propi de les arrels verbalitzades, o bé trobem aquella mateixa arrel amb la flexió pròpia de la projecció funcional Aspecte o en construccions modals.

Per altra banda, hem descrit un altre grup de projeccions funcionals que no són exclusives de la categoria lèxica verb, però que, quan es combinen amb STemps, seleccionen una arrel verbalitzada. Entre aquest tipus de projeccions funcionals hem inclòs la projecció funcional Concordança, la projecció funcional Negació i el grup de projeccions funcionals que Borer classifica com a intermèdies, perquè poden aparèixer en diferents posicions dins d'una mateixa estructura sintàctica. Dins d'aquest darrer grup de projeccions funcionals hem identificat la projecció funcional Manera, Quantitat, Divisió i Classificador.

A partir d'aquí, descriurem les característiques morfofonològiques de les arrels verbalitzades quan apareixen en el nucli de quatre de les projeccions funcionals que hem tractat breument en aquest capítol i que tenen <trets de nucli> amb representació morfofonològica. Aquestes són la projecció funcional Concordança, la projecció funcional Aspecte, la projecció funcional Manera i la projecció funcional Quantitat. Hem dedicat un capítol sencer a cada una d'aquestes projeccions funcionals perquè entenem que descrivint la morfofonologia pròpia de les arrels verbalitzades en LSC, acabem de definir

la categoria verb. Al capítol 6 descriurem la Concordança, al capítol 7 l'Aspecte, al capítol 8 la Manera i al capítol 9 la Quantitat.

Capítol 6

6. La projecció funcional Concordança (SConc)

En el capítol anterior, apartat 5.4, hem definit la projecció funcional Concordança dins l'àmbit del verb, és a dir, quan es combina amb STemps. Com hem dit anteriorment, assumim que quan es produeix aquesta circumstància, l'arrel lèxica situada en el nucli de la projecció funcional és una arrel verbalitzada. També hem situat la descripció de la projecció funcional Concordança dins del marc teòric de Borer, que postula l'existència de tres possibles maneres mitjançant les quals les llengües naturals expressen de forma explícita les projeccions funcionals: una, a través de <trets de nucli>, l'altra, a través d'un f-morf independent i, la tercera, a través d'un modificador (o bé, en el cas de la projecció funcional Concordança, d'un pronom, situat a l'especificador de la projecció funcional, mitjançant la concordança nucli-especificador). En aquest capítol ens centrem en la primera manera de marcar la concordança, descrivint els <trets de nucli> de persona, de nombre i de concordança espacial que s'han identificat en LSC. Com veurem, aquests <trets de nucli> consisteixen principalment en canvis en la localització, orientació i el moviment de l'arrel verbalitzada, en el cas de la concordança de Persona i Espacial, i en canvis en el moviment i la configuració, en el cas de la concordança de Nombre.

Tal com hem comentat a l'apartat 5.4 i tal com passa en altres llengües de signes estudiades, no totes les arrels verbals marquen aquests trets de concordança. Per això abans de passar a descriure els <trets de nucli> propis de la concordança en LSC, farem una breu descripció dels tipus morfològics de verbs identificats en la recerca sobre les llengües de signes.

Així mateix, la recerca en la concordança de les llengües de signes no ha estat exempta de polèmica. Les característiques pròpies de les llengües de signes ha fet que no tots els investigadors estiguin d'acord respecte si el que marquen els verbs denominats de concordança es pot considerar concordança o no. Hem considerat la polèmica prou important com per dedicar-li un apartat dins d'aquest capítol.

Finalment, tal com hem apuntat a l'apartat 5.4 del capítol anterior, els verbs que marquen la concordança, en LSC, poden fer-ho pel que fa a la persona, a l'argument locatiu i al nombre dels arguments. Defensem que el marcatge dels arguments depèn de l'estructura sintàctica. Pel que fa a la concordança de Persona, a les investigacions dutes a terme

fins ara s'ha vist que si l'estructura és transitiva, el verb marca la concordança amb l'argument extern (subjecte) i l'argument intern (objecte directe); si, en canvi, l'estructura és ditransitiva (de dos arguments), la concordança es marca amb l'argument extern (subjecte) i amb l'objecte indirecte.

En canvi, a l'estructura de concordança Espacial l'arrel verbalitzada marca la concordança espacial amb el complement del sintagma relacional (SRel), si és una estructura amb un sol argument i amb l'especificador del SRel si és una estructura de dos arguments.

En aquest treball, a més, defensem la hipòtesi que molts verbs considerats invariables també marquen la concordança de persona amb els arguments. Postulem que ho fan a través de la localització. La hipòtesi inclou aquelles arrels verbalitzades que no estan ancorades al cos, fins i tot, aquelles arrels que s'insereixen en una estructura intransitiva.¹⁰² D'acord amb la nostra hipòtesi, aquests verbs també marquen la concordança i ho fan amb l'argument extern. Tal com hem comentat, defensem que ho fan a través de la localització, articulant el verb en el locus referencial determinat per a l'argument extern.¹⁰³ A l'estructura intransitiva d'un sol argument no hi ha una relació amb cap altre argument, com a l'estructura transitiva o ditransitiva, per la qual cosa, no hi ha una localització inicial que indiqui qui duu a terme l'acció, ni una localització final que indiqui qui rep l'acció, sinó només una localització única que indica qui duu a terme l'acció a la qual fa referència el verb. També dedicarem un apartat a defensar aquesta hipòtesi, que sabem que trenca amb la concepció actual de la Concordança en els verbs de les llengües de signes.

El capítol s'estructura de la següent manera: a l'apartat 6.1 tractarem els tipus morfològics de verbs en les llengües de signes, a l'apartat 6.2 centrarem l'atenció en la polèmica a l'entorn de la concordança en les llengües de signes i a l'apartat 6.3 la polèmica sobre la classificació dels tipus de verbs. A l'apartat 6.4 descriurem la concordança en LSC. Aquest apartat l'hem dividit en tres subapartats: el subapartat 6.4.1 on ens centrarem en la concordança de Persona; el subapartat 6.4.2 on tractarem la concordança Espacial i, el subapartat 6.4.3, on descriurem la concordança de Nombre.

¹⁰² La localització de les denominades arrels 'ancorades al cos' està fixada en una part del cos i no és modificable. Aquesta restricció fonològica no els permet expressar la concordança mitjançant aquest paràmetre.

¹⁰³ Padden (1990:121) considera que, en ASL, el marcatge de la concordança mitjançant la localització en aquest tipus de verbs és ambigua entre l'argument extern i l'argument intern. Tanmateix, els exemples que mostra semblen ser casos que posen de manifest una pluriaccionalitat. Considerem, per tant, que caldria estudiar més a fons aquest tipus d'estructures en ASL, per veure si l'ambigüitat en la Concordança d'aquests casos és conseqüència de la presència de la projecció funcional Quantitat (pluriaccionalitat), tal com postulem que passa en LSC, d'acord amb l'argumentació que defensem al capítol 9, apartat 9.2.3.

6.1. Els tipus morfològics de verbs descrits a les llengües de signes

L'any 1983 [1988] Padden va establir una classificació dels verbs de la ASL que els dividia en tres tipus, d'acord amb els patrons de concordança que va observar-hi: els verbs invariables (*plain verbs*), els verbs espacials (*spatial verbs*) i els verbs de concordança (*inflecting* o *agreement verbs*). Els verbs invariables eren aquells que no mostraven de forma explícita la concordança, ni de persona, ni de nombre, ni tampoc tenien afixos que concordessin amb possibles arguments locatius. Va denominar verbs espacials aquell conjunt de verbs caracteritzat perquè tenien afixos locatius, però no mostraven flexió ni pel nombre ni per la persona. Finalment, formaven part del conjunt de verbs de concordança aquells que mostraven flexió de persona i nombre, però no per als arguments locatius.

En totes les llengües de signes estudiades, els signants estableixen punts específics dins l'espai sígnic on situen els arguments i Padden va observar que uns verbs modificaven morfològicament l'arrel per a fer-hi referència (els de concordança amb un tipus d'arguments i els espacials a un altre tipus d'arguments) i, en canvi, un altres no (que va denominar invariables).

La seva classificació i tota la polèmica que ha generat la concordança dins les llengües de signes s'entén quan s'analitza l'ús que fan les llengües de signes de l'espai sígnic. Per això hem cregut oportú dedicar-li un petit apartat abans d'entrar pròpiament en la classificació dels tipus morfològics de verbs.

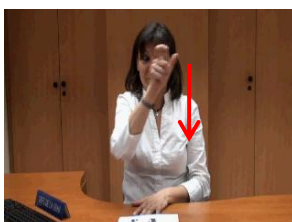
6.1.1. L'ús de l'espai dins la concordança

Les llengües de signes són tridimensionals, i utilitzen l'espai sígnic per marcar diversos aspectes gramaticals. Entre aquests usos gramaticals, hi ha el de marcar la relació entre els arguments i el verb. El marcatge d'aquesta relació hi és sempre, tant en els verbs considerats invariables com amb els verbs considerats de concordança. Tal com explica Meir (2010) en les LS els arguments d'un predicat s'associen amb punts concrets de l'espai, anomenats punts referencials (*Referential-loci*). Aquesta associació es pot fixar de diverses maneres: o bé signant un argument i després assenyalant un punt o una àrea específica de l'espai, o bé dirigint-hi la mirada o bé mitjançant una inclinació del tronc. Un cop fixada la localització per a aquell argument dins l'espai sígnic, el signant la utilitza per a marcar les relacions estructurals, temàtiques, anafòriques o pronominals, tal com veiem al següent exemple amb verbs invariables:

(1) EXEMPLE, PERSONA FUMAR IX-3_{sg} FUTUR MORIR.
'Si una persona fuma, morirà.'

EXEMPLE

PERSONA

FUMAR

IX-3_{sg}

FUTUR

MORIR

A l'exemple anterior la signant fixa un punt a l'espai per a l'argument PERSONA (segona imatge de la primera fila d'imatges) realitzant l'articulació del signe a la seva esquerra. Després hi fa referència signant el pronom IX-3_{sg} en direcció al mateix punt de referència (primera imatge de la segona fila) per a indicar que el que ve a continuació fa referència a aquell argument. Les localitzacions del signant i de l'interlocutor esdevenen per defecte els R-loca de 1a i la 2a persona, respectivament.

Ara bé, el mateix signant pot adoptar el rol de la tercera persona si abans indica que fa referència a una tercera persona, tal com podem veure a l'exemple següent:

(2) IX-1_{sg} FEMENÍ PORTAR IX-3_{sg} SEMPRE 3-PLANXAR
ROBA 3-PLANXAR.

'Jo faig venir una dona. Ella sempre planxa la roba.'

IX-1_{sg}

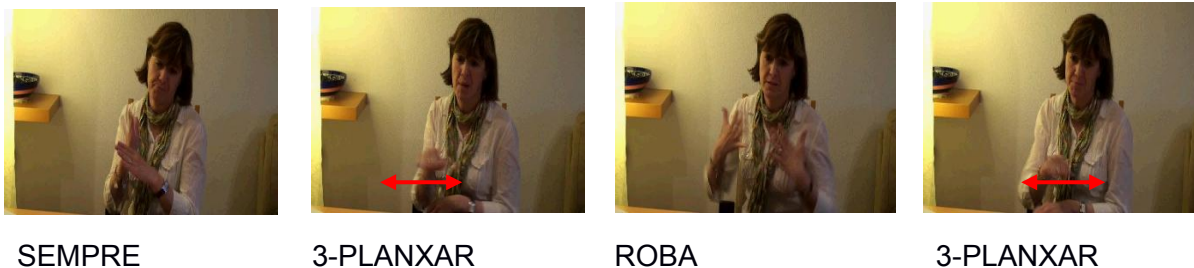
FEMENÍ

PORTAR

IX-3_{sg}

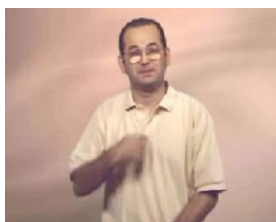
A l'exemple anterior la mateixa signant adopta el rol de tercera persona en el moment de planxar, i per tant, utilitza l'espai com si parlés en primera persona. No obstant això, sempre, prèviament, indica, mitjançant el pronom, que qui duu a terme l'acció és la tercera persona a qui ha fet referència anteriorment.

Però a banda d'aquest ús de l'espai que hem descrit en els exemples anteriors, els R-Loci poden tenir altres usos gramaticals, dins les llengües de signes. Neidle et al. (2000) en descriuen els següents:

- **Pronominal:** l'articulació d'un pronom, glossat com a IX i que s'articula amb el dit índex, assenyala la localització a l'espai associada amb els trets de persona que actua com a referent. En els exemples anteriors (1) i (2) apareixen imatges del pronom de tercera persona.
- **Possessiu:** marca de possessió, glossada com a POSS. En LSC s'articula o bé amb el dit índex o bé amb el palmell obert i els dits junts quan és la primera persona o bé amb el dit índex o la configuració Q quan es tracta d'una no-primer persona. En el cas de la no-primer persona, el plural s'articula amb el doble articulador.

(3)

a.

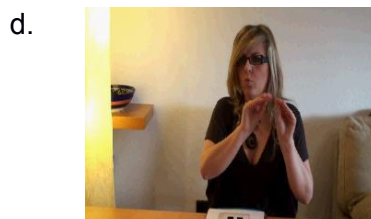
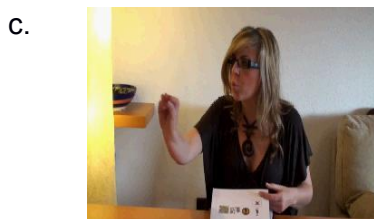

MEU(dit índex)

b.

MEU(dits estirats)

TEVA_{sg} (configuració Q)

SEVA_{pl} (configuració Q i doble articulador)

- **Reflexiu / Emfàtic:** la partícula que descriuen Neidle et al. (2000) com a reflexiu, en ASL, consisteix en els dits tancats llevat del dit gros, i s'orienta cap a la localització de l'espai sígnic associada amb els trets de persona del referent.
- **Determinants definits / indefinits:** s'articula amb el dit índex assenyalant cap a l'espai associat amb el referent, igual com el pronom, per la qual cosa, la identificació d'aquest determinant ha generat polèmica en la recerca en les llengües de signes. Neidle et al (2000) postulen que la diferència entre els determinants definits i els indefinits és que els primers apunten cap a punts concrets de l'espai, mentre que els segons apunten cap a una àrea menys precisa que l'anterior (encara que també orientat cap al locus referencial establert prèviament).¹⁰⁴
- **Concordança:** tal com hem explicat a l'inici de l'apartat, les localitzacions espacials també estan involucrades en les expressions morfofonològiques de la concordança entre el subjecte i l'objecte. Els verbs de concordança (i verbs espacials) modifiquen la localització inicial i final en funció del locus referencial dels referents.

En conseqüència, veiem que l'espai sígnic a les llengües de signes té diferents usos compatibles els uns amb els altres i, entre aquests usos, també hi ha la concordança.

6.1.2. Els verbs de concordança

En els verbs que Padden va denominar verbs de concordança els punts d'inici i de final de la trajectòria, així com la direcció i orientació de la mà o els dits, s'associen amb els punts a l'espai establerts per als arguments del verb.

¹⁰⁴ En relació amb la recerca sobre la LSC, Barberà (2012) investiga l'especificitat dels arguments en aquesta llengua. D'acord amb la seva recerca, la LSC codifica l'especificitat dels arguments, de manera que els arguments no-específics indefinits es caracteritzen per una localització a la part alta de l'espai sígnic, mentre que els arguments específics indefinits o bé definits es localitzen a la part baixa de l'espai sígnic. Així mateix, tal com defensen Neidle et al (2000) observa que els determinants definits apunten a una localització més concreta que els indefinits, que apunten a una àrea més difosa (Barberà 2012:257).

Dins del grup dels verbs denominats de concordança que estableix Padden, hi ha dos subgrups de verbs:

- Els verbs de concordança regulars: els quals concorden primer amb el subjecte (punt inicial de l'articulació del verb) i després amb l'objecte (punt final de l'articulació del verb). En LSC són verbs com EXPLICAR, AJUDAR, REGALAR, etc., tal com podem veure a l'exemple següent:

(4) Quer et al. (2005):

REVISTA_i RECORDAR IX-2_{sg} 2-DONAR-1 PRÉSTEC?
IX-_i INTERESSANT.

'Recordes la revista que em vas deixar? És molt interessant.'

2-DONAR-1

A l'exemple anterior podem observar que el verb DONAR inicia el punt d'articulació en el punt referencial establert per al subjecte (segona persona) i l'acaba en el punt referencial establert per a l'objecte indirecte (primera persona). En canvi a l'exemple que posem a continuació, la trajectòria del moviment és una altra, perquè el subjecte en aquesta ocasió és una primera persona i l'objecte indirecte una tercera persona (FAMÍLIA), interpretant-se com 'Jo regalo a la família':

(5) ANY IX-Dem FAMÍLIA TOTA LLIBRE UN 1-REGALAR-3.

'Aquest any regalo un únic llibre a tota la família.'

1-REGALAR-3

Dins del grup de verbs de concordança hi ha arrels que tenen trajectòria i arrels que no en tenen. Les arrels que tenen moviment de trajectòria marquen la concordança amb la localització inicial i final de la trajectòria i/o la direcció i orientació del moviment. Però en aquells verbs que no tenen trajectòria, la concordança es marca, segons la concepció de

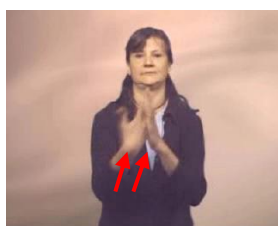
Padden, o bé amb l'orientació de la mà o bé amb la direcció del moviment, en cas que tingui un moviment secundari, com en el cas del verb EXPLICAR, on la localització de l'articulació se situa a la mà no dominant, i que té un moviment secundari que no pot considerar-se de trajectòria, però que sí marca una direcció. O bé el cas d'OBLIGAR, on l'orientació de la mà indica quin és l'argument objecte:

(6)

a. Quer et al. (2005)

IX-2_{sg} LLEGIR 2-ENTENDRE JA, 2-EXPLICAR-1.

'T'ho llegeixes [i quan] ho hakis entès, m'[ho] expliques.'

2-EXPLICAR-1

b. PERSONA 3-EXPLICAR-3 3-IX-3 FILL.

'Una persona explica al seu fill.'

3-EXPLICAR-3

c. Quer et al. (2005)

IX-poss FILL PETIT PROFESSOR 3-OBLIGAR-3 MENJAR TOT.

'El professor obliga el meu fill a menjar-s'ho tot.'

3-OBLIGAR-3

d. Quer et al. (2005)

IX-poss CAP 3-OBLIGAR-1 IX-1_{sg} TREBALLAR TARDA.

'El meu cap m'obliga a treballar a la tarda.'

3-OBLIGAR-1

El primer i el segon exemple, amb el verb EXPLICAR, l'arrel fa un moviment reduplicat molt curt. La trajectòria del moviment marca quin és l'argument subjecte i quin l'argument objecte, en cada cas. En el tercer i quart exemple, l'arrel només té un punt de contacte. L'orientació de la configuració de la mà marca quin és l'argument subjecte i quin l'objecte, que també és diferent en cada cas.

- Els verbs de concordança inversa: en els quals la trajectòria de la concordança va de l'objecte gramatical (punt inicial de l'articulació del verb) al subjecte (punt final de l'articulació del verb): en LSC són verbs com ENTENDRE, CONVIDAR, COMPRAR, etc. Igual com en el grup dels verbs considerats de concordança regular, entre els verbs de concordança inversa n'hi ha que tenen trajectòria i n'hi ha que no en tenen. Els verbs que tenen trajectòria marquen la concordança mitjançant els punts inicial i final de la localització de la trajectòria, la direcció i/o l'orientació del moviment, mentre que els que no en tenen la marquen, o bé mitjançant la direcció del moviment o bé mitjançant l'orientació de la configuració de la mà. En els exemples que posem a continuació podem veure com el verb CONVIDAR marca la concordança mitjançant la localització i la trajectòria del moviment, en què els punts inicial i final marquen la concordança, mentre que en el marcatge de la concordança del verb ENTENDRE també intervé l'orientació de la mà:

(7) a. Quer et al. (2005)

IX-3_{sg} CASAMENT 3-IX-1 3-CONVIDAR-1 SABER-NO.

'No sé si em convidarà al seu casament.'

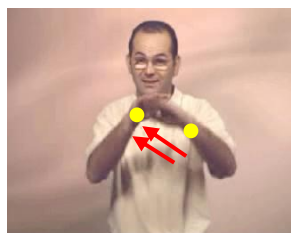

3-CONVIDAR-1

b. Quer et al. (2005)

1-CONVIDAR-3 PARE-MARE_i NO ALUMNE_{pl} PROU.

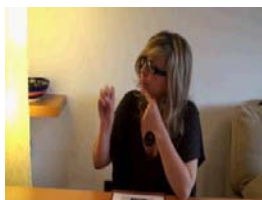
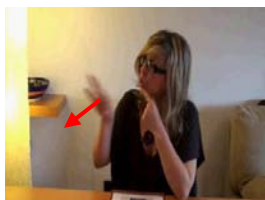
No convidem als pares; només als alumnes.

1-CONVIDAR-3_i

d. 2-ENTENDRE-1 NO.

'No t'entenc.'

2-ENTENDRE-1

NO

e. 1-ENTENDRE-2?¹⁰⁵

'M'entens?'

1-ENTENDRE-2

Als exemples anteriors, el moviment del verb s'inicia en el R-Locus establert per a l'objecte (la tercera persona en el cas de (7a)) i (7d), la primera en el cas de (7b) i (7e) i la segona en el cas de (7c)), i finalitza a prop del subjecte, en lloc de fer-ho al revés, com els verbs de concordança regular. En el cas del verb CONVIDAR, els punts inicial i final del moviment de trajectòria, així com la direcció del moviment marquen la funció dels arguments. A l'exemple d'ENTENDRE l'orientació del palmell de la mà, juntament amb la trajectòria, marquen la funció dels arguments. En el cas dels verbs de concordança inversa, l'orientació es manté vers l'objecte.

¹⁰⁵ Exemple de Quer et al. (2005).

6.1.3. Els verbs espacials

El grup de verbs que Padden denominava com a espacials, concorden amb els arguments locatius, és a dir, amb les localitzacions i no amb els subjectes i els objectes. Segons Padden (1988), les localitzacions codificades pels verbs d'aquesta classe són interpretats com a tals i no com a representació dels arguments gramaticals. És a dir, segons argumenta Padden (1990:125) en els verbs de concordança el R-Locus fa referència a un vector i no a un punt específic. La primera persona inclou un vector ubicat a la part central i alta del cos del signant. La concordança amb la no-primer persona (sigui segona o tercera persona) inclou una direcció general del moviment oposada al cos del signant. En canvi els morfemes locatius dels verbs espacials es realitzen en localitzacions específiques de l'espai sígnic. Això, segons Padden, vol dir que en els verbs de concordança el morfema distingeix entre la primera persona i la no-primer persona, mentre que en el cas dels locatius el punt específic on es localitza la referència és rellevant en el discurs (en oracions com: 'posa-ho dins del carro- sota la taula-al costat de la taula, etc.'). En LSC són considerats verbs locatius POSAR, PORTAR, etc.

- (8) CARRO_i, POSAR- DINS-CARRO_i
'Posar dins del carro'

CARRO_i

POSAR-DINS-CARRO_i

A l'exemple anterior el moviment del signe reflecteix literalment l'acció que denota el verb, de posar x dins del carro. Si en lloc de dins pretengués dir 'fora del carro' aleshores el moviment no acabaria davant del signe CARRO sinó més enllà, fora del seu límit.

6.1.4. Els verbs invariables

Finalment, d'acord amb la classificació establerta per Padden (1988) els verbs invariables són aquells que no fan ús del sistema de R-loci i que, per tant, tenen punts inicials i finals invariables.¹⁰⁶ És a dir que la direcció de la trajectòria (*path*), si en tenen, o l'orientació

¹⁰⁶ Els verbs fonològicament ancorats al cos solen ser invariables, però la fonologia per si sola no explica tota el conjunt de verbs invariables, ja que també n'hi ha molts altres que no estan ancorats al cos i que també

d'aquests verbs no es determina pel R-Loci dels seus arguments. Aquests verbs utilitzen el sistema pronominal per a marcar el subjecte i l'objecte. En LSC són verbs d'aquest tipus MENJAR, PENTINAR, BUSCAR, ENYORAR, etc.

- (9) a. IX-1_{sg} MENJAR POC.
'Jo menjo poc'

IX-1_{sg}

MENJAR

POC

- b. Quer et al. (2005)
IX-1_{sg} 1-IX-3 ENYORAR.
'Jo enyoro el meu fill.'

FILL

1-IX-3

ENYORAR

En els exemples anteriors les formes verbals MENJAR o ENYORAR no canvien encara que canviï la persona que du a terme l'acció o experimenta l'estat (tu, ell, nosaltres, etc.), sinó que s'utilitza el sistema pronominal per a marcar-la. A l'exemple de (9b) podem observar que la informant utilitza un auxiliar per a marcar l'objecte. A diferència del pronom (que estableix un punt a l'espai sígnic), l'auxiliar de concordança traça una trajectòria entre un argument i l'altre, assenyalant-ne la relació, en el marc de l'acció o l'estat que denota el verb. Per aquest motiu, perquè aparegui, també cal que l'estructura consti de més d'un argument. Per la seva banda, els pronoms tampoc són obligatoris si els arguments nuls estan desmbiguats en el context.

són invariables (com DIBUIXAR, TRIOMFAR), i així mateix, hi ha verbs parcialment ancorats al cos que són de concordança (com DIR o DEMANAR).

La classificació de Padden ha estat objecte de molt de debat per part de diferents investigadors i des de diferents marcs teòrics. Aquestes discussions han estat centrades en dos aspectes bàsics. Per una banda, sobre si hi ha o no concordança en el sistema verbal de les llengües de signes i -per aquells que creuen que sí- quins aspectes gramaticals codifica (concordança amb el subjecte, objecte, persona, nombre, etc.). I, per altra banda, sobre si la classificació dels tipus morfològics de verbs en les llengües de signes està basada en les diferències sintàctiques, en el rol temàtic dels arguments o en els trets semàntics dels arguments (arguments animats en contraposició als inanimats, etc.). A continuació tractarem aquestes dues polèmiques amb una mica més de detall, atesa la seva importància en el context de la investigació dins l'àmbit de la categorització verbal en les llengües de signes.

6.2. La polèmica sobre la concordança verbal en les llengües de signes

Dins l'àmbit de l'estudi de les llengües de signes, la concordança ha estat sovint objecte de debat. Una part dels investigadors consideren que en les llengües de signes no hi ha concordança, sinó una mena de correspondència dística entre el signe i l'entitat a la qual fa referència. Segons argumenten, el fet que la localització del signe variï en funció de la localització del referent fa que no hi hagi una regularitat en la forma de realització del morfema i que, per tant, aquest no pugui considerar-se com una manifestació de la morfologia flexiva. Dins la perspectiva contrària, trobem aquells investigadors que defensen que hi ha concordança en les llengües de signes, perquè el fet que el punt concret físic on es realitza el signe sigui variable és irrellevant; el que compta és que la localització fa referència a una entitat.

A la vegada, entre els que defensen que hi ha concordança de persona en les llengües de signes també hi ha discrepàncies. Una part dels investigadors considera que en les llengües de signes no es distingeix entre la primera, la segona i la tercera persones, sinó que només es distingeix entre la primera persona i la no-primer persona. En canvi, altres investigadors defensen que en les llengües de signes sí que es distingeix entre la primera, la segona i la tercera persones. Els primers basen la seva argumentació en el fet que la primera persona consta d'un morfema regular (que indica el propi cos del signant), mentre que la no-primer persona és variable (depèn de la localització del referent). És a dir, que adopten una posició intermèdia entre les dues perspectives anteriors. Així mateix, també hi ha investigadors que amb el temps han anat modificant o matisant la seva pròpia perspectiva. Vegem-ho amb més detall a continuació.

6.2.1. Respecte la concordança sintàctica.

En treballs com els de Liddell (1995, 2000, 2003) o Corbett (2006) es defensa la perspectiva que a les llengües de signes no hi ha concordança. En conseqüència, consideren que els verbs que Padden denomina de concordança només fan un senyal de referència dística. D'acord amb el seu punt de vista, dins d'un marc teòric cognitivista, aquest tipus de verbs marquen la direccionalitat en funció de les localitzacions reals o imaginàries del referent, en lloc de fer-ho per les seves propietats formals o semàntiques i, per tant, no formen part del sistema flexiu de la llengua. Basen la seva argumentació en el fet que aquest senyal de referència és variable dins l'espai sígnic, és a dir, no respon a un morfema fix, tal com trobem en les llengües orals, per la qual cosa conclouen que no es tracta d'un morfema gramaticalitzat sinó només d'una senyalització que permet fer una associació entre l'entitat i la seva representació semàntica del verb o del pronom (Liddell 2000).

Per altra banda, en treballs com els de Lillo-Martin i Klima (1990), Neidle et al. (2000), Aronoff, Meir i Sandler (2005), Sandler i Lillo-Martin (2006), Wilbur (2008), Lillo-Martin i Meier (2011), Quer (2010, 2011a) o Quadros i Quer (2008, 2010, 2011), entre altres, es defensa que sí que hi ha algun tipus de concordança en les llengües de signes, encara que entre ells discrepen en el grau i en el tipus de concordança.

Neidle et al. (2000) defensen que la ASL i altres llengües de signes utilitzen les localitzacions a l'espai per representar les entitats referencials. Els signants assignen una localització espacial específica per aquells referents que s'utilitzaran al llarg del discurs i les assenyalen quan fan referència a aquella mateixa entitat. Argumenten que l'ús d'aquestes localitzacions espacials és una realització explícita dels trets Φ (concretament els de persona) associades amb aquestes entitats referencials, ja que aquestes localitzacions participen dels mateixos fenòmens lingüístics que els trets Φ que mostren altres llengües.

Aronoff, Meir i Sandler (2005) argumenten, en contra de Liddell (2000), que la variabilitat fonològica de l'índex, és a dir, el fet que aquest pugui ubicar-se en diferents localitzacions dins l'espai sígnic, segons la localització del referent, no és un motiu suficient per a descartar la concordança en els verbs de les llengües de signes. Argumenten que les llengües naturals tenen dos tipus de concordança: la sintàctica i la morfològica. La concordança sintàctica és obligatòria en totes les llengües, encara que no es realitzi manifestament en la morfologia, perquè per a la comunicació és bàsic que s'identifiqui a quina entitat del món possible fa referència allò que s'expressa. Per això totes les

llengües posen de manifest, sigui morfològicament o bé sigui mitjançant altres vies, com l'ordre dels constituents de l'oració, la relació sintàctica entre el verb i els arguments.

En canvi, la concordança morfològica és opcional en les llengües naturals. La concordança morfològica consisteix en la realització dels índexs de concordança sintàctics. Una llengua mostra concordança morfològica quan les categories morfològiques es manifesten explícitament, és a dir, quan hi ha una evidència fonològica de la seva existència. Aquesta realització, però, és arbitrària i varia d'una llengua a l'altra. Argumenten que a les llengües orals la concordança es pot realitzar mitjançant una marca morfològica dins l'element que denominen *target*.¹⁰⁷ Aquesta marca representa un tret morfosintàctic particular de la llengua que es codifica a la concordança morfològica.

Respecte la variabilitat de la localització de l'índex a les llengües de signes, Aronoff et al. (2005) argumenten que hi ha un tipus de llengües, com la baniouk, de la família de llengües nigercongolese, on es produeix un fenomen de concordança que es denomina *Literal Alliterative Agreement* (concordança al·literativa literal) similar al que s'observa a les llengües de signes. Aquest tipus de concordança consisteix en la còpia d'una part fonològica del *controlador* (la inicial o la final) dins de l'arrel de la paraula amb la qual concorda, és a dir, de l'element objectiu o '*target*'. Posen el següent exemple de Sauvegeot (1967):

(10) Aronoff et al. (2005:320):

a.	Kata:ma-	in- ka	Sauvegeot (1967)
	ɲɔ		
	Riu	-DEF aquest-CV	
	‘Aquest riu’		
b.	Kata:ma-ã	ka-nak-ã	Sauvegeot (1967)
	Riu	-PL CV-dos-PL	
	‘Dos rius’		

En els exemples anteriors la primera síl·laba de la paraula ‘riu’ (*Ka*) es reproduïx dins la paraula amb la qual concorda; en el demostratiu del primer dels dos exemples (10a) ‘in-**ka**’, es reproduïx al final de paraula i en canvi en el numeral del segon exemple (10b)

¹⁰⁷ Aronoff et al. (2005) utilitzen per a la seva argumentació la terminologia emprada per Corbett (1991), el qual denomina controlador '*controller*' el nom del qual es copia l'índex, i objectiu '*target*' l'element on es copia aquest índex.

'ka-nak-ã', es reproduïx al principi de paraula. Segons Aronoff et al. (2005) a les llengües de signes trobem aquest mateix fenomen, de manera que l'element fonològic de la localització es copia dins de l'arrel verbal per marcar la concordança sintàctica entre els arguments i el verb. D'aquesta manera demostren que a les llengües de signes estudiades sí que hi ha concordança, encara que aquesta sigui fonològicament variable.

Wilbur (2008), Lillo-Martin i Meier (2011), Quer (2010, 2011a) o Quadros i Quer (2008, 2010, 2011) entre altres, també defensen que a les llengües de signes hi ha concordança. Argumenten que el morfema no consisteix en el punt concret, dins l'espai físic, on el moviment del signe indicador s'atura, sinó en l'entitat (x) a la qual fa referència el punt geomètric de l'espai (p). Això significa que el que és important no és pròpiament el punt físic on es localitza el referent, sinó la vinculació que s'estableix entre el morfema i l'entitat a la qual fa referència el morfema.

Tal com hem definit a la introducció del capítol, la projecció funcional Concordança posa de manifest la relació bàsica entre el nucli verbal i els seus arguments. A l'apartat 6.4 d'aquest mateix capítol veurem que, en LSC, igual com s'ha descrit per a altres llengües de signes, trobem aquesta vinculació referencial mitjançant un sistema que fixa una localització dins l'espai sígnic i després hi fa referència, ja sigui mitjançant la modificació dels punts d'articulació inicial i final de l'arrel verbalitzada (en els verbs de concordança), o bé mitjançant signes auxiliars (f-morfs independents d'acord amb la terminologia de Borer), o bé mitjançant el sistema pronominal i l'ordre dels constituents (SOV en LSC). En conseqüència, encara que aquesta localització dins l'espai sígnic sigui fonèticament variable, el que és important és que marca la relació entre els arguments i el nucli verbal. Per aquest motiu aquesta perspectiva és la que adoptem en aquest treball.

6.2.2. Respecte la concordança de Persona.

El debat sobre el nombre de 'persones' que podem distingir en les llengües naturals no ha començat amb les llengües de signes. Benveniste (1971 [1966]) ja exposava aquesta problemàtica en les llengües orals. Benveniste comenta que distingim entre la primera, segona i tercera persones singular i plural per la tradició que ens ha arribat basada en la descripció que van fer els grecs de la seva llengua. Comenta que aquesta tradició és acceptada com a natural i inscrita en l'ordre de les coses, de manera que en el conjunt de les posicions que determinen una forma verbal prevista d'un índex personal, independentment de la llengua, sempre hi ha tres persones i no n'hi ha més de tres (Benveniste 1971:161). Però a la vegada alerta del caràcter sumari i no lingüístic d'una categoria que es planteja d'aquesta manera. Considera, doncs, que cal esbrinar com

s'oposa cada persona al conjunt de les altres persones i en quin principi es fonamenta la seva oposició, ja que no podem arribar-hi si no és a través del que les diferencia.

El primer que es planteja és si pot existir un verb sense distinció de persona, és a dir, si és verdaderament necessària la categoria de persona en el verb, o bé només és una modalitat possible que es realitza la majoria de vegades però que no és indispensable. Cita treballs sobre llengües com el coreà¹⁰⁸, una llengua asiàtica on les formes verbals no tenen distinció gramatical de la persona i el nombre, sinó que les seves principals distincions verbals són d'ordre 'social'. Això implica que les formes estan diversificades en extrem d'acord amb el rang del subjecte i de l'interlocutor i varien segons si l'interlocutor es dirigeix a un superior, a un igual o a un inferior. Afegim, però, que també és cert que el coreà té un paradigma complet de pronoms personals que poden intervenir i que això és essencial.

Per altra banda, Benveniste comenta que en les llengües paleosiberianes, d'acord amb la investigació de Jakobson (1942) les formes verbals del guiliac¹⁰⁹ no distingeixen en general ni la persona ni el nombre, però els modes 'neutres' oposen la primera *versus* la no-primer persona del singular. Altres llengües del mateix grup no distingeixen tampoc més que dues persones, com en ket,¹¹⁰ citada també en el treball de Jakobson, que distingeix la primera enfront de la tercera. Però totes aquestes llengües posseeixen pronoms personals. Tot plegat fa concloure Benveniste que no sembla que es conegui una llengua dotada d'un verb en què les distincions de persona no es marquin d'una manera o altra a les formes verbals.

A partir d'aquesta conclusió Benveniste s'endinsa en la distinció entre les tres persones que es distingeixen habitualment en les llengües naturals. Comença citant els gramàtics àrabs, que diferenciaven entre la primera persona, la qual és 'el qui parla', la segona 'al qui hom es dirigeix' i la tercera 'el qui està absent'.

A les dues primeres persones hi ha a la vegada una persona implicada i un discurs sobre aquesta persona. 'Jo' designa el qui parla i implica a la vegada un enunciat a compte de 'jo'. A la segona persona 'tu' és necessàriament designat per 'jo' i no es pot concebre el fet de plantejar a partir de 'jo' i al mateix temps, el 'jo' enunciar una cosa com a predicat de 'tu'. Però la tercera persona implica una indicació d'enunciat sobre algú o alguna cosa, però no referit a una 'persona' específica. L'element variable i pròpiament 'personal' de tals denominacions hi falta. Es tracta, en efecte, de l'absent dels gramàtics àrabs.

¹⁰⁸ Aquí Benveniste cita el treball de Ramstedt (1939)

¹⁰⁹ Llengua de la família Ural-altaica (Jakobson 1942).

¹¹⁰ Llengua de la família Yeniseiana, que es parla en una zona de Sibèria.

Benveniste defensa que la conseqüència s'ha de formular netament; la 3a persona no és una "persona", és fins i tot la forma verbal que té per funció expressar la no-persona. A aquesta definició li corresponen, per una banda, l'absència de qualsevol pronom de la 3a persona, i, per altra banda, la situació molt particular de la 3a persona en el verb de la majoria de les llengües. Benveniste ofereix alguns exemples: en semític, la 3^asg. de perfecte no té desinència. En turc, de manera general, la 3^a sg. té marca zero, davant de la 1^asg. *-m* i la 2^asg. *-n*. (per exemple, el present duratiu d' 'estimar' és: 1-*sev-iyor-um*, 2-*sev-iyor-sun.*, etc.). A les llengües ameríndies en què el verb funciona per desinències o per prefixos personals, aquesta marca acostuma a faltar en la 3a persona (Benveniste 1971 [1966]:164-165). Per la qual cosa Benveniste conclou que les dues primeres persones no es troben en el mateix pla que la tercera. Aquesta sempre és tractada de forma diferent i no com una verdadera 'persona' verbal, per la qual cosa, la classificació uniforme en tres persones paral·leles no encaixa amb els verbs d'aquestes llengües.

Les llengües de signes traslladen al terreny visual aquestes oposicions observades per Benveniste en el context de les llengües orals i, com hem vist a l'apartat anterior, no tothom considera que hi hagi algun tipus de concordança, en les llengües de signes.

Klima i Bellugi (1979) distingeixen tres pronoms de persona, però Padden (1986) ja descriu la problemàtica que hi ha a l'hora de determinar un morfema per al pronom de tercera persona. Així com en el cas de la primera i segona persona està bastant clar en quin morfema consisteix el pronom (el pronom de primera persona es fa localitzant l'índex a la zona del pit del signant, i el pronom de segona persona localitzant-lo en direcció de l'interlocutor), no està gens clar on s'ha d'ubicar dins l'espai sígnic el pronom de tercera persona. És a dir, a primer cop d'ull sembla que els morfemes de tercera persona poden ocupar qualsevol posició a qualsevol lloc del mateix espai sígnic. Per aquest motiu, tal com explica Padden (1986) en un principi es va proposar que els pronoms de tercera persona (o índex), els morfemes de concordança i els morfemes de localització tenien poques restriccions pel que fa a les seves posicions (Lacy 1974). Semblava que les limitacions de les posicions dels pronoms i de les marques de concordança no estaven especificades per les regles del llenguatge, sinó per les limitacions del món real i la memòria. No obstant això, Padden (1986) defensa que hi ha restriccions en les possibilitats d'ubicació dels pronoms i de les marques de concordança. A més, defensa que a la segona persona hi ha un contacte visual obligatori amb l'interlocutor mentre que aquest no és obligatori en la tercera persona (Padden 1990).

Per altra banda, Meier (1990), Smith (1990) Engberg-Pedersen (1993), Meir et al. (2007), Rathmann i Mathur (2007), Mathur i Rathmann (2010), Lillo-Martin i Meier (2011), Aronoff

i Padden (2011), entre altres, defensen la perspectiva que en les llengües de signes només existeix el contrast entre la primera persona i la no-primera persona.

Partint del contrast entre la primera i la no-primera persona, Aronoff i Padden (2011) postulen que a les llengües de signes només hi ha concordança de primera persona. Ho argumenten dient que només la primera persona (el mateix parlant) es realitza fonològicament de forma regular (assenyalant el propi cos). En canvi, la no-primera persona pot localitzar-se en diferents punts de l'espai i, en conseqüència, es comporta com els pronoms d'íctics del tipus dels pronoms personals *jo* o *tu*, o bé els demostratius *aquí* o *allà*, perquè varien segons el referent. Fins i tot, argumenten, la senyalització del propi cos pot no referir-se al cos del mateix signant, sinó al cos d'un tercer, en enunciats com *L'han operat del genoll*. Són investigadors, per tant, que defensen la concordança en les llengües de signes, però només per a la primera persona.

La perspectiva que adoptem en aquest treball coincideix plenament amb la de Quer (2011a) entre altres. Quer (2011a) parteix de la base que tal com defineix Wilbur (2008) i tal com hem comentat anteriorment, el morfema no consisteix pròpiament en la localització física dins l'espai físic, que denominen (p), sinó en la referència a una entitat (x). Per això, la localització física del locus referencial és irrellevant, perquè és considerat com una variació fonètica. Partint, doncs, d'aquesta concepció, Quer (2011a) defensa que a les llengües de signes es codifiquen la primera, la segona i la tercera persones, igual com havien defensat Klima i Bellugi (1979). La primera persona es codifica mitjançant la localització en el propi cos del signant; la segona persona, mitjançant la localització en l'interlocutor, sigui on sigui que aquest estigui físicament localitzat, i, finalment, la tercera persona es codifica mitjançant una localització dins l'espai s'ígnic que no és ni la de la primera persona ni la de la segona persona.

6.2.3. Respecte la concordança de Nombre.

La polèmica sobre la concordança a les llengües de signes també abraça la concordança de nombre. Els pronoms i els verbs a les llengües de signes marquen el nombre, que, a la vegada, es divideix en diverses subcategories (plural múltiple, dual, distributiu i recíproc). Però no tots els investigadors estan d'acord que es tracti d'una concordança gramatical de nombre.

Per exemple, Meier (1990) defensa que hi ha concordança gramatical de nombre plural en ASL, però només per a la primera persona, tal com reproduceix en el següent esquema:

(11) Meier (1990:189 (9.19)):

1st sg	1st pl
Non-1st	

És a dir, que segons Meier el plural gramatical només afecta la primera persona, que pot ser singular o plural, però no la no-primer persona. En conseqüència, considera que la resta de plurals que marquen les arrels verbals formen part del sistema díctic.

Per altra banda, Rathmann i Mathur (2007) consideren que hi ha contrast entre el singular i el plural a les llengües de signes. Expliquen que el singular es realitza mitjançant una forma que denominen “zero” (igual com la no-primer persona), és a dir, buida de contingut fonològic. En canvi, el plural (múltiple) es realitza mitjançant un arc horitzontal, que pot fer-se amb una sola mà o amb totes dues en aquells signes que es realitzen amb dues mans. Seguint Padden (1988 [1983]), defensen que a diferència del singular, el plural està restringit a l'objecte.

Així mateix, seguint la línia de Cormier (2002), Rathmann i Mathur (2007), defensen que la forma del singular és més díctica (*indexic*) que les del plural: és a dir, quan s'associa un sintagma nominal singular a una localització en l'espai sígnic i s'utilitza la forma del singular en el verb per fer-hi referència, la localització on es realitza el verb és molt propera a la localització associada al sintagma nominal, en canvi això no passa amb el plural on la realització del verb no està tan localitzada. A més, argumenten que es poden trobar llengües de signes que només tinguin gramaticalitzada la forma del singular i no la del plural, però a la inversa no passa; si tenen la del plural, també tenen la del singular.

En aquest treball, amb el mateix argument que hem esmentat a l'apartat anterior, i d'acord amb els que exposen Wilbur (2008), Quer (2010, 2011a) o Quadros i Quer (2008, 2010, 2011), entre altres, hem adoptat la perspectiva que en LSC sí que hi ha concordança de Nombre. No obstant això, quan parlem de la concordança dins del domini verbal i, sobretot, quan parlem de la concordança de nombre plural, també és important distingir entre el que és la concordança del nombre gramatical dels arguments del que és la concordança de nombre de l'esdeveniment. Per tal de delimitar la frontera entre una pluralitat i l'altra, hem tingut en compte la distinció de Laca (2006).

D'acord amb Laca (2006) les llengües naturals poden variar pel que fa al marcatge de la concordança de nombre gramatical dels arguments. Per exemple, en castellà i en català, el verb marca el plural gramatical de l'argument que ocupa la posició de subjecte. En canvi, sembla que en algunes llengües de signes el verb només concorda amb el plural gramatical de l'objecte.

Però per altra banda, tal com argumenta Laca (2006), els verbs són predicats d'esdeveniments i, en conseqüència, de vegades poden marcar el plural gramatical de l'argument amb qui concorden i a la vegada fer referència a un únic esdeveniment, o bé a la inversa, poden marcar el singular gramatical d'un argument i fer referència a una pluralitat d'esdeveniments, tal com podem observar en els següents exemples de Laca (2006) per al castellà:

(12) Laca (2006:(7) i (8)):

(7) a. Juan y María escribieron un artículo [juntos].

'En Joan i la Maria van escriure un article [junts].'

(8) c. María saludó a los invitados con un abrazo afectuoso.

'La Maria saludà els convidats amb una abraçada afectuosa.'

En el primer exemple hi ha dos individus i, per tant, un subjecte plural, i, en canvi, un sol esdeveniment, mentre que en els segon exemple hi ha un subjecte singular i una pluralitat d'esdeveniments. D'acord amb Laca (2006), hi ha llengües que distingeixen molt bé morfològicament quan el verb marca la pluralitat gramatical de l'argument de quan marca la pluralitat de l'esdeveniment. De fet, cita diferents investigacions dutes a terme per diferents investigadors en llengües ameríndies, austronèsiques, caucàsiques i altres que mostren aquesta distinció de forma molt clara. Però hi ha altres llengües on aquesta distinció és més aviat confosa.

Dins l'àmbit de les llengües de signes, hi ha força investigadors que descriuen el plural, però sovint tracten de forma conjunta la pluralitat gramatical i la pluralitat de l'esdeveniment. Entre aquestes investigacions, destaquem l'estudi del nombre plural que van dur a terme, Klima i Bellugi (1979), pel detall amb què el descriuen i per la transcendència que la seva investigació va tenir en l'àmbit de la recerca en les llengües de signes.

Klima i Bellugi (1979) van observar per a la ASL que els verbs marcaven tant la pluralitat gramatical dels arguments com la pluralitat de l'esdeveniment. Observen que els verbs en ASL poden marcar la distribució de l'acció entre els arguments, de manera que la forma

verbal expressa distincions quantitatives que inclouen una acció per a tothom, per a cada u, per a alguns o per a cap. També observen que els verbs marquen la pluralitat dels arguments que tenen la funció tant d'agent com de pacient (o receptor). Pel que fa pròpiament al plural gramatical, distingeixen entre (Klima i Bellugi 1979:281):

- i. Plural múltiple: especifica una acció respecte d'un conjunt d'arguments. Fonològicament està caracteritzat perquè el verb realitza el moviment en forma d'arc en direcció on hi ha establert el locus referencial de l'argument.
- ii. Plural dual: especifica que l'acció es produeix respecte dos arguments. Està caracteritzat fonològicament perquè el verb realitza el moviment vers dos punts referencials determinats dins l'espai signic per als arguments.
- iii. Plural trial: especifica diferents accions respecte de tres arguments (tres agents o tres pacients)

En el plural dual i trial el moviment del verb fa referència a dos o tres arguments; tots dos, o tres, amb la funció d'agent o bé de pacient. D'acord amb el que descriuen, el moviment del verb es reduplica executant cada reduplicació en un locus diferent, és a dir, fent-ne una a cada R-locus establert per a cada un dels arguments. Això vol dir que tant el plural dual com el trial són un tipus de plural que també estan vinculats amb una pluralitat de l'esdeveniment, ja que cada reduplicació de l'arrel verbal indica una repetició de l'esdeveniment per a cada argument.

Pel que fa al plural múltiple, Klima i Bellugi observen que en ASL el verb no pot deixar de marcar la flexió si l'argument que té la funció d'objecte és múltiple en nombre (exceptuant els casos d'un argument col·lectiu, com grup o classe (Klima i Bellugi 1979:282). En el plural múltiple, el verb indica el nombre gramatical del receptor realitzant un moviment en arc que els inclou a tots. En aquests casos, l'esdeveniment s'interpreta com a un de sol i, per tant, encara que l'argument sigui múltiple, l'acció del verb s'interpreta com a singular.

Per altra banda, tant Padden (1988 [1983]) com Supalla (1997) confirmen que la forma del nombre plural múltiple en ASL només és possible amb l'argument objecte, no amb l'argument subjecte. En canvi, la forma distributiva (o exhaustiva), vinculada a la pluralitat de l'esdeveniment, és possible tant amb el subjecte com amb l'objecte. En aquests casos, observen que l'orientació de la mà i la trajectòria del moviment indiquen la funció gramatical que fa cada argument.

Pel que fa a la forma dual, Padden (1988 [1983]) concreta que hi ha tres formes fonològiques de realitzar-la: una, amb una sola mà que es mou d'un locus referencial a l'altre; dues, amb el doble articulador, de manera que cada mà es desplaça mitjançant un

moviment altern fins al locus referencial establert per a cada una de les dues entitats; i tres, similar a l'anterior però amb el moviment de les dues mans simultani. També afegim que la forma dual és possible tant per a l'objecte com per al subjecte.

En un estudi sobre el plural, Mathur i Rathman (2010) destaquen el fet que les formes del plural dual, exhaustiu (distributiu) i múltiple només són possibles amb un sol argument en cada enunciat. És a dir, el plural dual i l'exhaustiu podem trobar-los tant fent referència al subjecte com a l'objecte, però no a la vegada, en un mateix enunciat, en el sentit de 'Dues persones van preguntar a dues persones.' o 'Cada persona del grup va preguntar a cada persona del grup.' També destaquen el fet que tots els plurals poden fer referència a l'objecte, però en canvi, no tots poden fer referència al subjecte.

Mathur i Rathman (2010) també especifiquen que les formes del plural exhaustiu i del plural múltiple es caracteritzen per un moviment en forma d'arc. Aquest arc pot ser convex o còncav depenent de si la concordança és amb la primera persona o amb la no-primer persona.

Pel que fa a aquest treball, en aquest capítol ens centrarem en els <trets de nucli> corresponents al plural gramatical i no en aquells que fan referència a la pluralitat de l'esdeveniment, perquè aquests darrers els descriurem bàsicament en el capítol 9, centrat en la projecció funcional Quantitat. Això significa que el nostre objectiu en aquest capítol és descriure els casos en què l'esdeveniment s'interpreta com a un de sol, únic, i en canvi, l'argument s'interpreta com a plural. En LSC el verb marca el plural gramatical de l'objecte directe o indirecte mitjançant la trajectòria en forma d'arc. També pot marcar el plural gramatical del subjecte en alguns contextos (com el plural dual) i en alguns tipus d'arrels (mitjançant el doble articulador, la incorporació del numeral o bé mitjançant classificadors). Però fins i tot en aquestes ocasions, tal com exposen Sandler i Lillo-Martin (2006) per a la ASL, si el verb no pot marcar el nombre plural del subjecte i de l'objecte a la vegada, aleshores marca el plural gramatical de l'objecte abans que el del subjecte i utilitza altres estratègies, com per exemple els pronoms, per a marcar el del subjecte.

6.3. La polèmica sobre la classificació dels tipus de verbs

A l'apartat 6.1 hem descrit els tipus morfològics de verbs que Padden (1988 [1983]) va identificar per a la ASL. Aquesta classificació ha estat àmpliament debatuda en l'àmbit de l'estudi de les llengües de signes i ha servit de base per a nombroses subclassificacions de la tipologia morfològica de verbs en les llengües de signes, des de diverses perspectives teòriques. Una part dels investigadors, vincula aquesta classificació a criteris

semàntics i caracteritza temàticament els diferents tipus morfològics de verbs (Meir (1998), Rathmann i Mathur (2002, 2007), Aronoff, Meir i Sandler (2005), entre altres). En canvi, altres investigadors vinculen la classificació morfològica de Padden a criteris exclusivament sintàctics (Janis (1995), Quadros (1999), Quadros i Quer (2008 [2006]), entre altres). Aquests darrers fins i tot qüestionen la classificació morfològica dels tipus de verbs establerta per Padden.

Uns i altres defensen causes molt diferents per a la classificació dels tipus morfològics de verbs en les llengües de signes, perquè els analitzen des de perspectives molt diferents. Per la seva importància dins l'estudi de les llengües de signes, hem considerat oportú dedicar-li un apartat dins d'aquest capítol. Vegem, doncs, les dues perspectives amb una mica més detall a continuació.

6.3.1. La classificació dels verbs basada en criteris semàntics

Padden (1988 [1983]) va classificar els verbs de la ASL seguint una perspectiva morfofonològica. Entre els investigadors que defensen que el que motiva aquesta classificació morfofonològica són criteris purament semàntics (encara que també difereixen entre ells sobre els criteris semàntics que cal considerar), hi trobem, Meir (1998) i Aronoff, Meir i Sandler (2005) per una banda, i Rathmann i Mathur (2002, 2007), per l'altra. Meir (1998) i Aronoff, Meir i Sandler (2005) defensen que el rol temàtic dels arguments és decisiu a l'hora de fer la classificació morfològica dels verbs. En canvi Rathmann i Mathur consideren que el que motiva la concordança en els verbs de concordança és el tret [\pm animat] dels arguments, tal com comentarem més avall.

Meir (1995, 1998a, 2002) va establir el principi de concordança morfològica, d'acord amb el qual en les llengües de signes la trajectòria del moviment dels verbs va de l'origen al destí i es produeix en un ordre lineal, mentre que l'orientació de la mà enfoca sempre vers l'objecte del verb. Des d'aquesta perspectiva, assumeix que hi ha dos mecanismes morfològics per a expressar la concordança:

1. La trajectòria del moviment, que codifica la funció del pas origen-destí (concordança temàtica)
2. L'orientació (*facing*) de les mans, que codifica les funcions sintàctiques dels arguments del verb de transferència: concordança subjecte-objecte (concordança sintàctica).

Partint d'aquestes observacions, Meir defensa que els verbs espacials a les llengües de signes també mostren concordança amb els seus arguments locatius, ja que la seva localització inicial i final depenen del locus referencial d'aquests arguments.

Seguint aquestes observacions, Aronoff, Meir i Sandler (2005) expliquen, tal com hem comentat anteriorment, que les posicions inicial i final de l'articulació de les arrels verbals s'emplenen amb la còpia de les localitzacions dels referents dels arguments del verb (*Literal Alliterative Agreement*). Assumeixen que aquestes posicions estan determinades pel rol dels arguments, iniciant el moviment en l'argument amb el rol temàtic d'origen i finalitzant-lo en l'argument amb el rol temàtic de destí o bé, subjecte-objecte. També creuen que un requisit imprescindible perquè els verbs mostrin concordança és que incorporin una interpretació de transferència (en el sentit de Gruber 1976 o Jackendoff 1990b), sigui real o abstracta. En el cas dels verbs espacials, consideren que és un requisit imprescindible, perquè els verbs mostrin la concordança, que incorporin la interpretació de moviment d'un lloc a un altre.

Basant-se, doncs, en aquestes observacions, distingeixen tres tipus morfològics de verbs: els de concordança, que semànticament es caracteritzen perquè mostren una transferència, els espacials, que semànticament es caracteritzen perquè tenen el tret de noció (o moviment) (*motion*) i els invariables, que no mostren ni el concepte de transferència ni el concepte de noció. Argumenten que la sintaxi o la fonologia per si sols no poden explicar els tres tipus de verbs, ja que tot i que és cert que hi ha verbs fonològicament ancorats al cos on no és possible la concordança, no tots els verbs invariables són ancorats al cos o mostren restriccions fonològiques. Per la qual cosa, conclouen que només el criteri semàntic és el responsable de la classificació morfològica dels verbs.

Altres investigadors com Rathmann i Mathur (2002, 2007) focalitzen l'atenció en els trets semàntics comuns que caracteritzen els arguments que són objecte de concordança amb els corresponents verbs. Defensen que la diferència entre els verbs denominats invariables, els espacials i els de concordança és que aquests darrers (tant els regulars com els irregulars) seleccionen arguments animats.¹¹¹ A partir d'aquí defensen la classificació de Padden (1983 [1988]) argumentant que morfològicament els verbs de concordança es caracteritzen perquè expressen trets de persona i nombre (la forma del plural restringida a l'objecte) i des del punt de vista fonològic realitzen canvis que afecten l'orientació de la mà i/o la trajectòria del moviment. Afegeixen que els estudis històrics demostren que aquest tipus de verbs van néixer com a producte d'un procés de gramaticalització causat per la interacció amb el gest d'assenyalar. És a dir, que el que va començar essent un gest (amb el significat de 'tu', 'jo', 'aquí', 'allà' etc., també

¹¹¹ Rathmann i Mathur (2007) fan referència a aquells verbs invariables que no estan ancorats al cos i que, tot i que podrien marcar la concordança, no la marquen.

existent en les llengües orals), va acabar gramaticalitzant-se i afectant en alguns casos l'arrel verbal.

Seguint Padden (1988 [1983]) contrasten els verbs que entren en el procés de concordança respecte d'altres tipus de verbs que consideren que no hi entren, com els espacials o els invariables. Argumenten que els verbs de concordança i els espacials es distingeixen pels següents aspectes (Rathmann i Mathur, 2007):

1. Els verbs de concordança no poden tenir un sintagma origen (*source phrase*) tal com poden tenir els verbs espacials.
2. Els verbs de concordança no incorporen modificadors de trajectòria, mentre que els espacials sí.
3. En els verbs de concordança el sintagma destí (*goal phrase*) no es pot interpretar com un "on", mentre que sí que es pot interpretar així en els verbs espacials.

Per altra banda, observen els contrastes següents entre els verbs de concordança i els invariables:

1. Els verbs invariables no tenen dos arguments animats, sinó que només tenen un argument inanimat, o bé un argument animat, o bé un argument animat i un d'inanimat.
2. Els verbs invariables no marquen trets morfosintàctics i no tenen canvis fonològics.

Expliquen que en DGS hi ha un element auxiliar (que denominen *Person Agreement Marker* (PAM)) que marca la concordança i que apareix adjunt a aquells verbs invariables que tenen dos arguments animats,¹¹² o bé amb els verbs de concordança inversa quan es vol emfatitzar el contingut del verb. Aquest element marca la persona i el nombre i fonològicament manifesta també la trajectòria i l'orientació de la mà pròpia dels verbs de concordança.

La distribució complementària per part d'aquest tipus de verbs respecte dels altres tipus es pot explicar, segons els autors, per l'anàlisi de l'animacitat. Però també destaquen diferències de tipus sintàctic entre uns verbs i altres. Per exemple, expliquen que en llengües com la DGS o la ASL els verbs de concordança no són sensibles a l'ordre de les paraules, però en altres llengües, com en la LSB (Quadros 1999) sí. L'ordre bàsic de la LSB és SVO però amb els verbs de concordança hi pot haver un ordre SOV. En altres

¹¹² Rathmann i Mathur denominen aquests verbs 'verbs amb la concordança bloquejada'.

llengües la posició de la negació depèn de la presència o no d'un verb de concordança. En DGS o ASL aquest fet no és rellevant, però en LSB, tal com exposa Quadros (1999), quan el verb és de concordança, la negació pot aparèixer entre el subjecte i el verb, mentre que si no ho és només pot aparèixer al final.

6.3.2. La classificació dels verbs basada en criteris sintàctics i semàntics

Janis (1995) considera que a l'anàlisi de Padden (1988 [1983]) li falta predictibilitat. És a dir, creu que una teoria que classifiqui els verbs hauria d'anar més enllà de la llista de fenòmens i hauria de capturar les generalitzacions que s'observen en les dades. Per tant, considera que a la classificació de Padden hi falta la correlació entre les propietats morfològiques de la concordança dels verbs i les propietats semàntiques dels arguments. Janis observa que hi ha verbs que poden aparèixer en més d'un grup. Per exemple, el verb TEACH ('ensenyar') en ASL pot aparèixer com a invariable o bé marcant la concordança. A l'enunciat JOHN TEACH MATHS ('John ensenya matemàtiques') el verb ENSENYAR és invariable, perquè no concorda amb l'objecte; en canvi, a l'enunciat JOHN_a TEACH_b STUDENTS_b ('John ensenya als estudiants') el verb TEACH concorda amb l'objecte indirecte (Janis 1995:212). Basant-se en aquestes evidències, Janis proposa la classificació dels tipus morfològics de verbs en dues classes, enlloc de les tres classes que proposa Padden (1988 [1988]): per una banda, els verbs que es realitzen amb un marcadore morfològic de concordança, dins dels quals distingeix entre els que concorden mitjançant un morfema no locatiu (verbs de concordança) i els que ho fan mitjançant un morfema locatiu (verbs espacials), dels que no mostren concordança.

Segons Janis la pertinença d'un verb en un grup o altre depèn de tres factors: de les propietats semàntiques del nom (més que no de les propietats semàntiques dels verbs); del rol temàtic que s'assigna a l'argument i del cas que s'assigna a l'argument.

Respecte les propietats semàntiques dels noms, Janis defensa que l'animacitat juga un paper important dins del marcatge de la concordança. Els verbs concorden amb els arguments que tenen la propietat [+animat].¹¹³ Pel que fa al rol temàtic dels arguments, els verbs de concordança marquen la concordança amb els arguments que tinguin el rol d'agent, experimentador, pacient i recipient sempre i quan no es tracti d'un verb ancorat al cos i l'argument tingui la propietat semàntica de ser [+animat]. Pel que fa al cas dels arguments, Janis postula que hi ha una jerarquia entre els arguments, de manera que la

¹¹³ Encara que Janis admet que els límits d'aquesta animacitat no són del tot clars, perquè també és possible la concordança amb un argument inanimat en ASL, com a l'oració U-S_a BLAME_b RUSSIA_b ('The U-S blamed Russi (for Nicaragua becoming Communist) 'USA culpa Rússia' (que Nicaragua esdevingués comunista) (Janis 1995:212 (25))

concordança es marca primer amb l'objecte indirecte per davant de l'objecte directe i amb l'objecte directe per davant del subjecte.

6.3.3. La classificació dels verbs basada en criteris sintàctics

Per altra banda, Quadros (1999, 2003) i Quadros i Quer (2008 [2006], 2010, 2011), igual com Janis (1992, 1994 i 1995), defensen una sola divisió entre les classes de verbs: aquells amb marques de concordança i aquells sense aquestes marques o invariables, però els seus arguments es basen en la sintaxi, ja que des de la seva perspectiva, l'estructura sintàctica de les oracions amb verbs invariables és diferent de l'estructura sintàctica dels verbs variables. Les diferències sintàctiques que assenyala Quadros (2003) són les següents:

- En LSB els verbs de concordança mostren més flexibilitat de posició dins l'estructura sintàctica que els verbs invariables.
- Els marcadors no manuals són obligatoris en els verbs de concordança i, en canvi, opcionals en els verbs invariables.
- Els arguments nuls, es produeixen en contextos sintàctics diferents en els verbs de concordança que en els verbs invariables.
- Observa una distribució diferent en la negació dels verbs de concordança i els verbs invariables.

D'acord amb aquestes observacions, Quadros (2003) conclou que els verbs invariables es projecten dins la projecció funcional Flexió, entesa en els termes de Chomsky (1995), on no es fa distinció entre el Temps i la Concordança i, en canvi, els verbs de concordança ho fan dins la projecció funcional Concordança i Temps, en el sentit de Pollock (1989), postulant una Concordança Objecte que se situa immediatament per damunt del sintagma verbal; una projecció funcional Temps situada damunt de la Concordança Objecte i una projecció funcional Concordança Subjecte, situada per damunt de Temps. Segons Quadros (2003) el subjecte del verb se situa a l'especificador de Concordança Subjecte, mentre que l'objecte del verb se situa a l'especificador de la Concordança Objecte. En el nucli de la projecció funcional Temps és on se situen els auxiliars, quan apareixen.

Per altra banda, respecte la classificació de Padden (1988 [1983]) en tres classes morfològiques de verbs, segons Quadros (1999, 2003) i Quadros i Quer (2008 [2006], 2010, 2011), no hi ha evidència, en termes sintàctics, que permetin mantenir la divisió entre els verbs de concordança i els espacials. Consideren que la classificació dels verbs

establerta per Padden no sempre és apropiada, sobretot si s'entén cada grup com a exclent. Defensen, tal com s'ha vist, que hi ha verbs que segons la terminologia de Padden són invariables però que tenen trets locatius, així com verbs de concordança que també tenen concordança locativa i verbs espacials que tenen alguns trets de concordança de persona i nombre. Expliquen que per aquest motiu a la bibliografia han aparegut diverses denominacions, com la de Fischer i Gough (1978) que anomenen verbs direccionals al grup que correspondria als verbs de concordança de Padden. Segons Fischer i Gough (1978), aquest grup inclou verbs que físicament es mouen cap a un argument o arguments establerts en l'espai, i per tant, és una classificació molt més genèrica que l'establerta per Padden (1983 [1988]). Tot i que Quadros (1999) reconeix que les relacions semàntiques juguen un paper en el moment de distingir els verbs que mostren concordança espacial dels que mostren concordança de persona, també destaca que no està massa clar a quina classe pertany cada verb. Un verb de concordança estàndard pot esdevenir un verb espacial estàndard; i un verb invariable pot semblar un verb de concordança o un verb espacial.

Respecte els verbs de concordança invertida, Quadros i Quer (2008 [2006]) proposen considerar aquest tipus de verbs com a verbs que tenen el seu origen com a verbs amb classificador de manipulació amb trajectòria, on la trajectòria concorda amb les localitzacions i no amb els arguments sintàctics. La hipòtesi està recolzada pel fet que els arguments objecte poden ser inanimats, però els que fan de subjecte sempre han de ser animats, com requereixen els predicats classificadors de manipulació. Des d'aquest punt de vista, la trajectòria de concordança que mostren els verbs de concordança invertida amb l'objecte (l'argument TEMA) no és estrictament sintàctica, sinó més aviat locativa. Per aquest motiu, els consideren una subclasse de verbs transitius espacials.

En definitiva, segons Quadros i Quer (2008 [2006]), els verbs en LS s'haurien de classificar en:

1. Verbs de concordança (regulars, de concordança invertida o espacials)
2. Verbs sense concordança (o invariables)

La concordança es manifesta morfològicament mitjançant una trajectòria i/o amb un canvi d'orientació. Una trajectòria que pot concordar amb localitzacions (trets espacials) o R-Locus (tret de persona i nombre). La majoria de vegades la manifestació explícita d'aquesta concordança és indistingible, però l'evidència basada en la concordança d'altres elements com l'auxiliar en LSB i LSC els permet concloure que les dues

concordances poden ser testades a part. Ho proven observant les possibilitats d'aparició d'un element AUX amb els verbs de concordança invertida, i conclouen que:

1. Els verbs variables (no invariables) poden concordar amb:
 - a. Arguments locatius (concordança espacial)
 - b. Arguments personals (concordança de persona)
 - c. Ambdós a la vegada
2. Els predicats auxiliars de concordança només poden concordar amb arguments personals o animats i això indica que els verbs de concordança invertida són verbs de manipulació, la trajectòria dels quals es determina per la concordança espacial, no per la concordança personal.
3. Els trets de concordança personal i locativa sovint no es distingeixen en la superfície. Tot i així l'estructura argumental de cada predicat imposa els seus requeriments en la legitimació dels arguments, com per exemple, el requeriment d'un tret de persona que legítimi un argument subjecte en el cas dels predicats de manipulació.

També conclouen que la concordança temàtica que apuntava Kegl (1985) i que va desenvolupar Meir (1998, 2002) no pot mantenir-se com el factor subjacent de l'explicació de la gramàtica de la trajectòria a través de les classes de verbs de concordança tradicionals (tant els de concordança inversa com els regulars) i els verbs espacials.

Pel que fa a la nostra investigació respecte dels verbs de la LSC, adoptarem en part la visió de Quadros i Quer (2007), perquè defensem que hi ha dos grans grups de verbs: els que mostren concordança amb els arguments i els que no en mostren. Des de la nostra perspectiva, els que mostren concordança de persona es desplacen fins al nucli de la projecció funcional Concordança de Persona on emergeixen conjuntament amb el <tret de nucli> (que es realitza morfofonològicament a través de la localització, orientació i/o trajectòria del moviment), mentre que els que no en mostren, utilitzen la via de l'f-morf independent per a expressar-la (l'auxiliar de concordança), o bé el sistema pronominal (concordança nucli-especificador).¹¹⁴ També coincidim amb la seva visió en el sentit que a la base de tot plegat l'estructura sintàctica és determinant per a l'establiment de la concordança.

No obstant això, la nostra perspectiva de la concordança és molt més àmplia que la que s'ha exposat fins ara pels diferents investigadors. Considerem que la concordança posa

¹¹⁴ Com hem dit anteriorment, en LSC també hi ha la possibilitat que no es marqui (argument nul) quan el context permet identificar els arguments.

de manifest la relació que s'estableix entre els arguments i el verb. Partint d'aquesta base, la nostra hipòtesi es distancia de totes les altres en el fet que defensem que en LSC, aquesta relació s'estableix mitjançant la localització de l'articulació de l'arrel verbalitzada en el locus referencial establert per als arguments. També creiem que quan es manifesta, ho fa en tots els tipus d'arrels verbalitzades excepte aquells que estan ancorats al cos, els quals tenen una forta restricció fonològica que els impedeix marcar-la.

Des del punt de vista fonològic, considerem que cal donar més importància a la localització en l'anàlisi de la concordança del que s'ha donat fins ara. S'ha centrat l'atenció en altres paràmetres fonològics, com la trajectòria del moviment o l'orientació de la mà. Defensem que la localització també és un paràmetre fonològic distintiu en el marcatge de la concordança, igual com ho són la trajectòria del moviment, l'orientació de la mà o la configuració, amb una funció específica, que de vegades coincideix amb la dels altres dos. De fet, des de la nostra perspectiva, la localització és el paràmetre fonològic que realment posa de manifest la relació entre els arguments i el verb, així com també la jerarquia que s'estableix entre ells. A partir d'aquí, i en funció de les característiques semàntiques del <tret de nucli> situat al nucli de l'estructura sintàctica, entren en joc els altres paràmetres fonològics, també distintius, com la trajectòria del moviment o l'orientació de la mà. La tria d'un o altre element també depèn de l'estructura sintàctica i de les característiques fonològiques de les arrels, com veurem al llarg de l'argumentació.

Des d'una perspectiva semàntica, els diferents investigadors també argumenten diferents característiques semàntiques dels arguments per a defensar un tipus de concordança o un altre (de persona o espacial). D'acord amb la nostra concepció però, les característiques semàntiques que poden diferenciar entre un tipus de concordança i l'altra no té tant a veure amb les característiques semàntiques pròpies i individuals dels arguments (si són animats o no, per exemple), com amb el tipus d'estructura sintàctica on s'insereix l'arrel (si és transitiva o intransitiva), o bé amb el valor semàntic que assigna el <tret de nucli> situat en el nucli del sintagma relacional seleccionat per SV (si determina una localització descriptiva o referencial).¹¹⁵

Des d'una perspectiva sintàctica, hem observat que fins ara la recerca s'ha centrat en les estructures transitives, ditransitives i intransitives amb un argument locatiu. Les dues primeres estructures estan relacionades amb la concordança de Persona i la darrera amb la concordança Espacial. En aquests tipus d'estructura, la localització inicial i final, la trajectòria del moviment i l'orientació, com hem vist, són rellevants per al marcatge de la

¹¹⁵ Una localització descriptiva és aquella que situa els arguments d'acord amb una relació topogràfica, dins l'espai sígnic. Descriurem aquest tipus de localització amb més detall a l'apartat 6.4.2 d'aquest mateix capítol.

concordança amb els arguments. Però en aquest treball hem procurat ampliar la perspectiva a altres tipus d'estructura, com la intransitiva d'un sol argument, i el que hem observat és que la localització és un element molt important en totes elles, que actua de forma uniforme en cada tipus d'estructura i que marca la relació entre els arguments i el verb d'acord amb una jerarquia estable.

Finalment, considerem que el conjunt de <trets de nucli> que es combinen amb l'arrel verbalitzada quan aquesta s'insereix en el nucli de la projecció funcional concordança ajuden a identificar-la com a verb. És una morfofonologia diferent de la que puguin tenir altres categories lèxiques, encara que en ocasions coincideixen en la forma fonològica que adopten. La diferència entre la categoria verb i les altres, tal com hem especificat a l'apartat 5.4, és que SV sempre es troba sota el domini de la projecció funcional Temps.

A continuació defensarem la nostra hipòtesi, descrivint el que hem observat en els verbs de concordança de la LSC i la forma morfofonològica que adopten d'acord amb les diferents circumstàncies. Dividirem l'exposició en tres subapartats. Començarem centrant-nos en la concordança de Persona, a l'apartat 6.4.1. Després descriurem la concordança Espacial, a l'apartat 6.4.2 i, finalment, descriurem la de Nombre, a l'apartat 6.4.3.

6.4. Els <trets de nucli> de Concordança en les arrels verbalitzades de la LSC

Igual com en altres llengües de signes, en LSC es manifesten obertament diferents tipus de concordança, afegint material morfofonològic a l'arrel. Com veurem, la majoria d'aquest material fonològic que s'afegeix es realitza simultàniament amb l'arrel, com és habitual en les llengües de signes, però també n'hi ha de seqüencial respecte de l'arrel, és a dir, que s'afegeix com un prefix o un sufix. Fins i tot és possible que es marquin a la vegada més d'un tipus de concordança mitjançant paràmetres fonològics diferents. D'acord amb el que hem vist en els apartats anteriors, no tots els investigadors de l'àmbit de les llengües de signes estan d'acord en què hi hagi concordança en les llengües de signes. En aquest treball defensem que en LSC hi ha concordança i en els següents apartats descriurem els morfemes de concordança que hem identificat en el nostre corpus i que relacionem en el següent esquema:

1. **Concordança de Persona:** defensem que hi ha concordança de primera, segona i tercera persona. Quan es realitza mitjançant <trets de nucli>, aleshores es modifica principalment el paràmetre fonològic de la localització, encara que en

alguns tipus d'arrels també es modifica la trajectòria del moviment i/o l'orientació de la mà de l'arrel verbalitzada.

2. **Concordança Espacial:** defensem que determina una localització descriptiva dels arguments o bé un pas descriptiu entre un argument i un altre. Es realitza principalment mitjançant <trets de nucli> que modifiquen la localització i, també en alguns tipus d'arrels, la trajectòria del moviment de l'arrel verbalitzada.
3. **Concordança de Nombre:** defensem que el singular es marca per defecte (sense una forma específica) però que el plural gramatical té morfemes <trets de nucli> específics. Com veurem, aquests morfemes es realitzen mitjançant el moviment (trajectòria en forma d'arc) o la configuració (doble articulador, incorporació del numeral o classificador) de l'arrel verbalitzada.

Així mateix, tal com hem comentat anteriorment, en LSC, com en altres llengües de signes, quan coincideixen més d'un argument en una mateixa estructura, s'estableix una jerarquia entre ells. Aquesta jerarquia és estable en tots els tipus d'estructura, però a la vegada provoca que el marcatge de la concordança amb un argument o altre depengui del tipus d'estructura, del nombre d'arguments de l'estructura sintàctica i de la posició que ocupa cada argument dins d'una mateixa estructura sintàctica.

D'acord amb el que defensem en aquest treball, aquells arguments que es troben a la posició de complement del nucli tenen preferència davant dels arguments que es troben a la posició d'especificador en tots els tipus d'estructura. No obstant això, si no hi ha complement del nucli, com passa a l'estructura intransitiva d'un sol argument, en què l'únic argument disponible és el situat a l'especificador de l'estructura, aleshores, l'arrel verbalitzada concorda amb aquest argument.

A l'estructura transitiva, el complement del nucli verbal és un sintagma nominal i es prioritza per davant de l'argument situat a l'especificador.

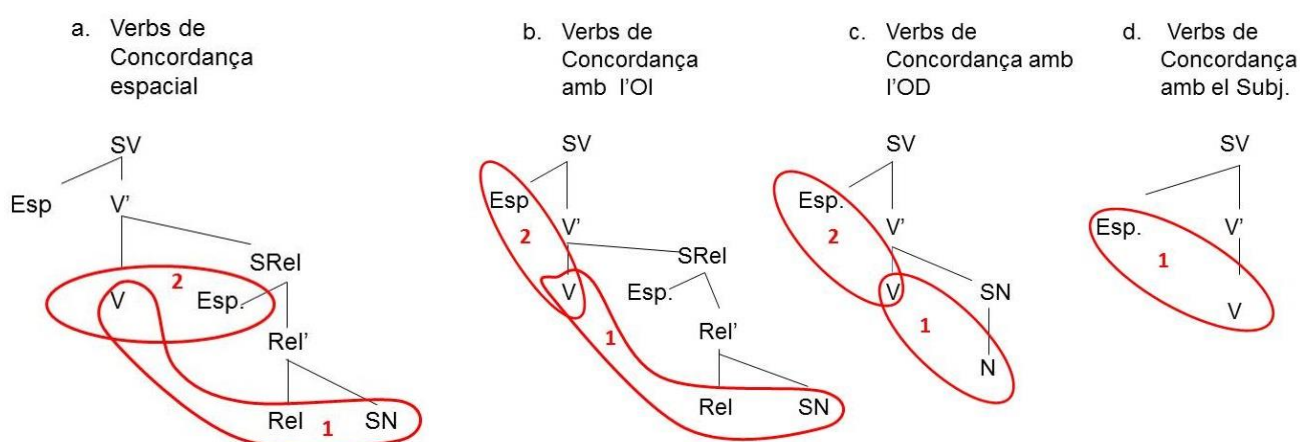
A l'estructura ditransitiva el complement del SV és un SRel amb un nucli referencial. En aquest tipus d'estructura, el tema està situat a l'especificador de SRel i la meta (o destinatari) a la posició de complement de SRel. El verb prioritza la concordança amb el nucli del SRel i, a la vegada, amb el complement d'aquest, abans que amb el propi especificador.

A l'estructura espacial, el complement del SV és un SRel amb un nucli descriptiu (topogràfic). Com a l'estructura anterior, el tema està situat a l'especificador de S Rel i el locatiu a la posició de complement de SRel. L'arrel verbalitzada concorda amb el nucli de

SRel, abans que amb el seu propi especificador. Si SRel té un complement de nucli i un especificador, l'arrel verbalitzada concorda abans amb el complement del SRel i l'especificador del SRel, que amb el seu propi especificador.

De forma esquemàtica, la representació que defensem per a cada estructura és la de (13), on els nombres 1 i 2 indiquen la prioritats en la concordança (1 representa la més prioritària i 2 la menys). En cas de no poder marcar la concordança amb tots els arguments, l'arrel verbalitzada escull l'argument seguint l'ordre de prioritats que representem a continuació:

(13)

Assumim que l'estructura ditransitiva (13b) i l'estructura espacial (13a) es troben en situació complementària. La diferència entre ambdues estructures consisteix en les propietats del <tret de nucli> que s'insereix al nucli del SRel. Des de la perspectiva d'aquest treball, en el cas de l'estructura ditransitiva el <tret de nucli> consta de propietats no descriptives (referencials), mentre que en el cas de l'estructura espacial el <tret de nucli> conté propietats descriptives (topogràfiques).¹¹⁶ Aquesta diferència en les propietats del nucli té conseqüències pel que fa a la concordança amb els arguments. En parlarem amb més detall en els següents apartats.

A continuació descriurem els <trets de nucli> identificats per a cada un d'aquests tipus de concordança. Per les raons que hem exposat a l'apartat 5.11 del capítol anterior, hem omès la descripció de les construccions amb classificadors, tot i que les considerem com un tipus de concordança, de manera que només les esmentarem breument en aquells apartats on s'escaigui.

¹¹⁶ En aquesta distinció seguim la investigació realitzada per Barberà (2012), sobre l'ús de l'espai en LSC.

6.4.1. Concordança de Persona

En el nostre treball defensem que en LSC les arrels verbalitzades marquen la concordança de primera, segona i tercera persona, d'acord amb els arguments que hem exposat a la introducció d'aquest apartat. Tal com també hem comentat anteriorment, considerem que quan la concordança de persona es marca mitjançant un <tret de nucli> aquesta es realitza morfofonològicament mitjançant els tres paràmetres fonològics següents:

- La localització de l'arrel verbalitzada.
- L'orientació de la mà.
- La trajectòria del moviment.

Segons la nostra perspectiva, la localització codifica la relació del verb amb els arguments, mentre que la trajectòria del moviment i l'orientació de la mà, codifiquen, tal com defensa Meir (1995, 1998a, 2002), la funció del pas origen-destí i les funcions sintàctiques dels arguments del verb, respectivament, a l'estructura transitiva i ditransitiva. Defensem que la localització és present en tots els tipus d'estructura (sempre que no hi hagi una restricció fonològica que ho impedeixi, com en el cas dels verbs ancorats al cos), marcant els arguments d'acord amb la jerarquia que hem explicat.

Les conseqüències del que hem exposat és que també defensem que la concordança de persona es produeix tant en els verbs denominats tradicionalment de concordança com els denominats invariables, sempre que, repetim, no tinguin una restricció fonològica que els ho impedeixi.

Per a argumentar aquesta hipòtesi, tenim en compte tres factors:

- 1) La localització morfosintàctica.¹¹⁷
- 2) Els tipus fonològics de verbs.
- 3) Els tipus d'estructura sintàctica.

Pel que fa al primer punt, abans hem comentat que l'ús de l'espai sígnic a les llengües de signes pot tenir diferents usos (pronominal, possessiu, determinant, reflexiu, concordança). Aquest ús de l'espai es marca mitjançant el paràmetre fonològic de la localització i varia en funció del context sintàctic. En aquest apartat fem referència a l'ús de l'espai com a marcatge de la concordança. Postulem que, dins l'àmbit verbal, aquesta

¹¹⁷ La localització morfosintàctica és diferent de la localització fonològica, descrita a l'apartat 2.2.1.1.2 del capítol 2. Aquesta darrera forma part dels trets fonològics de l'arrel lèxica, mentre que la localització morfosintàctica és variable i té repercussions sintàctiques.

localització posa de manifest la relació entre l'arrel verbalitzada i els arguments, així com també la jerarquia entre els arguments del verb.

Pel que fa al segon punt (tipus fonològics de verbs), des d'una perspectiva fonològica, dins l'àmbit de la recerca en les llengües de signes, hi ha tres tipus de verbs considerats de concordança:

- Verbs amb un moviment de trajectòria: DONAR, AJUDAR, PEGAR, REGALAR, etc.
- Verbs amb un moviment secundari no considerat de trajectòria: EXPLICAR, ENSENYAR, ENGANYAR, etc.
- Verbs amb un moviment secundari circular o bé amb canvis de configuració (obertura i tancament dels dits, etc.) o bé sense moviment: TENIR-CURA, FILMAR, OBLIGAR, etc.

De cara a la nostra argumentació, ens fixarem sobretot en aquells verbs que no tenen moviment de trajectòria i que, per tant, no tenen una localització inicial i final, sinó una localització única.

Pel que fa al tercer punt (tipus d'estructura sintàctica), les arrels verbals poden inserir-se en tres tipus d'estructura sintàctica:

- a) Estructura intransitiva¹¹⁸
- b) Estructura transitiva (amb complement SN)
- c) Estructura ditransitiva (o, d'acord amb la nostra anàlisi, amb un complement SRel referencial)

Actualment en els estudis que es fan sobre la concordança de persona en les llengües de signes s'assumeix que els verbs denominats de concordança només s'insereixen en estructures transitives o bé ditransitives. Però en els estudis de les llengües naturals la concordança s'entén com aquella manifestació morfosintàctica de la relació entre l'arrel verbalitzada i els arguments, i també es manifesta morfosintàcticament en estructures intransitives. En català, per exemple, la concordança de persona ens indica quin és l'argument subjecte, independentment de si l'arrel verbalitzada està inserida en una estructura intransitiva, transitiva o ditransitiva. Entenem, doncs, que en català la concordança consta d'un <trè de nucli> que conceptualment sempre marca quin és l'argument que té la funció de subjecte.

¹¹⁸ L'estructura intransitiva pot estar constituïda per dos arguments, un argument subjecte i un argument locatiu. Dels verbs espacials en parlarem a l'apartat següent, amb la qual cosa en aquest apartat només ens referim als verbs intransitius d'un sol argument.

D'acord amb la nostra hipòtesi, el <tret de nucli> de persona de la projecció funcional Concordança en LSC pot marcar diferents coses:

- 1) Quin és l'argument que té la funció de subjecte a les estructures intransitives.
- 2) Quin és l'argument que té la funció d'objecte directe a les estructures transitives.
- 3) Quin és l'argument que té la funció d'objecte indirecte a les estructures ditransitives.
- 4) La direcció de la transitivitat o de l'acció o estat que denota l'arrel verbalitzada en aquelles estructures on n'hi ha (transitiva i ditransitiva).

Des de la nostra perspectiva, els tres primers punts es marquen mitjançant un <tret de nucli> que modifica el paràmetre fonològic de la localització, mentre que el darrer es marca mitjançant un <tret de nucli> que modifica la localització (inicial i final), la trajectòria del moviment o bé l'orientació de la mà.

A la vegada, la localització no només marca la relació entre els arguments i l'arrel verbalitzada, sinó que també posa de manifest la jerarquia entre els arguments, caracteritzada perquè, en LSC, tal com hem exposat abans, l'arrel verbalitzada prioritza la concordança amb el complement abans que amb l'especificador.

També assumim que a l'estructura intransitiva, com que no hi ha transitivitat o una acció d'un argument dirigida cap a l'altre, la trajectòria del moviment i l'orientació de la configuració no són rellevants per a la concordança, però sí que ho és la localització de l'articulació del verb, perquè pot marcar la relació de l'argument subjecte amb el verb. En la majoria dels casos, el signant assumeix el rol del subjecte i, per tant, aquest locus referencial es troba pròxim al signant (primera persona), però també hi ha exemples on el signant no assumeix aquest rol, i aleshores la localització de l'articulació del verb se situa en el locus referencial establert per a l'argument subjecte. Quan hi ha alguna restricció de tipus fonològic, com passa en els casos dels verbs ancorats al cos, la relació amb l'argument subjecte es marca només mitjançant un pronom situat a l'especificador.

6.4.1.1. La localització i la concordança de persona en LSC

Fins ara hem exposat la nostra hipòtesi sobre la importància de la localització com a paràmetre morfosintàctic rellevant per al marcatge de la concordança de persona en LSC. Per poder-ho demostrar, hem analitzat els diferents tipus fonològics de verbs considerats de concordança en LSC. Abans hem distingit entre els verbs de concordança que tenen trajectòria, els que no tenen moviment de trajectòria però tenen un moviment secundari direccional i els que no tenen moviment o bé no el tenen direccional. D'acord amb

aquesta distinció, veiem que la concordança de persona es marca amb uns paràmetres fonològics o uns altres:

- Si l'arrel té un moviment de trajectòria, aleshores la concordança es marca principalment amb una localització inicial, que codifica la funció de l'origen (argument subjecte), la localització final que codifica la funció del destí (argument objecte directe o indirecte) i la trajectòria del moviment i l'orientació de la mà, que codifiquen la direcció de l'acció o l'estat d'un argument a l'altre, tal com podem veure en els següents exemples on els punts de color groc representen la localització inicial i final de l'articulació del verb i la fletxa vermella la trajectòria del moviment.

(14)

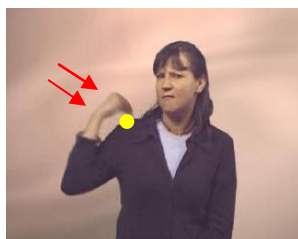

En aquests tipus fonològics de verbs el marcatge de la concordança es basa sobretot en la localització inicial i final de l'articulació del verb, i la trajectòria del moviment, perquè tal com podem comprovar en els verbs DONAR (14a) i AJUDAR (14b), l'orientació de la mà pot no ajudar-hi gaire (el dit està tancat en el primer exemple, i en el segon, estan oberts i mirant amunt). En el tercer exemple, de PEGAR, sí que l'orientació de la mà marca l'objecte directe.

- Si l'arrel no té trajectòria, però té un moviment secundari direccional, aleshores la localització no té un punt inicial i un punt final, sinó que s'articula tota sencera en el locus referencial establert per a l'argument objecte (directe o indirecte). En aquest tipus fonològic de verbs, la direcció d'aquest moviment, juntament amb l'orientació de la mà codifiquen la funció de la direcció de l'acció (origen-destí). És el cas d'AVISAR, ENSENYAR, ENGANYAR, etc.

(15)

a.¹¹⁹

3-AVISAR-1
'M'avisa.'

b.¹²⁰

ENSENYAR
(forma citació)

c.¹²¹

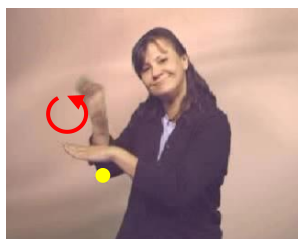

ENGANYAR
(forma de citació)

- Si l'arrel té un moviment secundari circular o bé un canvi de configuració (obertura i tancament) o bé no té moviment, aleshores la localització tampoc té un punt inicial ni un de final, sinó que com en el cas anterior s'articula tota sencera en el locus referencial establert per a l'argument objecte (directe o indirecte) i l'orientació codifica la funció de la direcció de l'acció o estat (origen-destí). És el cas de verbs com TENIR-CURA, FILMAR, OBLIGAR, PAGAR, etc.

(16)

a.¹²²

1-TENIR-CURA-3
'En tinc cura.'

b.

3-FILMAR-1
'Em filma.'

c.¹²³

3-OBLIGAR-3
'L'obliga.'

Per tant, en aquesta anàlisi dels verbs de concordança en LSC observem que la localització marca la funció de l'argument subjecte i de l'objecte (directe o indirecte) quan hi ha moviment de trajectòria, però si no pot fer-ho per restriccions fonològiques, aleshores marca o bé l'objecte indirecte o bé l'objecte directe abans que amb el subjecte. Podem confirmar aquesta afirmació mitjançant els següents exemples, on les arrels TENIR-CURA o AVISAR estan inserides en una estructura transitiva:

¹¹⁹ Exemple de Quer et al. (2005).

¹²⁰ Exemple de Segimon (2004).

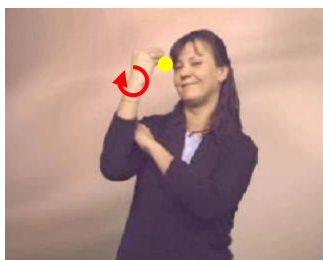
¹²¹ Exemple de Segimon (2004).

¹²² Exemple de Quer et al. (2005).

¹²³ Exemple de Quer et al. (2005).

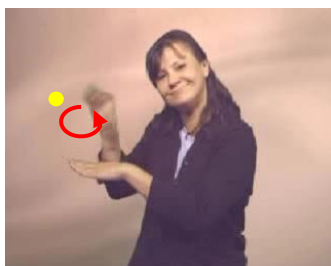
(17)

- a ABANS MEU PARE-MARE 3-TENIR-CURA-1.¹²⁴
'Abans els meus pares tenien cura de mi.'

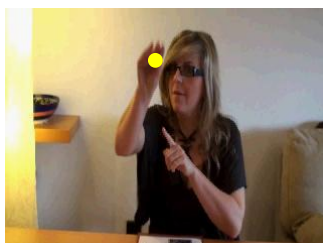
3-CUIDAR-1

- b. ARA REVÉS 1-TENIR-CURA-3.¹²⁵
'Ara és al revés, jo tinc cura d'ells.'

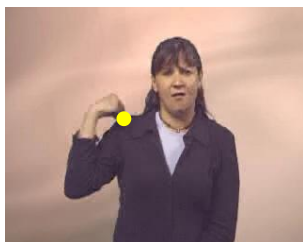
1-CUIDAR-3

- c. POLICIA... 3-AVISAR-3.
'El policia... l'avisava.'

3-AVISAR-3

- d. MARE 3-AVISAR-1.¹²⁶
'La mare m'avisava.'

3-AVISAR-1

¹²⁴ Exemple de Quer et al. (2005).

¹²⁵ Exemple de Quer et al. (2005).

¹²⁶ Exemple de Quer et al. (2005).

En els exemples anteriors els verbs AVISAR i TENIR-CURA tampoc tenen moviment de trajectòria. AVISAR té un moviment secundari afirmant (*nodding*), segons la classificació de Van der Hulst (1993), i TENIR-CURA té un moviment secundari circular. Però en canvi tots dos es localitzen en el locus referencial de l'argument objecte. Als exemples de (17a) i (17d) és la primera persona, mentre que als exemples de (17b) i (17c) és la tercera persona.

Entenent la importància de la localització sintàctica en l'establiment de la concordança de persona dins els verbs considerats de concordança, hem traslladat l'anàlisi a altres verbs considerats invariables que no tenen una restricció fonològica evident (com serien els verbs ancorats al cos). El que hem observat en aquests casos, és que la localització de l'arrel verbal en ocasions se situa o bé al locus referencial de l'argument subjecte (quan l'oració és intransitiva), o bé al locus referencial de l'argument objecte (quan l'oració és transitiva), o bé al locus referencial de l'argument objecte indirecte (quan l'oració és ditransitiva) tal com podem veure en el següent exemple on hi apareixen una estructura intransitiva i transitiva:

- (18) FACTURA_{pl-i} PAPER 3_{pl-i}ACUMULAR PAGAR-3_{pl-i}, DEURE#.
'Les factures s'acumulen, les paga, deu molt.'

FACTURA_{pl-i}

3_{pl-i}ACUMULAR

PAGAR-3_{pl-i}

En aquest enunciat apareixen dos verbs, ACUMULAR i PAGAR. El verb ACUMULAR podria interpretar-se com a un verb espacial, dels quals parlarem a l'apartat 6.4.2, però l'esmentem en aquest exemple perquè estableix un locus referencial per a l'argument FACTURA, que està ancorat a la mà no dominant. Com veiem a les imatges, el verb PAGAR-3_{pl-i}, inserit en una estructura transitiva, s'articula en el locus referencial establert prèviament per a l'argument FACTURA, la qual, amb el verb PAGAR té la funció d'objecte directe.

A l'estructura intransitiva, en moltes ocasions el signant adopta el rol del subjecte i, en conseqüència, els verbs intransitius s'articulen majoritàriament davant mateix del signant. No obstant això, la localització de l'arrel verbalitzada es produeix en el locus referencial

establert per a l'argument subjecte, quan el signant no adopta el rol del subjecte i quan no hi ha cap restricció fonològica que ho impedeixi. Ho podem observar en els següents exemples:

(19)

- a. MASCULÍ NEN_i MANS 3_i-DIBUIXAR PETIT.

'El nen dibuixa amb les mans, és petit.'

NEN_i

3_i-DIBUIXAR

- b. IX-1_{sg} 1-DIBUIXAR BÉ.

'Jo dibuixo bé.'

- c. PER-FAVOR IX-2_{sg} 2-SEURE 2-AIXECAR NO.

'Per favor, seu, no t'aixequis, seu.'

IX-2_{sg}

2-SEURE

- d. IX-2_{sg} PROU 2-PARAR.
'Prou, para.'

IX-2_{sg}

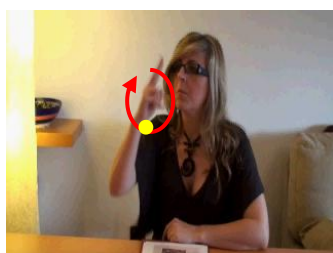
2-PARAR

En aquestes circumstàncies no hi ha transitivitat o una relació entre dos arguments, per la qual cosa no hi ha una localització inicial ni una localització final, o bé una direccionalitat del moviment, o bé una orientació de la configuració rellevant per al marcatge de la concordança, però sí que hi ha una localització sintàctica que marca quin és l'argument que fa de subjecte.

En aquells verbs que alternen l'estructura transitiva amb la intransitiva, com les activitats del tipus DIBUIXAR, PINTAR, PAGAR, etc. si apareixen en una estructura intransitiva, els verbs es localitzen al locus referencial del subjecte, mentre que si ho fan en una estructura transitiva, l'articulació es localitza al locus referencial establert per a l'objecte.¹²⁷

(20)

- a. PINTAR_i QUADRE_i UN.
'Pintar un quadre.'

PINTAR_i

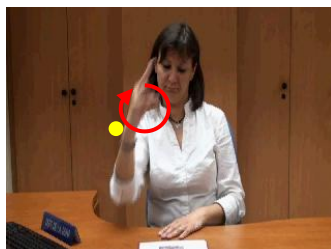
QUADRE_i

¹²⁷ Padden (1990:121-123) observa una ambigüïtat en ASL relativa al marcatge de l'argument subjecte/objecte en aquest tipus de verbs. No obstant això, els exemples que posa contenen, des de la nostra perspectiva, el concepte de pluriaccionalitat (exemples (1) i (3), o bé, un SRel (exemples (5) i (6) o bé un SPred (exemples (7) i (8)). Pensem que seria molt interessant aprofundir en l'estudi de la interacció entre la pluriaccionalitat i la concordança en ASL, perquè potser la presència de la projecció funcional Quantitat (pluriaccionalitat) altera la jerarquia de la concordança en aquesta llengua. Pel que fa als altres exemples, postulem que la dualitat entre ambdues estructures és explicable dins del marc teòric de Borer (2005), assumint que en els casos de (5) i (7) el signant fa servir la via de concordança nucli-especificador (utilitzant el pronom), mentre que en els casos de (6) i (8) utilitza la via del <tret de nucli> (mitjançant la localització).

- b. ALTRES_i 3_i-PINTAR.
'Altres pinten.'

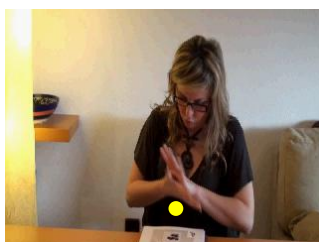
ALTRES_i

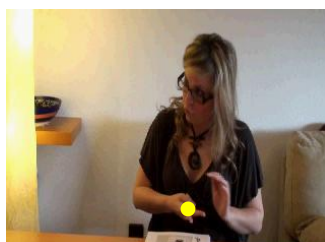
3_i-PINTAR

Així mateix, els verbs que alternen l'estructura transitiva amb l'estructura ditransitiva, modifiquen l'argument amb el que concorden. Al següent exemple veiem una oració on el verb EXPLICAR s'insereix en una estructura transitiva. El verb es localitza en el locus referencial establert per a l'argument objecte directe:

- (21) IX-1_{sg} DOS_i 1-EXPLICAR-3_i DOS_i?
'Els explico els dos?'

1-EXPLICAR-3_i

DOS_i?

D'acord amb tot el que hem exposat, considerem, igual com defensen Janis (1989, 1992), Padden (1981, 1988 [1983]),¹²⁸ o Neidle et al. (2000), que el fet de localitzar l'articulació del verb al R-locus establert per a un dels arguments respon a un fenomen de concordança, perquè posa de manifest la relació que s'estableix entre els arguments i el verb. Tal com argumenten Aronoff, Meir i Sandler (2005), postulem que totes les llengües naturals posen de manifest aquesta relació sintàctica entre els arguments i el verb i que en les llengües de signes s'utilitza, a més del pronom, la morfosintaxi, per a marcar-la.

En el cas de la LSC, defensem que els fenòmens morfosintàctics descrits confirmen l'existència d'una projecció funcional Concordança que, d'acord amb el marc teòric de Borer, consta de <trets de nucli> que es realitzen de forma explícita a través de la localització, l'orientació i la trajectòria del moviment, i que provoquen la modificació de la

¹²⁸ Encara que, tal com comenta Janis, Padden fa aquesta observació, però després no l'aplica al seu anàlisi (Janis 1995:204).

morfofonologia de l'arrel verbalitzada. Així mateix, per a les arrels verbalitzades que no poden marcar-la mitjançant la morfofonologia, la concordança es realitza a través d'un pronom (mitjançant la concordança nucli-especificador), o bé, mitjançant un f-morf independent (auxiliar de concordança), que, a diferència de Quadros (2003), creiem que està situat en el nucli de la projecció funcional Concordança.¹²⁹

6.4.1.2. La localització i la jerarquia dels arguments

D'acord amb el que argumenta Janis (1995), les llengües naturals posen de manifest la concordança a través d'uns trets semàntics o gramaticals que indiquen quin dels arguments és el controlador de la concordança. Defensa que a les llengües orals és possible predir a través d'aquests trets semàntics o gramaticals quin dels arguments és el controlador de la concordança. Així mateix, les llengües poden permetre que més d'un argument controli la concordança, però en aquests casos, s'estableix una jerarquia entre els arguments. Segons Janis, aquesta jerarquia es pot establir per criteris semàntics o gramaticals. Janis cita Givón (1976) que observa que la llengua swahili¹³⁰ utilitza dos tipus de trets per identificar l'argument que controla la concordança: trets gramaticals i trets semàntics. Tant l'argument subjecte com l'objecte poden controlar la concordança, però pel que fa als arguments objecte, només aquells objectes que són definits poden marcar-la. Per tant, per tal que els objectes puguin ser controladors, han de complir dos requisits: que tinguin la funció d'objecte directe i que siguin definits.

Quan dos o més arguments nominals poden ser controladors, la concordança pot predir-se mitjançant l'ordre jeràrquic que s'estableix entre els arguments i que fa que uns tinguin preferència per damunt dels altres. El swahili marca la concordança abans amb l'objecte indirecte que l'objecte directe, quan tots dos ocorren en un mateix enunciat.

En aquest treball defensem que la LSC també utilitza trets gramaticals i semàntics com a marcadors de l'argument controlador de la concordança. La localització de l'articulació de l'arrel verbalitzada en el locus referencial establert per l'argument indica la funció sintàctica de l'argument. També defensem que en LSC, com en swahili, hi pot haver més d'un argument controlador: el subjecte, l'objecte directe, l'objecte indirecte i, com veurem a l'apartat següent, també l'argument locatiu. Tal com defensa Janis (1995), postulem que hi ha una jerarquia entre els arguments a l'hora de marcar la concordança. En LSC aquesta jerarquia coincideix amb la del swahili i la de la ASL, perquè marca la concordança abans amb l'objecte indirecte que amb el directe i abans amb l'objecte

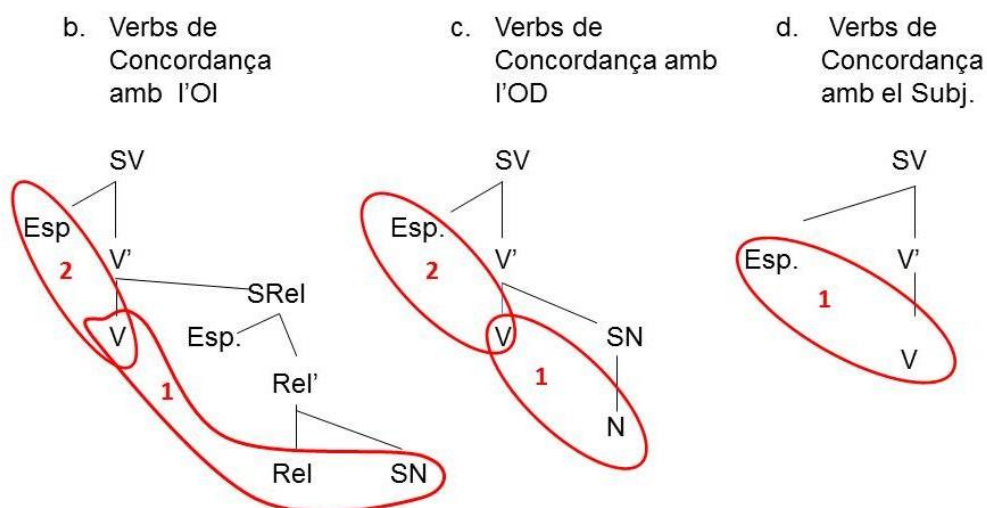
¹²⁹ Tot i així, tal com ja hem comentat a l'apartat 5.4 del capítol 5, som conscients que caldria una investigació més extensa sobre la posició d'aquesta partícula auxiliar de concordança en LSC.

¹³⁰ Llengua de Tanzània, classificada dins la família de les llengües nigercongoleeses.

directe que amb el subjecte. Segons la nostra perspectiva, la concordança amb un o altre argument depèn de l'estructura sintàctica on s'insereix l'arrel verbalitzada.

En conseqüència, la concordança de persona en LSC també és previsible. L'arrel verbalitzada prioritza la concordança amb l'argument situat a la posició de complement (sigui del SV o sigui del SRel) abans que amb l'argument situat a la posició d'especificador (sigui del SV o sigui l'especificador del SRel).¹³¹ Aquest fet determina tota la jerarquia i per aquest motiu l'arrel verbalitzada concorda amb un argument o altre segons l'estructura sintàctica, d'acord amb la representació de les estructures (b), (c) i (d) que hem exposat al començament de l'apartat 6.4 (exemple 13) i que reproduïm a continuació:

(22)

Les característiques fonològiques de les llengües de signes permeten que aquelles arrels verbalitzades que tenen trajectòria puguin marcar la concordança amb dos dels arguments, mitjançant una localització inicial i una localització final. En aquests casos, hi ha diferències entre estructures, a l'hora d'escollir l'argument amb qui concorda l'arrel verbalitzada:

Per una banda, tant a les estructures transitiva i ditransitiva (no descriptiva o referencial) la llengua escull l'argument subjecte (i per tant, l'especificador del SV) com a localització inicial, però, en canvi, la localització final indica quin és l'argument objecte indirecte, a l'estructura ditransitiva, i quin és l'argument objecte directe, a l'estructura transitiva, tal com podem veure en els següents dos exemples:

¹³¹ Com veurem a l'apartat 6.4.2, a diferència de l'estructura amb un SRel descriptiu, a l'estructura ditransitiva, l'arrel verbalitzada concorda abans amb el propi especificador que amb l'especificador del SRel.

(23)

- a. REVISTA RECORDAR 2-DONAR-1 IX_{-dem} INTERESSANT.¹³²

‘Recordes la revista que em vas donar? És interessant!’

2-DONAR-1

- b. FILL PETIT_i 3_i-AJUDAR-1 NO.

‘El fill petit no m’ajuda.’

PETIT_i

3_i-AJUDAR-1

A l'estructura ditransitiva, a més, el verb també pot concordar amb l'especificador del SRel (objecte directe), però no ho fa mitjançant la localització, sinó utilitzant un classificador. En canvi, quan l'arrel verbalitzada no consta d'un moviment de trajectòria i, per tant, no pot marcar una localització inicial i una localització final, aleshores la localització marca quin és l'objecte indirecte a l'estructura ditransitiva i quin l'objecte directe a l'estructura transitiva. Finalment, si l'estructura és intransitiva, aleshores la localització marca la concordança amb l'argument subjecte.

6.4.1.3. La compatibilitat entre diferents usos de la localització

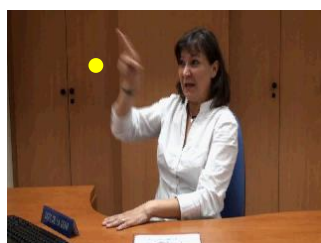
És important destacar, que assumim que la localització pot tenir altres usos gramaticals, i no només el marcatge de la concordança. Però defensem que aquests diferents usos de la localització són perfectament compatibles amb el marcatge de la concordança i, en cas que no ho siguin, la llengua busca mecanismes per a diferenciar-los i estableix jerarquies d'ús.

¹³² Quer et al. (2005).

Abans hem esmentat diferents usos que distingeixen Neidle et al. (2000) per a la ASL. En LSC, per exemple, Barberà (2012) fa un estudi exhaustiu de l'ús de l'espai en LSC. Entre les hipòtesis que demostra hi ha la de l'ús gramatical de l'espai per a la determinació de l'especificitat dels arguments. D'acord amb la seva argumentació, en LSC, s'utilitza la part més elevada del pla frontal per a establir-hi els locus referencials dels arguments no especificats i, en canvi, la part baixa del pla frontal per a establir-hi el locus referencial dels arguments especificats.¹³³ En aquest cas la compatibilitat entre l'ús de l'espai com a element de concordança i l'ús de l'espai com a element d'especificitat és màxima, perquè l'especificitat té a veure amb l'àrea de l'espai sígnic on es localitza el referent, mentre que la concordança té a veure amb aquesta localització un cop s'ha fixat dins l'espai sígnic. Per tant, és un exemple d'usos diferents de l'espai que coexisteixen de forma totalment compatible.

Barberà (2012), però, també comenta que, igual com passa en altres llengües de signes, la distinció entre l'espai sígnic superior i inferior també serveix per marcar relacions jeràrquiques socials; especialment la relació de superioritat d'un referent respecte l'altre. Aquest ús de l'espai, pot modificar les opcions per defecte dels patrons de marcatge de la concordança dels arguments a través de la localització, però aleshores la llengua utilitza els altres recursos que permeten seguir marcant la concordança, l'auxiliar de concordança, o bé tots dos recursos, ajudant a interpretar-la. Això és el que observem a l'exemple següent:

- (24) IX-3_{sg-i} PERSONA_i 3_i-EXPLICAR-3_y 3_i-IX-3_y FILL_y
'La persona li explica al seu fill.'

IX-3_{sg-i}

3_i-EXPLICAR-3_y

3_i-IX-3_y

A diferència del que hem explicat abans, en aquest cas la localització de l'arrel verbalitzada 3_i-EXPLICAR-3_y (situada en el locus referencial del subjecte en lloc del locus referencial de l'objecte indirecte) marca la relació jeràrquica entre el pare i el seu fill. En aquest exemple, la trajectòria del moviment i l'orientació de la mà ja indiquen quin

¹³³ Barberà (2012) utilitza la divisió de l'espai sígnic en tres fraccions: pla frontal, pla horitzontal i pla vertical. Barberà demostra com en LSC el pla frontal és especialment rellevant per al marcatge de l'especificitat.

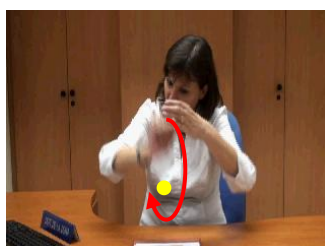
argument és el subjecte i quin l'objecte indirecte, però la signant, tot i així, afegeix l'auxiliar de concordança. És a dir, que quan el paràmetre de la localització està saturat pel marcatge d'un altre aspecte gramatical, la llengua compta amb altres recursos que permeten interpretar la concordança (en aquest cas 'qui explica a qui'), com l'ús de l'auxiliar de concordança (3_i-IX-3_y), que ho acaba de desambiguar.

Per altra banda, un altre ús de la localització que podem trobar a la gramàtica de la LSC, és com a marcatge de la concordança dins del domini del nom. Ja hem dit a l'apartat 5.4 que la concordança no és exclusiva de l'àmbit verbal. A l'exemple següent veiem com l'adjectiu se signa a la localització establerta per al locus referencial de l'argument, establint-se una relació entre l'argument nom i l'adjectiu:

- (25) POU_i POU_{class-i} AIGUA DINS BUIT_i.
'El pou està buit d'aigua.'

POU_{class-i}

BUIT_i

Però des de la nostra perspectiva, el fet que també trobem la localització com a paràmetre morfosintàctic propi de la concordança nominal no l'exclou de la concordança verbal. Aquest fenomen també el trobem en altres llengües, com el català, on la concordança de nombre, per exemple la trobem tant en el nom com en el verb, sense que el marcatge en el context nominal l'exclouï del marcatge en el context verbal.

El que determina, d'acord amb la nostra hipòtesi, que la localització sigui un dels paràmetres que marca la concordança verbal i no la concordança nominal és el fet que es trobi combinada amb la projecció funcional Temps. En el següent exemple, fent referència a l'aigua del pou, la signant signa l'arrel verbalitzada BUIDAR. La localització del verb se situa en el locus referencial del pou, però en aquesta ocasió es troba sota el domini de Temps:

- (26) FUTUR TREURE_{class-DE-i} AIGUA_{y-DE-i} 3_y-BUIDAR.

'Amb el temps, [de tant] treure [aigua-amb galledes], l'aigua [del pou] es buidarà'

En aquest exemple la localització s'utilitza per a la concordança amb l'argument locatiu. D'aquest tipus d'argument en parlarem a l'apartat següent, ja que defensem que l'ús de la localització com a element de concordança verbal no només el trobem en el cas de la concordança de persona, sinó que també el trobem amb els arguments locatius. D'aquest tipus d'arguments, que tenen unes característiques pròpies, diferents de les característiques que hem vist en aquest apartat, en parlarem a continuació.

6.4.2. La concordança Espacial

A l'apartat 6.1.3 hem definit els verbs espacials com aquells que concorden amb un argument locatiu, d'acord amb la classificació de Padden (1988 [1983]). Segons Padden, les localitzacions codificades pels verbs d'aquesta classe són interpretats com a tals i no com a representació dels arguments gramaticals. És a dir, que entre els usos de l'espai sígnic en les llengües de signes, distingeix entre aquells verbs que fan un ús topogràfic de l'espai, d'aquells verbs que en fan un ús sintàctic.¹³⁴ Dins la funció sintàctica, la localització dels referents té una funció abstracta i se situa aparentment de forma arbitrària dins l'espai sígnic, perquè el seu objectiu és marcar la relació entre els arguments i el verb i no la relació real física entre els objectes.¹³⁵ Això vol dir que al llarg de la conversa aquest locus referencial pot canviar-se, sense que això afecti les condicions de veritat de l'enunciat. En canvi, en l'ús topogràfic de l'espai, la localització posa de manifest la relació topogràfica entre els objectes, per la qual cosa, el canvi durant la conversa pot afectar les condicions de veritat de l'enunciat. El primer tipus de localitzacions es caracteritzen perquè són referencials, no descriptives. En canvi, el segon tipus de localitzacions es caracteritzen perquè són descriptives (situen els elements d'acord amb una relació topogràfica, dins l'espai sígnic). Les localitzacions descriptives són les que trobem en els verbs que Padden va denominar espacials.

¹³⁴ La distinció entre l'ús topogràfic de l'espai i l'ús sintàctic és de Poizner i al (1987). Segons la seva investigació, signants amb lesions cerebrals a l'hemisferi esquerre manifesten dificultats en l'ús sintàctic de l'espai sígnic (estructures referencials), mentre que signants amb lesions a l'hemisferi dret, els manifesten en l'ús topogràfic de l'espai (estructures descriptives).

¹³⁵ Utilitzem el terme 'aparentment arbitrària' perquè la localització dels referents en una àrea determinada de l'espai sígnic pot estar vinculada a interpretacions semàntiques, tal com demostra Barberà (2012) respecte l'especificitat dels arguments.

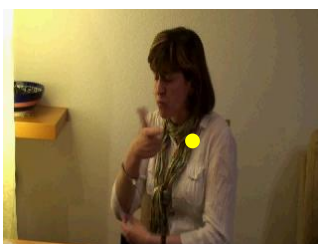
De vegades les dues funcions de l'espai poden combinar-se. Per exemple, Barberà (2012) posa l'exemple de l'enunciat 'Un home enfilat dalt d'un arbre'. El signant segurament utilitzarà una construcció amb classificadors per a expressar aquest enunciat. Aquesta localització serà descriptiva (un home enfilat dalt d'un arbre), però si després utilitza el verb DIR, en el sentit de dirigir-se a l'home enfilat dalt de l'arbre (que tot i ser ancorat al cos, mostra concordança parcial amb l'objecte indirecte), aquesta localització abans descriptiva, esdevindrà no descriptiva. Tal com comenta Barberà (2012:43), l'home enfilat dalt de l'arbre actuarà tant de referent no descriptiu com descriptiu.

Així mateix, també és possible trobar arrels verbalitzades que de vegades apareguin en contextos propis dels verbs espacials i de vegades dels verbs de concordança. Per exemple, l'arrel verbalitzada ESGARRAPAR pot aparèixer en un context referencial, o bé en un context descriptiu, tal com podem veure a l'exemple següent:

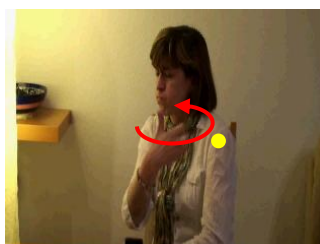
(27)

a. GAT_i IX-3_{sg-y} 3_i-ESGARRAPAR.3_y.

'El gat l'esgarrapa.'

IX-3_{sg-y}

3_i-ESGARRAPAR.3_y

b. VEURE IX_{-dem} NAS_i 3-ESGARRAPAR.3-EN_{-i}.

'Aquí veig que li esgarrapa el nas.'

NAS

3-ESGARRAPAR.3-EN_{-i}

A l'exemple anterior la localització de l'arrel verbalitzada ESGARRAPAR, és referencial a (27a) i, en canvi, topogràfica a (27b), perquè en el primer exemple es localitza en el locus referencial de l'objecte directe i, en canvi, en el segon exemple se situa en el nas, que és

la part del cos esgarrapada. En el cas del segon exemple, si fos al braç, l'articulació de l'arrel verbalitzada hauria canviat la localització del nas per la del braç.

Des d'una perspectiva morfofonològica, igual com passa amb els verbs de concordança, quan l'arrel verbalitzada consta d'un moviment de trajectòria, esdevenen rellevants per a la concordança la localització inicial i final, la trajectòria del moviment i/o l'orientació de la mà, tal com podem veure en el següent exemple:

(28) CADA_SETMANA ANAR, EXEMPLE, MENORCA_i NAVEGAR-FINS-A_i
DES-DE_i-NAVEGAR.

'Cada setmana vaig, per exemple, a Menorca amb vaixell: vaig i torno.'

MENORCA

NAVEGAR-FINS-A_i
(fins a Menorca)

DES-DE_i-NAVEGAR
(des de Menorca)

A l'exemple anterior observem que el punt d'inici de l'articulació de l'arrel verbalitzada NAVEGAR canvia segons l'argument locatiu. En el cas de 'navegar fins a Menorca' la direcció del verb va des de la informant al locus referencial establert per al locatiu, mentre que en el cas de 'navegar des de Menorca' és a la inversa.

Però si el verb no té moviment de trajectòria, sinó un moviment secundari direccional o bé circular, aleshores la concordança es marca mitjançant la localització i la direcció o l'orientació de la mà, o bé només amb la localització tal com podem veure en els següents exemples amb les arrels verbalitzades GUARDAR i OPERAR:

(29) a. ALTRES_i MENJAR 3_i-ACABAR 3_i-PORTAR-[PLAT]_{-class-A-Y} GUARDAR_{pl-A-Y}.
'Altres acaben de menjar, porten els plats i els guarden.'

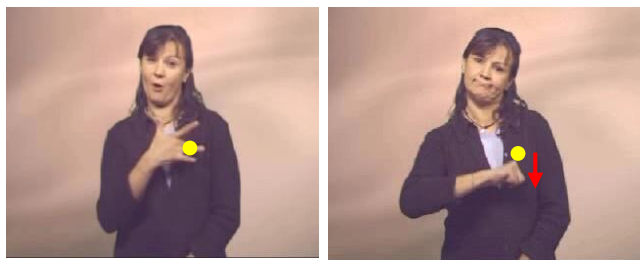
3_i-PORTAR-[PLAT]_{-class-A-Y}

GUARDAR_{pl-A-Y}

b. AHIR MEU PARE COR_Y OPERAR-EN_Y.¹³⁶

‘Ahir van operar el meu pare del cor.’

COR_Y

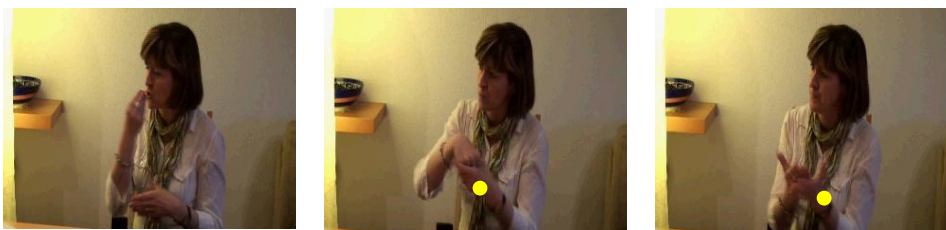
OPERAR.EN_Y

Tant el verb GUARDAR com OPERAR no tenen moviment de trajectòria, sinó un moviment secundari. En tots dos casos, la localització és el paràmetre principal mitjançant el qual es marca el locatiu, reforçada en el cas de GUARDAR per la direcció del moviment i, en el cas d’OPERAR, per l’orientació de la mà. En tots dos casos, la localització de l’articulació del verb es fixa a l’argument locatiu.

Ara bé, en LSC, no sempre es marca la concordança locativa mitjançant un <tret de nucli>. En ocasions, la llengua utilitza f-morfs independents que sintàcticament postulem que se situen al nucli del sintagma relacional. Es tracta de signes com DINS, SOTA, SOBRE, etc. tal com podem veure a l’exemple següent:

(30) NEN_{p-i} 3_i-MENJAR DINS_Y ESCOLA_Y.

‘Els nens mengen a l’escola.’

3_i-MENJAR

DINS_Y

ESCOLA_Y

Veiem que en aquests casos, la localització del signe DINS coincideix amb la del seu complement. A l’exemple de (30) l’arrel verbalitzada no pot concordar amb el locatiu, perquè està ancorada al cos i, per tant, la llengua utilitza un f-morf independent per a expressar el mateix concepte.

Per altra banda, Quadros i Quer (2008 [2006]) també inclouen els verbs denominats de concordança inversa, dels quals hem parlat a l’apartat 6.1.2, com a verbs espacials. Argumenten que aquests verbs (PREGUNTAR, AGAFAR, COMPRAR, COPIAR, etc.) seleccionen un argument locatiu, en lloc d’un argument de persona i que, per tant, la

¹³⁶ Quer et al. (2005).

concordança d'objecte no és de persona, sinó espacial. El concepte semàntic subjacent en aquest tipus de verbs, segons Quadros i Quer, és que inclouen l'operació d'obtenir alguna cosa d'algun lloc (*handling operation*) i per aquest motiu la trajectòria va des de l'argument locatiu fins al subjecte. Quan aquests verbs apareixen amb un morfema auxiliar de concordança, no obstant això, aquest auxiliar inicia la localització a l'argument subjecte i la finalitza a l'argument objecte (o argument intern), contradient la trajectòria que indica l'arrel lèxica, la qual s'inicia en el locus referencial de l'argument objecte i l'acaba en el locus referencial de l'argument subjecte.

En aquest treball també defensem que els verbs denominats de concordança inversa s'insereixen en una estructura espacial, és a dir, en la qual SV selecciona com a complement un SRel amb un nucli locatiu (descriptiu). Assumim que la preposició que s'insereix en el seu nucli en català la glossariem com a DE ('obtenir X DE Y'), la qual cosa provoca una inversió de la localització inicial i final de la trajectòria del verb, quan n'hi ha, perquè la localització és descriptiva, en aquests casos.

Així mateix, en els verbs de concordança inversa l'argument pot situar-se en dues posicions diferents, cada una de les quals condueix a una interpretació semàntica diferent. En el cas de verbs com COMPRAR, AGAFAR, CONVIDAR, RECOLLIR etc. considerats transitius, l'argument se situa a l'especificador del SRel i té la funció de X. El complement Y pot expressar-se o no. Si no s'expressa, aleshores la concordança locativa es produeix amb aquest argument:

(31) ALIMENT_{pl} DIFERENT_{pl-i} 1-COMPRAR-3_{pl-i}.

'Compro aliments diferents.'

DIFERENT_{pl-i}

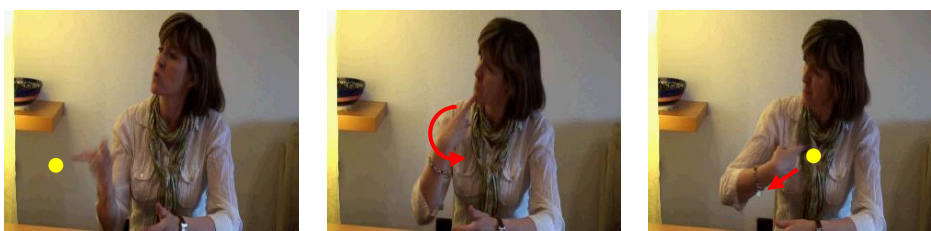

COMPRAR-3_{pl-i}

En canvi, en verbs com PREGUNTAR o COPIAR (alguna cosa d'algun lloc) l'argument se situa a la posició de complement de la preposició, i té la funció de Y. El verb principal, aleshores, concorda locativament amb aquest argument, abans que amb l'argument situat a la posició de l'especificador, el qual, com en el cas anterior, pot expressar-se o no.

(32) IX-2_{sg} 2-PREGUNTAR-1?

‘Em preguntes?’

IX-2_{sg}

2-PREGUNTAR-1

Seguint el marc teòric de Borer, postulem que les arrels verbalitzades s'interpreten com a espacials en el moment en què s'insereixen en una estructura espacial. A l'estructura espacial SV té com a complement un SRel, igual com a l'estructura ditransitiva. No obstant això, ambdues estructures mostren característiques diferents, atès que tal com hem vist a l'apartat 6.4.1.2, sobre la jerarquia dels arguments, a l'estructura amb SRel referencial a les arrels verbalitzades que consten de trajectòria, els arguments que es marquen mitjançant el <tret de nucli> 'localització' són l'argument situat a l'especificador del SV (subjecte) i l'objecte indirecte, situat a la posició de complement de (SRel) i, en canvi, a l'estructura espacial, el <tret de nucli> 'localització' prioritza el marcatge de l'especificador del SRel (objecte) i el del complement del SRel (locatiu), tal com podem veure en el següent exemple:

(33)

a. RECOLLIR-3 POSAR-3-EN-_i CAMPS-DE-CONCENTRACIÓ_i IX_{-dem.}¹³⁷

‘Els recollien [els jueus] i els posaven en camps de concentració.’

3-RECOLLIR-3

3-POSAR-3-EN-_i

A l'exemple anterior, l'arrel verbalitzada POSAR-3-EN-_i està inserida en una estructura espacial, amb un nucli descriptiu (dins del camp de concentració). La localització inicial se situa al locus referencial de l'objecte directe (els jueus), i la localització final en el locus referencial de 'camp de concentració'. L'arrel verbalitzada, també concorda amb el

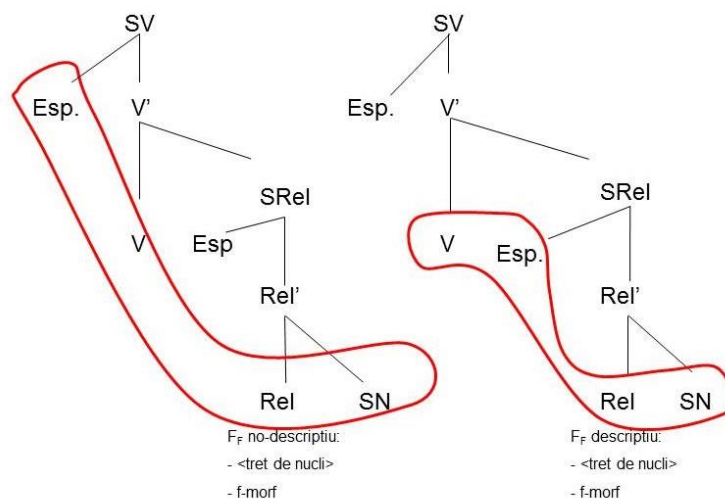
¹³⁷ Conte d'Anna Frank', Webvisual.tv.

subjecte (especificador del SV), però no ho fa a través de la localització, sinó mitjançant un classificador de manipulació.

Des de la perspectiva d'aquest treball, el que diferencia el context referencial de l'espacial no són les propietats de l'argument, tal com defensa Janís (1995:212 (25)), com tampoc ho són les propietats de l'arrel verbalitzada, sinó les propietats de l'estructura on s'insereixen aquestes arrels. Així, postulem que en el cas de l'estructura ditransitiva el F_F que es troba en el nucli del SRel és no descriptiu, mentre que en el cas de l'estructura espacial, el F_F és descriptiu (des d'un punt de vista topogràfic). La presència d'aquest Sintagma Relacional amb aquesta partícula funcional té com a conseqüència una interpretació física, a més de sintàctica, de la localització. També té com a conseqüència la prioritat de la relació física (topogràfica) entre els arguments del SRel abans que la referencial dels arguments del SV. Per aquest motiu, els verbs espacials concorden abans amb el locatiu i l'objecte directe que amb el subjecte. En canvi, a l'estructura amb un SRel de nucli referencial, la interpretació només és sintàctica, no física, i la partícula funcional inserida en el nucli del sintagma relacional indica semànticament una transferència i no una descripció topogràfica, tal com representem a continuació:

(34)

- a. Verbs de concordança ditransitiva (referencial) b. Verbs de concordança inversa / espacials

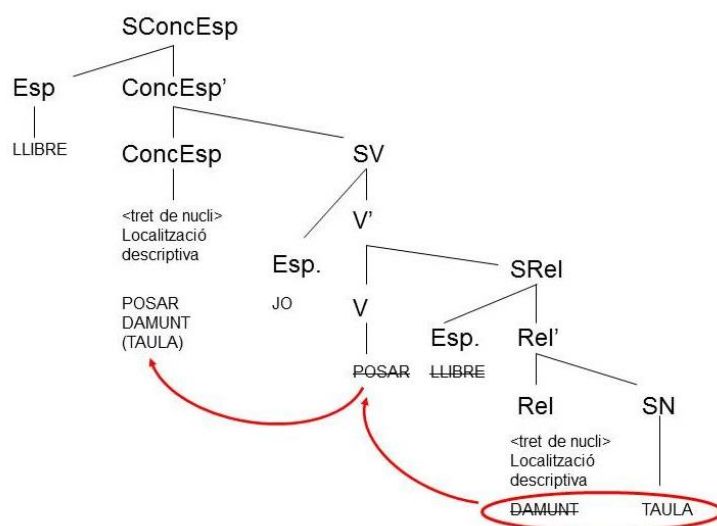
A l'estructura espacial, a la qual s'insereixen els denominats verbs espacials i de concordança inversa, en LSC, el F_F pot constar o bé d'un <tret de nucli>, o bé, d'un f-morf independent. Quan ho fa a través d'un <tret de nucli> la localització esdevé un paràmetre

bàsic. Aquesta localització és descriptiva i l'arrel verbalitzada concorda amb aquesta localització. En els enunciats del tipus 'Poso el llibre damunt la taula', primer s'estableix el locus referencial de l'argument *taula*, que és no descriptiu o referencial i després el verb concorda amb la localització descriptiva que estableix la partícula funcional situada en el nucli del SRel, a l'exemple anterior, *damunt*. Si en lloc de 'Poso el llibre damunt la taula' diguéssim 'Poso el llibre sota la taula' el punt final del verb POSAR seria diferent, d'acord amb el que assenjala la preposició i en relació amb el locus referencial establert prèviament per a *taula*.

Quan l'estructura consta de dos arguments, un posicionat a l'especificador del SRel i l'altre posicionat com a complement del SRel, la llengua prioritza la concordança amb el complement del SRel abans que amb l'especificador, encara que, sempre que pot, concorda amb tots dos, mitjançant la localització inicial i final.

La diferència que trobem entre l'estructura ditransitiva i l'estructura espacial pel que fa a la jerarquia dels arguments ens fa pensar en l'existència d'una projecció funcional Concordança Espacial, diferent de la Concordança de Persona, que posa de manifest la relació entre l'argument situat a l'especificador del SRel i l'argument situat a la posició de complement del SRel. Postulem que aquesta projecció funcional de Concordança Espacial es troba immediatament a sobre del SV, tal com representem a continuació:

(35)

Quan SRel es combina amb SV, dins la projecció funcional Concordança Espacial, l'arrel verbalitzada queda saturada pel que fa al paràmetre de la localització. Per aquest motiu en la concordança espacial l'arrel verbalitzada marca, mitjançant la localització inicial i final, la relació entre els arguments del nucli espacial, és a dir entre l'argument situat a

l'especificador del SRel i l'argument situat a la posició de complement del SRel i no la relació entre els seus propis arguments (el seu especificador i el seu complement).

La projecció funcional Concordança Espacial no es troba en situació complementària amb la projecció funcional Concordança de Persona. Això vol dir que poden combinar-se totes dues amb l'arrel verbalitzada. Assumim que la Concordança de Persona està situada més amunt que la Concordança Espacial, atès que, si hi ha Concordança espacial, aleshores la Concordança de persona no pot marcar-se mitjançant el paràmetre de la localització, que ha quedat saturat amb la projecció funcional Concordança Espacial. Per aquest motiu, la concordança de persona aleshores es marca, o bé, mitjançant classificadors, o bé, mitjançant un f-morf independent, com és l'auxiliar de concordança.

Considerem que aquesta anàlisi pot explicar el motiu pel qual els verbs de concordança inversa poden aparèixer conjuntament amb l'auxiliar de concordança. Postulem que les arrels verbalitzades de concordança inversa no es desplacen fins al nucli de la projecció funcional Concordança de persona (pel que fa a la localització). No ho fan, perquè la localització marca la concordança espacial producte de la combinació amb SRel descriptiu. Per aquest motiu no només conserven el moviment invers, sinó que també poden comparèixer amb l'auxiliar de concordança, situat en el nucli de la projecció funcional Concordança de Persona, tal com mostrem a l'exemple i a la representació sintàctica següent:

(36) Quer et al. (2005)

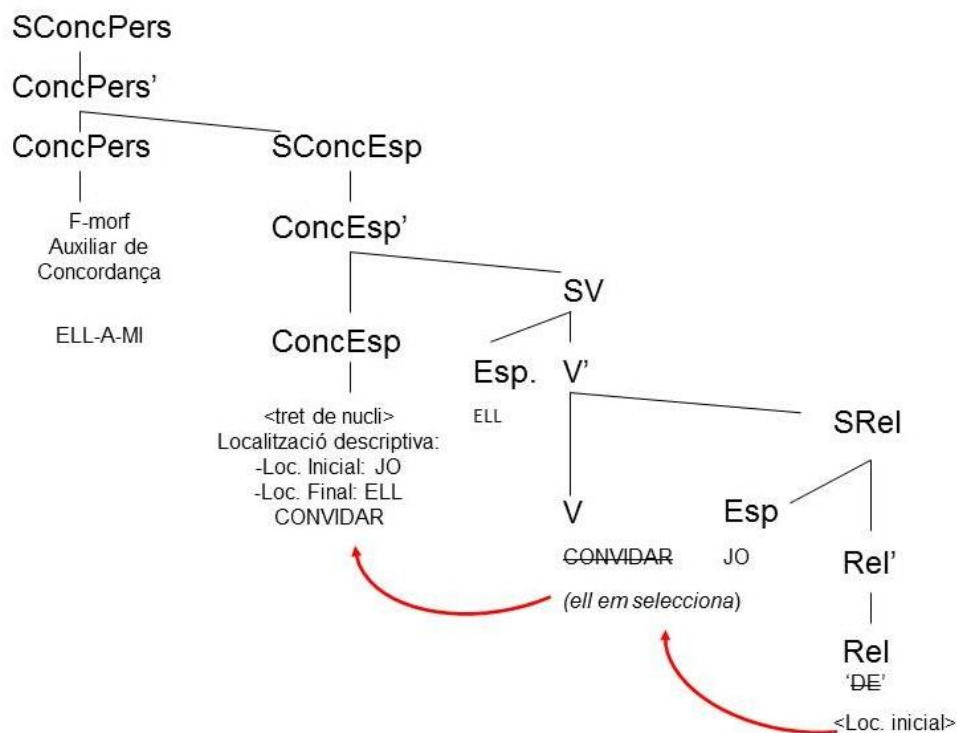
IX-3_{sg} CASAMENT 3-IX-1 3-CONVIDAR-1 SABER-NO

'No sé si em convidarà al seu casament.'

3-IX-1

3-CONVIDAR-1

L'arrel verbalitzada CONVIDAR té una estructura fonològica de concordança inversa, que podria interpretar-se com 'tu m'agafes de', o bé 'tu em selecciones de'. En conseqüència, la localització inicial coincideix amb la de l'objecte seleccionat i la localització final coincideix amb la del subjecte que selecciona. Però la concordança de persona marca quin és l'argument subjecte respecte del verb i quin l'objecte, per la qual cosa, aquesta concordança inversa espacial pot provocar un error d'interpretació, que pot aclarir-se (opcionalment) amb la inserció del f-morf independent (l'auxiliar de concordança TU-A-MI) en el nucli de la projecció funcional Concordança Persona. L'arrel verbalitzada CONVIDAR se situa en el nucli de la projecció funcional Concordança Espacial, marcant la relació espacial entre els arguments i no es desplaça fins al nucli de la projecció funcional Concordança Persona, on hi ha inserit el f-morf independent, auxiliar de concordança, TU-A-MI, que marca la funció dels arguments subjecte i objecte.

Així mateix, l'arrel verbalitzada pot concordar amb els seus arguments a través de classificadors (que es realitzen explícitament a través de la configuració de la mà) o de l'orientació de la mà. És a dir, a través d'altres paràmetres fonològics diferents de la localització. Per exemple, a l'oració 'Poso un llibre damunt la taula' la llengua utilitza la configuració (un classificador de manipulació) per a expressar la concordança amb l'especificador del SV (jo). Aquest fenomen també el trobem a l'estructura ditransitiva, on el verb prioritza el marcatge de l'argument subjecte i objecte indirecte, pel que fa al

paràmetre de la localització, però, en canvi, pot utilitzar altres paràmetres, com la configuració (mitjançant classificadors), per marcar la concordança amb l'objecte directe.

En conseqüència, concloem que la concordança de Persona i la concordança Espacial (amb l'argument locatiu) tenen característiques morfofonològiques similars (utilitzen la localització, la trajectòria del moviment i l'orientació), però es diferencien per les propietats sintàctiques i semàntiques de l'estructura. Des d'un punt de vista semàntic, a la concordança de Persona, la localització només és referencial (no-descriptiva), mentre que a la concordança locativa (o Espacial), a més de referencial, és topogràficament descriptiva.

Des d'una perspectiva sintàctica, es diferencien perquè quan l'arrel verbalitzada pot concordar amb dos arguments, mitjançant la localització inicial i final, a l'estructura referencial (ditransitiva), l'arrel verbalitzada concorda amb l'argument subjecte i objecte indirecte, mentre que a l'estructura descriptiva concorda amb l'argument objecte directe i l'argument locatiu. Hem interpretat que això passa a causa de l'existència d'una projecció funcional Concordança Espacial diferent de la projecció funcional Concordança de Persona. Postulem que la projecció funcional Concordança Espacial està situada més a prop de l'arrel verbalitzada que la projecció funcional Concordança de Persona. Per aquest motiu, quan l'arrel verbalitzada es desplaça fins al <tret de nucli> de la projecció funcional Concordança Espacial satura el paràmetre de la localització, i ja no el pot utilitzar per al marcatge de la Concordança de Persona.

6.4.3. Concordança de Nombre

En LSC, els verbs poden marcar el nombre plural gramatical dels arguments de diferents maneres, segons les seves característiques fonològiques i segons l'estructura sintàctica on s'han inserit. En general, el plural gramatical del subjecte es marca a través de pronoms o col·lectivitzant-lo i, en conseqüència, tractant-lo com a una entitat, però opcionalment també es pot marcar mitjançant un <tret de nucli>. En aquest apartat ens centrarem principalment en el plural múltiple, tot i que en ocasions esmentarem també casos fronterers amb la pluriaccionalitat o bé casos on es marquen tots dos a la vegada, com en el plural dual.

En LSC, el plural gramatical dels arguments es pot marcar mitjançant dues de les tres formes que es preveuen en el marc teòric de Borer (2005a,b):¹³⁸

¹³⁸ No hem identificat cap f-morf independent (signe auxiliar) que s'utilitzi per a marcar el plural gramatical.

- a) Mitjançant un pronom de persona que marca el plural o bé un argument quantificat.
- b) Mitjançant un <tret de nucli>.

En el primer cas, el verb no modifica morfofonològicament l'arrel verbal, però en el segon supòsit, sí. Quan l'arrel es modifica morfofonològicament, ho pot fer de diverses maneres:

- a) Mitjançant el paràmetre del moviment:
 - a. Traçant una trajectòria en forma d'arc.
- b) Mitjançant el paràmetre de la configuració:
 - a. Doble articulador
 - b. Incorporació del numeral
 - c. Classificadors

Com veurem, mitjançant el doble articulador en LSC es pot marcar tant el plural dual com el múltiple. Vegem cada un d'aquests <trets de nucli> amb més detall.

6.4.3.1. Moviment de trajectòria en forma d'arc

El moviment de trajectòria en forma d'arc s'utilitza per marcar la concordança de nombre de plural gramatical múltiple de l'objecte directe o de l'objecte indirecte sempre que no hi hagi una restricció fonològica que impedeixi marcar-lo i en les circumstàncies següents:

- Marquen el plural gramatical múltiple de l'objecte directe mitjançant la trajectòria en arc els verbs que s'insereixen en una estructura transitiva, amb SN com a complement.
- Marquen el plural gramatical múltiple de l'objecte indirecte mitjançant una trajectòria amb arc els verbs que s'insereixen en una estructura ditransitiva amb un SRel referencial (context no descriptiu) com a complement.

Ho podem veure en els següents exemples:

(37)

- a. IX-2_{sg} VEÏNS_{pl-i} AVISAR-3_{pl-i} JA?¹³⁹
'Ja has avisat els veïns?'

¹³⁹ Exemple de Quer et al. (2005).

AVISAR_{pl-i}

b. NEN_{pl-i} CADA-U_{pl-i} IX-1_{sg} LLIBRE 1-DONAR-3_{pl-i..}

'Dono un llibre a cada nen.'

NEN_{pl-i}

CADA-U_{pl-i}

1-DONAR-3_{pl-i}

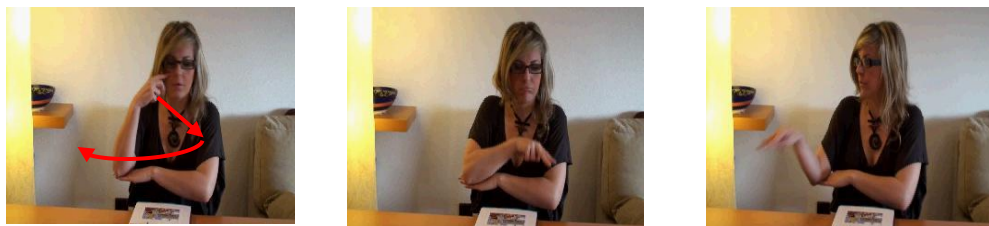
El verb AVISAR de l'exemple (37a) està inserit en una estructura transitiva amb un SN com a complement. Per altra banda, no té una restricció fonològica forta, perquè encara que a la forma de citació no té moviment de trajectòria, sinó un moviment secundari direccional que es repeteix, no està ancorat al cos. El que fa la signant és afegir-hi una trajectòria i el doble articulador per marcar la pluralitat de l'argument objecte.

El verb DONAR de l'exemple (37b) està inserit en una estructura ditransitiva amb un SRel no descriptiu com a complement. En el plural múltiple afegeix una trajectòria en forma d'arc que abraça l'argument plural objecte indirecte.

Fins i tot, alguns verbs de concordança parcial (perquè estan parcialment ancorats al cos), com VEURE, VISITAR, CONÈIXER, etc. també afegeixen aquest moviment en forma d'arc per marcar la concordança de nombre plural de l'objecte quan estan inserits en una de les dues estructures anteriors:

(38) ASTÈRIX_i MÉS_ALT, PETIT_{pl-x} PERSONA_{pl-x} PETIT_{pl-x} MÉS_ALT
VEURE VEURE-3_{pl-x}.

'L'Astèrix és més alt i veu les persones petites.'

VEURE-3_{pl-x}

El verb VEURE està parcialment ancorat al cos. Pot concordar amb l'objecte directe modificant la localització final, però no la localització inicial, que sempre és al pòmul del signant. A l'exemple de (38) la signant traça un moviment en forma d'arc en el locus referencial de l'objecte directe.

No obstant això, també hi ha un grup de verbs que utilitzen el moviment de trajectòria en forma d'arc per marcar la concordança de nombre plural de l'argument subjecte. Es tracta dels verbs que s'articulen amb el doble articulador (a la forma de citació) i que impliquen un nombre mínim de dos participants. Són predicats col·lectius del tipus DEBATRE, DISCUTIR, ACORDAR, etc. Aquests verbs marquen el plural gramatical de l'argument subjecte (superior a dos) executant el verb amb un moviment de trajectòria en forma d'arc:

(39)

a. 3-DEBATEN (dues persones)

b. 3_{pl}-DEBATEN (més de dues persones)

Com podem veure amb les imatges, a l'exemple de (39a) la trajectòria del verb és recta, mentre que a l'exemple (39b), que indica un nombre plural superior a dos, la trajectòria

forma un arc. Però es tracta d'un tipus de verb concret, que implica una reciprocitat intrínseca.

6.4.3.2. Doble articulador

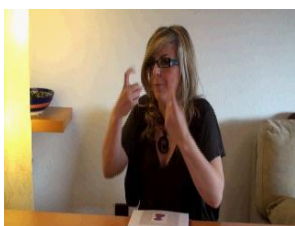
Els verbs que a la forma de citació s'articulen amb una sola mà, poden aparèixer articulats amb les dues mans. L'ús del doble articulador per part dels verbs que no el tenen a la forma de citació pot tenir dues interpretacions gramaticals:

- Plural gramatical de l'argument
- Quantificació de l'esdeveniment (intensitat / pluriaccionalitat)

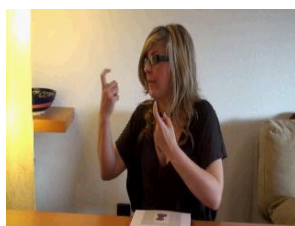
L'ús del doble articulador pot acompanyar el marcatge del plural gramatical (ho hem vist en els exemples de l'arrel verbalitzada AVISAR-3_{pl-i}, de (37a), per exemple), i pot marcar tant el plural gramatical de l'argument subjecte com de l'objecte. Tot i que es tracta de casos molt fronterers amb la pluriaccionalitat, en general, el marcatge del plural gramatical de l'argument es distingeix de la pluriaccionalitat, perquè es realitza amb un moviment simultani i mantenint una localització paral·lela, tal com mostrem en els següents exemples:

(40)

- a. PERSONA_{pl-i} 3_{pl-i}-FALTAR-3_{pl-i} MOLT ALTRES 3_{pl-i}-FALTAR-3_{pl-i} MOLT NO.
'[Hi ha] persones [que] els falta molt, [mentre que] a altres no.'

3_{pl-i}-FALTAR-3_{pl-i}

3_{pl-i}-FALTAR-3_{pl-i}

- b. TOTHOM_{pl-i} 3_{pl-i}-VEURE-3_{sg} VIURE-AMB-ANGOIXA.¹⁴⁰
'Tothom el va veure, [i] vivia angoixat.'

¹⁴⁰ Conte 'Sant Jordi'. Webvisual.tv.

3_{pl-i}-VEURE-3_{-sg}

A les seqüències de l'exemple (40a) i (40b) els signants articulen les arrels verbalitzades FALTAR i VEURE amb el doble articulador i amb un moviment simultani per marcar el plural gramatical dels arguments (en el cas de (40a) coincideixen el subjecte plural i l'objecte plural, però en el cas de (40b) l'argument múltiple és el subjecte). La localització, la trajectòria del moviment i l'orientació de les mans és paral·lela per a totes dues mans.

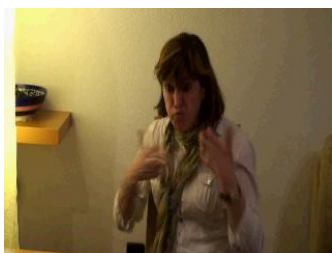
Per altra banda, el doble articulador amb un moviment simultani i paral·lel de les dues mans també pot marcar la quantificació de l'esdeveniment pel que fa a la intensitat. La diferència principal entre la intensitat (quan es marca a través del doble articulador i moviment simultani de les dues mans), i el plural gramatical és l'expressió facial, molt emfàtica en el cas de la quantificació de l'esdeveniment, però també n'hi ha altres, com el tipus d'estructura. Si a l'estructura no hi apareix explícitament un argument plural, el doble articulador de l'arrel verbalitzada fa referència a la quantificació de l'esdeveniment:

(41)

a.

GAT MOLESTAR-SE_{intensitat} ENFADAR_{intensitat} ESGARRAPAR.
Galtes inflades

'El gat es molesta i s'enfada molt, [l']esgarrapa.'

MOLESTAR-SE_{intensitat}

A l'exemple anterior, a banda de la pròpia estructura, sense un argument plural, l'expressió facial paral·lela a l'articulació de l'arrel verbalitzada indica la quantificació de l'esdeveniment relatiu al grau d'intensitat.

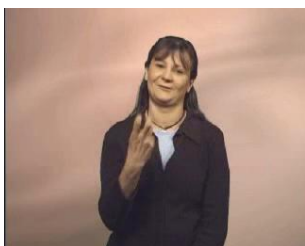
Per tant, tot i que el doble articulador pot marcar diversos aspectes gramaticals hi ha diferències morfofonològiques i sintàctiques que ajuden a distingir-los, encara que també hi ha contextos on el marcatge pot ser ambigu, com veurem a l'apartat 6.4.3.5.

6.4.3.3. Incorporació del numeral

D'acord amb Quer et al. (2005), alguns verbs que tenen com a configuració bàsica el dit índex, com FALTAR, HAVER, ACOSTAR, DONAR, poden incorporar el numeral per marcar el plural gramatical. No són tots els verbs que es configuren amb el dit índex, atès que verbs ancorats al cos com FERIR o RECORDAR no l'incorporen. No hem entrat en la investigació d'aquest tipus de marcatge del plural en els verbs de la LSC, de manera que ens remetem als exemples que descriuen Quer et al. (2005), només amb l'objectiu de mostrar que aquest tipus de marcatge també existeix en LSC. Així mateix, tal com especifiquen Quer et al. (2005), la incorporació del numeral arriba fins al 5 en signes que es realitzen amb una sola mà o bé a 10 quan poden realitzar-se amb les dues mans. A partir de 10 el nombre s'articula com a un signe a part de la realització del verb:

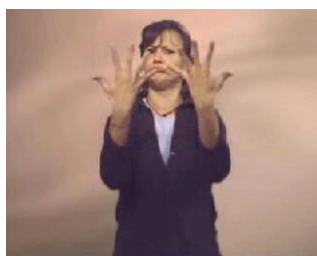
(42)

- a. IX_{-2sg} PAPER_{pl-i} 3_{pl-i-numeral}.FALTAR-A-2.
'Et falten dos papers.'

3_{pl-i-numeral}.FALTAR_A_2

- b. LLIBRE_{pl-i} DEU 1-DONAR-3_{pl-i-numeral}-A-2_{sg}.
'Et dono deu llibres.'

1-DONAR-3_{pl-i-numeral}.A-2_{sg}

A l'exemple de (42a) veiem que l'arrel verbalitzada FALTAR es realitza amb dos dits, en lloc de com es realitza habitualment (amb un sol dit). Si en lloc de dos, fossin tres els papers que faltessin, la signant realitzaria el verb amb tres dits en lloc d'un. En el segon

exemple, veiem que la signant incorpora el numeral 10 a la configuració de l'arrel verbalitzada DONAR, i l'articula amb el doble articulador.

Pel que sembla, la incorporació del numeral com a plural gramatical el trobem en estructures intransitives (marcant el nombre de l'argument subjecte) i estructures transitives (marcant el nombre de l'argument objecte).

6.4.3.4. Ús dels classificadors

Per altra banda, els verbs que accepten la incorporació del numeral també solen acceptar la incorporació d'altres classificadors, siguin d'entitat o siguin de manipulació per marcar el plural gramatical dels arguments. En el capítol 5 ja hem comentat que des de la nostra perspectiva entenem que la projecció funcional classificador és un tipus de concordança (o bé apareix combinada amb la projecció funcional Concordança). Mitjançant els classificadors es poden especificar moltes característiques dels arguments del verb: la forma de l'argument, el moviment de l'argument i també el nombre de l'argument. Tal com hem comentat al capítol 5, en aquest treball no hem tractat les construccions amb classificadors, però sí que en aquest apartat posem un exemple d'una construcció amb classificador en el qual aquest marca el nombre gramatical de l'argument subjecte. Els exemples estan trets de Quer et al. (2005):

(43)

- a. IX_{-dem} MATÍ MASCULÍ IX_{-poss} CASA MASCULÍ PERSONA_{-i} 3_{sg-i-class}-VENIR.
'Aquest matí ha vingut a casa meva un home.'

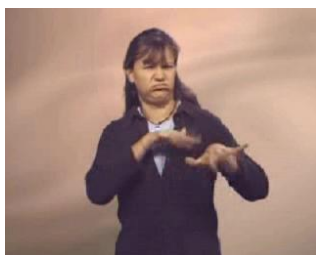
3_{sg-i-class}-VENIR

- b. IX_{-dem} MATÍ IX_{-poss} CASA MASCULÍ TRES PERSONA_{pl-i} 3_{pl-i-class}-VENIR.
'Aquest matí han vingut a casa meva tres homes.'

3_{pl-i-class}-VENIR

c. AHIR PERSONA_{pl-i} MOLTES_{pl-i} 3_{pl-i-class}-MANIFESTAR.

3_{pl-i-class}-MANIFESTAR

En tots tres casos el classificador d'entitat marca el plural gramatical del subjecte. Es tracta d'una molt petita mostra de la relació entre els classificadors i la concordança, la qual, com hem comentat anteriorment en més d'una ocasió, no tractarem en aquest treball.

6.4.3.5. La frontera amb la pluralitat de l'esdeveniment/pluriaccionalitat

En ocasions pot resultar difícil distingir si l'arrel verbalitzada marca el plural gramatical dels arguments, o bé marca la pluriaccionalitat. Tot i que en general hi ha diferències morfològiques, que indiquen si és una interpretació o l'altra, també hi ha ocasions en què coincideixen. Per exemple, en els casos que mostrem a continuació el moviment és diferent del descrit per defecte tant en el marcatge del plural gramatical de l'argument com en el marcatge de la pluriaccionalitat:

(44)

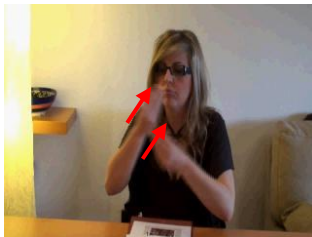
- a. OPORTUNITAT, IX-1_{sg-i} IX-3_{sg-x}, IX-dual-i-x TELEVISOR_y MATEIX
 IX-dem-y 1_{pl-i-x}-AGAFAR-y / [1_{pl}-AGAFAR-3_{sg-y}]pl-esdev.
 'És una oportunitat, jo i ell, tots dos, agafem el mateix televisor [a la vegada].'

1_{pl-i-x}-AGAFAR-y / [1_{pl}-AGAFAR-3_{sg-y}]pl-esdev

- b. MASCULÍ TAULA FEMENÍ IX_{-dem.} TAULA
 MENJAR-3_{pl-i} ALIMENT_{pl-i}.

‘Aquí, nois i noies mengen aliments asseguts en una taula.’

MENJAR-3_{pl-i}

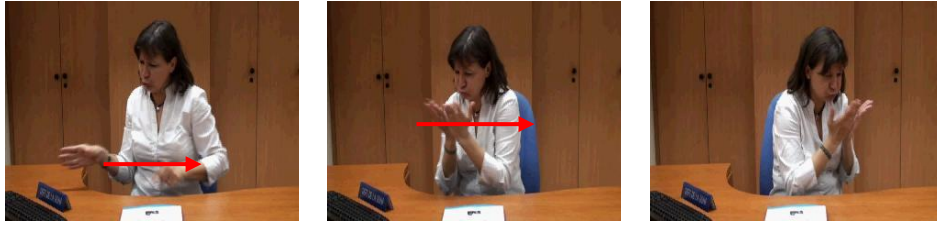
A l'exemple de (44a) el punt de partida i la trajectòria del moviment és diferent per a cada mà, com en el marcatge de la pluriaccionalitat, però, en canvi, el moviment és simultani, com en el marcatge del plural gramatical de l'argument. El signant fa el moviment simultani perquè destaca que els dos participants van fer la mateixa acció simultàniament, però l'esdeveniment pot interpretar-se com a pluriaccional, perquè la localització inicial és diferent. En canvi, a l'exemple de MENJAR de (44b) la situació s'inverteix. La informant articula l'arrel verbalitzada amb el doble articulador de forma alterna, com en el marcatge de la pluriaccionalitat i no amb un moviment simultani de les dues mans, característic del marcatge del plural gramatical de l'argument. No obstant això, l'arrel verbalitzada MENJAR consta, a la forma de citació, d'un moviment repetit i la signant realitza una repetició amb cada mà i no una reduplicació de tota l'arrel verbalitzada sencera amb cada mà, com passaria si marqués la pluriaccionalitat. Per aquest motiu, encara que el moviment sigui altern, l'esdeveniment pot interpretar-se com a únic.

A banda d'aquests exemples que impliquen el doble articulador, també hi ha altres contextos on la interpretació entre el plural gramatical dels argument si la pluriaccionalitat pot ser ambigua. Per exemple, els verbs que tenen un moviment secundari (repetit o no) que s'insereixen en estructures que marquen el plural gramatical mitjançant una trajectòria en forma d'arc poden combinar la repetició del moviment secundari de l'arrel amb la trajectòria d'arc. Quan no hi ha pauses durant l'execució de la trajectòria en forma

d'arc, encara que hi hagi petits moviments secundaris, aleshores estem parlant del marcatge del plural gramatical múltiple en els termes que hem exposat a l'apartat 6.4.3.1, com podem veure en el següent exemple:

(45)

CURS ACABAR, ASSIGNATURA_{pl-i} DEU, IGUAL, TOT_i 1-ESTUDIAR_{i-pl-#}.
'El curs ha acabat, [tenia] deu assignatures, [però és] igual; les he estudiat molt totes.'

TOT_i

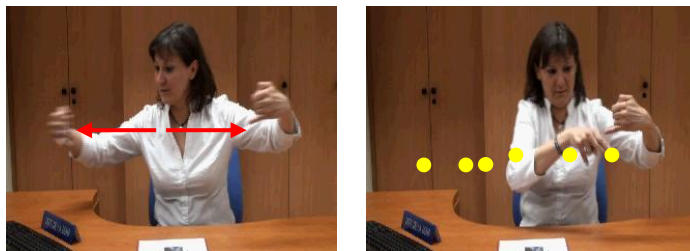
1-ESTUDIAR_{i-pl-#}

A l'exemple anterior, la signant articula una trajectòria contínua que afegeix petits moviments secundaris, però no fa pauses al llarg de la trajectòria, sinó que l'articula de forma continuada.

Aquests casos es diferencien de la pluriaccionalitat, perquè en aquest darrer cas la reduplicació de l'arrel verbalitzada es produeix en localitzacions diferents (siguin al llarg d'una trajectòria linial o bé sigui en punts diferents de l'espai) amb pauses marcades entre una reduplicació i l'altra, com podem veure en el següent exemple:

(46)

a. CORDA_{sg-i} [TALLAR-3_{sg-i}]_{pl-esdev}.
'He tallat la corda per diferents punts.'

CORDA

[TALLAR-3_{sg-i}]_{pl-esdev}

L'exemple anterior és un cas de pluriaccionalitat. L'objecte directe és singular i encara que el verb TALLAR traci una línia recta, el verb fa una pausa entre repetició i repetició indicant els diferents punts per on es talla la corda.

Però hi ha altres casos en què la frontera entre el plural gramatical i la pluriaccionalitat, no és gens clara, com el cas del plural distributiu. En aquest treball l'hem inclòs al capítol 9, on tractarem la quantitat, perquè considerem que denota participants diferents, però molts investigadors el consideren un plural gramatical múltiple de l'argument, perquè l'arrel verbalitzada traça una trajectòria, tal com podem veure a l'exemple següent, en què l'arrel verbalitzada AVISAR marca el plural distributiu de l'objecte directe reduplicant l'arrel verbalitzada en una localització diferent cada vegada (en aquest exemple, al llarg d'una línia vertical).

(47)

SÍ AHIR IX-1_{sg} 1-AVISAR-3_{pl-distr.}
 'Sí, ahir ja vaig avisar a cada un dels veïns.'

1-AVISAR-3_{pl-distr.}

En tot cas, aquesta ambigüitat en casos fronterers també la trobem en les llengües orals, tal com mostra Laca (2006), encara que, sens dubte, són casos en els quals seria interessant aprofundir en una recerca futura.

6.4.4. Resum del capítol

En definitiva, al llarg del capítol hem distingit i analitzat tres tipus de concordança en LSC: la Concordança de Persona, la Concordança Espacial i la Concordança de Nombre. Hem descrit els <trets de nucli> propis de cada tipus de concordança, els quals llistem a continuació:

	REALITZACIÓ MORFOFONOLÒGICA DEL <TRET DE NUCLI>
Concordança de Persona	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Localització ➤ Orientació de la mà ➤ Trajectòria del moviment

Concordança Espacial	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Localització ➤ Orientació de la mà ➤ Trajectòria del moviment
Concordança de Nombre	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Trajectòria en forma d'arc ➤ Doble articulador ➤ Incorporació del numeral ➤ Classificadors

Tant en el cas de la projecció funcional Concordança de Persona com Espacial, els <trets de nucli> poden realitzar-se simultàniament (una arrel pot mostrar concordança a través de l'orientació de la mà, la localització i la trajectòria del moviment a la vegada), o bé a través de dos o d'un sol paràmetre.

Però a diferència d'altres treballs d'investigació sobre la concordança en les llengües de signes, en aquest capítol hem destacat el paper de la localització també en el marcatge de la concordança de persona, no només en els verbs denominats 'de concordança', dins l'àmbit de recerca de les llengües de signes, sinó també a les arrels verbalitzades considerades 'invariables' (no ancorades al cos). Hem argumentat que la localització marca, sempre que és possible, la relació entre l'arrel verbalitzada i els arguments. Ara bé, quan hi ha algun tipus de restricció que impedeix el moviment de l'arrel verbalitzada al nucli de la projecció funcional Concordança de Persona i aquest no pot interpretar-se pel context sintàctic (és a dir, llevat dels casos en què l'argument és nul), aleshores la concordança pot marcar-se, o bé mitjançant un f-morf independent (auxiliar de concordança) o bé, mitjançant un pronom (a través de la Concordança nucli-especificador).

També hem vist que en LSC, com en altres llengües naturals, hi ha una jerarquia en el marcatge de la concordança dels arguments i hem atribuït aquesta jerarquia al tipus d'estructura sintàctica. Quan per raons fonològiques l'arrel verbalitzada no pot marcar la concordança amb tots els arguments, la jerarquia prioritza el marcatge de l'argument situat a la posició de complement abans que el situat a la posició d'especificador. Per aquest motiu, pel que fa a la concordança de Persona, a les estructures transitives l'arrel verbalitzada, en cas de no poder concordar amb el subjecte i l'objecte, prioritza la concordança amb l'objecte directe, a diferència de les estructures intransitives d'un sol argument, on postulem que el verb marca la concordança amb el subjecte.

No obstant això, la mateixa jerarquia dels arguments fa que quan hi ha Concordança Espacial, amb un <tret de nucli> descriptiu, el marcatge de la concordança es realitzi entre l'argument situat a l'especificador del SRel i l'argument situat a la posició de complement del SRel. Això fa que a les estructures amb Concordança Espacial l'arrel verbalitzada prioritzi el marcatge de l'argument objecte (situat a l'especificador de SRel) i l'argument locatiu (situat a la posició de complement de SRel) abans que amb l'argument subjecte.

A l'apartat 6.4.2 hem argumentat que aquesta diferència entre ambdós tipus d'estructura es produeix a causa que la projecció funcional Concordança Espacial està situada més a prop de l'arrel verbalitzada que la projecció funcional Concordança de Persona. La projecció funcional Concordança Espacial provoca la saturació de l'arrel verbalitzada pel que fa als paràmetres de la localització, orientació i trajectòria del moviment, i no permet que es marqui la concordança de persona mitjançant aquests paràmetres. Però això no impedeix que la marqui mitjançant altres paràmetres, com la configuració (a través de classificadors).

Pel que fa a la Concordança de Nombre, hem vist com en LSC aquest tipus de concordança es marca, mitjançant la trajectòria en forma d'arc i el doble articulador, encara que algunes arrels i en alguns contextos el marquen mitjançant la incorporació del numeral o del classificador.

Mitjançant el <tret de nucli> que consisteix en un moviment de trajectòria en forma d'arc es marca el plural gramatical de l'objecte directe de l'estructura transitiva i el plural gramatical de l'objecte indirecte de l'estructura ditransitiva.

En canvi, mitjançant el <tret de nucli> que consta del doble articulador l'arrel verbalitzada pot marcar tant el plural gramatical de l'argument subjecte com de l'argument objecte.

Capítol 7

7. La projecció funcional Aspecte (SAsp)

Als apartats 3.5 del capítol 3 i 5.7, del capítol 5 hem tractat alguns punts importants de l'estudi de l'aspecte en les llengües naturals. Entre aquests punts, hem destacat la distinció entre l'aspecte lèxic i l'aspecte gramatical. En aquest treball seguim el marc teòric de Borer (2005a,b), en el sentit que considerem que l'aspecte es construeix principalment a la sintaxi, perquè, tal com defensa Borer, partim de la concepció que la sintaxi proporciona fórmules que la semàntica interpreta. No obstant això, les propietats de la modalitat articulatòria de les llengües de signes fan possible que aquestes gramaticalitzin l'aspectualitat tant a nivell d'arrel verbalitzada (en la forma de citació), com a nivell d'aspecte gramatical (és a dir, d'arrel verbalitzada inserida en una projecció funcional).

Dins del que considerem 'nivell lèxic', en aquest capítol veurem com en LSC, igual com passa en altres llengües de signes, les arrels verbalitzades poden mostrar una vinculació entre la forma morfofonològica i l'estructura eventiva conceptual. Segons la nostra perspectiva, quan l'arrel s'insereix en un sintagma verbal es combina amb un Functor Lèxic (F_L) que fa que l'arrel sigui equivalent a V. Aquest F_L , per tant, la identifica com a predicat d'esdeveniments i a la vegada condiona la seva forma morfofonològica. En aquest treball assumim que la combinació entre aquest F_L i l'arrel lèxica determina el que es denomina aspecte 'lèxic', és a dir, al significat que interpretem quan l'arrel es troba en la forma de citació (fora de context). Però a partir d'aquí, tal i com defensa Borer, considerem que, tot i que les arrels poden tenir una aspectualitat 'lèxica', aquesta és modificable i s'acaba de construir a la sintaxi.

Per altra banda, dins del que es considera nivell sintàctic, en aquest capítol veurem com en LSC, mitjançant la projecció funcional Aspecte s'expressen diferents conceptes aspectuals. L'aspectualitat gramatical pot modificar tant la forma morfofonològica com la interpretació semàntica de les arrels que s'insereixen en el seu nucli. A la vegada, però, hi ha certs conceptes aspectuals que poden interpretar-se d'una manera o d'una altra segons el significat aspectual de l'arrel verbalitzada (per exemple, la durativitat en arrels que denoten un esdeveniment puntual de canvi d'estat respecte la interpretació que reben la resta d'arrels en el mateix context aspectual). És a dir que ambdues, arrel i estructura, es modifiquen mútuament. Així mateix, no totes les arrels expressen

formalment un concepte aspectual de la mateixa manera. En ocasions, l'estructura eventiva pròpia de l'arrel verbalitzada, o bé la seva forma morfofonològica, o bé totes dues alhora, restringeixen la manera com s'expressa un valor aspectual gramatical. Això no vol dir que aquell valor conceptual no pugui expressar-se, sinó simplement que ho fa per una via diferent.

En aquest capítol veurem com s'expressa l'aspectualitat en LSC. Parlarem de l'aspecte lèxic i de com la forma morfofonològica de les arrels verbalitzades reflecteix aquest aspecte. Així mateix, descriurem els <trets de nucli> i f-morfs independents propis de l'aspecte gramatical, a nivell sintàctic. Com hem explicat al llarg del treball, els <trets de nucli> produeixen el moviment de l'arrel verbalitzada fins al nucli de la projecció funcional i en poden modificar la forma fonològica. Aquesta modulació ens ajuda a descriure la categoria verb en LSC, i per aquest motiu li dediquem un capítol sencer. El capítol s'estructura de la següent manera: a l'apartat 7.1 ens centrarem en el tractament de l'aspecte en els estudis sobre les llengües de signes. A l'apartat 7.2 descriurem els morfemes aspectuals en LSC. Aquest apartat se subdivideix en dos grans subapartats: el 7.2.1 on tractarem l'aspecte 'lèxic' i el 7.2.2 on ens centrarem en l'aspecte gramatical. Dins de cada un d'aquests apartats, descriurem cada una de les categories identificades en LSC.

7.1. L'estudi de l'aspecte en les llengües de signes (LS)

Els primers investigadors sobre les llengües de signes (Stokoe 1960, Stokoe et al. 1965, Fischer 1973, Fischer i Gough 1978, Supalla i Newport 1978, Klima i Bellugi 1979, etc.) van quedar molt sorpresos amb el que semblava ser una paradoxa. Per una banda, fins aleshores les llengües de signes no es consideraven llengües sinó gestos pictòrics, pantomímics, etc., però per l'altra, quan una persona no coneixia la llengua de signes necessitava un intèrpret per entendre el que li deien, cosa que significava que les llengües de signes consistien en alguna cosa més que gestos pictòrics o pantomímics.

El que inicialment semblava una paradoxa s'ha anat resolent a través de les múltiples investigacions que s'han dut a terme sobre les llengües de signes. Centrant-nos en l'aspecte, Wilbur (2008), per exemple, mostra com la modalitat articulatòria de les llengües de signes permet utilitzar les nocions físiques i geomètriques de l'espai per gramaticalitzar diferents conceptes, entre els quals hi ha trets aspectuals com la idea de procés, la idea d'estativitat o la de telicitat. Abans d'entrar en aquest punt, però, vegem de

forma resumida els estudis més destacats en l'àmbit de l'aspecte, les quals han permès arribar a conclusions com les de Wilbur.¹⁴¹

7.1.1. Fischer (1973) i Fischer i Gough (1978)

Fischer (1973) i Fischer i Gough (1978) descriuen una part de la morfologia aspectual en els verbs de la ASL i intenten copsar-ne les restriccions. Fischer (1973) observa que la distinció entre l'acció habitual i l'acció contínua és el tipus de reduplicació del moviment, encara que també admet que aquesta distinció qualitativa és qüestionable. Defensa que, en general la reduplicació lenta es pot interpretar senzillament com un efecte negatiu vers una acció determinada, tant si és habitual com si és contínua. En canvi, la reduplicació ràpida pot implicar, en general, una acceptació d'una acció determinada, independentment de la seva habitualitat o longitud. Si això és així, la reduplicació sola és un procés pel qual ambdós tipus d'aspecte afegeixen informació respecte l'actitud del signant.

Fischer i Gough (1978) fan un estudi sobre un llistat de 155 verbs i observen que l'aspecte habitual en els verbs duratius es marca, en ASL, reduplicant ràpidament el signe. Pel que fa a les restriccions, per exemple, exposen que els verbs estatus, com 'FEAR' (TENIR-POR), 'MEAN' (SIGNIFICAR) o 'MISS' (ENYORAR), no poden tenir una interpretació habitual quan reduplicuen l'arrel, perquè la reduplicació del signe té una interpretació diferent, d'intensitat. Així per exemple, un verb com 'SUFFER' (PATIR) repetit ràpidament significa 'patir intensament', en lloc de 'patir sempre o habitualment'.

També mostren que l'acció contínua es marca mitjançant la reduplicació lenta de la forma de citació del verb, tant per als verbs d'acció puntual com per als verbs duratius. En els verbs d'acció puntual, la reduplicació lenta s'entén com a una iteració de l'acció (l'acció es repeteix), com en el cas de FIND ('TROBAR'), mentre que en els verbs duratius s'interpreta com una prolongació de l'acció DRINK ('BEURE'). Com en el cas del marcatge de l'aspecte habitual, també observen que els verbs estatus no poden marcar la durada d'aquesta manera, és a dir, reduplicant l'arrel en ASL (en el sentit de 'patir durant molt de temps'/'conèixer durant molt de temps').

¹⁴¹ D'estudis sobre la morfofonologia de les llengües de signes n'hi ha molts. En aquest apartat n'hem seleccionat pocs. Els treballs de Fischer i Gough; Supalla i Newport, Warren, Klima i Bellugi, els hem seleccionat perquè van ser pioners; el d'Anderson perquè reflecteix la lluita per equiparar les llengües de signes en les llengües orals i, finalment, la de Wilbur, perquè gran part del nostre estudi sobre la LSC s'ha basat en les seves observacions.

7.1.2. Supalla i Newport (1978)

Supalla i Newport (1978) van estudiar la correlació semàntica formal de 100 parells nom-verb i, a banda d'observar que hi havia un moviment diferent en els noms i en els verbs, tal com hem explicat a l'apartat 4.1, del capítol 4, sobre l'estudi dels parells N-V en LS, van observar que hi havia unes regles derivacionals que expressaven aquesta relació semàntica formal entre el significat aspectual inherent de l'arrel verbal i la seva forma fonològica. Les regles derivacionals que van observar són les que reproduïm a continuació:

- (1) Supalla i Newport (1978:104 / 109):
a.	$\left[\begin{array}{l} +V \\ \alpha \text{ duratiu} \end{array} \right]$	\longrightarrow	[α Repetit] ¹⁴²
b.	$\left[\begin{array}{l} +V \\ + \text{ espacial punt final} \end{array} \right]$	\longrightarrow	[Moviment Detingut]
c.	$\left[\begin{array}{l} +V \\ - \text{ espacial punt final} \end{array} \right]$	\longrightarrow	[Moviment Continu]

És a dir, que Supalla i Newport observen una vinculació entre el tipus morfofonològic de moviment de les arrels verbals i el seu significat aspectual inherent, de manera que molts verbs que tenen el significat aspectual inherent de durativitat, com les que fan referència a una activitat, es realitzen morfofonològicament mitjançant la reduplicació del moviment o bé un moviment continu. En canvi, molts verbs que tenen el significat aspectual inherent puntual es caracteritzen per un moviment detingut o simple. De fet, en els 100 parells que van estudiar, troben les següents vinculacions:

- 63/100 estan formats per un moviment simple i tots ells fan referència a una acció puntual o bé perfectiva, com els verbs SEURE, POSAR-SE-EL-BARRET, OBRIR-LA-PORTA, etc. També observen que alguns d'aquests verbs reduplicuen l'arrel quan volen expressar durativitat. D'aquests 63 parells:
 - 52 tenen un moviment detingut (51 unidireccional i 1 bidireccional), vinculat a una acció tèlica (amb un clar punt final), com OBRIR-LA-PORTA.

¹⁴² D'acord amb el que especifiquen en una nota, α és un tret inespecificat que tant pot ser + com -. No obstant això, especifiquen que si a l'esquerra és +, aleshores a la dreta també ha de ser + i, de la mateixa manera, quan és - a l'esquerra, ha de ser - a la dreta (Supalla i Newport 1978:109).

- 9 tenen un moviment continu i formen part del ventall de verbs vinculats a l'arrel ANAR-EN-X (avió, tren, etc.). Quan aquests verbs es realitzen amb un moviment detingut, aleshores expressen un punt d'arribada o final.
 - 2 tenen un moviment restringit i estan vinculats a accions amb un moviment restringit, com seria GRAPAR.
- 37/100 contenen un moviment repetit. Aquests verbs estan vinculats semànticament a una activitat durativa composta d'una sèrie d'accions puntuals repetides, com pot ser el verb MENJAR.

Ara bé, quan un verb s'insereix en una estructura sintàctica i entra en els processos derivatius de la llengua, pot modificar aquest moviment propi de l'arrel i canviar la interpretació semàntica aspectual que té de forma aïllada. Supalla i Newport també en parlen. Descriuen verbs que tenen formes morfofonològiques diverses relacionades, cada una d'elles, amb una interpretació diferent. Posen l'exemple de VOLAR-EN-AVIÓ; quan es realitza amb un moviment continu, aleshores fa referència a un esdeveniment imperfectiu, mentre que si es realitza mitjançant un moviment detingut, aleshores indica un punt final, com en l'oració 'VOLAR-EN AVIÓ fins a Madrid'. Un altre exemple que posen és el verb MENJAR que de forma genèrica es realitza repetint el moviment. Realitzat, però, amb un sol moviment puntual significa EMPASSAR-DE-COP. Com veurem a l'apartat 7.2, tots aquests exemples també són vàlids per a la LSC.

7.1.3. Warren (1978)

Warren (1978) revisa l'anàlisi fet per Fischer (1973) i Fischer i Gough (1978) i es proposa investigar altres processos morfològics que afecten els verbs, així com també observar quins són els processos morfològics més freqüents en ASL. Per exemple, es pregunta si l'aspecte habitual és molt més freqüent que l'aspecte 'poc habitual' i com es marquen un i altre conceptes en ASL. La seva hipòtesi defensa que de la mateixa manera que per a una freqüència alta l'arrel es reduplica, per a una freqüència baixa la reduplicació de l'arrel s'hauria de reduir. Aquesta hipòtesi l'analitzarem més a fons al capítol 9, on tractarem la projecció funcional Quantitat.

Per a fer la seva anàlisi escull 20 verbs de la llista dels verbs més freqüents en anglès (llista de Kučera i Francis, 1967), 10 verbs transitius i 10 verbs intransitius, i n'observa els processos morfològics.¹⁴³ Dels resultats de l'anàlisi en treu les següents conclusions per a la ASL:

¹⁴³ Warren (1978) estudia la durativitat, la freqüència i la intensitat com a trets aspectuals.

- Els signants solen modificar adverbialment l'arrel verbal amb més freqüència que els parlants, que solen utilitzar més la via adverbial.
- Els verbs intransitius marquen amb molta més freqüència trets aspectuals (i de manera) mitjançant la modulació de l'arrel verbal que els verbs transitius, que ho solen fer més a través d'un adverbi.
- La major freqüència, durativitat o intensitat es marca amb molta més freqüència que la baixa freqüència, durativitat o intensitat.
- Els verbs marquen amb més freqüència la durada que la intensitat o la freqüència.
- Tal com testimonien Fischer i Gough (1978), els verbs que denoten una acció durativa redupliquen el moviment, mentre que els que denoten un esdeveniment estatiu, no.
- Relacionen el tipus de moviment del verb amb la reduplicació. Veuen que aquells que tenen el moviment continu redupliquen més que els que tenen el moviment detingut. En canvi els que tenen el moviment detingut, modulen de manera que fan el moviment modificant la velocitat d'execució i acompanyant la modulació amb l'expressió facial.

Pel que fa a la relació entre una freqüència alta/baixa i el tipus de moviment, Warren estableix les següents regles morfofonològiques:

- Durada o freqüència alta (*L-Duration, L-Frequency*)¹⁴⁴
 - REGLA 1: Si la manera és contínua, canvia cap a una freqüència repetida (reduplicació). Si el moviment és repetit, incrementa el nombre de repeticions.
 - REGLA 2: Si el moviment és detingut, alenteix la velocitat de producció.
- Durada o freqüència baixa (*S-Duration, S-Frequency*):
 - REGLA 1: Si el moviment és continu i la freqüència és repetida, canvia a moviment restringit i freqüència simple (*single*). Els verbs amb moviment simple, segueixen amb moviment simple.
 - REGLA 2: Si el moviment és detingut, no modula.

Així mateix, també estudia la interacció entre els adverbis i els verbs, i arriba a les següents conclusions:

¹⁴⁴ Warren (1978:146) explica que per claredat expositiva, fa servir el terme *extent* (extensió) per fer referència a un continuum existent en els trets aspectuals que ha identificat. Denomina els extrems d'aquest continuum (S) *small* (petit) i (L) *large* (gran).

- L'aparició més freqüent consisteix en l'arrel verbal en la forma de citació i l'adverbi en la forma de citació, seguida de l'adverbi en la forma de citació i l'arrel verbal modulada.
- Els verbs transitius solen fer la forma de citació del verb més l'adverbi lèxic, sense modular.

Warren tracta d'una manera unificada conceptes que combinen l'aspectualitat amb la manera i la quantitat. En aquest treball hem separat l'aspecte habitual i iteratiu, que proposem com a part de la projecció funcional Aspecte, del grau de freqüència de la pluralitat de l'esdeveniment, que tractarem com a un valor propi de la projecció funcional Quantitat. Tot i que aquests conceptes estan vinculats estretament (l'aspecte habitual i iteratiu impliquen una pluralitat de l'esdeveniment i el grau de freqüència elevada implica una iterativitat) ho hem estructurat d'aquesta manera perquè el que hem destacat de l'aspecte habitual i iteratiu és la seva interpretació aspectual final imperfectiva, mentre que del grau de freqüència hem destacat la interpretació quantitativa. En conseqüència, encara que en aquest apartat citem Warren entre els estudis sobre l'aspecte en les llengües de signes (perquè també parla de l'aspectualitat), gran part de les seves observacions les analitzarem més a fons al capítol 9.

7.1.4. Klima i Bellugi (1979)

Klima i Bellugi (1979) aprofundeixen en les regles derivacionals de la ASL. Ambdós investigadors van observar el sistema de creació de neologismes en ASL i les modulacions que es produïen sobretot en alguns signes de la categoria adjectiu. Van observar que aquestes formes diferents de realitzar un signe conduïen a interpretacions semàntiques diferents.

Pel que fa a les diferents modulacions dels signes, expliquen que al principi de la investigació no eren conscients que estiguessin vinculades a interpretacions diferents, ni tampoc que estiguessin restringides a contextos lingüístics diferents. Juntament amb una nativa Sorda, van centrar-se en l'estudi de dos grups de predicats adjectivals diferents. Per una banda, van investigar signes com ENFADAT, AVERGONYIT, BRUT, MALALT perquè van observar que tenien més possibilitats de variació morfofonològica que altres signes, com BONIC, LLEIG, INTEL·LIGENT, ESTÚPID, DUR, TOU, ALT, CURT, etc. Algunes d'aquestes variacions morfofonològiques tenien a veure amb l'aspecte (durada, resultat, freqüència), mentre que altres amb la manera (intensitat, susceptibilitat, etc.)

(Klima i Bellugi 1979:247). A la taula següent hi podem veure una relació dels morfemes d'aspecte que identifiquen, basant-se en les observacions del primer grup d'adjectius.¹⁴⁵

ASPECTE		
	MORFEMA	EXEMPLES
Aspecte PROLONGAT	Sense moviment. El signe roman estàtic en la posició final.	MALALT ININTERROMPUDAMENT
Aspecte CONTINUATIU	Reduplicació el·líptica i lenta de l'arrel (3 repeticions)	ESTÀ MALALT
Aspecte RESULTATIU	Acceleració ràpida del moviment amb final detingut	EMMALALTIR
Aspecte ITERATIU	Moviment reduplicat + moviment epentètic per recuperar la posició inicial en cada repetició	MALALT 'Una vegada i una altra'

Taula 14: Modulacions verbals aspectuals descrites, en ASL, per Klima i Bellugi (1979).

7.1.5. Anderson (1982)

Anderson (1982) aprofundeix en el fenomen de la reduplicació en la ASL. Anderson l'equipara amb la reduplicació existent en algunes llengües orals de la Micronèsia, on la reduplicació indica trets aspectuals com la continuïtat (progressiu-duratiu), l'activitat, la iterativitat o la prolongació. El seu objectiu és demostrar que es tracta de processos morfològics gramaticalitzats, que van molt més enllà de les formes mimètiques. Posa exemples, que treu de Jackson et al. (1977-taules 1 i 3) i que reproduïm a la taula següent:

APECTE	MORFEMES			LLENGUA
Contínu (progressiu duratiu)	Arrel	Tang	'plorar'	(gilbertès) ¹⁴⁶
	CV-arrel	taa-tang	'estar plorant'	
Activitat (intransitiva)	Arrel	liw	<i>renyar</i>	(marshallès) ¹⁴⁷
	CV-arrel	l-liw	<i>estar enfadat</i>	

¹⁴⁵ Hem separat en dos grups la taula de Klima i Bellugi 1979. Aquí només hi posem els morfemes aspectuals, mentre que al capítol 8, sobre la Manera hi posarem els que fan referència a la Manera.

¹⁴⁶ Llengua classificada com a malaio-polinèsica que es parla a les illes Salomó.

¹⁴⁷ Llengua classificada com a malaio-polinèsica que es parla a les illes Marshall.

Iteratiu	Arrel	<i>tuhlak</i>	<i>estirar</i>	(kusaïnès) ¹⁴⁸
	CVC-arrel	tuhl-tuhlak	<i>estirar repetidament</i>	
Perseveratiu, prolongatiu	CVC-CVC-Arrel	Roar-roar-roar	<i>Continuar sotragant</i>	<i>mokilese</i> ¹⁴⁹
	CVV-CVV-arrel	Lai—lai—lait	<i>Continuar pescant</i>	<i>pingilapese</i> ¹⁵⁰

Taula 15: Estratègies morfofonològiques reduplicatives en llengües orals descrites per Jackson et al. (1977) i reproduïdes per Anderson (1982:92 Taula 1).

És a dir, Anderson mostra com l'estratègia morfofonològica reduplicativa de les llengües de signes és similar a la que trobem en algunes llengües orals, encara que tinguin diferents formes de realització. Argumenta que igual com fan les llengües microneïques, la ASL distingeix entre les reduplicacions aspectuals i les intensives. També defensa que les llengües de signes distingeixen, per la forma de realització, els esdeveniments, els processos, els estats, etc. Defensa que des del punt de vista purament físic els signes han de tenir un moviment, però que el ritme i la velocitat, el moviment detingut o continu permeten fer moltes distincions, tant aspectuals com de manera.

7.1.6. Wilbur (2000, 2003, 2005, 2008)

Per altra banda, Wilbur (2008) segueix la línia investigadora iniciada per Supalla i Newport (1978) i Anderson (1982). Defensa que hi ha uns morfemes que posen de manifest la semàntica de l'estructura eventiva del signe. Segons argumenta, l'estructura predicativa del signe és composicional i els components del predicat sígnic estan gramaticalitzats des de les nocions físiques i geomètriques universals de l'espai (Wilbur 2003, 2005), és a dir, que les llengües de signes adopten elements de l'espai físic per a objectius conceptuals. La seva hipòtesi pot aplicar-se tant a l'aspecte lèxic que mostren els signes en la forma pròpia de l'arrel com a l'aspecte gramatical que mostren els signes quan es troben en el context d'oració. L'any 2003 Wilbur formulava la següent hipòtesi:

- (2) *Hipòtesi de la visibilitat de l'esdeveniment (Event visibility Hipotesis (EVH))-*
 En el sistema predicatiu, la semàntica de l'estructura eventiva és visible en la forma fonològica del signe predicat.

¹⁴⁸ Variant de la llengua uab-meso, que està classificada com a malaio-polinèsica i es parla a Indonèsia.

¹⁴⁹ Llengua classificada com a Malaio-polinèsica que es parla a la Micronèsia.

¹⁵⁰ Llengua classificada com a Malaio-polinèsica que es parla a la Micronèsia.

Wilbur (2008) demostra que en el domini del predicat, llevat dels predicats amb classificadors (CLP) i els moviments espacials de trajectòria (*tracing*), es produeixen les següents relacions semàntiques formals:

- El moviment de trajectòria dels signes predicats indiquen l'extensió temporal de l'esdeveniment (e).
- El moviment de trajectòria entre les repeticions dels signes reflecteixen el temps entre els esdeveniments (e).
- El marcatge-final fonològic del moviment reflecteix l'estat final o telicitat dels esdeveniments (e_n).
- El moviment que s'atura en un punt de l'espai (p) indica variables individuals (x) de la semàntica argumental.

Per a Wilbur, aquest plantejament dels components semàntics i de formes fonològiques representa un procés de selecció sistemàtic de les característiques del món físic per a objectius conceptuals i, en conseqüència, morfològics, semàntics i sintàctics. Això vol dir que els signes predicats contenen morfemes que reflecteixen l'estructura eventiva que representen. Els conceptes semàntics involucrats aquí són: individu, esdeveniment, localització, extensió, delimitació i compleció. Les característiques rellevants s'obtenen de la geometria (punt, línia, pla)¹⁵¹ i de la física (distància espacial, durada, velocitat i acceleració/desacceleració) (Wilbur:2008:217-218).¹⁵²

Wilbur defensa que aquests morfemes formen part del sistema lingüístic, perquè hi apareixen de forma regular, amb una forma fonològica determinada i amb un significat gramaticalitzat. Això significa que han de ser apresos explícitament com a part de la llengua de signes. Aquestes característiques fan que siguin identificables com a morfemes, a diferència dels gestos mimètics.

Wilbur assumeix, per una banda, el model d'anàlisi dels subesdeveniments de Pustejovsky (1992, 1995 i 2000) i, per l'altra, el model prosòdic de Brentari (1998). Pustejovsky, explora la hipòtesi de la descomposició eventiva. Aprofundeix en l'anàlisi de la classificació lexicoaspectual dels verbs, identificant la categoria lèxica de verb amb el concepte semàntic d'esdeveniment. Distingeix els següents tipus d'esdeveniments: estat, procés i transició. Descompon els esdeveniments en subesdeveniments i postula que l'estructura eventiva dels verbs determina la seva estructura argumental. Així, per a Pustejovsky els estats no impliquen cap canvi (S), les activitats impliquen un procés (P),

¹⁵¹ Wilbur esmenta aquestes característiques, tretes del model prosòdic de Brentari (1998).

¹⁵² En concret, Wilbur (2008:217) diu: The semantic concepts involved here are *individual*, *event (states and processes)*, *location*, *duration*, *termination*, and *completion*. The relevant characteristics from geometry are *point*, *line*, *plane* and from physics *distance*, *duration*, *velocity*, and *acceleration/deceleration*.

els assoliments un canvi d'estat (transició de –S a S) i les realitzacions un procés més un canvi d'estat (transició de P a S).

Per altra banda, en el model prosòdic de Brentari els signes tenen uns trets inherents (IF) que formen part de l'arrel i uns trets dinàmics o prosòdics (PF) que canvien durant la formació del signe. Brentari defineix els trets prosòdics com aquelles propietats dels signes en el nucli del lexicó que poden canviar o que es realitzen com a propietats dinàmiques del signe (obertura, assentament, etc.). Aquests trets prosòdics representen el moviment en ASL i requereixen una especificació de com a mínim dues unitats temporals fonològiques (Brentari 1998:183-189).

Quan Wilbur parla de predicats complexos es refereix a qualsevol predicat no nominal que consisteix en, com a mínim, un verb. També té en compte altres components potencials d'un predicat complex com serien, per una banda, l'aspecte (l'estructura tèlica /atèlica, la durada o la localització de l'esdeveniment; la compleció de l'esdeveniment; l'estat resultatiu; el temps que hi ha entre els esdeveniments repetits; els aspectes temporals dels esdeveniments com, per exemple, habitual, iteratiu, etc.) i, per l'altra, els arguments participants i la seva col·lectivitat/distributivitat i els modificadors dels predicats nominals. Wilbur, a més, creu que aquests morfemes es troben en totes les llengües de signes (Wilbur 2008:218).

A la següent taula reproduïm els morfemes aspectuals que proposa (Wilbur 2008:220 Taula 1):

CLASSE DE MORFEMA	FUNCIÓ	TIPUS DE SUBESDEVENIMENT	FORMA FONOLÒGICA
Estat final	Marca d'esdeveniments tèlics	Estat	Ràpida desacceleració fins a la detenció
Estat inicial	Marca d'estat inicial	Estat	Ràpida acceleració des d'un punt d'inici
Extensió	Durada de l'esdeveniment.	Procés	Trajectòria (<i>path [tracing]</i>)
Trajectòria (path)	Distància dels esdeveniments Espacials	Procés	Trajectòria (<i>path [tracing]</i>)

USET	Modificador adverbial temporal	-----	Moviment vibrat [trilled][TM] ¹⁵³
------	--------------------------------	-------	---

Taula 16: Morfemes aspectuals proposats per Wilbur (2008:220 taula 1)¹⁵⁴

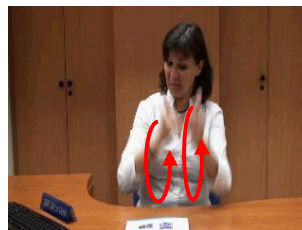
Aquests morfemes també els trobem en LSC. El morfema 'Estat final' que es realitza morfofonològicament mitjançant una desacceleració ràpida fins a la detenció, el trobem en predicats com per exemple 'SEURE en x', 'El gat m'ha ESGARRAPAT', etc. El morfema 'Estat inicial', que es realitza mitjançant una acceleració ràpida des d'un punt d'inici (és a dir, el moviment invers a l'anterior), el trobem en predicats com per exemple 'x ha VOMITAT', etc. El morfema que denomina 'Extensió', que es realitza mitjançant un moviment de trajectòria, el trobem en predicats que indiquen una activitat durativa, que s'estén en el temps, com per exemple 'x PENSA com fer-ho'. Finalment, el morfema que denomina 'Trajectòria (*path*) i que també consisteix en un moviment de trajectòria, el trobem en els predicats espacials, és a dir, que indiquen un desplaçament o extensió espacial com VENIR, ANAR, TRASLLADAR-SE, NAVEGAR etc.

Wilbur (2008) defensa que per als esdeveniments atèlics homogenis, les especificacions fonològiques de la primera, segona i darrera unitat temporal temporal són idèntiques. Per exemple, el signe de ANAR-AMB-BICICLETA consta d'un moviment reduplicat altern i, per tant, des d'una perspectiva fonològica, consta de dues unitats temporals. La primera unitat temporal té unes especificacions de trets inherents per a la configuració d'ambdues mans, que s'estenen a la segona unitat temporal, tal com mostrem en el següent exemple:

(3) ANAR- EN -BICICLETA

1ª unitat temporal

2ª unitat temporal
(reduplicació)

¹⁵³ Wilbur defineix USET com 'Unchanging State in Elapsing Time', és a dir, com un estat que es prolonga en el temps. Fonològicament consisteix en un moviment vibrat. En LSC serien predicats verbals com VOLAR-EN-AVIÓ quan fa referència a un esdeveniment en curs: 'Ara, en Pep està volant-en-avió'

¹⁵⁴ La Taula 1 de Wilbur (2008:220) (aquí taula 16) proposa morfemes aspectuals i de manera. En aquest apartat només hi reproduïm els morfemes aspectuals, mentre que al capítol 8 hi reproduïrem els morfemes que proposa de manera.

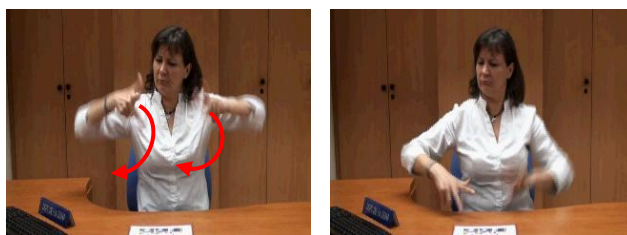
En canvi, segons Wilbur (2008) per als esdeveniments tèlics heterogenis, les especificacions per a les unitats temporals dels trets prosòdics són fonològicament contrastives. D'aquesta manera, els elements tèlics contenen un morfema més que els estats atèlics o els processos. Wilbur denomina aquest morfema 'Estat final' (*EndState*) per la seva funció primària com a marca de final dels esdeveniments atèlics i el defineix de la següent manera:

(4) Wilbur 2008:232

Estat final: un morfema afix que significa que un esdeveniment té estat final i que és tèlic. La seva forma fonològica és una ràpida desacceleració del moviment per a completar l'aturada.

Un exemple d'aquest morfema 'Estat final' el trobem en el verb SEURE, caracteritzat per un moviment de trajectòria que acaba de forma detinguda, tal com veiem en el següent exemple:

(5) SEURE

1ª unitat temporal

2ª unitat temporal
(Estat final)

Segons Wilbur, els moviments fonològics que es combinen amb aquest morfema 'Estat final' són el canvi d'obertura (canvi de configuració), el canvi d'orientació, el canvi de punt d'arranjament i el canvi de la localització (amb contacte). A la taula següent hi reproduïm les realitzacions fonològiques d'aquest morfema que proposa Wilbur per a la ASL:

a. change of aperture handshape change SEND	b. orientation change HAPPEN	c. setting change proximal / distal POSTPONE	d. change of location with contact HIT

Figure 3: Examples of movements in signs denoting telic events

Taula 17: Realitzacions fonològiques que proposa Wilbur per al morfema d' 'Estat final' (Wilbur 2008:232 figura 3)

Els signes SEND (ENVIAR), HAPPEN (SUCCEIR) i POSTPONE (POSPOSAR) en ASL, no tenen trajectòria i, des d'un punt de vista eventiu, són esdeveniments puntuals tèlics

que marquen una transició. Fonològicament, seguint Wilbur, el canvi d'obertura en a), orientació en b) i d'arranjament en c) impliquen una especificació inicial per a la configuració, orientació i arranjament a la primera unitat temporal, i una especificació diferent a la darrera unitat temporal. L'esdeveniment és puntual, perquè no té un moviment de trajectòria que indiqui una extensió, és a dir, que transcorri en el temps.

En canvi, el verb HIT (PEGAR) sí que té trajectòria (té un canvi de localització del puny), a la vegada que té contacte (entre les dues mans), un altre dels morfemes que implica estat final. Cada mà representa un dels participants en el predicat complex transitiu. Segons Wilbur, en el verb HIT (PEGAR) la seva trajectòria és espacial i no temporal. És a dir, que no indica una extensió en el temps sinó un desplaçament en l'espai. En prova d'això, no se li poden afegir morfemes adverbials que afegixin un temps extra (en ASL un morfema en forma d'arc) que signifiqui, per exemple, 'li va costar molt pegar-li' en sentit temporal, però en canvi, sí que se li pot afegir el morfema adverbial per expressar 'va enretirar el seu braç molt enrere per poder pegar-li' en un sentit espacial. I és que, de fet, conclou, en els seus inicis el verb PEGAR era una construcció amb classificadors.

Wilbur no s'atura a descriure el morfema 'Estat inicial', suposem que perquè el concep igual com el morfema 'Estat final' però a la inversa, és a dir, un esdeveniment heterogeni amb les unitats temporals intercanviades. Si més no, nosaltres entenem que fa referència a un estat inicial o una localització inicial. En aquest treball entenem que fa referència als signes que comencen amb una ràpida acceleració com en el cas del signe VOMITAR, COMENÇAR-A-BROLLAR o FER-UN-SALT:

(6) FER-UN-SALT

1ª unitat temporal
(Estat inicial)

2ª unitat temporal

Altres morfemes que identifica Wilbur són el d'Extensió' i el de 'Trajectòria (*path*)'. Defineix el morfema 'Extensió' com aquell que trobem en els predicats no-espacials, el qual consisteix en un allargament de l'esdeveniment durant un lapse de temps (MENJAR, PENSAR, SOMIAR, etc.). L'absència d'aquesta extensió significa que l'esdeveniment és puntual (Wilbur 2003, 2005). Fonològicament es realitza mitjançant el moviment de trajectòria, o bé, mitjançant la reduplicació. Aquesta extensió és espacial per als verbs

espacials, ja identificats com una categoria diferent per part de Padden (1988 [1983]) (VENIR, ANAR, CONDUIR-fins a, etc.). Per aquest motiu Wilbur el considera com un altre tipus de morfema i el denomina 'Trajectòria (*Path*)', fent referència a un esdeveniment que té extensió espacial (descripció topogràfica, d'acord amb el que hem exposat al capítol anterior, sobre la concordança). La diferència, doncs, entre el morfema 'Extensió' i el morfema 'Trajectòria' és semàntica.

Finalment, Wilbur també identifica el morfema que denomina 'USET'. Aquest morfema indica que l'estat que denota l'arrel es manté sense canvis al llarg del temps. Des d'un punt de vista fonològic es caracteritza perquè té el moviment vibrat. Wilbur destaca que la interpretació d'aquest morfema sempre és temporal, mai espacial. En aquest treball el vinculem al F_F que tractarem a l'apartat 7.2.2.1.1, quan ens centrarem en el morfema continuatiu/duratiu.

D'acord amb Wilbur (2008), per aprendre una llengua de signes cal aprendre que la trajectòria fonològica (el moviment de trajectòria) a l'espai sovint s'interpreta com a una extensió en el temps, cosa que suggereix que la metàfora TEMPS ÉS ESPAI ha estat gramaticalitzada (Wilbur 2008:231).

7.1.7. Resum de l'apartat

En definitiva, el que observem mitjançant aquests estudis és que les característiques de la fonologia de les llengües de signes contribueix al fet que aquestes puguin gramaticalitzar fàcilment nocions com la telicitat, el procés, la transició, etc. a través de la forma del moviment (trajectòria; reduplicació, moviment detingut enfront del continu, orientació, etc.). Tant els treballs de Supalla i Newport (1978) o Wilbur (2008), que ressalten els trets aspectuals dels signes (aspecte lèxic o aktionsart), com els de Fischer (1973), Fischer i Gough (1978), Warren (1979), Klima i Bellugi (1979), Anderson (1982) o Wilbur (2008) que se centren en les modificacions aspectuals i adverbials (aspecte gramatical) dels signes, identifiquen per a la ASL diferents processos morfològics que posen de manifest l'estructura eventiva del predicat verbal.

Tot i l'elevat percentatge d'iconicitat en alguns d'aquests processos morfològics, altres treballs com els de Supalla (1982, 1986) o Schick (1990 [1987]) acaben de demostrar que, encara que de vegades puguin semblar formes mimètiques o icòniques, aquestes

formes morfològiques amb significat estan suficientment convencionalitzades i gramaticalitzades com per ser considerades morfemes.¹⁵⁵

A la vegada, l'estudi d'aquests processos gramaticals ens pot aportar informació valuosa sobre el comportament que tenen les arrels que mostren fonològicament algun d'aquests trets. Segons la perspectiva lexicalista els predicats poden descompondre's eventivament i en funció d'aquesta estructura eventiva interna tenen una distribució sintàctica o bé una altra. Segons el marc teòric de Borer, la interpretació eventiva es construeix a partir de la sintaxi, on els listemes no són més que modificadors de l'estructura. Això significa que, d'acord amb la perspectiva de Borer, que seguim en aquest treball, en el moment en què l'arrel s'insereix en una oració, la interpretació aspectual pot canviar, així com també la seva forma fonològica.

A l'apartat següent parlarem de la realització semàntica formal que mostren les arrels verbalitzades i també descriurem els <trets de nucli> i f-morfs independents propis de l'aspecte en LSC. Atribuïm aquesta vinculació semàntica formal a la combinació de les arrels lèxiques amb un F_L que les identifica com a equivalents a V i, a la vegada, posa de manifest una estructura eventiva. Aquesta vinculació és modificable, però, a la vegada, veurem que també restringeix els F_F amb els quals es pot combinar l'arrel, així com les seves interpretacions possibles, en un context determinat. És per aquest motiu, que els considerem trets formals que tenen una incidència sintàctica, semàntica i fonològica.

7.2. L'aspecte en LSC

En moltes ocasions, en LSC, aquesta relació semàntica formal que descriu Wilbur (2008) es troba ja a la representació fonològica de la mateixa arrel. No succeeix sempre, però és cert que tal com ja apuntaven Supalla i Newport (1978), arrels que denoten activitats solen tenir un moviment repetit o bé de trajectòria contínua (MENJAR o DIBUIXAR); arrels que denoten un assoliment solen tenir un canvi de configuració, orientació, etc. (MORIR, ARRENCAR). Però aquesta vinculació esdevé molt estreta en el lèxic funcional (F_F o <trets de nucli> i f-morfs-) que emergeixen juntament amb les arrels en el nucli de la projecció funcional Aspecte.

Analitzant les dades de la LSC, també hem observat que cada un dels <trets de nucli> identificats pot tenir diversos al·lomorfs. La distribució d'aquests al·lomorfs sol basar-se

¹⁵⁵ Els tres treballs que cito són sobre construccions amb classificadors. Tot i així els cito perquè malgrat que facin referència a un aspecte lingüístic en el qual no aprofundim en aquest treball és interessant tenir-los en compte pel concepte de procés morfològic en les llengües de signes tot i l'elevat contingut icònic en alguns d'aquests processos.

en criteris fonològics, encara que, com veurem, en ocasions també hi intervenen algunes propietats semàntiques aspectuals, tal com observen Fischer i Gough (1978) en el cas dels verbs que, per exemple, expressen estativitat.

De vegades, és difícil distingir aquells trets fonològics inherents a l'arrel, d'aquells que s'afegeixen a l'arrel posteriorment, en funció del F_L o F_F amb què s'ha combinat el listema. Els primers, els trets inherents de l'arrel, apareixen tant en el listema equivalent a N com en el equivalent a V o equivalent a A i també en bona part de les derivacions morfològiques del listema. En canvi els altres, o bé els trobem només quan el listema es combina amb un F_L determinat, o bé quan es troba inserit en una projecció funcional determinada, és a dir, amb un F_F (projecció funcional Concordança, Aspecte, Manera, etc.). Els primers solen acompanyar sempre l'arrel, aparegui on aparegui, mentre que la resta apareix segons el context sintàctic on s'ha inserit l'arrel.

En aquest capítol analitzem l'aspecte des de tres nivells. A l'apartat 7.2.1 tractarem l'aspecte que, en general, a la bibliografia es considera com a lèxic. Aquest apartat se subdivideix en dos subapartats: primer, a l'apartat 7.2.1.1, ens centrarem en l'arrel de forma aïllada, sense categoritzar. Després, a l'apartat 7.2.1.2, ens centrarem en les arrels que esdevenen equivalents a V i es combinen amb un F_L . En tercer lloc, descriurem l'aspecte que es considera gramatical, que inclou F_F aspectuals relacionats amb la temporalitat de l'esdeveniment (formes imperfectives i perfectives).

7.2.1. L'aspecte lèxic

En aquest treball denominem aspecte lèxic a aquella aspectualitat que es pot trobar, per una banda, a l'arrel lèxica, sense categoritzar i, per l'altra, a l'aspectualitat que se li pot afegir quan l'arrel es combina amb un morfema derivatiu o (F_L) que el fa ser equivalent a V. En el marc teòric de Borer (2005a,b) aquesta aspectualitat es defineix com a primària i té a veure amb la interpretació quantitativa o no quantitativa de l'arrel verbalitzada.

En LSC, com en les altres llengües de signes estudiades, i tal com defensa Wilbur (2008), la modalitat permet realitzar de forma manifesta trets semàntics formals a nivell d'arrel. A continuació, doncs, analitzarem breument la incidència d'aquesta realització semàntica formal en aquests dos subnivells lèxics. Des de la nostra perspectiva, la vinculació semàntica formal és més feble a nivell d'arrel sense categoritzar que a nivell d'arrel equivalent a V. Considerem que quan es combina amb un functor lèxic (F_L) és quan realment comencen a posar-se de manifest els trets aspectuals. Finalment, igual com Borer, defensem que és a l'estructura sintàctica, quan es produeix la combinació entre la

projecció funcional Temps i la projecció funcional Aspecte (a través dels F_F), quan s'acaba de determinar la interpretació aspectual de l'arrel verbalitzada i de tota l'oració.

7.2.1.1. L'aspecte en l'arrel no categoritzada

En aquest treball hem seguit la concepció d'aspecte que trobem en el marc teòric de Borer (2005a,b). D'acord amb aquest marc, l'aspecte es defineix en termes d'estructura. Segons Borer, per defecte les arrels tenen una estructura homogènia o no quantitativa. Quan una estructura homogènia esdevé equivalent a N, la interpretació que en deriva és de nom de 'massa'. En canvi, combinada amb una estructura quantitativa (no homogènia) la interpretació que en deriva és de nom 'comptable'. De la mateixa manera, a les arrels equivalents a V, una estructura homogènia condueix a una interpretació atèlica, mentre que una estructura no homogènia (o quantitativa) condueix a una interpretació tèlica. Segons Borer, a nivell d'arrel sense categoritzar, i per defecte, les arrels tenen una estructura no quantitativa, que pot esdevenir quantitativa a la sintaxi, quan s'insereixen en una estructura sintàctica combinada amb la projecció funcional Quantitat ($S\#$).

D'acord amb les investigacions de Wilbur (2008) a les llengües de signes i en alguns casos, aquesta estructura quantitativa es troba ja a nivell d'arrel sense categoritzar. Si aleshores l'arrel és categoritzada com a verb, sol rebre una interpretació tèlica (en termes de Wilbur, de canvi d'Estat), mentre que si es categoritza com a nom, sol rebre una interpretació de nom 'comptable'. Això també ho trobem en LSC. Per exemple, les arrels com /DUTXA-DUTXAR/, /ACORD-ACORDAR/, /MORT-MORIR/, /SUBSTITUT-SUBSTITUIR/, /CADIRA-SEURE/, etc. en LSC, des d'un punt de vista fonològic, tenen una estructura quantitativa, perquè la primera unitat temporal fonològica és diferent de la segona. El que canvia d'una unitat temporal a l'altra en ambdós casos és l'orientació de la mà i la localització (o arranament). Quan l'arrel està categoritzada com a verb, aquest morfema s'interpreta com a esdeveniment amb un canvi d'estat: 'L'àvia s'asseu' / 'El Genís ha mort'. En canvi, quan està categoritzada com a nom, s'interpreta com un nom comptable: 'Tinc tres cadires noves' / 'Hi ha hagut tres morts'. En aquest punt, doncs, les observacions de Wilbur encaixen amb el marc que defensa Borer, amb la diferència que per Borer aquesta estructura quantitativa no forma part de l'arrel sinó que s'hi afegeix posteriorment (a través d'un F_L), mentre que Wilbur postula que en les llengües de signes la realització semàntica formal a nivell d'arrel (lèxic) ja posa de manifest aquesta estructura.

D'acord amb les investigacions dutes a terme en llengües de signes, podem afirmar que hi ha una certa vinculació entre el següents tipus de moviment i el tipus d'estructura quantitativa o no-quantitatitva:

TIPUS DE MOVIMENT	TIPUS D'ESTRUCTURA
➤ Moviment repetit	➤ Estructura homogènia (no quantitativa)
➤ Moviment de trajectòria contínua	➤ Estructura homogènia (no quantitativa)
➤ Sense moviment	➤ Estructura homogènia (no quantitativa)
➤ Moviment de trajectòria detinguda	➤ Estructura no homogènia (quantitativa)
➤ Canvi d'arranjament, configuració, orientació o localització	➤ Estructura no homogènia (quantitativa)

Taula 18: Vinculació entre els tipus de moviment i tipus d'estructura

Si vinculem el marc teòric de Borer amb el que s'ha observat a les llengües de signes, observem el següent tipus de vinculació entre els tipus d'estructura i la interpretació semàntica de l'arrel nominal o verbal:

TIPUS D'ESTRUCTURA	INTERPRETACIÓ SEMÀNTICA	
	ARREL EQUIVALENT A N	ARREL EQUIVALENT A V
Estructura homogènia (no quantitativa)	Nom de 'massa'	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Imperfectivitat ➤ Estativitat ➤ Atelicitat
Estructura no homogènia (quantitativa)	Nom 'comptable'	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Puntualitat ➤ Perfectivitat ➤ Telicitat ➤ Canvi d'estat

Taula 19: Vinculació entre els tipus d'estructura i interpretació semàntica

Seguint amb aquesta argumentació, i centrant-nos només en les arrels equivalents a V diríem que els següents tipus de moviment condueixen a la següent interpretació semàntica de l'arrel:

TIPUS DE MOVIMENT INHERENT	INTERPRETACIÓ SEMÀNTICA	
	ARREL EQUIVALENT A N	ARREL EQUIVALENT A V
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Moviment repetit ➤ Moviment de trajectòria contínua ➤ Sense moviment 	Nom de 'massa'	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Imperfectivitat ➤ Estativitat ➤ Atelicitat
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Moviment de trajectòria detinguda ➤ Canvi d'arranjament, configuració, orientació o localització 	Nom 'comptable'	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Puntualitat ➤ Perfectivitat ➤ Telicitat ➤ Canvi d'estat

Taula 20: Vinculació entre el tipus de moviment i la interpretació semàntica.

Segons les investigacions de Wilbur, sembla que a les llengües de signes existeix una correlació entre el tipus de moviment corresponent a una estructura quantitativa/no quantitativa i una determinada interpretació semàntica. Les estructures fonològiques quantitatives semblen vinculades a una interpretació de nom 'comptable', quan l'arrel es nominalitza, i a una interpretació de telicitat o canvi d'estat, quan l'arrel es verbalitza.¹⁵⁶ De la mateixa manera, les estructures fonològiques no quantitatives semblen vinculades a una interpretació de nom de 'massa', quan l'arrel es nominalitza, i a una interpretació d'imperfectivitat, estativitat o atelicitat quan l'arrel es verbalitza.

En LSC trobem arrels que encaixen en aquesta vinculació semàntica formal. Per exemple, hi ha alguns parells nom-verb amb una estructura no quantitativa, homogènia (amb moviment reduplicat, per exemple, o moviment continu), en què el nom rep una interpretació de nom de massa, mentre que el corresponent verb rep una interpretació d'activitat atèlica o no quantitativa. És el cas dels parells NEU/NEVAR, PLUJA/PLOURE, etc. que tenen un moviment (sigui secundari, sigui de trajectòria) repetit.

Però pel que hem observat en LSC, aquesta correlació semàntica formal entre el moviment inherent de l'arrel sense categoritzar i la posterior interpretació nominal o verbal no es produeix sempre, o com a mínim, amb la suficient regularitat com per establir una vinculació semàntica formal ferma. Sense anar més lluny, alguns dels parells estudiats, com els de DEBAT/DEBATRE, ESTUDI/ESTUDIAR, etc. tenen un moviment

¹⁵⁶ En el marc teòric de Borer (2005a.b) les arrels esdevenen equivalents a N o equivalents a V. En aquest treball utilitzem tant els termes anteriors com els d'arrel nominalitzada /verbalitzada indistintament.

secundari repetit, però en canvi quan són equivalents a N reben una interpretació semàntica de nom 'comptable' i no de 'massa'. I per altra banda, algunes vegades es combinen amb més d'un tipus de moviment, un, corresponent a l'estructura quantitativa i, l'altre a l'estructura no quantitativa, com en el cas de TISORES o ESCOMBRA, on l'arrel consta d'un moviment secundari (d'obertura i tancament en el cas de tisores i de canvi d'orientació en el cas d'escombra) que es repeteix.

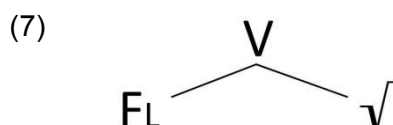
Així mateix, a nivell d'arrel sense categoritzar, també és molt difícil d'establir una relació semàntica formal entre la falta de moviment (estructura homogènia) i la interpretació de noms de 'massa' en les arrels nominalitzades. En aquest punt, si bé és cert que dins l'àmbit verbal les arrels verbalitzades que no tenen cap mena de moviment solen fer referència a estats, com AGRADAR, ESTIMAR, ESTAR-MALALT, DORMIR, etc., també és cert que dins l'àmbit nominal, moltes arrels nominalitzades que no tenen moviment solen fer referència a noms 'comptables' (AVIÓ, ARBRE, CASA, FORQUILLA, etc.).

En conseqüència, considerem que la correlació semàntica formal a nivell d'arrel sense categoritzar és molt feble o bé amb massa contraexemples com per establir unes regles semàntiques fonològiques fermes.

7.2.1.2. L'aspecte a nivell d'arrel verbalitzada

Un altre tema és quan l'arrel es combina amb un functor lèxic (F_L), d'acord amb el marc teòric de Borer, i esdevé equivalent a V. En aquest moment, la vinculació entre el tipus de moviment i la interpretació semàntica és molt més potent, tal com hem pogut comprovar en els estudis precedents de Supalla i Newport (1978) o Wilbur (2008).

Al capítol 4, on hem tractat la diferència entre els noms i els corresponents verbs hem distingit diferents grups fonològics de parells, segons el tipus de moviment. La diferència principal entre els verbs analitzats i els respectius parells noms és que els verbs solen afegir un moviment de trajectòria, redupliquen l'arrel o bé afegeixen repeticions. Des de la nostra perspectiva, aquesta distinció entre l'arrel verbal i la corresponent arrel nominal la produeix un Functor Lèxic (F_L), que fa que l'arrel sigui equivalent a V, d'acord amb la següent representació:

És a dir, seguint Borer (2005), considerem que quan una arrel es combina amb un functor lèxic (F_L), que la fa ser equivalent a V, semànticament la converteix en un predicat d'esdeveniments. Això significa que pot descompondre's eventivament. En quatre dels cinc grups descrits al capítol 4 aquest F_L implica, morfofonològicament, una ampliació del temps d'execució de l'arrel. Així mateix, perquè es produeixi aquesta combinació i interpretació, l'arrel ha de trobar-se inserida en un sintagma verbal, sota el domini de la projecció funcional Temps, tal com hem exposat al capítol 5.

La identificació, en el capítol 4, d'aquest F_L verbalitzador de les arrels ens ha fet qüestionar-nos les característiques d'aquest F_L tant a nivell formal, com a nivell semàntic, així com la vinculació entre la forma i la interpretació semàntica entre els verbs de la LSC (més enllà del grup de parells nom-verbs estudiats).

Seguint el marc teòric de Borer, observem que, des d'una perspectiva fonològica, hi ha uns tipus de moviments que es corresponen amb una estructura homogènia (cumulativa i divisiva), no quantitativa. En canvi, hi ha uns altres tipus de moviment que es corresponen amb una estructura no homogènia, quantitativa, perquè, o bé no és cumulativa, o bé no és divisiva. Podem representar-ho de la següent manera:

TIPUS DE MOVIMENT	TIPUS D'ESTRUCTURA
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Moviment contínu repetit ➤ Moviment de trajectòria contínua ➤ Moviment secundari continu + trajectòria ➤ Sense moviment 	homogènia (no quantitativa)
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Moviment detingut repetit ➤ Moviment de trajectòria detinguda ➤ Moviment secundari detingut + trajectòria ➤ Canvi d'arranjament, configuració, ➤ orientació o localització 	no homogènia (quantitativa)

Taula 21: Vinculació entre el tipus de moviment i el tipus d'estructura (\pm quantitativa).

Aquesta anàlisi també la podem fer des d'una perspectiva semàntica, ja que els tipus d'esdeveniments també es poden analitzar conceptualment en termes d'homogeneïtat i

quantitat, d'acord amb el que hem exposat al capítol 3, sobre el marc teòric. La correlació es pot representar de la següent manera:

TIPUS D'ESDEVENIMENT ¹⁵⁷		TIPUS D'ESTRUCTURA
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Activitats [-tèlic] ➤ Estats [-tèlic] 	→	homogènia (no quantitativa)
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Assoliments [+tèlic] ➤ Realitzacions [+tèlic] 	→	no homogènia (quantitativa)

Taula 22: Vinculació entre el tipus d'esdeveniment i el tipus d'estructura (± quantitativa).

Si enllacem totes dues perspectives, tenint en compte el que argumenta Wilbur (2008), que els predicats contenen morfemes que reflecteixen l'estructura eventiva que representen, observem que en LSC hi ha una forta tendència de vinculació entre els següents tipus d'estructura fonològica de les arrels verbalitzades i el tipus d'estructura eventiva:

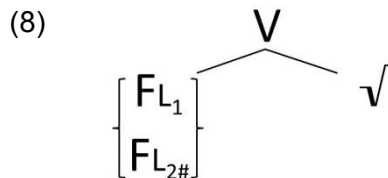
	TIPUS DE MOVIMENT		TIPUS D'ESDEVENIMENT
A)	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Moviment continu repetit ➤ Moviment de trajectòria contínua ➤ Mov. 2n continu + trajectòria ➤ Sense moviment 	→	Homogeni (no quantitatiu) F_{L1} <ul style="list-style-type: none"> ➤ Activitats ➤ Estats
B)	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Moviment detingut repetit ➤ Moviment de trajectòria detinguda ➤ Mov. 2n detingut + trajectòria ➤ Canvi d'arranjament, configuració, orientació o localització 	→	No homogeni (quantitatiu) $F_{L2\#}$ <ul style="list-style-type: none"> ➤ Assoliments ➤ Realitzacions

Taula 23: Vinculació entre l'estructura fonològica de l'arrel verbalitzada i el tipus d'esdeveniment.

¹⁵⁷ Seguint la classificació de Vendler ([1957] 1967).

Creiem que aquesta forta tendència de correspondència entre el tipus de moviment i el tipus d'esdeveniment respon a l'existència d'aquest functor lèxic (F_L) 'esdeveniment', que li dóna la interpretació eventiva.

D'acord amb la nostra perspectiva, aquest F_L se subdivideix en dos F_L diferents; un (FL_1), reflecteix una estructura eventiva no quantitativa i, l'altre ($FL_{2\#}$), reflecteix una estructura eventiva quantitativa:

Cada un d'aquests functors, a la vegada, té quatre possibilitats de representació fonològica (quatre al·lomorfs). La tria d'un o altre al·lomorfe, pensem que depèn de les característiques fonològiques de l'arrel. Per exemple, si l'arrel té un moviment secundari, pot, o bé afegir-li trajectòria o bé repetir-lo, tal com hem vist en els grups amb què hem classificat els parells estudiats.

Així doncs, d'acord amb el que hem exposat, les arrels equivalents a V que denoten un esdeveniment estatiu (no quantitatiu), com pot ser SABER, ESTIMAR, ESTAR MALALT, AGRADAR, SENTIR, HAVER, VIURE, etc., a la forma de citació, o bé es realitzen sense moviment (ESTIMAR, ESTAR MALALT, AGRADAR, etc.), o bé amb un moviment continu repetit (SABER, HAVER, VIURE, etc.), o bé, amb un moviment continu (SENTIR, etc.). Així mateix, les arrels que denoten una activitat es realitzen, en la forma de citació, o bé amb un moviment continu repetit (ANAR-AMB-BICICLETA, PENSAR, CONDUIR, DEBATRE, JUGAR, TREBALLAR, DIBUIXAR, PENTINAR, etc.), o bé amb un moviment continu (VOLAR-EN-AVIÓ, etc.), o bé, amb una combinació dels anteriors (moviment secundari, més trajectòria) (NAVEGAR, etc.) o bé, sense moviment, com l'arrel DORMIR, per exemple, que es troba a cavall entre l'estat i l'activitat.

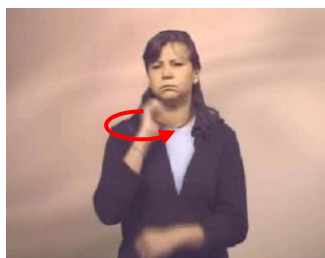
De la mateixa manera, arrels que es combinen amb el $FL_{2\#}$, que eventivament denota una estructura quantitativa, com els assoliments o les realitzacions dins la classificació de Vendler (1967), es caracteritzen perquè es realitzen morfofonològicament mitjançant un moviment detingut (DUTXAR, SEURE, ABRIGAR, ARRIBAR, VENIR, etc.), o bé mitjançant un moviment (generalment secundari) detingut repetit (CONSTRUIR, GASTAR, MENJAR), o bé mitjançant un canvi d'orientació, configuració, arranament o localització (ESGARRAPAR, MORIR, FERIR SORPRENDRE, ENTENDRE, etc.), o bé,

amb una combinació de moviment secundari anterior més trajectòria (TALLAR, ESCOMBRAR, PLANXAR, etc.),

Ara bé, hem de tenir molt present que tot i que la tendència és molt forta, no és categòrica i hi ha signes on aquest vincle semàntic formal sembla no correspondre's, o bé, si més no, pot tenir diverses interpretacions. Aquesta no correspondència pot ser producte de diversos factors: per exemple que el signe en qüestió sigui un préstec d'una altra llengua (o bé, en el cas de la llengua de signes, que procedeixi de la dactilologia, per exemple), o bé que a l'origen del signe (etimològicament) la llengua destaquï uns trets que després, per evolució, es modifiquin en concepte i no en la forma o a la inversa, o bé que la glossa que s'utilitza per al signe no reflecteixi aquesta vinculació semàntica formal, o bé que conceptualment sigui un signe fronterer, o bé que l'esdeveniment contingui tant trets quantitius com no quantitius.

Per exemple, el signe PROTESTAR es caracteritza per un moviment secundari de canvi d'orientació de la mà. És un signe ancorat al cos, tal com podem veure a la següent imatge:

(9) PROTESTAR

El signe PROTESTAR sembla clarament un esdeveniment puntual tèlic, tal com sembla indicar formalment amb el canvi d'orientació, com si l'origen del signe fos un concepte semblant al 'picar a la porta'. No obstant això, el signe PROTESTAR, també té una interpretació no quantitativa pròpia dels processos atèlics (activitats) i per aquest motiu també encaixa de forma natural en enunciats duratius, del tipus 'Va protestar durant tres anys'. Aquest tret també es reflecteix en la seva morfofonologia, ja que com després veurem, quan indica durativitat l'arrel es reduplica. El seu comportament morfofonològic, per tant, és lleugerament diferent dels esdeveniments puntuals tèlics que indiquen un canvi d'estat, com MORIR, SEURE, etc. tot i compartir una forma morfofonològica. És a dir, que hi pot haver alguns signes que, com PROTESTAR, adopten una forma morfofonològica quantitativa quan també poden tenir una interpretació no quantitativa (ens referim a la forma de citació, aïllades de context).

Un altre tipus de casos són les arrels que es componen d'un conjunt no quantitatiu de subparts quantitatives. Dins d'aquest grup d'arrels hi ha signes com MENJAR, ESCOMBRAR, CONSTRUIR, etc., que denoten un procés que suma diversos esdeveniments puntuals tèlics o quantitatius. Per exemple, l'arrel MENJAR morfofonològicament consta d'un moviment secundari repetit de canvi d'arranjament (moviment del canell d'anar-i-tornar), i, de fet, semànticament consisteix en un conjunt de subesdeveniments quantitatius, diferents dels esdeveniments semelfactius del tipus ESTERNUDAR, PARPELLEJAR o PICAR-A-LA-PORTA tot i la similitud formal.¹⁵⁸. Però el signe MENJAR generalment s'interpreta com una activitat, dins la classificació de Vendler (1967). En canvi, el signe CONSTRUIR també consta d'un moviment secundari repetit de canvi d'arranjament (més un moviment de trajectòria), però generalment s'interpreta com una realització (amb estructura quantitativa). Seria interessant investigar aquests casos en una recerca futura.

Fins aquí ens hem referit a l'arrel verbalitzada quan apareix en la forma de citació. En resum, el que hem vist fins ara és que hi ha unes arrels que tenen clarament una semàntica quantitativa i una forma morfofonològica quantitativa; unes arrels que tenen clarament una semàntica no quantitativa i una forma morfofonològica no quantitativa; però també hi ha unes arrels que es troben entre una estructura i una altra i una interpretació i l'altra, generalment perquè consten dels dos trets i la tria depèn de la part que se'n destaquï.

El que veurem a partir d'ara és que aquesta vinculació semàntica formal pot restringir la selecció de la via per la qual s'expressen els diferents trets aspectuals, o bé la selecció de l'al·lomorfa a través del qual s'expressen. És a dir, cada tret aspectual que tractarem a continuació presenta diverses vies d'expressió. Una d'aquestes vies pot ser l'adverbial (mitjançant modificadors) i una altra la combinació amb un F_F (<tret de nucli>). Pensem que la selecció d'una o altra via, i dins la segona d'un al·lomorfa o d'un altre, depèn tant de factors semàntics com de factors morfofonològics.

Per altra banda, també defensem que aquesta anàlisi morfofonològica de la LSC, basada en les investigacions fetes en el camp de l'estudi de les llengües de signes, encaixa perfectament amb el marc teòric que defensa Borer (2005). Assumim, com argumenta Wilbur (2008), que la modalitat signada permet gramaticalitzar trets conceptuals, adoptant elements de l'espai físic per a expressar-los (Wilbur 2003,2005).

¹⁵⁸ D'acord amb la definició d'esdeveniments semelfactius de Smith (1997:29).

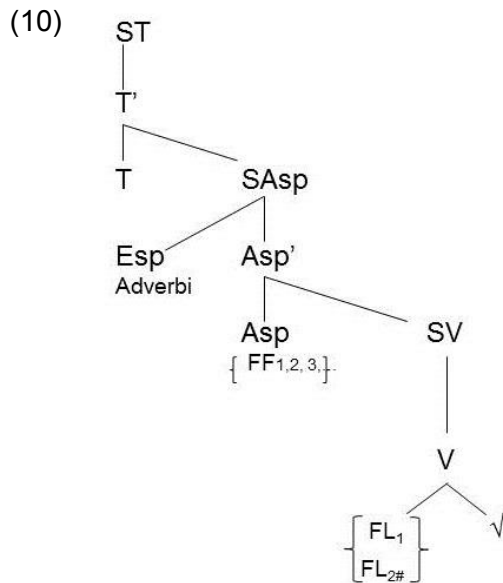
Així mateix, tal com argumenta Borer (2005a,b) defensem que l'aspectualitat es construeix a la sintaxi, mitjançant la combinació de les arrels amb el vocabulari funcional, siguin functors lèxics (F_L), com els que hem descrit en aquest apartat, siguin functors funcionals (F_F), com els que descriurem a partir d'ara, o bé per altres vies, com l'adverbial. Assumim, com Borer, que el significat es construeix a partir de tots els components que intervenen a l'estructura i que en funció de les diferents combinacions, la interpretació semàntica que en resulta pot ser una o una altra. Això significa que encara que l'arrel sigui equivalent a V mitjançant la combinació amb un functor lèxic quantitatiu, hi ha la possibilitat que la interpretació final de l'enunciat sigui no quantitativa.

A continuació veurem les modificacions que pateixen aquestes arrels equivalents a V quan s'insereixen en el nucli de la projecció funcional Aspecte. Descriurem el contrast entre les formes perfectives i imperfectives, fixant-nos en el ventall de modulacions morfofonològiques aspectuals que afecten les arrels verbals en LSC.

7.2.2. L'aspecte gramatical

A l'apartat 5.7 del capítol 5, sobre les projeccions funcionals, hem descrit l'aspecte gramatical com aquell que fa referència a l'observació de la situació temporal interna d'un esdeveniment des del vessant de l'evolució del propi esdeveniment o, tal com s'accepta generalment a la bibliografia, des del vessant de la 'perspectiva' del parlant. És a dir, l'emissor escull si vol descriure l'esdeveniment des d'un punt de vista extern, com un tot, o bé si el vol descriure des d'un punt de vista intern, en curs. Aquestes perspectives diferents es gramaticalitzen en LSC, de tal manera que existeixen diferents F_F per a cada interpretació. A la vegada, cada un d'aquests F_F pot constar de diferents al·lomorfs. La selecció d'un o altre al·lomorf es produeix, majoritàriament, per causes fonològiques, encara que en alguns casos que especificarem més endavant, també poden ser semàntiques.

Tal com hem representat a l'apartat 5.7 del capítol 5, (exemple (26) que reproduïm a (10)), l'arrel s'insereix a SV i esdevé equivalent a V. Així mateix, SV és seleccionat per la projecció funcional Aspecte, que a la vegada ho és per la projecció funcional Temps. De la combinació de totes les projeccions funcionals implicades i de totes les arrels inserides a l'estructura sintàctica, en retorna una interpretació semàntica, així com també una forma fonològica:

Com veurem al llarg dels apartats següents, no totes les arrels es combinen amb un F_F per a expressar l'aspectualitat. Algunes arrels l'expressen a través de modificadors, els quals interpretem que se situen a l'especificador de la projecció funcional Aspecte i que assignen un valor aspectual a l'arrel verbalitzada. Postulem que aquestes diferències en la forma d'expressar l'aspectualitat es produeixen a causa de restriccions semàntiques i fonològiques.

Per altra banda, en aquest treball hem distingit tres perspectives aspectuals diferents, que a la vegada es divideixen en subgrups. A l'apartat 7.2.2.1, tractarem els <trets de nucli> d'imperfectivitat, que es caracteritzen perquè solen interpretar-se com a estructures no quantitatives. Dins dels <trets de nucli> d'imperfectivitat distingim el continuatiu/duratiu, l'habitual i l'iteratiu.

A l'apartat 7.2.2.2, tractarem els <trets de nucli> de perfectivitat, caracteritzats perquè s'interpreten com una estructura quantitativa. Entre els <trets de nucli> de perfectivitat distingirem el de compleció de l'esdeveniment i el d'interrupció de l'esdeveniment.

Finalment, a l'apartat 7.2.2.3, tractarem el perfet, a cavall entre el Temps i l'Aspecte, i caracteritzat perquè, a diferència dels dos anteriors, en LSC es realitza a través d'un morf independent i no a través de <trets de nucli>.

7.2.2.1. <Trets de nucli> d'imperfectiviat

A les llengües naturals les formes imperfectives solen descriure situacions en curs o obertes, a diferència de les formes perfectives, que les solen descriure des d'un punt de vista global, com un tot. En LSC les formes imperfectives derivades expressen el

concepte de 'continuïtat' o 'durativitat', 'habitualitat' i 'iterativitat'. Totes les arrels estudiades poden aparèixer en contextos aspectuals imperfectius. Ara bé, depenent de la semàntica de l'arrel, hi pot haver matisos d'interpretació semàntica diferents, i també restriccions en la forma d'expressar la imperfectivitat, de manera que alguns tipus d'arrels l'expressen mitjançant un F_F, mentre que altres ho fan a través de modificadors.

A la vegada, quan s'expressa mitjançant un F_F, la selecció d'un o altre al·lomorfe depèn de la forma fonològica de l'arrel verbalitzada, per la qual cosa, la fonologia del signe també imposa restriccions. Finalment, a banda del moviment de les mans, igual com passa en altres llengües de signes, també cal tenir en compte l'expressió facial. Vegem-ho amb més detall a continuació.

7.2.2.1.1. Continuatiu /duratiu

L'aspecte continuatiu o duratiu focalitza l'atenció en el mateix desenvolupament de l'acció, és a dir, en el moment en què està tenint lloc. Comrie (1976) el defineix com una situació que s'estén en el temps, però com a propietat accidental del moment. A la investigació feta en ASL per Klima i Bellugi (1979) el morfema característic de l'aspecte continuatiu consisteix en una reduplicació el·líptica i lenta de l'arrel (3 repeticions), encara que també n'hi ha d'altres, com la variant que consisteix a mantenir un signe en la mateixa posició i sense moviment durant un període de temps més llarg del normal. Klima i Bellugi denominen aquest segon morfema 'Aspecte prolongat'. Ambdós es defineixen com una acció que s'estén durant un lapse de temps, i s'aplica tant a predicats adjectivals que fan referència a estats transitoris com a verbs duratius i fins i tot a esdeveniments tèlics, ja que posen com a exemple el del verb SEURE (Klima i Bellugi 1979:256).

Segons Klima i Bellugi, el morfema continuatiu aplicat al verb SEURE dona com a resultat la interpretació de 'seure durant molta estona' i aplicat a un predicat estatiu com MALALT significa que la qualitat o situació que denota aquell estat s'estén en un lapse de temps sense interrupció (Klima i Bellugi 1979:263). Per altra banda, Wilbur (2008) argumenta que aquesta extensió en el temps es manifesta gramaticalment amb el morfema Extensió, tal com hem comentat a l'apartat 7.1.6 i també amb el morfema USET que consisteix en un moviment vibrat.¹⁵⁹

Totes les arrels en LSC poden expressar la durativitat/continuïtat a través de la combinació amb modificadors (i mantenint la forma de citació). Ara bé, quan ho fan a través d'un <ret de nucli>, i recollint el que han observat aquests investigadors, hem

¹⁵⁹ Tal com hem definit a l'apartat 7.1.6. Wilbur (2008) defineix USET com 'Unchanging State in Elapsing Time', és a dir, com un estat que es prolonga en el temps.

identificat dos tipus semàntics d'arrels amb un comportament diferent a l'hora d'expressar la durativitat/ continuïtat:

- Arrels amb una estructura quantitativa fonològica i semàntica de canvi d'estat (assoliments del tipus MORIR, SEURE, CAURE, OBRIR, TANCAR, etc.)
- La resta d'arrels.

El primer conjunt d'arrels consten, des d'un punt de vista morfofonològic, de dues unitats temporals diferents (moviment de trajectòria detingut i/o bé un canvi de configuració, arranament, orientació o localització) i semànticament també d'una estructura quantitativa (de canvi d'estat). En aquests casos, la prolongació pot aplicar-se a la primera unitat temporal, o bé a la segona unitat temporal. En funció d'on s'aplica la prolongació, la interpretació final del predicat canvia.

Així, quan expressen la prolongació de la primera unitat temporal el que fan és allargar l'execució de la primera unitat temporal, realitzant-la més lentament. La interpretació semàntica que en deriva és la de *'trobar-se en el procés previ al canvi d'estat'*, sigui CAURE, SEURE, TANCAR, OBRIR, MORIR-SE, etc. com passaria a l'exemple 'La Glòria està molt malalta; s'està morint', o bé a 'El llum es va anar apagant'.

En canvi, una prolongació de la segona unitat temporal, que es realitza mantenint la posició de la segona unitat temporal sense moviment durant més temps, s'interpreta com a una prolongació del nou estat: 'He estat assegut durant tres hores'. Ho resumim a la següent taula:

ARREL VERBALITZADA	AL·LOMORF DEL <Tret de nucli> DURATIU	INTERPRETACIÓ SEMÀNTICA
Dues unitats temporals diferents	➤ Alentiment 1a unitat temporal	➤ Durativitat 1a unitat temporal
	➤ Allargament 2a unitat temporal	➤ Durativitat 2a unitat temporal

Taula 24: <Tret de nucli> de durativitat de les arrels verbalitzades amb una estructura fonològica quantitativa que denoten un canvi d'estat.

Per altra banda, quan aquestes arrels pretenen expressar la durativitat de l'esdeveniment sencer, com passa, per exemple, en català, a l'oració 'Segueix explicant, que t'estic entenent.', l'arrel verbalitzada ENTENDRE, en LSC, apareix en la forma de citació ('Segueix explicant, que t'entenc.'). Això és així perquè, tal com Fischer (1973) i Fischer i Gough (1978) van observar a les arrels verbalitzades de la ASL quan apareixen

reduplicades, aleshores la interpretació és de pluralitat de l'esdeveniment (en el cas de la LSC, pluriaccionalitat) i no de durativitat d'un sol esdeveniment.

A la resta d'arrels, la combinació de l'arrel amb el F_F s'interpreta com una durativitat/continuitat de tot l'esdeveniment ('Estàvem menjant'; 'Mentre estudiaven'; etc.). En aquest grup, les arrels es combinen amb un al·lomorf o altre en funció de la forma fonològica de l'arrel verbalitzada, d'acord amb la següent correlació:

ARREL VERBALITZADA	AL·LORMORFS DEL <Tret de nucli> DURATIU
➤ Trajectòria contínua	➤ Moviment vibrat ➤ Alentiment de la trajectòria
➤ Moviment repetit (amb o sense trajectòria)	➤ Alentiment de les repeticions ➤ Augment de les repeticions
➤ Sense moviment	➤ Allargament de la unitat temporal

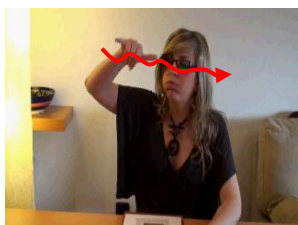
Taula 25: Al·lomorfs identificats per al <tret de nucli> duratiu a la resta d'arrels verbalitzades.

Pel que fa a les arrels que tenen una trajectòria contínua, el que hem observat és que, o bé, afegixen un moviment vibratori al llarg de la trajectòria,¹⁶⁰ o bé, n'alenteixen l'execució. És el cas d'arrels com VOLAR-EN-AVIÓ, NAVEGAR, etc.:¹⁶¹

(11) Galtes inflades

VOLAR-EN-AVIÓ_{continuatiu/duratiu}

'Està volant en avió.'

¹⁶⁰ Aquest moviment correspon al que Wilbur (2008) denomina USET, que hem llistat a la taula 16.

¹⁶¹ Per a una major claredat expositiva, a partir d'ara ometrem les anotacions relatives a la concordança i a l'expressió facial que no siguin rellevants pel tema que estem tractant.

En aquest exemple de VOLAR-EN-AVIÓ_{continuatiu/duratiu} la informant, en lloc de realitzar el signe amb una trajectòria directa com seria l'arrel lèxica de VOLAR-EN-AVIÓ, la realitza amb un moviment vibratori del canell (amunt i avall). Aquest moviment indica que l'esdeveniment es troba en curs i sol aplicar-se a arrels que ja tenen un moviment de trajectòria de forma inherent.

Però algunes arrels amb trajectòria expressen la durativitat mitjançant un alentiment de la trajectòria de l'arrel verbalitzada. Són arrels com DESITJAR, EMOCIONAR-SE, que pel fet d'estar ancorats al cos no poden afegir el moviment vibratori:

(12)

Mossega llavi inferior

IX-1sg VACANCES DESITJAR_{continuatiu/duratiu}
'Estic desitjant les vacances.'

DESITJAR_{continuatiu/duratiu}

Per altra banda, les arrels que semànticament fan referència a una activitat i que consten d'un moviment repetit (sense trajectòria), sigui del moviment secundari, sigui de tota l'arrel sencera, o bé es realitzen amb el moviment repetit i trajectòria, seleccionen, o bé, un al·lomorf que alenteix les repeticions, o bé un al·lomorf que amplia el nombre de repeticions, o bé totes dues coses alhora. Es troben en aquesta circumstància arrels com GASTAR, CUINAR, PLANXAR, DIBUIXAR, ESCOMBRAR, TALLAR, etc.

(13)

Llengua mig sortida

POLLASTRE CUINAR_{continuatiu/duratiu}.¹⁶²

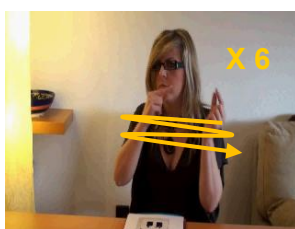
'El pollaste s'està cuinant.'

¹⁶² Exemple tret de Quer et al. (2005).

L'arrel CUINAR consta d'un moviment repetit (sense trajectòria). En aquesta oració, quan la informant realitza el verb CUINAR, no augmenta el nombre de repeticions, sinó que les executa lentament, posant èmfasi en la durada del procés. Aquest tipus d'arrels també poden expressar la durativitat augmentant el nombre de repeticions de l'arrel verbalitzada, com en el següent exemple:

- (14) Galtes inflades
 IX-DOS POLÍTIC_{pl} MASCULÍ IX-DOS DEBATRE_{continuatiu/duratiu} OPINIÓ SEVA.
 'Dos homes polítics debaten [estan debatent] la seva opinió.'

En aquests casos, la diferència entre el F_L i el F_F duratiu consisteix en què en aquest darrer el nombre de repeticions és superior. Si l'expressen mitjançant l'alentiment de les repeticions, el nombre de repeticions és el mateix que en el F_L , però el temps d'execució és superior. Es troben en aquesta circumstància verbs com CONDUIR, CÓRRER, TREBALLAR, ESTUDIAR, etc.

Ara bé, les arrels estatives que fonològicament consten d'una arrel amb moviment repetit, generalment es mantenen en la forma de citació (VIURE, SABER, HAVER, ENYORAR, etc.).

Finalment, les arrels que no consten de cap moviment (generalment estatives) prolonguen l'única unitat temporal de la qual consten, tal com esmenten Klima i Bellugi (1979) o Wilbur (2008), allargant el temps d'execució de l'arrel. Es troben en aquestes circumstàncies les arrels estatives DORMIR, ESTIMAR, AGRADAR, etc.

- (15) AHIR IX-1sg DORMIR. MARE 3-AVISAR-1_{iteratiu}. FINAL IX-3sg
Llengua mig sortida
 MARXAR. IX-1sg DORMIR_{continuatiu/duratiu}.¹⁶³
 'Ahir jo dormia. La mare em va avisar reiteradament. Al final se'n va anar i jo vaig seguir dormint.'

¹⁶³ Exemple de Quer et al. (2005).

DORMIR

DORMIR_{continuatiu/duratiu}

En aquesta oració hi ha una clara diferència entre el primer verb DORMIR, que té una durada de 250mms i el segon verb DORMIR_{continuatiu/duratiu} que té una durada de 870mms. El que fa l'arrel verbal és allargar la unitat temporal.

A banda dels diferents al·lomorfs que hem identificat per a la realització del <tret de nucli> continuatiu/duratiu, és important remarcar que en tots els casos l'expressió de la continuïtat o durativitat va acompanyada d'una expressió facial diferent de quan el verb es pronuncia en la forma de citació. Tal com podem veure en els exemples següents, aquesta expressió facial sol realitzar-se amb les galtes inflades o amb la llengua o els llavis sortits i, en ocasions, vibrants:

(16)

a. DEBATRE_{continuatiu/duratiu}

b. CUINAR_{continuatiu/duratiu}

c. DORMIR_{continuatiu/duratiu}

7.2.2.1.2. Habitual

L'aspecte habitual descriu una situació característica d'un període extens de temps; tan extens que la situació referida no es veu com una propietat accidental del moment, sinó precisament, com un tret característic de tot el període (Comrie 1976:28), és a dir, com un hàbit o un costum que es repeteix normalment. És, per tant, un tret aspectual vinculat a la pluralitat de l'esdeveniment. En LSC l'aspecte habitual es pot expressar, o bé mitjançant modificadors que n'especifiquen l'habitualitat (i l'arrel verbalitzada en la forma de citació),

o bé mitjançant l'arrel verbalitzada modulada, o bé mitjançant totes dues estratègies alhora (modificadors i arrel verbalitzada modulada).¹⁶⁴

Generalment, les arrels que consten d'un moviment repetit apareixen acompanyades d'un modificador, per una qüestió de distinció fonològica, ja que la seva forma fonològica coincideix amb la forma fonològica del F_F.

Per altra banda, les arrels que expressen un esdeveniment puntual tèlic amb un canvi d'estat, del tipus SEURE, CAURE, etc. també solen aparèixer en la forma de citació i acompanyades d'un modificador per a expressar l'aspecte habitual:

(17) EXEMPLE, TAULA, PARE **SEURE** FIX SEURE_{class}.

'Per exemple, a taula, el pare sempre seu aquí.'

A l'exemple anterior l'arrel 'SEURE' (marcada en negreta) apareix en la forma de citació i va acompanyada del signe FIX, que fa que l'enunciat s'interpreti com a habitual.

També hi ha un tipus d'arrels que no s'espera trobar-les en un context habitual perquè semànticament no hi encaixen, com per exemple el verb MORIR o el verb NÉIXER. Aquesta restricció té a veure amb el significat propi de l'arrel, atès que, en principi, hom no sol morir o néixer de forma habitual. Això no vol dir que no hi pugui aparèixer puntualment. Per exemple, si parlem d'un videojoc, podríem dir 'Sempre em moro quan estic a punt de passar-me la missió.' Però en LSC, quan apareixen en aquest context, ho fan amb l'arrel en la forma de citació i un modificador.

Tot i així, també hi ha esdeveniments puntuals tèlics que apareixen en la forma modulada (amb el F_F habitual). Són arrels del tipus PROTESTAR, CASTIGAR, AFECTAR, etc. que també encaixen de forma natural en contextos no quantitius.

Finalment, les arrels estatives sense moviment, ancorades al cos, del tipus DESITJAR, SENTIR (de sentiment), ESTIMAR, etc., o bé, les arrels estatives que consten d'un moviment repetit, com SABER, VIURE, també tenen una forta tendència a expressar l'aspecte habitual mitjançant modificadors i l'arrel verbalitzada en la forma de citació.

La resta de les arrels, quan marquen l'aspecte habitual ho fan reduplicant l'arrel en una mateixa localització, tal com mostrem a la taula següent:

¹⁶⁴ En català també tenim la possibilitat d'utilitzar dues estructures per expressar l'aspecte habitual, ja que tant podem dir 'Fa molt de temps que estem protestant davant l'Ajuntament' com 'Fa molt de temps que protestem davant l'Ajuntament' sense que hi hagi diferències d'interpretació semàntica, respecte l'habitualitat de l'esdeveniment.

ARREL VERBALITZADA	<Tret de nucli> HABITUAL
➤ Trajectòria contínua	➤ Reduplicació de l'arrel en una mateixa localització
➤ Moviment repetit	
➤ Dues unitats temporals diferents	
➤ Sense moviment	

Taula 26: <Tret de nucli> identificat per a l'aspecte habitual.

Tal com hem dit al començament de l'apartat, el F_F habitual és un <tret de nucli> aspectual fortament vinculat a la pluralitat de l'esdeveniment, el qual també consisteix en la reduplicació de l'arrel. No obstant això, el morfema aspectual habitual té unes característiques fonològiques pròpies que el distingeixen d'altres tipus de pluralitat de l'esdeveniment. Les seves característiques són les següents:

- S'executa a un ritme lent.
- La localització inicial i final solen ser la mateixa en cada reduplicació.
- L'execució del signe sol anar acompanyada d'un moviment rítmic del cap.
- L'expressió facial sol ser seriosa amb les celles i els llavis arrufats o bé amb moviments rítmics de la mandíbula.
- Hi solen haver modificadors o expressions temporals com SEMPRE, NORMALMENT, CADA-DIA, FIX, etc. que indiquen aspecte 'habitual'.

Aquest ritme més lent i els moviments de cap són més accentuats en aquelles arrels que ja consten d'una reduplicació a la forma de citació.

Pel que fa a les arrels que consten d'un moviment de trajectòria, del tipus VESTIR-SE (amb vestit) o espacials com VENIR, ANAR, etc. reduplicuen l'arrel mitjançant un moviment epentètic continu (de transició suau, com el circular):¹⁶⁵

(18)

Ulls tancats
 Celles arrufades

a. PERSONA SEMPRE FINS-ARA ^{Vocalitza 'VESTIDO' repetidament} POSAR-VESTIT_{habitual} PANTALÓ MAI.
 'Fins ara sempre s'ha posat vestit, mai pantalons.'

¹⁶⁵ Un moviment epentètic, segons el model prosòdic de Brentari (1998) és el moviment de transició, que es realitza abans de començar un signe o bé entre la realització de dos signes per tal d'aconseguir la localització adequada per articular-los (Brentari 1998:130).

POSAR-VESTIT_{habitual}

- b. _____ Celles altes _____ Celles arrufades
 IX-1sg ZONA IX-ALLÀ CINEMA IX-1sg ANAR_{habitual} DUES-TRES...
 VEGADES PERQUÈ SUBTÍTOLS HAVER.¹⁶⁶

‘Vaig habitualment al cinema del meu barri perquè posen pel·lícules subtítulades.’

ANAR_{habitual}

Les arrels que ja consten d'un moviment repetit, com GASTAR, CUINAR, PLANXAR, DIBUIXAR, ESCOMBRAR, TALLAR, DEBATRE, CONDUIR, CÓRRER, TREBALLAR, ESTUDIAR, etc. en ocasions augmenten el nombre de les repeticions, encara que no sempre. No obstant això, les repeticions que marquen l'aspecte habitual solen executar-se més lentament que en la forma de citació:

- (19) _____ Moviment de cap
 _____ Llavis arrufats
 a. NORMALMENT DEBATRE_{habitual} OPINIÓ 3-IX-3_{recíproc} DEBATRE.

‘Normalment debaten l'opinió, un i l'altre [recíprocament] debaten.’

DEBATRE_{habitual}

¹⁶⁶ Exemple de Quer et al. (2005).

Les arrels que tenen dues unitats temporals diferents (de canvi d'orientació, arranjament, configuració i/o localització) del tipus CAURE, OBRIR, TANCAR, DONAR, PROTESTAR, etc. també poden aparèixer reduplicant tota l'arrel:

(20)

a. IX-AQUÍ DE SEU AMIC FORT DE PARE IX-3sg HAVER

Celles arrufades

QUATRE PERSONA_{pl.} ESTAR, LLIBRE ROBA MENJAR DONAR_{habitual}.

Llengua mig sortida¹⁶⁷

'El seu pare tenia quatre bons amics que, mentre estaven amagats, els hi donaven llibres, roba [i] menjar.'

DONAR_{habitual}

b.

Galtes inflades

IX-3sg SEMPRE PROTESTAR_{habitual}.

¹⁶⁸

'Ella sempre protesta.'

PROTESTAR_{habitual}

A l'exemple de (20a), el moviment de transició entre una realització i l'altra del signe (el moviment epentètic) és continu, circular, perquè el signe consisteix en un canvi d'arranjament. En canvi, A l'exemple de (20b), el signe PROTESTAR consisteix en un canvi d'orientació, i el moviment de transició no és circular, tot i que es realitza de forma suau i en forma d'arc.

Algunes arrels que no tenen moviment i estan ancorades al cos, com ESTAR-MALALT, també poden reduplicar l'arrel per a marcar l'aspecte habitual:

¹⁶⁷ Exemple del conte d'Anna Frank', Webvisual.tv.

¹⁶⁸ Exemple tret de Quer et al. (2005).

(21)

Celles arrufades
Ulls tancats

Llengua sortida
Moviments de cap

EMMALALTIR_{habitual} CADA DIA, AL FINAL CRÉIXER_{intens.}
'Si emmalalteix cada dia, al final, creix moltíssim.'¹⁶⁹

EMMALALTIR_{habitual}

Per altra banda, les arrels verbalitzades espacials es caracteritzen perquè la trajectòria del moviment és descriptiva, és a dir, que indica l'origen i el destí, tal com hem exposat al capítol 6. En funció d'això, el moviment pot ser d'anada i tornada d'un punt a l'altre ('Cada setmana vaig i torno de Madrid') o bé només d'anada (o només de tornada) ('Cada setmana vaig a Madrid'). En el primer cas, quan el significat és d'anar i tornar, l'orientació de la mà també es modifica. En canvi, en el segon cas, si el que es vol destacar és només el desplaçament en una sola direcció, s'hi afegeix un moviment epentètic que retorna la mà a la localització inicial sense modificar-ne l'orientació.

(22) Arrels espacials: VOLAR-EN-AVIÓ, NAVEGAR, CONDUIR, etc.

a. Moviment d'una sola direcció:

IX-1sg CONTÍNUAMENT VOLAR-EN-AVIÓ_{habitual}.
'Contínuament vaig en avió.'

VOLAR-EN-AVIÓ_{habitual}

¹⁶⁹ De fet, la traducció més adequada seria: 'si sempre es posa malalt, al final creix moltíssim'.

- b. Moviment de dues direccions (anar i tornar):

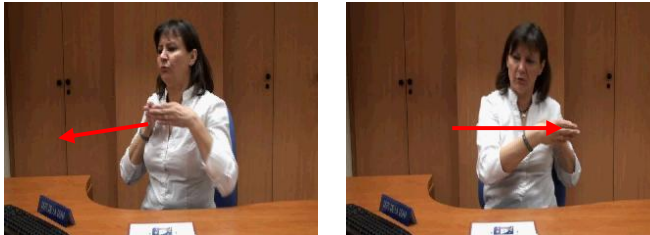
VAIXELL CADA-SETMANA ANAR EXEMPLE MENORCA

Moviments de cap

_____ Infla galtes amb cada moviment

ANAR-TORNAR-EN VAIXELL_{habitual}.

‘Cada setmana vaig i torno en vaixell de, per exemple, Menorca.’

ANAR-TORNAR-EN VAIXELL_{habitual}

Finalment, l'expressió facial pròpia de l'aspecte habitual és molt similar a la que hem observat a l'aspecte continuatiu/duratiu (a banda dels moviments del cap). Les galtes inflades, la llengua fora o els llavis arrufats:

(23)

a. EMMALALTIR_{habitual}

b. DEBATRE_{habitual}

c. PROTESTAR_{habitual}¹⁷⁰

7.2.2.1.3. Iteratiu

L'aspecte iteratiu és aquell que reflecteix la repetició d'una acció en diverses ocasions però en un període de temps concret o bé en una mateixa ocasió. Hi ha investigadors que defensen que l'aspecte habitual i l'iteratiu denoten el mateix tipus de situació, però tal com argumenta Comrie (1976), el fet que una situació es repeteixi no vol dir que sigui habitual. És a dir, a diferència d'un enunciat habitual com, per exemple 'Em dutxo al matí', un enunciat iteratiu delimita el temps en el que es produeix aquell esdeveniment, com per exemple 'Aquesta setmana em dutxo al matí'. No obstant això, ambdós tipus d'aspecte

¹⁷⁰ Imatge treta de Quer et al. (2005).

estan molt vinculats l'un a l'altre (tant des d'un punt de vista semàntic com morfofonològic), i tots dos, a la vegada, ho estan a la pluralitat de l'esdeveniment.

Klima i Bellugi (1979) observen que en ASL l'aspecte iteratiu es realitza mitjançant un morfema que consisteix en un moviment reduplicat de tota l'arrel. Com en el cas de l'aspecte habitual, les repeticions es produeixen en una mateixa localització. A més d'aquest moviment repetit, observen que quan la localització inicial i final del signe són diferents, o bé hi ha un canvi d'orientació, arranament o configuració, s'afegeix un moviment epenètic per tal recuperar la posició inicial del signe, en cada reduplicació. Aquesta característica també la trobem a les arrels de la LSC, tant a l'aspecte habitual com a l'aspecte iteratiu, però en el cas del moviment epenètic de l'aspecte iteratiu, hem observat que és més abrupte (es combinen la repetició amb la detenció del moviment) que no a l'aspecte habitual, on és realitza de forma més suau (més continuada).

Pel que fa a les restriccions, a l'aspecte iteratiu hi trobem les mateixes restriccions semàntiques i fonològiques que les que hem observat per a l'aspecte habitual. Així, les arrels de dues unitats temporals diferents que fan referència a un esdeveniment puntual tèlic de canvi d'estat i les arrels estatives sense moviment i ancorades al cos, o les estatives que tenen el moviment reduplicat, solen aparèixer acompanyades d'un modificador i en la forma de citació.

La resta d'arrels expressen l'aspecte iteratiu mitjançant el <tret de nucli> iteratiu que consisteix en la reduplicació del moviment del signe, tal com mostrem a continuació:

ARREL VERBALITZADA	<Tret de nucli> ITERATIU
➤ Trajectòria contínua	➤ Reduplicació de l'arrel en una mateixa localització
➤ Moviment repetit	
➤ Dues unitats temporals diferents	
➤ Sense moviment	

Taula 27: <Tret de nucli> identificat per al morfema iteratiu.

Les diferències respecte la reduplicació de l'aspecte habitual són les següents (tot i que de vegades la frontera és tan fina que el que acaba determinant la diferència entre un i altre és el context):

- Les reduplicacions es fan a un ritme normal o fins i tot més accelerat.

- Les reduplicacions de l'arrel durant l'execució del signe generalment arriben a un màxim de tres.¹⁷¹
- El tipus d'expressions temporals delimiten el període en el qual es produeixen les repeticions, com per exemple, 'la setmana passada, aquesta nit, aquest any, etc.'

A continuació posem alguns exemples dels diferents tipus d'arrel:

(24)

a. Arrels amb trajectòria:

IX-3sg NADAL GUANYAR_{iteratiu} LLISTA.
Celles arrufades
Ulls mig tancats
Obertura i tanc. boca
'En Nadal guanya moltes vegades.'

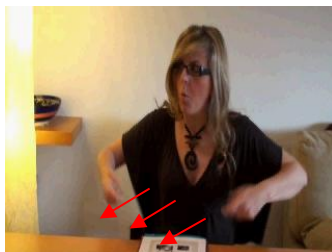

GUANYAR_{iteratiu}

b. Arrels amb moviment repetit:

GASTAR_{perfectiu} UN-SOL-COP DINERS MASSA... O PETITA-QUANTITAT_{pl}
Moviments de cap
Obertura i tanc. boca
GASTAR_{iteratiu}.

[una despesa forta es pot fer de dues maneres:] gastar d'un sol cop molts diners,[...] o bé en petites quantitats, gastant reiteradament.

GASTAR_{iteratiu}

¹⁷¹ L'aspecte iteratiu pot aparèixer combinat amb la projecció funcional Quantitat. La interpretació que en resulta denota un elevat 'grau de freqüència', del qual parlarem a l'apartat 9.2.2, del capítol 9. En aquests casos el nombre de repeticions pot ser superior a tres.

c. Arrels amb dues unitats temporals diferents:

Celles arrufades

AHIR IX-1sg DORMIR. MARE 3-AVISAR-1_{iteratiu}, FINAL IX-3sg
MARXAR.

‘Ahir jo dormia. La mare em va avisar moltes vegades, [fins que] al final va marxar.’

3-AVISAR-1_{iteratiu}

d. Arrels sense moviment:

Galtes inflades

EXEMPLE UN MALALT_{iteratiu}. IX-3sg COM-ESTÀ? RES; LLEST.

‘Per exemple, un està malalt [de forma repetida]. [l'altre pregunta:] com està? [el primer respon:] res, ja està llest.’

MALALT_{iteratiu}

Molt sovint, en aquelles arrels que ja tenen un moviment repetit, la diferència entre la forma de citació i la forma derivada recau en l'expressió facial i/o en els modificadors.

L'expressió facial més comuna de l'aspecte iteratiu consisteix en moviments rítmics d'obertura i tancament de la boca (mandíbula) que coincideixen amb cada reduplicació de l'arrel verbalitzada:

(25)

a. GUANYAR_{iteratiu}

b. GASTAR_{iteratiu}

7.2.2.2. <Trets de nucli> de perfectivitat

L'aspecte perfectiu contrasta amb l'imperfectiu perquè denota una situació vista en la seva totalitat, és a dir, sense mirar la seva constitució temporal interna (Comrie 1976). L'aspecte perfectiu fa referència a una situació 'completa'; amb un començament, un estadi mig i un final. L'ús del terme 'complet' també posa molt d'èmfasi en la culminació de la situació, és a dir, en el seu final, però això, tal com defensa Borer (2005), no ha de ser necessàriament així, ja que, per exemple en els esdeveniments de canvi d'estat, aquest canvi no necessàriament ha de ser al final de l'esdeveniment. En LSC hem observat dos morfemes que expressen perfectivitat. En un d'ells s'hi troba implícita la culminació de la situació, mentre que a l'altre, s'hi reflecteix justament el contrari, és a dir, la interrupció de l'esdeveniment. Vegem-ho amb més detall:

7.2.2.2.1. Compleció de l'esdeveniment

Aquest morfema correspondria al que Klima i Bellugi (1979) denominen 'Aspecte resultatiu' i al que Wilbur (2008) denomina 'Estat final'. En ASL consisteix en una acceleració ràpida del signe que acaba amb un moviment detingut. En LSC, tal i com es descriu a Quer et al. (2005) aquest significat també es marca generalment amb l'execució del signe més ràpid del normal i amb una detenció brusca al final del moviment del verb. Tot i així, també hem observat diferències en la selecció de l'al·lomorfa segons la forma fonològica de l'arrel verbalitzada, tal com resumim a la taula següent:

(27)

Llavis arrufats
Llavis arrufats

DIA CADA CONDUIR_{compleció} FILL RECOLLIR CONDUIR_{compleció} CASA

Llavis arrufats
Llavis arrufats
Llavis arrufats

CONDUIR_{compleció} RECOLLIR CONDUIR_{compleció} CASA FUTBOL CONDUIR_{compleció-habitual}.

‘Cada dia condueixo per anar a recollir el meu fill; el porto a casa, el vaig a recollir; de casa al futbol i del futbol a casa.’

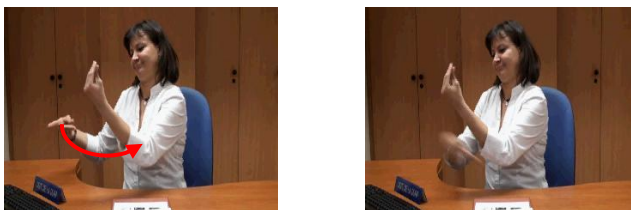
CONDUIR_{compleció}

Les que consten d'un moviment repetit, o bé afegeixen una trajectòria detinguda o bé realitzen el moviment de forma més ràpida i tensa. En general, les que tenen trajectòria i un moviment secundari repetit, realitzen la trajectòria d'una forma brusca (detinguda) (arrels del tipus ESCOMBRAR, PLANXAR, TALLAR, etc.). El moviment secundari, per altra banda, no es repeteix, sinó que es realitza una sola vegada fent coincidir la primera unitat temporal amb l'inici de la trajectòria i la segona unitat temporal amb el final de la trajectòria:

(28) Arrels verbalitzades amb moviment repetit i trajectòria:

FUTUR FLORIR_{flor} PÈTALS BONICS TALLAR-[FLOR]_{compleció} REGALAR[FLOR].

‘Amb el temps la flor neix, creix i floreix, amb uns pètals bonics, talla [la flor] i li [la] regala.’

TALLAR-[FLOR]_{compleció}

A l'exemple anterior l'arrel TALLAR, que a la forma de citació consta d'un moviment de trajectòria i un moviment secundari repetit, es realitza només amb una trajectòria detinguda i l'esdeveniment s'interpreta com a perfectiu.

En canvi, les que només tenen un moviment repetit, realitzen les repeticions de forma més ràpida i tensa (MENJAR, GASTAR, CUINAR, etc.). En aquests darrers casos, però, l'expressió facial és molt important per a la distinció de l'aspecte.

(29)

Arrels verbalitzades amb moviment repetit sense trajectòria:

Boca oberta

DEPÈN, FILL MENJAR_{perfectiu} ALTRA-VEGADA COMPRAR.
'Depèn; si el fill s'ho menja tot, torno a comprar una altra vegada.'

MENJAR_{perfectiu}

A l'exemple de MENJAR_{perfectiu}, en canvi, l'arrel només consta d'un moviment secundari repetit i aquest es realitza amb molta més velocitat de la normal i aturant bruscament la darrera repetició. En aquests darrers casos, si l'arrel es realitza sense repetició i afegint trajectòria detinguda, la interpretació que en resulta és que l'acció ha ocorregut de cop ('Empassar-se de cop'; 'gastar d'un sol cop'), tal com veurem al capítol 8, sobre la projecció funcional Manera.

Per altra banda, les arrels que consten de dues unitats temporals diferents (com ENTENDRE, SEURE, ABRIGAR, etc.) ja tenen per si mateixes una interpretació perfectiva, de compleció de l'esdeveniment. No obstant això, quan es vol posar èmfasi en la compleció de l'esdeveniment, el canvi d'una unitat temporal a l'altra es realitza de forma més ràpida i tensa, aturant el moviment bruscament al final.

(30)

Arrels amb dues unitats temporals:

TEMA QUIN? ESPORT? IX_{-1sg} 1-ENTENDRE_{-2-compleció} BÉ NO.
'El tema quin és? L'esport? No t'he entès bé.'

1. ENTENDRE_2-compleció

Finalment, les arrels que no tenen moviment (com les estatives DORMIR, AGRADAR, ESTIMAR, etc.), realitzen el moviment epenètic de forma més ràpida i tensa, prenent contacte amb el cos bruscament. Tot i així, en aquests casos, el mateix context o l'expressió facial són importants per a la interpretació de compleció de l'esdeveniment.

7.2.2.2. Interrupció de l'esdeveniment

Tal i com descriuen Quer et al. (2005), en LSC també hi ha un morfema específic per quan l'acció s'acaba sense completar l'esdeveniment. Aquest morfema es correspondria amb la relació semàntica aspectual en la qual, tal com hem apuntat a l'apartat 7.1.6, segons Wilbur (2008), el moviment s'atura en un punt de l'espai (p) i indica variables (x) individuals de la semàntica argumental. Aquestes variables poden tenir diverses interpretacions diferents de les quals en tractarem dues; una té a veure amb la no compleció de l'esdeveniment, el qual s'inicia, però no es completa, i l'altre té a veure amb el no inici de l'esdeveniment.

Rathmann (2005) identifica el morfema de no inici de l'esdeveniment per a la ASL i el denomina '*conative*'. El qualifica com una variant de l'imperfectiu, atès que l'esdeveniment queda interromput abans de començar i el tradueix com 'Estava a punt de', o 'Anava a'.

Per altra banda, en el cas de la interrupció de l'esdeveniment pròpiament dita, l'esdeveniment sí que s'inicia però s'interromp de cop. Es tradueix com 'Estava fent x, quan...'.

Sintàcticament, tots dos tipus d'interrupció necessiten una segona clàusula que especifiqui què va impedir l'inici o la continuació d'aquest esdeveniment. En aquest treball els hem situat entre els morfemes perfectius perquè la situació es veu des d'un punt de vista global i delimitada, encara que l'esdeveniment que denota el verb no s'hagi iniciat o bé no s'arribi a completar.

EXPLICAR_{no-inici}

3-PREGUNTAR-1

En aquest exemple la informant arriba a realitzar la primera unitat del signe, però immediatament l'interromp amb el signe següent, sense completar-lo. L'expressió facial també és característica. La signant mostra una cara tensa, amb els llavis tensos, els ulls oberts i les celles altes, que es tanquen de sobte a la darrera imatge del signe.

El segon tipus de <tret de nucli>, en canvi, la interrupció es produeix quan l'esdeveniment ja s'havia iniciat, amb la qual cosa el signe pot realitzar-se de forma completa, o bé gairebé completa. Al final, però, se li afegeix un <tret de nucli> de telicitat (o morfema 'Estat final' segons la terminologia de Wilbur 2008), de canvi d'orientació, arranjament, configuració o localització que indica compleció de l'esdeveniment, de sobte, interrompent-lo, que s'executa d'una forma molt ràpida, bruscament. El trobem sobretot en contextos que denoten un procés duratiu i generalment l'esdeveniment s'interromp perquè s'acaba la font d'energia que el mantenia (encara que no necessàriament ha de ser així):

(32)

- Obre els ulls de sobte
- Moviment de celles
- Infla galtes sobtadament

TELEVISOR-FUNCIONAR_{duratiu-interrupció}^{Tancament boca¹⁷³}

'La televisió estava encesa quan, de sobte, es va apagar.'

FUNCIONAR_{duratiu}

FUNCIONAR_{interrupció}

¹⁷³ Exemple de Quer et al. (2005).

En aquest exemple de la Gramàtica Bàsica de la LSC, la informant realitza el verb FUNCIONAR_{interrupció} de manera que la configuració dels dits i la separació de les mans - que en el signe TELEVISOR-FUNCIONAR_{duratiu} (moviment repetit que denota un procés atèlic) estan en una situació de màxima obertura- passen a una distància i obertura mínimes. Realitza el canvi molt de pressa, acompanyat d'una expressió facial tensa i amb un moviment de celles i obertura dels ulls, de sorpresa, tal com podem veure en l'ampliació del darrer fotograma. En català utilitzem diferents arrels verbalitzades per a expressar aquest morfema, com per exemple *apagar* o *acabar*. Així, diem 'Estava cuinant, quan s'ha apagat el foc', 'M'estava dutxant, quan s'ha acabat l'aigua', però en LSC, aquest concepte s'expressa modificant la morfofonologia de l'arrel verbalitzada, a través del <tret de nucli> 'interrupció', que s'afegeix, seqüencialment, al final de l'arrel verbalitzada que denota un esdeveniment en curs, per a indicar que l'activitat ha quedat interrompuda.

Aquest morfema també el podem trobar en altres circumstàncies, com, per exemple, a l'oració 'Hi estava pensant (donant-hi voltes) quan de sobte se'm va acudir la idea', el qual es realitza aturant el signe PENSAR (que consisteix en un moviment continu circular) de cop, a la vegada que es tensa l'expressió facial i s'obren els ulls, o bé, a l'oració 'Estava caminant quan de sobte vaig caure' es realitza amb un canvi d'orientació de la mà. En aquest darrer context, però, la llengua sol utilitzar les construccions amb classificador.

Ambdós morfemes d'interrupció es caracteritzen per una expressió facial diferent de la que trobem a la forma de citació. En el cas del no-inici de l'esdeveniment, l'expressió facial consisteix en la cara molt tensa, amb els ulls oberts i les celles aixecades:

(33)

En el cas del morfema de no-inici de l'esdeveniment, aquesta expressió facial coincideix amb l'inici de la realització del signe.

En canvi, en el cas de la interrupció de l'esdeveniment, paral·lel a l'execució del morfema es produeix un canvi a l'expressió de la cara, com inflar de cop les galtes o deixar anar l'aire, o tensor-la de cop, passant a una expressió de sorpresa:

(34)

7.2.2.3. F-morf independent de perfet

L'aspecte perfet comparteix amb l'aspecte perfectiu el fet que tots dos fan referència a una situació delimitada, que s'ha completat, i que no visualitza la situació temporal interna (a diferència de l'imperfectiu), sinó tot l'esdeveniment sencer, de forma global. Però, a la vegada, es diferencien en què el perfet visualitza l'estat de les coses que se'n deriva en un moment posterior, ja sigui el moment actual de l'acte de parla, ja sigui el moment posterior al moment de referència. Per exemple, si diem, en la forma de perfet, 'He perdut les claus.' s'entén que en el moment de l'acte de parla les claus encara estan perdudes. En canvi, de la forma perfectiva 'Vaig perdre les claus', no necessàriament se'n desprèn que actualment les claus encara estiguin perdudes (Comrie 1976:52). Comrie també en destaca com a diferència el fet que el perfet expressa la relació entre dos punts en el temps. Per una banda, el punt de l'estat que en resulta de la situació anterior i, per l'altra banda, el punt propi de la situació anterior. Tal com exemplifica el mateix Comrie, una oració com 'I have eaten' ('He menjat.'), es troba tant en el temps present com en el passat. Això no passa necessàriament en el temps perfectiu 'Vaig menjar una pizza.' No obstant això, la diferència no sempre és clara.

Per altra banda, el fet que el perfet faci referència a l'estat de les coses que deriven de la situació, en lloc de la perspectiva temporal de la situació, fa que alguns lingüistes dubtin que el perfet sigui un tipus d'aspecte.

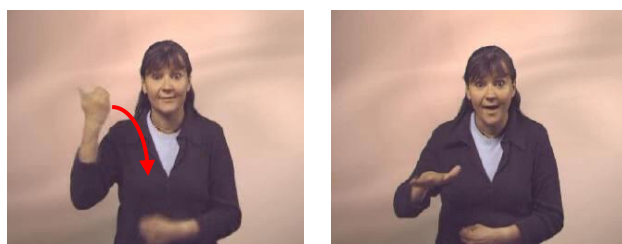
Entre els investigadors de les llengües de signes hi ha hagut força estudis sobre el nivell de gramaticalització d'algunes partícules que marquen el perfet (Meir 1999, Fischer i Gough, 1972, Heine 1993, Bybee et al. 1994, Janzen 1995, Rathmann 2005, Zucchi et al.

2010, entre altres). Les arrels ALREADY, en ISL, o FINISH en ASL, en ocasions es troben en la posició on s'insereixen les arrels lèxiques (SV o SAdv) i en ocasions en la posició on s'insereix el vocabulari funcional (en termes de Borer). Aquest fet ha generat controvèrsia sobre la seva naturalesa, sobre el nivell de gramaticalització i sobre les diferents interpretacions (si són partícules perfectives, que marquen bàsicament compleció, o bé si denoten una anterioritat, o bé totes dues alhora, etc. (Zucchi et al. 2010)).

Pel que fa a la LSC, la Gramàtica Bàsica de la LSC (Quer et al. 2005), descriu com a marca del perfet la partícula JA (un f-morf independent) que generalment se situa darrera del verb:

- (35)
	Celles arrufades		Vocalitza 'JA'	
	Infla galtes		'	
SEGÜENT	DIUMENGE	VENIR	JA	MENJAR SERVIR. ¹⁷⁴

'El proper diumenge, quan hagin arribat tots, servirem el menjar.'

JA

Com podem veure a les imatges de l'exemple anterior, el signe JA té una configuració B amb els dits lleugerament doblegats. Semànticament, l'oració indica que l'acció s'ha completat i que l'estat que persisteix és el que denota el verb.

Tot i que generalment, la partícula JA apareix darrere del verb, això no sempre és així. Per exemple, a les construccions resultatives dels verbs denominats deadjectivals, com seria 'S'ha mort' o bé 'S'ha emborratxat', 'Ha envellit', 'S'ha acabat' etc., hem observat que la partícula JA apareix freqüentment davant del verb, tal com podem veure en els exemples següents:

- (36)
- a. GAT, IX-3_{sg} JA EMBORRATXAR.
'El gat s'ha emborratxat.'

¹⁷⁴ Exemple de Quer et al. (2005).

- b. SEU AMIC QUATRE DINS CASA AMAGAR TAMBÉ.
QUATRE JA MORIR, SÍ.¹⁷⁵
'Els quatre amics seus, que estaven amagats dins la casa, també han mort.'
- c. DIARI JA ESGOTAR-SE PROU.¹⁷⁶
'El diari s'ha esgotat.'

Però també la podem trobar en una posició allunyada del verb principal, com a l'exemple que mostrem a continuació:

(37)

- a. JA PROU IX-1_{sg} PLANXAR IX-1_{sg} FART.
'Ja prou; estic farta de planxar'
- b. PERSONA_{pl} IGUAL, JA ANY AUGMENTAR, ANY ENVELLIR.
'Les persones igual, a mesura que els anys van passant, són més vells.'

És a dir, que la partícula JA, en LSC, pot tenir diferents posicions i diferents funcions. De vegades la trobem com a F_F situat en el nucli de la projecció funcional Aspecte, com l'auxiliar 'haver' en català, tal com hem exemplificat a (35) o (36), i en ocasions com a modificador, adjunt a SV, o a un altre constituent de l'oració, com en el cas dels exemples de (37).

Pel que fa a la doble posició de la partícula JA quan té la funció de F_F (davant o darrere del verb), Rathmann (2005) observa que la partícula FINISH en ASL en posició preverbal està vinculada a un tipus d'estructura sintàctica determinada, amb unes característiques i una interpretació concreta (per exemple, observa que ha d'anar acompanyada de l'adverbi WHEN), mentre que la posició postverbal està vinculada a un altre tipus d'estructura i interpretació semàntiques. Aquesta observació obre un camí per a la recerca futura, atès que seria interessant estudiar més a fons aquest punt i observar tant les diferents posicions de la partícula JA, en LSC, així com les diferents interpretacions segons aquesta posició.

Així mateix, sovint ocorre a les llengües naturals que d'un morfema lèxic n'acaba derivant un morfema gramatical. Sovint també trobem que aquestes arrels s'interpreten com a arrel lèxica (ítem enciclopèdic en terminologia de Borer) o com a vocabulari funcional segons la posició que ocupen dins l'oració. Quan una arrel es troba en la posició d'un

¹⁷⁵ Exemple tret del conte d'Anna Frank, Webvisual.

¹⁷⁶ Exemple tret del conte d'Anna Frank, Webvisual.

nucli lèxic té un significat ple, enciclopèdic segons la terminologia de Borer, mentre que si ho fa directament en el nucli d'una projecció funcional determinada (actuant, a la vegada, com a seleccionador d'un sintagma verbal, nominal, etc.), aleshores té un significat gramatical.

En LSC, hem vist que l'arrel JA pot aparèixer en totes dues posicions, com també l'arrel FINISH en ASL (que pot aparèixer com a verb o com a modificador), l'arrel FATTO en LIS (que també apareix com a verb) o l'arrel ALREADY en ISL, que, igual com la partícula JA de la LSC, pot ser modificador.

En LSC fins i tot trobem diversos exemples en què la partícula JA gramaticalitzada com a perfet s'adjunta a l'arrel verbalitzada lèxica ACABAR igual com ho fa amb altres arrels verbalitzades, sense que la combinació s'interpreti com a un fenomen de redundància.¹⁷⁷ En aquest sentit, s'aproxima més al nivell de gramaticalització de la partícula ALREADY de l'ISL que al de la partícula FINISH de la ASL (segons l'estudi de Meir 1999):

(38) ESTUDIANT UNIVERSITAT JA ACABAR, 3-DONAR-TÍTOL-1.

[quan] L'estudiant ja ha acabat la universitat, li donen el títol.¹⁷⁸

Quan la partícula JA apareix en la forma gramaticalitzada (no en la seva funció de modificador) denota que la situació s'ha completat. Això la diferencia de la partícula ALREADY de l'ISL on sembla que té connotacions més restringides, ja que expressa que l'esdeveniment ha acabat, però que no necessàriament s'ha completat. La denotació de compleció l'aproxima a la partícula gramaticalitzada FINISH de la ASL. En el cas del futur, i tal com diu Meir (1999) és tracta d'una compleció prospectiva, tal com hem vist a l'exemple de Quer et al. (2005) que hem reproduït a l'exemple (35).

Així doncs, la partícula JA de la LSC sembla trobar-se a cavall entre ALREADY de l'ISL i FINISH de la ASL. Amb l'ISL comparteix el fet que pot aparèixer en la posició de modificador. Hi comparteix també el fet que pot aparèixer en construccions amb el verb ACABAR, és a dir, que els signes JA i ACABAR poden coaparèixer en una mateixa oració. Per altra banda, comparteix amb la partícula FINISH, de la ASL, el fet que té el significat de compleció de l'activitat que denota el verb. En canvi se'n diferencia en el fet que la combinació de la partícula JA amb el verb ACABAR és possible.

¹⁷⁷ Com tampoc és redundant en català.

¹⁷⁸ És interessant observar que en aquest exemple la partícula JA se situa per davant de l'arrel verbalitzada ACABAR i que la interpretació que li hem assignat dona suport a l'anàlisi que Rathmann (2005) ha fet per a la ASL.

Des del punt de vista del marc teòric que defensa Borer, i que assumim en aquest treball, la categorització i interpretació de les arrels es produeix a la sintaxi, segons la posició i la funció que fan a l'oració. Això fa que trobem aquesta flexibilitat entre llengües i també dins d'una mateixa llengua. En el cas de la partícula JA en LSC, defensem que segons la posició que ocupa dins l'estructura s'interpreta com a modificador (situat a l'especificador) o bé com a Functor Funcional (F_F) si es troba en el nucli de la projecció funcional Aspecte.

Pel que fa a la interpretació semàntica del f-morf de Perfet, pel que hem observat, la partícula JA de la LSC s'interpreta com a perfet de resultat, o bé d'una situació contextual precedent immediata, tal com podem veure en els següents exemples:

(39)

- a. AVUI TARDA MENJAR JA (MENJAR IX_{-dem} TARDA...)
AH! SÍ POLLASTRE [A LA] PLANXA.
Avui a la tarda he menjat (què he menjat aquesta tarda ...) Ah sí; pollastre a la planxa.
- b. ABANS BEURE JA! ARA IX.3sg BORRATXO IX-3sg.
'Abans ha begut! [Doncs] ara està borratxo.'
- c. IX_{-Aquest} MATÍ IX-1sg DUTXAR JA.¹⁷⁹
'Aquest matí m'he dutxat.'

En aquests exemples veiem que la situació actual és el resultat d'una situació anterior, atès que ja s'ha produït l'acció de menjar, de beure o de dutxar-se. Altres matisos del perfet, descrits en les llengües naturals, com el perfet experiencial o d'una situació persistent, en LSC s'expressen mitjançant la combinació de l'arrel verbalitzada (en la forma de citació) i expressions temporals.

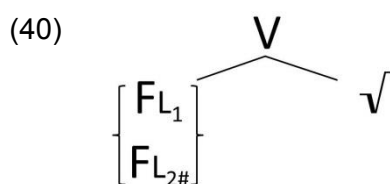
7.3. Resum del capítol

En aquest capítol hem descrit com s'expressa l'aspectualitat en LSC. Hem vist que les propietats articulatòries característiques de la modalitat signada permet a les llengües de signes utilitzar l'espai i el moviment per a expressar conceptes aspectuals, és a dir, per a gramaticalitzar-los. La incidència d'aquesta característica a nivell d'arrel sense categoritzar és, d'acord amb el que hem exposat, més feble. Però quan les arrels

¹⁷⁹ Exemple de Quer et al. (2005).

lèxiques s'insereixen en el nucli d'un sintagma verbal, es combinen amb un Functor Lèxic (F_L) i esdevenen predicats d'esdeveniments, aleshores la correlació semàntica formal esdevé molt més ferma. De fet, això les diferencia, tant formalment com semànticament, del respectiu parell nom en un gran nombre de casos.

En LSC hem descrit dos F_L que es combinen amb les arrels que s'insereixen a SV i que els assignen una estructura eventiva, quantitativa o no quantitativa, depenent del F_L amb el qual s'hagi combinat:

Així, hem vist que les arrels verbalitzades que denoten un esdeveniment no quantitatiu, com els classificats per Vendler (1967) com a activitats o estats, solen tenir un tipus de moviment que a la vegada es pot definir en termes de no-quantitat, segons el marc teòric de Borer. És a dir, solen constar d'un moviment repetit continu, d'una trajectòria contínua, o bé, no consten de moviment.

En canvi, les arrels verbalitzades que denoten un esdeveniment quantitatiu, com els classificats per Vendler (1967) com a assoliments o realitzacions, solen constar d'un tipus de moviment que a la vegada es pot definir en termes de quantitat. És a dir, que solen constar d'un moviment amb trajectòria detinguda, o bé, moviment secundari repetit detingut, o bé, de dues unitats temporals diferents (canvi d'orientació, configuració, arranament o localització).

No obstant això, també hem vist que, tot i la forta tendència, també hi ha excepcions, o bé arrels que es troben en una situació fronterera entre un grup i altre. Hi ha arrels que des d'una perspectiva fonològica consten d'un moviment secundari detingut que es repeteix (i, per tant, d'una estructura quantitativa i no quantitativa alhora) i que, semànticament, denoten la suma de petits esdeveniments puntuals tèlics. És el cas d'arrels com MENJAR o ESCOMBRAR. O bé, hi ha un altre grup d'arrels, com PROTESTAR, ROBAR, ENTENDRE, que tenen una forma fonològica quantitativa, però que també poden denotar un esdeveniment no quantitatiu. En general aquesta circumstància s'explica, o bé, pel seu origen etimològic, o bé, perquè la seva estructura eventiva pot reflectir tant trets quantitativs com no quantitativs. Aleshores la llengua escull un dels dos trets per a la forma fonològica.

No obstant això, defensem que aquesta vinculació semàntica formal és modificable i que s'acaba de construir, com hem mostrat, a la sintaxi. Això no vol dir que el tipus d'esdeveniment que denota l'arrel no pugui fer que la seva interpretació en un context sigui diferent al d'una altra arrel que denota un altre tipus d'esdeveniment. De fet, aquest fenomen dóna suport a l'assumpció de Borer que les arrels actuen com a modificadores de l'estructura on s'insereixen i que el conjunt de totes les arrels i vocabulari funcional que es troba inserit en una mateixa estructura acaba de determinar la seva interpretació semàntica.

Per altra banda, també hem vist que hi ha tipus semàntics d'arrels verbalitzades que utilitzen la via adverbial per a expressar un valor aspectual, en lloc de fer-ho mitjançant un F_F . És el cas, per exemple, de les arrels que denoten un esdeveniment puntual tèlic de canvi d'estat (SEURE, MORIR, etc.) quan expressen l'aspecte habitual. Postulem que en aquests casos, el modificador assigna un valor aspectual a l'arrel inserida en el nucli de la projecció funcional Aspecte mitjançant la concordança nucli-especificador.

Com hem vist al llarg del capítol, la LSC expressa l'aspectualitat d'una forma igual o similar a com la descriuen diferents investigadors per a altres llengües de signes. En aquest treball, però, l'hem descrit d'acord amb el marc teòric de Borer. Seguint aquest marc postulem que en LSC l'aspectualitat s'expressa, o bé, a través de F_F situats en el nucli de la projecció funcional Aspecte, o bé, mitjançant modificadors situats a l'especificador de la projecció funcional Aspecte. Quan ho fan a través d'un F_F , la realització morfofonològica pot ser un <tret de nucli> que provoca el desplaçament de l'arrel al nucli de la projecció funcional Aspecte, o bé, a través d'un f-morf independent, el qual impedeix el desplaçament de l'arrel. Per a la LSC postulem diferents <trets de nucli> que expressen els valors aspectuals d'imperfectivitat ('continuatiu/duratiu', 'habitual' i 'iteratiu') i de perfectivitat ('compleció de l'esdeveniment' i 'interrupció de l'esdeveniment'). En canvi, postulem que l'aspecte perfect s'expressa mitjançant el f-morf independent JA.

Pel que fa als <trets de nucli> de cada un d'aquests valors aspectuals, defensem que la combinació entre els diferents al·lomorfs i les arrels verbalitzades es produeix per criteris fonològics. Els <trets de nucli> que hem descrit al llarg del capítol han estat els següents:

F_F (<tret de nucli>)	FORMA MORFOFONOLÒGICA DE L'ARREL VERBALITZADA (√+F _L)	FORMA MORFOFONOLÒGICA FINAL ((√+F _L)+F _F)
Duratiu	➤ Dues unitats temporals diferents	➤ Alentiment 1a unitat temporal ➤ Allargament 2a unitat temporal
	➤ Trajectòria contínua	➤ Moviment vibrat ➤ Alentiment de la trajectòria
	➤ Moviment repetit (amb o sense trajectòria)	➤ Alentiment de les repeticions ➤ Augment de les repeticions
	➤ Sense moviment	➤ Allargament de la unitat temporal
habitual	➤ Trajectòria contínua	➤ Reduplicació de l'arrel en una mateixa localització (-velocitat)
	➤ Moviment repetit	
	➤ Dues unitats temporals diferents	
	➤ Sense moviment	
iteratiu	➤ Trajectòria contínua	➤ Reduplicació de l'arrel en una mateixa localització (+ velocitat)
	➤ Moviment repetit	
	➤ Dues unitats temporals diferents	
	➤ Sense moviment	
Compleció esdev.	➤ Moviment de trajectòria	➤ Trajectòria detinguda
	➤ Moviment repetit	➤ Afegeix una trajectòria detinguda ➤ Moviment més ràpid i tens
	➤ Dues unitats temporals diferents	➤ Moviment més ràpid i tens
	➤ Sense moviment	➤ Moviment epentètic ràpid i tens + expressió facial
No inici del mov.	➤ Moviment de trajectòria	➤ Fragment curt de la trajectòria
	➤ Moviment repetit	➤ Màxim una repetició

	➤ Dues unitats temporals diferents	➤ Configuració inicial o primera unitat temporal
	➤ Sense moviment	➤ Configuració inicial
Interrupció esdev.	➤ Moviment de trajectòria	➤ Realització completa, o bé de bona part del signe + morfema de telicitat
	➤ Moviment repetit	
	➤ Dues unitats temporals diferents	
	➤ Sense moviment	

Capítol 8

8. La projecció funcional de Manera (SMan)

En els apartats 5.2 i 5.8 del capítol 5 hem definit la projecció funcional Manera com una projecció funcional que modifica les propietats del complement que selecciona i que pot aparèixer en diferents posicions dins l'estructura sintàctica. Això vol dir que no és una projecció funcional vinculada exclusivament amb la categoria lèxica verb. No obstant això, tal com hem argumentat al capítol 5, en aquest capítol 8 ens centrarem en aquells casos en què la Manera provoca una modificació de la interpretació del predicat verbal i per tant, es pot considerar una projecció funcional extensiva del sintagma verbal.

Aquest fenomen en les llengües de signes a la vegada pot provocar una modificació de la morfofonologia de l'arrel verbalitzada, amb la qual cosa esdevé una projecció funcional identificativa de la categoria. Per aquest motiu li dediquem un capítol a part.

En LSC, tal com hem especificat a l'apartat 5.8 del capítol 5 i com hem vist que passa en altres llengües de signes, mitjançant la derivació morfofonològica de l'arrel verbalitzada s'expressen dos tipus de modificacions: per una banda, les modificacions que prediquen únicament sobre l'esdeveniment i, per tant, sobre la manera com es desenvolupa l'acció que denota l'arrel verbalitzada. Per altra banda, les modificacions que prediquen sobre l'esdeveniment i alhora estan orientats al subjecte, expressant la seva actitud o punt de vista quan duu a terme l'acció que denota el verb. Aquest darrer conjunt de modificadors inclou els que reben la denominació de predicats secundaris descriptius i expressen únicament propietats transitòries, no estatives.

Això vol dir que en LSC, que tant es modula el predicat verbal a l'oració 'Va menjar ràpidament', en què l'arrel verbalitzada se signa amb una articulació ràpida, com l'oració "Va menjar amb plaer", on en LSC l'arrel verbalitzada se sol signar amb una articulació lenta i també acompanyada d'una expressió facial característica. La vinculació entre el tipus de moviment i el modificador és més forta en el primer cas que en el segon, que admet més varietat i combinacions amb altres morfemes. Per exemple, 'Va menjar amb avidesa i plaer' es podria signar ràpidament, indicant l'avidesa, i amb una expressió facial que indiqués el sentiment de plaer.

Així mateix, l'expressió de la Manera en LSC, com en altres llengües de signes, es realitza, o bé mitjançant la derivació morfofonològica de l'arrel verbal ('IX-3_{sg} MENJAR_{Manera_lentament}'), o bé mitjançant la combinació amb un modificador ('IX-3_{sg} MENJAR LENT'), o bé mitjançant totes dues coses a la vegada, és a dir, amb la derivació morfofonològica de l'arrel i amb un adverbi ('IX-3_{sg} MENJAR_{Manera_lentament} LENT'). Que l'arrel verbalitzada tingui una derivació morfofonològica vol dir que en LSC la projecció funcional Manera també consta d'uns <trets de nucli> que, tal com hem exposat en els capítols anteriors, provoquen un moviment de l'arrel verbal des del nucli del SV fins al nucli de la projecció funcional i, alhora, una modulació morfològica de l'arrel verbal.

Ara bé, també és cert que no tots els valors conceptuals que formen part de la projecció funcional Manera s'expressen, en LSC, mitjançant <trets de nucli>, ni tots els tipus semàntics d'arrels expressen la Manera mitjançant aquesta via. Això vol dir que també hi ha restriccions. Aquestes restriccions són de tipus semàntic, fonològic i sintàctic.

Des d'una perspectiva semàntica, no totes les combinacions són possibles. Que la combinació entre un modificador concret i una arrel verbalitzada concreta tingui èxit depèn de la semàntica del modificador i de l'arrel verbalitzada. En general, són les arrels verbalitzades que denoten una activitat o un procés les que solen combinar-se sense problemes amb un modificador que indiqui la manera com es desenvolupa l'esdeveniment. Les arrels verbalitzades estatives hi apareixen amb menys freqüència, perquè no impliquen una acció o procés que es desenvolupa en el temps. Pel que fa als modificadors, tal com hem explicat a l'apartat 5.8 del capítol 5, i a l'inici d'aquest capítol, els modificadors de Manera que provoquen una derivació morfofonològica de l'arrel verbalitzada són aquells que expressen una propietat transitòria que afecta la manera com l'agent desenvolupa l'acció que denota l'arrel verbalitzada i el seu abast es limita al període que dura l'acció verbal.

Per altra banda, des d'una perspectiva fonològica, una arrel verbalitzada que no consti de moviment i/o que estigui ancorada al cos té menys tendència a modular que una arrel que tingui algun tipus de moviment. Això no vol dir que no expressi la Manera, sinó que, en cas d'expressar-la ho fa mitjançant un modificador, que li assigna el valor de Manera.

Des d'una perspectiva sintàctica, tal com hem vist al capítol 5, per tal que l'arrel verbalitzada expressi la Manera mitjançant la modulació morfofonològica, el modificador ha d'estar legitimat per SV, és a dir, que el seu abast ha d'estar delimitat pel SV tal com hem indicat més amunt. Això vol dir que una oració com 'S'asseu i ràpidament menja' no se signaria amb l'arrel verbal MENJAR modulada, en LSC, però en canvi l'oració 'S'asseu

i menja ràpidament', sí. Assumim que en aquest darrer exemple, el modificador es troba a l'especificador de la projecció funcional Manera, situada per sobre del SV, des d'on assigna un valor de Manera a l'arrel verbalitzada.

En aquest capítol descriurem alguns dels <trets de nucli> de Manera que provoquen una modulació de l'arrel verbalitzada. No pretenem descriure'ls tots, perquè les possibilitats i matisos semàntics són molts, i això excedeix els objectius d'aquest treball. Per aquest motiu, en descriurem una mostra significativa, cenyint-nos als que hem identificat en el corpus que hem construït i descrit com a part d'aquest treball.

Els <trets de nucli> que descriurem consten d'un tipus de moviment, però també d'una expressió facial característica. En les llengües orals l'expressió facial conté informació emotiva i suprasegmental, però en les llengües de signes, a més, pot tenir una funció gramatical. En ocasions, aquesta expressió facial (sobretot els moviments bucals) distingeix un enunciat pronunciat en la seva forma de citació d'un altre amb algun tipus d'interpretació adverbial, per la qual cosa, també el considerem un tret distintiu.

Com hem fet amb els capítols anteriors, abans d'entrar en detall amb els morfemes propis de la projecció funcional Manera en LSC, repassarem alguns dels estudis que s'han fet en l'àmbit específic de les llengües de signes, atesa la influència que han suposat per a aquest treball.

8.1. Estudis sobre la manera en altres llengües de signes

La investigació sobre la capacitat de modulació adverbial de les llengües de signes va ser investigada en un principi per Bellugi i Fischer (1972), Frishberg (1972), Fischer (1973), Fischer i Gough (1978), Klima i Bellugi (1979) i Warren (1978), Liddell (1980) i Anderson (1982), entre molts altres, que mostren com els verbs de la ASL poden incorporar informació sobre la manera, la freqüència i la durada d'una activitat.

Fischer i Gough (1978) van adonar-se, per exemple, que el significat del verb MEET (*trobar-se*) en ASL canvia segons la forma de realitzar-lo. Així, per exemple, si se signa ràpidament i intensament de tal manera que les mans se separen lleugerament, de forma similar al resultat d'un impacte (realitzant un moviment restringit), significa 'trobar-se per casualitat', mentre que si se signa lentament vol dir senzillament 'trobar-se'. Amb aquestes investigacions van adonar-se que en la modalitat visual, la forma de marcar la manera com es desenvolupa una acció és mitjançant la velocitat, l'amplitud del moviment o la força (tensió) respecte de com s'executa la forma de citació del verb. Frishberg

(1972), per exemple, va investigar els trets de tensió i de laxitud del moviment en ASL. Va descriure la tensió com un moviment intens que denotava 'intensitat de significat, èmfasi, o bé un inici ràpid o un assoliment complet de l'acció. En canvi, un moviment lax indicava incertesa, inici gradual de l'acció o bé un assoliment parcial de l'objectiu de l'acció.

També s'adonen que depenent del contingut semàntic del verb, la gamma de matisos de manera que pot agafar l'arrel amb aquests canvis en el moviment pot ser molt extensa. Per exemple, el verb 'TAKE-PICTURES' (FOTOGRAFIAR), articulat d'una forma molt ràpida s'interpreta com a 'Una fotografia feta amb flash.' Si el verb 'THROW' (LLENÇAR) s'articula de forma relativament lenta, significa que l'objecte que es llença és relativament pesat, mentre que si s'articula de forma ràpida, significa el contrari. Si el verb 'OPERATE' s'articula de forma ràpida, s'interpreta com a una apendicectomia, mentre que si es realitza de forma lenta, com a una cesària, etc. Així també, el signe 'RUN' (CÓRRER), quan es realitza amb tensió o bé amb moviment lax es pot glossar respectivament, o bé, com a SPRINT, o bé, com a FÚTING. És a dir, que s'adonen que allà on l'anglès utilitza un ventall d'arrels lèxiques diferents per descriure les característiques o la manera com es duu a terme l'acció, la ASL utilitza canvis en el moviment (molt més ràpid a l'arrel córrer quan significa 'sprint', més pausada quan significa 'fúting')(Fischer i Gough 1978:38).

Klima i Bellugi (1979) proposen un ventall de trets fonològics que, marcats en positiu o en negatiu (\pm), distingeixen entre els diferents tipus d'interpretació semàntica:

(1) Klima i Bellugi (1979:266)

- Moviment reduplicat: presència versus absència d'una reduplicació cíclica.
- Uniformitat: uniformitat versus irregularitats de ritme a través d'un cicle.
- Tensió: presència versus absència d'una tensió extra en els músculs de la mà o del braç.
- Final marcat: Presència versus absència de parades o pauses al final dels cicles.
- Velocitat: Increment versus disminució de la ràtio de moviment.
- Elongació: Ampliació versus disminució de l'amplitud del moviment.

Analitzant aquests trets fonològics classifiquen els diferents tipus de modulacions aspectuals que identifiquen en ASL i elaboren una taula amb les característiques

morf fonològiques de cada una de les distincions semàntiques.¹⁸⁰ La distinció d'aquests trets, com veurem en el següent apartat ens ha servit en aquest treball per a identificar els diferents morfemes de Manera en LSC.

En definitiva, uns i altres investigadors van concloure que les distincions semàntiques que resulten d'aquests canvis en la realització dels signes tenien implicacions per a entendre tot el lèxic de la ASL. Amb aquestes investigacions van reforçar els arguments contra aquells que deien que el lèxic de la ASL era molt més reduït que el lèxic de l'anglès. Van poder demostrar que si bé el lèxic de la ASL potser aparentment no semblava tan ampli com el de l'anglès (perquè semblava tenir menys nombre de signes lèxics), sí que quedava clar que els canvis en les formes de citació semblaven ser molt més extenses que les de l'anglès.

Per altra banda, Anderson (1982) també descriu el ventall de possibles interpretacions segons el moviment, la velocitat i el ritme d'execució del signe. Entre les possibles interpretacions que descriu per a un signe com MORIR (que en ASL consisteix en un canvi d'orientació del palmell de la mà, que passa d'estar mirant avall a estar mirant amunt), destaquem la interpretació emfàtica, que consisteix en un moviment detingut i tens, la durativa, que consisteix en canviar la posició de la mà d'una forma molt lenta (posant èmfasi en el procés), la interpretació *estar a punt de morir*, que no acaba de completar la realització del signe o bé el *morir-se gradualment*, que consisteix en canviar la posició de la mà amb la suma de petits moviments detinguts. Observant altres llengües de signes, com la LSF o la SSL, s'adona que les arrels verbals de la ASL comparteixen bona part d'aquestes modulacions adverbials.

És a dir, que en totes les llengües de signes estudiades fins a l'actualitat, la Manera sembla expressar-se principalment mitjançant la modulació de l'arrel verbalitzada. En l'expressió de la Manera, no obstant això, no només hi ha el moviment de les mans, sinó que també sembla tenir un paper molt important l'expressió facial. Investigadors com Liddell (1980, 2003), Baker i Cokely (1980), Brien i Brennan (1992), Bridges i Metzger (1996), Struxness (1996), Anderson i Reilly (1998), Sutton-Spence i Woll (1999), Corina, Bellugi i Reilly (1999), Wilbur (2000), Sandler i Lillo-Martin (2006), Johnston i Schembri (2007) Bickford i Fraychineaud (2008) i també Massó (2012), aquest darrer específicament sobre la LSC, observen i descriuen com diferents tipus d'expressió facial

¹⁸⁰ Klima i Bellugi (1979) inclouen dins l'Aspecte interpretacions semàntiques com 'estar predisposat a', 'ser susceptible de', a més del valor continuatiu, incessant, freqüentatiu, intensiu, resultatiu, aproximatiu, iteratiu, etc.' En aquest treball hem considerat algunes d'aquestes interpretacions com a Aspecte, però altres les hem inclòs dins la Manera o bé, dins la Quantitat.

modifiquen la interpretació de la manera com es duu a terme l'acció que denota el predicat verbal.

Liddell (1980) descriu la funció adverbial d'alguns morfemes no manuals vinculats a la manera com es duu a terme l'acció. Posa l'exemple dels morfemes que denomina 'cs' (recentment), 'mm' (amb plaer) o 'th' (descuradament), que quan es realitzen simultàniament amb l'articulació de l'arrel verbalitzada li aporten la interpretació de 'recentment/acabar de' en el primer cas, 'relaxadament / amb plaer' en el cas del segon morfema i la de 'poca cura' en el cas del tercer morfema:

(2) Liddell (1980: 44, 49 i 52)

a. $\frac{\text{mm}}{\text{MAN FISH}_{\text{continuous}}}$
The man was fishing with relaxation and enjoyment.
'L'home pescava relaxadament i amb plaer.'

b. _____q
_____cs
HAPPEN YESTERDAY NIGHT.
Did it happen just last night?
'Va passar tot just ahir a la nit?'

c. _____th
ÍNDIX1 GO-ACROSS. WRONG, ACCIDENT.
I crossed the street carelessly. Whoops! There was an accident.
'Vaig creuar sense anar amb compte. Fatal! Hi va haver un accident.'

Segons la descripció de Liddell, en el morfema de (2b) 'cs', la boca es torça cap a un costat, a la vegada que es mig tanca l'ull del mateix costat; en el morfema de (2a), 'mm', els llavis estan arrufats, premuts i cap enfora, mentre que en el morfema de (2c), 'th', el cap està lleugerament inclinat endavant, els llavis estan entreoberts i la llengua sobresurt una mica.

Johnston i Schembri (2007) també descriuen modulacions adverbials en les arrels verbalitzades de la AUSLAN i, a més, vinculen l'expressió facial amb un tipus de moviment concret per a expressar, conjuntament, un morfema de Manera. Per exemple, expliquen que quan el signe CÓRRER s'articula de forma tensa i ràpida i amb els llavis arrufats, significa CÓRRER a grans gambades, o amb determinació, mentre que si es fa lentament i amb les espatlles caigudes i amb una ganyota significa 'córrer amb dificultat'.

Però, en canvi, també amb un moviment suau i amb moviments de cap significa 'arrossegant cautelosament els peus' o bé, si el cap està dret i tens i el moviment és ràpid, també pot voler dir 'caminar desafiant'. Entre els exemples que posen de la AUSLAN, hi ha els següents:

(3) Johnston i Schembri (2007: exemples 5.10, 5.11, 5.12)

5.10 br relieved

BOX, MAN CL2h bent 5-HAND-OVER.

The man handed the box with relief.

'L'home va lliurar la caixa amb alleujament.'

5.11 br sad

BOX, MAN CL2h bent 5-HAND-OVER.

The man reluctantly handed over the box.

'L'home va lliurar la caixa de mala gana.'

5.12 br disgusted

BOX, MAN CL2h bent 5-HAND-OVER.

The man handed the box with disgust.

'L'home va lliurar la caixa disgustat.'

No obstant això, Johnston i Schembri no ho interpreten com a morfologia flexiva, sinó derivativa i afegeixen que en ocasions la diferència d'interpretació es troba en l'expressió facial més que en el moviment del l'arrel verbalitzada. Aquesta darrera observació també l'hem trobada en LSC, on algunes interpretacions es distingeixen només per l'expressió facial, tal com veurem en els apartats següents.

Però descriure les expressions facials és una tasca complexa. Brien i Brennan (1992), a la introducció del diccionari de la BSL, les descriuen mitjançant un inventari de fotografies. Bickford i Fraychineaud (2008), seguint els treballs de Brigdes i Metzger (1996), elaboren unes fitxes on consta una descripció exhaustiva dels morfemes no manuals identificats en ASL. D'entre els 17 tipus de morfemes que identifiquen n'hi ha de sintàctics (tòpic), quantitius (intensitat, grau) i 6 morfemes adverbials de Manera. De cada un d'ells, en citen quin investigador els ha identificat o en parla, la fonologia, el significat i la gramàtica (el context sintàctic on sol aparèixer). Els morfemes de Manera que detallen són els següents:

- 'th'- descuradament.
- 'sta-sta'- amb esforç
- 'pressed'- amb atenció

- ‘mm’- amb plaer
- ‘halfip’- amb desgrat
- ‘cs’- recentment

De tots aquests morfemes, en LSC hem identificat (en aquest treball i d’acord amb el corpus que hem analitzat) morfemes de Manera que indiquen ‘amb ‘esforç’, ‘atenció/concentració i amb ‘plaer’. Finalment, pel que fa a la LSC, Massó (2012) descriu alguns morfemes no manuals. Entre els morfemes que descriu, n’hi ha uns que fan referència a la Manera i uns altres que fan referència a la Quantitat (grau d’intensitat). Pel que fa als morfemes de Manera, Massó descriu els morfemes ‘difícil/fàcil’. D’acord amb la seva descripció, el morfema no manual de ‘difícil’ en LSC consisteix en un allargament de la boca i els llavis premuts (tensos). Els ulls, també, solen estar mig tancats. En aquest treball hem vinculat aquest tipus d’expressió facial al <tret de nucli> ‘amb esforç’, més que ‘amb dificultat’. No obstant això, som conscients que es tracta de dos <trets de nucli> molt pròxims i que molt sovint s’expressen conjuntament. Així mateix, Massó vincula l’expressió de dificultat a verbs de percepció, com VEURE o MIRAR. A diferència de Massó (2012), en el nostre corpus també l’hem trobat amb arrels verbalitzades que expressen altres activitats, com TALLAR, CAMINAR, etc. per la qual cosa, li atribuïm un ús més ampli. Per altra banda, Massó (2012) descriu el morfema ‘bé’ com a antònim de ‘difícil’. D’acord amb la seva descripció, la boca es corba cap avall a la vegada que les celles s’aixequen. Aquesta descripció coincideix amb la que en aquest treball hem denominat ‘fàcil’, però coincidim amb Massó tant en la descripció del morfema com en el contingut semàntic del morfema.

Tenint en compte totes aquestes investigacions precedents, a continuació descriurem els <trets de nucli> de la projecció funcional de Manera que hem identificat en LSC.

8.2. <Trets de nucli> de Manera en LSC

En LSC la Manera s’expressa, o bé mitjançant l’arrel verbalitzada en la forma de citació acompanyada de signes modificadors del tipus FÀCILMENT, DIFÍCILMENT, RÀPIDAMENT, LENTAMENT, etc., o bé mitjançant la derivació morfofonològica de l’arrel verbalitzada (sense l’acompanyament de cap signe modificador), o bé, mitjançant totes dues coses a la vegada (arrel verbalitzada derivada i acompanyament de signe modificador, en unes ocasions derivat i en altres no).

Pel que fa a la derivació morfofonològica, en la qual ens centrarem en aquest apartat, els estudis precedents en altres llengües de signes i també en LSC ens indiquen que dins la

modalitat signada les variacions en la velocitat, el ritme, la tensió i l'amplitud de l'articulació del signe poden denotar modificacions de Manera diferents, per la qual cosa defensem que aquests canvis morfofonològics són formes de realització dels diferents <trets de nucli> de la projecció funcional Manera. Algunes d'aquestes modificacions tenen un alt grau d'iconicitat, mentre que altres no. Així mateix, sovint van acompanyades d'una expressió facial característica. Aquesta expressió facial pot arribar a ser distintiva entre dos significats que es realitzen amb el mateix tipus de moviment i, per aquest motiu, defensem que tenen un estatus gramatical.

Entre les diferents modificacions de Manera hem identificat parells d'antònims que es distingeixen per la velocitat, la tensió, l'amplitud del moviment, el ritme i també, generalment, per l'expressió facial. És a dir, en què un dels parells s'articula de forma ràpida, tensa, amb poca amplitud o ritme entretallat, el seu antònim s'articula de forma contrària: amb lentitud, poca tensió i amb més amplitud de moviment o ritme constant, a banda, generalment d'una expressió facial diferent. Així mateix, també hem trobat modificacions de Manera que, en ocasions, s'expressen simultàniament amb predicats estatus o amb altres modificadors de Manera, com per exemple 'sorpresa i por', 'lent i amb esforç', 'ràpid i amb por', 'lent i amb por', etc. Quan es produeixen aquest tipus de combinacions, l'expressió facial i el moviment també es modifiquen lleugerament, combinant trets de l'un i de l'altre simultàniament, com podria ser, per exemple, el moviment propi de la lentitud, però realitzat amb més tensió i amb l'expressió facial d'esforç per a indicar 'lent i amb esforç'. Per aquest motiu resulta molt complex fer una descripció molt detallada de cada una de les modificacions de Manera de forma aïllada.

Basant-nos en la forma de classificació de Klima i Bellugi (1978), per tal d'identificar i organitzar la informació hem agrupat els <trets de nucli> segons els paràmetres fonològics. No hem seleccionat tots els paràmetres que distingeixen Klima i Bellugi, sinó només aquells que ens han semblat rellevants per a la projecció funcional Manera en LSC. Aquests són la velocitat, la tensió, l'amplitud i el ritme del moviment. Hi hem afegit la descripció de l'expressió facial, perquè defensem que també pot ser un tret distintiu i, per tant, pot formar part de les característiques pròpies del <tret de nucli>. Així mateix, hem afegit un apartat al final del capítol en el qual descrivim breument la combinació de modificadors de Manera amb predicats estatus. En aquests casos és únicament l'expressió facial el que distingeix una interpretació semàntica d'una altra.

A la següent taula llistem els <trets de nucli> amb aquestes característiques que hem identificat en el nostre corpus, així com les seves principals característiques fonològiques. No hem especificat tots els paràmetres de tots els casos, perquè n'hi ha que admeten

variants que depenen de diferents factors, com després veurem quan analitzem amb més detall cada un d'aquests <trets de nucli>. Així mateix, és important remarcar que aquests trets no són discrets i que hi ha una escala gradual per a cada un d'ells:

VELOCITAT (±V)	TENSIÓ (±T)	AMPLITUD (±A)	RITME	EXPRESSIÓ FACIAL	INTERPRETACIÓ SEMÀNTICA	
+V	+T	-A	-----	Galtes inflades que deixen anar l'aire de cop.	BRUSC	
			-----	Canvi en l'expressió de la boca (inflar galtes, arrufar llavis, obrir/tancar la boca, etc.).	INSTANTANI	
			-----	Ulls molt oberts i boca oberta	AMB SORPRESA	
			Constant	Celles arrufades i boca oberta o llavis arrufats.	AMB CONCENTRACIÓ	
	-T	+A	Constant	Boca tancada i corbada avall	FÀCIL	
		-A		Celles arrufades i boca variable	RÀPID	
	-V	+T	+A	Constant	Celles arrufades i boca oberta.	FEIXUGAMENT
			-A	Constant	Celles arrufades i boca variable	AMB ESFORÇ
Entretallat				Tensa; dents apretades, llavis separats i tensos.	DIFÍCIL	
-A			Constant	-----		LENT
				Ulls i boca tancada (o també llavis somrients)	AMB TRANQUIL·LITAT	
				Celles altes, nas arrufat i llavis somrients	AMB MENYSPREU	

				Llavis arrufats i aixecats (barbeta elevada; somriure)	AMB PLAER
			-----	Ulls mig tancats; boca entreoberta i llavis tensos	AMB DELICADESA
-----	-----	-----	Entretallat	-----	GRADUAL
-----	-----	-----	Constant	-----	CONTINU

Taula 30: Llistat de <trets de nucli> modificadors de Manera identificats en LSC, classificats segons els paràmetres fonològics amb què es realitzen.

A la taula anterior podem veure que hi ha interpretacions que es diferencien només per un sol paràmetre fonològic. Per exemple, la diferència entre ‘brusc’, ‘instantani’ o ‘amb sorpresa’, o bé, la diferència entre físicament ‘lent’, ‘amb tranquil·litat’, ‘amb menyspreu’, o ‘amb plaer’ recau únicament en l’expressió facial, atès que el tipus de moviment té les mateixes característiques.

També hi hem afegit els <trets de nucli> ‘gradual/continú’, que es diferencien perquè expressen que el procés s’ha dut a terme o bé en fases, o bé d’una forma continuada. No hi hem especificat els trets de la velocitat, la tensió, l’amplitud o l’expressió facial, perquè aquests són variables. Segons la variació en aquests paràmetres la interpretació final és diferent.

Tampoc hem inclòs a la taula anterior els significats que poden expressar un moviment descriptiu, del tipus en ziga-zaga, cap amunt, cap avall, etc. els quals tractarem a l’apartat 8.2.17, perquè com en el cas anterior, la tensió, la velocitat o l’amplitud del moviment afegeix altres significats a cada una de les interpretacions.

8.2.1. El <tret de nucli> ‘brusc’

El <tret de nucli> que indica brusquedat en la manera com es duu a terme l’acció s’articula a una velocitat ràpida, tensa, amb un moviment brusc i de poca amplitud:¹⁸¹

¹⁸¹ Igual com en el capítol anterior, per claredat expositiva, en aquest capítol ometrem les anotacions referents a la concordança i a l’aspecte que no siguin rellevants per tema que estem tractant.

(4)

celles altes relaxa celles de cop
galdes inflades
AHIR MASCULÍ NEN CARRO EMPÈNYER_{manera_brusca}.

'Ahir el nen va empènyer el carro bruscamment.'

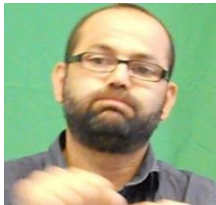

EMPÈNYER_{manera_brusca}

Si l'arrel verbalitzada té trajectòria, el moviment es realitza de forma detinguda. Si l'arrel té un canvi d'orientació, configuració, aranjament o localització aquest s'articula de forma molt marcada, tensa.

L'expressió facial consisteix en les galdes inflades que deixen anar l'aire de cop:

(5)

Expressió facial del <tret de nucli> 'brusc'.

Les arrels verbals que solen combinar-se amb aquest tipus de morfema denoten una activitat física, generalment un esdeveniment puntual tèlic, del tipus EMPÈNYER, GUARDAR, DEIXAR, ESTIRAR, etc.

8.2.2. El <tret de nucli> 'instantani'

Hem denominat 'instantani' aquell <tret de nucli> que indica que l'acció que denota l'arrel verbalitzada s'ha dut a terme de sobte, d'un sol cop o de forma instantània, per la qual cosa, sol aparèixer combinat amb arrels que denoten algun tipus de procés (activitat, realització o de canvi d'estat), però no amb arrels estatives. Les arrels modificades per aquest <tret de nucli> s'articulen ràpidament, amb més tensió i generalment amb un sol moviment únic de trajectòria detinguda. Fins i tot les arrels que tenen un moviment repetit, com DUTXAR-SE, ESCOMBRAR, GASTAR, TALLAR, BEURE, MENJAR, etc. realitzen

¹⁸² En aquest capítol només indicaré l'expressió facial específica de la projecció funcional Manera i ometré altres expressions facials que expressen altres aspectes.

un únic moviment de trajectòria detinguda que només inclou dues unitats temporals.¹⁸³ Això vol dir que si consten d'un moviment secundari de canvi d'orientació, per exemple, la primera unitat temporal, coincidint amb l'inici de la trajectòria, consta de la primera orientació i la segona unitat temporal, coincidint amb el final de la trajectòria, consta de la segona orientació:

(6)

- a. inflar galtes
GASTAR_{Manera_instantània} UN_COP DINER MASSA.
'Gastar de cop, massa diners.'

GASTAR_{Manera}

- b. TEMPS HAVER-NO RÀPID llavis arrufats
DUTXAR_{Manera_instantània} MARXAR.
'[Com que] no tinc temps, em dutxo instantàniament i marxo.'

DUTXAR_{Manera_instantània}

L'expressió facial del <tret de nucli> 'instantani' sol consistir en un canvi sobtat de la boca, ja sigui perquè s'inflen les galtes al final de l'execució del signe, contràriament al <tret de nucli> anterior, ja sigui perquè s'arrufen els llavis, o bé perquè es produeix una obertura de la boca, o bé de forma inversa, un tancament. Totes tres expressions facials expressen el concepte de canvi d'estat instantani:

¹⁸³ Les arrels verbalitzades com MENJAR o BEURE s'interpreten com a EMPASSAR-SE de cop alguna cosa.

(7)

a.

b.

184

c.

185

Expressions facials del <tret de nucli> 'instantani / de sobte / de cop'.

8.2.3. El <tret de nucli> 'amb sorpresa'

El <tret de nucli> 'amb sorpresa' sol aparèixer amb verbs de percepció del tipus VEURE, MIRAR, etc. i indica que l'acció que denota l'arrel verbalitzada provoca sorpresa en el subjecte (agent). L'arrel s'articula de forma molt ràpida, tensa i amb menys recorregut, acabant-la de forma brusca:

(8)

ulls oberts

obertura de boca

DOS MIRAR_{Manera_sorpresa}, SORPRESA.

Dos [homes] [el] miren sorpresos.'

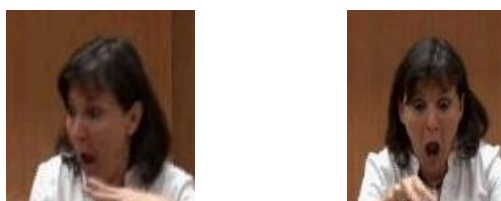
MIRAR_{Manera_sorpresa}

¹⁸⁴ Imatge tretada del conte 'Somnis'.VGB.

¹⁸⁵ Conte 'Els tres porquets' Webvisual.tv.

En aquest <tret de nucli> l'expressió facial consisteix en els ulls molt oberts i la boca molt oberta. En el cas de l'exemple que hem posat, l'expressió facial abraça la meitat de l'arrel verbalitzada i el signe de després, reflectint el canvi d'estat que provoca l'acció que denota el verb:

(9)

Expressió facial del <tret de nucli> 'amb sorpresa.'

8.2.4. El <tret de nucli> 'amb concentració'

Aquest <tret de nucli> indica que el subjecte/agent dedica tota l'atenció a l'activitat que s'està duent a terme. En general fonològicament implica un moviment lleugerament més ràpid, tens i curt que en la forma de citació i un ritme constant quan l'arrel consta de moviment repetit. El trobem sobretot amb verbs que impliquen una activitat durativa mental o intel·lectual, del tipus ESTUDIAR, LLEGIR, PENSAR, VEURE, etc, però també pot ser física (NETEJAR, BUSCAR, etc.) :

(10)

TOTpl SILENCI QUIET CONCENTRAR ESTUDIAR_{Manera_concentració.}
celles arrufades
ulls mig tancats
llavis arrufats

'Tots estan en silenci, quiets, concentrats, estudiant.'

ESTUDIAR_{Manera_concentració}

L'expressió facial consta bàsicament de les celles arrufades i de la boca oberta, o bé amb els llavis arrufats:

(11)

Expressió facial per al <tret de nucli> 'amb concentració'.

8.2.5. El <tret de nucli> 'fàcil'

Amb el <tret de nucli> 'fàcil', l'arrel verbalitzada s'articula de forma poc tensa, amb un ritme regular i àgil (si l'arrel consta de reduplicació), a una velocitat més ràpida com més facilitat es pretén expressar i també amb més amplitud de moviment. El moviment epentètic que hi pugui haver entre una reduplicació i l'altra també s'articula àgilment i amb més amplitud. El podem trobar amb una gamma molt àmplia d'arrels verbalitzades, des d'activitats físiques o mentals, del tipus INFORMAR, LLEGIR, MENJAR, BEURE, PASSAR-L'ASPIRADOR, NETEJAR, PINTAR, CAMINAR, etc. passant per les considerades realitzacions, del tipus CONSTRUIR fins a assoliments (esdeveniments puntuals tèlics), del tipus MATAR, CLAVAR, ADORMIR-SE, TROBAR, etc. En canvi, no se sol trobar combinat amb arrels estatives del tipus ESTIMAR, etc.

(12)

MAR IX_{-dem} SUAU ONADA. IX_{-Dem} TORTUGA MIRAR

moviment de celles (les baixa)

ulls mig tancats

boca corbada avall

ONADA-CAURE-DAMUNT-TORTUGA-ARROSSEGAR_{class.}

AVANÇAR_{Manera_fàcil}¹⁸⁶

'Allà hi ha el mar calmat, amb onades. Allà la tortuga observa una onada que li cau al damunt i l'arrossega. Avança fàcilment (sense esforç).'

AVANÇAR_{Manera_fàcil}

¹⁸⁶ Imatge extreta del conte 'La tortuga i la cançó del mar', Webvisual.tv.

L'expressió facial pròpia del <tret de nucli> 'fàcil', d'acord amb la que descriu Massó (2012), és amb la boca corbada avall i les celles lleugerament aixecades, encara que també la podem trobar amb els llavis somrients:

(13)

Expressions facials per al <tret de nucli> 'fàcil'.

8.2.6. El <tret de nucli> 'ràpid'

El <tret de nucli> 'ràpid' expressa d'una manera molt icònica la velocitat alta amb què es desenvolupa l'acció, per la qual cosa el solem trobar amb arrels verbalitzades que bàsicament indiquen una activitat física o mental (o bé un esdeveniment puntual) que es pot desenvolupar ràpidament. L'arrel verbalitzada se signa a una velocitat superior a la forma de citació, però sense que necessàriament hi hagi tensió, o bé més amplitud de moviment en l'articulació del signe:

(14)

IX-3sg GUANYAR. TEMPS CURT RÀPID ANAR-AMB-BICICLETA^{celles arrufades}_{llavis arrufats}
'Ell guanya. Triga molt poc, va en bicicleta molt de pressa.'
_{Manera_ràpida.}

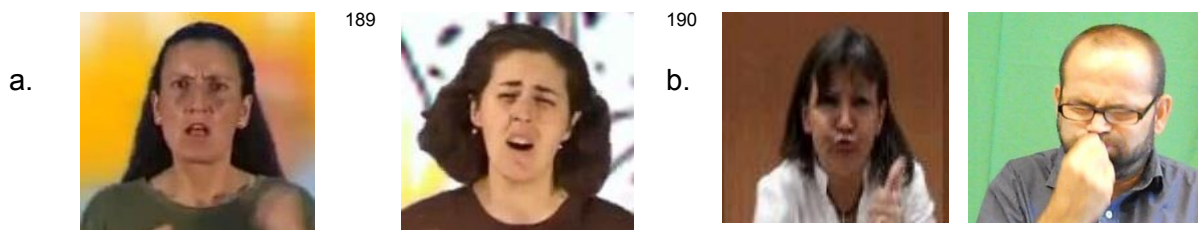
ANAR-AMB-BICICLETA_{Manera_ràpida}

L'expressió facial principal del <tret de nucli> 'ràpid' pot ser neutra. Quan no ho és, les celles estan arrufades i la boca adopta formes variables: pot estar oberta, amb els llavis arrufats o bé amb les galtes inflades:

¹⁸⁷ Imatge extreta del conte 'La tortuga i la cançó del mar', Webvisual.tv.

¹⁸⁸ Imatge extreta del conte 'La tortuga i la cançó del mar', Webvisual.tv.

(15)

Expressions facials per al <tret de nucli> 'ràpid'.

8.2.7. El <tret de nucli> 'feixugament'

Entre els <trets de nucli> que es caracteritzen per una menor velocitat d'execució respecte a la forma de citació hi ha el que indica que l'acció verbal es desenvolupa de forma feixuga. L'arrel verbalitzada també s'articula de forma més tensa i ampliant el recorregut del moviment. Sol combinar-se amb arrels que impliquen una activitat física, del tipus TRANSPORTAR, POSAR, CARREGAR, EXCAVAR, ESCOMBRAR, etc., encara que també el podem trobar amb verbs que impliquin un esforç que no necessàriament ha de ser físic, com TREBALLAR:

(16)

celles arrufades
boca oberta

UN MASCULÍ PERSONA DIA TOT ESCOMBRAR_{Manera_feixuga}.
ZONA GRAN

'Un home escombra [feixugament] una zona molt gran durant tot el dia.'

ESCOMBRAR_{Manera_feixuga}

L'expressió facial consisteix en les celles arrufades i la boca oberta, com de patiment:

¹⁸⁹ Imatge treta del conte 'L'avia' Webvisual.tv.

¹⁹⁰ Imatge treta del conte 'Somnis' VGB.

(17)

Expressió facial per al <tret de nucli> 'feixugament'.

8.2.8. El <tret de nucli> 'amb esforç'

El <tret de nucli> 'amb esforç' consisteix, generalment en un moviment més lent que en la forma de citació (encara que no sempre), més tensió i menys amplitud en la trajectòria. Quan l'arrel és reduplicada, el ritme és constant, encara que de vegades amb petites pauses rítmiques, indicant que l'acció que es duu a terme amb el verb implica dedicació i energia, però que va fent. Generalment, el trobem amb arrels que denoten una activitat, física o mental, del tipus DIBUIXAR, CAMINAR, CÓRRER, TREBALLAR, ESTUDIAR, etc.:

(18)

	boca entreoberta	celles arrufades llavis tensos dens serrades
JOANET	TREBALLAR _{Manera_esforç}	PORTAR _{Manera_esforç} IX-dem QUÈ?
	celles arrufades llavis tensos obre la boca	

MAONS PILA PORTAR_{Manera_esforç}¹⁹¹

'En Joanet treballa amb esforç; i què porta amb esforç? Porta, esforçant-se, una pila de maons d'aquí a allà.'

PORTAR_{Manera_esforç}

¹⁹¹ Conte 'Els tres porquets' Webvisual.tv.

L'expressió facial consisteix sobretot en les celles arrufades i els ulls mig tancats. La forma de la boca és variable: les galtes poden estar inflades, o bé, la boca oberta i els llavis tensos, o bé premuts:

(19)

a.

b.

192

Expressions facials per al <tret de nucli> 'amb esforç'.

L'expressió facial de 'amb esforç', no obstant això, és molt similar i sovint s'expressa conjuntament amb el <tret de nucli> 'amb dificultat', que descriurem a continuació.

8.2.9. El <tret de nucli> 'amb dificultat'

Amb el <tret de nucli> 'amb dificultat', l'arrel verbalitzada se sol articular amb molta més tensió, amb un ritme entretallat, marcant molt les pauses entre una reduplicació i l'altra quan l'arrel és reduplicada i amb variacions en la velocitat, perquè el moviment intern de cada reduplicació pot començar lentament i acabar ràpid, d'una forma abrupta, articulant el moviment de forma forçada i tensa. Massó (2012) descriu que l'expressió facial de 'difícil' consisteix amb els ulls tancats i els llavis tensos i premuts que de vegades s'obren. Amb la seva descripció tracta conjuntament el <tret de nucli> 'amb esforç' i 'amb dificultat', que nosaltres hem tractat com a diferents. La frontera entre l'un i l'altre és molt fina i una mateixa seqüència de l'arrel verbalitzada pot interpretar-se de totes dues maneres a la vegada. Des de la nostra perspectiva el tipus de moviment les distingeix, ja que en el cas de 'difícil', el ritme és més entretallat i les pauses més marcades que en el cas de 'amb esforç'. No obstant això, també entenem que la diferència entre l'un i l'altre és bàsicament de grau d'intensitat. Aquest <tret de nucli>, com en el cas anterior, també es combina amb arrels que denoten una activitat, generalment intel·lectual (ESTUDIAR, DIBUIXAR, PARLAR), encara que també pot ser física, (CAMINAR, CÓRRER, etc.), o bé que denoten percepció (MIRAR, NOTAR, etc.):

¹⁹² Conte 'Els tres porquets' Webvisual.tv.

(20)

	llavis tensos i dents serrades	celles arrufades ulls tancats
		llavis arrufats
TORTUGA	PETITA	PODER
	PUJAR _{Manera_dificultat}	SORTIR. ¹⁹³

‘La petita tortuga pot pujar amb difultat. [al final] surt.

PUJAR_{Manera_dificultat}

L’expressió facial de ‘difícil’ és amb les celles arrufades, els llavis tensos i oberts i les mandíbules tancades, serrant les dents:

(21)

194

Expressió facial per al <tret de nucli> ‘difícil’.

8.2.10. El <tret de nucli> ‘lent’

En el <tret de nucli> que expressa lentitud, de forma icònica l’arrel verbalitzada se signa molt més lentament del que se signa habitualment. Si l’arrel consta d’un moviment reduplicat, la reduplicació pot simplificar-se o bé signar-se a un ritme més lent que a la forma de citació i també pot marcar una pausa entre les reduplicacions. Aquest <tret de nucli> sol combinar-se amb un gran nombre d’arrels verbalitzades, sobretot les que consten d’algun tipus de moviment morfofonològic i denoten una activitat (CÓRRER, CAMINAR, OBRIR, CAURE, MENJAR, CUINAR, LLEGIR, PARLAR, ESCRIURE, etc.), o bé denoten un assoliment (MORIR, SEURE, CAURE, ADORMIR-SE, etc.), on la lentitud s’aplica només a la primera unitat temporal, és a dir, a la que correspon al procés de

¹⁹³ Imatge extreta del conte ‘La tortuga i la cançó del mar’, Webvisual.tv.

¹⁹⁴ Imatge extreta del conte ‘La tortuga i la cançó del mar’, Webvisual.tv.

canvi, o bé denoten una realització (CONSTRUIR, ESCOMBRAR, etc.). No solen encaixar amb arrels estatives (*DORMIR LENTAMENT, *ESTIMAR LENTAMENT, etc.):

(22)

mirada perduda
boca poc tensa

IX-3sg SEURE MENJAR_{moviments rítmics de boca}
_{Manera_lenta.}

‘Ell s’asseu i menja lentament.’

MENJAR_{Manera_lenta}

L’expressió facial del <tret de nucli> ‘lentament’ és molt variable i també pot ser neutra. En general, però, quan només s’expressa lentitud, l’expressió facial sol ser poc tensa:

(23)

Expressió facial del <tret de nucli> ‘lent’.

No obstant això, sovint apareix combinat amb altres expressions facials, que afegixen matisos semàntics a l’arrel verbalitzada, com els <trets de nucli> de ‘amb compte’, ‘amb tranquil·litat’, ‘amb menyspreu’, o ‘amb plaer’ que descriurem a continuació.

8.2.11. El <tret de nucli> ‘amb tranquil·litat’

El <tret de nucli> ‘amb tranquil·litat’ es caracteritza perquè l’arrel verbalitzada s’articula d’una forma lenta, amb poca tensió i més amplitud, però amb una expressió facial que consisteix en els ulls tancats i la boca tancada, amb els llavis tensos (o també somrients):

(24)

ulls tancats
llavis somrients

IX^{-Dem} DOS PORQUETS CAMINAR_{Manera_tranquil·la} TRANQUIL·LAMENT.
'Alla, dos porquets caminen tranquil·lament.'

195

Expressió facial per al <tret de nucli> 'tranquil·lament'.

El <tret de nucli> 'amb tranquil·litat' descriu l'actitud de l'argument agent quan duu a terme una acció que implica un procés i, per tant, sol combinar-se amb arrels que denotin una activitat o realització (CAMINAR, MENJAR, PENSAR, CONSTRUIR, etc.). També el podem trobar amb arrels que denoten un esdeveniment puntual (SEURE, DESPERTAR-SE, MORIR, etc.). En aquests casos, el morfema sol aplicar-se a la primera unitat temporal, la que fa referència al procés.

8.2.12. El <tret de nucli> 'amb menyspreu'

El <tret de nucli> que hem denominat 'amb menyspreu' també fa referència a l'actitud de l'argument agent quan realitza l'acció que denota l'arrel verbalitzada. Se sol signar lentament, amb poca tensió i molta amplitud. El que el diferencia dels anteriors també és l'expressió facial, que consisteix en les celles altes, el nas arrufat i la boca tensa, com somrient i, sovint, el cap mirant en una altra direcció respecte l'orientació de l'arrel verbalitzada, o bé mirant avall, indicant superioritat. En ocasions la llengua pot sortir una mica:

(25)

PERSONA IX-3_{sg} 3-IX-3 IX-3_{sg} POR TREMOLAR QUI?

celles altes

ulls tancats

nas arrufat

boca tensa (somrient)

RIURE CAMINAR_{Manera_menyspreu}.

'Qui té por d'ell [el llop]? Riuen i caminen amb menyspreu.'

¹⁹⁵ Conte 'Els tres porquets' Webvisual.tv.

196

Expressions facials per al <tret de nucli> 'amb menyspreu'.

Aquest <tret de nucli> se sol combinar amb arrels que denoten un esdeveniment (generalment activitats) inserides en una estructura transitiva o ditransitiva, en què pot expressar-se el menyspreu de l'argument agent respecte l'argument objecte, del tipus MIRAR. Aquesta expressió facial forma part de l'arrel verbalitzada en algunes ocasions, com a les arrels verbalitzades MENYSPREAR, BURLAR-SE, RIURE'S (d'algú).

8.2.13. El <tret de nucli> 'amb plaer'

El <tret de nucli> 'amb plaer' també se signa amb un moviment lent, poc tens i, en general, sense augmentar l'amplitud de la trajectòria. El que el diferencia, doncs, també és l'expressió facial, que en el cas del <tret de nucli> 'amb plaer' consisteix en els llavis arrufats i aixecats, com somrient:

(26)

MASCULÍ

llavis arrufats
CUINAR_{Manera_plaer.}

Expressió facial per al <tret de nucli> 'amb plaer'.

Aquest <tret de nucli> també expressa l'actitud de l'argument agent quan duu a terme l'acció que denota l'arrel verbalitzada, que sol ser una activitat durativa, física o intel·lectual, del tipus CUINAR, LLEGIR, DIBUIXAR, etc. o que implica un procés duratiu, com CONSTRUIR, COSIR, o bé SALTAR, etc. Si es combina amb arrels verbalitzades que denoten un esdeveniment puntual tèlic, del tipus SEURE, etc., aleshores s'aplica principalment a la segona unitat temporal, és a dir, al resultat del canvi o nou estat, més que no al procés.

¹⁹⁶ Conte 'Els tres porquets' Webvisual.tv.

(28)

ulls oberts
moviments rítmics boca

TALLAR_{Manera_delicada}

ulls oberts

boca tensa

OBRIR_{Manera_delicada}

BOSSA

SORTIR

FAMÍLIA

ulls oberts
treu puntualment la llengua

TREURE_{Manera_delicada}

PEDRA

POSAR-DINS

TANCAR_{Manera_delicada}

COSIR_{Manera_delicada}.

¹⁹⁸

‘Talla delicadament i obre delicadament la bossa. [els pollets] surten, treu la família delicadament. [Després] hi posa pedres, [la] tanca i [la] cus delicadament.’

TALLAR_{Manera_delicada}

TREURE_{Manera_delicada}

L'expressió facial del <tret de nucli> 'amb delicadesa / amb cura' consisteix amb els ulls molt oberts, les celles lleugerament aixecades i la boca tensa, que pot estar lleugerament corbada avall quan l'activitat que es duu a terme amb delicadesa és durativa. La llengua també pot estar a fora o com podem observar en el cas de TALLAR_{Manera_delicada}, pot consistir en moviments rítmics de la mandíbula que acompanyen i remarquen cada un dels moviments de les mans:

(29)

199

Expressions facials per al <tret de nucli> 'amb cura'.

En canvi, quan es tracta d'un procés puntual tèlic o de canvi d'estat, i es vol destacar el canvi, aleshores també hi ha un canvi en l'expressió facial, que pot consistir, per exemple, en amagar la llengua al final, o bé de forma inversa, treure-la puntualment:

¹⁹⁸ Conte 'La gallineta roja'; Webvisual.tv.

¹⁹⁹ Conte 'La tortuga i la cançó del mar', Webvisual.tv.

(30)

200

Expressió facial per al <tret de nucli> 'amb delicadesa/cura', quan denota un esdeveniment puntual en què es destaca el canvi d'estat.

Com veiem en els exemples anteriors, el <tret de nucli> 'amb delicadesa' pot combinar-se sense problemes amb arrels verbalitzades que denoten tant un esdeveniment duratiu (activitat o realització) com un esdeveniment puntual, encara que hi ha diferències d'interpretació segons quina part de l'esdeveniment es destaca. També requereix que l'esdeveniment sigui agentiu, per la qual cosa no se sol trobar combinat amb arrels verbalitzades no agentives, del tipus *caure-amb-delicadesa; morir-amb-delicadesa, etc., o bé estatives, del tipus *estimar-amb-delicadesa, etc.

8.2.15. El <tret de nucli> 'gradual'

El <tret de nucli> 'gradual' es combina amb arrels verbalitzades que fan referència a una idea de canvi d'estat (EMPETITIR, ENGRANDIR, APRIMAR-SE, ENGREIXAR-SE, CRÉIXER, OBRIR, TANCAR, etc.), caracteritzats perquè lexicalitzen una escala de grau on el procés consisteix a anar d'un valor extrem de l'escala a l'altre (de gran a petit, de prim a gras, d'ample a estret, etc. o a la inversa). Amb la combinació entre aquest tipus d'arrel verbalitzada i el <tret de nucli> 'gradual' es posa èmfasi en el fet que el procés es desenvolupa per fases o estadis. Per tant, està vinculat tant a la Manera com a la Quantitat i a la Divisió, perquè a la vegada implica una pluriaccionalitat. El <tret de nucli> 'gradual' consisteix en la reduplicació de l'arrel amb una modificació de l'amplitud de la trajectòria, que cada vegada incrementa o disminueix respecte a la localització de la reduplicació anterior fins que arriba a l'estat final. Aquelles arrels que no tenen reduplicació en la forma de citació apareixen reduplicades i amb una amplitud diferent a cada reduplicació:

²⁰⁰ Conte 'La gallineta roja'; Webvisual.tv.

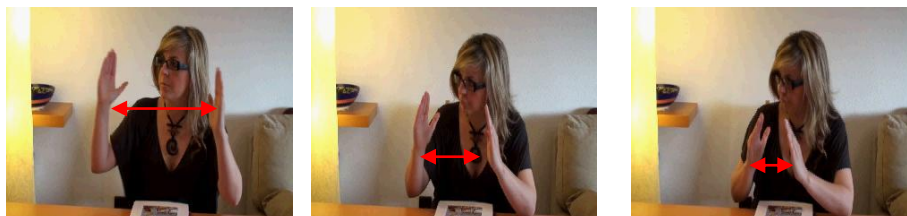
(31)

moviments de cap
arrufa els llavis progressivament

infla galtes

a. ANY-FUTUR EMPETITIR_{Manera_gradual} RÀPID EMPETITIR_{Manera_continua}.²⁰¹

‘En un any va empètitint [gradualment], [o bé] empèteix de forma ràpida.’

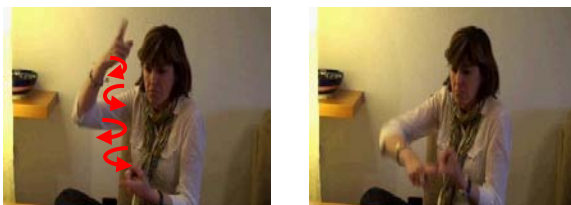

EMPETITIR_{Manera_gradual}

b.

boca tensa corbada avall

DESPESA_{Asp} DINER DISMINUIR_{Manera_gradual}.

DISMINUIR_{Manera_gradual}

A la seqüència de l'arrel EMPETITIR de forma gradual la informant reduplica l'arrel diverses vegades fent una parada al final de cada reduplicació, alhora que en disminueix la trajectòria. La reduplicació de l'arrel té a veure amb el canvi gradual (i en aquest exemple també lent) de l'esdeveniment. És a dir, que aquesta arrel s'interpreta com a 'reduir-se a poc a poc i gradualment'. Igualment, en el segon exemple la informant va aproximant cada vegada més les dues mans fins que es toquen. El procés, però, se signa amb pauses, les quals indiquen que el procés es desenvolupa de forma gradual.

L'expressió facial del <tret de nucli> 'gradual' és variable. Hem trobat exemples on els llavis estan premuts, però també n'hem trobat amb canvis en l'expressió facial per a cada fase del procés (obertura i tancament de la boca 'ap' o 'pa', moviment del cap, o bé petites explosions 'p' coincidint amb cada fase, etc.) i també hem trobat exemples on no hi havia una expressió facial concreta, o bé signes que mostren l'expressió facial pròpia, associada al mateix signe, com DISMINUIR/ BUIDAR, que consisteix en mitja llengua fora, o bé ENGREIXAR-SE que consisteix en inflar les galtes. En aquests casos,

²⁰¹ El <tret de nucli> Manera-contínua el tractarem a l'apartat següent.

l'expressió facial que apareix, tant si el procés és gradual com continu, és l'associada al signe.

(32)

a.

Expressió facial per al <tret de nucli> 'gradual' amb els llavis arrufats.

b.

Expressió facial per al <tret de nucli> 'gradual' amb tancament de la boca 'ap'.

8.2.16. El <tret de nucli> 'continu'

El <tret de nucli> 'continu' es contraposa al <tret de nucli> 'gradual' anterior en què indica que el canvi d'estat (increment o disminució) es produeix de forma continuada, sense pauses. La forma continuada no implica instantaneïtat (encara que moltes vegades s'expressen conjuntament), sinó que la diferència entre un estadi i l'altre no és perceptible. Per aquest motiu la velocitat és variable. El tret distintiu és l'amplitud, que va de més a menys o a la inversa segons la circumstància:

(33)

- a. IX_{-aquesta} AIGUA PLE-NO BUIDAR_{Manera_continua} MEITAT.²⁰²
'Aquesta no està plena d'aigua, s'ha buidat [fins] la meitat.'

BUIDAR_{Manera_continua}

A diferència del <tret de nucli> 'gradual', l'exemple anterior se signa d'una forma continuada, sense posar èmfasi en les fases del procés de canvi.

²⁰² Conte 'La bota d'aigua'. Webvisual.tv.

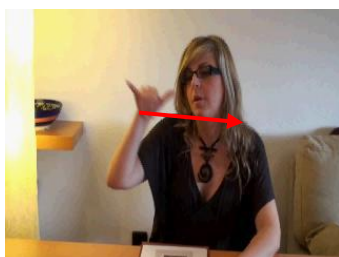
Pel que fa a l'expressió facial també és variable i molt similar a la gradual, però amb la particularitat que quan hi ha obertura o tancament de la boca, aquesta abraça tot el procés.

8.2.17. El <tret de nucli> 'forma del moviment'

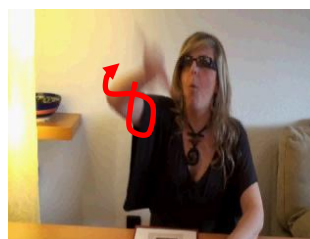
Finalment, quan les arrels verbalitzades es troben en un context descriptiu, la forma amb què s'articula aquest moviment o la trajectòria, expressen la forma del moviment o la trajectòria de l'esdeveniment que s'està descrivint. Per exemple, en una arrel com VOLAR-EN-AVIÓ fent esses indica que l'avió es movia molt d'un cantó a l'altre. De la mateixa manera, però en sentit contrari, una trajectòria signada en línia recta, indica un moviment regular o sense canvis de trajectòria destacats:

(34)

a. VOLAR-EN-AVIÓ_{manera-rectilínia}

b. VOLAR-EN-AVIÓ_{manera-tortuosa}

Els canvis en la forma del moviment poden tenir nombroses interpretacions que en català traduiríem amb un ampli ventall de modificadors. Entrar en detall en les moltíssimes possibilitats d'aquestes interpretacions se surt del nostre objectiu en aquest treball, però sí que fem constar que la modificació de la trajectòria per indicar diferents formes de moure's. La qual cosa vol dir que en aquelles arrels verbalitzades de moviment o espacials amb trajectòria, la manera com es realitza aquesta trajectòria indica la forma com es duu a terme el desplaçament. En moltes ocasions, la manera de dur a terme un acció es representa mitjançant construccions amb classificadors, però també hi ha ocasions en què es realitza modificant la trajectòria de l'arrel verbalitzada.

L'expressió facial d'aquests tipus de moviments és variable, però sol abraçar només l'articulació del verb.

8.2.18. Altres variacions

En els apartats anteriors hem descrit <tret de nucli> de Manera que hem trobat fortament vinculats a un tipus de moviment de l'arrel verbalitzada. En els casos exposats,

l'expressió facial de la part inferior de la cara (nas i boca) abraça l'arrel verbalitzada i el modificador, sense estendre's més enllà, de manera que indica la forma com es duu a terme l'acció que denota el verb. La part superior de la cara (ulls i celles) pot tenir una extensió més variable (abraçar altres constituents de l'oració), però quan expressa manera, sovint també abraça només l'arrel verbalitzada i el modificador, tal com es pot observar en molts dels exemples que hem posat. Per altra banda, els <trets de nucli> que hem descrit també poden tenir variacions en funció del grau que es pretén expressar, o bé del mateix signant, que pot ser més expressiu o menys, o bé en funció de les combinacions amb altres <tret de nucli>, com els aspectuals. Tots aquests factors influeixen en el fet que l'expressió facial sigui més o menys marcada.

Però a banda dels <tret de nucli> descrits en els apartats anteriors, n'hi ha, com hem dit, molts d'altres. En aquest apartat ens centrarem en un tipus de modificadors que indiquen l'estat de l'argument amb el rol d'agent en el moment de dur a terme l'acció que denota l'arrel verbalitzada. Són els modificadors denominats predicats estatus.

Encara que alguns d'aquests modificadors poden vincular-se a un tipus de moviment, perquè, per exemple, generalment quan s'indica que l'agent que duu a terme l'acció que denota el verb està alegre, l'arrel verbalitzada se sol signar de forma ràpida i àgil, mentre que el contrari, quan es vol indicar que l'argument amb rol d'agent està trist, aleshores l'arrel verbalitzada se sol signar més lentament, aquesta vinculació no és rigorosa, ni es produeix en tots els casos.

Així doncs, el que identifica aquests modificadors que prediquen sobre l'estat de l'argument agent, és, principalment, l'expressió facial, encara que en alguns casos també vagi vinculat a un tipus de moviment, com en els següents exemples:

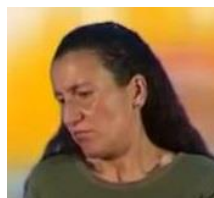
(35)

a. SALTAR_{Manera-alegre}

203

b. MARXAR_{Manera-trista}

204

En els dos exemples anteriors, les signants mostren una expressió facial molt accentuada, la de (35a) mostra alegria del subjecte plural (3a persona), mentre que la

²⁰³ Imatge treta del conte 'Somnis'.VGB.

²⁰⁴ Imatge treta del conte 'L'avia'.Webvisual.tv.

(35b) tristesa del subjecte singular (també 3a persona). Cada una d'elles se signa conjuntament amb un moviment ràpid i lleuger en el primer exemple i lent en el segon exemple. Però tal com hem comentat, no tots els predicats estatus poden vincular-se a un tipus de moviment. Per exemple, els predicats estatus del tipus 'estar enfadat' o 'tenir por', tant els podem trobar amb l'arrel verbalitzada signada de forma ràpida com lenta:

(36)

a. ESCOLTAR_{Manera-enfadada}

205

b. CAMINAR_{Manera-por}

206

Els exemples anteriors els hem trobat tant en seqüències d'oracions que signaven l'arrel verbalitzada de forma lenta 'Retrocedir lentament amb por', com de forma ràpida 'Córrer amb molta por', per la qual cosa interpretem que la forma morfofonològica d'aquests <tret de nucli> es realitza únicament mitjançant l'expressió facial i no conjuntament amb un tipus de moviment, com en el cas dels exemples anteriors o dels <tret de nucli> que hem descrit al llarg d'aquest capítol. El fet que el <tret de nucli> es realitzi mitjançant l'expressió facial permet, a la vegada, que aquest modificador s'expressi conjuntament amb altres <trets de nucli> també modificadors, que s'expressen mitjançant el tipus de moviment.

Una altra característica dels predicats estatus, que els diferencia dels <tret de nucli> modificadors que hem descrit en els apartats anteriors és que l'expressió facial dels predicats estatus pot estendre's més enllà de l'arrel verbalitzada, abraçant part o tots els altres constituents de l'oració:

(37)

ulls mig tancats
nas arrufat

IX-3sg ABAIXAR[CAP] MENJAR RES 207

[L'àliga], [trista], abaixava el cap i no menjava res.'

²⁰⁵ Imatge treta del conte 'L'avia' Webvisual.tv.

²⁰⁶ Imatge treta del conte 'Somnis'.VGB.

²⁰⁷ Cedillo (2012). Conte 'L'àliga de l'ala tallada i la guineu'. [Enregistrament vídeo]. Youtube.

MENJAR

A l'exemple anterior, l'expressió facial (part superior i inferior de la cara) que predica sobre l'estat de l'argument agent, abraça tota l'oració i no només l'arrel verbalitzada. A més, el signe MENJAR sense un moviment especialment vinculat al sentiment de tristesa. Aquest fet indica que sintàcticament aquest tipus de modificadors a l'especificador de la projecció funcional Manera situada immediatament per sobre del SV, com en el cas dels modificadors que hem descrit al llarg del capítol, sinó que es troben més amunt, probablement adjunts a SFlexió.

8.3. Resum del capítol

En aquest capítol hem descrit alguns dels <trets de nucli> propis de la projecció funcional Manera. Hem començat el capítol repassant les investigacions precedents específiques de les llengües de signes i després hem descrit alguns dels <tret de nucli> que hem identificat en LSC i que reproduïm a continuació:

VELOCITAT (±V)	TENSIÓ (±T)	AMPLITUD (±A)	RITME	EXPRESSIÓ FACIAL	INTERPRETACIÓ SEMÀNTICA
+V	+T	-A	-----	Galtes inflades que deixen anar l'aire de cop.	BRUSC
			-----	Canvi en l'expressió de la boca (inflar galtes, arrufar llavis, obrir/tancar la boca, etc.).	INSTANTANI
			-----	Ulls molt oberts i boca oberta	AMB SORPRESA
			Constant	Celles arrufades i boca oberta o llavis arrufats.	AMB CONCENTRACIÓ

	-T	+A	Constant	Boca tancada i corbada avall	FÀCIL	
		-A		Celles arrufades i boca variable	RÀPID	
-V	+T	+A	Constant	Celles arrufades i boca oberta.	FEIXUGAMENT	
		-A	Constant	Celles arrufades i boca variable	AMB ESFORÇ	
			Entretallat	Tensa; dents apretades, llavis separats i tensos.	DIFÍCIL	
		-A	Constant	-----	-----	LENT
					Ulls i boca tancada (o també llavis somrients)	AMB TRANQUIL·LITAT
					Celles altes, nas arrufat i llavis somrients	AMB MENYSPREU
					Llavis arrufats i aixecats (barbeta elevada; somriure)	AMB PLAER
			-----	Ulls mig tancats; boca entreoberta i llavis tensos	AMB DELICADESA	
-----	-----	-----	Entretallat	-----	GRADUAL	
-----	-----	-----	Constant	-----	CONTINU	

Tal com hem pogut veure al llarg del capítol, els <trets de nucli> de la projecció funcional Manera combinen una forma de moviment del verb, modificant la velocitat, tensió, amplitud o ritme de l'articulació de l'arrel verbalitzada, amb una expressió facial característica. La combinació entre les característiques de l'expressió facial i del moviment poden aportar matisos interpretatius que en llengua catalana glossaríem amb una gran quantitat de modificadors. Així mateix, en ocasions es produeixen combinacions de diferents trets fonològics que, a la vegada, condueixen a matisos adverbials diferents. Tot plegat fa que la descripció dels <trets de nucli> de Manera en les llengües de signes sigui una tasca molt complexa i interessant de continuar en una recerca futura.

A continuació ens centrarem en la projecció funcional Quantitat. Tots els <trets de nucli> que hem descrit en aquest capítol poden expressar variacions en el grau d'intensitat. En funció d'aquest grau, el tipus de moviment o l'expressió facial és molt més o molt menys marcada, la qual cosa aporta encara més matisos a la interpretació semàntica.

Capítol 9

9. La projecció funcional de Quantitat (SQ)

A l'apartat 5.9 del capítol 5, sobre les projeccions funcionals, hem definit la projecció funcional Quantitat. L'hem definit com una projecció funcional intermèdia, perquè pot aparèixer en diferents posicions dins l'estructura sintàctica. No obstant això, també hem concretat que en aquest treball ens centrarem en l'estudi de la projecció funcional Quantitat, en LSC, dins el domini del verb.

En LSC, tal com hem explicat, la combinació del SV amb la projecció funcional Quantitat s'expressa principalment mitjançant <trets de nucli> i modificadors. Els <trets de nucli> provoquen canvis en la morfofonologia de l'arrel verbalitzada i per aquest motiu ajuden a identificar la categoria verb.

Per altra banda, a l'apartat 5.9 del capítol 5 també hem distingit i definit breument els cinc <trets de nucli> que hem identificat com a propis de la projecció funcional Quantitat i que llistem a continuació:

- El grau d'intensitat
- El grau de freqüència de la pluralitat de l'esdeveniment
- La pluriaccionalitat
- El plural distributiu
- El plural recíproc

Cada un d'aquests <tret de nucli> afegeix un matís semàntic diferent a l'arrel verbalitzada i, a més, es manifesta morfofonològicament d'una forma diferent. El fet que es realitzin de forma explícita ajuda a la identificació de la categoria verb, en LSC, i, per aquest motiu, els hem dedicat un capítol sencer. Així mateix, igual com en el cas de la projecció funcional Manera, assumim que els modificadors que assignen un valor quantitatiu a l'arrel verbalitzada se situen a l'especificador de la projecció funcional Quantitat. Tal com hem fet en els capítols anteriors, abans de descriure cada un d'aquests <trets de nucli> identificats, veurem breument què han observat altres investigadors de l'àmbit de les llengües de signes sobre l'expressió de la Quantitat.

9.1. Estudis sobre la quantitat en altres LS

Entre els estudis que hem seleccionat com a més rellevants en llengües de signes per a l'anàlisi de la projecció funcional Quantitat en LSC, hi ha els de Warren (1978), Klima i Bellugi (1979) i Anderson (1982). Tal com hem explicat a l'apartat 7.1.3 del capítol 7, Warren (1978) revisa l'anàlisi feta per Fischer i Gough (1978) i es proposa investigar altres processos morfològics que afecten els verbs, així com també observar quins són els processos morfològics més freqüents en ASL. En relació amb l'Aspecte, Warren defensa que de la mateixa manera que per a una freqüència alta l'arrel es repeteix, per a una freqüència baixa la repetició de l'arrel s'hauria de reduir. Aquesta hipòtesi de Warren es confirma en LSC pel que fa al grau d'intensitat i pel que fa al grau de freqüència de la pluralitat de l'esdeveniment. És a dir, tal com veurem, les arrels verbalitzades que es modifiquen morfofonològicament, amplien l'arrel per a expressar una major intensitat o freqüència i, en canvi, la redueixen per a expressar una menor intensitat o freqüència.

Per altra banda, Warren (1978) observa que no totes les arrels verbalitzades modifiquen la morfofonologia per a expressar la intensitat, sinó que n'hi ha que ho fan mitjançant un modificador (que denomina 'adverbi') i n'hi ha que utilitzen, en unes ocasions, la derivació morfofonològica i, en altres, l'arrel verbalitzada acompanyada d'un modificador adverbial explícit. Delimita a quatre els contextos possibles, els quals reproduïm a continuació:

- (1) Warren (1978:148)
- Verb (forma de citació) + Adverbi (forma de citació)
 - Verb (modulat) + Adverbi (forma de citació)²⁰⁸
 - Verb (forma de citació) + Adverbi (modulat)
 - Verb (modulat) + Adverbi (modulat)

Warren observa que, en ASL, algunes d'aquestes combinacions són més freqüents que altres. Així, la primera combinació, és a dir, aquella que deixa el verb en la forma de citació i l'adverbi en la forma de citació és la més freqüent, mentre que la darrera, la modulació de l'arrel verbalitzada i l'adverbi, és la menys freqüent.

L'estudi de Warren (1978) ens ha influït a l'hora de buscar els factors que determinen que les arrels verbalitzades i/o el modificador presentin una derivació morfofonològica. Per a la LSC, defensem que hi influeixen el grau d'intensitat/freqüència que es vol expressar i també la forma fonològica de l'arrel. D'acord amb el que veurem al llarg del capítol, els

²⁰⁸ Dins l'àmbit de les llengües de signes es fa servir el terme 'modulat' per indicar que l'arrel està derivada morfofonològicament.

valors d'alta intensitat s'expressen més freqüentment mitjançant la derivació morfofonològica de l'arrel verbalitzada que no els valors que pretenen expressar una baixa intensitat. I així mateix, els graus més extrems (alt i baix) són els que s'expressen més freqüentment amb la combinació de l'arrel verbalitzada derivada morfofonològicament i el modificador també derivat. Un altre factor influent en la derivació morfofonològica de les arrels en general són les seves característiques fonològiques. N'hi ha que són més propenses a derivar morfofonològicament que altres. Si l'arrel té algun tipus de moviment amb recorregut, o bé moviment reduplicat, té més tendència a derivar morfofonològicament que si no té un moviment amb recorregut o reduplicat, o bé si està ancorada al cos.

Així, per exemple, algunes arrels que deriven morfofonològicament mitjançant el canvi de configuració (d'obertura i tancament d'un dit, per exemple) es perceben menys que les que ho fan a través del moviment de trajectòria. D'aquesta manera, a l'apartat 9.3 d'aquest mateix capítol veurem que una arrel modificadora com POC, que consisteix en l'extensió del dit gros de la mà, no té tanta tendència a derivar morfofonològicament com l'arrel modificadora NO-RES, que consisteix en un moviment secundari circular (segons la classificació de Van der Hulst (1993)). És a dir, que la modulació de POC és menys visible i menys freqüent, que la de NO-RES, que amplia el recorregut del moviment secundari.²⁰⁹

Per altra banda, Klima i Bellugi (1979) també investiguen, tal com hem vist a l'apartat 7.1.4 del capítol 7, i a l'apartat 8.1 del capítol anterior, la derivació morfofonològica de les arrels. Distingeixen cada una de les modulacions aspectuals, adverbials i quantitatives pel tipus de moviment. Observen si el moviment és repetit o no, el ritme uniforme o no, la tensió, el marcatge d'un final abrupte o no, la velocitat i l'ampliació del moviment, d'una forma similar a la que hem utilitzat per a classificar els tipus de modificacions adverbials en el capítol 8, sobre la Manera. Quan analitzen la intensitat, la descriuen amb un moviment menys repetit, però més uniforme, tens, amb acabament abrupte, ràpid i amb més amplitud que a la forma de citació. Com veurem, alguns d'aquests trets coincideixen amb els que hem identificat també per a la LSC.

Klima i Bellugi (1979) també analitzen la iconicitat de les formes derivades morfofonològicament. Subratllen que quan una arrel entra dins d'un procés morfològic, en ocasions el grau d'iconicitat que podria tenir disminueix molt, fins al punt d'arribar a ser

²⁰⁹ Com veurem, la relació semàntica formal en aquests casos no és icònica. En el cas dels modificadors, el grau s'expressa allargant l'execució de l'arrel, contràriament al valor que pretén expressar. Ho veurem a l'apartat 9.3, quan parlem dels modificadors.

incongruent amb el seu significat. En ocasions, la seva pròpia iconicitat queda amagada sota operacions morfofonològiques que a la vegada poden tenir un grau propi d'iconicitat. És a dir, que la llengua exhibeix els mateixos dos vessants, d'iconicitat i d'abstracció que exhibeix a nivell lèxic (Klima i Bellugi 1979:271). Aquest punt és molt interessant, també, de cara a l'anàlisi de la quantitat en LSC i en parlarem a l'apartat 9.3, quan ens centrem en els modificadors de Quantitat, ja que aquests mostren aquesta contraiconicitat quan expressen un grau mig o extrem.

Així mateix, la investigació de Klima i Bellugi (1979) també abraça el fenomen de l'expressió de la pluralitat de l'esdeveniment i la pluriaccionalitat en ASL. Observen que hi ha nombroses flexions verbals que no només fan referència al nombre gramatical dels arguments seleccionats pel verb, sinó també a les accions que denota el verb i, per tant, a la pluralitat de l'esdeveniment o a la pluriaccionalitat. D'acord amb el que observen, identifiquen les següents diferents circumstàncies marcades flexivament per les arrels verbals:

- 1) Quan l'acció del verb és pròpiament un acte específic indivisible, distingint-la de quan fa referència a accions separades.
- 2) Quan les accions s'especifiquen en diferents punts en el temps.
- 3) Quan les accions s'especifiquen en un ordre successiu.
- 4) Quan aquestes accions es distribueixen respecte els individus que hi participen (una acció per a cada un, o accions per a alguns d'ells, o bé per a grups o bé per a ningú).

Klima i Bellugi agrupen totes aquestes distincions amb la denominació d'aspecte distributiu i les classifiquen en les següents categories (Klima i Bellugi 1979:284):

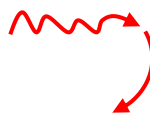
- i. Exhaustiu (*exhaustive*): les accions es distribueixen per a cada individu en un grup. L'acció es veu com a un esdeveniment únic o singular que es distribueix entre diferents individus. Per exemple: 'Donar un diploma a cada u.' En aquests casos el verb reduplica l'arrel diverses vegades mentre traça un arc a l'espai sígnic. Tot i que la flexió especifica una distribució individual de l'acció que denota el verb, no es focalitza en la separació temporal o en la successió de les accions, sinó que l'esdeveniment s'interpreta com a un únic episodi. Aquesta flexió pot fer referència tant a l'agent ('Cada u em dóna un diploma') com al pacient ('Jo dono un diploma a cada u'). El que canvia de l'un a l'altre són els punts inicials i finals de la localització del verb, la trajectòria del moviment i l'orientació de la mà:

(2)

a.

b.

- ii. Assignació determinada (*allocative determinate*): les accions es distribueixen en individus especificats en diferents punts en el temps. En conseqüència, a diferència de l'anterior, l'esdeveniment s'interpreta com a plural, com en l'exemple: 'Preguntar a aquesta persona i a aquella persona'. Morfològicament es caracteritza perquè l'arrel verbal es reduplica diverses vegades en diferents punts de l'espai sígnic, sense que hi hagi un ordre seriat en les reduplicacions. La configuració del verb també canvia, ja que s'articula amb les dues mans (doble articulador) que assenyalen diferents punts de l'espai sígnic, alternant el moviment:

(3)

- iii. Assignació indeterminada (*allocative indeterminate*): les accions es distribueixen en individus no especificats al llarg del temps. S'interpreta com a múltiples accions que especifiquen diferents esdeveniments respecte de diferents individus o entitats receptives, com a l'exemple: 'La meva tieta ha d'anar a una residència i ha decidit donar totes les seves pertinences durant aquest mes.' La forma fonològica de l'assignació indeterminada és molt similar a l'anterior, encara que el verb afegeix molta més trajectòria en el moviment de cada reduplicació. D'aquesta manera posa de relleu que cada acció ocorre en un moment diferent en el temps. Com en el cas anterior, la configuració del verb també es caracteritza pel doble articulador i el moviment altern, assenyalant diferents punts no-seriats de l'espai sígnic.

(4)

- iv. Prorrata externa (*apportionative external*): les accions es distribueixen entre els membres d'un grup tancat. Per exemple: 'Vaig mesurar les cases dels veïns.' Es caracteritza per una iteració del moviment del signe al llarg d'una trajectòria circular en el pla horitzontal.

(5)

- v. Prorrata interna (*apportionative internal*): les accions es distribueixen per tots, entenent-los com a una totalitat singular. Per exemple: 'Vaig agafar mesures de tota la casa.' En aquest cas fonològicament és igual que l'anterior però amb la iteració del signe al llarg d'una trajectòria en el pla vertical.

(6)

- vi. Seriació externa (*seriated external*): les accions es destribueixen sobre una sèrie d'objectes que es troben a la mateixa classe general. Per exemple: 'Vol comparar els preus de diferents tipus de cotxes.' Fonològicament es caracteritza per una reduplicació de l'arrel verbal al llarg d'una línia recta horitzontal.

(7)

- vii. Seriació interna (*seriated internal*): les accions es distribueixen respecte dels trets interns (o parts típiques) d'un objecte, de manera que es comparen uns trets amb uns altres. Per exemple: 'Vaig comparar la derivació dels noms i la dels verbs.' Fonològicament es caracteritza per una reduplicació de l'arrel verbal al llarg d'una línia recta vertical.

(8)

Tot i que a l'hora d'analitzar les dades de la LSC hem tingut molt present aquesta investigació de Klima i Bellugi (1979), finalment no hem classificat les dades de la LSC de la mateixa manera com ho fan ells, ni les hem interpretat igual, des d'una perspectiva semàntica. Per a classificar les dades observades hem seguit el marc teòric de Borer i els paràmetres que hem tingut en compte al llarg de tot el treball. Per aquest motiu hem classificat les diferents distribucions a l'espai segons si el context és descriptiu o no descriptiu, o bé si la reduplicació de l'arrel es fa en una mateixa localització o en diferents localitzacions.

Pel que fa a la distinció entre el context descriptiu/no descriptiu, veurem que en el context descriptiu les localitzacions reproduïxen algun paràmetre físic de la distribució de les entitats a la realitat. Per exemple, si el signant vol expressar que posa uns objectes en línia, signarà diferents localitzacions una al costat de l'altra, però si, en canvi, pretén expressar que els objectes estan col·locats en desordre, localitzarà cada reduplicació en una localització desordenada, dins l'espai sígnic. En canvi, en el context no descriptiu les localitzacions no estan determinades per cap paràmetre pròpiament físic dels arguments d'acord amb la realitat, sinó per paràmetres referencials de l'argument amb el que concorda.

Per altra banda, les reduplicacions en una mateixa localització indiquen pluralitat de l'esdeveniment, mentre que quan les reduplicacions es fan en localitzacions diferents, estem davant d'una pluriaccionalitat.

Un altre estudi en el qual hem basat les observacions d'aquest treball ha estat el d'Anderson (1982). Anderson, per una banda, observa que la intensitat en ASL s'expressa mitjançant la reduplicació de l'arrel i també mitjançant l'ús del doble articulador. Segons Anderson, molts signes que en la seva forma de citació se signen amb una sola mà, afegeixen la segona mà no dominant quan volen afegir èmfasi. La mà no dominant duplica el moviment de la mà dominant. Algunes d'aquestes modulacions ha donat lloc a la creació d'algun parell significat bàsic-intensiu fossilitzat en el vocabulari de la ASL, com seria DISLIKE (*desagradable*) que es realitza amb una sola mà i HORRIBLE (*terrible*), que es realitza amb dues mans (Anderson 1982:97). Com veurem, en LSC

també hem distingit el doble articulador com un dels possibles al·lomorfs d'entre els <tret de nucli> que marquen la Quantitat, en LSC.

9.2. <Trets de nucli> de Quantitat en LSC

A continuació, i basant-nos en aquests estudis precedents, analitzarem els <trets de nucli> que hem identificat en LSC propis de la projecció funcional Quantitat. Aquests <trets de nucli>, tal com hem dit anteriorment, conceptualment expressen grau d'intensitat, grau de freqüència en la pluralitat de l'esdeveniment, pluriaccionalitat, distribució i reciprocitat. Com en el cas d'altres <trets de nucli> descrits en els altres capítols, cada un d'ells pot tenir diversos al·lomorfs o realitzacions morfofonològiques diferents. Des de la nostra perspectiva, la selecció d'un o altre al·lomorfe depèn principalment de factors fonològics i per aquest motiu hem classificat les arrels verbalitzades segons els trets de la seva forma morfofonològica que hem considerat rellevants a l'hora de seleccionar l'al·lomorfe. Ara bé, en ocasions, arrels que tenen les mateixes característiques fonològiques seleccionen diferents al·lomorfs dins d'un mateix subgrup. Hem indicat aquesta circumstància llistant les diferents possibilitats morfofonològiques una sota de l'altra, però dins d'una mateixa casella.

9.2.1. El <tret de nucli> 'grau d'intensitat'

El <tret de nucli> 'grau d'intensitat' fa referència a la magnitud de la força, energia, qualitat, etc. de l'acció que denota l'arrel verbalitzada. S'inclou dins del grup de <trets de nucli> quantitatius perquè no és homogeni (ni cumulatiu ni divisiu), d'acord amb la definició de Borer (2005a,b). Des d'una perspectiva semàntica, no totes les arrels verbalitzades poden combinar-se de forma natural amb el grau d'intensitat i les que s'hi combinen, poden no interpretar-se de la mateixa manera. Per exemple, algunes arrels verbalitzades que indiquen un canvi de lloc o bé un canvi d'estat, del tipus MORIR, ARRIBAR, SORTIR, CAURE, SEURE, etc. generalment no poden intensificar-se. No obstant això, altres arrels que impliquen un canvi d'estat o de lloc sí que ho poden fer, encara que la intensificació s'interpreta pel que fa al resultat: ASSECAR, MULLAR, SALTAR, MAREJAR-SE, etc. En canvi, les arrels verbalitzades que denoten una activitat, o bé un estat, solen encaixar-hi sense problemes i la intensificació se sol interpretar sobre tot l'esdeveniment (CÓRRER, DORMIR, TREBALLAR, ESTIMAR, SABER, MIRAR, LLEGIR, etc.). Finalment, a les arrels que denoten una realització, la intensificació pot interpretar-se del procés o bé del resultat (CONSTRUIR, ESCOMBRAR, FREGAR, PINTAR, NETEJAR, etc.). Una vegada més es posa de manifest que el significat de l'arrel

i el significat de l'estructura es modifiquen mútuament i que la interpretació final de l'oració depèn tant del significat de cada una de les arrels lèxiques que formen part de l'estructura, com de la combinació de totes elles conjuntament amb el vocabulari funcional.

Pel que fa a la morfofonologia, en LSC, els <trets de nucli> propis de l'expressió del grau d'intensitat són l'allargament de l'execució de l'arrel quan es vol expressar un alt grau d'intensitat o bé l'escurçament de l'arrel quan es vol expressar el contrari. Ara bé, depenent de les característiques fonològiques de l'arrel, aquest allargament o escurçament es produeix de diferents maneres. L'expressió facial també és molt important, i per aquest motiu, a banda de les referències que n'anirem fent al llarg dels diferents apartats, li dedicarem un apartat sencer, el 9.4.

Els al·lomorfs que hem identificat per als <tret de nucli> que expressen, o bé el grau d'intensitat elevada, o bé, el grau de baixa intensitat són els següents:

ARREL VERBALITZADA	<Tret de nucli> INTENSITAT ELEVADA	<Tret de nucli> INTENSITAT BAIXA
➤ Moviment (2n, de trajectòria o repetit)	➤ Ampliació de la trajectòria	Eскурçament de l'arrel verbalitzada -tensió -velocitat
➤ Trajectòria però ancorada	➤ Alentiment de la trajectòria	
➤ Arrels d'un sol articulador (ocasionalment)	➤ Doble articulador	-----

Taula 31: Al·lomorfs propis dels <trets de nucli> que indiquen grau d'intensitat en LSC.

Pel que fa a l'expressió d'un grau elevat d'intensitat, hem classificat les arrels en tres tipus, segons si tenen trajectòria, si estan ancorades al cos i també si s'articulen amb un sol articulador. Aquesta darrera circumstància l'hem observat ocasionalment i, per aquest motiu, considerem que segurament és opcional. En general es produeix una ampliació de l'arrel verbalitzada per al <tret de nucli> que indica una intensitat elevada i, en canvi, una reducció de l'arrel verbalitzada per al <tret de nucli> que indica una baixa intensitat. No obstant això, també hem observat diferents maneres d'allargar o reduir l'arrel, segons la seva tipologia fonològica.

En arrels verbals que tenen un moviment de trajectòria o bé un moviment secundari amb trajectòria, com per exemple, MAREJAR, indiquen la intensitat afegint trajectòria al moviment. En aquests casos com més trajectòria s'afegeix a l'arrel, més intensitat s'interpreta a l'esdeveniment (en concret, al resultat final de l'esdeveniment). La realització del signe sempre va acompanyada d'una expressió facial emfàtica:²¹⁰

(9)

ulls tancats
galtes inflades
moviment giratori del cap

a. IX1sg COTXE PARAR, IX1sg MAREJAR_{intensitat_elevada}.

'Jo paro el cotxe, jo m'[he] marejat molt.'

MAREJAR_{intensitat_elevada}

b.

celles arrufades

vocalitza LLUE

DOS-ANYS-ENRERE IX-aquí ESPANYA TERRITORI, PLOURE_{plur-esdev_baixa}

celles aixecades

ulls oberts

celles arrufades

arrufa el nas

boca tensa i oberta

boca tensa

NO-RES. ZONA TERRA ASSECAR_{intensitat_elevada} ESQUERDAR.

'Fa dos anys, aquí a la zona d'Espanya, no va ploure gens. La terra es va assecar molt, es va esquerdar.'

ASSECAR_{intensitat_elevada}

²¹⁰ Igual com en els capítols anteriors, per una qüestió de claredat expositiva, en els exemples només anotarem la informació rellevant per al tema que estem tractant.

A l'exemple de (9a), l'arrel verbalitzada MAREJAR (la forma de citació de la qual consisteix en un moviment secundari circular) no se signa només amb més trajectòria, sinó que també es marca amb una realització del signe més lenta i amb més recorregut. Pel que fa a l'expressió facial, els ulls es tanquen i les galtes s'inflen durant la realització del signe PARAR. Després, durant la realització del signe MAREJAR s'hi afegeix un moviment del cap rotatori. Aquesta expressió facial es manté fins al final de l'oració.

A l'exemple de (9b) l'arrel verbalitzada ASSECAR afegeix trajectòria a la que té a la forma de citació (a banda del canvi de configuració dels dits de la mà, que passen d'estar oberts a estar tancats). En aquest exemple expressa la intensitat del resultat final de l'esdeveniment, afegint trajectòria a l'arrel verbalitzada i signant-la lentament al començament. La informant acaba l'execució del signe amb una forta acceleració i un acabament molt brusc, indicant també perfectivitat. La intensitat també es marca mitjançant una expressió facial molt emfàtica que abraça la meitat del signe ASSECAR i tot el signe ESQUERDAR. Aquesta expressió facial consisteix en el nas arrufat i els llavis molt tensos. També mostra les celles arrufades, però el seu abast va més enllà de l'arrel verbalitzada.

Però si l'arrel està ancorada al cos, aleshores l'execució es realitza de forma més lenta i acompanyada d'una expressió facial molt emfàtica:

- (10) _____ ulls tancats
mossega llavi inferior
 UN XALET MUNTANYA, IX1sg DESITJAR_{intensitat_elevada}.
 'Desitjo moltíssim un xalet a la muntanya.'

DESITJAR_{intensitat_elevada}

El verb DESITJAR és un verb ancorat al cos, perquè manté el contacte amb el pit, però també té trajectòria. En aquest cas no hi ha un increment de la trajectòria, sinó del temps de realització del verb, ja que la trajectòria es realitza lentament, expressant molta intensitat. La realització del signe s'acompanya amb una expressió facial molt emfàtica, caracteritzada perquè les dents superiors mosseguen el llavi inferior. Aquesta expressió

facial consta d'una part (la inferior de la cara) que només abraça la realització del verb DESITJAR i una altra part (la dels ulls) que abraça tota l'oració.

En algunes ocasions, les arrels que s'articulen habitualment amb una sola mà, poden, opcionalment, expressar la intensitat articulant-se amb doble articulador:

(11)

ulls oberts
nas i llavis arrufats

GAT MOLESTAR-SE_{intensitat_elevada} ENFADAR_{intensitat_elevada} ESGARRAPAR.
'El gat es molesta i s'enfada molt, [l']esgarrapa.'

MOLESTAR-SE_{intensitat_elevada}

L'arrel verbalitzada MOLESTAR-SE en la forma de citació s'articula amb una sola mà (fonològicament no té moviment de trajectòria, sinó un moviment secundari repetit que consisteix a passar fregant el tòrax amb la mà semioberta). En aquesta ocasió el doble articulador s'interpreta com a un intensificador. L'ús del doble articulador per a marcar la intensitat no és regular, ni en totes les arrels. Dins d'aquest mateix exemple també hi ha l'arrel ENFADAR que no s'articula amb doble articulador. Totes dues arrels, però, s'articulen paral·lelament a una expressió facial molt emfàtica, que, a l'exemple que hem posat, consisteix en els ulls molt oberts i el nas i boca arrufats.

Per altra banda, si el que es vol indicar és una intensitat superlativa, aleshores s'articulen els trets que caracteritzen la intensitat elevada amb un màxim extrem i s'acompanya l'articulació de l'arrel verbalitzada amb una expressió facial que indica molta intensitat. Les arrels que tenen el moviment repetit, també poden augmentar el nombre de repeticions:

(12)

celles arrufades

ulls mig tancats

Vocalitza

boca oberta en forma de '0'

FUERTE

a. DISCUTIR_{intensitat_superlativa} FORT PAREU! TEMPS!

'Discuteixen molt fort. Ei, pareu! Temps!'

DISCUTIR_{intensitat_superlativa}

b.

		celles arrufades
		nas arrufat
	gest bucal ffff	vocalitza 'PAF'
FILEMÓ	MOLESTAR-SE _{intensitat_superlativa}	3-PEGAR-3.

'Filemó es molesta molt i el pega.'

MOLESTAR-SE_{intensitat_superlativa}

A l'exemple d'intensitat superlativa, les arrels verbalitzades DISCUTIR i MOLESTAR-SE (que a la forma de citació tenen el moviment repetit) se signen amb una major velocitat, tensió, amplitud de la trajectòria i repeticions. En aquesta ocasió l'arrel verbal MOLESTAR-SE no expressa la intensitat mitjançant el doble articulador, com hem vist a l'exemple (11), sinó ampliant el moviment secundari, que arriba fins la barbeta, i el nombre de repeticions (3 en lloc de les 2 de la forma de citació) tal com podem veure a l'exemple de (12b).

L'expressió facial és molt emfàtica. Es caracteritza sobretot per les celles arrufades. En el primer exemple la boca està oberta en forma de 'O', en el segon exemple, el nas està arrufat perquè expressa no només intensitat, sinó també disgust. L'expressió facial dels ulls i del nas s'estén més enllà de l'arrel verbalitzada i el modificador, i abraça el subjecte. En canvi, l'expressió facial de la boca només abraça l'arrel verbalitzada. En el primer exemple, el modificador 'FORT', també apareix derivat morfofonològicament, indicant una intensitat superlativa.

Per altra banda, quan es vol indicar una intensitat molt baixa es produeix un escurçament de l'arrel. Les arrels s'articulen amb menys amplitud de moviment, menys velocitat i de forma menys tensa. Fins i tot, les arrels que consten d'un moviment repetit, poden reduir el nombre de repeticions:

(13)

		celles arrufades	celles arrufades (una més elevada)	celles arrufades	ulls tancats	celles aixecades
					boca tensa que obre i tanca de cop	ulls oberts
		boca tensa, mig oberta	ulls mig tancats	boca tensa, mig oberta		boca tensa, oberta
						dents serrades
IX-3sg	INTENTAR _{Manera_esforç}		BUFAR _{intensitat_elevada}	MÀXIM		BUFAR _{Manera_dificultat}
		celles aixecades	relaxa celles	celles relaxades	celles relaxades	celles relaxades
		ulls mig tancats		ulls mig tancats		ulls oberts
		vocalitza HAST	relaxa boca	boca relaxada		obre i tensa boca
	FINS_QUE	BUIDAR	BUFAR _{intensitat_baixa}	CANSAT _{intensitat_elevada.} ²¹¹		

‘Ei va intentar bufar al màxim fins que es va quedar sense alè i bufava flux, molt cansat.’

BUFAR_{Quantitat_baixa}

L’arrel verbalitzada BUFAR de l’exemple anterior s’articula amb menys recorregut i més lentament. Acompanya la realització del signe amb una expressió facial que significa poca intensitat, realitzada amb poca tensió (poca força).

9.2.2. El <tret de nucli> ‘grau de freqüència’ (pluralitat de l’esdeveniment)

La pluralitat de l’esdeveniment fa referència a una repetició de l’esdeveniment modificant només l’eix temporal, és a dir, quan l’esdeveniment es repeteix amb els mateixos participants però en diferents moments temporals. Aquesta característica el distingeix de la pluriaccionalitat, de la qual en parlarem a l’apartat següent. Tal com hem explicat als apartats 5.9 i 5.10 del capítol 5, a la pluralitat de l’esdeveniment, l’esdeveniment s’interpreta com a múltiple perquè l’arrel verbalitzada s’insereix prèviament dins la projecció funcional Divisió.

Així mateix, la pluralitat de l’esdeveniment per si sola no sempre té un valor quantitatiu. Per exemple, en ocasions, l’aspecte habitual vinculat a la pluralitat de l’esdeveniment i

²¹¹ Conte ‘Els tres porquets’ Webvisual.tv.

definit al capítol 7, apartat 7.2.2.1.2, també pot expressar una pluralitat de l'esdeveniment no quantificada. Així, l'oració 'Les vaques mengen herba' no és quantitativa, perquè és homogènia (divisiva i cumulativa). De la mateixa manera, l'aspecte iteratiu també pot interpretar-se com a no quantitatiu en una oració com 'Quan era petita em castigaven',²¹² perquè la informació que s'hi pretén fer destacar és el fet que la predicació és caracteritzadora d'un interval (típicament extens) de temps.

Però la pluralitat de l'esdeveniment a la qual ens referim en aquest apartat està vinculada al valor quantitatiu 'grau de freqüència'. En el 'grau de freqüència' la informació que es pretén destacar és la quantitat de vegades amb què es repeteix l'esdeveniment que denota l'arrel verbalitzada. Aquest grau pot tenir diferents nivells, des d'un grau baix fins a un grau elevat, i per aquest motiu el considerem un valor quantitatiu, perquè no és homogeni, sinó divers. Denota una aspectualitat iterativa, però se'n diferencia perquè s'hi afegeix el valor de 'grau'. Així, la diferència respecte l'exemple que hem posat en el paràgraf anterior d'iteratiu 'Quan era petita em castigaven', és que en aquest cas diríem, o bé 'Quan era petita em castigaven molt', o bé, contràriament, 'Quan era petita em castigaven molt poc', destacant no només la pluralitat de l'esdeveniment, sinó el grau extrem de freqüència (molta o poca) d'aquesta pluralitat.

La llengua de signes catalana ha gramaticalitzat els dos extrems de 'grau de freqüència', és a dir, el fet que hi hagi més esdeveniments del normal ('molt') o bé menys ('poc'), mitjançant els dos <tret de nucli> diferents que llistem a continuació:

ARREL VERBALITZADA	<Tret de nucli> PLURALITAT ESDEVENIMENT AMB FREQUÈNCIA ELEVADA	<Tret de nucli> PLURALITAT ESDEVENIMENT AMB FREQUÈNCIA BAIXA
➤ Trajectòria contínua	Reduplicació de les arrels en una mateixa localització (sovint superior a 3 reduplicacions) + velocitat	-----
➤ Moviment repetit		➤ Disminució de les repeticions
➤ Dues unitats temporals		-----
➤ Sense moviment		-----

Taula 32: Al·lomorfs propis dels <tret de nucli> que indiquen 'pluralitat de l'esdeveniment en LSC'.

²¹² En català, aquesta oració té aspecte habitual, perquè és molt semblant a una interpretació genèrica en el passat.

El <tret de nucli> que fa referència a l'elevat 'grau de freqüència' no el descriurem en detall, perquè ja ho hem fet a l'apartat 7.2.2.1.3, on hem tractat l'aspecte iteratiu. No obstant això, destaquem que a diferència de l'aspecte iteratiu no quantificat, el nombre de reduplicacions pot ser superior a tres i, a més, el moviment és més ràpid. L'expressió facial també és molt emfàtica, tal com veiem a l'exemple següent:

(14)

celles arrufades
ulls mig tancats
vocalitza 'DUR'

TAMBÉ ALGUNS PREPARAR PROHIBIT, TREBALLAR_{pl-esdev_alta} DUR_{Intensitat}. 213

'També, alguns, sense preparar-los, treballen molt [i] molt durament.'

TREBALLAR_{pl-esdev_alta}

L'arrel verbalitzada TREBALLAR consta de doble articulador i d'un moviment repetit a la forma de citació, però a l'exemple de (14) reduplica l'arrel fins a cinc vegades. L'expressió facial, com podem observar, és igual com la del grau elevat d'intensitat, amb les celles arrufades i a l'exemple de (14) abraça gran part de l'oració.

De vegades és difícil distingir si l'arrel verbalitzada que es reduplica expressa grau d'intensitat o bé pluralitat de l'esdeveniment, tant a nivell fonològic com a nivell semàntic, perquè en nombroses ocasions s'expressen totes dues simultàniament. Tot i així, pel que hem observat, l'amplitud del moviment i la tensió estan més relacionades amb el <tret de nucli> del grau d'intensitat i, en canvi, l'augment de reduplicacions i la velocitat amb el <tret de nucli> de pluralitat de l'esdeveniment.

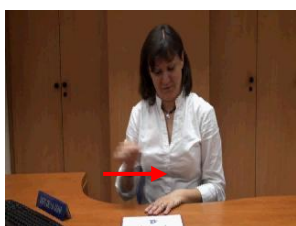
Per altra banda, tal com es veu a la taula 32, el tipus d'arrels verbalitzades que expressen el baix 'grau de freqüència' mitjançant el <tret de nucli> és molt restringit, perquè només ho fan les arrels que tenen el moviment repetit. La resta d'arrels l'expressen a través de modificadors (NO-RES, MAI, MICA, ZERO, etc.), que assumim que se situen a l'especificador de la projecció funcional Quantitat.

²¹³ Conte d'Anna Frank', Webvisual.tv.

En ocasions, aquest escurçament del signe dóna a l'arrel verbalitzada la mateixa aparença que el respectiu nom, en el cas dels parells verb-nom. Això fa que en un alt percentatge de les ocasions, les arrels verbalitzades derivades morfofonològicament en un grau baix també vagin acompanyades d'un modificador adjunt, que indica la baixa freqüència, com la resta d'arrels, les quals apareixen en la forma de citació i acompanyades d'un modificador. Ho podem veure en els següents exemples:

(15)

- a. PLANXAR_{pl-esdev_baixa} MAI. 1-ODIAR-3 IX-3_{sg.}
 '[No] planxo mai. Odio la planxa.'

PLANXAR_{pl-esdev_baixa}

- b. _____ celles arrufades celles arrufades
 _____ vocalitza LLUE boca tensa i oberta
 ESPANYA ZONA PLOURE_{pl-esdev_baixa} NO-RES.
 'A Espanya no [hi] plou gens.'

PLOURE_{pl-esdev_baixa}

Les arrels verbalitzades PLANXAR i PLOURE consten d'un moviment que es repeteix, a la forma de citació, però en canvi, quan apareixen en aquest context no el repeteixen.

9.2.3. El <tret de nucli> 'pluriaccionalitat'

A l'apartat 5.9, del capítol 5, hem definit el terme 'pluriaccionalitat' com un esdeveniment múltiple en què participen, o bé individus diferents, o bé localitzacions espacials diferents. A la vegada, l'hem diferenciat de la pluralitat de l'esdeveniment perquè aquest darrer es caracteritza perquè l'única diferència entre una repetició i l'altra és l'eix temporal, mentre que en el cas de la pluriaccionalitat, cada repetició conté característiques diferents quant als participants o quant a les localitzacions. Així, l'exemple 'Quan van arribar tots els convidats', en què el fet que arribessin tots els convidats implica una reiteració d'un

esdeveniment però amb diferents subjectes, o bé l'exemple de 'Li va mossegar tot el cos', el qual implica una reiteració de l'esdeveniment en diferents parts del cos, s'interpreten com a pluriaccionalitat, a diferència dels exemples que hem vist a l'apartat anterior, els quals s'interpreten com a pluralitat de l'esdeveniment.

Així mateix, a l'apartat 5.10 del capítol 5 hem diferenciat la pluriaccionalitat del plural gramatical. D'acord amb Laca (2006) un únic esdeveniment es defineix com aquell que conté una idèntica localització espacio-temporal i participants idèntics. El plural gramatical té a veure amb un nombre plural d'individus que poden participar d'un esdeveniment únic. Així, tal com hem comentat a l'apartat 5.10, l'exemple de (32a) 'Els nens dormen' s'interpreta com a un plural gramatical amb un esdeveniment únic, perquè tots els nens es troben en l'estat de dormir en un mateix moment.

La principal característica morfofonològica del <tret de nucli> pluriaccionalitat en LSC és el doble articulador i la reduplicació de l'arrel verbalitzada combinada amb canvis en la localització de cada reduplicació, tal com mostrem a la següent taula:

ARREL VERBALITZADA	<Tret de nucli> PLURIACCIONALITAT
➤ Arrels ancorades al cos	➤ Reduplicació de l'arrel verbalitzada ➤ Pronoms
➤ Arrels d'un sol articulador	➤ Doble articulador ➤ Reduplicació en diferents localitzacions
➤ Arrels de doble articulador	➤ Reduplicació en diferents localitzacions ➤ Moviment altern del doble articulador

Taula 33: al·lomorfs propis de la pluriaccionalitat en LSC

La pluriaccionalitat està molt vinculada a la projecció funcional Concordança, ja que són els elements de concordança els que indiquen quin és l'argument participant que es modifica en cada acció. No obstant això, la pluriaccionalitat pot alterar l'ordre jeràrquic establert per la Concordança, atès que prioritza el marcatge de l'argument participant que es modifica en cada esdeveniment. Això ens indica que la projecció funcional Quantitat es troba situada més propera a SV que la projecció funcional Concordança i pot saturar l'arrel verbalitzada pel que fa als paràmetres de la localització, trajectòria del moviment i orientació, tal com veurem més endavant.

Per altra banda, totes les arrels no ancorades al cos poden expressar la pluriaccionalitat mitjançant canvis en la morfofonologia de l'arrel verbalitzada. Aquests canvis, com hem dit, consisteixen en la reduplicació de l'arrel verbalitzada o bé amb el doble articulador.

Quan les arrels estan ancorades al cos, però, marquen la pluriaccionalitat mitjançant la reduplicació de l'arrel verbalitzada i, sovint, en combinació amb el signe auxiliar o pronoms personals:

(16)

- a. PERÒ COMPTE CADA-U MORIR_{pluriaccionalitat} DISMINUIR_{Manera_gradual}.
 'Però els comptes van anar morint, disminuint.'²¹⁴

MORIR_{pluriaccionalitat}

b.

- IX_{-dem} ITÀLIA TERRATRÈMOL; PERSONES_{pl} MOLT_{pl} FERIR_{pluriaccionalitat}.
 'A Itàlia hi ha hagut un terratrèmol; s'han ferit moltes persones ferides.'

i-FERIR_{pl}

c.

- IX_{-2sg} VOLER IX_{-2sg} VOLER IX_{-2sg} VOLER.²¹⁵
 'Tu vols; tu vols, tu vols?'

²¹⁴ Conte 'Guifré el Pilós'. 2007. Webvisual.tv.

²¹⁵ Conte 'L'avia' Webvisual.tv.

IX^{-2sg} VOLER_{pluriaccionalitat}

La reduplicació té a veure amb el fet que l'esdeveniment sigui múltiple en tots tres exemples. En el primer exemple, la informant signa el pronom CADA-U en primer lloc i després realitza l'arrel verbalitzada MORIR de forma reduplicada en una mateixa localització. El pronom CADA-U ens indica que els participants són diferents, en cada un dels esdeveniments. Aquest fet, el distingeix de la pluralitat de l'esdeveniment que hem descrit a l'apartat anterior (en què s'interpreta que els participants són els mateixos). En el cas del segon exemple, la informant no signa el pronom, però en canvi, efectua un gir amb el tronc a mesura que va fent cada reduplicació de l'arrel verbalitzada FERIR, la qual cosa fa que l'esdeveniment s'interpreti com a pluriaccional (amb participants diferents) i no un sol esdeveniment que es repeteix. En el tercer exemple, la informant signa el pronom simultàniament amb l'arrel verbalitzada, modificant la localització del pronom i l'orientació del cos en cada reduplicació. Aquesta diferent localització per al pronom i orientació del cos en cada reduplicació fa que s'interpreti com a pluriaccional (amb participants diferents) i no només com a pluralitat de l'esdeveniment.

Per altra banda, i pel que fa a les arrels verbalitzades que a la forma de citació s'articulen només amb un sol articulador, poden marcar la pluriaccionalitat mitjançant el doble articulador i la reduplicació de l'arrel verbalitzada. La localització, la trajectòria del moviment i l'orientació de la mà, indiquen quin és l'argument que canvia en cada acció (si és el subjecte, l'objecte o bé el locatiu). Ho podem veure a continuació, on hem posat diferents exemples segons el tipus d'estructura sintàctica:

a) La pluriaccionalitat en estructures intransitives:

(17) _____ celles arrufades
infla galtes
a. MOLTS MANIFESTACIÓ VENIR_{pluriaccionalitat} DEMANAR_{pl-esdev} VOLER

celles arrufades

DRET_{pl} VOLER ACORD.²¹⁶

‘Molts van venir [de llocs diferents] a la manifestació [per] demanar que volien drets, que volien [un] acord.’

VENIR_{pluriaccionalitat}

b.

llavis arrufats

BAIXAR_{pluriaccional}.²¹⁷

‘Baixen [del cotxe]’

BAIXAR_{pluriaccional}

c. SORPRESA_{pl} APARÈIXER_{pluriaccional} APARÈIXER-[UNA] APAREIXER-[ALTRA].

Apareixen sorpreses. Apareix, Apareix’

APARÈIXER_{pl}

APARÈIXER-[UNA]

APAREIXER-[ALTRA]

Als exemples anteriors els signants utilitzen el doble articulador (amb moviment altern) i la reduplicació en diferents localitzacions de l’arrel verbalitzada per a indicar la pluriaccionalitat de l’argument subjecte. En el cas de l’exemple de (17a), l’arrel verbalitzada consta d’una localització inicial, que és diferent en cada reduplicació i d’una

²¹⁶ Frígola Segimon (2014). ‘9N’ [enregistrament vídeo]. Youtube.

²¹⁷ Conte ‘L’avia’ Webvisual.tv.

localització final única per a totes les reduplicacions. La diferent localització inicial indica que la procedència de l'argument subjecte és diferent en cada reduplicació de l'arrel verbalitzada i que, en conseqüència, estem davant d'un esdeveniment pluriaccional i no una pluralitat de l'esdeveniment simple (repetició d'un mateix esdeveniment amb els mateixos participants o procedències). En el segon exemple, l'arrel verbalitzada parteix d'un mateix punt inicial i finalitza en diferents punts finals, per cada mà, la qual cosa també s'interpreta com a pluriaccionalitat. Finalment, el tercer exemple, no consta de moviment de trajectòria, però la signant articula cada reduplicació en una localització diferent, marcant que l'argument subjecte és diferent per a cada acció.

b) La pluriaccionalitat en estructures transitives:

(18)

obre i tanca els ulls en cada
repetició

ÀLIGA AGAFAR ALES PLOMES TALLAR_{pluriaccionalitat} 218
'Agafa l'àliga li talla les plomes de les ales.'

TALLAR_{pluriaccionalitat}

A l'exemple anterior, el que es modifica és l'argument objecte. La signant marca la pluriaccionalitat amb el doble articulador i la reduplicació de l'arrel en localitzacions diferents. El moviment és altern, la qual cosa indica que cada acció es duu a terme en un moment diferent de l'eix temporal (primer un i després l'altre). Quan el moviment és simultani, aleshores indica que la pluriaccionalitat es duu a terme en un mateix instant, encara que siguin esdeveniments diferents, tal com veiem a l'exemple que hem mostrat a l'apartat 6.4.3.5 del capítol 6 (exemple 44) i que reproduïm a continuació:

(19) OPORTUNITAT, IX-1_{sg-i} IX-3_{sg-x}, IX-dual-i-x TELEVISOR_y MATEIX
IX-dem-y 1_{pl-i-x}-AGAFAR-y / [1_{pl}-AGAFAR-3_{sg-y}]_{pl-esdev}.
[És] una oportunitat, jo i ell, tots dos, agafem el mateix televisor [a la vegada].

²¹⁸ Cedillo (2012). Conte 'L'àliga de l'ala tallada i la guineu'. [Enregistrament vídeo]. Youtube.

AGAFAR_{pluriaccionalitat}

A l'exemple anterior el signant utilitza el doble articulador per a marcar el subjecte plural (en aquest cas, dues persones). Les dues mans realitzen el moviment vers un mateix punt a la vegada i això fa que s'interpreti com que tots dos alhora van dur a terme la mateixa acció.

Igual com en les estructures intransitives, en les estructures transitives també podem trobar casos on la localització dels diferents arguments participants està vinculada a una descripció física de la localització real dels arguments:

(20)

celles arrufades
moviments rítmics boca

FRONTERA_{pl} VOLTANT ALEMANYA JA IGUAL TANCAR_{pluriaccionalitat}.²¹⁹

'Les fronteres del voltant d'Alemanya també es van tancar.'

TANCAR_{pluriaccionalitat}

A l'exemple anterior, les localitzacions de les reduplicacions de l'arrel verbalitzada tracen un cercle combinant la pluriaccionalitat amb un context descriptiu (al voltant). També podem observar una localització descriptiva en les localitzacions del següent exemple, on la pluriaccionalitat, com en els casos anteriors, s'expressa a través de la reduplicació i el doble articulador:

²¹⁹ Conte d'Anna Frank', Webvisual.tv.

(21)

celles arrufades
ulls tancats
moviments rítmics boca

FILEMÓ FERIR, GAT MENJAR, MOSSEGAR_{pluriaccionalitat} DE-DALT-A-BAIX.
'Filemó està ferit; el gat menja, [el] mossega [molt], de dalt a baix.'

MOSSEGAR_{pluriaccionalita}

A l'exemple anterior la informant reduplica l'arrel 9 vegades, indicant que rep mossegades per tot el cos, de dalt a baix.

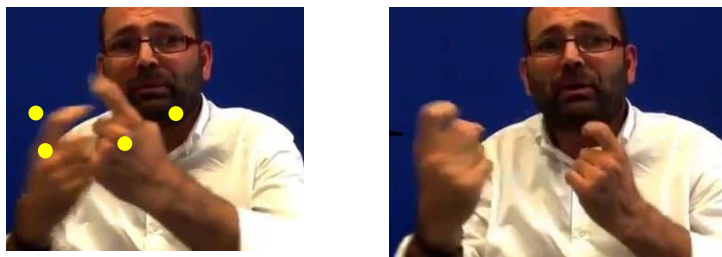
c) La pluriaccionalitat en estructures ditransitives:

(22)

vocalitza 'PEU, PE, PE' repetidament

a. 9N CONSISTIR PREGUNTAR_{pluriaccionalitat} PERQUÈ POBLE DIR
VOLER QUÈ.²²⁰

'El 9N consisteix a preguntar, perquè el poble digui què vol.'

PREGUNTAR_{pluriaccionalitat}

A l'exemple anterior el signant utilitza el doble articulador i la localització lleugerament diferent per a indicar l'objecte indirecte diferent.

Per altra banda, quan les arrels ja consten de doble articulador (o bé consten d'un sol articulador però no marquen la pluriaccionalitat mitjançant el doble articulador), aleshores

²²⁰ Frígola Segimon (2014). '9N' [enregistrament vídeo]. Youtube.

la reduplicació de l'arrel verbalitzada en diferents localitzacions és molt important per a la interpretació de la pluriaccionalitat, tal com podem observar en els exemples següents:

(23)

DOS_{dual-i_n} NET _i-ESCOMBRAR _n-ESCOMBRAR CASTIGAR.

'Els dos estan castigats a netejar, escombrar.'

_i-ESCOMBRAR

_n-ESCOMBRAR

A l'exemple anterior, el verb ESCOMBRAR consta de doble articulador a l'arrel verbalitzada (forma de citació), per la qual cosa, la informant reduplica l'arrel verbalitzada sencera en cada una de les localitzacions establertes per als subjectes, dos homes diferents.

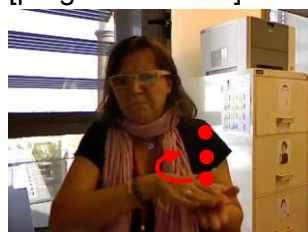
Així mateix, en un context descriptiu, tal com hem definit al capítol 6, sobre la Concordança, la localització està vinculada a un punt de l'espai que a la vegada descriu la disposició física dels arguments, tal com podem veure en el següent exemple, on es marca la diversitat de l'argument subjecte (les factures):

(24)

IX-1sg OMETRE_i PILA AUGMENTAR_{pluriaccionalitat-Manera_gradual}²²¹

vocalitza 'MAS' amb cada repetició

'Jo no en vaig fer cas i la pila va augmentar, augmentar, augmentar [progressivament].'

AUGMENTAR_{pluriaccionalitat-Manera_gradual}

²²¹ Aliaga (2014) 'Barbie Vodafone' [enregistrament vídeo]. Youtube.

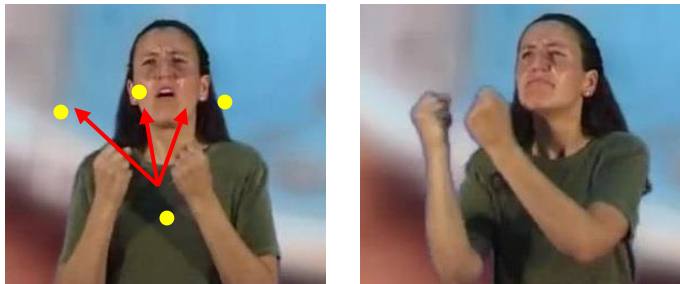
A l'exemple anterior l'arrel verbalitzada AUGMENTAR consta, a la forma de citació, de doble articulador. La pila augmenta perquè les diferents factures s'amunteguen una damunt de l'altra, de manera que la informant signa cada reduplicació seguint una línia vertical, en un context descriptiu.

En canvi, en els següents exemples, el que es modifica és el locatiu o l'argument objecte. Com que les arrels verbalitzades se signen amb doble articulador, el marcatge de la pluriaccionalitat recau en la reduplicació de l'arrel en diferents localitzacions:

(25)

- a. ÀVIA ₃.RESPON-₃ COTXE BO CAPAÇ CONDUIR_{pluriaccionalitat}
- ulls tancats
- moviments rítmics llavis

L'àvia li respon: el cotxe és bo Em pot portar a tot arreu.²²²

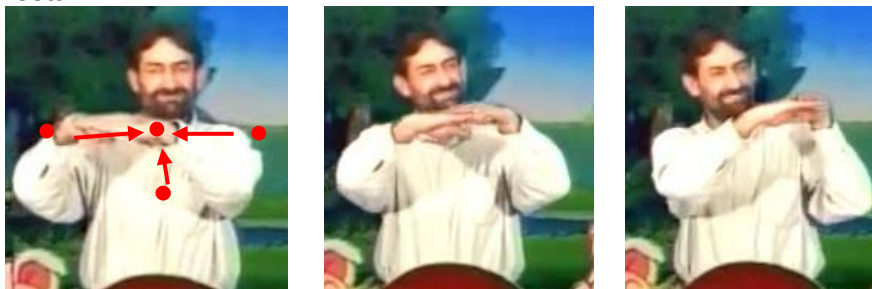

CONDUIR_{pluriaccionalitat}

b.

- IX-IX-IX VENIR CONVIDAR_{pluriaccionalitat} IX-IX-IX POBLE
- moviments rítmics boca
- VENIR_{class} FESTA.

'Els tres [diuen]: Veniu! Conviden a [diferents habitants] del poble, [que] van a la festa.'

CONVIDAR_{pluriaccionalitat}

²²² Conte 'L'avia' Webvisual.tv.

c.

PERQUÈ IX-IX-IX_i FRUITA ALIMENT IX-_{3pl-i} IX-1sg APROFITAR

moviments rítmics boca

RECOLLIR_{pluriaccionalitat} PER_A IX-_{1pl} FAMÍLIA.

‘Perquè aprofito i recullo tota aquesta fruita, aliment, per a la família.’

RECOLLIR_{pluriaccionalitat}

A l'exemple de (25a) el que es modifica d'una reduplicació a l'altra és el punt final, marcant els diferents destins. A (25b), com que es tracta d'un verb de concordança inversa, el que es modifica són els punts inicials, marcant els diferents objectes, que procedeixen de punts diferents. En el tercer exemple (25c) la localització lleugerament diferent indica que els aliments que es recullen són diferents cada vegada, encara que formen part d'un mateix conjunt. Tanmateix, l'exemple de (25c) correspon al que Klima i Bellugi (1979) denominen 'Prorrata externa' (*apportionative external*), on les accions es distribueixen entre els membres d'un grup tancat i on les localitzacions es distribueixen l'una al costat de l'altra.

Així mateix, algunes arrels que s'articulen amb doble articulador i moviment simultani, poden expressar la pluriaccionalitat mitjançant el moviment altern, tal com podem observar en el següent exemple:

(26)

a. PROVAR TOTHOM_i DESPRÉS FUTUR ACORD PROJECTE

iAJUDAR-{1pluriaccionalitat}.²²³

‘[Per] provar davant de tothom que hi ha un projecte d'acord i ens ajudin.’

²²³ Frígola Segimon (2014). '9N' [enregistrament vídeo]. Youtube.

i. AJUDAR_{-1pluriaccionalitat}

b.

celles arrufades
moviments de boca rítmics

ALEMANYA OCUPAR ALTRE PAÍS_{pl} OCUPAR_{pluriaccionalitat}

‘Alemanya ocupa altres països; els ocupa.’

OCUPAR_{pluriaccionalitat}

L’arrel verbalitzada AJUDAR s’articula amb doble articulador i moviment simultani. Però en canvi a l’exemple de (26a) el moviment es realitza de forma alterna (també repetint el moviment fins a quatre vegades, dues repeticions per mà). El moviment altern indica pluriaccionalitat. El que es modifica en aquest exemple és el participant subjecte, atès que el moviment s’inicia en punts diferents de l’espai sígnic i finalitza en un mateix punt. A l’exemple de (26b) l’arrel verbalitzada OCUPAR també consta de doble articulador i moviment simultani a la forma de citació. A l’exemple que mostrem articula el moviment de forma alterna i localitza cada repetició en un punt diferent de l’espai sígnic, concordant amb l’objecte directe que és l’argument que es marca en cada reduplicació de l’arrel.

Per altra banda, el que també hem observat en aquest treball és que hi ha la possibilitat que el marcatge de la pluriaccionalitat alteri la jerarquia del marcatge de la concordança dels arguments que hem exposat al capítol 6. Padden (1990) fa servir aquest argument per a descartar la localització com a paràmetre de concordança, també en els verbs denominats ‘invariables’. No obstant això, des de la nostra perspectiva, el que pot produir l’alteració de la Concordança en aquests casos, és la presència de la projecció funcional Quantitat (<tret de nucli> ‘pluriaccionalitat), la qual prioritza el marcatge dels arguments que canvien en cada esdeveniment, i els marca a través dels paràmetres de la localització, orientació i trajectòria del moviment.

Pensem que la inserció de l'arrel verbalitzada en el nucli de la projecció funcional Quantitat (pluriaccionalitat) pot provocar una saturació de l'arrel verbalitzada pel que fa als paràmetres de la localització, trajectòria del moviment i orientació de la mà. En la majoria dels exemples que hem posat en aquest apartat això no passa, perquè el marcatge de la pluriaccionalitat coincideix amb el de la concordança de Persona, però tal com mostra Padden (1990:121) en alguns exemples la concordança de Persona queda alterada. En LSC també ens hi hem trobat, tal com veiem a l'exemple que mostrem a continuació:

(27)

vocalitza 'COM' repetidament

CADA U TELEVISOR UN COMPRAR_{pluriaccionalitat}.

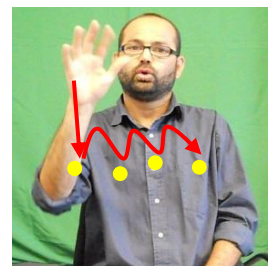
‘Cada u de vosaltres compra un televisior.’

CADA U

TELEVISOR

COMPRAR_{pluriaccionalitat}

A l'exemple anterior el signant destaca que cada un dels subjectes adquireix un sol televisior, en esdeveniments diferents. L'arrel verbalitzada COMPRAR es classifica (d'acord amb Padden (1988 [1983])) com de concordança inversa, perquè, habitualment, la localització inicial concorda amb l'objecte directe, la localització final amb el subjecte, i la trajectòria del moviment i l'orientació de la mà amb l'argument objecte.

No obstant això, a l'exemple de (27) tots els paràmetres de concordança de Persona estan alterats, tant la localització, com la trajectòria del moviment i l'orientació de la mà, perquè concorden amb l'argument subjecte. Entenem que això passa perquè la informació que es pretén destacar és l'argument que canvia en cada esdeveniment, i en aquest exemple, és el subjecte. Tot i això, l'oració s'interpreta correctament, perquè l'ordre sintàctic dels arguments (en LSC, SOV) marca la funció de cada argument.

Sens dubte exemples com aquest, així com també els que mostra Padden (1990) són molt interessants per a investigar, en una recerca futura, la interferència de la pluriaccionalitat en el marcatge de la Concordança de Persona.

Finalment, tal com podem observar en molts dels exemples que hem posat, l'expressió facial sol consistir en petits moviments rítmics de la boca que acompanyen cada una de les reduplicacions de l'arrel verbalitzada. Aquests moviments poden consistir en una obertura o tancament de la boca, petites explosions labials (inflar una mica la boca), etc.

9.2.4. El <Tret de nucli> 'plural distributiu'

El <tret de nucli> que hem denominat 'plural distributiu' equival al que Klima i Bellugi (1979) denominen *Exhaustive*. En aquest treball l'hem tractat com un <tret de nucli> diferenciat de la pluriaccionalitat, encara que el 'plural distributiu' correspon a un subtipus de pluriaccionalitat. Tots dos tenen en comú que els participants són diferents en cada acció que repeteix l'arrel verbalitzada. La diferència, però, consisteix en el fet que en el plural distributiu l'acció es distribueix entre els diferents participants. Per això el trobem principalment en estructures transitives i ditransitives del tipus 'IX-1sg-i CADA-U-n LLIBRE i- REGALAR-n-distributiu ('Regalo un llibre a cadascú.'). IX-1sg AVISAR-n-distributiu ('Els aviso tots.'). etc.

En aquelles arrels que no estan ancorades al cos, el plural distributiu es realitza morfofonològicament a través d'un <tret de nucli> que consisteix en la reduplicació de l'arrel verbalitzada en diferents localitzacions disposades, generalment, de forma horitzontal. El plural distributiu no implica obligatòriament l'ús del doble articulador, per la qual cosa, les arrels verbalitzades que tenen un sol articulador el poden mantenir:

ARREL VERBALITZADA	<Tret de nucli> PLURAL DISTRIBUTIU
➤ Ancorades al cos	➤ Pronoms i/o signe auxiliar
➤ Resta d'arrels	➤ Reduplicació en diferents localitzacions

Taula 34: Al·lomorfs propis de la pluriaccionalitat en LSC

Les arrels verbalitzades ancorades al cos no poden modificar la localització, per la qual cosa expressen el plural distributiu a través dels pronoms o del signe auxiliar, tal com podem veure en el següent exemple:

(28)
$$\begin{array}{ccccccc} & & & \text{tanca ulls} & & & \\ & & & \text{vocalitza 'QUIERO'} & & \text{gest bucal: MU-MU-MU} & \\ & & & \text{ESTIMAR} & & \text{CADA-U}_{\text{distributiu}} & \\ \text{IX}_{-2\text{pl}} & & \text{IX}_{-1\text{sg}} & & & & \\ \text{'Us estimo a cada u de vosaltres.'} & & & & & & \end{array}$$

ESTIMAR

CADA-U_{distributiu}

El verb ESTIMAR està ancorat al cos, per la qual cosa a l'exemple anterior el signant utilitza el signe auxiliar glossat com a CADA-U per a marcar el plural distributiu.

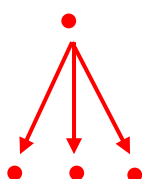
La resta d'arrels es redupliquen en diferents localitzacions, una al costat de l'altra, per marcar el plural distributiu. No obstant això, depenent de la localització i del tipus de verb (de concordança regular o de concordança inversa, amb trajectòria o sense trajectòria) la interpretació del predicat és diferent.

Així, en el corpus que hem utilitzat per a aquest treball, hem observat exemples en què les arrels verbalitzades que consten de trajectòria i concordança regular inicien l'articulació de l'arrel verbalitzada en una única localització inicial i la finalitzen en diversos punts finals. En aquestes circumstàncies, la interpretació és la de distribució entre l'argument objecte indirecte:

a) Interpretació distributiva vinculada a l'objecte:

(29)

Un únic punt inicial (subjecte singular) i diversos punts finals (objecte indirecte plural)

224

- a. TOCA NADAL FAMÍLIA_i CADA U IX_{-1sg-n} LLIBRE ^{moviments rítmics boca}_n-REGALAR_{-i_distribuitu}.
'És Nadal a cada un de la família li regalaré un llibre.'

²²⁴ Aquest segon tipus de trajectòria, que combina la trajectòria amb arc i la pausa en diferents localitzacions, és fronterera amb el marcatge del plural gramatical que hem descrit a l'apartat 6.4.3.1. i pot ser ambigua. En aquest apartat ens referim als casos on la pausa entre una localització i l'altra és molt marcada.

n -REGALAR- i _distributiu

- b. _____ celles aixecades 225
 ÀVIA AVISAR- pl _distributiu.

'L'àvia els avisa.'

AVISAR- pl _distributiu

En el primer exemple, la informant reduplica l'arrel verbalitzada tres vegades partint d'un mateix punt inicial i acabant en un punt final diferent. La interpretació que en resulta és que regala un llibre a cada membre de la família. En el segon exemple, va saltant d'un punt final a l'altre i la interpretació que en resulta és que l'àvia avisa, un per un, cada nét.

La distribució a l'espai d'aquestes localitzacions tant pot ser horitzontal com vertical, tal com podem observar al següent exemple:

(30) -IX- $2sg$ - i VEÏNS- pl - n i -AVISAR- n JA? PER AVUI REUNIÓ.

celles arrufades
 ulls mig tancats

moviments rítmics boca

-SÍ, AHIR IX- $1sg$ AVISAR- pl _distributiu JA. 226

- 'Has avisat als veïns per a la reunió d'avui?'
- 'Sí, ahir ja els vaig avisar.'

²²⁵ Conte 'L'àvia' Webvisual.tv.

²²⁶ Quer et al. (2005).

AVISAR_{-plural_distributiu}

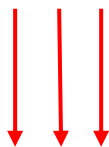
Klima i Bellugi (1979) distingeixen la seriació horitzontal amb la seriació vertical denominant la primera *seriació externa*, en la qual les accions es distribueixen sobre una sèrie d'objectes que es troben a la mateixa classe general, i la segona, *seriació interna*, en la qual les accions es distribueixen respecte dels trets interns (o parts típiques) d'un objecte. No estem segurs que aquesta distinció es correspongui de la mateixa manera en la LSC, per la qual cosa, considerem que aquest aspecte podria ser objecte d'una recerca futura. Des de la nostra perspectiva, la distribució vertical de l'exemple de (30) respon més a un context descriptiu (veïns d'un bloc de pisos), que no al fet que l'acció del verb es distribueixi respecte dels trets interns de l'argument objecte.

Per altra banda, també hem trobat exemples en què els punts inicials i els punts finals de l'arrel verbalitzada són diferents. Aleshores, la interpretació és la combinació entre un subjecte distributiu i un objecte distributiu:

b) Interpretació distributiva vinculada al subjecte i a l'objecte a la vegada:

(31)

Diversos punts inicials (subjecte plural) i diversos punts finals (objecte indirecte plural):

NEN CADA-U_i CADA-U_n moviments rítmics boca
n-REGALAR{-i-pluriaccionalitat} LLIBRE UN.
 'Cada u de nosaltres regala un llibre a cada u dels nens.'

n -REGALAR $_i$ -pluriaccionalitat

A l'exemple anterior cada u dels subjectes regala un llibre a cada u dels nens, per la qual cosa hi ha diversos punts inicials i diversos punts finals.

Igual com en el cas de la pluriaccionalitat, en el plural distributiu l'expressió facial més comuna són els moviments rítmics de boca que abracen l'execució de l'arrel verbalitzada.

9.2.5. El <tret de nucli> 'plural recíproc'

Finalment, el darrer tipus de <tret de nucli> quantitatiu que hem identificat és el denominat 'plural recíproc', que, com en el cas del 'plural distributiu', és també un subtipus de pluriaccionalitat. Trobem el 'plural recíproc' en estructures transitives o ditransitives. En LSC aquest <tret de nucli> es caracteritza perquè s'articula principalment amb doble articulador i perquè la trajectòria del moviment i l'orientació de cada mà és diferent, generalment oposada. En aquest tipus de pluriaccionalitat, el moviment i/o orientació de cada mà s'interpreta com una acció diferent, que duu a terme cada participant en direcció a l'altre, de forma recíproca. Això el diferencia del tret 'plural distributiu', en què l'acció s'interpreta com a unidireccional, encara que es distribueixi. No obstant això, hi ha petites variacions en funció dels diferents tipus fonològics d'arrels verbalitzades:

ARREL VERBALITZADA	<Tret de nucli> PLURAL RECÍPROC	
	DUAL	MÚLTIPLE
➤ Arrels ancorades al cos	➤ Pronoms o signe auxiliar	➤ Pronoms o signe auxiliar
➤ Arrels verbalitzades amb forma recíproca inherent	➤ Forma de citació	➤ Moviment en arc amb diferent orientació per a cada mà

➤ Arrels verbalitzades d'un sol articulador	➤ Doble articulador amb orientació oposada	➤ Doble articulador i moviment en arc amb orientació oposada
➤ Arrels verbalitzades de doble articulador (sense reciprocitat inherent)	➤ Pronoms o signe auxiliar	➤ Moviment en arc amb diferent orientació per a cada mà

Taula 35: al·lomorfs propis del plural recíproc

Com en el cas dels apartats anteriors, les arrels verbalitzades ancorades al cos, que no poden modificar la direcció, l'orientació o la localització, marquen el plural recíproc mitjançant els pronoms o el signe auxiliar.

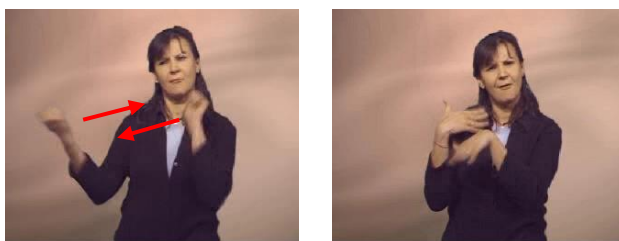
Hi ha arrels verbalitzades que ja porten la interpretació de reciprocitat de forma inherent des d'un punt de vista lèxic, com DEBATRE, DISCUTIR, ACORDAR, TROBAR-SE, COL·LABORAR, ENTREVISTAR, etc. i que s'articulen amb doble articulador en la forma de citació, però altres arrels verbalitzades modifiquen morfofonològicament l'arrel verbalitzada per a expressar-la. Les arrels que s'articulen amb un sol articulador a la forma de citació, com ENTENDRE, ENVIAR, FIXAR-SE, etc. quan expressen el plural recíproc, realitzen el moviment de cada mà mitjançant una trajectòria directa, des de la localització inicial (subjecte) a la localització final (objecte):

(32) celles arrufades

gest bucal:fua

IX_{-dual} ENVIAR_{recíproc} ANY_{pl} MOLT_{pl}.²²⁷

a. 'Durant molts anys ens vam enviar cartes.'

ENVIAR_{recíproc}

²²⁷ Quer et al. (2005).

- b. O DISCUTIR, ENTENDRE'S_{recíproc} JA RECUPERAR.
'O bé discuteixen, s'han entès [i] es recuperen.'

ENTENDRE'S_{recíproc}

No obstant això, quan els participants són múltiples l'arrel verbalitzada es reduplica diverses vegades orientant cada mà en diferents direccions (traçant un arc) en cada reduplicació, com en el següent exemple:

- (33) ulls oberts
boca oberta
NEN_{pl} MIRAR_{Recíproc}.²²⁸
'Els nens es miren entre ells.'

MIRAR_{Recíproc}

El verb MIRAR s'articula amb una sola mà, però quan expressa el plural recíproc s'articula amb doble articulador. Si els participants són múltiples (en nombre superior a dos), aleshores el moviment de les mans traça un arc. En aquest cas, l'arrel s'articula traçant un arc petit (girant el canell). A l'exemple següent, el moviment de trajectòria és molt més ampli i s'aprecia molt millor:

- (34) _____ celles aixecades
moviments rítmics boca galtes inflades
NOSALTRES_{pl-i} LLIBRE _i-REGALAR_{-1pluriaccionalitat} 1_{pl-i}-REGALAR-1_{pl-i-recíproc-}

²²⁸ Conte 'L'avia' Webvisual.tv.

‘Entre nosaltres ens regalem llibres’

i-REGALAR-1pluriaccionalitat

1pl-i-REGALAR-1pl-i-reciproc

L'arrel verbalitzada REGALAR s'articula, a la forma de citació, amb doble articulador i moviment simultani. A l'exemple anterior, però, el signant primer signa l'arrel verbalitzada amb un moviment altern de cada mà (pluriaccionalitat) i, seguidament, traçant un arc amb les dues mans (pluriaccionalitat i reciprocitat). Altres arrels verbalitzades, com DEBATRE, DISCUTIR, etc. que tenen un moviment simultani a la forma de citació, o bé arrels verbalitzades com COL·LABORAR, CREAR-MALESTAR, etc. que tenen un moviment altern també expressen la reciprocitat traçant una trajectòria amb un arc molt ampli.

9.3. Els modificadors de quantitat

En els exemples que han anat sortint sobretot en els apartats 9.2.1 i 9.2.2, sobre el grau d'intensitat i la freqüència en la pluralitat de l'esdeveniment hem observat que en moltes ocasions les arrels verbalitzades van acompanyades de modificadors que expressen 'Quantitat', del tipus FORT, DUR, INTENS (en el cas de la intensitat), SEMPRE, MOLTES VEGADES, MAI, NO_RES, (en el cas de la pluralitat de l'esdeveniment) etc. En algunes ocasions aquests modificadors modifiquen la seva forma morfofonològica, mentre que en altres ocasions no, igual com les arrels verbalitzades. Aquest fet, tal com hem comentat a l'apartat 9.1, on hem exposat alguns dels estudis fets en llengües de signes sobre la Quantitat, va cridar l'atenció d'alguns investigadors. Un d'ells va ser Warren (1978), que tal com hem explicat a l'apartat 9.1, va investigar quins eren els contextos més freqüents de modulació de les arrels verbalitzades i dels modificadors, en ASL.

Per tal d'investigar aquest aspecte en LSC vàrem seleccionar una mostre de 111 arrels verbalitzades del nostre corpus que a les anotacions constaven com que marcaven la Quantitat, ja fos d'intensitat o de pluralitat de l'esdeveniment, i en vam analitzar el context. Els resultats de l'anàlisi els mostrem a continuació:

	GRAU MOLT BAIX 3/111	GRAU BAIX 10/111	GRAU ELEVAT 85/111	GRAU MOLT ELEVAT 13/111
Verb (modulat)	-----	1/10 (10%)	47/85 (55%)	----
Verb (forma de citació) + Adv. (forma de citació)	-----	4/10 (40%)	17/85 (20%)	----
Verb (modulat) + Adv. (forma de citació)	-----	3/10 (30%)	13/85 (15%)	----
Verb (forma de citació) + Adv. (modulat)	2/3 (66%)	-----	8/85 (9%)	1/13 (8%)
Verb (modulat) + Adv. (modulat)	1/3 (33%)	2/10 (20 %)	-----	12/13 (92%)

Taula 36: Distribució del context de més freqüència d'aparició de les arrels verbalitzades i dels modificadors adjunts segons el grau d'intensitat i grau de freqüència.

D'acord amb les dades que es mostren a la taula 36, sembla que en LSC la combinació entre els modificadors i les arrels verbalitzades, així com la modificació morfofonològica tant de les arrels verbalitzades com dels modificadors depèn de diversos factors.

Per exemple, hem observat que els graus de baixa freqüència o intensitat tenen més tendència a aparèixer juntament amb un modificador que els d'alta freqüència, ja que el grau elevat mostra un 55% de les seqüències amb l'arrel verbalitzada sense modificador, i en canvi en el cas del grau baix, només ho hem identificat en un sol cas (a la taula, un 10%) de les arrels verbalitzades. Interpretem que això és així perquè el <tret de nucli> propi del grau baix consisteix a reduir l'arrel verbalitzada (sovint més reduïda que en la forma de citació) i, per tant, el modificador n'assegura la interpretació.

Per altra banda, com hem vist als apartats 9.2.1 i 9.2.2, el <tret de nucli> de baixa intensitat es caracteritza per un escurçament de l'arrel verbalitzada, mentre que el <tret de nucli> de grau de freqüència, consisteix en una reducció de les repeticions, en aquelles arrels que tenen el moviment repetit. Això fa que només un grup menor d'arrels verbalitzades puguin aparèixer modulades en el grau baix i molt baix, en comparació amb el grup d'arrels modulades que marquen la intensitat o la freqüència alta. A la vegada,

això significa que la forma morfofonològica pròpia de l'arrel verbalitzada també és un factor a tenir en compte.

Per altra banda, els graus no extrems (tant l'elevat com el baix) són els que presenten més varietat de contextos. Interpretem que això passa perquè fins que no s'arriba al grau extrem hi ha diferents nivells. Com més pròxim és al grau extrem, les arrels més es modifiquen morfofonològicament.

Ara bé, també hem observat que les arrels verbalitzades i els modificadors es comporten morfofonològicament de forma diferent. Tal com hem explicat en els apartats 9.2.1 i 9.2.2 sobre el grau d'intensitat i el grau de freqüència en la pluralitat de l'esdeveniment, els graus elevat i baix de les arrels verbalitzades es diferencien perquè per a indicar un alt grau l'arrel es reduplica o amplia el recorregut, mentre que per a indicar un grau baix, l'arrel s'escurça. En canvi, les arrels modificadores que consten a la forma de citació d'un moviment de trajectòria (o bé d'un tipus de trajectòria al qual se li pot afegir trajectòria), quan expressen el grau extrem (tant per a indicar un extrem baix, com per indicar un extrem alt) amplien el recorregut de la trajectòria, tal com podem observar en els següents exemples:

(35)

a.

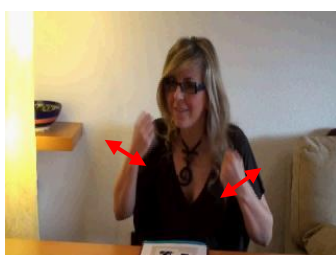

NO-RES
(forma de citació)

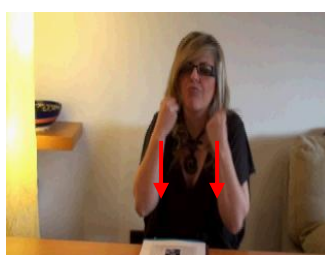

NO-RES
(Grau extrem)

b.

FORT
(forma de citació)

FORT
(Grau mig)

FORT
(Grau extrem)

El signe NO-RES consta d'un petit moviment secundari circular que es repeteix. A mesura que puja de grau afegeix trajectòria fins arribar al grau extrem. Per la seva banda, el signe FORT també consta d'un petit moviment secundari, però d'anar i tornar, que també es repeteix. Quan expressa grau mig, aleshores afegeix trajectòria al moviment, i si expressa el grau extrem, aleshores afegeix encara més trajectòria i es repeteix. Tots dos també es caracteritzen per un expressió facial molt emfàtica en el grau extrem, que consisteix principalment en les celles arrufades i la cara molt tensa. És molt interessant observar que aquests dos modificadors consten d'un allargament de l'arrel, encara que tenen interpretacions semàntiques oposades. El signe NO-RES expressa un grau baix i, en canvi, el signe FORT un grau alt. Per tant, a diferència de les arrels verbalitzades, els modificadors tenen un únic <tret de nucli> per a expressar el grau extrem, sense distinció semàntica entre el nivell baix i alt.

Aquesta circumstància posa de manifest el nivell d'abstracció dels processos morfològics de les llengües de signes que defensen Klima i Bellugi (1979), tal com hem comentat a l'apartat 9.1. Amb l'exemple del modificador NO-RES, podem veure que el grau d'iconicitat que podria tenir disminueix molt, fins al punt que la seva forma morfofonològica és incongruent amb el seu significat quan es combina amb el <tret de nucli> de grau extrem. Tal com defensen (Klima i Bellugi 1979:271), doncs, la seva pròpia iconicitat queda amagada sota les operacions morfofonològiques i això reflecteix el doble vessant d'iconicitat i d'abstracció de les llengües de signes.

Per altra banda, també hem observat que no totes les arrels modificadores mostren una modificació morfofonològica tan accentuada i clara per a expressar el grau extrem. Com passa en el cas de les arrels verbalitzades, hi ha restriccions fonològiques que ho impedeixen. Aquest és el cas dels modificadors POC o MICA que consisteixen, el primer, en una obertura del dit gros de la mà i el segon, en un contacte entre el dit gros i l'índex:

(36)

POC
(forma de citació)

POC
(grau mig)

POC
(Grau extrem)

En el cas del modificador POC, el grau mig s'expressa amb més tensió que a la forma de citació i el grau extrem s'expressa reduplicant l'arrel diverses vegades (també d'una manera contraicònica). Tot i així, el moviment d'obertura del dit té poc recorregut i, per tant, és poc visible, per la qual cosa, en aquest tipus de modificadors, la diferència entre la forma de citació i el grau mig o extrem es basa principalment en l'expressió facial, perquè és poc emfàtica en el cas de l'expressió de la forma de citació i augmenta com més extrem és el grau.

En conseqüència, tot i que considerem que seria interessant, en una recerca futura, confirmar aquesta tendència en un corpus més ampli de dades, defensem que la freqüència amb què les arrels verbalitzades apareixen modificades morfofonològicament i/o acompanyades d'una arrel modificadora, depèn dels següents factors:

- De les característiques fonològiques de l'arrel verbalitzada (com menys moviment més possibilitats que l'arrel aparegui amb un modificador adjunt).
- De la semàntica del grau: les arrels verbalitzades, quan expressen un grau baix (sigui de freqüència o d'intensitat) apareixen més freqüentment acompanyades d'una arrel modificadora que quan expressen un grau elevat.
- Del nivell de grau que es vulgui expressar: el grau extrem mostra una modificació morfofonològica més accentuada que el grau mig.

9.4. L'expressió facial de quantitat

Com passa amb les altres llengües de signes estudiades, en LSC l'expressió facial també pot aportar informació Quantitativa i, per tant, des de la perspectiva del marc teòric en

què treballem, l'expressió facial pot formar part del <tret de nucli> que expressa quantitat. Massó (2012) fa una descripció detallada d'alguns d'aquests components bucals que aporten informació quantitativa (de grau d'intensitat o de grau de freqüència). D'acord amb la descripció de Massó (2012:118), la intensitat amb què s'inflen les galtes marca la intensitat (o freqüència) que es vol expressar a l'enunciat. Així, unes galtes poc inflades indiquen una intensitat/freqüència moderada o normal, mentre que unes galtes molt inflades indiquen una gran intensitat/ freqüència. Així mateix, a mesura que s'afegeix intensitat també s'afegeix tensió a l'expressió facial, amb les galtes més inflades i tenses (o bé els llavis més tenses i oberts, ensenyant les dents), acompanyades de les celles arrufades i els ulls més tancats (o bé més oberts) com més intensitat pretén expressar-se, tal com podem veure a les imatges següents:

(37)

a. Expressions facials de grau mig:

b. Expressions facials de grau extrem:

Massó (2012) també descriu diferents tipus d'expressió facial segons si el que es vol expressar és una intensitat /freqüència alta o bé una intensitat /freqüència baixa. D'acord amb Massó, l'expressió facial de les arrels verbalitzades corresponent a 'poca intensitat o freqüència' generalment es caracteritza per una curvatura en forma de 'U' invertida o bé amb un arrodoniment dels llavis sortints (que poden estar tancats o lleugerament oberts), en ocasions combinats amb la punta de la llengua. Els ulls també tendeixen a tancar-se (Massó 2012:120):

(38)

Expressions facials de grau baix a les arrels verbalitzades:

229

Aquests trets s'accentuen com més extrem és el grau i poden homogeneïtzar-se amb la pròpia de l'expressió facial del grau extrem elevat (celles arrufades i boca oberta amb llavis molt tensos) si l'arrel verbalitzada apareix acompanyada d'un modificador que expressa grau extrem, perquè aleshores l'expressió facial del modificador pot estendre's també a l'arrel verbalitzada.

Per altra banda, l'expressió facial de les arrels verbalitzades corresponent a molta intensitat o freqüència és més variable. Tal com descriu Massó (2012:124), pot consistir en els ulls molt oberts i la boca arrodonida, o bé també amb les galtes inflades, o bé amb els llavis tancats i tensos i celles arrufades:

(39)

Expressions facials de grau elevat:

²²⁹ Conte 'La tortuga i la cançó del mar', Webvisual.tv.

230

Finalment, tal com hem comentat en els apartats on hem descrit els <trets de nucli> de pluralitat de l'esdeveniment (sobretot la freqüència elevada), pluriaccionalitat i de plural distributiu, l'expressió facial característica consisteix en moviments rítmics de la boca, ja siguin d'obertura i tancament de la boca, o bé en petites explosions labials, etc. que acompanyen cada una de les reduplicacions de l'arrel verbalitzada.

Tots aquests components facials adquireixen l'estatus de functor funcional (F_F o vocabulari funcional) quan es combinen amb l'arrel verbalitzada i modifiquen la seva interpretació semàntica. De totes maneres, no es combinen exclusivament amb arrels verbalitzades, sinó que també ho fan amb arrels modificadores, sobretot l'expressió facial que indica el grau d'intensitat.²³¹ Un altre aspecte que hem observat és que, en els exemples que hem anat posant al llarg d'aquest capítol i dels anteriors, referents a expressions modificadores, l'articulació dels gestos bucals, a diferència de l'expressió facial dels ulls i celles, solen abraçar l'articulació de l'arrel verbalitzada, o bé l'arrel verbalitzada i el modificador, però no solen estendre's als altres constituents de l'oració. En canvi, això no passa amb l'expressió facial de la part superior de la cara (celles i ulls), que sovint s'estenen més enllà de l'arrel verbalitzada i el signe modificador. Això confirma el que s'ha observat en general a les investigacions que s'han dut a terme en altres llengües de signes (Liddlell 1978, 1980, Wilbur 2000, 2011, Neidle et al. 2000, etc.) i també en LSC (Pfau i Quer 2005, 2010, Quer 2007, Alba 2010, Barberà 2012, Mosella 2012 i Massó 2012, entre altres).

²³⁰ Conte d'Anna Frank', Webvisual.tv.

²³¹ Seria interessant, en una recerca futura, investigar els límits i les restriccions gramaticals d'aquests morfemes en arrels de diferents tipus, com les arrels adjectivals o els modificadors.

9.5. Resum del capítol

En aquest capítol hem descrit els <trets de nucli> propis de la projecció funcional Quantitat en LSC, dins l'àmbit verbal. Hem vist que cada un d'aquests <trets de nucli> mostra matisos semàntics diferents i es realitza mitjançant una forma morfofonològica diferent. A la vegada, cada un d'aquests <trets de nucli> pot constar de diferents al·lomorfs que les arrels seleccionen en funció de la seva pròpia forma morfofonològica. Els diferents <trets de nucli> que hem identificat són els següents:

F_F (<TRET DE NUCLI>)		FORMA MORFOFONOLÒGICA DE L'ARREL VERBALITZADA (√+F_L)	FORMA MORFOFONOLÒGICA FINAL ((√+F_L)+F_F)
Grau d'intensitat	Grau elevat	➤ Moviment (2n, de trajectòria o repetit)	➤ Ampliació de la trajectòria
		➤ Trajectòria però ancorada	➤ Alentiment de la trajectòria
		➤ D'un sol articulador (ocasionalment)	➤ Doble articulador
	Grau baix	➤ Moviment (2n, de trajectòria o repetit)	Eскурçament de l'arrel verbalitzada - tensió - velocitat
➤ Trajectòria però ancorada			
Grau de freqüència	Freqüència alta	➤ Trajectòria contínua	Reduplicació de les arrels en una mateixa localització (sovint superior a 3 reduplicacions) +velocitat
		➤ Moviment repetit	
		➤ Dues unitats temporals	
		➤ Sense moviment	
	Freqüència baixa	➤ Moviment repetit	Disminució de les repeticions
Pluriaccionalitat		➤ Ancorades al cos	➤ Reduplicació de l'arrel verbalitzada ➤ Pronoms
		➤ D'un sol articulador	➤ Doble articulador ➤ Reduplicació en diferents localitzacions
		➤ De doble articulador	➤ Reduplicació en diferents localitzacions ➤ Moviment altern del doble articulador

Plural distributiu		➤ Ancorades al cos	➤ Pronoms i/o signe auxiliar
		➤ Resta d'arrels	➤ Reduplicació en diferents localitzacions
Plural recíproc	Dual	➤ Ancorades al cos	➤ Pronoms o signe auxiliar
		➤ Amb forma recíproca inherent	➤ Forma de citació
		➤ D'un sol articulador	➤ Doble articulador amb orientació oposada
		➤ De doble articulador (sense reciprocitat inherent)	➤ Pronoms o signe auxiliar
	Múltiple	➤ Ancorades al cos	➤ Pronoms o signe auxiliar
		➤ Amb forma recíproca inherent	➤ Moviment en arc amb diferent orientació per a cada mà
		➤ D'un sol articulador	➤ Doble articulador i moviment en arc amb orientació oposada
		➤ De doble articulador (sense reciprocitat inherent)	➤ Moviment en arc amb diferent orientació per a cada mà

Així mateix, hem constatat que sovint les arrels verbalitzades que expressen Quantitat apareixen acompanyades de signes modificadors. En ocasions, aquests modificadors també mostren de forma manifesta una derivació morfofonològica quantitativa. Partint del que altres investigadors han identificat en altres llengües de signes, hem analitzat la correspondència entre l'aparició d'aquests modificadors i el grau o les característiques morfofonològiques de les arrels verbalitzades amb les quals es combinen. Hem arribat a la conclusió que com més extrem és el grau, més freqüent és l'aparició de l'arrel verbalitzada juntament amb un modificador, ambdós derivats morfofonològicament. També hem vist que en el grau que indica una intensitat o freqüència baixa, les arrels solen anar acompanyades d'un modificador amb més freqüència que en el grau que indica una intensitat o freqüència elevada i hem argumentat aquest fenomen basant-nos en criteris fonològics. L'escurçament de l'arrel verbalitzada pot provocar una ambigüïtat en la seva interpretació com a arrel verbalitzada i, a més, pel que fa al grau baix de freqüència, només les arrels que tenen el moviment repetit poden combinar-se amb el <tret de nucli> de reducció de les repeticions.

Així mateix, aquelles arrels que tenen menys possibilitats de mostrar una derivació morfofonològica, com les arrels ancorades o amb moviments poc perceptibles, apareixen amb més freqüència conjuntament amb un modificador que les que tenen més possibilitats de moviment.

Per altra banda, també hem constatat que els <trets de nucli> de la projecció funcional Quantitat no són sempre icònics. Pel que fa a les arrels verbalitzades, hem descrit un <tret de nucli> i una expressió facial pròpia del grau de poca intensitat o freqüència, i un <tret de nucli> i una expressió facial pròpia del grau de molta intensitat o freqüència. Però, en canvi, en el cas de les arrels modificadores hem descrit un únic <tret de nucli> per al grau extrem (independentment que el valor semàntic sigui molt o poc). Aquest fenomen coincideix amb el que els investigadors Klima i Bellugi (1979) identifiquen per alguns contextos de la ASL, que subratllen el doble vessant que exhibeix la ASL, d'iconicitat i d'abstracció, quan les arrels s'insereixen en processos morfològics.

Capítol 10

10. Conclusions

En aquesta tesi hem centrat l'atenció en la identificació i la descripció de la categoria lèxica verb en LSC. En un començament ens preguntàvem de quina manera podem saber, davant d'un signe de la LSC, si la seva categoria és equivalent a V. Per a esbrinar-ho hem fet una revisió de les investigacions sobre les classes de paraules. Hem vist que diferents investigadors han abordat l'estudi de les classes de paraules des de diferents marcs teòrics i des de diverses perspectives, prioritzant, o bé els aspectes semàntics, o bé els aspectes morfològics, els sintàctics, o la combinació de més d'un d'aquests aspectes. En aquest treball hem identificat la categoria verb en LSC des de la perspectiva sintactista del marc teòric de Hagit Borer, principalment d'acord amb les premisses teòriques dels treballs de (2005a,b).

Al llarg de la tesi hem defensat que el contingut semàntic de les arrels lèxiques es construeix a la sintaxi, quan les arrels s'insereixen en una projecció funcional. D'acord amb el marc teòric de Borer, cada una de les projeccions funcionals es realitza a la sintaxi mitjançant el que denomina vocabulari funcional o Functors Funcionals (F_F). Així mateix, en el nucli d'una projecció funcional hi pot haver, o bé un <ret de nucli>, o bé un f-morf independent. A banda dels F_F , el contingut semàntic que una projecció funcional afegeix a una arrel lèxica també es pot assignar mitjançant un modificador, o bé mitjançant la concordança nucli–especificador.

Per la seva banda, les projeccions funcionals poden seleccionar, o bé una altra projecció funcional, o bé una arrel lèxica C-equivalent (en què C equival a categoria lèxica). En el marc teòric de Borer que hem seguit al llarg d'aquesta tesi, els nuclis que seleccionen una arrel lèxica contenen Functors Lèxics (F_L) que fan que l'arrel lèxica esdevingui C-equivalent. Tot i que aquests F_L no necessàriament han de tenir una realització morfofonològica, en LSC hem identificat diferències morfofonològiques entre els F_L propis de les arrels nominalitzades i els de les arrels verbalitzades.

En conseqüència, d'acord amb aquest plantejament, hem defensat que a la matriu de les arrels lèxiques no hi consta una especificació sobre la seva categoria lèxica, sinó que esdevenen C-equivalents a la sintaxi, mitjançant els Functors Lèxics, en funció de la

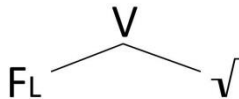
posició que ocupin dins d'una projecció funcional i, a la vegada, segons la posició que la mateixa projecció funcional ocupi en el conjunt de l'estructura sintàctica.

A l'hora d'abordar l'estudi de la categoria verb en LSC, partint dels fonaments teòrics especificats als paràgrafs anteriors, hem orientat la recerca en dues direccions:

- Identificació i descripció del Functor Lèxic de la LSC vinculat a les arrels equivalents a V.
- Identificació de les projeccions funcionals que apareixen com a extensions pròpies del SV i descripció d'aquelles que consten de <trets de nucli> que modifiquen morfofonològicament les arrels equivalents a V.

La primera part de la recerca l'hem dut a terme mitjançant un estudi sobre els parells nom-verb en LSC, els resultat del qual hem exposat al capítol 4. Com a resultat de la comparació, hem observat que la majoria dels parells estudiats es diferenciaven morfofonològicament. La diferència principal és que les arrels verbalitzades solen ser morfofonològicament més llargues que les respectives arrels equivalents a N i hem interpretat aquesta diferència com el resultat de la combinació entre l'arrel lèxica i el F_L que la fa ser equivalent a V:

(1)

Aquest F_L fa que l'arrel verbalitzada es converteixi en un predicat d'esdeveniments, és a dir, li assigna una estructura eventiva.

Un cop hem constatat que efectivament hi ha una diferència morfofonològica entre la majoria dels parells nom-verbs estudiats, i hem identificat la causa d'aquesta diferència morfofonològica, hem centrat l'atenció, a la segona part del treball, en la identificació dels contextos sintàctics on apareixen les arrels verbalitzades. És a dir, en quines són les extensions pròpies del sintagma verbal en LSC i, un cop definides aquestes extensions, quines conseqüències i quines restriccions té, a nivell morfofonològic, la inserció de l'arrel verbalitzada dins d'aquestes projeccions.

Amb aquest objectiu, hem repassat les projeccions funcionals que tradicionalment s'han vinculat a la categoria verb. Hem vist que algunes d'aquestes extensions no són

exclusives del sintagma verbal, sinó que també poden ser-ho del sintagma nominal o bé adjectival. Per exemple, la projecció funcional Concordança a les llengües naturals la podem trobar tant com a una extensió del SV com del SN o del SAdj.

En conseqüència, el que hem fet ha estat, per una banda, veure si hi ha alguna extensió exclusiva del SV i, per altra banda, en el cas de les extensions no exclusives, esbrinar en quins contextos sintàctics podem afirmar que aquestes extensions són pròpies del SV. Com a projeccions funcionals vinculades a la categoria verb, hem identificat les següents:

- Projecció funcional Temps (ST)
- Projecció funcional Negació (SNeg)
- Projecció funcional Mode (SMode)
- Projecció funcional Concordança (SConc)
- Projecció funcional Aspecte (SAsp)
- Projecció funcional Manera (SMan).
- Projecció funcional Quantitat (SQ)
- Projecció funcional Divisió (SDiv)
- Projecció funcional Classificador (SClass)

En aquest treball no hem descrit detalladament totes aquestes projeccions funcionals, sinó que ens hem centrat en aquelles projeccions funcionals que provoquen canvis en la morfofonologia de l'arrel verbalitzada, atès que la flexió de l'arrel verbalitzada alhora ajuda a identificar la categoria. Per aquest motiu, hem centrat la nostra atenció en les projeccions funcionals Concordança, Aspecte, Manera i Quantitat, a les quals hem dedicat un capítol sencer. La projecció funcional Divisió també provoca canvis en l'arrel verbalitzada, però l'hem tractada en els diferents apartats de les projeccions funcionals Aspecte i Quantitat. Així mateix, hem exclòs de l'anàlisi la projecció funcional Classificador, perquè tot i que produeix canvis morfofonològics a les arrels verbalitzades, la seva complexitat excedeix l'objectiu d'aquest treball.

De totes les projeccions identificades com a vinculades a la categoria verb, hem assumit que la projecció funcional Temps és una extensió pròpia i exclusiva del SV. Ho hem fet basant-nos en part de la investigació de Baker (2003), tal com hem argumentat a l'apartat 5.3 del capítol 5. Defensem que la projecció funcional Temps és distintiva de la categoria verb, encara que en LSC aquesta projecció funcional no tingui un F_F específic que provoqui l'alteració morfofonològica de l'arrel verbalitzada. En LSC les arrels esdevenen

equivalents a V quan s'insereixen en el nucli del SV. A diferència d'altres tipus de sintagmes, com el SAdj o el SN, SV pot inserir-se directament en el nucli de la projecció funcional Temps. Malgrat que no presentin una morfofonologia específica, quan s'insereixen en el nucli de Temps reben una referència temporal. Tal com hem exposat al capítol 5, en LSC, la projecció funcional Temps s'expressa mitjançant modificadors temporals que se situen a l'especificador de la projecció funcional i que assignen el valor temporal al nucli mitjançant la via de concordança nucli-especificador. Ara bé, també hi ha la possibilitat que no hi hagi un modificador i, aleshores, el marc referencial que s'interpreta és el del present. En aquesta circumstància, per tant, tot i no tenir una representació explícita, l'arrel verbalitzada també rep una referència temporal.

A la vegada, hi ha projeccions funcionals molt vinculades a la projecció funcional Temps, ja sigui perquè la seleccionen com a complement, com és el cas de la projecció funcional Negació, de la qual hem parlat a l'apartat 5.5 del capítol 5, ja sigui perquè són seleccionades com a complement per la mateixa projecció funcional Temps, com són les projeccions funcionals Aspecte, Mode i Concordança.

D'aquestes tres projeccions funcionals, hem dedicat un capítol sencer a la projecció funcional Concordança (capítol 6) i a la projecció funcional Aspecte (capítol 7), perquè contenen <trets de nucli> que provoquen una derivació morfofonològica de l'arrel verbalitzada, i això, a la vegada, ens ajuda a identificar i a descriure la categoria verb, en LSC.

Pel que fa a la projecció funcional Concordança, hem vist, al capítol 6, que en LSC es realitzen específicament tres tipus de Concordança: per una banda, la Concordança de Persona i la Concordança Espacial (que posen de manifest la relació entre el verb i els seus arguments) i, per altra banda, la Concordança de Nombre.

La concordança de persona i espacial es realitzen morfofonològicament, o bé mitjançant pronoms, o bé mitjançant la derivació morfofonològica, a través dels <trets de nucli> següents:

	REALITZACIÓ MORFOFONOLÒGICA DEL <TRET DE NUCLI>
Concordança de Persona	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Localització ➤ Orientació de la mà ➤ Direcció del moviment

Concordança Espacial	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Localització ➤ Orientació de la mà ➤ Direcció del moviment
Concordança de Nombre	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Trajectòria en forma d'arc ➤ Doble articulador ➤ Incorporació del numeral ➤ Classificadors

A diferència d'altres anàlisis de la Concordança a les llengües de signes, hem mostrat que la localització és un paràmetre rellevant com a <tret de nucli> de la Concordança de Persona i Espacial, no només en els verbs que dins l'àmbit de recerca de les llengües de signes es consideren de 'concordança', sinó també en els verbs denominats 'invariables' (llevat d'aquells verbs que estan ancorats al cos).

També hem vist que en LSC, com en altres llengües naturals, hi ha una jerarquia en el marcatge de la concordança dels arguments i hem atribuït aquesta jerarquia al tipus d'estructura sintàctica. Quan l'arrel verbalitzada no pot marcar la concordança amb tots els arguments, la jerarquia prioritza el marcatge de l'argument situat a la posició de complement abans que el situat a la posició d'especificador. Per aquest motiu, pel que fa a la concordança de Persona, a les estructures transitives l'arrel verbalitzada, en cas de no poder concordar amb el subjecte i l'objecte, prioritza la concordança amb l'objecte directe, a diferència de les estructures intransitives d'un sol argument, on postulem que el verb marca la concordança amb el subjecte.

No obstant això, la mateixa jerarquia dels arguments fa que quan hi ha Concordança Espacial, el marcatge de la concordança es realitzi entre l'argument situat a l'especificador del SRel i l'argument situat a la posició de complement del SRel. Això fa que a les estructures amb Concordança Espacial l'arrel verbalitzada prioritzi el marcatge de l'argument situat a l'especificador de SRel i l'argument situat a la posició de complement de SRel abans que amb el propi especificador.

A l'apartat 6.4.2 hem argumentat que aquesta diferència entre ambdós tipus d'estructura es produeix a causa que la projecció funcional Concordança Espacial està situada més a prop de l'arrel verbalitzada que la projecció funcional Concordança de Persona. La projecció funcional Concordança Espacial provoca la saturació de l'arrel verbalitzada pel que fa als paràmetres de la localització, orientació i direcció del moviment, i no permet que es marqui la concordança de persona mitjançant aquests paràmetres. Però això no

impedeix que la marqui mitjançant altres paràmetres, com la configuració (a través de classificadors).

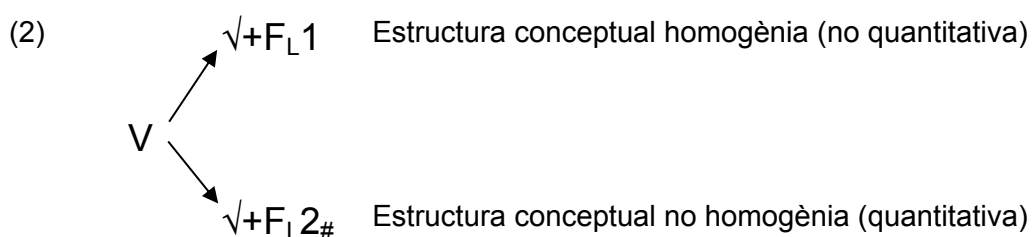
Pel que fa a la Concordança de Nombre, hem vist com en LSC aquest tipus de concordança es marca, mitjançant la trajectòria en forma d'arc i el doble articulador, encara que algunes arrels i en alguns contextos el marquen mitjançant la incorporació del numeral o del classificador.

Mitjançant el <tret de nucli> que consisteix en un moviment de trajectòria en forma d'arc es marca el plural gramatical de l'objecte directe de l'estructura transitiva i el plural gramatical de l'objecte indirecte de l'estructura ditransitiva.

En canvi, mitjançant el <tret de nucli> que consta del doble articulador l'arrel verbalitzada pot marcar tant el plural gramatical de l'argument subjecte com de l'argument objecte.

En el capítol 7 hem descrit la projecció funcional Aspecte. En aquest treball hem seguit la perspectiva de Borer respecte l'aspectualitat de les arrels. Borer (2005b) distingeix entre un valor semàntic quantitatiu (no homogeni) i un valor semàntic no quantitatiu (homogeni), que d'acord amb la seva perspectiva s'afegeix a la interpretació de l'arrel quan aquesta s'insereix dins la projecció funcional Aspecte combinada amb la projecció funcional Quantitat. Segons la nostra perspectiva, en LSC, el que assigna un valor aspectual a l'arrel lèxica és el F_L que la fa ser equivalent a V, quan aquesta s'insereix en el nucli d'un sintagma verbal (SV).

Argumentem aquesta hipòtesi basant-nos, per una banda, en el mateix marc teòric de Borer i, per altra banda, en els estudis que s'han dut a terme dins l'àmbit de les llengües de signes (sobretot el de Wilbur 2008) on es posa de manifest la forta vinculació entre la forma morfofonològica de les arrels verbalitzades i la seva aspectualitat inherent. En aquest treball hem demostrat que el valor aspectual de les arrels verbalitzades prové de la combinació de l'arrel amb el F_L que la fa ser equivalent a V i que pot tenir els dos valors semàntics següents, tal com hem exposat al capítol 7:

Cada un d'aquests F_L consta de diferents al·lomorfs:

- (3)
F_{L1}	{	Al·lomorf 1 : Moviment continu repetit
		Al·lomorf 2 : Moviment de trajectòria contínua
		Al·lomorf 3 : Moviment 2n continu + trajectòria
		Al·lomorf 4 : Sense moviment
-
$F_{L2\#}$	{	Al·lomorf 1 : Moviment detingut repetit
		Al·lomorf 2 : Moviment de trajectòria detinguda
		Al·lomorf 3 : Mov. 2n detingut + trajectòria
		Al·lomorf 4 : Canvi d'arranjament, configuració, orientació o localització

Aquesta estructura quantitativa o no quantitativa de l'arrel verbalitzada no condiciona la distribució sintàctica de l'arrel, és a dir, que no condiciona la seva aparició en una estructura transitiva, inacusativa o inergativa. Ara bé, el significat codificat a l'estructura i el significat de les arrels que s'hi insereixen es modifiquen mútuament, de manera que la interpretació semàntica que en retorna pot ser diferent segons el tipus d'arrel que s'hi insereix, tal com hem vist en les diferents interpretacions que tenien algunes arrels en alguns contextos. De la mateixa manera, també passa que algunes arrels encaixen de forma més natural en un tipus de construccions que en altres. Per exemple, una arrel verbalitzada quantitativa és possible que aparegui més freqüentment en estructures quantitatives. Però això no vol dir que no pugui inserir-se en altres tipus de construccions.

El que sí que condiciona la distribució sintàctica de l'arrel verbalitzada és l'estructura del sintagma verbal (SV) on s'insereix l'arrel verbalitzada. L'estructura del SV pot ser inacusativa, inergativa, transitiva o ditransitiva. D'acord amb la nostra perspectiva, l'estructura del SV condiciona les possibilitats de moviment de l'arrel verbalitzada i, en conseqüència, també les seves possibilitats de derivació morfofonològica, quan el SV s'insereix en una projecció funcional. Ho hem vist, al capítol 6, on hem constatat que el tipus d'estructura del SV és rellevant en el marcatge de la concordança.

Per altra banda, l'aspectualitat en LSC es caracteritza perquè, com altres llengües de signes, és molt 'rica' des d'un punt de vista morfofonològic. Hem descrit diferents <trets de nucli> que afegeixen a l'arrel diferents matisos aspectuals, així com un f-morf

independent a través del qual s'expressa l'Aspecte Perfet en LSC. Els <trets de nucli> poden constar de diversos al·lomorfs que es combinen amb unes o altres arrels segons la seva forma morfofonològica i que llistem a continuació de forma esquemàtica:

F_F (<tret de nucli>)	FORMA MORFOFONOLÒGICA DE L'ARREL VERBALITZADA (√+F _L)	FORMA MORFOFONOLÒGICA FINAL ((√+F _L)+F _F)
Duratiu	➤ Dues unitats temporals diferents	➤ Alentiment 1a unitat temporal ➤ Allargament 2a unitat temporal
	➤ Trajectòria contínua	➤ Moviment vibrat ➤ Alentiment de la trajectòria
	➤ Moviment repetit (amb o sense trajectòria)	➤ Alentiment de les repeticions ➤ Augment de les repeticions
	➤ Sense moviment	➤ Allargament de la unitat temporal
habitual	➤ Trajectòria contínua	➤ Reduplicació de l'arrel en una mateixa localització (-velocitat)
	➤ Moviment repetit	
	➤ Dues unitats temporals diferents	
	➤ Sense moviment	
iteratiu	➤ Trajectòria contínua	➤ Reduplicació de l'arrel en una mateixa localització (+velocitat)
	➤ Moviment repetit	
	➤ Dues unitats temporals diferents	
	➤ Sense moviment	
Compleció esdev.	➤ Moviment de trajectòria	➤ Trajectòria detinguda
	➤ Moviment repetit	➤ Afegeix una trajectòria detinguda ➤ Moviment més ràpid i tens
	➤ Dues unitats temporals diferents	➤ Moviment més ràpid i tens
	➤ Sense moviment	➤ Moviment epentètic ràpid i tens + expressió facial

No inici del mov.	➤ Moviment de trajectòria	➤ Fragment curt de la trajectòria
	➤ Moviment repetit	➤ Màxim una repetició
	➤ Dues unitats temporals diferents	➤ Configuració inicial o primera unitat temporal
	➤ Sense moviment	➤ Configuració inicial
Interrupció esdev.	➤ Moviment de trajectòria	➤ Realització completa, o bé de bona part del signe + morfema de telicitat
	➤ Moviment repetit	
	➤ Dues unitats temporals diferents	
	➤ Sense moviment	

No obstant això, també hem observat restriccions semàntiques pel que fa a la interpretació dels diferents <trets de nucli>. És a dir, que no totes les arrels expressen formalment un significat aspectual de la mateixa manera. En ocasions, l'estructura eventiva de l'arrel verbalitzada, o bé la seva forma morfofonològica, o bé totes dues alhora, restringeixen la manera com s'expressa un valor aspectual gramatical.

En conseqüència, sobre la polèmica entre investigadors relativa a la interacció que es produeix entre l'*estructura eventiva* del verb i la seva *estructura argumental*, defensem, com Borer (1994, 1998, 1999, 2003a,b, 2005a,b, 2013), que el significat és composicional i que es construeix directament a la sintaxi combinant el significat propi de l'arrel verbalitzada amb el significat codificat a l'estructura. D'aquesta combinació, en sorgeix una interpretació eventiva definitiva, producte de la modificació que el significat de l'arrel aporta a l'estructura i del significat que l'estructura aporta a l'arrel.

Per altra banda, en aquest treball també hem descrit altres projeccions funcionals que no han estat tradicionalment vinculades a la categoria verb, perquè poden aparèixer en diverses posicions, dins l'estructura sintàctica i, en conseqüència, poden seleccionar arrels amb una equivalència categorial diferent. Borer les denomina projeccions funcionals intermèdies. Quan el nucli d'aquestes projeccions funcionals es troba sota el domini del nucli de la projecció funcional Temps, aleshores l'arrel que seleccionen és una arrel verbalitzada. D'aquestes projeccions funcionals hem identificat la projecció funcional Quantitat, la projecció funcional Manera, la projecció funcional Divisió i la projecció funcional Classificador.

Com hem dit anteriorment, d'aquestes projeccions funcionals, hem dedicat un capítol sencer a la projecció funcional Manera (capítol 8) i a la projecció funcional Quantitat (capítol 9). Els hem dedicat un capítol sencer perquè, com passa amb l'Aspecte i amb la Concordança, quan seleccionen arrels verbalitzades, aquestes realitzen de forma específica una derivació morfofonològica que identifica i ajuda a delimitar la categoria verb en LSC.

Pel que fa a la projecció funcional Manera, hem vist que la modalitat signada permet que l'arrel verbalitzada expressi a través de <trets de nucli> i, per tant, mitjançant la derivació morfofonològica, nombrosos matisos semàntics que la modalitat oral ha d'expressar majoritàriament mitjançant modificadors. Aquests <trets de nucli> inclouen tant una forma de moviment característica com una expressió facial pròpia, que, en ocasions, esdevé l'únic tret distintiu entre interpretacions semàntiques diferents. Això fa que, a la vegada, l'expressió facial en LSC també pugui tenir l'estatus de functor funcional (F_F). En el corpus que hem analitzat, hem identificat els següents <trets de nucli>:

VELOCITAT (±V)	TENSIÓ (±T)	AMPLITUD (±A)	RITME	EXPRESSIÓ FACIAL	INTERPRETACIÓ SEMÀNTICA
+V	+T	-A	-----	Galtes inflades que deixen anar l'aire de cop.	BRUSC
			-----	Canvi en l'expressió de la boca (inflar galtes, arrufar llavis, obrir/tancar la boca, etc.).	INSTANTANI
			-----	Ulls molt oberts i boca oberta	AMB SORPRESA
			Constant	Celles arrufades i boca oberta o llavis arrufats.	AMB CONCENTRACIÓ
	-T	+A	Constant	Boca tancada i corbada avall	FÀCIL
		-A		Celles arrufades i boca variable	RÀPID
-V	+T	+A	Constant	Celles arrufades i boca oberta.	FEIXUGAMENT
		-A	Constant	Celles arrufades i boca variable	AMB ESFORÇ

			Entretallat	Tensa; dents apretades, llavis separats i tensos.	DIFÍCIL
		-A	Constant	-----	LENT
				Ulls i boca tancada (o també llavis somrients)	AMB TRANQUIL·LITAT
				Celles altes, nas arrufat i llavis somrients	AMB MENYSPREU
				Llavis arrufats i aixecats (barbeta elevada; somriure)	AMB PLAER
			-----	Ulls mig tancats; boca entreoberta i llavis tensos	AMB DELICADESA
-----	-----	-----	Entretallat	-----	GRADUAL
-----	-----	-----	Constant	-----	CONTINU

Finalment, al capítol 9 hem descrit la projecció funcional Quantitat. Com en els capítols anteriors, hem descrit la morfofonologia característica de les arrels verbalitzades, i hem identificat els <trets de nucli> que relacionem a continuació:

F_F (<TRET DE NUCLI>)		FORMA MORFOFONOLÒGICA DE L'ARREL VERBALITZADA (√+F _L)	FORMA MORFOFONOLÒGICA FINAL (((√+F _L)+F _F))
Grau d'intensitat	Grau elevat	➤ Moviment (2n, de trajectòria o repetit)	➤ Ampliació de la trajectòria
		➤ Trajectòria però ancorada	➤ Alentiment de la trajectòria
		➤ D'un sol articulador (ocasionalment)	➤ Doble articulador
	Grau baix	➤ Moviment (2n, de trajectòria o repetit)	Eскурçament de l'arrel verbalitzada - tensió - velocitat
		➤ Trajectòria però ancorada	

Grau de freqüència	Freqüència alta	➤ Trajectòria contínua	Reduplicació de les arrels (sovint superior a 3 reduplicacions) +velocitat
		➤ Moviment repetit	
		➤ Dues unitats temporals	
		➤ Sense moviment	
	Freqüència baixa	➤ Moviment repetit	Disminució de les repeticions
Pluriaccionalitat		➤ Ancorades al cos	➤ Reduplicació de l'arrel verbalitzada ➤ Pronoms
		➤ D'un sol articulador	➤ Doble articulador ➤ Reduplicació en diferents localitzacions
		➤ De doble articulador	➤ Reduplicació en diferents localitzacions ➤ Moviment altern del doble articulador
Plural distributiu		➤ Ancorades al cos	➤ Pronoms i/o signe auxiliar
		➤ Resta d'arrels	➤ Reduplicació en diferents localitzacions
Plural recíproc	Dual	➤ Ancorades al cos	➤ Pronoms o signe auxiliar
		➤ Amb forma recíproca inherent	➤ Forma de citació
		➤ D'un sol articulador	➤ Doble articulador amb orientació oposada
		➤ De doble articulador (sense reciprocitat inherent)	➤ Pronoms o signe auxiliar
	Múltiple	➤ Ancorades al cos	➤ Pronoms o signe auxiliar
		➤ Amb forma recíproca inherent	➤ Moviment en arc amb diferent orientació per a cada mà
		➤ D'un sol articulador	➤ Doble articulador i moviment en arc amb orientació oposada
		➤ De doble articulador (sense reciprocitat inherent)	➤ Moviment en arc amb diferent orientació per a cada mà

Com en el cas de la projecció funcional Aspecte, els diferents al·lomorfs es combinen amb les arrels en funció de la forma fonològica. Així mateix, en el cas de la projecció

funcional Quantitat, com en la de l'Aspecte o la Manera, molt sovint hi ha modificadors que assumim que es troben a la posició d'especificador de la projecció funcional i que assignen un valor semàntic de Quantitat (o d'Aspecte o Manera) a l'arrel verbalitzada inserida en el seu nucli.

Molt sovint aquest modificador també apareix modulats des d'un punt de vista morfofonològic, per la qual cosa, seguint investigacions que s'han fet en altres llengües de signes, com la de Warren (1978), al capítol 9 hem analitzat la interacció de les arrels verbalitzades quantificades i els modificadors amb què es combinen. Hem constatat que la presència del modificador, així com la derivació morfofonològica de tots dos, arrel verbalitzada i modificador, depèn del grau de quantificació. Com més extrem és el grau, més incidència té en la forma morfofonològica, tant de l'arrel verbalitzada com del modificador. També hem constatat que tot i que bona part dels processos morfofonològics de les llengües de signes tenen un alt percentatge d'iconicitat, també trobem processos morfològics que són contraicònics. Aquest és el cas dels modificadors de quantitat, on només es distingeix un <ret de nucli> per al grau extrem, independentment de si indica poca intensitat o freqüència, o bé molta intensitat o freqüència.

Al llarg d'aquesta tesi ens hem aproximat a l'estudi de la classe de paraula 'Verb' en LSC combinant principalment la morfofonologia i la sintaxi, però també mitjançant la semàntica. D'aquesta manera, hem delimitat i descrit la categoria verb en LSC. D'acord amb aquest estudi, podem dir que formen part de la categoria verb aquelles arrels que es combinen amb un F_L que els aporta una estructura eventiva i una forma morfofonològica vinculada a aquesta estructura eventiva. Per tant, tots els membres de la categoria verb comparteixen el fet que són 'predicats d'esdeveniments', encara que com també hem vist, hi ha diferents subtipus d'esdeveniments.

A partir d'aquí, les arrels verbalitzades, participen d'uns processos sintàctics. Aquests processos sintàctics impliquen tant l'estructura interna del sintagma verbal (estructura inergativa, inacusativa, transitiva, ditransitiva) com les extensions pròpies del sintagma verbal (les projeccions funcionals). L'estructura interna del sintagma verbal on s'insereixen primerament les arrels verbalitzades pot condicionar els processos sintàctics posteriors.

Finalment, els processos sintàctics on poden participar les arrels verbalitzades, a la vegada, poden realitzar-se manifestament mitjançant una morfofonologia comuna, que alhora, ajuda a identificar la categoria. Les restriccions que delimiten la participació en

aquests processos morfofonològics són, com hem mostrat al llarg del treball, principalment fonològics, encara que també n'hi ha, com també hem mostrat, de semàntics. Així doncs, aquest estudi ha revelat fins a quin punt en la LSC interaccionen tres components de la gramàtica: la sintaxi, la fonologia i la semàntica.

11. Apèndix

Vegeu el DVD adjunt, que conté la documentació següent:

- 1) Una carpeta amb la reproducció en format vídeo (.avi) dels exemples amb imatge més rellevants citats al llarg de la tesi.
- 2) Dos fitxers Excel, un, amb les conclusions de la transcripció de l'activitat i, l'altre, amb les dades de l'estudi dels modificadors.
- 3) Un fitxer word, amb les conclusions sobre el càlcul de la durada de cada parell nom-verb.
- 4) Una carpeta amb les imatges de les fitxes utilitzades per a l'activitat de recollida de dades.

12. Referències citades

- Abney, Steven Paul. 1986. *Functional Elements and Licensing*. Presentat a GLOW, Girona.
- Aikhenvald, Alexandra. 2000. *Classifiers: A typology of Noun Categorization*. Oxford University Press, New York.
- Alba, Celia. 2010. *Les oracions interrogatives parcials en LSC. Bases per a una anàlisi*. Treball de màster. Universitat de Barcelona.
- Allan, Keith. 1977. "Classifiers". Dins de *Language* 53 pp 285-310.
- Anderson, Lloyd.B. 1982. "Universals of Aspect and Parts of Speech: Parallels between Signed and Spoken Languages". Dins de *Tense-Aspect: Between Semantics and Pragmatics*, ed. Paul Hopper, pp- 91-114. Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins.
- Anderson, Stephen.R. 1992. *A-morphous morphology*. Cambridge University Press, Cambridge
- Anderson, D.E, I Judy Relly. 1998. "PAH! The acquisition of adverbials in ASL". Dins de *Sign Language i Linguistics* 1:3-28.
- Anward, Jan. 2000. "A dynamic model of part-of-speech differentiation". Dins de Vogel P. i B. Comrie (eds) *Approaches to the Typology of Word Classes*. Berlin: Mouton de Gruyter. Pp-3-46.
- Anward, Jan. 2001. "Typology of morphological and morphosyntactic categories". Dins de M. Haspelmath, , T. König, V Oestreicher, W. Raible, (eds) *Language Typology and Language Universals*. Manual Internacional 1-2. Berlin. Pp 726-735

-
- Arad, Maya. 1998. *VP structure and the syntax-lexicon interface*. PhD dissertation, University College London.
- Aronoff, Mark, Irit Meir i Wendy Sandler. 2000. "Universal and particular aspects of sign Language morphology". Dins de *University of Maryland Working Papers in Linguistics*, (eds.) K.K. Grohmann and C., Struijke, 1-34.
- Aronoff, Mark, Irit Meir i Wendy Sandler. 2005. "The paradox of sign language morphology". Dins de *Language* 81 (2) pp-301-344
- Aronoff, Mark i Carol Padden. 2011. "Sign language verb agreement and the ontology of morphosyntactic categories". Dins de *Theoretical Linguistics* 37–3/4, 143–151
- Baker, Charlotte i Dennis Cokely. 1980. *American Sign Language: A Teacher's Resource Text on Grammar and Culture*. Silver Spring, MD: TJ Publishers
- Baker, Charlotte i Padden, Carol. 1978. "Focusing on the non-manual components of ASL". Dins de *Understanding Language through Sign Language Research*. Ed. Patricia Siple, New York: Academic Press. Pp27-57.
- Baker, Marc. 1988a. *Incorporation: A Theory of Grammatical Function Changing*, University of Chicago Press, Chicago, IL. (revisió de Baker 1985)
2003. *Lexical Categories: Verbs, Nouns, and Adjectives*. Cambridge Studies in Linguistics
- Baker-Shenk, Charlotte. 1983. *A micro-analysis of the non-manual components of questions in American Sign Language*. PhD dissertation, University of California.
- Barberà, Gemma. 2012. *The meaning of space in Catalan Sign Language (LSC). Reference, specificity and structure in signed discourse*. PhD Dissertation, Universitat Pompeu Fabra
- Barlow, Michael i Charles A. Ferguson. Eds. 1988. *Agreement in natural Language: Approaches, Theories, Descriptions*. Stanford, CA: Center for Studi of Language and Literature.
- Battison, Robbin. 1978. *Lexical Borrowing in American Sign Language*. Silver Spring: Linstok Press.
- Belleti, Adriana. 1990. *Generalized Verb Movement: Aspects of Verb Syntax*. Torino.: Rosenberg i Sellier.
- Bellugi, Ursula i Susan Fischer. 1972. "A comparison of signed and spoken Language". Dins de *Cognition* 1: 1-35
- Benedicto, Elena i Diane Brentari. 2004. "Where did all the arguments go?: argument-changing propierties of classifiers in ASL". Dins de *Natural Language i Linguistic Theory* 22: 743-810.
- Benedicto, Elena; Sandra Cvejanov; Josep Quer. 2007. "Valency in classifier predicates: A syntactic analysis". Dins de *Lingua*, Vol- 117; pp- 1202-1215.

- Benveniste, Émile. 1971 [1966]. *Problemas de lingüística general*. Siglo veintiuno ediciones, sl. Madrid
- Bickford, Albert I Kathy Fraychineaud. 2008. "Mouth morphemes in ASL: a closer look". Dins de *Sign Languages: spinning and unraveling the past, present and future. TISLR9, forty five papers and three posters from the 9th. Theoretical Issues in Sign Language Research Conference, Florianopolis, Brazil, December 2006*. R. M. De Quadros (ed.). pp 32-47
- Boas, Frank. 1911. *Handbook of American Indian Languages*. Vol. 1, p. 1-83. Bureau of American Ethnology, Bulletin 40. Washington: Government Print Office (Smithsonian Institution, Bureau of American Ethnology).
- Borer, Hagit. 1994. "The projection of arguments". *University of Massachussets Occasional Papers in Linguistics 17*. (Eds) Elena Benedicto i Jeff Runner. Amherst: GLSA, University of Massachussets.
- 1998a. "Passive without theta grids". Dins de *Morphology and its Relations to Phonology and Syntax* (eds) Elena Benedicto i Jeff Runner. Amherst: GLSA, University of Massachussets.
1999. "Deconstructing the construct". Dins de Johnson, K, i IG Roberts (eds). *Beyond Principles and Parameters*. Dordrecht: Kluwer, 43-89
- 2003a. "The grammar Machine". Dins de Alexiadou, A., E. Anagnostopoulou i M. Everaert (eds). *The Unaccusativity Puzzle*. Oxford: Oxford University Press, 288-331
- 2003b. "Exo-skeletal vs. endo-skeletal explanations: syntactic projections and the lexicon". Dins de *The Nature of Explanation in Linguistic Theory*, (eds) John Moore and Maria Polinsky. Standfor, CA: Center for the Study of Language and Information.
- 2005a. *Structuring sense: In name only*. Volum I. Oxford Linguistics
- 2005b. *Structuring sense: The normal course of events*. Volum II. Oxford Linguistics.
2009. "Roots and Categories". Dins de *19th Colloquium on Generative Grammar April 1-3, 2009 Vitoria-Gasteiz*, Faculty of Letters (Gradu Aretoa) University of the Basque Country
2009. "Compounds: Afro-Asiatic, Semitic: Hebrew". Dins de Lieber, R. I P Stekauer. (eds). *Handbook of Compounds*. London: Basil Blackwell, 491-511
2013. *Structuring Sense: Volume III: Taking Form*. Oxford University Press.
- Borik, Olga. 2002. *Aspect and reference time*. Treball de tesi. Universitat d'Utrecht. Netherland
- Bosch i Baliarda, Marta. 2005. *The phonology of Compounds in Catalan Sign Language (LSC)*. Treball de recerca. Universitat Autònoma de Barcelona.

- Bouchard, D; C. Dubuisson; AM Parisot. 2005. "Categories in Quebec Sign Language: Reflections on categorization across modalities". Dins de *Handbook of Categorization in Cognitive Science*. Edited by Henri Cohen and Claire Lefebvre.
- Boyes Braem, P i R. Sutton-Spence. 2001. *The hands are the head of the mouth*. Hamburg, Signum Press.
- Brentari, Diane. 1993. "Establishing a sonority hierarchy in American Sign Language: the use of simultaneous structure in phonology". Dins de *Phonology*, 10 pp- 281-306; University of California
- Brentari, Diane.1998. *A Prosodic Model of Sign Language Phonology*. The MIT Press. Cambridge, Massachusetts, London, England.
- Bresnan, J. 2001. *Lexical –Functional Syntax*. Malden, MA: Blackwell.
- Bridges, Byron i Melanie Metzger. 1996. *Deaf Tend Your: Non-Manual Signals in American Sign Language*. Silver Spring MD: Calliope Press.
- Brien, David i Mary Brennan. 1992. *Dictionary Of British Sign Language / English*. Faber i Faber.
- Bybee, Joan. 1985. *Morphology: A Study of the Relation between Meaning and Form*. Joahn Benjamins, Amsterdam.
- Bybee, J; R. Perkins i W. Pagliuca. 1994. *The evolution of grammar. Tense, aspecte and modality in languages of the world*. Chicago and London: The university of Chicago Press.
- Carlson, G.1977. *Reference to kinds in English*. Tesi doctoral, Universidad de Massachusetts, Amherst.
- Chomsky, Noam. 1965. *Aspects of the Theory of Syntax*. Cambridge, MA: MIT Press.
1970. "Remarks on nominalization". Dins de *Readings in English Transformational Grammar*, (eds) Roderick Jacobs i Peter Rosenbaum. Waltham, MA: Ginn,184-221.
- 1981a. *Lectures on Government and Binding*. Dordrecht: Foris.
- 1981b. "Principles and Parameters in Syntactic Theory". Dins de N. Hornstein i D. Lightfoot (eds), *Explanation in Linguistics; The Logical Problem of Language Acquisition*. London: Longman, 123-146
- 1986a. *Barriers*. Cambridge, Mass.: MIT Press.
- 1986b. *Knowledge of Language: Its Nature, Origin and Use*. New York : Praeger.
1991. "Some notes on the economy of derivation and representation". Dins de *Principles and Parameters in Comparative Grammar*, (ed) Robert Freidin. Cambridge, MA: MIT Press, 117-54.
- 1995a. *The Minimalist Program*. Cambridge, MA: MIT Press.

- 1995b. "Bare phrase structure". Dins de *Government and Binding Theory and the Minimalist Program*, (ed) Gert Webelhuth. Cambridge, MA: Basil Blackwell, 383-440.
- 2000 [1998]. "Minimalist Inquiries". Dins de *MIT Working Papers in Linguistics*. MIT, Department of Linguistics.
- Chomsky, Noam i Morris Halle. 1968. *The Sound Pattern of English*. Harper i Row. New York.
- Chomsky, N. i H. Lasnik. 1993. "The theory of principles and paràmetres". Dins de J. Jacobs et al. (eds.) *Syntax: An International Handbook of Contemporary Research*, Vol. 1. Walter de Gruyter, pp. 506-569.
- Cinque, Guglielmo. 1999. *Adverbs and Functional Heads: A Cross-linguistic Perspective*. Oxford: Oxford University Press.
- Collins-Ahlgren, M. 1990. "Word Formation Processes in New Zealand Sign Language". Dins de *Theoretical Issues in Sign Language Research: Linguistics*. Fisher et Siple (ed), vol. 1, Chicago: University of Chicago Press, pp. 179-212.
- Comrie, Bernard. 1976. *Aspect: an Introduction to the Study of Verbal Aspect and related problems*. Cambridge University Press. London-New York-Melbourne.
- Corbett, Greville. 1991. *Gender*. Cambridge: Cambridge University Press.
2006. *Agreement*. Cambridge University Press.
- Corina, David; Ursula Bellugi i Judy Reilly. 1999. "Neuropsychological studies of linguistic and affective facial expressions in deaf signers". *Language and Speech* 42: 307-331.
- Cormier, K. 2002. *Grammaticalization of indexical signs: how American Sign Language expresses numerosity*. Doctoral dissertation, The University of Texas at Austin.
- Corver, Norbert. 1990. *The Syntax of Left Branch Extractions*. Doctoral Dissertation. Katholieke Universiteit Brabant.
- Crasborn, Onno; Els Van Der Kooij; Dafyd Waters; Bencie Woll i Johanna Mesch. 2008. "Frequency distribution and spreading behavior of different types of mouth actions in three sign languages". Dins de *Sign Language i Linguistics* 11:1, 45-67.
- Croft, W. 2001. *Radical Construction Grammar: syntactic theory in typological perspective*. Oxford: Oxford University Press.
- Davidson, D. 1967. "The logical form of action sentences". Dins de N. Rescher (ed.), *The logic of decision and action*, Pittsburgh, University of Pittsburgh Press, pp. 81-95.
- Denny, J. Peter. 1976. "What are noun classifiers good for?". Dins de *Papers from the Twelfth Regional Meeting of the Chicago Linguistic Society*. Chicago Linguistic Society, University of Chicago, pp 122-123.
- Dik, S. C. 1997a [1989]. *The Theory of Functional Grammar. Part 1: The Structure of the Clause*. Second revised Edition. Berlin: Mouton de Gruyter.

- 1997b. *The Theory of Functional Grammar. Part 2: Complex and Derive Constructions*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Di Sciullo, A.M. i E. Williams. 1987. *The definition of Word*. MIT Press, Cambridge, MA.
- Dixon, R.M.W. 2004. "Adjective classes in Typological Perspective". Dins de R.M.W Dixon i Alexandra Y. Aikhenvald (eds) *Adjective Class: A Cross-Linguistic Typology*. Oxford Linguistics. Pp. 1-45
- Dowty, D. 1979. *Word Meaning and Montague Grammar*. Dordrecht: Reidel.
1991. "Thematic Proto-Roles and Argument Selection". *Language* 67. Pp- 547-619
- Emonds, J. 1978. "The Verbal Complex V'-V in French". Dins de *Linguistic Inquiry* 9, 151-175.
- Emonds, J. 1987. "Parts of Speech in Generative Grammar". Dins de *Linguistic Analysis* 17: 3-42
- Engberg-Pedersen, Elisabeth. 1993. *Space in Danish Sign Language*. Hamburg: Signum-Verlag.
1994. "Some simultaneous constructions in Danish Sign Language". Dins de *Word-order Issues in Sign Language: Working Papers* (presentat al workshop de Durham, 18-22 de setembre de 1991). Eds Mary Brennan i Graham H Turner, 73-87. Durham. International Sign Linguistics Association.
- Erteschik-Shir, Nomi i Tova Rapoport. 1996. "Focussing on Lexical Nuclei". Dins de *IATL 3: The Proceedings of the Eleventh Annual Conference and of the Workshop on Discourse*, 87-103.
2004. Bare Aspect: A Theory of Syntactic Projection. Dins de J. Guéron and J. Lecarme, (eds) *The Syntax of Time*, the MIT Press, Cambridge, MA. pp 217-234.
- ESPAÑA. "Ley 1/1990, de 4 d'octubre, de ordenación general del sistema educativo". Dins de *Boletín Oficial del Estado*, núm. 238. Pp 28927 a 28942.
- Espinal, M. Teresa. 1989a. "Nota sobre una tipologia dels adverbis en -ment". Dins de A Ferrando i AG. Hauf (eds). *Miscel·lània Joan Fuster. Estudis de llengua i literatura (I)*. Pp- 359-374.
- 1989b. "Tipologia dels adverbis: el cas dels anomenats adverbis oracionals". Dins de *Estudis de llengua i literatura catalanes / XIX. Miscel·lània Joan Bastardas 2*. Pp-21-49.
- Espinal, M.Teresa, i Josep. Quer. 2014. "Modificación". Dins de Espinal, M.T, J. Macià, J. Mateu, J. Quer (eds). *Semàntica*. Ediciones Akal lingüística, Madrid.
- Evans N i Levinson SC. 2009. "The myth of Language universals: Language diversity and its importance for cognitive science". Dins de *Behavioral and Brian Sciences*. Volum 32 pp 429-492.

- Filip, Hana. 1993. *Aspect, situation types and nominal reference*. PhD.dissertation. University of California, Berkeley. (publicada l'any 1999 per Garland, New York).
2000. "The quantization puzzle". Dins de Tenny i Pustejovsky (eds). *Events as Grammatical Objects*. Stanford, CA: Center for the Study of Language and Information. pp- 39-96
- Fillmore, Charles i Paul Kay. 1997. *The formal architecture of Construction Grammar*. MS., University of California, Berkeley.
- Fischer, Susan D. 1973. "Two processes of reduplication in the American Sign Language". Dins de *Foundations of Language*, 9, març 1973
- Fischer, Susan D. i Bonnie Gough. 1972. *Some unfinished thoughts on FINISH*. Manuscript, Salk Institute for Biological Studies, La Jolla, CA.
1978. "Verbs in American Sign Language". *Sign Language Studies 7*: 17-48.
- Foley, V.A. i R.D. Van Valin, JR. 1984. *Functional Syntax and Universal Grammar*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Frishberg, Nancy. 1972. *Sharp and soft: two aspects of moviment in sign*. Working paper
- Givón, T. 1976. "Topic, pronoun, and gramatical agreement". Dins de C.N. Li (ed) *Subject and topic*. New York: Academic Press.
- 1984b. *Syntax: A Functional-Typological Introduction*, vol. I. John Benjamins, Amsterdam.
- Glück, Susanne i Roland Pfau. 1998. "On Classifying Classification as a Class of Inflection in German Sign Language". Dins de T. Cambier-Langeveld, A. Lipták and M. Redford (eds). *Proceedings of Console VI*, SOLE, Leiden. Pp 59-74-
1999. "A Distributed Morphology Account of Verbal Inflection in German Sign Language". Dins de: Cambier-Langeveld, T., A. Lipták, M. Redford i E.J.v.d. Torre (Eds.), *Proceedings of the Seventh Conference of the Student Organization of Linguistics in Europe*. pp. 65-80. Leiden: SOLE.
- Goldberg, Adele E. 1995. *Constructions: A construction Grammar Approach to Argument Structure*. University of Chicago Press.
- 1997a. "Relationships between Verb and Construction". Dins de Marjolijn Verspoor and Eve Sweetser (eds). *Lexicon and Grammar*. John Benjamins. 383-398.
- 1998a."Semantic Principles of Predication". *Dins de Discourse and Cognition: Bridging the Gap*. Jean-Pierre Koenig (ed) CSLI Publications. 41-55.
- Gras Ferrer, Victòria. 2006. *La Comunidad Sorda como comunidad lingüística: panorama sociolingüístico de las lenguas de signos en España*. Tesi doctoral. Universitat de Barcelona. Facultat de Filologia. Departament de Lingüística. Barcelona.
- Grimshaw, Jane. 1990. *Argument Structure*, MIT Press, Cambridge, MA.

1991. *Extended Projection*. Ms, Brandeis University, Waltham, MA.
- Gruber, Jeffrey. 1976. *Lexical structures in syntax and semantics*. (North-Holland linguistic series 25.) Amsterdam: North-Holland.
- Hale, K i S.J. Keyser. 1993. "On Argument Structure and the Lexical Expression of Syntactic Relations". Dins de Hale i Keyser (eds) *The View from Building 20*. Capítol 2. The Mit Press. Pp 53-110
2002. *Prolegomenon to a Theory of Argument Structure*, MIT Press, Cambridge, MA. Cambridge, MA.
2005. "Aspect and the Syntax of Argument Structure". Dins de Erteschik-Shir, N i T. Rapoport (eds) *The Syntax of Aspect: Deriving Thematic and Aspectual Interpretation*. Oxford University Press. Pp- 11-41
- Hale, K i Paul Platero. 1985. "Parts of Speech". Dins de Pieter Muysken i Henk Van Riemsdijk (eds.) *Features and Projections*. Dordrecht. Capítol 2, pp- 31-40.
- Halle, Morris i Alec Marantz. 1993. "Distributed Morphology and the Pieces of Inflection". Dins de Hale i Keyser (eds). *The View from Building 20*. Essays in Linguistics in honor of Sylvain Bromberger. The MIT Press. Pp-111-176
- Harley, Heidi. 1995. *Subject, events and licensing*, PhD dissertation, MIT.
- Hagège, Claude. 2005. "Word Classes in isolating languages". Dins de Cruse, D. Alan (ed); Hundsnrscher, F (ed); Job, Michael (ed) i Lutzeier, PR (ed). *Lexicologie / Lexicology: Ein internationales Handbuch zur Natur un Struktur von Wörtern und Wortschätzen*. Volum 2. Berlin.
- Heine, B. 1993. *Auxiliaries: Cognitive force and grammaticalization*. New York: Oxford University Press.
- Hengeveld, Kees. 1992d. *Non-verbal predication: Theory, Typology, Diachrony*. (Functional Grammar Series 15). Berlin: Mouton de Gruyter. XXIV 321 pp.
- 2005c. "Dynamic expression in Functional Discourse Grammar". Dins de Casper de Groot & Kees Hengeveld (eds), *Morphosyntactic expression in Functional Grammar* (Functional Grammar Series 27), pp 53-86. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Hengeveld, Kees & J. Lachlan Mackenzie. 2006. "Functional Discourse Grammar". Dins de Keith Brown ed., *Encyclopedia of Language and Linguistics*, 2nd Edition, Volume 4, 668-676. Oxford: Elsevier.
2008. *Functional Discourse Grammar: A typologically-based theory of language structure*. Oxford: Oxford University Press.
- Hengeveld Kees i Eva Van Lier. 2008. "Parts of speech and dependent clauses in Functional Discourse Grammar". Dins de *Studies in Language* 32:3, pp 753–785.
- Higginbotham, James. 1985. "On semantics". Dins de *Linguistic inquiry*, 16(4), 547-593.

2000. "Accomplishments". Dins de *Proceedings of GLOW in Asia II*, Nagoya, Japan.
- Hoekstra, Teun A. 1992. "Aspect and Theta Theory". Dins de I.M. Roca (ed) *Thematic Structure: Its Role in Grammar*, Foris, Berlin. pp 145-74.
- Hoekstra, Teun A. i René Mulder. 1990. "Unergatives and copular verbs; locational and existential predication". Dins de *The Linguistic Review* 7: 1-79.
- Hopper, Paul J i S. Thompson. 1984. "The Discourse Basis for Lexical Categories in Universal Grammar". Dins de *Language* 60.4: 703-752.
- Hulst (van der), Harry. 1993. "Units in the analysis of signs". Dins de *Phonology*; Volum 10; pp-209-241; Cambridge University Press
- Hunger, Barbara. 2006. "Noun/Verb Pairs in Australia Sign Language". Dins de *Sign Language i Linguistics* 9:1/2. pp- 71-94.
- Jackendoff, Ray. 1972. *Semantic Interpretation in Generative Grammar*, MIT Press, Cambridge MA.
1976. "Toward an explanatory semàntic representation". Dins de *Linguistic Inquiry* 7: 89-150.
1983. *Semantics and cognition*. Cambridge, Mass: MIT Press.
- 1990b. *Semantic Structures*, MIT Press, Cambridge, MA.
1997. *The architecture of the Language faculty*. Linguistic Inquiry, Monograpp Twenty-Eight.
- Jacobowitz, Lynn i William C Stokoe. 1988. "Signs of Tense in ASL Verbs". Dins de *Sign Language Studies* 60, 331-339.
- Jackson, Rick; Ken Rehg i Hiroshi Sugita. 1977. *Toward a reconstruction of Proto-Nuclear Micronesian Reduplication*. Paper presented at the Austronesian Symposium, Linguistic Society of America Summer Institute, Honolulu, Hawaii.
- Jakobson, Roman. 1942. "The Paleosiberian Languages". Dins de *American Anthropologist*. Volume 44, Issue 4, pages 602–620, October-December 1942
- Janis, Wynne, D. 1989. "Morphology and the use of space in ASL verb agreement". Dins de *WECOL* 89(2).pp 154-165.
1992. *Morphosyntax of the ASL Verb Phrase*. PhD no publicada. Stat University of New York, Buffalo.
1994. "Licensing arguments through verbal morphology". Dins de *FLSM* 4
1995. "A Crosslinguistic Perspective on ASL Verb Agreement". Capítol 10. Dins de *Language, Gesture, and Space*. Karen Emmorey and Judy S. Reilly (eds.). Lawrence Erlbaum Associates, Publishers. Hillsdale, NJ. 195-223

-
- Janzen, J. 1995. *The poligrammaticalization of FINISH in ASL*. MA Thesis, University of Manitoba, Winnipeg, Manitoba.
- Johnston, Trevor. 2001. "Nouns and Verbs in Australian Sign Language: An Open and Shut Case?". Dins de *Journal of Deaf Studies i Deaf Education* 6 (4): 235-257.
- Johnston, Trevor i Adam Schembri. 2007. *Australian Sign Language (Auslan): An introduction to sign language linguistics*. Cambridge University Press.
- Kaplan, R.M. i J. Bresnan. 1982. "Lexical-functional Grammar: A Formal System for Grammatical Representation". Dins de *The Mental Representation of Grammatical Relations*. J. Bresnan, ed 173-281.
- Kay, Paul. 2000. *Argument Structure Constructions and the Argument-Adjunct Distinction*. First International Conference on Construction Grammar, University of California, Berkeley, CA.
2002. *Patterns of Coining*. Ms sense publicar. University of California, Berkeley, CA.
- Kayne, Richard. 1984. *Connectedness and binary branching*. Dordrecht, Holland; Cinnaminson, N.J., U.S.A. : Foris Publications
1989. "Null subjects and clitic climbing". Dins de Jaeggli O i Safir K (eds) *The Null Subject Parameter*, 239-261. Kluwer Dordrecht.
- Kegl, J.A. 1985. "Causative marking and the construal of agency in American Sign Language". Dins de *CLS 21, Part 2: Papers from the parasession on causatives and agentivity*. Ed I. W. Eilfort, P.D. Kroeber i K.L.Peterson. pp- 120-137. Chicago, Illinois: Chicago Linguistic Society.
- Kemmerer, David i Alyson Eggleston. 2010. "Nouns and Verbs in the brain: Implications of linguistic typology for cognitive neuroscience". Dins de *Lingua*. Volum 120 pp 2686-2690.
- Kimmelman Vadim. 2009. "Parts of speech in Russian Sign Language. The role of iconicity and economy". Dins de *Sign Language i Linguistics* 12:2 (2009), 161-186.
- Kiparsky, Paul. 1996. *Partitive case and aspect*. MS, Stanford University.
1998. "Partitive case and aspect". Dins de Greuder and Butt (eds). *The Projection of Arguments*. Stanford, CA: Center for the Study of Language and Information-pp 265-307.
- Kiss, Katalin É. 1998. "Identificational focus versus information focus". *Language* 74(2). 245-73.
- Kitagawa, Y. 1986. *Subjects in Japanese and English*. Phd Thesis. University of Massachusetts. Amherst.
- Klima, E. i U. Bellugi. 1979. *The Signs of Language*. Harvard University Press. Cambridge, Massachusetts, London, England.
- Kratzer, Angelika. 1994. *The Event Argument*, MS, University of Massachusetts.

1995. "Stage-Level and Individual-Level Predicates". Dins de G. Carlson y F. J. Pelletier (eds.), *The Generic Book*, Chicago, University of Chicago Press.
1996. "Severing the external argument from the verb". Dins de *Phrase structure and the Lexicon* (eds) Johan Rooryck i Laurie Zaring. Dordrecht: Kluwer, 109-137
- Krifka, Manfred. 1989. "Nominal reference, temporal constitution and quantification in event semantics". Dins de Renate Bartsch, John van Benthem, and Peter van Emde Boas (eds). *Semantics and Contextual Expressions*. Dordrecht: foris, 75-115
1992. "Thematic relations as links between nominal reference and temporal constitution". Dins de Ivan A Sag i Anna Szabolcsi (eds). *Lexical Matters*. Standord, CA: Center for the Study of Language and Information. Pp-39-53
1998. "The origins of telicity". Dins de Rothstein Susan (ed) *Events and Grammar*. Dordrecht: Kluwer., pp 197-235
- Kučera, Henry i Francis, W. Nelson. 1967. *Computational analysis of present-day American English*. Brown University Press. Providence.
- Lacy, R. 1974. *Putting some of the syntax bac into semantics*. Presentat a 'Linguistic Society of America Annual Meeting'. New York.
- Laca, Brenda. 2006. "Pluralidad y aspecto verbal en espanyol". Dins de *Revista Española de Lingüística (RSEL)*, 36, pp 7-41.
- Langacker, R.W. 1987. "Nouns en verbs". Dins de *Language*, volum 63, núm. 1, pp 53-94.
- Lenneberg, EH. 1967. *Biological foundations of language*. New York: Wiley.
- Levin, Beth i Malka Rappaport-Hovav. 1995. *Unaccusativity: At the Syntax-Lexical Semantics Interface*. The MIT Press Cambridge, Massachusetts, London, England.
2005. *Argument realization*. Cambridge University Press.
- Liddell, Scott. 1978. "Nonmanual Signals and Relative Clauses in American Sign Language". Dins de *Understanding Language through Sign Language Research*. (Ed) P. Siple. New York: Academic Press. Pp: 59-90.
1980. *American Sign Language syntax*. Mouton: The Hague.
1995. "Real, surrogate, and token space: Grammatical consequences in ASL". Dins de Karen Emmorey i Judy Reilly (eds.), *Language, gesture, and space*, 19-41. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
2000. "Indicating verbs and pronouns: Pointing away from agreement". Dins de Emmorey i Lane (eds) *The signs of language revisited: An anthology to honor Ursula Bellugi and Edward Klima*, Lawrence Erlbaum Associates: Mahwah, NJ., 303-20.
2003. *Grammar, gesture, and meaning in American Sign Language*. Cambridge University Press; Cambridge.

- Liddell, Scott K. i Robert E Johnson. 1989 [1985]. "American Sign Language: The phonological base". Dins de *Sign Language Studies* 64: 197-277 (originalment distribuït com a ms.).
- Lillo-Martin, Diane. 1991. *Universal Grammar and American Sign Language: Setting the Null Argument Parameters*. Studies in Theoretical Psycholinguistics. Dordrecht: Kluwer.
- Lillo-Martin, Diane i Edward S Klima. 1990. "Pointing out differences: ASL pronouns in syntactic theory". Dins de *Theoretical Issues in Sign Language Research. Volum 1: Linguistics* (eds) Susan D. Fischer and Patricia Siple, pp 191-210. Chicago: University of Chicago Press.
- Lillo-Martin, Diane i Richard P Meier. 2011. "On the Linguistic Status of 'Agreement' in Sign Languages". Target article, *Theoretical Linguistics* 37, 95-141.
- Lin, Jo-Wang. 2012. "Tenselessness". Dins de Robert I. Binnick (ed). *The Oxford Handbook of Tense and Aspect*.
- McDonald, Betsy. 1982. *Aspects of the American Sign Language Predicate System*. Tesi doctoral. Universitat de Buffalo.
- Malaia, Evie i Ronnie B. Wilbur. 2010. "Sign languages: Contribution to neurolinguistics from cross-modal research". Dins de *Lingua* 120 pp 2704-2706.
- Malaia, E.; R. Ranaweera; G. Tamer; R.B.Wilbur; T.Talavage. 2009. "Cortical representation of predicate processin in American Sign Language". Dins de *Neuroimage*, 47 (Suppl. 1) pp 539-541.
- Marantz, Alec. 1996. *Cat as a phrasal category*, MS. MIT.
1997. "No escape from syntax: don't try morphological analysis in the privacy of your own lexicon". Dins de *University of Pennsylvania Working Papers in Linguistics* 4.2 (eds) Alexis Dimitriadis, Laura Siegel, Clarissa Surek-Clark and Alexander Williams 201-225.
- Mascaró, Joan. 2002. "Morfologia: aspectes generals". Dins de Gramàtica del català contemporani 1, coord. Joan Solà: 465-482. Barcelona: Editorial Empúries.
- Massó Sanabre, Guillem. 2012. *Desenvolupament d'un sistema de traducció automàtica estadística cap a la llengua de signes catalana*. Tesi doctoral. Universitat Pompeu Fabra.
- Mateu Fontanals, Jaume. 2009. "Gradience and Auxiliary Selection in Old Catalan and Old Spanish". Dins P. Crisma i G. Longobardi (eds.). *Historical syntax and linguistic theory*. pp176-193. Oxford: Oxford University Press.
2014. "Predicación". Dins de Espinal, M.T.; T. Macià; Mateu i Quer (eds). *Semàntica*. Ediciones Akal lingüística, Madrid.
- Mathur, Gaurav. i Christian. Rathmann .2010. "Verb agreement in sign Language morphology". Dins de Brentari, Diane (ed) *Sign Languages*. Cambridge University Press. Pp- 173-196.

- Meier, R. 1990. "Person deixis in American Sign Language". Dins de *Theoretical issues in sign language research, vol. 1: linguistics*, eds. S. Fischer and P. Siple, 175-190. Chicago: University of Chicago Press.
- Meir, Irit. 1995. "Explaining backwards verbs in ISL: Syntactic-semantic interaction". Dins de *Proceedings of the 4th European Congress on Sign Language Research*, ed. de Helene Bos i Trudy Schermer, 105–19. Hamburg: Signum.
- 1998a. *Thematic structure and verb agreement in Israeli Sign Language*. PhD dissertation, Hebrew University of Jerusalem.
1999. "A perfect marker in Israeli Sign Language". Dins de *Sign Language i Linguistics* 2:1, 1999, 41–60.
2001. "Verb classifiers as Noun Incorporation in Israeli Sign Language". Dins de *Yearbook of Morphology 1999*. Foris, Providence, RI, pp 295-315.
2002. "A cross-modality perspective on verb agreement". Dins de *Natural Language and Linguistic Theory* 20.2:413-450.
2010. "The Emergence of Argument Structure in Two New Sign Languages". Dins de M. Rappaport Hovav, E. Doron and I. Sichel (Eds.): *Syntax, Lexical Semantics and Event Structure*. Oxford University Press, 101-123.
- Meir, Irit; Carol A Padden; Mark Aronoff i Wendy Sandler. 2007. "Body as subject". Dins de *J. Linguistics* 43 pp- 531-563.
- Mithun, Marianne.1984. "The evolution of noun incorporation". Dins de *Language* 60. Pp 847-895.
- 1986a. "The convergence of noun classification systems". Dins de *Noun Classes and Categorization* (Typological Studies in Language 7). Colette Creig (ed), pp 379-397. Amsterdam: John Benjamins.
1999. *The Language of Native North America*. Cambridge University Press.
- Moody, B. 1983. *La langue des signes*. Paris: Ellipses.
- Mosella Sanz, Marta. 2011. "The Position of Fronted and Postposed Relative Clauses in Catalan Sign Language (LSC)". Presentat a *1st Formal and Experimental Advances in Sign Language Theory (FEAST)*. Università Ca' Foscari, Venezia.
- Mosella Sanz, Marta. 2012. *Les construccions relatives en llengua de signes catalana (LSC)*. Tesi. Universitat de Barcelona.
- Nedyalkov, Igor. 1997. *Evenki*. Routledge, London.
- Neidle, Carol; Judy Kegl, Dawn McLaughlin; Benjamin Bahan i Robert G. Lee. 2000. *The Syntax of American Sign Language. Functional Categories and Hierarchical Structure*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Padden, Carol. 1981."Some arguments for syntactic patterning in American Sign Language". Dins de *Sign Language studies* 32, pp 238-259.

1986. "Verbs and role-shifting in American Sign Language". Dins de Padden, Carol, Silver Spring (eds) *Proceedings of the Fourth National Symposium on Sign Language Research and Teaching*. MD: National Association of the Deaf.
- 1988 [1983]. *Interaction of Morphology and Syntax in American Sign Language*; Outstanding DiuSSERTATINS in Linguistics. New York: Garland (originally distributed as: PhD dissertation, University of California, San Diego).
1990. "The relation between space and grammar in ASL morphology". Dins de LucasC., (Ed.). *Proceedings of the Second International Conference on Theoretical Issues in Sign Language Research*. Pp 118-132.
- Padden, Carol A i David M. Perlmutter. 1987. "American Sign Language and the Architecture of Phonological Theory". Dins de *Natural Language and Linguistic Theory*. 5. 335-375.
- Parsons, Terence. 1990. *Events in the Semantics of English: A Study in Subatomic Semantics*, Cambridge, Mass., MIT Press.
- Perlmutter, David M. 1992. "Sonority and Syllable Structure in American Sign Language". Dins de *Linguistic Inquiry*. Vol: 23; Number 3; Summer 1992; pp- 407-442
- Pesetsky, DM.1982. *Paths and Categories*. Doctoral dissertation, MIT, Cambridge, MA.
- Petronio, Karen, i Diane Lillo-Martin.1997."WH-movement and the position of Spec-CP: Evidence from American Sign Language". Dins de *Language* 73: 18-57.
- Pfau, Roland. 2013. "Diachronic and Structural Aspects of Sign Language Negation". Exposició dins del *ICL-19*. Gènova.
- Pfau, Roland. i Josep Quer. 2005. "V-to-Neg raising and negative concord in three sign languages". Dins de *Rivista di Grammatica Generativa*. 27, pp 73-86.
2007. "On the syntax of negation and modals in German Sign Language (DGS) and Catalan Sign Language (LSC)". Dins de *Visible variation: Cross-linguistic studies on sign language structure*, eds. P. Perniss, R. Pfau i M. Steinbach, 129-161. Berlin/New York: Mouton de Gruyter.
2010. "Nonmanuals: their grammatical and prosodic roles". Dins de Diane BRENTARI (ed.). *Sign Languages* (p. 381-402). Cambridge: Cambridge University Press.
- Pizzuto, Elena i Serena Corazza. 1996. "Noun morphology in Italian Sign Language". Dins de *Lingua* 98: pp 169-196.
- Poizner, Howard; Edward Klima i Ursula Bellugi. 1987. *What the Hands Reveal about the Brain*. Cambridge, MA: MIT Press/Bradford Books.
- Pollock, Jean-Yves.1989. "Verb movement, Universal Grammar, and the structure of IP". Dins de *Linguistic inquiry* 20.3 , 365-424.
- Pustejovsky, J. 1991b. "The Syntax of Event Structure". Dins de *Cognition* 41, 47-81.

1992. "The syntax of event structure". Dins de *Lexical and conceptual semantics*. Eds. B. Levin i S. Pinker. Pp- 47-81. Cambridge, MA: Blackwell Publishers.
1995. *The Generative Lexicon*. Cambridge: MA: The MIT Press.
1998. "Generativity and explanation in semantics: a reply to Fodor and Lepore". Dins de *Linguistic Inquiry* 29: pp 289-311.
2000. "Events and the Semantics of Opposition", Dins de C. Tenny and J. Pustejovsky (eds.) *Events as Grammatical Objects*, Cambridge University Press.
- Quadros, Ronice Müller. 1999. *Phrase structure of Brazilian Sign Language*. Doctoral dissertation, Pontificia Universidade Catolica do Rio Grande do Sul.
2003. "Phrase Structure of Brazilian Sign Language". Dins de *Cross-linguistic perspectives in sign language research*. Selected papers from *TISLR 2000*. Signum Press: Hamburg. pp141-162.
- Quadros, Ronice Müller i Josep Quer. 2006 [2008]. "Back to back(wards) and moving on: on agreement, auxiliaries and verb classes in sign languages". Dins de *TISLR 9, the 9th. Theoretical Issues in Sign Language Research Conference*, Florianopolis, Brazil.
2010. "A caracterização da concordância nas línguas de sinais". Dins de *Estudos gerativos de língua de sinais brasileira e de aquisição português (L2) por surdos*. (eds.) Heloísa Moreira Lima-Salles i Rozana Reigota Naves, 33-58. Goiânia: Cãnone Editorial.
2011. *The proper characterization of sign language agreement*. Ms. UFSC i ICREA-Universitat Pompeu Fabra.
- Quer, Josep. 2002b. *Negative operators in Catalan Sign Language*. Ms., ICREA i Universitat de Barcelona.
2004. "Les llengües de signes com a llengües naturals". Dins *Les fronteres del llenguatge: Lingüística i comunicació no verbal*. Barcelona: Promociones y Publicaciones Universitarias. pp 189-206.
2007. "Operadores negativos en Lengua de Signos Catalana". Dins de *Lenguas de señas: Estudios de lingüística teórica y aplicada*. Ed. Sandra B. Cvejanov, 39-54. Neuquen: Editorial de la Universidad Nacional del Comahue, Argentina.
2010. "Signed Agreement: Putting the Arguments Together". Conferència dins de *Theoretical Issues in Sign Language Research 10*. Purdue University.
- 2011a. "When agreeing to disagree is not enough: Further arguments for the linguistic status of sign language agreement". Dins de *Theoretical Linguistics*. 37.3-4: 189-196.
- 2011b. "La llengua de signes catalana, una llengua pròpia més de Catalunya". Dins de *Catalan Review*. 45-57.

2012. "Negation". Dins de Roland Pfau, Markus Steinbach i Denice Woll (eds), *Sing Language. An International Handbook*. Pp 316-339. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Quer, Josep (direcció científica); E.M. Rondoni (direcció tècnica) i GRIN. 2005. *Gramàtica bàsica de la llengua de signes catalana*. DVD. (DOMAD).
- Ramstedt Gustaf John. 1939. *A Korean Grammar*. Helsinki: Suomalais-ugrilainen Seura.
- Rappaport-Hovav, Malka i Beth Levin. 1988. "What to do with Theta-Roles". Dins de W. Wilkins (ed). *Syntax and Semantics 21: Thematic Relations*. Academic Press, San Diego, CA Pp 7-36.
1996. "Two Types of Derived Accomplishments". Dins de *the Proceedings of the First LFG Workshop*, Grenoble, France.
1998. "Building Verb Meanings". Dins de Míriam Butt i Wilhem Geuder (eds). *The Projection of Arguments: Lexical and Compositional Factors*. CSLI Lecture Notes. Núm. 83.
- Rathmann, Christian George. 2005. *Event Structure in American Sign Language*. Dissertation. University of Texas at Austin.
- Rathmann, Christian i Gaurav. Mathur. 2002. "Is verb agreement different cross-modally?" Dins de R. Meier, K. Cormier and D. Quinto-Pozos (eds). *Modality and Structure in Signed and Spoken Languages*. Cambridge: Cambridge University Press. pp 370-404.
2007. "Verb Agreement as a Linguistic Innovation in Signed Languages". Dins de *TISLR2004_Book.book Seite 195* Freitag, 6. Juli 2007 4:54 16.
2010. "Verb Agreement in Sign Language Morphology". Dins de Brentari, Diane (ed) *Sign Languages*. Cambridge University Press. Pp 173-196.
- Reinhart, T. 2000. "The Theta System: Syntactic Realization of Verbal Concepts". Dins de *OTS Working Papers in Linguistics*. Utrecht Institute of Linguistics, University of Utrecht.
2002. "The Theta System-An Overview". Dins de *Theoretical Linguistics 28*, 229-290.
- Rijkhoff, Jan. 2000. "When can a language have adjectives? An implicational universal". Dins de Vogel P. i B. Comrie (eds) *Approaches to the Typology of Word Classes*. Berlin: Mouton de Gruyter. Pp-217-258.
- Ritter, Elisabeth i Sarah Rosen. 1998. "Delimiting events in syntax". Dins de Greuder and Butt, *The Projection of Arguments*. Stanford, CA: Center for the Study of Language and Information. 97-134.
- Rizzi, Luigi. 1997. "The Fine Structure of the Left Periphery". Dins de L. Haegeman (ed.) *Elements of Grammar*, Kluwer Publications, Dordrecht.
- Rosen, Sara Thomas. 1989. "Two types of noun incorporation: a lexical analysis". Dins de *Language 65*: 294-317.

- Sandler, Wendy. 1989. *Phonological Representation of the Sign: Linearity and Non-linearity in American Sign Language*. Dordrecht: Foris.
1993. "A sonority cycle in American Sign Language". Dins de *Phonology* 10: 209-241. Cambridge University Press.
- 1995b. "Phonological characteristics of sign languages: Similarities and differences". Dins de *Trondheim Working Papers in Linguistics* 23. Pp 18-37.
- 1996a. "Representing handshapes". Dins de *International Review of Sign Linguistics* 1. pp 115-158.
- Sandler, Wendy i Diane Lillo-Martin. 2006. *Sign Language and Linguistic Universal*. Cambridge University Press.
- Sauvageot, S. 1967. "Note sur la classification nominale en Baïnouk". Dins de Gabriel Manessy (ed) *La classification nominale dans les langues négro-africaines*. Paris: CNRS Editions. pp 225–236.
- Schachter, P. 1985. "Parts of Speech Systems". Dins de T. Shopen (ed.). *Language Typology and Syntactic Description*. Cambridge: Cambridge University Press, 3-61.
- Schembri, Adam. 2003. "Rethinking 'classifiers' in signed languages". Dins de *Perspectives on Classifier Constructions in Sign Languages*. (Ed) Karen Emmorey, 3-34. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Schembri, A.; G. Wigglesworth; T. Johnston; R. Leigh; R. Adam, R. i R. Barker. 2002. "Issues in the development of the Test Battery for Australian Sign Language Morphology and Syntax". Dins de *Journal of Deaf Studies and Deaf Education* 7(1),18-40.
- Schermer, GM. 1990. *In search of language. Influences from spoken Dutch on Sign Language of the Netherlands*. Delft Eburon.
- Schreurs, Linda. 2006. *What do you mean? Tomorrow I fly to Spain. What a strange thought... The distinction between formally and semantically related noun-verb pairs in Sign Language of the Netherlands /NGT*. MA-Thesis General Linguistics. University of Amsterdam.
- Schick, B. 1990 [1987]. *The acquisition of classifier predicates in American Sign Language*. Tesi doctoral. Universitat de Pàdua.
- Schwager, W i U Zeshan. 2008. "Word Classes in sign languages: criteria and classifications". Dins de *Studies in Language* 32:3 pp- 509-545. John Benjamins Publishing Company.
- Segimon, Josep M.; M. Pilar Fernández-Viader; Marta Bosch Baliarda; Imma Codorniu Tomas; Carlos García Ruiz; M. Josep Jarque Moyano; M. Engracia Palomo Benítez i Encarna Serrano Oliver. 2004. *DILSCAT: Diccionari Bàsic de la Llengua de Signes Catalana*. DVD. (ILLESCAT).

- Smith, Carlota S. 1997. "The parameter of Aspect". Dins de *Studies in Linguistics and Philosophy*. Volum 43. Kluwer Academic Publishers.
- Smith, Wayne. 1990. "Evidence for auxiliaries in Taiwan Sign Language". Dins de Susan D. Fischer and Patricia Siple (eds) *Theoretical Issues in Sign Language Research*, Volum I: *Linguistics*. Chicago: University of Chicago Press. Pp 211-228.
- Stokoe, William C. 1960. "Sign Language Structure: an outline of the visual Communications Systems of the American deaf". *Dins de Studies in Linguistics: Occasional Papers*. Buffalo: University of Buffalo.
- Stokoe, William C, Dorethy Casterline i Carl Croneberg. 1965. *A Dictionary of American Sign Language on Linguistic Principles*. Washington, DC; Gallaudet College Press. [reimprès al 1976 per Linstok Press].
- Stowell, Timothy Angus. 1981. *Origins of phrase structure*. Thesis (Ph.D.)-Massachusetts Institute of Technology, Dept. of Linguistics and Philosophy, Massachusetts Institute of Technology. Dept. of Linguistics and Philosophy.
- Struxness, Kevin. 1996. *Mouth morphemes in American Sign Language*. VHS videotape. DeBee Communications.
- Supalla, Ted. 1982. *Structure and acquisition of verbs of motion an location in American Sign Language*. Tesi doctoral. Universitat de Califòrnia. San Diego.
- 1986."The classifier System of American Sign Language". Dins de *Noun Classes and Categorization: Proceedings of a symposium on categorization and noun classification*. Ed. C. Craig. Pp-181-214- Philadelphia: John Benjamins.
1997. *An implicational hierarchy for verb agreement in American Sign Language*. Unpublished manuscript. University of Rochester.
- Supalla, Ted. i Elisa L. Newport. 1978. "How Many Seats in a Chair? The Derivation of Nouns and Verbs in American Sign Language". Dins de P. Siple (ed). *Understanding Language through Sign Language Research*. London. Pp- 91-131.
- Sutton-Spence, R i B. Woll. 1999. *The linguistics of British Sign Language. An introduction*. Cambridge; CUP.
- Tenny, Carol. 1994. *Aspectual Roles and the Syntax-Semantics Interface*. Dordrecht: Kluwer.
- Travis, Lisa, 1988. "The syntax of Adverbs". Dins de *McGill Working Papers in Linguistics: proceedings of the IVth workshop on Comparative Germanic Syntax*. McGill University.
1994. "Event phrase and a theory of functional categories". Dins de *Proceedings of the 1994 Annual Conference of the Canadian Linguistic Association* (Toronto Working Papers in Linguistics). Ed. P. Koskinen. Toronto, 559-70
1997. *The Syntax of achievements*. MS. Mc.Gill University.

2000. "The L-syntax/S-syntax boundary: evidence from Austronesian". Dins de *Formal Issues in Austronesian Syntax*. (Eds.) Ileana Paul, Vivianne Phillips, and Lisa deMena Travis. (Studies in Natural Language and Linguistic Theory 49. Dordrecht: Kluwer: 167-194.
- Van Hout, Angeliek. 1992. *Linking and projection based on event structure*. MS. Tilburg Univesity.
1996. *Event Semantics of Verb Frame Alternations* (TILDIL dissertation, Series, 1996-1). Tilburg: Tilburg University.
- Van Riemsdijk, Henk. 1990. "Functional prepositions". Dins de *Unity in Diversity*, H. Pinkster and I. Gene(eds) , pp 229-241.
- Van Valin, Robert D. JR. 1991. "Semantic paràmetres of Split intransitivity". Dins de *Language* 66:221-60.
1993. *Advances in Role and Reference Grammar*. John Benjamins, Amsterdam.
- Veinberg, S. C i R. Wilbur. 1990. "A Linguistic Analysis of Negative Headshake in American Sign Language". Dins de *Sign Language Studies* 68: 217-244.
- Vendler, Z. 1957 [1967] "Verbs and Times". Dins de *The Philosophical Review* 66(2), 143-160, reimprès com a capítol 4 dins de Vendler, Z. *Linguistics in Philosophy* (1967).
- Verkuyl, HJ. 1972. *On the Compositional Nature of the Aspect*. Dordrecht: Reidel.
- 1987a. *Nondurative Closure of Events*, Dins de J.A.G.
1989. "Aspectual classes and aspectual composition". Dins de *Linguistic and Philosophy* 12: pp 39-94.
1993. *A theory of Aspectuality: the interactions between Temporal and Atemporal Structure*. Cambridge University Press.
- Villalba, Xavier. 2004. *Diccionari Ballesta de gramàtica generativa*. Universitat Autònoma de Barcelona. Bellaterra.
- Vogel, P.M. 2000. "Grammaticalisation and part-of speech Systems". Dins de Vogel P. i B. Comrie (eds) *Approaches to the Typology of Word Classes*. Berlin: Mouton de Gruyter. Pp-259-284.
2005. "Phonologically identical noun-verb pairs in Quebec Sign Language (LSQ): form and context". Dins de *Papers in Linguistics* 25 pp- 68-75 Toronto Woeking.
- Warren, Katherine Norton. 1978. "Aspect Marking in American Sign Language". Dins de P. Siple (ed). *Understanding Language through Sign Language Research*. London. Pp- 133-159.
- Wierzbicka Anna. 2000. "Lexical prototypes as a universal bassis for cross-linguistic identification of "parts of speech"". Dins de Vogel P. i B. Comrie (eds) *Approaches to the Typology of Word Classes*. Berlin: Mouton de Gruyter. Pp-285-320.

- Wilbur, Ronnie B. 1994b. "Eyeblinks and ASL phrase structure". Dins de *Sign Language Studies* volum 84. Pp 221-240.
2000. "Phonological and prosodic layering of non-manuals in American Sign Language". Dins de *The Signs of Language Revisited*. Eds K. Emmorey and H. Lane, pp 215-244. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
2003. "Representations of telicity in ASL". Dins de *CLS* 39. Pp 354-368.
2005. "A reanalysis of reduplication in American Sign Language". Dins de B. Hurch (ed). *Studies in Reduplication*. Berlin / New York: de Gruyter. Pp 593-620.
2008. "Complex predicates involving events, time and aspect: is this why Sign Languages look so similar?". Dins de J. Quer (ed) *Signs of the time: selected papers from TISLR 2004*. Hamburg: Signum press. pp 217-250.
2011. "Nonmanuals, semantic operators, domain marking, and the solution to two outstanding puzzles". Dins de *ASL Sign Language & Linguistics* 14:1 (2011), 148–178.
- WILBUR, Ronnie.B i PATSCHKE, Cynthia. 1999. "Syntactic correlates of brow raise in ASL". Dins de *Sign Language i Linguistics* volum 2. Pp 3-30.
- Williams, Edwin. 1981. "Argument structure and morphology". Dins de *Linguistic Review* 1: 81-114.
- Wunderlich, D. 1987. "An Investigation of Lexical Composition: The Case of German be-Verbs". Dins de *Linguistics* 25, 283-331.
- Wurmbrand, Susi. 2004. "Two types of restructuring—lexical vs. funcional". *Dins de Lingua* 114: 991-1014.
- Zacks, J.M; T.S, Braver; M.A. Sheridan; D.I. Donaldson; A.Z. Snyder; J.M. Ollinger; R.L. Buchner i M. E. Raichle. 2001. "Human brain activity time-locked to perceptual event boundaries". Dins de *Nature Neuroscience*, 4 (6), pp 651-655.
- Zeshan, Ulrike. 2000. *Sign Language in Indo-Pakistan. A Description of a Signed Language*. Amsterdam. Benjamins.
2004. "Hand, Head, and Face: Negative Constructions in Sign Languages". Dins de *Linguistic Typology* 8(1), 1–58.
- Zucchi, Sandro. 2009. "Along the Time Line: Tense and Time Adverbs in Italian Sign Language". Dins de *Natural Language Semantics* 17, 99139.
- Zucchi, Sandro; Carol Neidle, Carlo Geraci; Quinn Duffy i Carlo Cecchetto. 2010. "Functional markers in sign languages". Dins de Brentari, D. (ed), *Sign Languages*. Cambridge University Press. Pp 197-224.
- Zwarts, Joost. 1992. *X'-Syntax- X'-Semantics: On the Interpretation of Functional and Lexical Heads*. Utrecht: OTS Dissertation Series.

13. Webgrafia

Acadèmia.Edu. (darrera connexió 04/05/2015): <https://www.academia.edu/>

Aliaga, Delfina. *Barbie Vodafone*.2014. Youtube. 06.19 minuts (darrera connexió 04/05/2015): <http://youtu.be/wkhE0KmhiVA>

Anna Frank. Conte.Webvisual.tv. 15.32 minuts (darrera connexió 04/05/2015): <https://www.youtube.com/watch?v=2a36CvJMUe>

Àvia (L'). Conte. Webvisual.tv. 15.47 minuts. (darrera connexió 04/05/2015): http://www.webvisual.tv/index.php?id_video=3318iseccio=8

Avs4you.com. (darrera connexió 16/05/2015) <http://www.avs4you.com/Register.aspx>

Bons amics, (Els). Conte. Webvisual.tv. 7.17 minuts. (darrera connexió 04/05/2015): <http://youtu.be/bkTPaWJZ42E>

Bota d'aigua (La). Conte. Webvisual.tv. 05.20 minuts.(darrera connexió 11/03/2008) <http://www.webvisual.tv/index.php?npagina=3iseccio=8>

Cedillo, Pepita. 2012. *L'àliga de l'ala tallada i la guineu*. Conte. Youtube 02.38 minuts. (darrera connexió 04/05/2015): <http://youtu.be/BrjAawWTio8>

Ethnologue; Languages of the World. (darrera connexió 04/05/2015) <http://www.ethnologue.com/>

Frígola Segimon, Santiago. 2014. *9N*. Youtube. 04.49 minuts (darrera connexió 04/05/2015): <http://youtu.be/SkDdLD7opXo>

Gallineta roja (La). Conte. Webvisual.tv. 05.51 minuts (darrera connexió 04/05/2015): <http://youtu.be/aXQOCPGQquM>

Google Books. (darrera connexió 04/05/2015) <http://books.google.es/>

Guifré el Pilós. Conte. Webvisual.tv. 08.26 minuts (darrera connexió any 2007): <http://www.webvisual.tv/index.php?seccio=8>

Max Planck Institute for Psycholinguistics. The Language Archive (darrera connexió 04/05/2015) <http://tla.mpi.nl/tools/tla-tools/elan/>

M'he perdut. Conte. Youtube. 10.04 minuts (darrera connexió 04/05/2015): <http://youtu.be/cnXOXGzx37Q>

Oliver Button és una nena (L'). Conte. Webvisual.tv.10.16 minuts (darrera connexió 04/05/2015): <http://youtu.be/6H41BR2EuCU>

Reis mags (Els). Conte. Webvisual.tv. 12.31 minuts. (darrera connexió 04/05/2015): <http://youtu.be/7QRllJu7A9A>

Sant Jordi. Conte. Webvisual.tv. 15.24 minuts (darrera connexió 07/05/2015):
http://www.webvisual.tv/index.php?id_video=3072&seccio=8

Somnis. Conte. VGB. Amb el suport del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya. Youtube. 08.25 minuts (darrera connexió 04/05/2015):
<http://youtu.be/WrtGIVzmdFA>

Tortuga i la cançó del mar (La). Conte. Webvisual.tv. 07.01 minuts (darrera connexió 04/05/2015):
<http://youtu.be/DCDZPCzpKOo>

Tres porquets (Els). Conte. Webvisual.tv. 32.29 minuts. (darrera connexió 04/05/2015):
<http://youtu.be/SRTbQPKTGBk>

Universitat Autònoma de Barcelona. Catàleg de les biblioteques (darrera connexió 16/05/2015): <https://cataleg.uab.cat/>

Uptodawn.com. (darrera connexió 16/05/2015). <http://atube-catcher.uptodown.com/>

Vella s'ha empassat una mosca (Una). Conte. Webvisual.tv. 08.02 minuts (darrera connexió 04/05/2015):
<http://youtu.be/TubeWqJmNP0>

Webvisual.tv (darrera connexió 04/05/2015) <http://www.webvisual.tv/>

YouTube.es (darrera connexió 17/05/2015) <<https://www.youtube.com/>>

ASPECTE IMPERFECTIU- Subcategoria de l'aspecte gramatical que para esment en l'estructura interna de la situació, descrivint la situació interna de l'esdeveniment. Es divideix en les tres subcategories de duratiu/continuatiu (progressiu), habitual i iteratiu (Comrie (1976:24-40)).

ASPECTE PERFECTIU- Contrasta amb l'aspecte imperfectiu. Denota una situació vista en la seva totalitat, sense mirar la seva constitució temporal interna. L'ús del terme 'complet' també posa molt d'èmfasi en la culminació de la situació, per la qual cosa totes les parts es presenten com a un simple total. Comrie (1976:12-18)

ASPECTE PERFET- Fa referència a una situació del passat que té una rellevància en el present. És a dir, és el resultat present d'un esdeveniment del passat. Comrie (1976:12)

CLASSIFICADORS VERBALS- Els classificadors verbals apareixen en el verb, categoritzant el referent dels seus arguments en termes de forma, consistència, mida, estructura, posició i animació. Els classificadors verbals sempre fan referència a un argument del predicat (generalment al subjecte en una oració intransitiva o a l'objecte en una oració transitiva) i concorren amb el predicat. La selecció és predominantment semàntica. Cada nom en una llengua no necessàriament requereix un classificador verbal, sinó que alguns noms poden estar associats a més d'un classificador. (Aikhenvald 2000:149)

CONSTRUCCIÓ- Adoptem la definició de construcció sintàctica de Goldberg (1995:4) per la qual C és una CONSTRUCCIÓ si_{def} C és un perell forma-significat $\langle F_i, S_i \rangle$ de tal manera que alguns aspectes de F_i o alguns aspectes de S_i no són estrictament predictibles de les parts del component C o d'altres construccions establertes prèviament. Goldberg defineix les construccions com les unitats bàsiques del llenguatge.

CUMULATIU -P és cumulatiu si i només si per a tota x amb propietat P, on x no és l'element màxim amb la propietat P, hi ha una y, un subconjunt propi de x amb la propietat P. (Kiparsky 1998)

ESPAI DE COMPLEMENTACIÓ CATEGORIAL (CCS)-Categorial Complement Space (CCS)- Borer (2013:31) defineix l'espai de complementació categorial com aquell en el qual, dins del nivell de formació de les paraules, s'estableix una jerarquia entre les categories de tal manera que una categoria en selecciona una altra. Per exemple, la paraula RENDIBLE pot dividir-se en $[RENDI]_V BLE]_A$ de tal manera que l'espai de V es troba dins l'espai d'A, la qual cosa significa que Borer assumeix que els C-Functors divideixen l'espai categorial i estableixen una relació jeràrquica entre ells. En el

cas de RENDIBLE, el C-Funtor A selecciona un C-Funtor V i quan emergeixen, la categoria de la paraula és Adjectiu.

ESTRUCTURA ARGUMENTAL- Sistema de relacions estructurals que es produeix entre nuclis i els seus arguments dins de les estructures sintàctiques projectades pels ítems nuclears. L'estructura argumental és la configuració sintàctica projectada per un ítem lèxic, com per exemple un verb. (Hale i Keyser 2005:11)

ESTRUCTURA EVENTIVA- Utilitzem el terme *estructura eventiva* en el sentit de Levin i Rappaport-Hovav (2005:19). Els verbs lexicalitzen les propietats que succeeixen en el món. El terme *estructura eventiva* s'utilitza fent referència a aquestes propietats espaciotemporals lexicalitzades en el verb. Altres investigadors, com Pustejovsky (1995, 1998) defineixen *l'estructura eventiva* com el tipus d'esdeveniment denotat pel predicat.

F-MORF INDEPENDENT- És un tipus de functor funcional dins del marc teòric de Borer. Els f-morfs independents emergeixen en el nucli d'una projecció funcional i bloquegen el moviment de l'arrel verbalitzada vers al nucli de la projecció funcional on emergeixen. Són f-morf independents 'the_D', 'tres_#', 'will' en anglès o la partícula JA en LSC.

FORMA DE CITACIÓ- És la forma que es descriu habitualment en els diccionaris de llengua de signes. També és la forma habitual quan a un signant se li pregunta: 'Quin és el signe per a 'x'?' (Warren 1978).

FORMA MODULADA- És una variació en la forma d'articular un signe, vinculada a una variació en la interpretació semàntica d'aquell signe.

FUNCTOR FUNCIONAL (F_F)- Projecta o legitima un nucli funcional i assigna un valor (o rang (*range*)) a l'arrel que emergeix en una posició sintàctica oberta (en el nucli d'una projecció funcional). Per si mateixos i amb independència del context on emergeixen, els functors funcionals (F_F) no tenen propietats sintàctiques.

FUNCTOR LÈXIC- són morfemes gramaticals que assignen funcions sintàctiques. Projecten una categoria particular (V, N, A, P i Adv) i defineixen el que Borer (2013) denomina *l'Espai de Complementació Categorical (Categorical Complement Space (CCS))*.

INCORPORACIÓ- Fa referència a aquell procés mitjançant el qual un nucli complement C es mou fins al nucli que el governa (Hale i Keyser 1993:58).

LÈXIC FUNCIONAL- És un conjunt de morfemes gramaticals de classe tancada que combinats amb les arrels, en determinen les propietats morfosintàctiques i el significat.

Inclou tant els morfemes flexius com els derivatius (functors lèxics com functors funcionals). En el marc teòric de Borer els quantificadors, els cardinals, les marques de passat o aspectuals i altres formen part d'aquest lèxic funcional (Borer 2005b:8).

LOCUS-REFERENCIAL- En terminologia de les llengües de signes és el punt (o àrea) de l'espai sígnic que s'associa amb un referent (Sandler i Lillo-Martin 2006).

MOVIMENT RESTRINGIT- En anglès denominat *restrained*. És un tipus de moviment caracteritzat perquè té trajectòria i acaba amb un petit retrocés.

MOVIMENT DETINGUT- En anglès denominat *hold*. És un tipus de moviment de trajectòria caracteritzat perquè acaba de forma abrupta.

MOVIMENT CONTINU- En anglès denominat *continuous*. És un tipus de moviment de trajectòria caracteritzat perquè acaba de forma suau.

MOVIMENT REPETIT- Fa referència només a la repetició del paràmetre fonològic del moviment. La repetició del moviment no significa necessàriament que el signe tingui dues síl·labes. Quan la repetició inclou, a més del paràmetre del moviment, algun altre paràmetre fonològic, aleshores es diu que el signe és reduplicat.

PARELLA DE NUCLI (HEAD-PAIR). A la matriu lèxica de les arrels no hi ha informació sobre la categoria lèxica, i com que no poden aparèixer en una estructura sintàctica sense ser categoritzades, les arrels es categoritzen quan emergeixen amb un nucli funcional que defineix la categoria i que Borer (2013) denomina *parella de nucli (head-pair)*.

PREDICAT- Funció que selecciona arguments.

PROJECCIÓ FUNCIONAL- Definida per Grimshaw (1991) com una extensió del sintagma. Definida per Villalba (2004:135) com cada un dels nivells estructurals en què es desenvolupa una categoria, d'acord amb la teoria de la X-barra.

QUANTITAT- Un element P és quantitatiu si P és no homogènia. P és homogènia si P és cumulativa i divisiva (Borer 2005b:147).

SINTAGMA RELACIONAL- Utilitzem el terme 'sintagma relacional' per a referir-nos a una estructura sintàctica similar al que en les llengües orals es denomina sintagma preposicional. A les llengües de signes aquest F_F situat en el nucli del sintagma relacional no es realitza explícitament davant del complement, com solen fer les preposicions de llengües orals com el català, sinó que sol contenir un <tret de nucli> que afecta el

paràmetre fonològic de la localització i se signa simultàniament amb el complement. Per aquest motiu no l'hem denominat sintagma preposicional (SPrep), sinó sintagma relacional (SRel).

[+SQA]- Terminologia emprada per Verkuyl (1993) Argument quantificat, on A és la denotació d'un argument. Adquireix el valor de [+] només quan un determinant li afegix certa informació cardinal. Per exemple, els plurals genèrics estan especificats com a [-SQA], mentre que els sintagmes numerals o els definits del tipus 'tres sandvitxos' o 'les noies' esdevenen [+SQA].

TELCITAT- Consisteix en una estructura quantitativa que a la vegada consta d'una retícula dividida en esdeveniments 'no estructurats (*unstructured events*) mitjançant l'associació amb divisions quantificades (Borer 2005:125).

TRET DE NUCLI- En el marc teòric de Borer (2005a,b), els <trets de nucli> són un tipus de functors funcionals. Es caracteritzen perquè són assignadors de rang abstractes que s'expressen fonològicament conjuntament amb un 'hoste'. Els <trets de nucli> emergeixen en el domini de la morfologia flexiva.

TRETS-FI (trets- ϕ) m. Pl. *Phi features* (ϕ -features). Trets que es comparteixen en les relacions de concordança entre constituents nominals, bàsicament, persona, nombre i gènere.

VERBS DE CONCORDANÇA- D'acord amb la definició de Padden (1988 [1983]) es denominen verbs de concordança aquells que marquen la concordança entre el subjecte i/o l'objecte a través de la morfologia verbal.

VERBS ESPACIALS- D'acord amb la definició de Padden (1988 [1983]) es denominen verbs espacials aquells que marquen la concordança amb els arguments locatius o adjunts a través de la morfologia verbal.

VERBS INVARIABLES- D'acord amb la definició de Padden (1988 [1983]), es denominen verbs invariables aquells que no marquen la concordança amb el subjecte o l'objecte. Molts d'aquests verbs (no tots) es caracteritzen perquè tenen un contacte amb el cos que els impedeix marcar aquesta concordança.

VOCABULARI FUNCIONAL- Vegeu 'lèxic funcional'.

UNITAT DE TEMPS- D'acord amb el model prosòdic de Brentari (1998) una unitat de temps '*slot*' és un segment de temps mínim concatenat. Els trets de moviment generen

dues unitats de temps o 'x-slots' en un nivell temporal. El canvi d'orientació, d'arranjament o de configuració s'entenen, en el Model Prosòdic de Brentari, com un moviment. En conseqüència, un signe que conté un d'aquests moviments consta de dues unitats de temps, és a dir, de dos segments de temps. Un dels segments s'assigna als trets inherents de l'estructura i l'altre als trets prosòdics. Tots els altres trets prosòdics generen una sola unitat de temps. El tipus de node amb un potencial més alt de nombre de x-unitats de temps determina el nombre de x-unitats de temps per a un lexema particular. (Brentari 1998:183).

VOCABULARI FUNCIONAL- Vegeu LÈXIC FUNCIONAL.